

ବୋଲାର କମାରିପା

ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ

ნოდარ კოპერიძე

თუთმი წომის

სამი რომანი
ნოველაზი
ესე ჩვენი ისტორია
FACEBOOK – დღიურაგილან

ჩემი ჭაბუკობის მეგობარ, ამჟამად ისრაელში მცხოვრებ რეზო ბოთერაშვილის ძმურად გამოწვდილი ხელი რომ არა, ამ წიგნს ვერ გამოვცემდი. დიდი მადლობა ჩემო რეზო, შენ ყოველთვის კეთილშობილების მაგალითი იყავი, ღმერთმა გაგაძლიეროს

თბილისი, 2016

ამ წიგნის კითხვას, როგორც კი დაიწყებ მეგობარო, თვალს ვეღარ მოსწყვეტ და ერთი ამოსუნთქვით ჩაათავებ. რატომ? მიზეზი მარტივია, წიგნში „გაცოცხლებული“ რომანის გმირნი, იმდენად ახლობელნი და ნაცომისი გა-მოდგებიან, რომ ლამის წამოიძახებ: - ამას ხომ ვიცნობ, და შეიძლება საქმე იქა-მდისაც მივიღეს, რომ ზოგიერთში საკუთარი თავიც კი შეიცნო, შეიცნო რაღა-ნაც იმდენად ოსტატურადაა გადმოცამული ცხოვრების დრამის ეპიზოდი, რომ მათი შუქ-ჩრდილი ხშირად ერთი-ერთში ემთხვევა - ჩვენს ქმედებებს, სუ-ვილებს, ფიქრთა ქროლვებს და განუხორციელდებლ ოცნებებსაც კი. თუმცადა რომანის გმირნი არცერთ წამს არ კარგავენ არათუ ინდივიდუალობას, არამედ უფრო მკვეთრად ისახებიან და ერთგვარ ეშვებაც კი იძენენ, რაც ერთგვარად გველმუნება კიდეც. ნოველებს თავისი რომანტიული სიბლი ალამაზებს, ხოლო რუბრიკაში ეს ჩვენი ისტორიაა, გაეცნობით იმ პერიპეტიებს, რომელიც ავტორს გადახდა თეირანში, ქართველი მამულიშვილის ალექსანდრე ბატონიშვილის სა-ფლავის ძიებისას თავის თანამშრაველთან ერთად. ბოლოს კი „ფესტუკის“ ამონაკრიბში გაეცნობით იმ უამრავ მოსაზრებებს, ავტორს მის კედელზე რომ გამოუსახავს დაუფიქრებლად.

მინდა განსაკუთრებული მადლობა გადავუხადო „ფესტუკელ“ მეგობრებს, ასე რომ შემიწყებს ხელი რათა ეს წიგნი დასტამბულიყოთ და რომელთა უმრავლესობამ არც კი ისურვა, რომ მისი ვინაობა გამჟღავნებულიყო - დიდი მადლობა, დიდი მადლობა!

რედაქტორი

სოსო სიგუა

გარეპარის პორტფელის მხატვარი

ირაკლი ფარჯიანი

დამპაპადონებელი

თამარ ტყაბლაძე

ISBN 978-9941-0-8924-4

რომანთა ქარიბჭე

თეთრი ლიმილი

უკეთ იგრძნო თუ არა თავი, წამს კარდიოგრამა მოითხოვა. ყურადღებით წაიკითხა (ბოლოს და ბოლოს, ტყუილად ხომ არ მიიღო ამ თექვსმეტი წლის წინ ექიმის დიპლომი); როცა დარწმუნდა, არ ატყუებდნენ და ინფარქტი „ნაღდად“ არ იყო, შევბით ამოისუნთქა. სად ჰქონდა ახლა ამისი დრო! გადარჩა! გადარჩა! ინფარქტი რომ დამართოდა, წასული იყო საქმე - იოტისოდენა შანსიც ეკარგებოდა, რომ „გამომძვრალიყო“. ფილმის გადაღება გარდატეხის პროცესში იყო, არადა, ხომ მარტო თვითონ იცოდა, რამდენს ეწამა, სანამ სცენარს დაწერდა, მერე მის დამტკიცებაზე რამდენი იჯახირა?! სცენარის არსი, კონტურები ჯერ კიდევ მაშინ მოხაზა, როცა საბოლოოდ გადაწყვიტა, რეჟოსორობისათვის მოეკიდა ხელი. სარეჟისორო ფაკულტეტზე სწავლისას სულ ამ ჩანაფიქრს უტრიალებდა, ხვეწდა პასაჟებს, რათა სცენარი მოქნილი, საგულდაგულოდ გარანდული გამოსულიყო. მთავარი როლიც ვერავის ანდო - ეს ტვირთიც თავად უნდა ეზიდა - სხვანაირად არ გამოვიდოდა, სხვანაირად ვერ შეძლებდა ჩანაფიქრის განხორციელებას. ამ ფილმით აპირებდა ყოველივეს შევსებას. რომ გეკითხათ, რა უნდა შეეხსო, არ გიპასუხებდათ. არა, არ გიპასუხებდათ კი არა, ვერ გაბედავდა, ეპასუხა, რადგანაც „იმის“ გააზრება ისე თრგუნავდა, როგორც გრდემლზე დადებულ ფოლადს მჭედლის ურო. გულწრფელად სწავდა, თუ ჩანაფიქრის განხორციელებას შეძლებდა, ეს იგივე იქნებოდა, რაც ჭაობში ჩავარდნილი კაცისთვის მაშველი ბანრის დანახვა. ინფარქტი კი ნამდვილად დაღუპვას უქადდა - აბა, ახლა ფილმს ვინ დააკონსერვებდა, უიმისოდ გადაღებული თუნდაც ყველაზე უმნიშვნელო ეპიზოდი კი...

პალატაში ნიღაბაფარებული ქალი შემოვიდა. მკერდზე სამკაულივით ჩამოკიდებულმა ფონენდოსკოპმა მიახვედრა, ექიმი იყო. შემოსულმა გაულიმა, ტაბურეტზე ჩამოჯდა, შუბლზე ნაზად შეახო ხელი.

- გურამ, ახლა შენთვის სიმშვიდე რომ აუცილებელია, ეს ჩემგან არ გესწავლება; ეცადე, არაფერზე არ იფიქრო, და თუ მაინც ვერ შეძლებ, მაშინ იოცნებე - დღეს ხომ გაზაფხულის პირველი დღეა - უამი იცნებისა!

ხმა ეცნაურა გურამ სავანელს. ნიღაბაკრულ სახეს ყურადღებით დააკვირდა. ნუშისებრი ჭრილიდან მწვანე თვალები თბილად უმზერდნენ. შორს, შორს, ცნობიერების ბნელ სარდაფში ცისკრის სხივიგით ალიცლიცდა ნაცნობი სილუეტი, მაგრამ ვინ იყო, ვერაფრით გაიაზრა. თანაც, ყოველივე იმდენად შორეული იყო, ამ სიტუაციაში მოჩვენებას გავდა. შუბლი შეიქმუხნა, ქალის გუგებიდან გადმოსულ გაზაფხულს მეხსიერების მთელი დაძაბვით ჩააშტერდა და გულთან რაღაც სასიამოვნო მოლამუნება შეიგრძნო.

ექიმმა ხელები კეფისკენ წაიღო, ნიღაბი შეიხსნა.

- არ შემცდარხარ, გურამ, მარიკა ვარ, - გამთბარი ღიმილით წაიტურჩულა ლამაზმა ტუჩებმა.

გურამ სავანელს, სახეზე დარდიანი ღიმი გადაეკრა.

- შენა ხარ ჩემი მკურნალი ექიმი?

- არ ვიცი, ვნახოთ, - მარიკას ხმაში სევდა შეეპარა.

- მაშინ, სანამ ამ საგანგებო გადაწყვეტილებას მიიღებდე, მონიტორი მომხსენი და წელანდელივით შუბლზე გადამისვი ხელი.

მარიკამ მონიტორი გამოთიშა, შუბლზე ჩამოყრილი სწორი თმა თითებით გადაუვარცხნა. გურამ სავანელმა თვალები მიღულა. წარსულის მკრთალი სხივები უკუნეთში ისე შემოეჯარნენ, როგორც პროექტორიდან წამოსული ტიტრები ეკრანს...

„გურამ სავანელი დისპეტჩერთან!“ - გაისმა რეპროდუქტორში. ფონენდოსკოპი ხალათის ჯიბეში ჩაიდო, დისპეტჩერთან ჩავიდა.

- გურამ, ონკოლოგიურიდან გამოძახებას რომ ელოდი, დარეკეს. გურამ სავანელმა თავი დაუქნია.

- კლარა, თუ გიყვარდე, ბრიგადას გამოუძახე.

„სავანელის ბრიგადა გამოძახებაზე!“ - გაისმა დაღლილი ხმა.

ონკოლოგიური ცენტრის შესასვლელში ვაჟა ზანდუკელს ჰკიდა თვალი.

- როგორაა?

- ძველებურად.

თამაზ ზანდუკელი, ეს დევივით კაცი, ფერდობზე შემორჩენილი მარტის თოვლივით ჩამომდნარიყო. ერთთავად გაყვითლებულს ხელის თითები უსაშველოდ დაგრძელებოდა, ჭალარაშერეული თმა უკან გადაევარცხნა, სახის ნაკვთები აღრეოდა. გურამ სავანელს ოდნავ შესამჩნევად გაუღიმა, ჩუმად წამოჯდა საწოლზე.

- ბოლოს წინა აქტიც დასრულდა. ცოტაც და, ფარდა სამუდამოდ დაეშვება. - რაღაც ჩათუთქული დარდი გაისმა მის ხმაში. - მზია, ჩაცმაში მომეხმარე.

გურამ სავანელმა ძლივს გასაგონად ჩაილულლულა გარეთ მოგიცდითო და ოთახიდან გავიდა.

მთებში ჩაძირული ქალაქი რომ გამოჩნდა, თამაზ ზანდუკელმა გურამის მხარს თითები ჩააჭდო.

მძლოლს თხოვე, ნელა ატაროს მანქანა - ხომ უნდა გამოვემშვიდობო ჩემს ქალაქს. - ისე თქვა, ამოსუნთქვას გული თან ამოაყოლა.

ბოლოს, როგორც იქნა, თამაზ ზანდუკელის სახლი გამოჩნდა.

ზევით ვედარ ამოვალ. ხვალ შემოგივლით. - გურამ სავანელი ქუნრთუშაშეყრილივით მძიმედ სუნთქავდა.

ვაჟამ თანაგრძობით შეხედა, თავი მადლიერად დაუქნია. ძმას გადმოსვლაში შეეშველა.

გურამ სავანელმა ერთხანს გაშტერებით უყურა სადარბაზოს ღიად დარჩენილ კარს, შუბლი მოისრისა, მანქანიდან გადმოვიდა, ხალათი გაიხადა და ექთანს მიაჩეჩა.

- უთხარით, ცუდად გახდათქო, ან სხვა რამე მოიგონეთ.

პასუხისთვის აღარ მოუცდია, ქუჩას მძიმედ დაუყვა.

მარიკას სახლი რომ დაინახა, მაშინდა გამოერკვა.

„დაგურექო თუ ავიდე?“ - ჰკითხა თავს. ერთხანს იწრიალა ტაქ-სი დალანდა, ხელი აუქნია.

- თუ ძმა ხარ, სამჯერ დაასიგნალე, - თხოვა მძლოლს. - მარიკა, მარიკა! - აჰყვა მანქანის საყვირს.

აივანზე მარიკა გამოჩნდა.

- ჩამოდი, სასწრაფოდ მჭირდები. ძალიან მეჩქარება, - არც მისალმებია, ისე ასძახა.

მძლოლმა მრავლისმეტყველად გაუღიმა, გურამ სავანელმა თვალი ჩაუკრა.

მარიკას ლაპადა მხარზე მოეგდო, მარცხენა ხელით სახელოს ეძებდა და ისე მორბოდა. გურამ სავანელმა ტაქსის კარი გაუღო. მარიკა უსიტყვილ ჩაჯდა, დელვამომძლავრებულს სუნთქვა გახშირებოდა.

- საით წავიდეთ? - იყითხა მძღოლმა.
- პირდაპირ. - დაუფიქრებლად უპასუხა გურამ სავანელმა.
- პირდაპირ სახლია, დავეჯახებით.
- შენ რა ეგზიუპერის მელიასავით მელაპარაკები, - ხმაში გაღიზიანება შეეტყო. - აბა მიდი, ვიაროთ სამხრეთ-აღმოსავლეთით.

მძღოლმა ერთი კი მოხედა, ალბათ, იფიქრა, ამას ვის გადავეყარე, და მანქანა მძიმედ დაძრა.

ჩამოვარდნილი სიჩუმე მარიკას მავედრებელმა მზერამ დაარღვევინა.

- თამაზი გადავიყვანე სახლში, - გურამ სავანელმა ამოიოხრა.
- მარიკამ ტუჩი მოიკენიტა.
- ახლა სად მივდივართ?
- აბა, რა ვიცი. მოდი, ცოტა დავლიოთ. თუ ძმა ხარ, პირველსავე რესტორანთან შეგვიჩერე.

რესტორანში კაციშვილი არ ჭაჭანებდა. მხოლოდ დარბაზის ბოლოში ჩართული ტელევიზორი არღვევდა უნუგეშო სიწყნარეს. კონიაკი, ყავა და შოკოლადი მოატანინეს.

დიდხანს მონუსხულივით დუმდნენ. გურამ სავანელმა სიგარეტი ჩააქრო, მეორეს მოუკიდა. კონიაკი ჩამოისხა.

- გურამ, გურამ, როდემდე უნდა ვიყოთ ასე, რატომ არ გინდა, ხელი მოვაწეროთ!

გურამ სავანელს სახე დაორთქლილ მინასავით დაებინდა. კარისკენ თვალი ისე გააპარა, თითქოს მესიის გამოჩენას ელოდა. დიდი წამნამები დროშასავით დახარა.

- მოდი, ყველას გაუმარჯოს, ვინც წყალშია, ვინც ჰაერშია, ვინც გზაშია და ვისაც უჭირს.

მარიკამ გაიღიმა.

საინტერესოა, ჩვენ რომლებს ვეჯუთვნით?

ამ წუთში - ჰაერში მყოფთ, ნახევარ საათში გზაში მყოფთ შევურთდებით, მერე კი ვნახოთ - კონიაკი დაისხა, დალია და წამოდგა.

- წავიდეთ.

- სად?

- გზაში აგიხსნი. ცოტა ხანს აქ მომიცადე.
ადმინისტრატორის ოთახიდან ტელეფონზე დარეკა.
„დათო, შენა ხარ? გამარჯობა. ცოლი მომყავს, მანქანა უნდა
მათხოვო“.

„ოღონდ შენ რამე გეღირსოს და მაგაზე გაწყენინებ! როდის
მოხვალ?“.

„ხუთ წუთში შენთან გავჩნდები“.

მიმტანი მოძებნა, ფული გადაიხადა და დარბაზში შებრუნდა.
მარიკას აღგზნებული თვალები მიანათა.

- წავიდეთ.

ხელი გადახვია.

ტაქსი გააჩერა.

- რას აპირებ? - მარიკამ ლოყაზე აკოცა.

- მამაშენი ფაქტის წინაშე უნდა დავაყენო.

- გაგიჟდი?!?

- სიტყვა არ გამაგონო! ახლაც დამიწუნებს სიძედ?

- შენ ხომ არ შეიშალე?

ჩაიცინა.

- მოვედით.

მანქანიდან გადმოვიდა.

- მაშ, გადაწყვიტეთ. სწორადაც იქცევით. გულით გილოცავთ! -

დათო მენაბდე ღიმილით შეეგება.

მარიკა განითლდა.

- მანქანა რიგზეა? - გასაღები გამოართვა.

- კი. სად გეძებოთ?

- მე თვითონ დაგირეკავ.

მანქანის კარი გამოალო.

- მარიკა, მოდი, დაჯექი.

მარიკა მანქანაში ჩაჯდა, კარი მიიჯახუნა.

- სახლში მიმიყვანე, - უთხრა, როგორც კი მოუხვიეს.

გურამ სავანელმა გამარჯვებული მებრძოლივით გაიღიმა, გა-
დაიწია, უნდოდა, მარიკასათვის ეკოცნა. უცბად საშინელი ჭახანი გა-
ისმა - თავის მობრუნება ვერ მოასწრო, სახე სისხლით მოეთხუპნა.

„არა, მაინც სად გადაეყარა ის მოტოციკლი... კი მალესინა მთელი სამი წელი ციხის კედლები...“ თვალები გაახილა. მარიკა იდაყვით მუხლს დაყრდნობოდა, სახე ხელის გულზე დაეყრდნო და თავისთვის ფიქრობდა.

- მარიკა, ოდნავ გასაგონად დაუძახა.

- ჰო, გურამ, თხუთმეტი წელი გავიდა იმ დღიდან. ახლა ორი ბავშვი მყავს და, როგორც იტყვიან, ბედს არ ვემდური.

„ხმა გაბზარვია, ალბათ, ბევრს ეწევა“, - გაუელვა.

- გულწრფელად მახარებს შენი ბედნიერება. ერთი, თუ გიყვარდე, ბალიში გამისწორე.

მარიკა დაიბარა. ნაცნობმა სუნმა გურამ სავანელი ახლად მოხდილი ქვევრიდან ამოვარდნილი დვინის ოხშივარივით გააბრუა. ყელზე აკოცა

მარიკას სახე შეეფაკლა.

- არ გინდა, გურამ.

- არ გეწყინოს.

მარიკა სკამზე ჩამოჯდა.

- ამბობენ, კარგ ფილმს აკეთებსო.

- არ ვიცი, რა გამოვა - ჩაფიქრდა, - თუმცა ჯერ რა დროს მაგაზე ლაპარაკია.

- მითხრეს, მთავარი როლიც მიგისაკუთრებია. საინტერესოა, ვის თამაშობ?

- იმ გურამ სავანელს, რომელიც არ შედგა.

მარიკა წამოდგა, ფარდა გადაწია, ქუჩას გახედა.

- გურამ, შენ, ალბათ, ერთი სამი კვირა მაინც მოგინევს აქ ყოფნა, მე კი ხვალიდან შვებულებაში ვაპირებ გასვლას.

გურამ სავანელს მწარედ ჩაეღიმა.

- ხომ იცი, ამ ცხოვრების ეთიკის „დიდებულ“ ლოგიკას დიდი ხანია აღარ ვეკამათები. მხიარულ დასვენებას გისურვებ.

მარიკას სიმწრის ლიმილი აეკრა სახეზე.

- გავალ. - უცბად მოუშვა. ხმაში ახლა უფრო მკვეთრად შეეტყო, რომ მართლა ბევრს ეწეოდა - საქმეები მაქვს, თუ რამე დაგჭირდეს, ლილაკს დააჭირე თითი.

გურამ სავანელმა თანხმობის ნიშნად თვალები მოხუჭა.

მარტო დარჩენილმა ტუმბოდან საათი აიღო, დახედა ორი სრულდებოდა. მოითენთა. ზენარი გაისწორა, თვალები მილულა.

უცნაური სიზმარი ნახა:

უზარმაზარ მოედანზე, სადაც ერეტიკოსი ქალ-ვაჟი უნდა და-ეწვათ, აღდგომის დილას მილეთის ხალხი შეკრებილიყო.

კაშკაშა, ამ დროისათვის საკმაოდ მცხუნვარე მზეზე ჯალათთა წითელი სამოსი ლაპლაპებდა. ინკვიზიტორები და წარჩინებულნი საპატიო ადგილას სავარძლებში მოკალათებულიყვნენ და დიდებუ-ლი, მკაცრი იერი მიეღოთ.

ბრბოს ყიუინა გაისმა - სიკვდილმისჯილები გამოიყვანეს.

კაცს თავი ჩაელუნა და საცოდავად მოლასლასებდა ქალი კი, თითქოს მართლაც ეშმაკთან ყოფილიყო წილნაყარი, ჩაწითლებულ თვალებს დემონური გახელებით აბრიალებდა. მისი მზერა რომელ კუთხესაც მიწვდა, წამს საიქიოს მდუმარება ჩამოვარდა.

ერეტიკოსნი გვერდიგვერდ მიაბეს.

ჯაგრცხილა აენთო. ცეცხლის ენები საცაა განწირულთ მისწ-ვდებოდა. ბრბომ, როგორც იქნა, თავი დააღწია ქალის თვალთავან გარდმოსულ ჯადოს და ილრიალა:

„ქრისტე აღდგა! ქრისტე აღდგა! ქრისტე აღდგა!“.

მაგრამ, ჰო, საოცრებავ! ქალმა რაღაც სასწაულით თავი აიხ-სნა, კაცისკენ შებრუნდა და იმ ქალური ვნებით, რომელმაც ამქ-ვეყნად ცოდვა წარმოშვა, კაცს ტუჩებში მისწვდა. ცეცხლის ენებმა (თითქოს უფრო ძლიერ ცეცხლს დამორჩილდნენო) უკან. დაიხიეს, ქედიც კი მოიხარეს! ირგვლივ უამიანობის მიერ მიტოვებული ქა-ლაქის მკვდრული სიჩუმე ჩამოვარდა. ქალმა ორივე ხელი კისერზე შემოაჭდო კაცს და მკერდზე მიიხუტა. უცებ კაცმა არაადამიანური ხმით იღრიალა, აიწყვიტა, ქალს ხელი ჰერა, შუა ცეცხლში გადაუძა-ხა და ისკუპა.

როგორც კი გრილ ქვაფენილზე დაეცა, მიწაზე განერთხა და ალულლულდა:

„ვარ ცოდვილი, ვარ ცოდვილი. განიდევნა ეშმაჩემგან და კვლავ ვიქეც მონად შენი, მეუფეო. შემინდე და მოგყვები მონა შენი“.

თავი წამოსწია. პირველი, რაც დაინახა, ჯვარი იყო. მისკენ გა-ხოხდა. ჯვარი ნელ-ნელა, ნარნარით გაფრინდა საყდრისკენ. კაცი მორჩილად მიჰყვა. უკან მუხლმოდრეკილი ბრბო აედევნა. მოღალა-

ტეს ნამს ქალის განნირული, წივილში გარდასული წყევლა დაედევნა. არავის მოუხედავს. ნაერეტყიკოსალმა ოსანა ნამოინყო.

აღტკინებული ბრბო აჰყვა.

ნაერეტიკოსალს ზურგზე ჯვარი აპკიდეს. ჯვრის სიმძიმემ ერთავად მოკეცა, მაგრამ არც ერთი სიტყვა პროტესტისა, არც წუნუნი, არც გმინვა - მხოლოდ ოსანა საყდრის კარიბჭე ბოლომდე გაიღო. დაბინდული თვალებიდან ოფლი მოინმინდა. ხერხემალი ისე ჩაეზნიქა, საცაა წელში გაწყდებოდა. ახლა კი შეეშინდა, დაყვირება სცადა, მაგრამ გამშრალი სახიდან ხრიალიდა აღმოხდა. როცა საშინელი ჭახანი გაისმა, - ხერხემალი გადაუშისხვრია ჯვარმა, - შვება იგრძნო, ბედნიერების ცრემლი გადმოყარა, მიხვდა, ეს მოხდა სასიკეთოდ მისდა. ამქვეყნად მორჩილებისა და ლოცვის გარდა აღარაფერი ევალებოდა ამის შემდეგ, დანარჩენზე მის მაგივრად ჯვარი იზრუნებდა.

ცაზე რაღაცამ გაიელვა. რაღაც მშვენიერი აკიაფდა. დანახვა
მოინდომა, მაგრამ მათრახის ტარი ისე ჩასცებს თავში, რომ...

გურამ სავანელმა თვალები დააჭყიტა. სარკმლიდან შემოწრილი მზის სხივები რომ დალანდა, სახეზე ღიმილი აეკრა. მუბლზე ხელი მოისცა, - (კივი იოლით დანამცოდა.

- როგორა ხარ, გურამ. რა გესიზმრა ამისთანა, რას წრიალებდი?

მეუღლების ხმა იკნო, ტაბურეტზე ჩამომჯდარი სილუეტიც გაარჩია.

- ჰო, რაღაც უცნაურობა მესიზმრა. შენ ვინ გაგაგებინა? - თქვა
მოგვიანებით.

- ჯონდომ დამირუკა, პავილიონში გახდა (კუთადო).

- სახლში თუ იკიან?

- არ იცი დედაშენის ამბავი. უცდაბ რომ გაეგო, შეიძლება, ვერც აუტანა. მათონთა მოქართს, ჯათარჩი.

გურამ სავანელმა ახლადა შენიშნა ცოლის აფორიაქებული, კრამტობამთხარი თვალიერი, თბილად გაულიტა.

- ნუ სულელობ. ჩვენს ოქროს ქორწილში აღარც გეხსომება ეს ამბავი. ოჰ, რას ვიქეიფებთ! - გაჩუმდა. - ნათი, ერთი პირსახოცი მო-
მანოდა, ღოლში ვიწყორბი.

ნათელად პირსახოვი აილო - სახე თა ყოლ-კისერი შეუმტრალა.

- წადი ახლა სახლში. რომ დაიგვიანო, ხომ იცი, გადაირევა დე-
თაჩიმი, ხომ ხერავ. მე არაფერო მიტორს.

ნათიამ ამოიოხრა. თვალსმომდგარი ცრემლი შეიმშრალა.

- გურამ, შენ გგონია, ვერ ვხვდები, დამღამობით რისთვის დაძრები სამზარეულოში... ჩვენს სახლში კაცი წამალს ვეღარ იპოვის...

- ჰო, ჰო, კარგი ახლა. - გურამ სავანელი დანაშაულზე წასწრებული პატარა ბიჭივით გაწითლდა.

პალატის კარი გაიღო. - ვაუა ზანდუკელი შემოვიდა.

„დაიწყება ახლა პარადი“.

- როგორა ხარ, ლომო?

- ვარ რა, კენჭივით.

- მაშ როგორ! ლომს, თუნდაც ფალთვალას, ვინ გაუბედავს, უთხრას, ელამი ხარო.

- მაგ მაიმუნობას ის გირჩევნია, ნათია სახლში წაიყვანო.

- პიჟამოს, საცვლებს და ცხვირსახოცებს მოვუტან, საჭმელსაც მოვუმზადებ, თორემ შენი ფაქიზო ძმაკაცის ამბავი რომ ვიცი, ამათ საჭმელს ეგ არ შეჭამს.

- მაგაზე დაგზარდები?! შენ არ მოიწყინო, ბიჭებიც სადაცაა აქ გაჩნდებიან.

ნათია წამოდგა. კარადა გამოალო, ქმრის ტანსაცმელი გადმოიღო.

- ეგენი სად მიგაქვს, - შეშფოთდა.

- სახლში წავიღებ, აქ რად გინდა.

- არა, არა, - ყვირილს ცოტალა უკლდა, მაგრამ ნათიას გაოცებული მზერა რომ დაიჭირა, ხმას დაუწია, - გთხოვ, არ გინდა. სანამ ეგ ტანსაცმელი მანდ ეკიდება, ფატალურად მჯერა, მალე გამოვმჯობინდები. რომ წაიღო, მაშინვე მოვკვდები.

ნათიამ გაიღიმა.

- რა ტიპის კაცი ხარ. კარგი, დავტოვებ. წავიდეთ, ვაუა.

- აბა, ლომო, ნუ გეშინია. არ დაიდარდო, ჩვენ მალე დავბრუნდებით. ისე თუ გინდა, ხელსაწყოებს მოვიტან და ბარემ მაგ დამპალგლანდებსაც ამოგჭრი - შენც დაისვენებ და ჩვენც დაგვასვენებ გაუთავებელი დეკლამაციებით.

- წადი, წადი, შენს საქმეს მიხედე. ახლა ჩემგანაც მოგინდა ხუთთუმნიანი?

ვაუა ზანდუკელმა ხელი ჩაიქნია.

- არ იქნება შენი საშველი.

მარტო რომ დარჩა, თავი უკეთ იგრძნო. მართალია, ფეხის კი- დურები და ხელის თითები ისევ შეშუბებული ჰქონდა, მაგრამ მიჩ- ვეული იყო. წამოინია, ფანჯარაში გაიხედა. გარეთ წამდვილი გა- ზაფხულის დარი იდგა!

„გაზაფხულზე მომენატრები“, - წაიღილინა. უცბად სიზმარი გაახ- სენდა. ხელი ისე აიქნია, თითქოს აბეზარ ბუზს იგერიებსო, მაგრამ სიზ- მარმა იძალა. გული ობობას ქსელში გაბმული უმწეო მწერივით აუფრ- თხიალდა და, რომ არ ეყვირა, წამოინია. წამოდგა, სვიტერი გადაიცვა.

„აქ რომ დავრჩე, ნაღდად გავვიუდები“ - გაიფიქრა, შარვალი სწრაფად ამოიცვა, ბათინკებში ფეხი გაუყარა, ზონები სწრაფად შეიკრა, კურტაკი შემოიცვა და ოდნავ მოღებული კარიდან მალუ- ლად გაიჭვრიტა. დერეფანში ორი ავადმყოფი საუბრობდა. მოშო- რებით მორიგე ექთანი მოჯდომოდა მაგიდას და რაღაცას წერდა. კურტაკის საყელო აინია, კარი ფრთხილად გამოალო. „ლმერთო, გასასვლელი დროზე მაპოვნინე“. ჩაიდუდუნა და მტკიცე ნაბიჯით იქით გაემართა, სადაც, მისი აზრით, კიბეზე გასასვლელი უნდა ყო- ფილიყო. გაუმართლა. გასვლისას მორიგე ექთნის მზერა დაიჭირა. არ დაიბნა, თავი თავაზიანად დაუკრა, იმანაც მნახველად ჩათვალა, თავის დაკვრითვე დაემშვიდობა და წერა განაგრძო.

მარტის ცივმა ნიავმა მთელ ტანში დაუკარა. შეაურუოლა.

კლაკნილა ბოლომდე შეიკრა. ტაქსი გააჩერა, კინოსტუდიაშიო, მიუგო მძლოლს. შუქნიშანთან მანქანაში რეზო ციმაკურიძეს და დი- ტო ჩაჩიბაიას მოჰკრა თვალი კურტაკის საყელოთი სახე დაიფარა. რაღაც შეუცნობელმა მოსვენება დაუკარგა. ერთი სული ჰქონდა, როდის მივიღოდა სტუდიაში.

გადასალებ პავილიონში რეპეტიცია მიმდინარეობდა. სახტად დარჩენილი სახეები მხიარულად, ლაღადაც კი შეათვალიერა, ორი- ვე ხელი შემართა.

- „სამძიმრები“ სხვა დროს იყოს, ახლა - საქმე! ჯონდო, - მეორე რეჟისორს მხარზე მოუთათუნა, - უთხარი, დილანდელი ეპიზოდის- თვის მოემზადონ.

- ახლა შენთან ლაპარაკს აზრი არა აქვს. წახევარ საათში ყვე- ლაფერი მზად იქნება.

- მე ავალ, გრიმს გავიკეთებ, თან ცოტა ხანს მარტო ვიქები, მინდა, კარგად ავწონ-დავწონო ყველაფერი. გადაღებას ზუსტად იმ მომენტიდან გავაგრძელებთ, სადაც ამ დილას შევჩერდით.

ჯონდო მესხმა ნაფაზი დაარტყა, ოპერატორისაკენ წავიდა.

გურამმა გრიმი გაიკეთა, პავილიონში დაბრუნდა, კუთხეში ჩა-მოჯდა, მარცხენა ხელის თითები მუშტად შეკრა, მარჯვენას თითები გადააჭდო, მზერა დაძაბა, თვალის ქუთუთოები დახარა... ეკრანზე ტიტრები ათამაშდნენ.

ორ დღეს აეროპორტში ბოდიალის შემდეგ ელირსა გამოფრენა. სახლში დაკრძალვის წინა დღეს დაბრუნდა.

ის ღამე კუბოსთან გაატარა. მთელ ტანში ცივი მწუხარება გაჯდომოდა და აცახცახებდა. საფენი სპირტში დაასველა, გაწურა. მამის უსულო სხეულს თვალი შეავლო, საფენი შუბლზე დაადო. გაყინულ, ჩაშავებულ, სისხლჩაქცეულ ტუჩებთან („ეტყობა, სული არ ეთმობოდა“) ჭიანჭველა შენიშნა. ამაობის შეგრძნებამ შეძრა. ლოკოკინასავით მოიკუნტა. რამდენ ხანს იყო ასე, მერე ვეღარ გაიხსენა. ოთახიდან შემოსულმა ხმაურმა გამოაფხიზლა. შინაურები იღვიძებდნენ. აქეთ-იქით კურდღელივით მიმოიხედა და ჩქარი ნაბიჯით გავიდა სახლიდან.

ბაზრის სასაუზმეში ლოთები უკვე შეკრებილიყვნენ. მისმა გამოჩენამ ნამდვილი ოვაცია გამოიწვია: „გურამს გაუმარჯოს!“ „სად დაიკარგე, ბიჭო!“ „შემოგვიერთდი!“ მებუფეტემ ღილინ-ღილინით შეავსო არყის ჭიქა, პურზე მუავე კიტრის ნაჭერი დაუდო.

- გურამ, ხო მშვიდობაა?

თამაზ გურგენიძის ხმა შეიცნო.

- მამა გარდამეცვალა.

თამაზ გურგენიძე ერთპაშად მოტყდა, ხმა გაეპზარა:

- მაპატიე, გურამ. ჩემი კაცობის რა ვთქვა, ამას რომ გადავყევი.

- ხელი არყის ბოთლისკენ გაიშვირა, - ამქვეყნის აღარაფერი გამეგება. მაპატიე.

გურამ სავანელმა გაშეშებულ მებუფეტეს (რომელმაც აღარ იცოდა, თანაგრძნობა როგორ გამოხატა), ხელით ანიშნა, თამაზს დაუსხიო.

წლებში შესული, ლოთობისგან დაბეჩავებული კაცი მიუახლოვდათ.

- როგორა ხარ, გიურ?
- მე კარგად, ბატონი თეიმურაზ, მაგრამ მამა გარდაიცვალა.
- ვინა? გიორგი, კაცო? გიორგი? - შესძახა და ცრემლები ჩამოჰყარა. - ექნ, შენ რა გახსოვს - ჩვენი, მთაწმინდის უბნის მშვენება იყო. მერე რა კაცურად იცხოვრა?! ჰმ, მე ცოცხალი უნდა ვიყო და... გიორგი, გიორგი, ნეტავი ქრისტე ვიყო, ქრისტე... - შებრუნდა, კუთხის მაგიდისკენ ლასლასით წავიდა.

ირგვლივ აუტანელი სიჩუმე გამეფდა. გული ყელში მოებჯინა. თითქოს მოსაკლავად მოსდევენო, ქუჩაში ისე გავარდა.

„გურამ, მოიცადე, მეც მოვდივარ“ - შემოესმა თამაზ გურგენიძის ხმა.

წინკარში დედა შეეჩება.

- სადა ხარ დაკარგული. ვყელა შენ გკითხულობს. მღვდელმაც უკვე დაამთავრა წესის აგება.

ოთახში ფეხაკრეფით შევიდა.

„მობრძანდა“ - ჩაესმა ვილაცის გესლიანად ნათქვამი. „სად ბრძანდებოდა წეტავ“. „დასალევად იქნებოდა“. „წეტავ რა გიკვირთ, როდისმე აკეთებდა რამეს? ციხიდან დაბრუნებულმა ექიმობა აღარ ისურვა, წელინადნახევარია მოსკოვში ბრძანდება“. „მგონი, ყარაულად მუშაობს“. „რეჟისორობა მონიძომა ყმაწვილმა. ერთი სპექტაკლი უკვე დადგა, რომელიც მამის სიკვდილით მთავრდება, ახლა მეორეს მოამზადებს. მას, ალბათ, დედის სიკვდილი ერქმევა“.

- რა გინდათ ჩემგან, რა გინდათ!
- გურამ, გაჩუმდი, რა გაყვირებს, სირცხვილია. - თამაზ გურგენიძის ხმა ჩაესმა.

შუბლზე ხელი გადაისვა, მღვდლის გამჭოლი მზერა დაიჭირა - თვალთ დაუბნელდა.

- გურამ, ვიწყებთ! - ჯონდო მესხი წამოსდგომოდა.

შეხედა, თვალები ოდნავ მოჭუტა. ეტყობოდა, რაღაცას იხსენებდა.

- დავიწყოთ.

მძიმედ წამოდგა. სახე ტაიფუნგადავლილ ნაპირს მიუგავდა. ის წარსული ამბავი სცენარშიც ზუსტად ისე ჰქონდა გააზრებული. ახლა მთავარი იყო, სათქმელი ეთქვა. მაშინდელივით გონი კი არ დაეკარგა, ის ეთქვა, რაც მთელი ეს წლები ანვალებდა, ღრღნიდა, სპობდა. დილითაც ამ ეპიზოდის გადაღებისას გახდა ცუდად, ახლა მესამედ ეძლეოდა შანსი, იმ მომავალინებელი ხვანჯებისათვის ორ-ლესული მოექცია.

გადაღება დაიწყო.

ზუსტად გათამაშდა წარსული სცენა. მთელ ტანში კრუნჩხვამ დაუარა.

„რა გინდათ ჩემგან, რა გინდათ!“ - იღრიალა.

„გაჩუმდი, ნუ ყვირისარ სირცხვილია“, - ჩაესმა ხმა.

გაავებული თვალებით შეხედა ამ ხმის პატრონს.

„არ გავჩუმდები და ვერც გამაჩუმებთ, - მღვდლის დაქინებული მზერა იგრძნო, თვალი თვალში გაუყარა, - მამაო! ამ ჯვეფის ცხოველებს სული არ გააჩნიათ. მეტყვი ახლა, სახარებაში ასე და ისე წერიაო. სახარება დღეს ბრწყინვალე მოძღვრებაა იმისთვის, როგორ უნდა იცხოვრო. წაიკითხე სახარება და თუ შემდგომ იქ ჩამონიკწიკებული მცნებებიდან არც ერთს არ შეასრულებ, ცხოვრებაც განაღდებული გაქვს! - იგრძნო, კანკალმა აიტანა. შეშინდა, კვლავ ცუდად არ გამხდარიყო. ენერგია მოიკრიბა, - მე ვალიდოლს ვხმარობ, გული მაწუხებს: ამისენი, რატომ ენირება ჩემი გული ჩემსავე სულს?! სული, სულიო, რომ გაიძახით, გონმა რალა დააშავა, მარადიულად რომ უნდა ითმინოს სულის სიგიურე? განა ყოველივეს არ აჯობებდა ცარიელი, მყიფე სხეული, რომელსაც მგლის მუხლი, მელის ცბიერება, გველის სიბრძნე ექნებოდა. მაშინ ხომ ყოველივე უფრო მარტივი გახდებოდა. გვიანაა ჩემთვის?! სწორია! საძირკველი ადრევე უნდა ჩამეყარა. ახლა მე ერთი უმომავლო ბელურა ვარ, - ამოიხ-რა, - ალბათ, მაღლე დაესმევა ყოველივეს წერტილი. ლალად მინდოდა მეცხოვრა. ამაღლებულს, მშვენიერს შევტროდი: მაგრამ ამაღლებულისადმი ტრფიალი ერთი ყოფილა, ცხოვრება - მეორე. ამათ რომ წამომდგარი დამინახონ, პრომეტეზე უარეს დღეში ჩამაგდებენ. თვით ლერთებმა ვერ აიტანეს სუბორდინაციის დარღვევადა და ესენი აიტანენ? - ადგილზე გახევებულ მღვდელს დამცინავი მზერა ესროლა და არაადამიანური ხმით განაგრძო, - ბოროტი იმას არასოდეს

გააკეთებს, რაც შვებას მოგგვრის. ამის უფლებას თანდაყოლილი ინ-სტინქტიც არ მისცემს. შენი თვალები მეუბნება, კარგია, ყოველივე ამას რომ გრძნობ, ცხოვრება გესმისო. მერედა, რად მინდა! აღარც ჯანმრთელობა შემრჩა და სული ხომ მიტოვებული ქარის წისქვილი-ვით დამენერა. რამ გამანამა? - რამ არა: არამზადობამ, დაცინვამ, მუდამ ხელის კვრამ. რა ვქნა? გავინძრე? წამს ისე დამაცხრებიან, როგორც სანთელს ღამურები. ღამურებმა სძლიეს ბელურებს, ვერ აპატიეს, არწივივით ფრენა რომ იციან. ვერ აპატიეს, ვერა!“

ირგვლივ ყოველივე გაილურსა. მღვდელი მიუახლოვდა; პირჯ-ვარი გადაწერა, შუბლზე აკოცა და მტკიცე ხმით უთხრა:

„და ნათელი იგი ბნელსა შიდა ჩანს და ბნელი იგი მას ვერ ეწია“. შემზარავად გადაიხარხარა, თვალები მილულა, კედელს მიეყრდნო...

- მორჩა! გენიალურია! - ჯონდო მესხის ხმა ტაშმა დაფარა. - გურამ, შენ თავს აჯობე. ნაღდად არ მოველოდი.

გურამ საგანელს ფერი დაკარგვოდა. ხელების ნერვიულ თრთოლვას ვერაფერს უხერხებდა, მაგრამ ზიარებანათქვამ მორ-წმუნესავით მშვიდად, განწმენდილად გრძნობდა თავს. მერთალმა ღიმილმა გადაურბინა.

- გამოვიდა რამე?

- ხო გითხარი, მაგარია-მეთქი. სიმართლე გითხრა, ყოველთვის ეჭვი მეპარებოდა ამ სცენაში, მაგრამ შენ იმისთანა აქტიორული ხე-ლოვნება გამოავლინე... - თვალები ზევით აზიდა.

- მაშ, ხერხემალი ბოლომდე ჯერ არ ჩამტეხია? - სიზმარი გაახ-სენდა - ახლა წავალ, თორემ, ალბათ, მეძებენ.

- მე გაგიყვან.

- არა, ფეხით გავივლი. გმადლობთ! - ჯგუფს საპარო კოცნა გაუგზავნა - ზეგ დილის ცხრა საათამდე ყველანი თავისუფლები ხართ.

გარეთ უკვე მწუხრი ჩამოწოლილიყო. სანაპიროსკენ წავიდა.

ქუჩაში ციოდა, მაგრამ ისე იყო აღტკინებული, ვერაფერს გრძნობდა. დიდი ხანია, ასე მტკიცე ნაბიჯით არ ევლო. ისეთი შეგ-რძნება ჰქონდა, რომ ახლა წინ ვერაფერი დაუდგებოდა. ხიდზე შე-ჩერდა. მოაჯირს დაეყრდნო. მდორედ მიმავალ მტკვარზე, რომელ-ზეც ღამის ფარნის შუქი პროფექტორიდან წამოსული სხივივით ლაპლაპებდა, ტიტრები ათამაშდნენ.

დღე სამძიმრის მიღებაში გაეპარა. სასაფლაოს ალაყაფში რომ შევიდნენ, მთლიანობაში მაშინდა აღიქვა - მამას სამუდამოდ ემშვი-დობებოდა. სამუდამოდ! - ამოებეჭდა. ანაზდად გაუელვა, დადგე-ბოდა დრო და მასაც ასე სამუდამოდ დაემშვიდობებოდნენ. შეაურ-ჟოლა. სურვილი მოეძალა, შეეჩერებინა პროცესია, მოეტაცა მამის უსულო, გაყინული სხეული და ჯერ კიდევ მისსავე სითბოშენარჩუ-ნებულ საწოლში ჩაეწვინა. მოეჩვენა, თუ ამას გააკეთებდა, აღარა-ვის დაემშვიდობებოდნენ სამუდამოდ. მამის გათოშილი სხეულიც, ალბათ, კვლავ გათბებოდა და მარადიულად აქციონის სიმბილოდ იქცეოდა. მაშინ კი... იმ ალაყაფის ამოქოლვაც შეიძლებოდა.

ტუჩი მოიკვნიტა. იგრძნო საკუთარ ფიქრთა აბსურდულობა. გულთან რაღაც ისე აეწვა, თითქოს მდუღარე დაასხესო. კუბოს გააყოლა თვალი; დასალუპავად განწირულ გემს მიამსგავსა, უფს-კრულისაკენ რაღაც მიზანდასახულად რომ მიექანება. ზარი მთელ ტანში გაუჯდა. მიმოიხედა. ახლა თავშაქინდრული ახლობლები მი-ამსგავსა სასონარკვეთილ მეზღვაურებს.

კუბო რომ დაასვენეს და ფხვიერი მინა უფსკრულში ჩაიშალა, დაინახა, როგორ შეიჭრა გაავებული წყალი გემის ტრიუმებში. თა-ვის ქალაშიც რაღაც აგუგუნდა - ეს გემის საყვირები გაჰკიოდნენ უკანასკნელად. კუბო ზეცისკენ შემართეს, ასე რამდენიმე წამს ეჭი-რათ, - გემი ნათელს სამუდამოდ ემშვიდობებოდა. სახურავი მოი-ტანეს. გამალებით (როგორც ტალღებისაგან დათრგუნვილი, ღონე-მიხდილი მეზღვაური უკანასკნელად (ცას) მიაცქერდა მამის სახეს. ნატრობდა, ეს ოხრადდასარჩენი დრო სამუდამოდ შეჩერებულიყო, მაგრამ... წამოეპარა უკუნეთი მამის სახეს. წამიც, წამიც, წამიც და... მარადიულად გაუჩინარდა.

გემი ჩაიძირა

- გურამ, წასვლის დროა. - თამაზ გურგენიძე წამოდგომოდა თავს ჩამუხლულს. გამოერკვა. უაზროდ მიაჩერდა.

- რა მითხარი? თუმც, ჰო, გავიგე. - ამოისუნთქა. - წავიდეთ.

რესტორანში მწუხრის სუფრაზე ღვინოს მიეძალა. ხალხი აიშა-ლა. თავად ადგილიდან არ იძვროდა.

- წავიდეთ სახლში, წათესავები გველიან - მხარზე ბიძის ხელი იგრძნო.

- ნათესავები? - ამოიხრიალა, - ვერ წავიდნენ სახლებში? ახლა გული უნდა შეალონონ გაუთავებელი, სულელური თანაგრძნობით. არ გვინდა, ბატონი, დაგვასვენონ, დაგვტოვონ მარტო ჩვენ ვარამთან.

წამოდგა, გასასვლელისკენ გაემართა. მალე ქუჩათა უსასრულობაში გაუჩინარდა.

„სახლში წასვლის დროა“, - გაიფიქრა. გათოშილი ხელები მოისრისა, ჯიბეში ჩაინყო.

კარზე გასაღების მორგება ვერ მოასწრო, რომ გაიღო. ზღურბლზე ნათა იდგა. ორივე ხელი შემართა.

- უსიტყვო კაპიტულაცია!

წინკარში ვაჟა ზანდუკელი და რეზო ციმაკურიძე შენიშნა, მოშორებით ჩაჩიბაიას ჩაეხერგა მთელი გასასვლელი. ნათიამ ზურგი შეაქცია, ოთახში შევიდა.

- მამიკო მოვიდა! - კობა შემოეგება.

შვილს თავზე ხელი გადაუსვა, აკოცა. კურტაკი კარადაში ჩამოკიდა. მეგობრებს დამნაშავედ გაულიმა.

დედა სავარძელში იჯდა და ცრემლს იწმენდდა.

- ჰო, ვიცი, გული გაგიხეთქეთ, მაგრამ, დამიჯერეთ, იქ რომ დავრჩენილიყავი, დილამდე ნაღდად ვერ მივაწევდი. შენი ცრემლებიღა მაკლია, - მიუბრუნდა დედას. - გაიგე, ქალო, უკვდავი ვარ! - ცოლს გადახედა, - ნათია, გენაცვალე, ბიჭებს ყანნი, მე კიდევ - კომპოტი, - ხმამალლა გაიცინა. სახეზე უნიჭო მსახიობის ყალბი, არაფრისმეტყველი ნიღაბი აპკვროდა.

- სად ბრძანდებოდა? - კურტად გადმოხედა რეზო ციმაკურიძემ.

- კინოსტუდიაში, ამხანაგო უფროსო, და მოვრჩეთ ახლა ამაზე ლაპარაკს, მგელივით მშია.

- შენ თუ დაუფშტგინე, თქვი! - ვაჟა ზანდუკელმა თითო შუბლთან დაიტრიალა, - იქნებ გგონია ფეხებს რომ გააჟიმუმებ, შენს ოჯახს მე მივხედავ.

გურამ სავანელს თვალებში ღრუბლები ჩაუდგნენ.

- კარგით, გეყოფათ. დავიღალე, წავალ, წამოვწვები.

- ხვალ მაინც არ ადგე, - დიტო ჩაჩიბაია ტორებით ასანთს ან-ვალებდა.

- დილით გადაუდებელი საქმე მაქვს, საღამოთი კი, თუ შემომივლით, სასიამოვნო სიურპრიზზ მოგიწყობთ.

მეგობრები წამოიშალნენ.

- მაინც რას გვიმზადებს ისეთს, იქნებ წინასწარ შეგვამზადო. - რეზო ციმაჟურიძემ პალტო ჩაიცვა.

- სწორედ შენთვის არაა საჭირო მაგის ცოდნა, - სახე ლიმილმა დაუფარა.

რეზომ კარი გამოაღო, ლიფტი გამოიძახა. დიტო ჩაჩიბაიამ თვალი ჩაუკრა, ვაჟა ზანდუკელმა მრავალმნიშვნელოვნად დაუსტვინა.

სპორტული პიუამა ჩაიცვა. სამუშაო მაგიდის უჯრიდან სცენარი ამოიღო, ძველ დღიურს მოჰკრა თვალი. რომელილაც წლის პირველი მარტი მოძებნა, გადაშალა: „გაზაფხულის პირველი დღეა. დილიდან უაზროდ დავბორიალებ, თუმც წინ ხომ კიდევ ოთხი საათია. ორი მარტი: - ასეთი უაზრო დღეებისაგან, ღმერთო, დამიფარება. ამ ორი საათის წინ უკიდურესობაზე ვფიქრობდ. ასე გაგრძელება ალარ შეიძლება. დროა, საბოლოოდ... სამი მარტი: მთელი დღეა „ქარბობოლა უსტვენს“, ირგვლივ „იგავმიუწვდომელი“ მოწყენილობაა, ეს დღე წინა დღის სრული ალკვალი იყო. წავიმუშავებეთქი, მაგრამ არაფერი გამოვიდა. ოთხი მარტი (ნაწერი იმდენად ბატიფხური იყო, ძლიეს გაარჩია): მუქთახორა ხომ ვარ, ხოდა, ყოჩალ მე! კარგად გამოვთვერი. ხუთი მარტი: უბრალოდ ჩვეულებრივი, დაკარგული დღე იყო. ფეხბურთს ვუყურე, წავაგეთ. მგონი დეპრესია მერყება. რატომ? არ ვიცი. ვიცი, ვიცი! არადა, ახლა ეგ მინდა მე? ექვსი მარტი: ჩემს ნათელ გაუგებრობაში კიდევ კარგად ვარ ისე მოვიქანცე (საოცარია, რით?!) დეპრესიასაც ალარ განვიცდი. შვიდი მარტი: არაფერიც არ გამიკეთებია. საღამოთი დავთვერი, ეგ იყო და ეგ, რვა მარტი: არც დღეს. ცხრა მარტი: არც...

ჩანაწერი აქ წყდებოდა. უცებ საოცარი უძლურება იგრძნო. „მაშინ უკანასკნელი ნაღვერდალი ქრებოდა“. - გაუელვა. მაგიდიდან სიგარეტი აიღო, ასანთს ვერ მიაკვლია, ოთახიდან გასვლა დაეზარა.

„გულის სისხლძარღვთა დაავადებით სიკვდილი პირველ საპატიო ადგილზეა სხვა ავადმყოფობათა შორის“. - საიდანლაც ამოუტივტივდა, ვინ იცის, როდის წაკითხული საგაზეთო ციტატა. გულმა რეჩხი უყო. ვალიდოლი მოიძია, მაგრამ უჩუმრად შემოპარულ შიშს მაინც ვერა სძლია.

- ნათია! - დაიძახა.

ნათიას წყენისგან დანისლულ თვალებში ნაღველი ჩასდგომოდა.

- ფამილას?

- რატომ არ შემოდიხარ?

ნათია გათბობის სუქუიას მიეყრდნო, მოსასხამი გაისწორა.

- የአመራርና, በግንባር ዓይነትዎች ክፍተት የሚያስፈልግ ይችላል.

- ნუ სულელობ, - თმაზე აკოცა. - კობა რას აკეთებს?

- არა უშეავს. კვირას ფეხბურთზე წავიყვან.

- გურამ, მოხდა რამე?

- რა უნდა მომხდარიყო. უბრალოდ, კოტა ავირიე, კოტა შევ-

შინდი, ცოტაც დავდარდიანდი, პო, მართლა, - თვალებში ანცი ღი-
მილი ჩაუსახლდა, - გინდა, გითხრა, პირველად როდის დავდარდი-
ანდი? პირველ კლასში. ერთ ზამთრის დილას, როცა ძალიან მეძინე-
ბოდა, ფაცხაფუცხით ამაყენეს, ჩამაცვეს და სკოლისკენ გამაქანეს.
გზაზე ჩავთიქრდი, უკბად გამოკვთვალე, სულ ჯოტა, ცხრა წელი-

ნათიას რაღაც გაუსაძლისი სევდა ჩადგომოდა თვალებში.

- რაც გიცნობ, სულ ერთი აზრი მაწვალებს, რატომ გაქვს ასეთი დალლილი გამოხედვა. როგორ არ ვეცადე, პასუხი ვერ ვიპოვე.

- მე უკვე დაღლილი დავიბადე. აბა, დაფიქრდი. ბაბუაჩემის მა-
მა ავანტურისტი იყო, ბაბუაჩემი - რევოლუციონერი, მამა - ალქიმი-
კოსი, დედის გენებშიც თითქმის იგივე სურათია; ჰოდა, მთელი ჩვე-
ნი გენების ენერგიის ხვედრითი წონა ჩემს წინაპრებზე დაიხარჯა,
მე კი მიზერული ნაწილი შემხვდა. კიდევ კარგი, შენ შემხვდი ასეთი,
თორემ, ალბათ, კობას მელანქოლია, მოულებდა ბოლოს.

- სულ როგორ უნდა ხუმრობდე! ისე, ნუ გეშინია, მეც მომაქ-
ციეთ თქვენს რჯულზე. ამდენი ხანია, ერთად ვართ და ასე მგონია,
ხეირიანად მაინც არ გიცნობ. არის შენში რაღაც იდუმალი, მაგიტო-
მაც, გამოგყევი იმ დღეს, მაგ დემონური იდუმალებითაც დამიმორ-
ჩილე საბოლოოდ. ეეპ, რეებს ვლაპარაკობ მგონი ვპერდები. გავალ,
საწოლს გავასწორებ. - კრემლი გადაყლაპა.

გურამ სავანელს გულზე რაღაც მაჯლაჯუნასავით შემოაწვა ტახტზე გადაწვა, თვალები ჭერს მიაპყრო - ტიტრები ათამაშდნენ.

გაქცევა, - ეს იყო პირველი, რაც თავში მოუვიდა ჯერ კიდევ ძილ-ბურანში მყოფს. სად, ამას მნიშვნელობა არ ჰქონდა, აქ დარჩენა თვითმკვლელობას უდრიდა. საათს შეხედა დილის ხუთი სრულ-დებოდა. სამზარეულოში ფეხაკრეფით გავიდა, ოთახიდან დედის ამოოხრება მოესმა. მოიშხამა. პირველი დილა თენდებოდა მამის დაკრძალვიდან.

მაცივარი გამოაღო. სათავსოები ქელებიდან მორჩენილ ხორაგს ვერ იტევდა. კონიაკი შენიშნა. გამოიღო, გახსნა. ჩაის ჭიქა პირამდე აავსო, სულმოუტქელად გადაჰკრა. წყალი მიაყოლა, ბოთლს საცობი დაახურა, პალტოს ჯიბეში ჩაიღო.

ქუჩაში გამოსული არც დაფიქრებულა, პირდაპირ აეროპორტისკენ გადაწყვიტა წასვლა. ჯიბე მოისინჯა. მეგობრების შეგროვილი ფული ამოიღო, უგულისყუროდ გადათვალა. ათას მანეთამდე იყო. ტაქსი გააჩერა.

ცნობათა ბიუროში გაიგო, პირველ რეისზე ბილეთები მხოლოდ ქუთაისში იყო. მორიგე სალაროსთან მივიდა, ბილეთი აიღო. რა ჯანდაბა უნდოდა ქუთაისში, აბა, საიდან იცოდა. თვითმფრინავის გასვლამდე მთელი საათნახევარი რჩებოდა.

აფორიაქდა. უაზროდ დაინყო დარბაზში ბორიალი. უცბად თავისი სახელი გაიგონა. შეჩერდა, ვიღაც მელიის ქურქში გამოწყობილი ქალიშვილი მიუახლოვდა.

- ვერ მიცანით?

დააკვირდა. ნაკვთები აშკარად ეცნობოდა, მაგრამ ვერაფრით ვერ გაიხსენა, საიდან იცნობდა ამ ცისფერთვალება ქალიშვილს.

- მე ნათია ვარ, რომან ბაბუხაძიას ქალიშვილი, თქვენი მწვრთნელის. მამას თითქმის ყველა შეკრებაზე დავყავდი. არ გახსოვთ, ბაკურიანში ციგიდან რომ გადმოგაგდეთ და ფეხი მოიტეხეთ?

გურამ სავანელს სახეზე რაღაც ნათელი აუთამაშდა.

- მაგას რა დამავინყებს. შენ უნდა გიმადლოდე, ფეხბურთს რომ ისე დაგანებე თავი, უკარისობისა და სირცხვილის შეგრძნება არ გამომყოლია. ის კი არადა ხალხი ტრაბახით შევიკალი, სერიოზული

ტრავმა რომ არა, ვინ იცის, რა ფეხბურთელი დავდგებოდი-მეთქი. არადა, სად მქონდა მაგის ნიჭი...

- რატომ, რატომ, მეროგორც მახსოვეს, შესანიშნავი გარემარბი იყავი.
- უფრო სწორად, თეატრალური გარემარბი. თუმცა რაღა დროს ამაზე კამათია. საით გაგინევია?
- ჯერ კიევში, იქიდან - უნგრეთში. უამინდობის გამო გავიხერგეთ. შენ საით?

გურამ სავანელს სახე მოექუფრა.

- არ ვიცი, მგონი, ქუთაისში უნდა მივდიოდე. კაფე გაიღო, ყავა ხომ არ დაგველია?

- სიამოვნებით, მაგრამ ნუთუ მართლა არ იცი, საით მიფრინავ?
- არა აქვს მაგას არსებითი მნიშვნელობა.

ყავა აიღო, დახლიდან სუფთა ჭიქა მოიტანა, უბეში შემალული კონიაკი ამოიღო და დაისხა.

- გეტყობა, ნუხელის მაგრად უნვიმია, - ნათიამ მრავალმნიშვნელოვნად გაიღიმა.

- გუშინ მამა დავასაფლავე, - გურამ სავანელს ხმა გაებზარა. კონიაკი დაისხა, ცარიელი ბოთლი გვერდზე მიდგა.

ნათიას სახე თანაგრძნობად იქცა.

- მაპატიე არ გამიგია.
- არა უშავს. აბა, კეთილ მგზავრობას გისურვებ. - ყავა მიაყოლა. ერთხანს ჩუმად იდგნენ. გურამ სავანელმა სიგარეტს მოუკიდა.
- ეეხ, ეტყობა, ჯობია, სახლში დავბრუნდე, - უფრო თავს უთხრა, ჯიბიდან თვითმფრინავის ბილეთი ამოიღო, დაჭმუჭნა, კალათაში მოისროლა. - აბა, კარგად მენახე, ნათია.

ნატორტმანდა. სკამის სახელურს მოეჭიდა. თავი ნერვიულად გაიქნია. მძიმედ გავიდა.

ის იყო, ტაქსში უნდა ჩამჯდარიყო, ნათია დალანდა. დიდი ჩანთა მხარზე მოეგდო და მორბოდა.

- გურამ, მამას გაფიცებ, უარს ნუ მეტყვი - სახლამდე მიგაცილებ.
- გურამ სავანელი აშკარად დაიბნა.
- მერე თვითმფრინავი?
- ჯერ მაინც არ გაფრინდება.

ნათიამ კარი გამოაღო. გურამ სავანელმა მაჯაში ხელი ჩააჭდო, შემოაბრუნა, ტუჩის კუთხეში აკოცა. ნათია გადაფითრდა. თრთოლ-ვაში გადასული კანკალის დასაფარავად მანქანაში სწრაფად ჩაჯდა.

- საბურთალოს სასაფლაოზე, - მანქანა ადგილიდან არ იძროდა, - საბურთალოს სასაფლაოზე. - გალიზიანება ვერ დაფარა, მანქანა მძიმედ დაიძრა.

გურამ სავანელს მოუსვენრობის მახრიბელა გრძნობა დაეუფლა. ერთ სურვილს შეეპყრო - რაც შეიძლება, მალე მისულიყვნენ. სიგარეტს სიგარეტზე ეწეოდა. ნათია კუთხეში მიმჯდარიყო და ხმის ამოღებას ვერ ბედავდა. დაბნეული მძღოლი სარკეში შეავლებდა ხოლმე თვალს საეჭვო წყვილს.

როგორც კი საბურთალოს აღმართს აუყვა მანქანა, გურამ სავანელმა ასმანეთიანი ამოიღო, მძღოლს გაუწოდა.

- აი, მი ბილიკთან გააჩერე და, თუ ძმა ხარ, მოგვიცადე.

მძღოლმა ფული გამოართვა, ერთხანს უყურა.

- კარგი, მოგიცდით.

- მალე დავბრუნდებით.

ნათია ზვარაკივით გაჰყვა. ირგვლივ გამეფებულმა მდუმარებამ საბოლოოდ დათრგუნა. გურამ სავანელს მარცხენა ხელი მკლავში ჩავლო და მთელი ძალით მოუჭირა.

აღმართზე კარგა ხანს იარეს, შემდეგ პატარა ტაფობზე დაეშვნენ. კლდის ნაპირას ახლად ამოვსებულ საფლავთან შეჩერდნენ. საფლავზე მიმობნეული მიხაკები ეშმაკთა კოცონებივით გიზგიზებდნენ. ციონდა. ყინვაში სიჩუმეს მაგიური ძალა მისცემოდა.

გურამ სავანელმა საფლავზე დაიჩიქა, მიწა მუჭქში მოსრისა, ნაქცეული ღვინის ბოთლი აიღო, შეანჯღრია, ღვინო ხელის გულზე გადმოისხა, მოსვა. სამი წითელი მიხაკი აიღო. მარმარილოს ქანდაკებასავით გაშეშებულ ნათიას მიუახლოვდა, ხელი კისერზე შემოხვია.

- ჩვენ პიჭი გვეყოლება.

ეს სიტყვები სასაფლაოს მდუმარებაში დემონის განკარგულებასავით გაისმა, მაჯა აუნია, ძალაგამოცლილ თითებში მიხაკები ჩაუდო, თვალები დაუკოცნა.

მთელი გზა ისე ჰყავდა მკლავებში მოქცეული, თითქოს ეშინოდა, არ დაკარგვოდა.

ზარი გაბმულად დარეკა.

- დედა, განგების ნება ასეთი ყოფილა, რომ მამას ამ ბედერულ დღეს შემოსვლოდა რძალი.

ნათიას სახე ჩამოღვენთილ სანთლად ქცეოდა.

საათმა რვა დარეკა. გურამ სავანელმა თვალი გაახილა. დე-რეფნიდან კობას ხმა მოესმა. წამოდგა, სვიტერი გადაიცვა. შეშუბე-ბულ თითებზე დაიხედა, რამდენჯერმე მოკუმშა და გაშალა. ნათია შემოვიდა.

- მიდიხარ სადმე?

- ჰო, საქმეზე.

- არ ითქმება?

- რომ მოვალ, მერე გეტყვი.

- ფული დატოვე, ბაზარში ვარ წასასვლელი.

- უჯრაში დევს და აიღე, - აბაზანაში შევიდა, - ცოტა მეც დამი-ტოვე, თორემ ქესატადა ვარ, - გამოსძახა.

ციხის შესასვლელთან უკვე უცდიდა ზაურ ჯანბერიძე.

- ეგაა, ბიჭო, შენი პუნქტუალობა.

- ტაქსი არ იყო. ვნახავ დღეს?

- თუ დაკითხვაზე ამოიყვანეს, რაღაცას მოვახერხებ.

- ცხოვრებაში რა არ მიკეთებია, აი, თარჯიმანი კი პირველადა ვარ.

- თუ არ გინდა, მიბრძანდი პასპორტი თუ წამოიღე?

- გეკადრება? პირველად ხომ არ შევდივარ ამ დაწესებულება-ში. თუმცა მაშინ უფრო სტუმართმოყვარენი იყვნენ - პასპორტი არ მოუთხოვიათ.

- იცოდე, არავითარი თვითშემოქმედება! - პასპორტი გამოართვა.

- კარგი, შენ ეს ამიხსენი, ვის ჭირდება ჩემი თარჯიმნობა.

- ერთი არმავირელი ბარიგაა, აქაურებს ნარკოტიკებით ამარა-გებდა. დღეს დაპირისპირება მაქვს, თარჯიმანი კი, ყოველ შემთხ-ვევისთვის, საჭიროა.

- მადლობა დახმარებისათვის - პირად საქმეში შეტანით! - მხია-რულად გაიცინა, ხელი ჩაიქნია.

საშვები აიღეს. პატარა დერეფანი გაიარეს, რეინის კართან, უზარმაზარი საჭვრეტელით ცალთვალა ციკლოპს რომ მიაგავდა,

ზარი დარეკეს. ზარის ზმუილზე გურამ სავანელს უსიამოდ გააურ-ჟოლა. მორიგემ საბუთები ჩამოართვა, შეამოწმა, სარეგისტრაციო ჟურნალში გაატარა, კარი გაიღო. ერთი ციდა ოთახში შევიდნენ მო-რიგემ საშვები დაუბრუნა. ახლა მეორე გასასვლელში აზმუილდა ზარი. კვლავ შემოწმება. „კიდევ კარგი, მორჩა ეს ზმუილობანა, თო-რემ ნაღდად სისხლი ჩამექცეოდა“ გაიფიქრა დერეფანს გაპყვნენ. პირველივე ლოზუნგი იტყობინებოდა, რომ აღებულ ვალდებულე-ბებს გადაჭარბებით შეასრულებდნენ. სარკასტულად ჩაეცინა. კი-ბეს მძიმედ აუყვნენ. გრძელი დერეფანი გაიარეს. კარს მიადგნენ და დააბრახუნეს.

„ისევ გრიშაა კარებში?“ - ჩურჩულით ჰკითხა.

„იქნებ გამოცნაურებოდი“.

„კაი, კაი, ნუ შემჭამე. გრიშა თუმნიანის მეტს ვერაფერს ცნობს“. მართლაც გრიშა იყო. „დაბერებულა“, - გაიფიქრა.

ჯარისკაცებივით ჩამწკრივებულ გლუვ რკინის კარებს, პატარა გისოსებიანი სარკმლები მკერდზე ნაქარგივით რომ ამოეტვიფრათ, თვალი გააყოლა, გული აუჩქროლდა.

ზაურ ჯანბერიძემ ერთ-ერთ კარს გასაღები მოარგო, გურამი წინ გაუშვა.

- შენ აქ მომიცადე, ვნახავ, ამოყვანილია თუ არა.

გურამ სავანელი დაჭედილ სკამზე ჩამოჯდა, სიგარეტს მოუკი-და, წამოდგა.

ზაური მალე დაბრუნდა.

- ჩვენგან მარცხნივ მესამე ოთახში გამომძიებელს სიყვარულს ეფიცება.

- შენი ტრფობით დამწვარნი როდისლა მოვლენ?

- ამოიყვანენ. არ დაგავიწყდეს, არავითარი თვითშემოქმედება.

- შტერი ხომ არ გგონივარ, რას მეჩიჩინები.

ოთახში ორმოცდაათ წელს მიღწეული სუფთად გაპარსული, თავმოტვლებილი კაცი და, ასე, ოციოდე წლის ბიჭი შემოიყვანეს.

- ზაურ, მე გავალ, სიგარეტს მოვწევ.

ზაურ ჯანბერიძე რაღაც ქაღალდებს ჩაჰკირკიტებდა, თავი ან-გარიშმიუცემლად დაუქნია.

გურამ სავანელმა სიგარეტის კოლოფი ამოიღო, ჩაფიქრდა კოლო-ფი სწრაფად შეინახა, ოთახი გამოთვალა, კარი მორიდებით შეაღ.

თითქმის ექვსი თვის უნახავი მეგობარი რომ დაინახა, უზარმაზარი დაძაბვით მოპოვებული სიმშვიდე მედუზასავით შემოადნა.

- უკაცრავად, სიგარეტი ხომ არ გექნებათ, – ხმაშ მაინც ვერ დაფარა გულის ძგერით გამოწვეული საარტილერიო კანონადა.

- კი ბატონი, ინებეთ, - დათო მენაბდემ სიგარეტი გაუწოდა.

გურამ სავანელმა ძლივს ამოაძრო კოლოფიდან ღერი.

- ალბათ, ხელი შეგიძალეთ. მაპატიეთ.

- როგორ გეკადრებათ. - ღიმილი ბუნდოვნად გაარჩია მეგობრის სახეზე.

კარი მიიხურა, ღრმა ნაფაზი დაარტყა. დერეფნის ბოლოში ნელი ნაბიჯით მივიდა. სიგარეტის კვამლს თვალი გააყოლა. კვამლში ტიტრები ათამაშდნენ.

როგორც კი მატარებლიდან გადმოვიდა, ფარდულში ლუდი იყიდა. სულმოუთქმელად გამოცალა. „ესეც ასე“, კმაყოფილებით აღსავსე ხმით ჩაიდაპარაკა. ჯგუფად მდგარ მძღოლებს მიუახლოვდა.

- ბაზარზე რომელი წამიყვანით.

- თუმანს მომცემ?

- ვითომ ხუთი მანეთი არ გეყოფა?

- არ მეყოფა.

- მაშინ წავიდეთ და გზაში მოვრიგდებით. ჰო, ჰო, ნუ ყოყმანობ, ბოლოს და ბოლოს, სტუმარი ვარ და პატივი უნდა მცე. - ხელკავი გამოსდო. - აბა, ფეხს ნუ ითრევ, წავედით.

მძღოლმა კეთილად გაიღიმა, ჯიბიდან გასაღები ამოილო.

- თუ ძმა ხარ, სანაპიროთი გადი. ნელინადია ზღვაზე არ ვყოფილვარ, მომენატრა, თვალს შევავლებ. რაც უნდა იყოს, ბავშვობაში გემის კაპიტნობაზე ვოცნებობდი.

- მაგაზე ყველა ოცნებობდა. - მძღოლს სევდანარევი ღიმი აეკრა სახეზე.

- არა, თქვენი ოცნება სხვაა. აქაურმა კაცმა, აბა, სხვა რაზე უნდა იოცნებოს, მაგრამ ჩვენთან, დედაქალაქში, სადაც მოზრდილი აბაზანის ხელა წყალსაცავი გვაქვს და ზღვას ვეძახით, ჩვენს ოცნებას უკვე სხვა რომანტიკული ელფერი დაჰკრავს, - მძღოლმა შეათვალიერა, - ჰო, მაგრად დავთვერი წუხელის. როსტოვში ვიყავი

ერთი ქალის სანახავად, - ეეჲ, რუსუდან ყანჩაველო, რუსუდან ყანჩაველო. - იმას კი მეორე როსტოვში უცხოვრია, მაგარია, არა! - გა-ეცინა, - გიკვირს, ალბათ, რამდენს ლაპარაკობსო. ჯერ სადა ხარ, დღე ხომ ახლა დაიწყო, თანაც არ დაგავიწყდეს, უფულოდ დარჩენილი კაცის ხელობა ლაქლაქია. მოგესალმება, ზღვაო, მარად შენ-ზე დანატრებული შვილი, ფანჯარა ჩამოსწია, ზღვას ხელი აუწია. - თქვენ არც კი იცით, რა ბედნიერები ხართ, აქ რომ ცხოვრობთ. - ერთხანს თვალი ვერ მოწყვიტა ზღვის სიდიადეს, - აპა, მოვედით კიდეც, შენ კი ორ ნაბიჯში თუმანი გინდოდა. აი, იმ ოთხსართულიან სახლთან შემიჩერე.

მეორე სართულზე ლილინ-ლილინით ავიდა. ზარი გაბმულად დარეკა. „ახლა რომ სახლში არავინ დამხვდეს, ხეირი მაშინ იქნება“, საკეტმა რომ გაიჩხაკუნა, ლიმილად იქცა.

- ვაა, გურამს გაუმარჯოს.
- ლევანს სიცოცხლე!

ერთმანეთი გადაკოცნეს. გურამ სავანელმა ჩანთა ტახტზე მოისროლა, სავარძელში გაიშხლართა.

- დათო ტყეშია?
- არა, საქმეზეა გასული. საცაა გამოჩნდება. შენ ეს მითხარი, როგორა ხარ, ჩვენკენ რომელმა ქარმა გადმოგაგდო.

- აზოვისამ. ისე, - ლიპზე ხელი მოარტყა, - გეტყობათ, თავს არ იკლავთ მუშაობით. ორივე ერთად, ალბათ, სამას კილოს დაარტყამთ. არ მოგწყინდათ ასე მარტოხელა მგლებივით წონიალი, ოჯახური სუ-იტა არ გიზიდავთ, ბავშვის მამობის სურვილი მაინც არ გაქვთ?

- ჩემი შენ გითხარით... ამ კვირის ბოლოს ვაპირებთ თბილისში წასვლას. შენც დარჩი და ერთად წავიდეთ.

- ეჭვი არ შეგეპაროთ, მე ახლა აქედან ჯოხითაც ვერ გამაგ-დებთ. მოვიდა, მგონი, კიდევ ერთი ბედოვლათი, ასიგნალებს. - წა-მოდგა, აივანზე გავიდა, წითელ ჟიგულში დათო მენაბდე რომ და-ლანდა, სახე გაუნათდა.

- დიდ ხელოვანს სიცოცხლე. როგორ მოხდა, გვიკადრე, - ამოსძახა.
- არ ამოხვალ?
- სარკეში ჩაიხედე და მიხვდები, რომ ჩემს ამოსვლას ისევ შენი ჩამოსვლა ჯობია.
- ჭეშმარიტებას ღალადებ.

ოთახში ლევან ილურიძე გაჯგიმულიყო და ხელი ისე გაეშვირა, თითქოს რომაელ სარდალს ესალმებაო.

- დიდო თამადავ, საქეიფოდ მიმავალნი გეპატიუებით შენ!

გურამ სავანელმა კეისარივით შემართა ხელი და მოღებულ კარში პომპეზური ნაბიჯით გავიდა.

- რას მიირთმევთ, უფროსო, - დათო მენაბდემ თავი მდაბლად დაუერა. და ზღვისპირა ბარში შეუძლვა.

- მხოლოდ კონიაქს და ისიც - „საიუბილეოს“.

- ოჰ, შენც ახლა ერთბაშად სამვარსკვლავიანში არ გამოარჩიო.

- მოდი, მაზიანი.

- რაზე?

- თქვენ ყველანაირი კონიაკი სირჩებში ჩამოასხით, მათ შორის, რა თქმა უნდა, საიუბილეოც, და თვალი ამიკარით. სათითაოდ გავ-სინჯავ, თუ ამოვიცანი, თბილისამდე ზურნა-დუდუკი არ მოშაკლოთ.

- თუ წააგე?

- სანამ აქ ვიქნები, თავს არ წაგაჭამთ ლაპარაკით.

- მოდის!

თვალები ცხვირსახოცით აუხვიეს.

- ლევან, შენ გენდობი, დააკვირდი, თორემ ეგ ისეთი არამზა-დაა. ყველა ჭიქაში ერთ მთხლეს ჩამისხამს.

- ნუ გეშინია, არ გაგყიდი. - ლევან ილურიძემ თავზე ხელი გა-დაუსვა.

„ახლა რომ შევცდე, ხომ შემჭამეს ცოცხლად!“ - გაიფიქრა და ლოდინად იქცა.

- მზად ხართ? - დათო მენაბდის ხმა ჩაესმა.

- მომაწოდეთ.

პირველი ჭიქა მოსვა.

- ეს არ არის. მეორე.

მეორე სირჩა ნახევრამდე მოსვა, გაყუჩდა. ჭიქა კვლავ მიიტანა ტუჩებთან. უცბად მთელ ტანში გამარჯვების სასიამოვნო ჟრუან-ტელმა დაუარა. მიხვდა, გამოიცნო. ცხვირსახოცი დაუდევრად მო-იძრო, სირჩა ბოლომდე გამოცალა.

- აწი ეგ ნაგავი თქვენ გაინაწილეთ: მე კი, გენაცვალე: - მაგიდას-თან გაშეშებულ, ცნობისმოყვარეობად ქცეულ მიმტანს მიმართა,

- მხოლოდ აი, ეს კონიაკი მასვით. - დათო მენაბდეს ხელი გაუწოდა. მეგობარმა დამარცხების ნიშანად ხელი დაურტყა. - მაშ, ვიწყებთ!

- როგორც თქვენ ბრძანებთ, ბატონო, - დათო მენაბდე ალალად იღიმოდა.

„საზეიმო“ სუფრიდან პირდაპირ ტყეში ამოყვეს თავი - გურამ სავანელი ატყდა, ბუნება მომენატრაო.

მთის ძირში უკვე მოეთოვა.

- აქ ვინ მოგყვებათ სამუშაოდ?

- მთის გადალმა სვანების სოფლებია. ძირითადად იქიდან მოდიან ჩვენთან. თუ ძმა ხარ, - „უაზის“ მძლოლს მიუბრუნდა დათო მენაბდე, - ნახე, ზემოთ გზა ხომ არ ჩაიხერგა.

- რამდენს უხდით?

- გააჩნია. ზოგს ათასსაც ვაძლევთ.

- მერე, მაგდენის გამოწერის უფლება გაქვთ?

დათო მენაბდე კუნძზე ჩამოჯდა.

- აბა, სამას მანეთს ბარში, მშენებლობაზეც აიღებს. მაგ ფულად აქ ვინ გაგიჩერდება. აგერ, ჯერ სექტემბრის ბოლოა და უკვე ჩამოთოვა. მაგაზე დაფიქრდი? ჰოდა, ცოტ-ცოტას ვარღვევთ.

- თქვენ რამდენი გაქვთ ხელფასი?

- შენ რა გამომძიებელივით მელაპარაკები? ასორმოცდაათი.

რომელიღაც ოთახიდან ღრიალი მოისმა. მცველები თავქუდ-მოგლეჯილები შევარდნენ. იქიდან ახალგაზრდა კაცი გამოიყვანეს. „გამიშვით. მოვკლავ, მაგის დედა ვატირე!“ - ყვირილს უმატა. - „ეგ ცინგლიანი რაცხა დამპალ ინსტიტუტში სწავლობდა, ხალხში გამოვიყვანე, ქურდები გავაცანი, ფული ვაშოვნინე და ახლა ძიების დროს რაცხა პატარა შემეშალა და ბოზს არ მეძახის?! გამიშვით ხელი!“ - კიდევ ერთხელ გაიქაჩა ყასიდად და უცებ გარდაიქმნა, დამშვიდდა. ზემდეგს, ლამის იყო, ღილინით გაყვა.

გურამ სავანელმა, სიცილი რომ დაეფარა, ჩაახველა. ხმაურზე გამოსულ ზაურ ჯანბერიძეს დათო მენაბდის გამომძიებელზე ანიშნა. ზაურ კოლეგას მიუახლოვდა, ხელკავი გამოსდო, ერთხანს ესაუბრა. გამომძიებელი გასასვლელში გაუჩინარდა. ზაურ ჯანბერიძე გურამთან მივიდა:

- ავუხსენი სიტუაცია. ნახევარი საათით დაგტოვათ, კარი ლიაა.

- მაინც რა უთხარი.

- ვინცა ვართ, თანაკლასელები.

- კარგი.

- შედი, ნუღარ აყოვნებ, მერე მეც შემოვალ.

გურამ სავანელი ჩქარი ნაბიჯით შევიდა.

- ნუ დამამტვრიე ძლები, შე ნაძირალა, ტორები გასწი, - ლამის იყვირა მეგობრის მკლავებში მოქცეულმა.

- ნეღან რომ დაგინახე, თვალს არ დავუჯერე. ზურამ კი მითხრა გუშინ, სიურპრიზს გიმზადებო, მაგრამ ამას ნალდად არ მოველოდი.

- რას შვრები, როგორა ხარ?

- რა ვიცი. ზონიდან რომ მომაბრუნეს, კინალამ გავგიუდი, - ასე მეგონა, ხელმეორედ დამიჭირეს.

- რა ჯანდაბად დააშლევინეთ საქმე?

- მე ვინ მეითხავდა. ზოგს ჩასახლებაშიც კი უშვებდნენ და ისიც აյ მოაბრძანეს. არადა, მეც მალე უნდა შემეხოს. ეს ამბავი დიდ-ხანს რომ გაგრძელდეს, არ ვიცი, რას ვიზამ.

- მაინც რა გვინდაო, რატომ ატყდა ასეთი ამბავი?

- დირექტორმა აიყოლია ხალხი. იმდენი წერეს მოსკოვში, უდანაშაულო ხალხი ტყუილად ჩაგვყარესო, რომ საქმე დაშალეს. ახლა მგონი გვირაბის ბოლოც გამოჩნდა. იმ თვეში, ალბათ, ხელმეორედ გაგვასამართლებენ.

- გაქვთ რამის იმედი?

- შენ ბავშვი ხომ არ გგონივარ, მეშვიდე წელია ორმოცდახუთი კაცი სასჯელს ვიხდით და ახლა ვინ მე ვეტყვის, ბოდიში, ბატონო, შევცდით, მთელი ეს ხანი აქ ტყუილად გაყურყულეთო. გარეთ რა ამბავია, როგორა ხარ. ფილმს როდის ამთავრებ?

- რა ვიცი, აბა. ბიჭები კარგად არიან. ყველას ძალიან გვენატრები.

- „გელოდებით, უშენოდ სულ არ გვინდა თამაში“, არა? ისე, მადლობელი ვარ თქვენი. რასაც თქვენ ჩემთვის აკეთებთ, არამზადა უნდა ვიყო, რომ ვერ დავინახო.

- ისე, რაც შენ აქეთ გადმოგიყვანეს, ვიდეოს სიამოვნება მომაკლდა.

- აღარაა ზონაში, კეისარამ გააყიდინა. ფული დაგვჭირდა.

- კეისარას ორი წელი კიდევ დარჩა, არა?

- ჰო. ერთი ცირკი მოგიყვე. ხო ვიცი, გიყვარს ეგეთი ამბები. სწორედ ჩემი ნამოსვლის წინ მოხდა. ერთმა ნაგავმა თორმეტი ათა-სი მანეთი წააგო, არადა, არაფრის გადამხდელი არ იყო. ამ დროს დედა და და ჩამოუვიდნენ სანახავად. პაემანზე ორნი გაჰყვნენ. ჰო-და, მივიდა ერთი მათგანი ძვირფასი შვილის დედიკოსთან და ეუბ-ნება: დიდი ბოდიში, ქალბატონო, თქვენს შვილს ჩემთან რვა ათასი მანეთი აქვს წაგებული, ჩაბარების ყველა ვადა გაუვიდა და ახლა რა ვქნა, ან თქვენს ქალიშვილს უნდა შევუწვე, ან თქვენი ვაჟი უნდა გა-ვადედლოთო. ქალმა ერთი კი შეიცხადა, მაგრამ, გამოსავალი რომ ვერ ნახა, ქალიშვილს თავი დაანებეთ და მის მაგივრობას მე გაგი-წევთო, შეევედრა. როგორ გეკადრებათ, ქალბატონო, აგერ კაცი რომ მახლავს, ჩემი მეგობარია, იმისი თქვენს ვაჟს ოთხი ათასი მარ-თებს და მისი ვალის გასტუმრება თქვენ მოგიწევთო.

- მერე? - გურამ სავანელი ირონიად იქცა.

- ვიღაცამ კეისარას მიუტანა ამბავი, მივარდა და დაიფრინა ორივე.

- ჰმ, რას არ გაიგებს კაცი. მართლა, - ჯიბიდან ფული ამოიღო, თითქმის ძალით ჩასჩარა, - ისე, თუმნიანი გაამზადე. შენთან რომ შემოვდიოდი, მგონი, გრიშამ დამინახა.

- ეგ ადვილი საქმეა. შენ ჩემებს უთხარი, თავი დაანებონ იმ ად-ვოკატს, არაფრის მაქნისი არ არის, ნუ ატენიან ფულს და, საერ-თოდ, მოეშვან ყველაფერს და თუ შეუძლიათ, ის მაინც გამიკეთონ, ჩასახლებაში დროზე გადამიყვნონ.

- აქედან ხელის შემშლელი ხომ არაფერია?

- არა, კაცო, აქ ჩემს საქმეს მე მივხედავ.

- ბევრი ჯდება?

- მაგას დავეძებ? სხვა, რა ხდება ქალაქში, ხომ იცი, სიმონ ჩიქო-ვანი რომ დაბრმავდა და მნახველიც იშვიათად ჰყავდა, ვიღას ჭირ-დებოდა, საკმარისი იყო, ვინმე მოეხელობინა, პირველი თურმე ის უნდა ეთხოვა, ქალაქის ჭორები მომიყევიო. რას იზამ, ეტყობა, ეგ-რეა მოწყობილი ადამიანი.

კარში ზაურ ჯანბერიძე გამოჩნდა.

- რავა ხარ, ძამიკო. - ხელი ჩამოართვა, - რა ტყუილად ატეხეთ ვაიუშველებელი, ყოფილიყავით თქვენთვის სუფთა ჰაერზე. გაკლ-

დათ რამე? მაგრამ ხომ იცი, თავვმა რა გამოთხარა? გურამ, წამოდი ახლა და ოქმზე ხელი მომინერე.

მარტო რომ დარჩნენ, დუმილი ჩამოვარდა, განშორების სევ-დით დამძიმებული დუმილი. ბოლოს ისევ დათო მენაბდე წამოდგა.

- აბა, კარგად. ბიჭები დამიკოცნე. შენ რაღაც ფერდაკარგული მეჩვენები.

- არაფერია, - გადაკოცნა, - გულმა შემახსენა თავი და... - შე-ყოვნდა, სიტყვას ტკეპნიდა, - ერთი რამ მინდა გითხრა. მოკლედ, აზრია, თხოვნაა თუ სურვილია, მოკლედ... - სიტყვა გაუწყდა, ამ „მოკლედ“-ს ჩაეჭიდა, - მიხვდები, რასაც გეუბნები. რადა ჩვენებას ხელს თუ მოაწერ, ყველაფერი ისე მოხდება, პირდაპირ ჩასახლება-ში ამოყოფ თავს.

დათო მენაბდე გადაფითრდა.

- კაცო, შენ ძმაკაცად პედარასტი გინდა თუ კაცი?

გურამ სავანელმა თავი დასჯილი ბავშვივით დახარა.

- ძმობას გაფიცებ, ასეთი რამ მეორედ არ მითხრა. აბა, მოდი გაკოცო და კარგად იყავი!

ციხის კარი რომ მიიხურეს, აშკარად სუსტად იგრძნო თავი. თავბრუ ეხვეოდა. წავალ, დავწვებიო, გაიფიქრა.

სახლში არავინ დახვდა ის-ის იყო, სვიტერი გადაიძრო, ზარმა დარეკა ერთიხანობა იფიქრა, კარს არ გავაღებო, მაგრამ გადაიფიქრა, სპორტული პიჟამა შემოიცვა და კარი გააღო. ზღურბლთან სახლმართველი და ორი მანდილოსანი იდგნენ.

- შეიძლება? - სახლმართველმა ყასიდად გაუღიმა.

- კი ბატონო, მარა ჩვენ ბინის ქირა გადახდილი გვაქვს.

- ვიცით, ვიცით, - სახლმართველი საკმაოდ უცერემონიოდ გაემართა სასატუმრო ოთახისკენ, - მაგრამ ჩვენ ახლა სხვა საკითხზე განუხებთ. - სკამზე ჩამოჯდა. - ქეთო, ლამარა, დასხედით. - გურამ სავანელმა სასწრაფოდ სკამი შესთავაზა ქალებს. - რაშია, იცით, საქმე? მოგეხსენებათ, რა ფართო კამპანიაა გაშლილი დისციპლინის დამრღვევთა წინააღმდეგ. ჩვენი სახლმართველობაც მხარში უდგას მთავრობის ამ მეტად მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებას და საკუთარი ინიციატივით, - ხაზი გაუსვა ამ ორ სიტყვას, - ატარებს, ასე ვთქვათ, მოსახლეობის მორალურ-ზნეობრივ ატესტაციას. ჩვენი ღონისძიების მიზანია, დავადგინოთ, - რისთვისაც დავრაზმეთ

მობინადრეთა აქტივი - ჩვენდამი რწმუნებულ უბანზე დამქირავებელი როგორ იცავს ბინაში ცხოვრების შინაგანაწესს, ხომ არა გვყავს მუქთახორები, ვინმე ფარულად ხომ არ აკეთებს რემონტს, ანდა სადმე ბუნაგი ხომ არა აქვთ მონიკობილი.

- მერე, როგორ მიმდინარეობს "ატესტაცია"? - გურამ სავანელი სარკაზმად იქცა.

- თქვენ ხუმრობთ და ჩვენ უკვე გამოვავლინეთ ზოგიერთი მობინადრის ცხოვრების მავნე წესი. ამის თაობაზე ეცნობება აღმასკომს და დაისმება კიდევაც მათი ჩვენთან ცხოვრების საკითხი. შეიძლება თქვენი ბინა დავათვალიეროთ? ერთი შეკითხვაც მაქვს: რატომ ხართ ამ დროს სახლში? ჯერ ხომ სამუშაო საათები არ დამთავრებულა, თანაც ასეთ ფორმაში... - მოლელილ პიჟამაზე ანიშნა.

- ლამარა, ქეთო, შეუდექით საქმეს.

- ერთი წუთით, თქვენ რა, დამცინით?

სახლმმართველმა განრისხებული მზერა ესროლა.

- მაშინ, იცი, რა, შე შატაბუტა მაიმუნო, - გურამ სავანელმა ვე-დარ გაიგო სიბრაზისა თუ აღშფოთებისაგან აუვარდა კანკალი, - აქედან გამასწარი!

- თქვენ თავს ნუ იგდებთ!

- ჩქარა-მეთქი. სანამ ტუალეტიდან ცოცხი არ გამომიტანია!

სახლმმართველი მძიმედ წამოდგა, ქალები აჩქარებული ნაპი-ჯით მიჰყვნენ.

„მაგასაც ვნახავთ, ვინ ვის გააგდებს“. - გამოსძახა სახლმმართველმა და კარი მიიჯახუნა.

გურამ სავანელმა ხელი თვალის ქუთუთოებზე მიიდო. „წევა მაქვს“, - გაიფიქრა. სამზარეულოში წამლების ყუთი გახსნა, წყალი დაისხა. ზარის ხმა რომ გაიგო, სუნთქვა გაუხშირდა, კარი ლამის ყე-ფით გააღო, დიტო ჩაჩიბაია რომ დაინახა, შვებით ამოისუნთქა.

- ოჳ, შენა ხარ? - გაღიმება სცადა

- ვის ელოდი?

- ჩემი სახლმმართველი მეგონა. მიკროატესტაციას ატარებს. წარმოგიდგენია? თავისადმი რწმუნებულ უბანში ამონმებს მოსახლეობის მორალურ-ზნეობრივ დონეს. ამწუთას მოვიშორე, მეგონა, მობრუნდა და კინაღამ გავგიუდი.

- შენ ნუ გაგიუდები და ყველაფერს მოევლება.

- რახან შენ მეუბნები მაგას, ნალდად მოევლება, - სახეზე ირონია გამოხატა, - ჩემს ოთახში შედი, ამწუთს გამოვალ.

წნევის წამალი დალია, სვიტერი გადაიცვა. სარკეში დიტო ჩაჩინდაის ჰკიდა თვალი. რაღაცამ შეძრა. დიტო კედელთან განმარტოებულ სკამზე ჩამოჯდარიყო, მობუზული, ძირს დაშვებული გრძელი ცხვირით მოწყენილ ყარყატს დამსგავსებოდა.

- რამ შეგანუხა, ჩემპიონო. ლიპი წამოგზრდია.

დიტო გამოერკვა.

- სად იყავი მთელი დღე დაკარგული? დღეს როგორა ხარ?

- რა მიჭირს. დათო მენაბდე ვნახე.

- მართლა? როგორ მოახერხე! როგორ არის?

- მოკითხვა დამაბარა. შენ რაღაც გიჭირს, ჩემპიონო.

- თუ ძმა ხარ, ეგრე ნუ მეძახი.

- რატომ? ათჭიდში ხომ მართლა იყავი ჩემპიონი?

- მას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა, გურაბ. მითხარი, თავი მოვიკლა?

- კიდევ რა მოგივიდა? - „ცოლის მორიგი ღალატი გაიგო. თუ

ახალ სამსახურში გააბიაბრუეს“, - გაიფიქრა.

- მარინამ მითხრა...

- ვინ არის მარინა? - სიტყვა შეაწყვეტინა.

- ჩემი შვილი, კაცო, სახლში რომ მოდიხარ, იმისთანა საზიზლარ სუნს აყენებ, მე და დედიკო სირცხვილით ვიწვითო, ჩემმა ქალბატონ-მა კი ისეთი იქედნური ხითხითი მოაყოლა, რომ კინალამ გავცოფდი.

- მაინც რა სუნს აყენებ ამისთანას? - ვერაფრით ვერ მოერია ამ წყეულ ირონიას.

- მე ხომ ღაქის ცეხში ვმუშაობ, ჰოდა, იქაური სუნი არ მოსწონს.

- მერე, ვერ აახიე ყურები?

- ბავშვი რა შუაშია. რაც ესმის, იმას იმეორებს. არადა, მაგ სუნ-მა მოუტანა ყველაფერი - ანტიკარული ავეჯიდან ბრილიანტის სა-ყურეებამდე. ახლა საზღვარგარეთ მიბრძანდება. ტანზე წესიერად არ მაცვია, ნახევარზე კომბინატში მძინავს, მაგათ გაუმაძლარ სტო-მაქებს მაინც ვერაფერი მოვუხერხე.

- ახლა რას აპირებ? - სიგარეტს მოუკიდა.

- არ ვიცი. ნეტავ როცა ვეყრებოდი, კისერი მომეტეხა და არ შევრიგდებოდი.

- ეს რომელ შერიგებაზე მელაპარაკები? - სახე ავმა სარკაზმმა დაუფარა.

- ნეტავ შენ, რომ გეხუმრება. ახლა მე მკითხე... ლამის არის, თავი მოვიკლა.

- იცი, რა გითხრა, ჩემო ძმაო. პიროვნების ტრაგედია სიკვდილში კი არ არის, პიროვნების ტრაგედია მაშინ იწყება, როცა გარემო მყოფთა პატივისცემას კარგავს. რამ დაგაჩაჩანაკა ასე, რაც ყველაზე ძვირფასი გქონდა, რა უყავი, სად დაკარგე?! აბა, გაიხსენე, ცხენიდან რომ ჩამოვარდი და თავიდან ასაწყობი გახდი, ყველამ ჩამოგწერა აქტიური სპორტიდან, შენ კი ერთ წელიწადში ჩემპიონი გახდი. დამცირებული ლირსების შეგრძნებამ დაგაძლევინა მაშინ ყოველივე, ახლა კი, ამ ათ წელიწადში რას დაემსგაცსე? მშვენიერი სამსახური მიატოვე; კომბინატორობა დაიწყე. იქ რას აკეთებ მწვრთნელი კაცი, ვერ გამიგია. ერთ დღეს რომ შენი ოჯახის ამბებზე ქვეყანას ალაპარაკებ, რაღაც დამამცირებელ თანაგრძნობას ეძებ, მეორე დღეს ბედნიერ იდიოტად გვეცხადები, მესამე დღეს კვლავ ძველ ფირფიტას ატრი ალებ და ამის შემდეგ კიდევ ვინძეს ამტყუნებ? უნამუსო კაცი ვიყო, შენს ყოფას თუ სიკვდილი არ ჯობდეს! - სიგარეტი საფერფლეზე დააჭყლიტა, თავი ნერვიულად გააქნია - უნამუსო კაცი ვიყო, - ფანჯარასთან მივიდა, ჭვილითებიდან ცივი ნიავი სისინებდა, შემობრუნდა, - აი, ის წყეული ენებიც ასე სისინებენ შენზე - შტორები ჩამოუშვა, - რა მაღაპარაკებს, თითქოს პირველად გხედავდე ასეთ მდგომარეობაში. თუ ძმა ხარ, თავი დამანებე, ჩემი გაჭირვება მყოფნის.

მაგიდის უჯრა გამოალო, ნაწერები ამოყარა.

- იმდენი იძახა კატონმა, კართაგენი უნდა დაინგრესო, რომ, ბოლოს და ბოლოს, აღგავა პირისაგან მიწისა.

- ასე ჯობდა კართაგენისთვისაც და ისტორიისთვისაც.

დიტო ჩაჩიბაია უსიტყვოდ გავიდა კარში.

გურამ სავანელმა მზერა მიადევნა და თვალნათლივ დაინახა: კომპლექსებს დაებეჩავებინა კაცი. გული ჩაწყდა, დაძახება დაპირა, მაგრამ ხმა ვერ ამოილო, მოსვენება დაკარგა, ტელეფონს ბოლმიანი მზერა ესროლა - რა მიცვალებულივით დუმს, გაავებით გაიფიქრა. მაგიდიდან სცენარი აიღო, საათს შეხედა. ექვსი სრულდებოდა. გუშინდელი სიზმარი გაახსენდა. „რას ვერჩოდი, განა მე კი

ნაერეტიკოსალივით დღენიადაგ მინორული ოსანას გალობით არ შევდივარ საყდრის კარიბჭეში?“ - უთხრა თავს. უფრო აფორიაქდა, ფარდა გადასწია. ქუჩას გახედა. ტელეფონმა დარეკა.

„როგორა ხარ, ლომო?“

„ვარ, რა, - ვაჟა ზანდუკელის ხმა შეიცნო, - ჯერ არ მოვმკვდარვარ“.

„პიროვნების ფსიქოლოგიური კრიზისი, - უცპად დაუსვა დიაგნოზი. - დათო გინახავს“.

„ხო, ვნახე“.

„მერე, შე არამზადა, რას გაჩუმებულხარ. რეზოს და ზაზას ველოდები და პირდაპირ შენთან მოვდივართ“.

„ოღონდ დღეს არა. ისე ვარ დაღლილი, რომ არ დავიძინო, მოვკვდები. ხვალ მე თვითონ გნახავთ“.

„პლიუს მელანქოლია, მაშინ ნავალთ, თითო კათხა ლუდს დავლევთ“.

„აბა, თქვენ იცით, გაიძრუეთ მაიმუნების კაკაოთი ეგ გამოლაყებული თავები“.

„ფედერიკო ფელინი, უკაცრავად, მიდი, დაიძინე და ეცადე, არაფერზე ინერვიულო. აბა, ხვალამდე“.

ერთხანს უაზროდ იბორიალა ოთახში, ჯონდო მესხს დაურეკა, ფირები ხომ არ გაუმჯდავნებიათო. შეთანხმდნენ, დილით ავტობუსის გაჩერებაზე შეხვედროდნენ ერთმანეთს. ტანთ გაიხადა, ლოგინში ჩანვა სცენარში ის ეპიზოდი მოძებნა, ხვალ რომ უნდა გადაელოთ.

„რაღა დღეს მომადგა დაბარებულივით ის დალოცვილი“, - ჩაილაპარაკა. ერთხანს უაზროდ ფურცლა სცენარი, ჩაიცვა, უჯრიდან სუფთა ფურცლები ამოილო, ხვალინდელი ეპიზოდის ახალი ვარიანტი მოხაზა. თავი ხელებში ჩარგო. ეკრანზე ტიტრები ათამაშდნენ...

ლომბარდი რამდენიმე წუთში გაიღებოდა. რიგი დაიკავა. ჩანთა ფეხებშუა ამოიდო და მოთმინება მოიკრიფა.

ვიღაცამ დაუძახა. თეთრ „ვოლგაში“ რეზო ციმაკურიძეს ჰკიდა თვალი, უხერხულად გაეღიმა.

- აქ რას აკეთებ?

- არაფერს, ერთს ველოდები. - ლაწვები აეწვა.

- რეზო ციმაკურიძე მანქანიდან გადმოვიდა.

- ფული გჭირდება?

- ფული ვის არ ჭირდება, - ხმაში ნაღველი გაერია.

- მე გასესხებ და, სიტყვა არ გამაგონო! წავედით. - პორტფელს ხელი დასტაცა, მანქანის კარი გამოალო, - დაჯექი.

მისალებში შეჯგუფულ ხალხს თავაზიანად მიესალმა, მდივანს თხოვა, ერთი ათი წუთი არავინ შემოუშვაო, კარი მჭიდროდ მიხურა და სეიფი გამოალო.

- რამდენი გინდა?

გურამ სავანელს უხერხული ღიმილი აეკრა.

- თუ შეგიძლია, ათასი მანეთი მასესხე, დედას წაყვანა მინდა მოსკოვში. ცალ თვალში თითქმის სულ დაკარგა მხედველობა, იქ გავასინჯინებდი. ნათამ და ბავშვმაც შემჭამეს.

- კი ბატონო, - ათმანეთიანების შეკვრა გაუწოდა, - ასე რატომ დაიკარგე, ჩვენს ძმობას ეგ ეკადრება?

- რა ვიცი, აბა, - თვალებში მადლიერი სხივი ჩადგომოდა, ფული ჯიბეში ჩაიტენა - ზაზასთანაც ვერ მივედი, გული მანუხებდა.

- რასაც შენ სვამდი...

კარში დიტო ჩაჩიბაია გამოჩნდა.

- ძმებს სიციცხლე! სად დაიკარგე, ბიჭო, შენ, - გურამ სავანელი გადაკოცნა, - რეზო, საღამომლე მანქანა უნდა მათხოვო.

- რომელ საათზე მომიყვან, ოღონდ ზუსტად მითხარი, არ მალოდინო.

- ექვსზე აქა ვარ.

- კარგი, საგზური თუ აიღე.

- დიდი მადლობა. ჩემს ჩანგრეულ ფერდებს დასვენება არ აწყენს, ასე არაა, გურამ?

- დასვენება კარგია, - გურამ სავანელმა გაიღიმა.

- აბა, მეჩეარება. გურამ, წასვლამდე დაგირეკავ. - კარში გაუჩინარდა.

„სპორტული მოქნილობა კიდევ არ დაუკარგავს“, - გაუელვა, რაღაცის თქმა დააპირა, მაგრამ რეზო ციმაკურიძე ტელეფონზე რეკავდა და გადაიფიქრა.

„გულიკო ხარ? შენი დათა თუთაშხია გელაპარაკება. ამ წუთში შენი აბდალი იყო ჩემთან, მანქანა მთხოვა, ექვსამდე არ მოვა. ერთ საათში იქ გელოდები“.

გურამ სავანელი პირველად ვერც ჩაწვდა ტელეფონზე ნათქვამის არსს, მერე გაოცდა, გააურულა, რეტი დაესხა. რეზო ციმა-

კურიძემ მეგობრის სახეცვლილება მაშინვე შენიშნა, იხტიბარგატე-სილმა უთხრა:

- აბა, გურამ, კეთილი მგზავრობა. რომ ჩამოხვალ, პატარა შევ-სვდეთ.

- ჰო, - გამოერკვა, - გმადლობ, რეზო. - ხელი ჩამოართვა. - იმ თვეში დაგიბრუნებ.

გარეთ გამოსულს გულზე რაღაც ისე შემოაწვა, კინალამ დაახ-რჩო. არაფრით არ შეეძლო, იმ "რაღაცისთვის" სახელი დაერქმია. სასწრაფოდ ტაქსი გაჩერა. მეექვსე სართულზე სირბილით ავიდა. ნათიას კარის გაღება არ აცალა.

- შაბათს მივფრინავთ. დედაჩემი სად არის? დედა! - პორტფე-ლი მიაჩეჩა, ოთახში შეფრინდა, შვილი ჰაერში შეისროლა, - კობა, იცი, მოსკოვში რა გადასარევი ცირკია! - ჯიბიდან ფული ამოილო.

- საიდან! - ნათიას სახე გაუბრნყინდა.

- ეს მე ვიცი! - თავი ყოყლოჩინა მამალივით ასწია, - ამ დილით რომ ბუზღუნებდი, არ ვარგიხარო, სტუდიაში ვიყავი და ჩემი მოკ-ლემეტრაჟიანი სცენარის ფული დამხვდა გამოწერილი. ეგრე კი არაა საქმე... - გაიფხორა.

ნათია კისერზე შემოეჭდო

- ბილეთებს როდის აიღებ?

- ამ წუთში. პასპორტები დაძებნე და წავედით. კობაც წამო-იყვანე, ზოოპარკში გავატაროთ. ტელეფონი რომელ ოთახშია, თა-მაზს დავურეკავ, სალაროში ნაცნობი ჰყავს, - უცბად ჭარხალივით გაწითლდა...

წინკარში ხმაური გაისმა.

- ნათია, შენა ხარ?

- მამა, დღეს ხუთიანი მივიღე.

- მოდი, გაკოცო, - შვილი მუხლებზე დაისვა, ლოყაზე აკოცა.

ნათია შემოვიდა

- დედაშენმა დარეკა, - კოსტიუმი გაიხსნა, - კრება მაქვს და და-მიგვიანდებაო. როგორ არისო, შენზე მკითხა, მე კი მთელი დღე შენს ძმაკაცებთან ვრეკავ, რომ როგორმე შენი ასავალ-დასავალი გავი-გო. მოვკვდი ნერვიულობით.

- კარგი ახლა, ნუ დაიწყებ.
- შენ მარტო ეგ იცი. შენი საქმის მეტი არაფერი გახსოვს. პური მაინც მოგეტანა სახლში. გული რას გიშვრება?
- არის რა. სამსახურში როგორა გაქვს საქმე, ახდენ მეცნიერებაში გადატრიალებას? შენი კურსელი ლაურა შემსვდა.
- რაო?
- როგორა, ხართ, რატომ არ გამოივლითო. სამი შვილი მყავსო. თქვენ კიდევ ერთს შეჩერებიხართო?
- მესამე შეეძინა? ყოჩალ, ლაურა!
- „აი, შარი. რაში დამჭირდა ახლა ეს ტყუილი“. - ჩაეღიმა.
- მე კი თამაზ გურგენიძემ დამირეკა, შენი დანჯლრეული „ჟიგული“ გაუკეთებია და წაიყვანოსო, ეზოში დგასო.
- აუჰ, აგაშენა ღმერთმა, რა გამახარე! მივქრივარ!
- ამ შუალამისას სად უნდა წახვიდე, დილამდე ვერ მოიცდი? ნუ გეშინია, არავინ მოგტაცებს შენს, „რაშს“.
- რას ამბობ, მოვკევდი ავტობუსით ჩაქჩაქით, ხომ წახე, გულიც გადამეღალა, - ქამარი შეიკრა. - კურტაკი სად არის. წავედი.
- რაღა გიჭირს, დაიწყებ ძველებურად.
- მამ, როგორ... მოდი, გაკოცო.
- თავი დამანებე. აუტანელი ხარ შენი საქციელით.
- კურტაკი შემოიცვა. ქუჩაში წვრილად თოვდა. შეცივდა, მოიბუზა. მკერდის არეში ჩხვლეტა იგრძნო. „თავს თუ არ მივხედე, ინფარქტი განალლდებული მაქვს“, - ჩაიდუდუნა და ავტობუსში ავიდა.
- თამაზ გურგენიძე შალის მოსასხამში გახვეულიყო და ტელევიზორს მისჩერებოდა.
- საინტერესოა რამე?
- ჩვენი დროის ნასრედინი გამოდის.
- რაო, რა მინდაო. - პატარა სკამზე ჩამოჯდა.
- ისეთი არაფერი, მაგრამ ერთი რამ მაოცებს. ნამუსის ნატამალი როგორ არ შერჩა ამ ხალხს. დადგებიან მიკროფონთან და ისეთ რაღაცებს როშავენ, რისი არც ერთი სიტყვა თავადვე არ სწამთ. მერე დადგებიან ხალხში და, იმის მაგივრად, იოტისოდენა სირცხვილი მაინც იგრძნონ, სიამაყით კითხულობენ, ჩემი გამოსვლა როგორ მოგეწონათ.
- მაინც რას იტყუება ამისთანას?

- ეს ისეთს არაფერს, სხვებთან შედარებით იმფუზორიაა, მაგრამ ეგ არაა მთავარი. ხომ ყავთ ამ დალოცვილებს შვილები, ყოველივე ამის შემდეგ რა სინდისით თხოვენ, პატიოსნები იყავითო. ადამიანის ცხოვრების ექვივალენტს ხომ სინდისთან გაფილტრული საქმე ქმნის, რომლის უზარმაზარი არსი სიტყვაშია. წარმოდგენა არა მაქვს, მაგათი ექვივალენტი რისი ტოლი იქნება.

- ნუ შეგვჭამე, ბატონო, შენი ექსპრესიული ნიჰილიზმით. რატომ გაონია, რომ მაგან შენზე უკეთ არ იცის, სად რა და როგორ უნდა თქვას.

- მასე კურდლელი მთელი დღე ბოსტანშია და აგრონომი ყოფილა. გურამ სავანელმა ხმამაღლა გაიცინა.

- მანქანა რას შვრება?

- შეგიძლია ნიკი ლაუდა დასვა და მონაკოს პრიზზე გამოხვიდე. გურამ სავანელმა ფარდა გადაწინა. ქურა უკაცრიელი იყო. კორპუსთა ფანჯრებიდან აქა-იქ ბუუტავდა სინათლე. გამაღებით თოვდა.

- სახლში რას აკეთებ, გამოდი გარეთ.

- რა, არ გასვენებს გამჩენი? წავიდეთ.

გურამ სავანელმა თავისდაშეუცნობლად მანქანა მარიკას სახლს მიაყენა.

- საავადმყოფოში, იცი, ვინ ვნახე?

თამაზ გურგენიძემ ყურადღებით შეხედა, მარიკას სახლს მოჰკრა თვალი.

- იმიტომ დაბორიალებ ასე? - თითო მარიკას ფანჯრებისკენ გიშვირა, - სიყვარულმა ძველ ჭრილობასავით გაგახსენა თავი?

- თუ გახსოვს, რესტორნიდან რომ გამოვიპარეთ, მერე სასტუმრო საქართველოსთან პალმის დიდი ფოთოლი მოვწყვიტეთ და ზარზეიმით მიართვი შუალამისას.

- მაგას რა დამავიწყებს. მამამისმა დათვისხელა დოგი მომიქსია და კინალამ დესერტად მიართვა ჩემი ტანჯული გულ-მკერდი.

- რა კისრისტებვით გამოვარდი სადარბაზოდან... სანაპიროს-თან ძლივს დაგენიე.

- როგორ არის, რას შვრება?

- ორი შვილი ყოლია. ბედნიერი ვარო.

- აქ ცხოვრობს ისევ?

- ცოტა ადვილი კითხვები მომეცი.

- ისევ გიყვარს?
- ხომ გითხარი, ცოტა ადვილი კითხვები მომეცი-მეთქი. რომ დავშორდით, დიდი ლექსი მივუძღვენი.
 - შენი ამბავი რომ ვიცი, ზეპირად გეცოდინება.
 - გურამ სავანელს მოგონების სევდამ დაუბინდა სახე.
- გითხრა?
- მიდი, თან ვიაროთ, თორემ მამამისს ახლა ლომები ეყოლება და ნაღდად იყრის ძველ ჯავრს. ლისის ტბაზე ავიდეთ.
- გურამ სავანელმა ნაფაზი დაარტყა. მანქანა მოაბრუნა, თეთრად გადაპენტილ ქუჩებს თვალი მოავლო, შუქზე მოცეკვავე ფიფებს გაულიმა, მძიმედ დაიწყო:

„ნოემბერში, დეკემბერში, ყვითელ ფოთლებში და იმ თეთრ თოვლში,
ქართა ქროლვაში, გაყინული ცრემლებით, თრთოლვით,
წუხელის მთვრალი, დღესაც მთვრალი და ხვალაც მთვრალი
ჩაწითლებული ამ თვალებით გაოგნებული დაგელოდები.

შენ შეიძლება არ მოხვიდე ალარასოდეს,
გზა აგერიოს ყვითელ ფოთლებში და იმ თეთრ თოვლში.
გზაარეული ვიღაც მეგზურს დაეკითხები,
გზაარეული ვიღაც მეგზურს შეეკითხები,

მოგატყუებენ მეგზურები მოქრთამულები,
შურით აღვსილნი ამ ჩემს ამბორს შეგაძულებენ
დაპერებული მივბობდები კოშკის ქონგურთან
და ჩახლეჩილო, გათოშილი ხმით დაგიძახებ.

ნოემბერში, დეკემბერში, ყვითელ ფოთლებში და იმ თეთრ თოვლში,
ქართა ქროლვაში, გაყინული ცრემლებით, თრთოლვით,
წუხელის მთვრალი, დღესაც მთვრალი და ხვალაც მთვრალი
ჩაწითლებული ამ თვალებით მოგელოდები“.

გურამ სავანელი განაჩენის მოლოდინში გაირინდა.
- თავი როგორ არ მოიკალი, ის მიკვირს.

- მაშაყირებ? - გაბზარულ ხმაში აშკარა გულდანყვეტა გამოსჭვიოდა.
- არა, მართლა კარგია. ისე, სანამ კაცს ლექსის წერა შეუძლია,
როგორი უნიჭო ლექსებიც უნდა იყოს, მაინც ჭაბუკია და, რადგან
ჭაბუკია, კიდევ აქვს შანსი, იყოს ბედნიერი.

მანქანა აღმართს აუყვა.

- თამაზ, რა გავიფიქრე ახლა, იცი? ალბათ, ეს ზამთარი ჩვენი
სიჭაბუკის ბოლო აღმართია, ანი დაღმართი დაიწყება და ყოველივე
ისე ატალახდება, როგორც ეს თოვლი ხვალ.

მოსახვევში მანქანა დაბუქსავდა.

- მოვბრუნდეთ. რაღაც ხასიათი გაგიფუჭდა.

მანქანაში შემოჭრილი იდუმალი სუსსის დარღვევა არც უცდი-
ათ. კარგად იცოდნენ, აზრი არ ჰქონდა. თამაზი უსიტყვოდ დაემშ-
ვიდობა.

გურამ სავანელი საწოლ ოთახში ფეხაკრეფით შევიდა, ტანთ
სწრაფად გაიხადა, ნათიას შეუწვა.

- სულ გათოშილხარ. სად ბრძანდებოდი ამდენ ხანს? დამაძინე,
გადადი შენს საწოლში. - აბუზღუნდა ნათია.

- „ნათიაო, ნათიაო“, - წაილილინა, თმაზე აკოცა.

- დამაძინე, კაცო, დამაძინე.

- ჰო, კარგი, მივდივარ. - ჩუმი სიცილით ჩაიდუდუნა, თავის სა-
წოლში გადაინაცვლა, საბანში გაეხვია და გაილურსა. წინა ღამეს
ნანახი სიზმარი აბეზარი ბუზივით შეუჩნდა. ხერხემლის საშინელი
ტყლაშანიც გაიგონა გარკვევით „და ეს ყველაფერი ჩემდა სასიკე-
თოდ მოხდა, სიცოცხლესაც იმ ფაქტს უნდა ვუმადლოდე“, - ნერვი-
ულად გაიფიქრა.

დილით საათმა შვიდჯერ დარეკა თუ არა, წამოდგა. შემუპე-
ბულ თითებს უკმაყოფილოდ დახედა, ორმოცდათჯერ გაშალა და
მოკეცა, არ უსაუზმია. მანქანასთან ჩქარი ნაპიჯით ჩავიდა.

ჯონდო მესხი უკვე ელოდა გაჩერებაზე.

- რატომ მინდოდა, იცი, გადაღების დაწყებამდე მენახე, - მი-
სალმებისთანავე საქმეზე გადავიდა, - სცენარში ზოგი ეპიზოდი
შევცვალე და შენი მხარდაჭერა მჭირდება. დღევანდელი სცენა მა-
ქვს მხედველობაში. ხომ გახსოვს, ჩვენი გმირი რომ გაიგებს, ფული
ვინც ასესხა, ხელი მოუმართა, მათი საერთო მეგობრის ცოლთან
დაძვრება, შემდგომი მისი საქციელი - სილის გაწვნა, ფულის უკან

გადაყრა, - რაღაც პომპეზური მეჩვენება. აი, - უბიდან ორად გაკეცილი ფურცლები ამოილო, გაუწოდა, - ახალი ვარიანტი გავაკეთე და თუ რამე მოგეწონოს, მითხარი.

ჯონდო მესხმა ნაწერი გამოართვა, სწრაფად გადაიკითხა.

- მკითხავ, რატომ გააკეთე ასეო, - ჩაფიქრდა, - მინდა ჩვენი ფილმის გმირი ქედუხრელობითაც გამოიჩინდეს და, ამავე დროს, ცხოვრების გაგებაც არ დაკარგოს, თორემ აშკარად ყალბი გამოვა.

ჯონდო მესხი ერთხანს ჩაფიქრდა.

- ძველი ვარიანტიც არ იყო ურიგო, ისე კი ცოტა ყურით მოთრული მეჩვენებოდა. მე მგონი, მართლა ასე ჯობია. მოკლედ, რომ გადავიღებთ, იქ უკეთ გამოჩნდება.

ჯგუფი შეკრებილი დახვდათ. გრიმი გაიკეთა, პავილიონში შებრუნდა.

- დანიელ, ისწავლე ახალი ტექსტი? - მიმართა პარტიორს.

- მე მგონი.

- თენგო, ფირი მზადაა? - ოპერატორს მიუბრუნდა, აპარატში ჩაიხედა, - ბოლო დიდი პლანით გადაიღე აბა, ჯონდო, დავინწყოთ.

პირველი ეპიზოდი ზუსტად ისე გათამაშდა, როგორც მრავალი წლის წინ მოხდა. მარტონი რომ დარჩნენ, სიტუაცია დაიძაბა. „რეზო“ იხტიბარს არ იტეხს.

„აბა, კეთილმგზავრობას გისურვებ“.

„გურამს“ გამომეტყველება მკაცრი უხდება, ნერვიულობისა-გან თვალის გუგა უთამაშებს. მძიმედ დაიწყო:

„იცი, რა, ცხოვრებაში ბევრ რამეზე დამიხუჭავს თვალი. შემდგომ, მართალია, გული დამწყვეტია, მინანია, კარგად იცი, რა ძალა აქვს ცხოვრების ჭაობს, შეუმჩნევლად ჩამითრია, პირში თავისი აყროლებული სითხე ჩამიგუბა, თითქოსდა სამუდამოდ დავდუმდი. ჩემი სულიც, ალბათ, ნელ-ნელა ეშმაკთან წილნაყარი გახდა. - ფული ჯიბიდან ამოილო, გულდაწყვეტილი ლიმილით შეავლო თვალი, - საერთოდ, ჩემი აზრით, ჩვენში შემომძვრალი სატანის ძლევას უდრის ყოველგვარის ცდუნების დაძლევა, რაიც, სამწუხაროდ, რაც დრო გადის, სულ უფრო იშვიათად ხდება. ალბათ, დავიღალე კიდეც. გულგრილობის საშინელი სენიც იმდენად გამიჯდა ძვალსა და რბილში, ქუჩაში მომაკვდავს შეიძლება ისე ჩავუარო, რომ მისი ამბავი ავტობუსის გაჩერებამდეც არ მიმყვეს. მაგრამ ყოველივე,

რაც ახლა მოხდა, ეტყობა მეტისმეტია. ასე აშკარად ჩემს სინდის-თან აროდეს დავმცირებულვარ“.

„სინდისი ვისაც საბუთად მოჰყავს, აფერისტია“.

„შეიძლება, - ერთხანს ჩაფიქრდა, - შეიძლება მართალიც იყო. რაღაც მოჯადოებული ლოგიკის რკალში ვექცევი, შენ სიკეთეს მიკეთებ, მეხმარები, ხელს მიმართავ, დარწმუნებული ვარ, კაცურად აკეთებ ყველაფერს, მაგრამ, ამავე დროს, არის მესამე, ვისთან ერთადაც გავიზარდეთ, რომელთანაც სიყვარულის შეტი არაფერი გვაკავშირებს, შენ კი ლალატობ, მეც ყოველივეს იდუმალი თანამონაწილე გავხდი, ეს კი უკვე ჩემს იმ ძალას აღემატება, რომელიც ყველაფრის შეგუებაში მდგომარეობს, ამიტომ არ გეწყინოს, ამას ვერ გამოგართმევ, - ფული მაგიდაზე დადო“.

„რეზომ“ ფულს დახედა, ღრმა ნაფაზი დაარტყა, გაფითრებულ ლანვებზე ხელი ჩამოისვა.

„არა ვარ ისეთი წამხდარი, როგორიც ახლა ვჩანვარ მე ჭაობის ერთი პატარა მცხოვრები ვარ ჩემი სიხარულით, დარდით, სიყვარულით, სიძულვილით, თუ გინდა, მზაკვრობით, და ჩემი ჭაობის განაწესი რომ დავარღვიო, აუცილებლად ან გავუბედურდები, ან დავიღუპები. მე ამბოხი არ ძალმიძს. რაც შეეხება კონკრეტულ სიტუაციას, ეს ჩემი პატარა ბედნიერებაა, რომელსაც დიდ სიყვარულში გადაზრდის არავითარი შანსი არა აქვს. აბა, ქურდი ხომ ვერ გამოიტანს სააშკარაოზე ნაქურდალს. გინდაც გამოიტანოს, გაუგებენ? არა, - სიგარეტი ჩააქრო, თავი დახარა, ჩაიცინა, - ვის ჭირდება ეს. ორივეს ბავშვები გვყავს, არც ერთს არავითარი სურვილი არა გვაქვს, კომპლექსიანი შვილები დავზარდოთ. ყველაზე მთავარი კი, იცი, რა არის, შენ გგონია, ბედნიერები ვიქნებით, ეს რომ მოვიმოქმედოთ? პირიქით, ამას მოჰყვება აშკარა დაპირისპირება საზოგადოების მიერ ერთხელ და სამუდამოდ დადგენილ წესთან, აშკარა დაპირისპირებას კი, როგორ გგონია, საზოგადოება მოითმენს? დაიწყება ათასგვარი ზომების მიღება, თუნდაც უმნიშვნელო ჩხვლეტების სახით, რომელიც, საბოლოოდ, უბედურების მეტს არაფერს მოგვიტანს და ეს უბედურება განა მარტო ჩვენზე გადაივლის, დაფიქრდი, რამდენი ვინმე გამნარდება - მე, ჩემი ოჯახი, მე იმასაც ვერ ვიტყვი, ცოლს პატივს არ ვცემ-მეთქი, ბავშვები, ბებიები, ბაბუები, ნათესავები... იგივე მოხდება ქალის ბანაკში თავად ეგ... მოკ-

ლედ, მაპატიე და მეტის თქმას აზრი არა აქვს. ანი როგორც გინდა, ისე მოიქეცი“.

გურამ სავანელს კამერა მიუახლოვდა. სცენარის მიხედვით უნდა ეთქვა: „დროულად გამომჟღავნებული სიმსივნე ჯანმრთელობისთვის საშიში აღარ არის“, მაგრამ მიხვდა, ახლა თქმა სისულელე იქნებოდა. შუბლი მოისრისა, მარჯვენა მაღლა აღმართა:

- შეჩერდით. რაღაც არ გამოდის, - წამოდგა, გვერდზე გავიდა. ჯონდო მესხის მზერა მოძებნა.

სკამზე გაშეშებული ჯონდო რაღაც ნერტილს დაბნეული მიშტერებოდა.

- გამორთეთ შუქები, ერთ საათში ზღვის სცენის რეპეტიციას დავიწყებთ. მანამდე ყველა თავისუფალია, - მიმართა ასისტენტს. სკამი აიღო, ჯონდოს გვერდით უხმოდ ჩამოჯდა.

ჯგუფი ხმაურით დაიშალა. მარტო რომ დარჩინენ, ჯონდო მესხის მხარს იდაყვით დაეყრდნო.

- მგონი გავიჭედეთ.

- თანაც - როგორ! - ჯონდო მესხს დამნაშავესავით გაეღიმა.

- შენ როგორ მოიქცეოდი მსგავს სიტუაციაში?

- იცი რა, თავის ცხოვრებას ყველა ისე იწყობს, როგორც შეუძლია. მოკლედ, ავიღებდი იმ ფულს და, მორჩა, დანარჩენი ჩემი საქმე არ იყო.

- მეც ეგრე მოვიქეცი, - ძლივს გასაგონად ჩაიჩურჩულა.

- რა თქვი?!

- არაფერი. მაგრამ ვისაც ჩვენ „გაკეთებთ“, ის არც გურამ სავანელია და არც ჯონდო მესხი.

წამოდგა, გაიარ-გამოიარა. პავილიონში ფილმის დირექტორი შემოვიდა.

- გურამ, რაიკომიდან დაურეკიათ, სასწრაფოდ ზაზა ხუციანიძესთან მოვიდესო.

- რა უნდა, ხომ არ უთქვამთ?

დირექტორმა მხრები აიჩეჩა.

- ზაზა ისევ მეორე მდივანია? ხომ არ დაუწინაურებიათ?

- არა, თავის ადგილზეა. საოცარია, ასე ოფიციალურად ვითომ რა მინდაო. წავალ, გავიგებ, რა მოხდა თუ დამიგვიანდა, რეპეტიცია შენ დაწყე.

მიქედებული ლურსმნიდან კურტაკი ჩამოხსნა, ჩაფიქრებული გავიდა.

ზაზა ხუციანიძის კაბინეტის კარი აფორიაქებულმა შეაღო.

- გურამს გაუმარჯოს. მართლა ავადმყოფის ფერი გადევს. იმ-კურნალე, ძმაო, თორემ ეგრე არ იქნება - ხელკავი გამოსდო, კე-დელთან ჩამწკრივებულ სკამებთან მიიყვანა, თვითონაც გვერდზე მიუჯდა.

- ეჰ, ჩემზაზა, ახლა გადაღება ისეთ ფაზაშია, რომ ჩემი დრო-ებით მოწყვეტაც კი ყველაფერს წყალში ჩაყრის. დაგიბარებივარ, ხომ მშვიდობაა.

- მშვიდობით კია მშვიდობა, მაგრამ ამ დილით აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე შემხვდა და შემომჩივლა, თქვენი მეგო-ბარი სახლმმართველობას მნიშვნელოვანი ღონისძიების ჩატარება-ში ხელს უშლისო. არ უნდა მოისვენო? პატარა ბიჭი ხომ აღარა ხარ.

- არ მითხრა ახლა, ჩვენც ხელს ვუწყობთ იმ შატაბუტას თავისი ავადმყოფური იდეების განხორციელებაშიო. ხომ იცი, არაცნობი-ერის ძალაუფლებით გამოთრობა რეგვენს არნახულ სიამიონებას ანიჭებს.

ზაზა ხუციანიძე აშკარად დაიბნა.

- წელან, მართალი გითხრა, ვერ მოვასწარი მეკითხა, რა ლონის-ძიებაზე იყო ლაპარაკი ერთი, გადმოალაგე.

- არა, მარტო საკუთარი ინიციატივით რომ მოქმედებდეს, ამ-დენს ვერ გაძედავდა. გუშინ სახლში გამომეცხადა თანამებრძოლე-ბით და მითხრა: ჩემდამი რწმუნებულ უბანში მოსახლეობის ატეს-ტაციას ვატარებ, მათი ზნეობრივ-მორალური დონის გამოსარკ-ვევად, რითაც, აგრეთვე, ხელს ვუწყობ მთავრობის ღონისძიებას, რომლის არსი დისციპლინის განმტკიცებაშიაო. ამისთვის დაურაზ-მავს უბნის ინტრიგან-უსაქმურთა მთელი ბანდა, დადიან კარდაკარ და ხალხს ნერვებს აწყვეტენ თავიანთი უტაქტო გამოხტომებით.

ზაზა ხუციანიძე წამოდგა, სელექტორის ღილაკს თითო დააჭი-რა: „რუსიკო, ერთი, გოგოლაძეს თხოვე, ჩემთან შემოვიდეს, თან სახლმმართველიც გამოიყოლოს, წელან თვალი მოვკარი, მისაღებ-ში უცდიდა“. გურამ სავანელს მიუბრუნდა:

- ჩვენთვის ეგ ამბავი ახალია ეტყობა, ეტყობა კი არა, სწორად ვერ გაუგია ჩვენი ახლანდელი კურსის არსი, მაგრამ ისე, ჩვენთვის

ვთქვათ, კაცი მუშაობს, ცდილობს. რა მოხდა, თუ ცოტა აურია.

- ცოტა კი არა, მაგრად აურია. მაგრამ მთავარი უბედურება იმაშია, მსგავსი მოღვაწენი ძალიან მომრავლდნენ. ავტოინსპექცია ქუჩაში უმიზეზოდ მანქანას აჩერებს და საბუთებთან ერთად ცნობას თხოვს, სამსახურიდან გამოპარული ხომ არ არის. გამოპარულიც რომ არ იყოს, კაცი ფიქრობს, არ გინდა ახლა სამსახურში უფრო-სების შეყრა, არიქა, ცნობა მომეცით, ავტოინსპექციამ საბუთები ჩამომართვაო. სხვა რომ არაფერი, თავმოყვარეობის ამბავია. ისევ ის ურჩევნია, გარკვეული თანხა ჩაუცუროს ინსპექტორს - მაზანდა უკვე არსებობს, - და ისიც კმაყოფილი დაგრჩება, შენც შენს გზას გააგრძელებ. ანდა ვის სჭირდება ეს ქალალდომანია, გგონია, ამით საქმეს რამე ეშველება? უარესი მოხდება. ადამიანთა უმრავლესობას თბილ ნაჭუჭში თვლემას ნუ დაურღვევ და ათასგვარ დათმობაზე წავა, თუ არა, უფრო შეინილება, უარესს გააკეთებს. არ ჯობია, ყველამ თავის საქმეს მიხედოს? გინდა სასტუმროების ამბავი აიღე: რის ვაივაგლახით მოეწყობი, ერთ მშვენიერ დღეს კი გამოგეცხადება ადმინისტრატორი და ქუჩაში მივაბრძანებს, ადგილი უცხოელებს უნდა დაუთმოო. ჩემზე კარგად მოგეხსენება, ასეთი სიტუაცია რამდენ ადგილზეა. ხომ არ გეჩვენება, ცოტა კონსტიტუციის დარღვევასთან გვაქვს საქმე? ასე თუ გაგრძელდა, სად მივალთ! ყველა სახელმწიფო ინსტიტუტი იმიტომ იქმნება, რომ ადამიანს საზრუნვავი მოაკლოს. ასეთ სიტუაციაში კი რა გამოდის - ხალხი იბნევა, გამოსაძრომს ექცებს, გულში ბოლმა უჩნდება; კი ბატონო, შეიძლება წარმატებები ვიქენიოთ, მაგრამ, მე მგონი, ასეთი ხერხით მიღწეული წარმატება, საბოლოო ჯამში სასურველ შედეგს ვერ გამოიღებს, რადგან ბრძოდ ქცეულ მასებში წარმატებას მხოლოდ ყეყჩინი აღწევენ.

- კარგი, კარგი, ნუ გარეკე შენებურად. განა ჩვენ ვმალავთ, რომ გადაჭარბებულ ენთუზიაზმს ზოგჯერ ზიანიც მოაქვს? აბა გაიხსენე, კოლექტივიზაციის პერიოდშიც ჰქონდა ადგილი ისეთ შემთხვევებს, როცა თავგამოდებული ენთუზიასტები ხალხს, ლამის იყო, თოფით ერეკებოდნენ კოლექტივში, მაგრამ გამოვიდა სტალინის ცნობილი წიგნი და ყველაფერი კალაპოტში ჩადგა. ახლაც ასეა. ჩვენც ვებრძვით ყოველგვარ გადაჭარბებებს. მთავარი მაინც პრინციპითა, შეცდომებისგან კი არავინ არაა დაზღვეული.

- მაშ, მიზანი ამართლებს საშუალებას?

- არა, შენ ვერ გამიგე. ჩვენ არ ვლებულობთ ყველა საშუალებას, თუმცა ჯერ კიდევ ძველი რომაელები ამბობდნენ: „კანონი მკაცრია, მაგრამ ის კანონია!“

მდივანმა კარი შემოაღო:

- გოგოლაძე და სახლმმართველი მოვიდნენ.

- შემოვიდნენ. - ზაზა ხუციანიძე მაგიდის თავში დაჯდა.

კარი გაიღო. თავმჯდომარის მოადგილე და სახლმმართველი შემოვიდნენ. სალმმართველმა ნიშნის მოგებით გადახედა გურამ სავანელს, რაიკომის მდივანს მოწინებით მიესალმა.

- ლუარსაბ, - მიმართა ზაზა ხუციანიძემ თავმჯდომარის მოადგილეს, - აქ ბევრი რამ გაირკვა. ჩვენს მეგობარს ცოტა გადაუჭარბებია, და, საერთოდ, ბოლო ხანებში ზოგიერთი ჩვენგანი რაღაც უცნაური სერით დაავადდა - საკუთარი ამბიციების, ძალის ჩვენება ერთგვარი პოლიტიკა გახდა. პატივმოყვარეობა კი ისეთი ავადმყოფობაა, რომელსაც შეუძლია ერთ მომენტში უზარმაზარი სიკეთე ჩაგვადენინოს, მეორე წამს კი არნახული ბოროტება. ამ ავადმყოფობით დაავა დებულნი ჩვენთან ერთად ვერ ივლიან, ჩვენი იდეალებისთვის უცხოა თვითდამკვიდრების, ამბიციურობის, დიდკაცობის, ძალაუფლებით ტკბობის პრინციპი. ისე არ გამიგოთ, თითქოს გურამს ყველაფერში ვამართლებდე, მაგრამ ჩვენც მეტისმეტი მოგვდის. ხალხი ჩვენ გვენდობა. მათ მოგვანიჭეს დიდი უფლებები და დამერნმუნეთ, ამ უფლებების გამოყენება თოთო ბავშვის მოვლაზე რთულია.

გურამ სავანელი წამოდგა.

- მე დაგტოვებთ, მე მგონი, უკვე საჭირო აღარა ვარ.

ზაზა ხუციანიძემ თავი დაუქნია.

- კარგი, ოღონდ დაიხსომე, ბავშვი აღარა ხარ.

გურამ სავანელს გაელიმა.

- კარგად ბრძანდებოდეთ.

სამდივნოში კედლის საათს შეავლო თვალი - სამი სრულდებოდა თითქოს დენმა დაუარაო ტანში, დაიმუხტა, ერთბაშად მოეძალა მარიკას ნახვის სურვილი.

კარდიოლოგიის ცენტრთან მანქანიდან გადმოვიდა და მოსვენება-დაკარგულმა აქეთ-იქით დაიწყო ბორიალი. წამდაუნუმ საათს

დასჩერებოდა. სამი შესრულდა. უფრო აფორიაქდა. სიგარეტს სიგარეტზე ენეოდა, შენობიდან გამოსულ ყველა ქალში მარიკა ელან-დებოდა. აი, ნატის ქურქში გამოწყობილ ქალში შეიცნო კიდეც მარიკა, მანქანაში ჩაჯდა, გადაიწია, მარჯვენა კარი გამოაღო მარიკას სახეზე სინითლემ აჰკრა.

მანქანა ერთხანს უაზროდ აჭენა ქუჩათა უსასრულობაში, სიტყვას ტკეპნიდა, არ იცოდა, რითი აეხსნა თავისი მოულოდნელი გამოცხადება.

- გცალია? - ჯიქურ შეხედა მარიკამ.
- მეკითხები?
- მაშინ ბორჯომში წავიდეთ.

გურამ სავანელი დაიბნა - აშკარად არ მოელოდა ასეთ წინადადებას. სიგარეტს მოუკიდა, მაგნიტოფონი ჩართო.

- ისე, ვაჟპატონი, თუ იცი სად მიგიყვანს ის ცხოვრება, რომელ-საც შენ ეწევი?

- თუ იცი, ქუთაისში რას ეძახიან კაცს, რომელიც არ ეწევა, არ სვამს, ქალებში არ დადის?

- არ ვიცი.
 - გამოუსვენებელ მკვდარს.
- მარიკამ სიგარეტი ამოილო.
- რატომ გამოხვედი ასე გვიან, სამზე არ გიმთავრდება სამსახური?
 - მორიგე ვარ და იმიტომ.
 - მერე?! - გაოცდა.

- რა მერე, დაგინახე, ბორიალობდი, ისიც ვიგრძენი, რომ ძალიან მომენატრე. მეგობარი დავტოვე ჩემს მაგივრად და აგერ, აქა ვარ. წუგადაიქცევი ახლა იდიოტად. - შენიშნა, თვითკმაყოფილებამ მოიცვა გურამ სავანელი, - ჰო, იცინე, იცინე. ახლა კი ნაღდად გავხარ იდიოტს. - ჩანთიდან მაგნიტოფირი ამოილო. - ეს დაუკარი, მე კი წავთვლემ და, იცოდე, ბორჯომამდე არ გამაღვიძოძ.

გურამ სავანელს მელოდია ეცნაურა, მაგრამ ვერაფრით ვერ გაიხსენა, კიდევ როდის და სად მოესმინა. როგორც კი გიტარას ნაზი, სევდაშერეული ხმა აჰყვა: „ვერხვის ფოთოლთა თეთრი ლაშქარი აშრიალდება უშორეს ზღაპრად“, აბურძგლა, აწრიალდა. გონებამ ის შორეული მგზავრობა ამოუტივტივა. მაშინაც გაზაფხული იდგა. ალავერდიდან ბრუნდებოდნენ. მარიკა კარგად ვერ გრძნობ-

და თავს და მანქანაში ღუმელი ჩართო. სთხოვა, ცოტა ხანს შევისვენოთო. თბილისში ჩამოსვლას ჩქარობდა და მარიკას თხოვნისთვის ყურადღება არ მიუქცევია. პირიქით, სიჩქარეს უმატა. მაშინ მარიკამ ღუმელი მთელი სიმძლავრით ჩართო, გურამ სავანელმა გამოურთო, მარიკამ ისევ ჩართო, გურამ სავანელმა ისევ გამორთო და, ღმერთმა უწყის, ასე როდემდე გაგრძელდებოდა, მარიკა რომ თმებში არ ჩაფრენოდა. ძლივს მოასწრო მანქანის დამუხრუჭება. ნამდვილი ხელჩართული ბრძოლა გაიმართა, რომელიც „დაკანკული სახეებით“ და ნეტარი ალერსით დამთავრდა. ქალაქში შუალამისას დაბრუნდნენ. მთელი გზა ამ სიმღერას უსმენდნენ.

მანქანა გვერდზე გადააყენა, მარიკას თვალები მიელულა და რაღაც სევდანარევი ნეტარებით ილიმოდა. გადაიხარა, თმაზე ხელი გადაუსვა, მოიზიდა და როგორც ლოთი ღვინოს, ისე დააცხრა მარიკას ვნებით აწითლებულ ტუჩებს.

დიდხანს თავდავიწყებით ეალერსებოდნენ ერთმანეთს. პირველი მარიკა გამოერკვა.

- კარგი, კარგი, მოისვენე.

გურამ სავანელმა ხელები კისერზე მოხვია, თვალებში აკოცა.

- წავედით და, იცოდე, თუ კიდევ დამირღვევ მყუდროებას. ვაი შენი ბრალი.

გურამ სავანელმა ჯარისკაცივით შუბლთან მიიტანა ხელი:

- გისმენ და გემორჩილები, ჩემო მეუფეო.

მანქანა ნელა დაძრა.

- ცოტა აუჩქარე, თორემ ნამდვილად ჩამეძინება.

- ერთი ეს მითხარი, ეს კასეტა საიდან, - სიჩქარე გამოცვალა.

მარიკას თვალებში სევდა ჩაუდგა.

- ვინახავდი.

- სულ ჩანთით დაგქონდა?

- არა, მაგრამ ვიცოდი, დღეს რომ მოხვიდოდი და წამოვილე.

- იცოდი? საიდან!

- სხვა გზა არ გქონდა, თუ გიყვარდი, არ მოხვიდოდი დღეს და სამუდამოდ დაკარგული ვიყავი შენთვის. ამას კი, იქნებ გაუთვითცნობიერებლად, მაგრამ ყოველთვის გრძნობდი. ჰოდა, მეც გელოდი. მთელი დღე ფანჯარაში ყურებით დამწყდა თვალები.

გურამ სავანელს ჩაელიმა.

- არადა, უცბად გადავწყვიტე. ისე, ეტყობა, ჩემი ქვეცნობიერი მთელი ეს ორი დღე მმუხტავდა, რაღაც მაწვალებდა, მოსვენებადა-კარგული დავბორიალებდი, რომ არ მოვსულიყავი, რას იზამდი?

- ერინიებს შევევედრებოდი, დაესაჯეთ.

გურამ სავანელმა ამოიოხრა.

- რა იყო, - მარიკა იდაყვით ტორპედოს დაეყრდნო, თვალები ანცი ბავშვივით უბრწყინავდა. - რა მოგივიდა, ყველაფერი რიგზეა. კაცმა რომ თქვას, ახლა, ამ წუთში, თუ ვინმეს რაიმე აქვს დასაკარგი, ეს მე ვარ, მაგრამ, როგორც ხედავ, ეს ამბავი სულ არ მაწუხებს.

გურამ სავანელმა ხელის გულზე აკოცა.

- მაინც სად იყავი აქამდე?

- ეჲ, ჩემო ოდისექსო, მთავარია, ცოტა ხნით მაინც დამიბრუნდი, სხვა კი არაფერი აღარ მინდა. დღეს მე ბედნიერი ქალი ვარ, გასაგებია? და მოვრჩეთ ამაზე ლაპარაკს, - მხარზე მიეყრდნო - ხელს ხომ არ გიშლი? - გურამ სავანელმა ხელი მოხვია, თმაზე აკოცა, - ასე, ერთი მხრივ კარგია, ასე რომ მოხდა, თორემ ადრე არც ვისურვებდი და ვერც შევძლებდი ასეთი ნაბიჯის გადადგმას.

- კალამბური ვერ გავიგე?

- როგორ აგიხსნა, - ფიქრიანი მზერა მიაპყრო. - რატომლაც ყოველთვის ვთვლიდი, ჩემს სამყაროს არავინ არ უნდა შეხებოდა. საკუთარი ცხოვრებით მინდოდა მეცხოვრა. ამის საშუალებას შენ არ მომცემდი, - სახე დაეძაბა, შენ ნებაზე მოინდომებდი შეგეკაზმე, მერე კი, ალბათ, გამაქროლებდი გიური სისწრაფით, დამირღვევ-დი ყველა რიტმს და, მინდოდა თუ არ მინდოდა, გახედნილ, მორჩილ ფაშატად მაქცევდი. მაშინ ძალიან მიყვარდა ჩემგან შექმნილი სამყარო და ამას არც ვისურვებდი. ჯემალი შენი ანტიპოდია. გავიცანი თუ არა, დავინახე კაცი, რომელიც ზუსტად ისე მაცხოვრებდა, როგორც მსურდა, - ამოიოხრა, - ალბათ, ამიტომაც დავთანხმდი მა-მაჩემს, ჯემალს გავყოლოდი ცოლად. ჩემს შეცდომას პირველსავე ღამეს მივხვდი. ჯემალის სხეულის სიახლოვე შევიგრძენი თუ არა, ავირიე. უცხო იყო, ვერ მივეკარე, სითბოზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. მაშინ მივხვდი, ეგრეთ წოდებული „ჩემი სამყარო“ მხოლოდ და მხოლოდ ჩემს გაუთელავ სხეულთან ერთად არსებობდა, იმ წამს კი ყველაფერი ტალახში ამოისვარა. ჯემალთან ყოველი სიახლოვე წა-მებად მექცა. თანდათან საკუთარი თავისადმი ზიზლიც დამეუფლა.

ყოველი ცისმარე შვებას მგვრიდა, ყოველი ძილისპირული ამაზრზენ ყოფას მიქადდა.

ერთხანს მაინც ვებრძოდი თავს. ვცდილობდი, ჯემალის სხეულის სითბო ოცნებაში აღმექვა. არაფერი გამომივიდა. საბოლოოდ კი დრომ თქვა გადამწყვეტი სიტყვა: მისმა უწყინარმა, გატყლარჭულმა რიტმმა დამიმონა, ყოველივეს შემაგუა. ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მეგონა, მაგრამ ყველაფერი მოჩვენებითი ყოფილა. დაგინახე თუ არა, რეტი დამესხა, ვნებამ გამთანგა. ვერ წარმოიდგენ, როგორ ველოდი შენს პირველ სიტყვას, ხოლო როცა გაკოცე, თრთოლვამ შემიყრო. ძლივს გამოვალწიე პალატიდან, კარი მივისურე თუ არა, კინალამ ჩავიკეცე. ყველა ნაკვთი დამზდულვროდა და მალამოდ შენს ალერსს მთხოვდა. საორდინატორომდე როგორ მივალწიე, არ ვიცი, არ მახსოვს. გაოგნებული ვიჯექი მაგიდასთან და ერთ წერტილს მივჩერებოდი უაზროდ. ხმაური რომ შემომესმა - ავადმყოფი გაიპარაო, გონს მაშინდა მოვედი.

იმ წამიდან გელი. შენ რა იცი, რა გოლგოთა იყო ჩემთვის შემდგომი დღეები. კარგად მესმოდა, თუ არ მოხვიდოდი, ყველანაირი შანსი მეკარგებოდა, ოდესმე ქალურად ბედნიერი ვყოფილიყავი. შინაგანად მუდამ მჯეროდა, რომ აუცილებლად გამოჩნდებოდი, ასე რომ, იცოდე, რაც არ უნდა მოხდეს შემდგომში, ერთი წამითაც არ ვინანებ იმას, რის გაკეთებასაც ახლა ვაპირებ. - სიგარეტს მოუკიდა, გზას გაშეშებული მზერა მიაპყრო.

გურამ სავანელს სიტყვა ყელში გახერგოდა, ბედნიერების შეგრძენებას მთლიანად დაეპყრო და მონუსხული, ცრემლმომდგარი იდიოტივით ილიმებოდა.

ბორჯომში საქმაოდ ციოდა.

- სოკო ხომ არ გვეჭამა, თუ ჯერ პარკში გავისეირნოთ?

- ურიგო აზრი არ არის. თუ ნაცნობი გყავს, სასტუმროში ცოტას მოვისვენებდი, იქნებ ცხელი წყალიც იყოს. ახლა აბაზანა მაცხონებდა.

- რაღაცას მოვიფიქრებ.

- კარგი, ახლა პარკში გავისეირნოთ.

გურამ სავანელმა ხელკავი გამოსდო.

- გაზაფხულზე ბორჯომს ვერაფერი შეედრება. - ჰაერი ღრმად შეისუნთქა.

- ზამთარში კიდევ ბათუმს, არა? - მარიკას ტუჩებზე ტკბილი ირონია აუთამაშდა, - მშფოთვარე, ზღვა, უკაცრიელ პლაჟზე მიტოვებული ქალივით მდგარი სოკოს ქვეშ ყავახანა, - ხმაში რაღაც იდუმალი დარდი შეეპარა. - ფერად-ფერადი ოცნებები, რომელთაც ახდენა არ უწერია, ბულვარზე აშრიალებული ყვითელი ფოთლები, მეეზოვედ რომ ქარი ჰყავთ, - მიეხუტა. - ვიცით, ბატონო, ვიცით, რომ ეს, თქვენი ცხოვრების რომანტიზმია და ნუ შეგვჭამთ მათზე გაუთავებელი ლაღადით.

გურამ სავანელმა გაიღიმა, ხიდან გამხმარი გირჩი მოწყვიტა.

- თბილისში რომელ საათზე ვპრუნდებით?

- საქმე გაქვს რამე?

- მე არა, მაგრამ".

- მე დღეს საავადმყოფოში ვმორიგეობ, გასაგებია!

გურამ სავანელი შემობრუნდა: მარიკას თვალებში თბილი, სიყვარულით სავსე ცრემლები ულიცლიცებდა.

- მოდი, ყურში რაღაც გითხრა, - ხელი მოხვია, - იცი, მაშინ, რომ დაგაარგე, ლექსი დაგწერე და პირველად წუხელ შენს ფანჯრებს წავუკითხე.

- ხომ მეტყვი? - ხმა აუთრთოლდა.

გურამ სავანელმა ყელზე აკოცა.

ისე დაათენდათ, ვერც შეამჩნიეს. დილით ადრიანად გამოვიდნენ. მთელი გზა გაბუტულებივით ისხდნენ. ხმა არ გაულიათ. თავისი სახლის აღმართთან მარიკა უსიტყვოდ ჩამოვიდა, გურამ სავანელმა ერთხანს უყურა. მარიკას ნაბიჯებში რაღაც გათანგვა შეიგრძნო, ტუჩი მოიკვნიტა. „ნაერეტიკოსალმა ცეცხლს მისცა სიყვარული, ანი შეუძლია უფრო გაშმაგებით იგალობოს ოსანა“. - გაუელვა, იგრძნო როგორ გაეყინა ძარღვებში სისხლი. მანქანა მოაბრუნა.

- თუ ბორჯომში აპირებდი ნასვლას, არ უნდა დაგებარებინა? ნათია კინაღამ გაგიუდა, ქალაქის ყველა საავადმყოფო შეძრა. რომ არ დაგერეკა, ალბათ, გაგიუდებოდა - უსაყვედურა დედამ.

- რა ვიცი, დედაჩემო, უცბად ისეთი საქმე გამომიჩნდა, არ ნავსულიყავი, არაფრით არ შეიძლებოდა. ჩემთან ვინმეს ხომ არ დაურეკავს?

- ვინ არ დარეკა, რომ? წუხელის დიტო ჩაჩიბაიას თოფი დაუხლია ტვინში.

- მერე... - ერთთავად აკანკალდა.

- გადარჩა. საავადმყოფოში წევს.

„ეგეც ვერ მოახერხა“, - თავბრუ დაეხვა. „რა არამზადა ვარ, ეგ რამ მაფიქრებინა“. ტელეფონს ეცა, - ვინ გაგაგებინათ ეგ ამბავი.

- მგონი ვაჟამ, ზუსტად არ ვიცი, ნათიას ელაპარაკნენ.

ნათიას სამსახურის ტელეფონის ნომერი აკრიფა. დაკავებული იყო. თამაზ გურგენიძეს დაურეკა, იქაც არავინ პასუხობდა. ყურმილი დააგდო, აბაზანაში შევიდა, პირი დაიბანა, ტელეფონმა დარეკა.

„სად დაიკარგე, ბიჭო?“ - ჯონდო მესხის ხმა იყო...

„მერე აგიხსნი. საიდან რეკავ?“

„სტუდიიდან. ყველა შენ გელოდებით“.

„მალე მოვალ“.

ჩაფიქრდა. ნათიასთან ორჯერ დარეკა ზედიზედ. როგორც იქნა, გავიდა ზარი.

„ნათი, ახლა საყვედურების დრო არ არის. დიტო რომელ საავადმყოფოში წევს?“

„პირველში“.

„კარგი, ვნახავ და პირდაპირ სახლში მოვალ“.

„შეგიძლია სულ არ მობრძანდე“, - ნათიამ ყურმილი დადო.

სავარძელში ჩაესვენა, სიგარეტს მოუკიდა. ვერაფრით ვერ გა-დაეწყვიტა, მისულიყო საავადმყოფოში თუ არა. „რა სინდისით უნდა შევხედო, რა ვუთხრა“. - ჩაიბურტყუნა. ვაჟა ზანდუკელის ტელეფონის ნომერი აკრიფა, მაგრამ გადაიფიქრა. ვალიდოლი მოიძია, სახლიდან გავიდა.

სადარბაზოს გამოსასვლელთან შეჩერდა. „ახლა საჭესთან რომ დავჯდე, ნაღდად რაღაცას შევასკდები“, ქუჩას უაზროდ დაუყვა. მანქანის მკვეთრ დამუხრუჭებაზე გამოერკვა.

- კიდევ კარგი, დაგიჭირე, - ტაქსის ფანჯრიდან თავი თამაზ გურგენიძემ გამოპყო. - დაჯექი, მჭირდები.

გურამ სავანელმა ყურადღებით შეათვალიერა. ჩაჯდა.

- რა მოხდა, ადამიანის ფერი აღარ გადევს.

- ნაილიმ დამირეკა, ისრაელში მივდივარ და შენი ნახვა მინდაო.

- მერე მე რა შუაში ვარ?

- ხომ იცი, ჩემს არეულ ცხოვრებაში ნაილის რა ადგილი უკავია.

მე თვითონ არ ვიცი, რა აზრები არ მიძვრება თავში. შენ თუ არ და-მიდექი ბურჯივით, დიდი შანსია, ავაფრინო.

- სად უნდა ნახო?
 - პარკში, ჩვენს ადგილთან იქნება.
- გურამ სავანელმა შენიშნა, როგორ უხტოდა ხელში ჩამქრალი სიგარეტი. გაიღიმა.
- გათხოვდა?
 - არა. იქ ძმები ყავს. ეტყობა, ახლა მთელი ოჯახი იყრება. მეგობარო, აქ შეგვიჩერე. - მძღოლს ფული მიაწოდა.
- გურამ სავანელსაც გადაედო ნერვიული თრთოლვა.
- შორსაა?
 - ბოლოში რომ სკამია, იქ უნდა იყოს.
 - რომ არავინ ჩანს?
 - მოვა, ალბათ.
- სალებავგადაცლილი სკამის დანახვაზე თამაზ გურგენიძემ რაღაც ტკივილით ჩაილაპარაკა:
- ასი წლის მოხუცივით მოტეხილა. - ჩამოჯდა.
- გურამ სავანელმა მიდამო მოათვალიერა. სიგარეტი ამოიღო, თამაზსაც მიაწოდა.
- რა იყო, მოგონებები მოგეძალნენ? - ნაილი ისე წამოადგათ თავზე, ვერც შენიშნეს. - შენ როგორ ხარ, გურამ.
- გურამ სავანელი წამოდგა. „გამარჯობათ“, წაილულლულა. გაშეშებული თამაზი ადგილიდან ვერ ეძვროდა.
- წაილის წლები დასტყობოდა, მაგრამ მიმზიდველობა მაინც არ დაეკარგა.
- მე გავივლი, - მორიდება იგრძნობოდა გურამ სავანელის ხმაში.
 - არა, გურამ, რახან თამაზმა მოგიყვანა, ესე იგი, ასე მიიჩნია საჭიროდ. დასამალიც არაფერი მაქვს, შენ ხომ ჩვენი რთული რომანის პერიპეტიის მოწმე ხარ.
- ბალის რესტორანში შევიდეთ. - თამაზ გურგენიძეც წამოდგა,
- მიხარია, რომ ასე კარგად გამოიყურები.
- რესტორანში? სწორია. რესტორანი ხომ ერთადერთი ადგილია, სადაც თამაზ გურგენიძე თავს ლალად გრძნობს, ასეა არა, თამაზ? - წაილის ყალბ ღიმილს ისტერია შეერია.
- რესტორანში მიმტანი ძველი მეგობარივით შეეგებათ.
- სად დაიკარგეთ, ასე უნდა დავიწყება? რას დალევთ, შამპანურს თუ კონიაკს?

- ერთსაც და მეორესაც, ხილი და ტკბილეულიც მოაყოლე. - თა-
მაზ გურგენიძემ ნაილის მზერას თვალი აარიდა.

„მომკლავს დღეს ეს კაცი“, - გაიფიქრა გურამ სავანელმა.

მომტანის მოსვლამდე მონუსხულივით ისხდნენ.

გურამ სავანელმა შამპანური გახსნა, ჩამოასხა, ერთხანს ჭიქას
ჩააშტერდა.

- მე ვიტყვი, გურამ, - ნაილის ხმა გაბზარვოდა - ჰმ, ყველაზე
ძნელი იმის შეგრძნება ყოფილა, როცა რაღაც სამუდამოდ ქრე-
ბა, მთავრდება. ახლა ვხვდები, მომაკვდავი რატომ ებლაუჭება სი-
ცოცხლის ბოლო წამებს. საერთოდ, უკანასკნელ სურვილს ყველას
უსრულებენ და, რა უფლება მქონდა, ჩემი სიყვარულისთვის უარი
მეთქვა. - თვალებზე ცრემლი მოადგა. - თამაზ, შენს სიყვარულში
ეჭვი არასოდეს შემპარვია, მაგრამ არც არასდროს მქონია ილუზია,
რომ ჩვენ ოდესებ ერთად ვიქნებოდით. ჩემი ებრაელობა შენთვის
გადაულახავი ზღურბლი იყო - არცაა გასაკვირი, შენ ხომ მაშინ სა-
ქართველოს პატრიარქობაზე აცხადებდი პრეტენზიას, - როდესაც
გაიგე, ფეხმძიმედ ვიყავი, და ბავშვის გაჩენასაც ვაპირებდი, გადა-
ირიე, თავი მახეში გაბმულად ჩათვალე. რა დამავიწყებს, მთვრალი
რომ გამომეცხადე. აქ მომიყვანე. ბედის ირონიაა, ალბათ, სამუდა-
მო განშორების დღესაც აქ რომ მოვხვდი. ერთი ბოთლი არაყი გა-
მოცალე, მეც მაძალებდი. მერე ბალში გამიყვანე და მცემე. გახსოვს,
რა გამეტებით მიტყლაშუნებდი? მტკიოდა, მაგრამ შენი მესმოდა -
ამით ხომ აბობოქრებულ სიყვარულს ებრძოდი. გული მოიოხე და
ცხვირსახოცი მომაჩეჩე - სისხლი მოიწმინდეო, მიბრძანე. რომ არ
გავინძერი, ერთხელ კიდევ გამარტყი, სახე უხეშად მომიწმინდე,
უფრო სწორად, სისხლით მომითხუპნე, ქუჩაში გამათრიე, ტაქსში
შემაგდე და გამიშვი, ფულის გადახდა არ დაგვიწყებია, - მწარედ გა-
ეცინა. - შენ მაშინ მარტოობის განაჩენი გამოუტანე საკუთარ თავს.
მთელი შენი შემდგომი ცხოვრება ხომ ამის ნათელი მაგალითია. მე
სულელმა კი ბავშვი არ გავაჩინე. დღეს ბევრს ლაპარაკობენ ემანსი-
პაციაზე. სისულელეა. ვერც ერთი ქალი ვერ ააგებს წმინდა პეტრეს
ტაძარს, ვერ დაწერს „ვეფხისტყაოსანს“ და, რაც მთავარია, ვერ იქ-
ნება ღმერთი. ღვთისმშობელი კი, მაგრამ - ღმერთი, - ვერასოდეს.
ქალის არსი სიცოცხლის გაჩენაშია და არა შექმნაში. ყოველთვის
მძულდნენ ქალები, რომელთაც ბუნებისგან მომადლებული აქვთ

ნიჭი სიცოცხლის გაჩენისა და არ აჩენენ, სხვისას კი ზრდიან. ეს, ალბათ, ყველაზე დიდი დანაშაულია. ჩემი ცოდვა ყველას აჭარბებს - ცოცხალს მოვუსწრაფე სიცოცხლე. ეს ცოდვა საფლავში ჩამყვება. სწორედ ამიტომ მივდივარ იმ სანუგეშო აღთქმულ მინაზე. ყოველი-ვესგან გარიყული, რაც მთავარია, სამშობლოსაგან მოშორებული, უნდა მარტომ განვლიო დარჩენილი დღეები და მანუგეშებელი არ მინდა. შენ არაფერში გადანაშაულებ, - ორად ორი ცრემლი სიზი-ფეს ლოდივით ჩამოუგორდა, - ისევ ისე მიყვარხარ. ბედნიერი ვარ, გნახე. ძალიან გთხოვ, არაფერი თქვა. - თამაზ გურგენიძემ ამეტყ-ველებული თვალები დახარა, - ერთსღა გეტყვი. ასე ნუ მიჰყვები ცხოვრების დინებას. ვისაც თავისი ბედ-ილბალი მისთვის მიუნდია, ბეჩავად დაუმთავრებია სიცოცხლე. შენ კი... აბა, მშვიდობით!

ჩამოდგა. თამაზ გურგენიძესთან მივიდა. დაიჩოქა, ორივე ხე-ლის გულები დაუკოცნა და ისე გაქრა, როგორც ბუტაფორიები დღესასწაულის შემდეგ.

ჩამოვარდნილი სიჩუმე ისე აყვირდა, რომ ბიჭებმა საფეთქლებ-ზე ხელები აიფარეს.

თამაზ გურგენიძემ კონიაკი ჩამოასხა. უხმოდ დალიეს.

- მთელი ჩემი უბედურება იმაშია, რომ სულ მეშინია, - თამაზ გურგენიძე მოწყალების მთხოვნელივით იღიმებოდა. - პირველი დემონი მაშინ ჩამისახლდა, როცა მამამ მიგვატოვა. ახლაც თვალ-ნათლივ ვხედავ დედის თვალებში გაუსაძლის შიშს. იმ წუთში ისეთი უსუსური იყო, მთელი არსებით შემძრა. ისეთი შეგრძნება დამეუფ-ლა, თითქოს ვიღაცას მატლებივით უნდა გავესრისეთ. ეს შეგრძნე-ბა დიდხანს ბატონობდა ჩვენი სახლის კედლებში, დრო კი მიდიოდა როგორც შემეძლო, ვებრძოდი შიშის ურჩხულს. ერთ დილას უბნის ყოჩადაც მაღიარეს. ის დღე ლაღად გავატარე. მოსაღამოვდა. ბი-ჭები ფეხბურთს ვთამაშობდით. ვიღაცამ დამიძახა. პირველად ყუ-რადლება არ მიმიქცევია, მაგრამ ქეჩაში უზარმაზარი თათები რომ ჩამავლო და ჩანითლებული თვალები დავინახე, თავზარი დამეცა. კუთხეში მიმაყენა და ჩამსისინა, მე მამედას ძმა ვარ, ამ დილით შენ რომ გალახეო. მანამდე ყოჩად მამედას ეძახდნენ. ჰოდა, ახლა ვნა-ხოთ, ვინ ვის სცემსო. სიტყვა და საქმე ერთი იყო. ისეთი მდრუზა, კუთხეში მიმაგდო. თავი რომ ავწიე, პირველი, რაც დავინახე, მამე-დას შურისძიებით აღსავსე თვალები იყო. მოვიკუნტე, მავედრებე-

ლი მზერა ბიჭებისაკენ გავაპარე. შეშინებული ცხვრის ფარასავით მოშორებით იდგნენ და ადგილიდან არ იძვროდნენ. არ ვიცი, ისეთი რა სასოწარკვეთა ჩამიდგა იმ დროს თვალებში, რომ მამედასაც კი შევეცოდე - ხელი არ მახლო. იმ დღის შემდეგ უბანში მთელი წელი ადარ გამოვჩენილვარ. შიშის დემონმა კი მეორე თავი გამოიბა - ერთხანს ჩაფიქრდა, ნაფაზი დაარტყა, - გახსოვს, მეცხრე კლასში ჩემს გვერდით ერთი გოგონა იჯდა. ის შემიყვარდა. მთელი ნახევარი წელი იმის თქმაც ვერ გავუბედე, კინოში წავიდეთ-მეთქი. იმ დღეს ახალი შარვალი მეცვა, მხნეობა მომემატა და... გავბედე. თანხმობა მივიღე. სახე გამიცისეროვნდა და... ყური ამენვა. თავი ავწიე. მასწავლებელი წამომდგომოდა, ბოროტად ქირქილებდა: ო, შე ტუტუცო მამაკაცო, გაეთრიე კლასიდანო. კლასი ახარხარდა, მე კი საღამოს სკოლაში გადავედი. აბა, აბუჩად აგდებულს კინოში ვინდა გამომყებოდა. -დარდით ჩაიცინა, - იმ დღეს დემონს მესა-მე თავი ამოუვიდა. ახლა რომ მკითხო, რამდენი თავი აქვსო ვერც დავითვლი. ისე, ყველას თავისი სახელი ჰქვია: მეგობრის ღალა-ტი, მარტოსულობა, უმაღურობა და ვინ მოთვლის. ერთი ხანიბა ვიფიქრე, მონასტერში წავალ-მეთქი, მაგრამ შემიყვარდა, ნაილი შემიყვარდა. ნაილი ერთადერთი ადამიანი იყო, ვისაც ჩემი ცნობი-ერიდან განდევნილ ქვეცნობიერთან იდუმალი დიალოგი ჰქონდა. ჰორიზონტზე ბედნიერების კონტურები დავლანდე, მაგრამ ეჭვის დემონი უდაბნოს ქარიშხალივით აბობოქრდა და მანამ არ ჩაწყარ-და, ვიდრე თავისი საქმე არ გააკეთა. დღელამ ჩამდახოდა: ყველამ მიგატოვა და ვითომ ეს უცხო რჯულის ქალი რატომ დაგინდობსო. როგორ არ ვიბრძოდი, მაგრამ გოეთე ხომ გახსოვს, „გონებას შეუძლია აგვისნას, მაგრამ ჩვენი დარწმუნება მას არ შეუძლია“. ჰოდა, რა გასაკვირია, მანიაკად რომ ვიქეც, ხოლო ამას რა მოჰყვა, შენც კარგად იცი. ბოლოს და ბოლოს, მივაგენი გამოსავალს. მისი არსი ძალიან მარტივია - არასოდეს არ ვაკეთებ იმას, რასაც შეუძლია ჩემში ჩასახლებული დემონის გაღვიძება. პირველად გამიჭირდა, მაგრამ გულგრილობაა, ალბათ, ამქვეყნად ყველაზე ადვილად შესაძენი. ყველაფრის მიმართ საოცრად ინდიფერენტული გამხადა ასეთმა პრინციპმა, სულიერმა სიმშვიდემაც - რა გეცინება, ფიქ-რობ, სიცივემ, - არ დააყოვნა. დღეს ნაილიმ რომ დამირეკა, ამდენი წლის განმავლობაში პირველად დამერლვა წონასწორობა. ხომ იცი,

ერთი ცეცხლი მეორეს ანელებს. შენ ჩემი ანტიპოდი ხარ, მეამბოხე ნატურა. ჰოდა, ახლა შენს თვალებში გაღვიძებული ვულკანი ჩემსას ანელებს, – სარკასტულად ჩაისისინა, - მე ნელ-ნელა ვუბრუნდები საწყის მდგომარეობას, მისი ბოლო აკორდი კი ნაილის სადღეგრძელოა. ნაილის გაუმარჯოს! - შამპანური გამოცალა, ცარიელი ჭიქა მაგიდაზე დააჭედა.

გურამ სავანელმაც დალია.

- დავიჯერო, ახლა არ გეშინია, - გახეთქა ხმა.

თამაზ გურგენიძემ ღრმა ნაფაზი დაარტყა, ტუჩები მოკუმა.

- გეტყვი. სიმართლეს გეტყვი. მხოლოდ შლეგური სიგიჟისლა მეშინია, ისე არა, როგორც ადრე. პირველი ზღურბლი რომ გადალა-ხულია, ნახევრად გიჟი ვარ. - ხმამაღლა, ცივად გაიცინა. - მაგრამ აი, იმისლა მეშინია, კონტროლის უკანასკნელი ძაფი არ დამისხლ-ტეს ხელიდან, თორემ მერე...

გურამ სავანელმა თვალებში ჩახედა. ცხადლივ დაინახა მეგობ-რის თვალებში შმაგი სენი. შამპანური სახეში შეასხა.

- ეს რა ჰქენი!

თამაზ გურგენიძე წამოინია, მაგრამ გურამ სავანელმა დაასწ-რო, - სილა გააწნა.

თამაზ გურგენიძეს ზამთარში ცად აზიდული მთებივით წაც-რისფერი დაედო. სახე მოიწმინდა, სკამს ორივე ხელით დაეყრდნო. თვალები თანდათან იმ ბედნიერი კაცივით მილულა, რომელმაც ეს-ესაა სატრიფოს ბარათი მიიღო. გადაიხარხარა.

- გურამ, შენ ჩემზე მშიშარა ყოფილხარ.

გურამ სავანელმა დახედა.

- დავთვრეთ.

- მაშ, როგორ!

კონიაკი შამპანურის ბაკლებით გამოცალეს.

- ადრე მსგავსი შეგრძება ნალდად არ მქონია, მაგრამ საავადმ-ყოფოში ისეთი სიზმარი ვნახე, თანაც ყოველივე ისე მენიშნა, ლამის არის, მეექვსე სართულიდან ვისკუპო.

- რა ნახე ეგეთი?

ვიდრე გურამ სავანელი სიზმარს უყვებოდა, თამაზ გურგენიძე ანთებული თვალებით მისჩერებოდა.

- ისე, როგორ გგონია, წამოდგომა რომ მოინდომო, ადგები? - ჰკითხა, როცა გურამ სავანელმა თხრობა დაამთავრა.

გურამ სავანელს ალყაში მოქცეული სარდლის სასოწარკვეთა აღებეჭდა.

- ფილმშიც არ გამომდის.

- შენ, გეტყობა, უსიტყვო კაპიტულაციის თეთრ დროშამდე, ბევრი აღარ გაკლია.

თამაზ გურგენიძემ ახლალა შენიშნა გურამ სავანელის ჩალურ-ჯებული თვალების უპეები, დაწვებზე მწვანე წამებრივი ლაქები.

- არა, - გურამ სავანელმა თავი ნერვიულად გაიქნია. - არც ისეა საქმე, ინკვიტიტორებს რომ ჰგონიათ. - ჩაფიქრდა, ნაჩეარევად და-ამატა, ჩემი წასვლის დროა, თუ გინდა, გამომყევი სტუდიაში, თუ სადგურზე გახვალ?

თამაზ გურგენიძე დარდად იქცა:

- რა საჭიროა. ერთხანს აქ დაგრჩები, მერე დიტოს ვინახულებ.

- აბა, დროებით.

თვალი აარიდა, გასასვლელისკენ ჩქარი ნაბიჯით წავიდა.

- ხომ მშვიდობაა, - ჯონდო მესხმა გაოცება ვერ დამალა, - თავი ხომ არ მოგბეზრებია.

- ცოტა დავლიე.

- გურამ, არ გენყინოს და, ასე მუშაობა შეუძლებელია.

- ყველაფერი რიგზეა. ჩემს ოთახში ვიქნები.

კარი გადაკეტა. სარკის წინ დაჯდა, ერთხანს თავის ორეულს მიაშტერდა, მერე უჯრიდან სცენარი ამოიღო. გადამალა.

სარკეში ჯერ არეულად, მაგრამ მერე, ნელ-ნელა, ფოკუსში გასწორებული კადრივით ათამაშდნენ ტიტრები.

ბათუმში სექტემბრის შუა რიცხვებში ჩავიდა. უკვე ერთი კვირა იყო, ვაჟა ზანდუკელი ელოდა და დაგვიანებისათვის საყვედურებით ააქსო.

სასტუმროში ტანზე გამოიცვალა თუ არა, ბულვარს მიაშურა, ზღვის ტალღას შეუშვირა ხელი, წყალი სახეზე შეისხა. თავი თითქმის ბედნიერად იგრძნო. ზღვის სანაპიროზე ბუფეტში კათხა ლუ-

დი დალია (არადა, ლუდი არ უყვარდა, მხოლოდ ბათუმში უშვებდა გამონაკლისს). ზღვის სილაჟვარდეს თვალი გაუშტერა, რაღაც წამი დარდად იქცა. თავი ოდნავ შესამჩნევად ჩახარა, მელანქოლიურმა ღიმილმა გადაურბინა. ორი კათხა ლუდი კიდევ აიღო და ვაჟა ზან-დლუკელისაკენ გაემართა, რომელიც მოშორებით ჩამომჯდარიყო და თბილ ღიმილს არ აშორებდა.

- მორჩი რიტუალს?

- ჩვევაში გადამეზარდა, - გურამ სავანელი გაწითლდა, - როცა აქ ვარ, ყოველთვის მგონია, გამოჩნდებიან იალქნიანი ზღაპრული გემები, ამირჩევნ კაპიტნად და წამიყვანენ სადღაც შორს, უსასრულობაში.

ვაჟა ზანდლუკელს გაეღიმა.

- მაგაზე მგონი ბავშვობაში ერთად ვოცნებობდით.

გურამ სავანელს სახეზე შორეულ მოგონებათა სევდა ალებეჭ-და. წაბიჯი მძიმედ გადადგა.

- ვაჟა, ერთი რამ მაოცებს. ქართველები უზარმაზარი ისტორიის ხალხი ვართ და რამდენადაც ვიცი, არც ერთი საზღვაო ბრძოლა არ გადაგვიხდია, ის კი არა, მგონი პატარა ფლოტილიაც არა გვყოლია. საერთოდ, რატომძაც ვერიდებოდით ზღვასთან სიახლოეს, არადა ბუნებას არაფერი დაუშურებია, იმისათვის, რომ ბრწყინვალე მეზღვაურები გვყოლოდა.

- მეც ბევრჯერ მომსვლია ეგ კითხვა თავში, ბევრიც მიფიქ-რია. ბოლოს კი, აი, რა აზრი დამებადა: შორეულ წარსულში, ჩვენი წინაპრები, მე მგონი, სანაქებო მეზღვაურებიც იყვნენ და ზღვა მეორე სამშობლოდაც მიაჩნდათ. ისინი ძლიერნი იყვნენ თავიანთი სიძლიერის ნიშანსვეტიც გააჩნდათ - ოქროს საწმისის სახით. მაგრამ ზღვიდან მოვიდნენ ვილაც გადამთიელნი, მოპარეს საწმისი, წაჰაგვარეს ყველაზე ლამაზი ქალი და გაუჩინარდნენ. ამის შემდეგ ქვეყანა აირია. ალბათ ამ დროიდან უფრთხის ქართველი კაცი ზღვას, რადგანაც თავისდაუნებურად ზღვა გამოვიდა დამნაშავე ხომ სწორედ მისი უსაზღვრო სივრცეებიდან მოვიდა უბედურება. ასეთი ვერაგობა ვერ ვაპატიეთ და განვუდექით, განდგომამ მემკვიდრეობითი ხასიათი მიიღო, მერე ნამდვილი მიზეზი დავიწყებას მიეცა, მაგრამ შინაგანი შიში მაინც დარჩა. ყოველივე ეს ჩემი სუბიექტური მოსაზრებაა და დღემდე არც მითქვამს არავისთვის.

გურამ სავანელის სახე ცნობისმოყვარეობამ შეიძყრო.

- უცნაური მოსაზრებაა, არადა ლამაზ მითსა ჰგავს. ისე საოც-რად მიყვარს ეს ადგილი. ცხოვრებაში აქ პირველად ვიყავი „მომ-ლოდინე ბედნიერი“. სწორად გამიგე, მაშინ იმ იშვიათ ადამიანთა კატეგორიას ვეკუთვნოდი, რომელმაც იცის, რომ მის ცხოვრებაში დრო არავითარ როლს არ თამაშობს. დიდი ბედნიერება ყოფილა, როცა ვინმეს ელოდები, ის იგვიანებს, შენ კი ეს ამბავი სულაც არ გაწუხებს, რადგანაც გჯერა, გწამს, აუცილებლად მოვა, ცისკარი-ვით გაანათებს და ცხოვრებას ლამაზ რითმებად გიქცევს, - იდაყვს დაეყრდნო, თვალებში შორეულ მოგონებათა სხივი ჩაუდგა. - უნდა გეხახა, რა სასაცილო იყო ლუდის კათხით ხელში. მიყურებდა და მეჩურჩულებოდა, აბა, მითხარი, დღეს რა ლექსი მიძღვენით. მე კი წინა ღამით შეთხზულ ათასგვარ სისულელეს ვბუტბუტებდი... გვე-ყოფა ამაზე ლაპარაკი. აქ როგორი ამინდები იყო?

- არა უშავდა. ერთი სიურპრიზი მაქვს შენთვის.

- თქვი, ნუ მაწვალებ. - მოუსვენრობა დაეტყო.

- მარიკა ჩამოსული. ყოველ საღამოს ბულვარზე ბავშვს ასე-ირნებს.

გურამ სავანელი წამოდგა, მაგნოლიის ფოთოლი მოწყვიტა, ორად გაკეცა, ტუჩებთან მიიტანა, მწკლარტე შეგრძნებამ თითქოს გამოაფხიზლა.

- ელაპარაკე?

- როგორ არა. როცა ვუთხარი, შენ გელოდებოდი, ღანვები ისე მრავლისმეტყველად შეეფაკლა...

გურამ სავანელმა მაგნოლიის ფოთოლი პერანგის ჯიბეში ჩაი-ცურა, ლილი შეიკრა, სიგარეტის კოლოფი აისროლა.

- არ დაჯდა, ესე იგო, - შუბლი შეჭმუხვნოდა, სევდამორეული ღიმილი დათამაშებდა ბაგეზე, - უნდა შევიდეთ რესტორანში, რაც ფული მაქვს, დაგამლერით და ამაღამვე თბილისისკენ ავუსა.

- რას ბოდავ, ხომ არ გააფრინე!

- ბერბიჭას კვალობაზე ცოტა ჭკვიანი მგონიხარ ყურადღებით მომისმინე, ახლა რასაც გეტყვი, შეიძლება ცოტა თეატრალური ელ-ფერი დაჰკრავდეს, მაგრამ, როცა გაიაზრებ, მიხვდები, სწორი ვარ. პირველი - მე ნათია ძალიან მიყვარს; მეორე - ჩემი ბიჭი ქვეყანას

მირჩევნია და მესამე - არა ვარ იმის კაცი, ჩემი ქვენა გრძნობების დასაკმაყოფილებლად ვიღაცის საწამლავი მოვალეობო.

- აი, შენა გყვანან ბარტყები თუ გყვანან. ქალი დღედაღამ იმის ფიქრშია, სად და როგორ შეგხვდეს, მაგრამ შენ ეგა თქვი, აი იქ, სულის ჯურლმულში რომ გყავს ჩაბუდებული მავნე არსება, იმისი გეშინია. ქეიფით კი ვითომ რატომ არ უნდა ვიქეიფოთ.

„ახლა ამასთან ლაპარაკი უაზრობაა“. - გაიფიქრა გურამ სავანელმა.

კაუნმა გამოარკვია. კარი გააღო. ზღურბლთან ჯონდო მესხი იდგა.

- რას მობუზულხარ, შემოდი, იცი, ახლა რა გამახსენდა, - გურამ სავანელი წამონითლებულიყო, - შენ და ქეთინოს ქურდები რომ დაგხვდნენ და ხოშიანად გბეგვეს, ჯიბეში სამი მანეთის მეტი რატომ არა გაქცსო. მაშინაც სწორედ ასე გამოიყურებოდი.

- აბა, ბიჭო, - სკამზე ჩამოჯდა. - ერთ კვირაში ქორწილი უნდა მქონოდა და როგორ შევრცხვი სიძე-კაცი.

- არა, ვაჟუაცურად იქცეოდათ, - მსუბუქი ირონია აუთამაშდა, - თურმე მთელი ხმით გაიძახოდი, ქალს ხელი არ ახლოთ და მე, თუ გინდათ, მომკალითო.

- აბა, აბა, ასეთები არ იყოს, - ლალი განწყობა ჯონდო მესხსაც გადაედო, - მთელი დღე სად ბრძანდებოდი. ისეთი აჭარხლებული ხარ, ნაღდად წნევა გაქვს.

- წნევა არა, იხვის ტოლმა. მომისმინე, იმ ეპიზოდის შეცვლა მოგვიწევს, ჩვენი გმირი ზღვიდან რომ გამოიპარა, ძველ სიყვარულს არ შევხვდეო.

- რას ამბობ, გურამ, ეგ ხომ ყველაფერს აგვირევს.

- არა, არ აგვირევს. აუცილებლად უნდა შეხვდეს და ელაპარაკოს. იქნებ სწორედ ამ შეხვედრაშია მათი ბედნიერება.

- შენ თავს რაღაც ამბავია და, ძალიან გთხოვ, მაგით საერთო საქმეს ნუ აურევ. ხვალ კვირაა, არა? ზეგ დილით დუბლები უნდა გავსინჯოთ, საქმე ბლომად დაგვიგროვდა, შენ კი სულ გაგვიტყიურდი. ზღვაზე გადაღებებს იმ კვირაში დავიწყებთ და მაგაზე იქ ვილაპარაკოთ.

გურამ სავანელმა კუშტად შეხედა.

- როგორც ვთქვი, ისე იქნება.

- კარგი, ახლა არაა მაგის დრო. წავედი, დღეს მეტი აღარ დაამატო, თორემ მოკვდები.

გურამ სავანელმა ერთხანს უაზროდ უყურა ნახევრად მიხურულ კარს. „პირველი სარდალი გადამიდგა“, ჩაილაპარაკა, კურტაკი ჩამოხსნა, დაბლა ჩავიდა. ვაჟა ზანდუკელს დაურეკა.

„როგორა გრძნობს თავს ბატონი დიტო?“

„უკეთ, ახლა ვაპირებდი წასვლას“.

გურამ სავანელმა კედელზე ჩამოკდიებული საათისკენ გააპარა თვალი.

„თხუთმეტ წუთში გამოსასვლელთან შეგხვდები“ - არადა, როგორ არ მინდა ახლა დიტოს ნახვა, - ბოლმაგახეთქილი ხმით ჩაილაპარაკა.

ტაქსი გააჩერა. ვაჟა ზანდუკელი უკვე უცდიდა.

- ერთი, დაწვრილებით მითხარი, რა მოხდა.

- სახლში აღელვებული მისულა, საჭმელი უჭამია, ლოჯიაში დიდხანს გაშეშებული მჯდარა, მთელი კოლოფი სიგარეტი დაუცლია, მერე ამდგარა და ბაბუამისის ჰოლანდ-ჰოლანდი შუბლში უგლეჯია. ეტყობა, გასროლისას ლულა ზევით ავარდა და ამან გადაარჩინა.

- საღამოთი ჩემთან იყო.

- რაო, რამ გამაგიუაო?

- არ იცი მაგის ბოთე თავის ამბავი, რას იტყოდა, არადა, მე რაღაც ეშმაკი შემიჯდა და მივახალე, ასეთ ყოფას სიკვდილი ჯობია-მეთქი.

- მაშ, შენც ესროლე ქვა?

გურამ სავანელს სიზმარი გაახსენდა. ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოილო, დახედა. „რას ვუყურებ, დიტოს სისხლს ხომ არ ვეძებ“. გა-აურუკოლა. არ ელოდა ფიქრთა ასეთ სრბოლას.

- ვაჟა, ვერ ვნახავ ახლა მე დიტოს, არ შემიძლია.

ვაჟა ზანდუკელმა გადმომხედა.

- შენ იცი.

- სახლში ვიქნები, ამოდი, რაღაცა მაქვს სათქმელი.

სახლისკენ მიმავალმა ნუგზარ დავითაიას მოჰკრა თვალი - პალტომოლელილი ქუჩას უაზროდ მიუყვებოდა. „დავუძახო თუ არ დავუძახო“. გაახსენდა, ერთი ასჯერ მაინც აარიდა თვალი. ყელში რაღაც ისე მოაწვა, კინაღამ დაახრჩო. მთელი ხმით იყვირა:

- ნუგზარ, ნუგზარ!

ნუგზარ დავითაიამ პირველად ვერც იცნო, მერე რაღაც უაზ-როდ გაულიმა. გურამ სავანელმა შენიშნა კბილები თითქმის ალარ შერჩენოდა.

- შენა ხარ, გურამ.

ერთამნეთი გადაკოცნეს.

- მაპატიე, ვერც კი წარმოიდგენ, რამდენჯერ აგარიდე თვალი. ხომ იცი, ცხოვრება, სულ სადღაც ჯანდაბაში გეჩქარება კაცს.

- არა უშავს. მეც შეგნიშნე, მივხვდი კიდეც, თვალი რომ ამარიდე, მაგრამ დამერწმუნე, არ მწყენია. ყველამ თავისი გზით უნდა სდიოს ილუზიებს.

- ჩემსკენ რატომ არ შემოივლი?

- რა მინდა. მოწყალების მისაღებად მოვიდე, თუ სამადლოდ და-მალევინებ? - შებლი დაეღარა, - გურამ, ისევ ჯობია, აი, ასე, შემთხვევით. სხვა სიტუაციაში ჩვენს ტანდემს აშკარად შეუფერებლობის ელფერი დაჰკრავს.

გურამ სავანელმა ინანა გზის გამრუდება.

- პენსია რამდენი გაქვს?

- მყოფნის... რაღაც გეწყინა. ნუ სულელობ, თუ ძმა ხარ. თუ გცალია, წამოდი, თითო კათხა ლუდი დავლიოთ.

გურამ სავანელმა შევბით ამოისუნთქა. ხელკავი გამოსდო.

- აგერ, სასოსისეში შევიდეთ.

კუთხეში მიდგნენ. გურამ სავანელმა ლუდი ოდნავ მოსვა.

- ცოლს რატომ არ ირთავ? გინდა, სამსახურს გიშოვი.

ნუგზარ დავითაიამ თავი გაიქნია.

- ნუ იცი ასეთი ლაპარაკი. ინვალიდი კი ვარ, მაგრამ თავმოყვარეობა არ დამიკარგავს. რაც მსურდა, იმას ვეღარასოდეს შევწვდები, სხვა კი არ მინდა.

- რატომ იმარხავ წინასწარ თავს, კაცები არა ვართ? მთავარია, მოინდომო, ჩვენც დაგეხმარებით.

- მერამდენედ მეუბნები მაგას, აბა, გაიხსენე, - სარკაზმად იქცა, - მე რომ ოდესმე შენი სიტყვები მერწმუნა, ახლა, ალბათ, გისო-სებში გამომწყვედული გიუი ვიქწებოდი. ისე, მჯერა, გულით გინდა დამეხმარო, მაგრამ შენი ამბავი არ იცი? იმდენი საქმე გამოგიჩნდება, რომ სადღა გეცლება იმ კაცისთვის, რომელსაც თოფით ძმა შემოაკვდა და მას შემდეგ განწირული, შემზარავი გოდება გახელებუ-

ლი ცხენივით უთავბოლოდ დააჭენებს. - მარჯვენა ხელი კეფასთან მიიტანა. - გავიქეცი, თორემ შეიძლება შეტევა დამეწყოს. გთხოვ, ანი როცა ჩემს „შენიშვნას“ გადაწყვეტ, ავადმყოფ ქვეცნობიერებას ნუღარ გამიღიზიანებ. ყველა ადამიანს თავისი ბრძოლა აქვს და...

სწრაფი ნაბიჯით გავიდა. ქუჩას დაუყვა. სიარულში ხელებს ისე იშველიებდა, თითქოს ვიღაცას ეკამათებაო.

გურამ სავანელი სახლამდე ფეხით მივიდა. მთელი გზა ნუგზარ დავითაიას ბუდეში ჩავარდნილი, ცისფერი თვალები საყვედურობ-დნენ: „ხვალ იმდენი საქმე გამოგიჩნდება, რომ სადღა გეცლება იმ კაცისთვის, რომელსაც თოფით ძმა შემოაკვდა და მას შემდეგ გან-ნირული, შემზარავი გოდება გახელებული ცხენივით უთავბოლოდ დააჭენებს“.

კარს გასაღები მოარგო. „ნუგზარის ტრაგედიას უფრო სერიო-ზული წვდომა უნდა - გაიფიქრა, კარი გააღო. „მოვედ საყდარში და იწყება ოსანა“, - ჩაილაპარაკა, კურტაკი გაიხადა. ოთახში შევიდა. „ჯვრის სიმძიმე სადაა, აი, ვიგრძენი, - ნელში მოიხარა, - ანი ყველა-ფერი ჩემდა სასიკეთოდ მოხდება“.

მთელი ოჯახი ლოჯიაში ტელევიზორს უყურებდა. კობამ რო-გორც კი მამა დალანდა, შეეგება.

- მამიკო, ხვალ ხომ წამიყვან ფეხბურთზე?

- როდის იყომ, გატყუებდი. დილით მთაწმინდაზე გავისეირ-ნოთ, საღამოს ფეხბურთზე წავიდეთ. როგორაა საქმეები, - სუნთ-ქვა შეიკრა, ოჯახის წევრებს ალკოჰოლის სუნი რომ არ ეგრძნოთ.

- ფეხზე არ უნდა გაიხადო? - პირველი შეტევა დედამ წამოიწყო.

- სუფთა მაქვს, - გაღიზიანების დამალვა არც უცდია.

საძინებელში გავიდა, სვიტერი გაიხადა, სკამზე დაუდევრად მოისროლა, საწოლზე გაიშოტა.

- სად ბრძანდებოდი მთელი ორი დღე. - ნათია საწოლის კიდეზე ჩამოჯდა.

- წუხელ ბორჯომში, დღეს სტუდიაში.

- რა გინდოდა ბორჯომში?

- ძალიან გთხოვ, ახლა ნუ დამიწყებ. დაღლილი ვარ, დასვენება მინდა.

- შენ ნასვამი ხარ? - ნათიამ შეიცხადა.

- ორი ქილა ბავარიული ლუდი მოიტანა ჯონდომ და სულმა წამ-ძლია. არის რამე ტელევიზორში?

- არ ვიცი. დავიღალე ამდენი ნერვიულობით, მეტი აღარ შემიძლია. აქეთ შენზე დარდი, ბავშვები, სამსახური...

- სამსახური, თორემ შენც კოსმოსურ ცენტრში მუშაობ, - შენიშნა, ნათია მოთმინებას კარგავდა, წამოინია. - ნათია, გენაცვალე, მართლა დავიღალე. ერთმა ცნობილმა მოჭადრაკემ, იცი, რა თქვა: ერთ ნათამაშვე პარტიაზე იმდენი ენერგია მეხარჯება, ერთ პატარა ელექტრო სადგურს ეყოფოდაო. მე კი დღისით და ღამით სულ ძიებაში ვარ, ძილშიც კი მესიზმრება ხოლმე გაურანდავი ადგილები. ზოგჯერ ლამისაა გავგიჟდე. დღეში ათჯერ მიწევს წნევა, მიკვირს, სისხლი როგორ არ მექცევა ტვინში, შენ კი, იმის მაგივრად, ხელი შემიწყო, მხარში ამომიდგე, აქეთ მიშლი ნერვებს.

- როგორ უნდა შეგიწყო ხელი, როდესმე სახლში ბრძანდები? თუ მოხვედი და სიტყვას ვერ გათქმევინებს ადამიანი. ზღურბლს გადმო-აბიჯებ თუ არა, გაიძახი, დალლილი ვარ, დამასვენეთო. აბა ახლა ერთი რომელიმე ძმაკაცი მოგივიდეს, მაშინვე დაგავიწყდება დაღლაც, სამუშაოც, სიხარულით გადაირევი. მაგათ მეტი არავინ არ გინდა.

- ეე, შენებურად გაუტიე, არა? დამტოვე, სამუშაო მაქვს.

სავარძელში ჩაჯდა, ფეხები გათბობის სექციას მიაბჯინა. „შეუსაბამო ტანდემი“, - ჩაილაპარაკა.

ეკრანზე კვლავ ათამაშდნენ ტიტრები.

პაერმების ოთახში აღელვებული შევიდა. ჩაფიქრებული მამა კერძში ჩაიკრა.

- რამე ხომ არ მოხდა, ხომ მშვიდობაა. გუშინ ბიჭები იყვნენ, ყველანი კარგად არიან, ამ თვეში ვერ გინახულებენ და არ ინერვიულო. დედა ხომ კარგად არის. საიდან გაჩნდი? - მიაყარა სხაპასხუპით.

- ყველანი კარგადა ვართ, შვილო, უბრალოდ, ნებართვა მომცეს და მოვედი, არ გიხარია?

- როგორ არა, მაგრამ, - თვალებში გამომცდელად ჩახედა, - არა, რაღაც ამბავია. უარს ხომ არ ამბობენ ჩემს წარდგინებაზე?

- არა, ნუ გეშინია, ახალ წელს ერთად შევხვდებით. - მამამ იმ თბილი ღიმილით გაულიმა, რომელიც ესოდენ ხიბლავდა და, როგორც არ უნდა ყოფილიყო გაჯიუტებული, ფარ-ხმალს აყრევინებდა.

ჩანთა გახსნა, სიგარეტის ბლოკი ამოიღო, მაგიდაზე დადო.

- გურია, ერთ საკითხზე უნდა მოგეტათბირო.

კვლავ ავმა წინათგრძნობამ მოიცვა. სიგარეტს ნერვიულად მოუკიდა.

- გისმუნ, მამა.

- გურამ, დავპერდი, ალბათ, ამიტომ გეუბნები ამას. ჩემი ერთა-დერთი ძე ხარ, ჩემი და დედაშენის კავშირის სამუდამოდ შემდუღა-ბებელი. გამორჩეულად მიყვარხარ, ამიტომ გევედრები, ნუ ამოგ-ვიყვან ისე სულს, ბოლოს შექნა თბილ თვალებს არ შევყურებდეთ.

- რას ამბობ, მამა, მართლა ხომ არ დამისტერდი! - გვერდით მიუწვდია, ლოყაზე აკონტა.

- შვილო, ხომ იცი, გამნარებულ კაცს ადამიანები უფრო ცუდები ეწვენებან, ვიდრე სინამდვილებია.

- თუ, პირიქით, - გურამ სავანელს ცინიზმა გადაჰკრა, - გამ-
ძაფრებული იმპულსი უფრო ცხადლივ ააშკარავებს ზოგიერთის
სულს.

- არა, დამიჯერე, ეგ იმპულსი ხშირად ცუდ სამსახურს უწევს ადამიანს. გაბოროტებულ კაცს ჯერ არავისთვის სიკეთე არ მოუტანია, ხოლო ვინც სიკეთეს არ თესავს, ეგოისტია, არავინ უყვარს. შენ არა გაძის იგითი გული.

- რა შეუძინა ახლა, მამა, ასეთი ლაპარაკი. მე რაც შემეგობრება, არავის ვამტყუნებ, არც არავისზე მომდის გული. აქედან გამოვაღწევ და მერე სულ ერთად ვიქწებით. დისერტაციასაც დავიცავ, ცოლსაც მოვიყავან, გეყოლება უამრავი შვილიშვილები და ვიცხოვ-რებთ ისე ტყბილად, როგორც ზღაპარში.

გიორგი სავანელმა კრემლი გადაყლაპა.

- გურამ, მე შენთვის არასოდეს არაფერი მითხოვია...

- თქვენ, მამა, ისეთი რა უნდა იყოს, რომ არ შეგისრულო.

- გურამ, - სუნთქვაშეკრულმა წარმოთქვა, - გუშინ მარიკას მა-
მა იყო წარმატება.

- മിന്റു? - മനോധാതരം.

- არაფრით არ დაუშვებს თქვენს შეუძლებას. სწორიც არის, მე-
ოისხოა თანამოგონება აღსა და ჩერებ თავაზიმოვარობა?

- რაო? ამაღლამვე მოვაყვანინებ მის ქალიშვილს და მერე, გაბახიძოთ, ვეზენა უნიკა ტერიტორია არა ეს არის.

- ଉତ୍ତରାଖି ନିରମିତ ଉତ୍ତରାଖିନୀଙ୍କରୁ ଅନ୍ଧା ଥାନମିଳ

- შენ რა შუაში ხარ?

- თუ ეგ მსხვერპლი არ გაიღე, მე ლაბორატორიის დატოვება მომიწევს, ეს კი, ხომ იცი, ჩემს სიკვდილს ნიშნავს.

- სტყუი, მამაჩემო, - ოთახში ნერვიულად გააბიჯა, - მაგას ვინ და-იჯერებს, რომ გიორგი სავანელმა შვილის ბედნიერება ბაზრული გა-რიგებით თავის სასარგებლოდ მოაკვარახჭინა. უმაღლ ტყვიას იხლიდი შუბლში. - გურამ სავანელში ცოფმორეული ნაგაზი ჩასახლებულიყო.

- თუმცა, მოიცადე, - ხმამაღლა გაეცინა, - ნაღდია, ოჟ, მე მაგის სის-ხლი დავლიე. შეგაშინა, არა, რომ აქ ამომალპობს. თუ კაცი ვყოფილ-ვარ, ვამპირივით გამოვწოვ სისხლს. - მჯიდი მკერდში ჩაირტყა.

გიორგი სავანელი მუხლებზე დაემხო.

- რას შვრები, მამაჩემო, ხომ არ შეიშალე!

- გევედრები, განზე მაინც გადექი, გაანთავისუფლე მარიკა პი-რობისაგან, ნუ მამცირებ, გურამ.

გურამ სავანელმა თითქმის ძალით წამოაყენა, საცოდავად მო-ბუზულ მამას თვალებში აკოცა. სახეზე ცივი ლიმილი აეკრა.

- რა პირობებზე ლაპარაკობ, მამა, რომელ დროში ცხოვრობ. შეგიძლიათ, მშვიდად იყოთ.

სიგარეტის ბლოკი აიღო. ოთახიდან გავიდა.

მთელი დღე თავგზაბნეული დაბორიალებდა ზონაში. ერთი ხა-ნობა გაქცევაც იფიქრა, მაგრამ წამს მამის მავედრებელი თვალები და მიცემული სიტყვა ელობებოდა. რა ექნა, აღარ იცოდა. წინ კიდევ, სულ ცოტა, ექვსი უსასრულო, გატყლარჭული თვე ელოდა. „რო-გორმე თავი უნდა მოვთოკო, მოვთოკო“, იმეორებდა წამდაუწუმ.

კოოპერატიული მშენებლობის ყოფილმა თავმჯდომარემ შეაჩერა.

- რა იყო, ბატონო ვახტანგ, - კეპი გაუსწორა.

- გურამ, რაღაც აფორიაქებული ვარ და რამენაირად იქნებ მიშველო.

შენიშნა, შარვალზე ღილი აწყვეტოდა და ჩანჩურასავით მისთ-რევდა.

- მე ექიმი ვარ და არა ღმერთი. თუმცა შეეცადეთ, ბავშვობაში მოწყენისას ან ბუტიაობის დროს რაზედაც გული გადაგიყოლები-ათ, ის გააკეთოთ ახლაც.

- სწორი ხარ, ხომ იცი, - მხარზე მხიარულად შემოჰკრა ხელი. გაბრუნება დააპირა. გურამ სავანელმა შეაჩერა.

- მაინც რას აყოლებდი ბავშვობაში გულს?

- მე-ე? - კაცს ოცნების ლალი ღიმილი აუთამაშდა, - ავიღებდი რუკას და ახალ გეოგრაფიულ აღმოჩენებს ვახდენდი. შენ, შენ რას აკეთებდი?

- მე რომელიმე ცნობილი სარდლის წაგებული ბრძოლის მოგებას ვცდილობდი, - თვალებში სხივი ჩაუდგა, - აბა, ახალ აღმოჩენებს გისურვებ.

- შენ კი აუსტერლიცის მზის ამობრნყინებას.

- ჯობია ვატერლოოს ბედის ჩარხის წალმა დაბრუნება მისურვო.

- მასე იყოს.

კეპიანი ბიბლიოთეკისკენ გაემართა. „იქნებ კინომოთხრობა დამენერა“, გაიფიქრა, მაგრამ წამს დაცინვით ჩაილაპარაკა: „მერე რეჟისორი გავხდები და ფილმსაც გადავიღებ ჩემს არეულ სიყვარულზე“.

ტელევიზორში მოამბე დაიწყო. „ნეტავ, ვაჟა რატომ არ მოვიდა?“ - სიგარეტი ჩააქრო, სამზარეულოში „ბორჯომი“ დალია. პულსი გაისინჯა. „რა გაათენებს ამ ღამეს“, - გაიფიქრა. კობა შემოვიდა.

- მამა, დედამ არ გშიაო?

- რა გაქვს საჭმელი, - გასძახა.

- კარტოფილია შემწვარი.

გურამ სავანელმა პური მოიტეხა, ტაფას თავსახური ახადა, ფეხზე მდგომი ილუკმებოდა.

ზარმა დარეკა.

„ბორჯომი“ მოსვა. კარი გააღო, სახე გაუნათდა.

- ნოდარს გაუმარჯოს. საიდან სადაო. შემოდით, რა კარებში გაჩერებულხართ. ნათია, დედა, ნახეთ, ვინ გვესტუმრა.

ნოდარ თალაკვაძე გადაკოცნეს. ვაჟა ზანდუკელმა ჯიბიდან სალეჭი რეზინი ამოილო, კობას გაუწოდა.

- სად დაგვეკარგე, შვილო, რატომ აღარ ჩანხარ.

- რა ვიცი, დეიდა ანიკო, იმდენი საქმე მაქვს, საკუთარი ოჯახი-სათვის ველარ მომიცლია.

- მეორე გურამი. რა ხართ ამისთანა მოუცლელები. დასხედით, რა ფეხზე დგახართ.

გურამ სავანელმა კარადიდან კონიაკი გამოილო.

- ნათია, გენაცვალე, რამე ტკბილი შემოგვიტანე.
- ვაჟამ მითხრა, ცუდად ყოფილხარ.
- ისეთი არაფერი, - სიგარეტს მოუკიდა, - გაიარა ყველაფერმა.
- ვაჟა ზანდუკელმა ისე გახედა, აშკარად გაიფიქრა, შენ რა უნდა გელაპარაკოო, ნამცხვარი გადაიღო.
- დიტომ - აუცილებლად მოვიდესო.
- როგორ არის?
- ერთ კვირაში ფეხზე იქნება.
- ხვალ ვნახავ. შენ სადა ხარ, ნოდარ, - ნოდარ თალაკვაძეს მიუბრუნდა, - საუკუნეა, არ მინახიხარ. ისევ ბლოკის ცეხში ჩალიჩობ?
- ნოდარ თალაკვაძე მაგიდას დაეყრდნო, სახე მუჭებში მოიქცია. ჩასუქებულ ლოყებში წვრილი თვალები სულ ჩაეკარგა.
- სწორედ მაგის საქმეზე ვართ მოსულები, აბა, გაგვიმარჯოს. სიკეთე და სიხარული არ მოკლებოდეს ამ ოჯახს, - ვაჟა ზანდუკელმა კონიაკი გადაკრა.
- გაგვიმარჯოს. შენს მოსვლას გაუმარჯოს, ნოდარ. - სირჩა მიუჭახუნა.
- ნათია, დეიდა ანიკო, კობა, ბიძიკო, გაგიმარჯოთ!
- გურამ, შენ ხომ ქალაქის საბჭოში ნაცნობები გყავს, - ვაჟა ზანდუკელმა ჭიქები შეავსო.
- მერე?
- შენი დახმარება მინდა. - ნოდარ თალაკვაძემ ნათიას ყავა ჩამოართვა.
- თუ შემიძლია რამე, კი ბატონი.
- მანქანის სამრეცხაო გვინდა გავხსნათ რამდენიმე კაცმა, ჰოდა, ნებართვა და ადგილის გამოყოფა ჭირს.
- რამდენი ჯდება ახლა ეგ საქმე?
- რა ვიცი, აბა, თხუთმეტამდე მივცემთ.
- გურამ სავანელმა თმა გაისწორა.
- დაველაპარაკები. მგონი აჩალიჩებენ რაღაც მაგისთანებს. აბა, ჩვენს ძმობას გაუმარჯოს. - დალია. - სამაგიეროდ, იცოდე, მანქანის აკუმულატორი შენზეა.
- როდის დაგიჯდა აკუმულატორი? - ვაჟა ზანდუკელს კობა მუხლებზე დაესვა და ეთამაშებოდა.
- სიძისთვის მინდა.

- რა წამსაც გინდა, იმ წამს გიშოვი.
- მაში, მოვრიგდით.
- გურამ, რაღაც საქმე გქონდა, - ვაუა ზანდუკელმა კობას შოკოლადი მიაწოდა.

გურამ სავანელმა უხერხულად გაიღიმა.

- ისეთი არაფერი, სხვა დროს გეტყვი.

მეგობრები თორმეტ საათზე გააცილა. ზანტად გაიხედა, უხმოდ დაწევა.

თვალი რომ გაახილა, ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს უსასრულოდ სძინებოდა. საათს შეხედა - ხუთის თხუთმეტი წუთი იყო, ჰაერი არ ყოფნიდა, გული გამალებით უცემდა. ტუმბოზე ვალიდოლი მოიძია. ენის ქვეშ ჩაიდო. წამოდგა, კარადიდან კომპოტი გამოილო, წყალში გააზავა. მოსვა. შეაცია. ლოგინში ჩათბუნდა. თვალის დახუჭვა არც უფიქრია (იცოდა, ახლა აღარ დაეძინებოდა). საჩვენებელი თითი ვენას დაადო. პულსი აჩქარებული და შესუსტებული ჰქონდა. შიში შეეპარა: „ასე დიდხანს ვერ გავაწევ“.

- ცუდად ხომ არა ხარ? - ნათიამ ნამძინარევი თვალები მოისრისა.

- არა. ცოტა გულმა ამირია.

- ისე ხარ მობუზული, შეგაცია. თუ გინდა, გადმოწექი ჩემთან. გურამ სავანელი ცოლს ჩაეხუტა.

- მორჩა, ხვალიდან ახალ ცხოვრებას ვიწყებ. სამსახური - სახლი. ნათიას ირონიამ გადაურბინა.

- მერამდენედ ამბობ მაგას, აპა, გაიხსენე. ერთი კვირა მაინც თუ გაგყოლია ასეთ დროს ნათქვამი. მართლა რამე რომ მოგივიდეს, ჩვენ ვის ამარა გვტოვებ?

- გითხარი, უკანასკნელია-მეთქი. მაისის ბოლოს ფილმს მოვრჩები და დასასვენებლად წავიდეთ.

- მერე საქმეები? ნეტა როდის ვყოფილვართ ერთად დასასვენებლად.

- კარგი ახლა, ნერვებს ნუ მიშლი.

- ბავშვსაც ენატრები. ერთავად იმას გაიძახის, მამა როდის მოვაო. დაწყდა ბავშვს თვალები შენს ლოდინში. მეორე გააჩინეო... ვის გავუჩინო, შენ თუ არ იქნები.

- ნუ გამიწყალე გული. გირჩევნია, წვეთები დამალევინო.

- აღარ შემიძლია, აღარ შემიძლია, - ხალათი შემოიცვა. - შენმა გაუთავებელმა უგუნებობამ მომკლა. ჯერ სადა ხარ, დილით საერთოდ ველარ ადგები.

გურამ სავანელმა პულსი კვლავ გაისინჯა. „ღმერთო, შენ მიშველე“, - ჩაილაპარაკა.

ნათიას ნამძინარევი დედა შემოყვა.

- ნემსი ხომ არ გაგიკეთო, გურამ?

- დაიძინე, არაფერი მინდა.

წვეთები დალია. ნათიას თმებში სახე მოზრდილი კენგურუსავით ჩამალა. „მაინც როგორ მოვიგებდით მე და ნაპოლეონი ვატერლოს“, - გაიფიქრა და დაიწყო ვატერლოოს ჩვენება.

ცხრა საათზე კობას ხმამ გამოალვიძა - მე და მამა ფეხბურთზე მივდივართო. დარუმბებულ კიდურებს უკმაყოფილოდ დახედა. თავს შეატყო, მობილურობის შეგრძნება არ დაკარგვოდა.

- ნათია, კობა!

ორივემ ერთდროულად შემოალეს კარი.

- დღეს ხომ მივდივართ ფეხბურთზე?

- როდის იყო, გატყუებდი. ნათია, აბაზანა მომიმზადე.

ტელევიზორი ჩართო. „მგონი, გადავრჩი“. - გაიფიქრა. ტელეფონმა დარეკა. ყურმილი ნათიამ აიღო.

- ზაზა ხუციანიძეა. რა ვუთხრა?

- მომაწოდე.

ბალიში გაისწორა.

„ქმას სიცოცხლე“.

„შე ზარმაცო, ისევ გძინავს? დღეს რას აკეთებ?“

„არაფერს. რა იყო რო?“ - ასაფეთქებლად გამზადებულ ნათიას ანიშნა, ჩუმად იყავიო.

„სტუმრები მყავს, ჰოდა, დავითგარეჯში მინდა წავიყვანო. ხომ არ წამოხვიდოდი?“

„საიდან არიან?“

„მერე გეტყვი. შენ ისა თქვი, მოდიხარ თუ არა, თუ წამოხვალ, კინოპარატი წამოილე“.

გურამ სავანელი შეყოვნდა. ხათრს ვერ უტეხდა. ნათიამ კარი მოაჯახუნა.

„ծովունք, գլուխ ռոմ կուգայ ճապարշտ, ոչափ նալդագ մեռոր յորոնցի ցամեթեսնեա“.

յշրմոլի սուցուլո ցամացա.

„մեց մաս առա զար. կարցո. յրտո-որո սաատո մանց ցասեորն յա-լոյթո, մանամ մեց իշմա սայմեյթս մոշացարք ճա ցացանտացուսոյուլուն“.

„սաօդան մորցապ?“

„նաեցար սաատմո, „օշըրոաստան“ մոռու“.

„յարցո“.

- նատօա, նատօա! յոթաս հիացուո.

- կուգայ մտելո ճալու ուցարցեծո? ծազմա սագլա մոցպացս?

- առա, կացո, ռոմ զոյարցծուու, ծազմա նազուցանդո? նենց րաս ակցուց. նամոռու. ზաթաս սգումրեծո կըոլուս ճա մտեռցա, յարցասլա ճաատցալուրցեծոնեո, մտանմոնճանց ավալու.

ռոցորուց յո սգումրեծս ճամորդնեն, նատօամ լուսանց այուցա.

- ճալուան մոցպարեար, առաճա, րա սասոցպարուլո նենա եար.

ցորամ սացանցումա մեջուցուրո ոյրո մուռու.

- արուցուս տացագաճասցալու եռմ ցաեսոցս. յի արուցուա, օցուաստան մեջարցետ, եռմ յարցոյուտո կըրսոնայուա, մացրամ ծազմա արուցու յուլոր յոցպարտ. ուս յո արաճա, գուցուուցուն, մասացու տացանցպացուուլուն ուցնեն, ոնացրոնքամու գուցուուն, ճա, սայրտուու, յոցպացուուն մունցուն. յս օմուցու եցուա, ռոմ արուցուամու արուս րալաց ռոմանցուու-լու, տու ցոնճա, պուցուուրուց. արուցուա զայցապուա, օցուա յո ցամոմմերալու որցենուունա, ռոմելումաց, ռաց ար յոնճա ճուցուուլո սայմե հիաժու-նուս, արուցուս ենձու մանց ար ոյնեա. կոռու, իշմիու արուցուս սյուլո ծոնցոյրոծս.

նատօամ ցագայուցուսկուսա.

- նամցեցարո ռոմ յոնճա ցայէտամա?

- ծենիոնս հիացասեամ ճա յո ծաբոնո.

- մամա, ցայցա-ցմացուուս սագլացնց րաբոմ յենտո սանտելու?

- յս, մանու, յրտցարո պատրուցուումա ճուցու կոյեգուս մոմարտ. սանտելուն սոմծուուու յոնճա ալոյշա մուսո սյուլուդան ճանտելուլո պայտելուսա ճա եալենու կուցուուն ագրերուցա ցամոսեաթուս ծոյմերա-նու կոյեգուս տապանուումա.

- սգումրեծս եագուս յուցուա րալաճ յոնճուուդատ? ցանա մատ յայցանա-մու արուս եաբեծո? անճա յարո րաբոմ յուտեարուտ.

- არის, როგორ არ არის, მაგრამ ჩვენმა კულტურამ იმდენად დიდი წვლილი შეიტანა კაცობრიობის განვითარებაში, რომ ყოველი ქართული ხელოვნების ნიმუშის ქონა ყველა ქვეყნისთვის საამაყოა, მით უმეტეს, კოლექციონერისთვის. გახსოვს, მუზეუმში მინანქრის ხატები გაჩვენებული ხელი გადაუსვა, მანქანა მოაპრუნა.

არ გადახდათ. მათი ფრაგმენტები მსოფლიოს უდიდეს მუზეუმებს ამშვენებს. აბა, თუ გახსოვს, ვის მიუძღვის ღვაწლი ჩვენი საგანძურის გადარჩენაში?

- ექვთიმე თაყაიშვილს.

ბენზინზე რიგი იდგა. მაჩვენებელს შეხედა, მეყოფაო, გაიფიქრა, შვილს თავზე ხელი გადაუსვა, მანქანა მოაპრუნა.

- ყოჩალ! ნათია, შენთვის მგონი არ მომიყოლია დამასკოელი ქართველისა და მისი წმინდა გიორგის ხატის ამბავი.

- არა.

- დამასკოში ერთი ქართველი გავიცანი. იქ იყო დაბადებული, მაგრამ ქართული იცოდა. გაცნობის მეორე დღეს ძვირფასი თვლებით მოოჭვილი წმინდა გიორგის ხატი მომიტანა და ერთ ამბავს მომიყვა. თურმე მის პაპას ძვირფასი ხატი წამოუღია საქართველოდან, მერე ეს ხატი უკვალოდ გამქრალა. ჰოდა, ახლა ამ შვილიშვილს თავისი ხელით გაუკეთებია წმინდა გიორგის ხატი, ძვირფასი ქვებით ვუმკია და მთხოვა, საქართველოში წამომეღო და ეკლესიისთვის შემეწირა. ამით წინაპრების სულსაც ვიხსნი და მეც ნეტარი ვიქენებიო. უარს როგორ ვეტყოდი, მაგრამ საზღვარზე მთელი ამბავი ატყდა, არ მატანდნენ. საელჩიოს და ექსპერტების ჩარევა დაგვჭირდა, რომ დაგვემტკიცებინა, ხატს არავითარი ისტორიული ღირებულება არ ჰქონდა. ჩამოვიტანე და ყველა წესის დაცვით ეპისკოპოსს გადავეცი. ერთხელ წაგიყვან, გაჩვენებ, წმინდა გიორგის ეკლესიაშია. საბუთები იმ ქართველს გადავუგზავნე, მადლობის ბარათიც მივიღეთ. თან იწერებოდა, ფულს ვაგროვებ, მინდა, შვილები საქართველოში სასწავლებლად გამოვგზავნო, სამშობლოს ნოსტალგიამ დამლია კაციო. არადა, ხომ გითხარი, საქართველოში არც იყო ნამყოფი.

- ქართველებისთვის ნოსტალგია, ალბათ, თვითგადარჩენის ინსტინქტია.

- უდავოდ მაგან გადაგვარჩინა. ეგ გრძნობა რომ არა, ისედაც ერთი მუჭა ხალხი რთული ისტორიული ქარტეხილების დროს სულ

გავიფანტებოდით ან დიდი ერები ისე ჩაგვყლაპავდნენ, როგორც ქვიშა ნემსა. ახლა ჩვენი მდგომარეობა სტატიურია და, ალბათ, საუკეთესო გამოსავალიცაა ამ მდგომარეობაში. დღევანდელი ქართველის ძირითადი მოვალეობა, მე მგონი, იმაში მდგომარეობს, ქვეყანას ჭეშმარიტი პატრიოტი გაუზიარდოს და, რაც მთავარია, ენა შეინახოს. დანარჩენს კი მომავალი თაობა გააკეთებს. კინალამ არ გავცდით! - მანქანა დაამუხრუჭა. - აბა, გადმოდით.

დედის გვერდით ხტუნვა-ხტუნვით მიმავალ შვილს თვალი გააყოლა. უცბად მარიკა გაახსენდა. „ალარ შევევდები“, - ჩაილაპარაკა. წამს იგრძნო, ტყუოდა, უცბად გაორდა.

გაორების ამ შეგრძნებამ მთელი საღამო ჩააშამა. ფეხბურთიდან დაბრუნებულმა თავი პირდაპირ ლოგინში შერგო. ერთხანს წიგნის წაკითხვა სცადა, მერე ტელევიზორი ჩართო. არაფრით არ უნდოდა, ეფიქრა იმაზე, რამაც ასე ააფორიაქა.

დამამშვიდებელი აბი მიიღო, მაგრამ დამშვიდების მაგივრად პანიკამ შეიპყრო. იფიქრა, ჩავიცვამ და ქუჩაში გავბოდიალდებიო, მაგრამ ოჯახის წევრთა სახეები რომ წარმოიდგინა, წამს გადაიფიქრა. „ოსანა“, - დაიყვირა მთელი ხმით. ნათია შემოვიდა.

- რა გაყვირებს, ხომ არ შეიშალე.
- ბევრი არაფერი მიკლია.

„ვეფხისტყაოსანი“ გადმოიღო. ხმამაღლა წაიკითხა ავთანდილის ანდერძი, მერე გალაკტიონის, ტიციანის, გოგლას ლექსებს გაიძახოდა, შიგადაშიგ თავისებიც შეაპარა. როცა დაიღალა, ზღაპრების წიგნი მოძებნა და ამირანის ზღაპარის კითხვაში ჩაეძინა. სიზმრად კოშმართა მთელი სერიალი ნახა. როგორც კი ინათა, თვალები დააჭყიტა. ბედად, წყალი მოდიოდა, აბაზანა მიიღო, წვერი გაიპარსა. ოდეკოლონმა ტონჟუსი აუწია. თავი თითქმის მხნედ იგრძნო, რაღაც მელოდია წაიღიღინა. დედის ოთხაში შეიხედა. ბებია-შვილიშვილს უკვე ეღვიძა.

- აბა, ადექით. კობა, სკოლაში დაგიგვიანდება. დღეს თუ დროზე მოვედი, კონსტრუქტორი ავანყოთ. წავედი.

თაფლით შეზავებული წყალი დალია, კარი ფრთხილად მიიხურა.

უკანა საბურავი ჩაშვებული დახვდა. მთელი განწყობა გაუფუჭდა. „დავითარსე“. ხელის თითებს სინანულით დახედა. სათადარიგო საბურავი ამოიღო, დააყენა. ხელები ტილოთი შეიწმინდა. „ახლა

რომ არ დაიქოქოს, ნამდვილად გავაფრენ“, - გასაღები გადაატრიალა. მოტორი ათუხთუხდა. შვებით ამოისუნთქა, ოდნავ განიმუხტა. დასვრილი ხელები ახლა უფრო საგულდაგულოდ გაიწმინდა.

სტუდიაში მარტო ფილმის დირექტორი დახვდა. სთხოვა, ჯონ-დო მესხი და დამდგმელი ოპერატორი რომ გამოჩნდნენ, გამაგებინეო. კვირის სამუშაო გეგმაში ჩაიხედა. „დღეს რთული დღე მექნება. დუბლებიც გასასინჯია. ნეტავ, მონოლოგი თავიდან არ გამიხდეს გასაკეთებელი და რა უნდა იმ ღმერთს“. - ჩაილაპარაკა, სცენარი გადაშალა.

ტიტრები ამოძრავდნენ.

ვაჟა ზანდუკელმა, როგორც თავად ამბობდა, თავისუფლების ჰაერი დიდხანს არ ასუნთქა და თავის განყოფილებაში დააწყებინა მუშაობა მორიგე ექიმად. სამორიგეოდ მარტო მაინც არ ტოვებდნენ - ყოველთვის ვიღაც რჩებოდა, აქამ და, ზამთარია და ტრავეტებმა იმატაო. ამით ხსნიდნენ ფარულ უნდობლობას. გურამ სავანელს სიამოვნებდა კიდეც შექმნილი სიტუაცია, განვლილ სამწელიწადში ბევრი რამ დახინწყებოდა და დახმარება სწორედაც რომ ესაჭიროებოდა.

იმ ღამესაც მერაბ ვაშაყმაძესთან ერთად იმორიგევა. ჰოდა, ახლა ნასასვლელად ემზადებოდა. ოთახში მათ გარდა კიდევ ორი ექიმი იჯდა. რაღაცას წერდნენ.

გაფითრებული ვაჟა ზანდუკელი შემოვიდა.

- გურამ, მორფი სად არის?

გურამ სავანელმა მხრები აიჩეჩა.

- ალბათ, სადაც იყო, იქ იქნება. მე არ დამჭირვებია.

- იქ არაფერი არაა. გამგე გიშასა გავს, პროფესორთან აპირებს შესვლას.

- კარგად ნახე? სად უნდა გამქრალიყო.

- გაიხსენე, ვინმესოვის ხომ არ მიგიცია?

- არა, - გურამ სავანელი აშკარად დააბნია მეგობრის ეჭვიანმა ტონმა.

- მაშ, ღამის სტუმრები ხელცარიელები გაუშვი?

გურამ სავანელმა მერაბ ვაშაყმაძეს გადახედა.

- მერაბს რას უყურებ, მე მიპასუხე.

- ისინი, ჯერ ერთი, ჩემი სტუმრები კი არა, ვიღაც ნაბიჭვრები იყვნენ. მეორეც, როგორც მოვიდნენ, ისე წავიდნენ. ასე არ იყო, მერაბ? მერაბ ვაშაყმაძემ თვალი აარიდა.

- იცი, რა, გურამ, როგორდაც გამომეპარა მათი წასვლა. იმას კი მოვკარი ყური, მორფს რომ გთხოვდნენ.

გურამ სავანელმა გაშიშვლებული კაცის უსუსურობა იგრძნო.

- როგორ, შენც ხომ ელაპარაკე, თანაც, მგონი, გიცნობდნენ, მოგვესალმნენ კიდეც.

- რას ლაპარაკობ, შემოსვლისას ორივეს მოგვესალმნენ და, თუ ძმა ხარ, შარში ნუ მხვევ.

უცბად ლოყა აეწვა. ძლივს გაიაზრა - ვაჟა ზანდუკელმა სილა გააწნა.

- მე შენ კაცი მეგონე, შენ კი იქ ყველაფერი დაგიკარგავს!

ტუჩი მოიკვნიტა. სისხლი ცერით მოიწმიდა. ოთახიდან გასულ მერაბ ვაშაყმაძეს თვალი გააყოლა, რაღაც წამი გაიფიქრა, ვაჟა ზანდუკელისთვის ხურდა დაებრუნებინა, მაგრამ... რეტმა დაუარა, სირცხვილი მოეძალა, გასასვლელი ძლივს იპოვა. ფეხი რაღაცას წამოკრა, წატორტმანდა. საკუთარი თავი შეეზიზდა. ნაცემი ძალლივით გაიძურნა. გარეთ გამოსული უცბად ჩახვდა ყოველივეს.

სამი დღის შემდეგ მოსკოვში გაფრინდა და მშენებლობაზე ყარაულად დაიწყო მუშაობა.

სიმართლე... სიმართლე ექვსი თვის შემდეგ გაირკვა.

ვაჟა ზანდუკელს მამის დაკრძალვაზე შეურიგდა.

ჯონდო მესხმა დარეკა, პავილიონში გელოდებითო.

„არ მოვიდა. ნაწყენია შაბათის ამბავზე“, - ჩაილაპარაკა, პავილიონში ჩავიდა.

გადალების დაწყებამდე დრო უსაშველოდ გაიტყლარჭა. ნერვიულად გადიგამოდიოდა, შეკითხვებზე არ პასუხობდა, არადა, ჯონდო ყველას მასთან აგზავნიდა.

ბოლოს, როგორც იქნა, გადალება დაიწყო.

რანამს სილა გააწნეს, თვალი მოჰკრა ბოროტ ლიმილს. ტუჩი მოიკვნიტა, სისხლი ცერით მოიწმიდა, „მერაბ ვაშაყმაძისკენ“ წაბიჯი გადადგა. - ახლავე გაგახსენებ, - გამოცრა. სიტყვას მუშტი

მოაყოლა. გონს მოსვლა არ აცალა, კიდევ მოუნაცვლა. „ვაჟა ზან-დუკელისკენ“ შებრუნდა, მარცხენა მთელი გამეტებით მოუქნია. სკამს მიწვდა, მაგრამ უცბად ადგილზე გაქვავდა, „ვაჟა ზანდუ-კელს“ გულჩანწყვეტილი ღიმილით მიაჩერდა. - ესეც ასე, ამით ჩემს სამედიცინო პრაქტიკას სამუდამოდ დაესვა წერტილი. ხალათი მოისროლა. გავიდა...

ჯონდო მესხს აღზნებული მიუახლოვდა.

- არ მომწონს, ვერ გადავირიე როგორც საჭიროა. ახალი დუბლი დავიწყოთ.

დუბლის შემდეგ ჰაერის ნაკადი ისე თავისუფლად შეისუნთქა, თითქოს ნიშადური აყნოსესო. მიხვდა, გამოუვიდა.

ტაბურეტს ფეხით დაეყრდნო. თვითკმაყოფილება იგრძნო. ჯონდო მესხს გადახედა.

- ჩემი მოსაზრების სისწორეში მალე დაგარწმუნებ, - ტონალობაში უპირატესობის შეგრძნება გამოსჭვიოდა, რაც ჯონდო მესხს ხშირად ცოფს აყრევინებდა, - ჯგუფს გამოუცხადე, ყველა დუბლის გასინჯვა სალამოს ცხრა საათისათვისაა დანიშნული. უთხარი, ბულალტერიაში მივიღნენ სამივლინებო თანხის ასაღებად. ბათუმის ბილეთები უკვე აღებულია. - პარტნიორ ქალს ხელი გადახვია, - ნანიკო; ხვალ შენი სიყვარულით ტკბობა მელის. რომ იცოდე, როგორ ველი მაგ წანს, მთელ ტანში სიამოვნებისაგან მაურუოლებს. შენც ხომ შემიყვარებ?

- რომელი ქალი იტყვის შენს სიყვარულზე უარს?! - ქათიძაური შეუბრუნა ნანიკომ.

- გაიოზ, რა იყო, ისე გამეტებით რომ მისილაქებდი, არ გეცო-დებოდი?

- რომ ვიცოდი, რა მომელოდა, მიკვირს, ადგილზე არ გაგათავე. ყველას გაეცინა.

- პო, მართლა, რომელი საათია - ქალაქის საბჭოში ვარ მისასვლელი.

- ორი ხდება.

- გავიქეცი ჯონდო, ცხრაზე ვიკრიბებით.

გასასვლელში პარტბიუროს მდიგანს მოჰკრა თვალი.

- ბატონ როსტომს სიცოცხლე და გამარჯვება. როგორ გიკითხოთ?

- რა მიჭირს, ჩემს ხნოვანებასთან კიდევ კარგად ვარ. ერთი, შე-მოდი ჩემთან თუ გცალია, თუმცა კარგი ამინდია, გავიაროთ ცოტა-ზე. - ხელი გამოსდო.

- ყურადღებით გისმენთ.

- გურამ, - აშკარა იყო, საუბრის დაწყება უჭირდა, სიტყვას ტკეპნიდა. - შენ ხომ იცი, მე ყველაფერში მხარს გიჭერ. სხვა თუ არაფერი, მე და ცხონებულმა გიორგიმ ჯერ კიდევ ფრონტზე შევ-ფიცეთ ძმობა. ეჭიც არ მეპარება, კარგ ფილმს აკეთებ, მაგრამ ერთი სათხოვარი მაქვს - სცენარის თვითნებურ გადაკეთებას მოეშვი. არა, კორექტივები რომ შეიტანო, მაგას ვინ დაგიშლის, მუშაობის პროცესში ეს აუცილებელიცაა, მაგრამ ისეთი გადაკეთება, რომელიც ფილმის არსში შეიტანს ცვლილებას, არ გინდა. სცენარის დღე-ვანდელი ფორმა სამხატვრო საბჭოზე მივიღეთ და, რა გამოდის, დავამტკიცებთ ერთს, ხოლო ეკრანზე ვიხილავთ მეორეს. წყალში გადაიყრება უამრავი შრომა, სახსრები. მოცდება ათობით, ასობით ადამიანი. ამისთვის ყველას ერთნაირად მოგვეთხოვება პასუხი. გა-მიგე, არ მაქვს მხედველობაში შემოქმედებითი ძიების პროცესში დანახული გზები, მაგრამ არსი არ უნდა შეიცვალოს. ძალიან გთხოვ, დაუფიქრდე ჩემს ნათქვამს. დამიჯვერე, ნამდვილად არ მინდა, იძულებული გავხდეთ, ჩავერიოთ. კიდევ ერთი, ჩვენი საუბარი კონფიდენციალურია და აი, ამ ალვების მეტს არავის არაფერი გაუგია.

გურამ სავანელმა თავი ნერვიულად დაუუქნია.

- დიდი მადლობა, ბატონო როსტომ, მაგრამ... - მიხვდა, ახლა ყველაფერს ყალბი უღერადობა ექნებოდა, - ბატონო როსტომ, შეგიძლიათ გადაღებული ნაწილები ნახოთ, გადაღებაზეც მობრძანდით.

- გადაღებულს დიდი სიამოვნებით ვნახავდი, ხოლო რაც შეეხება გადაღებას, იქ ჩემი დასწრება უკვე ზედმეტია. მოხარული ვარ, რომ სწორად გამიგე. აბა, ანი აღარ დაგაყოვნებ.

გურამ სავანელმა ხელი ჩამოართვა. ისე იყო დაბნეული, მანქანის კარს გასაღები ძლივს მოარგო.

კინოსტუდიას გასცდა თუ არა, მანქანა გააჩერა. უმაღური! - ეს იყო პირველი სიტყვა, რაც თავში მოუვიდა, რა წამსაც მიხვდა, წე-ლანდელი დიალოგი ჯონდო მესხის დამსახურება იყო. „უმაღური, უმაღური“ - იმხელაზე გაჰყვიროდა შინაგანი ხმა, რომ ლამის იყო, თავის ქალა გახეთქოდა: „ეს რა გამიკეთა“, - ჩაილაპარაკა. „ჩემი

ბრალია. გდებულიყო კომიტეტში და ენერა სიცოცხლის ბოლომდე მოხსენებები, რა ჯანდაბად მინდოდა, რეჟისორად რომ მოვათოიე. რამეს უნარი რომ ჰქონოდა, ათ წელიწადში ერთ ფილმს არ მისცემდნენ? თანამზრახველიათქო, გავიძახოდი, მთავარ როლს თავად ვთამაშობ და უმაგისოდ ფილმს ვერ გავაკეთებ-მეთქი“. სიგარეტს მოუკიდა, თვალწინ ჯონდო მესხის მოუსვენარი თვალები დაუდგა. „კაციშვილი ძალლად არ აგდებდა, მეგობარი მაგას არ ყავდა. გამგეს გოშია ძალლივით დასდევდა და ჭორების მიტანას უნდებოდა. ჩემმა სულელმა თავმა დამღუპა. მთელი ცხოვრება იმას გავიძახოდი, კაცს იმდენი მეგობარი ყავს, რამდენისგანაც შეუძლია ფული ისესხოს-მეთქი, ჰოდა, დამიჭირა კიდეც ყურებით. ახლა, როცა თავისი გაინალდა, როცა ყველას თვალში ნიჭიერ და კეთილშობილ კაცად წარმოვაჩინე, რა გასაკვირია, ჩემი თავიდან მოშორება რომ მიონდომა“ - ნაფაზი დაარტყა. - „ისე, ცოტას ხომ არ ვაჭარბებ? იქნებ რაღაც შემთხვევით წამოროშა, მე კი იმ წუთში იუდას როლი მივაკუთვნე. ნაღდად ვაჭარბებ, , სისულელეა!“

„სად წავიდა?“ - ჰყითხა თავს, ნაცნობ-მეგობრების მთელი კალეიდოსკოპი დაუდგა თვალწინ, მაგრამ გულმა არსაით არ გაუწია.

„უამრავი მეგობარი კაცის მარტოსულობაზე მეტყველებს“ - გაუელვა.

კარდიოლოგიური ცენტრის აღმართს რომ აუყვა, მაშინდა გაიცნობიერა, სად მიდიოდა. მარიკა ავტობუსის გაჩერებასთან შენიშნა.

მანქანა მოაპრუნა.

- როგორა ხარ?

- რა მიჭირს. სახლში მივდიოდი.

დენდრო პარკისკენ წავიდა, მოფარებულ ადგილზე გააჩერა მანქანა და უდაბნოგამოვლილი მგზავრივით მოწყურებული დააცხრა მარიკას ტუჩებს.

„ჩემთან წავიდეთ“, - უჩურჩულა მარიკამ.

„სად შენთან“, - ყვრიმალზე აკოცა.

„ძველ სახლში“.

გურამ სავანელი ვნებამ გათანგა - მარიკას სხეულის ტკბობის მეტი ამქვეყნად აღარაფერი უნდოდა.

კარი მიიხურეს თუ არა, კვლავ ძერასავით დააცხრა.

- ლაბადის გახდა მაინც მაცალე.

გურამ სავანელმა კურტაკი შეიხსნა, პირველივე კარი შეაღო.

- ეგ მამას ოთახია, გვერდით შედი.

თითქოს დიდი ხნის მოდრეიფე ნაღმი აფეთქდაო, ისე შეძრა მარიკას სიტყვებმა. თვალები გაეყინა. რაღაც ძლიერმა დაიმონა, ვნება გაუნელა და მანამდე უცნობი ცივი ცეცხლი აუგიზგიზა. თვალები ოდნავ მოხუჭა. თვალწინ დაჩოქილი, ვედრებად ქცეული მამის დამცირებული სახე დაუდგა.

- რა მოგივიდა, გურამ! - მარიკა დამფრთხალ ბაჭიას დამსგავსებოდა.

გურამ სავანელი მიუახლოვდა, წელზე ხელი მოხვია.

- ხომ გითხარი, მაგ ითახში არა-მეთქი, - გაიბრძოლა.

გურამ სავანელმა საზარლად ჩაიცინა, თითქმის ძალით შეიყვანა, საწოლზე გადააწვინა, მკერდი აუელვარა და ვამპირივით დააცხრა.

გონს რომ მოეგო, ერთთავად კანკალებდა.

- გურამ, - მარიკა ჩაეკრა, - სულ ძაგდაგებ, გაყინული ხარ.

- მალე გავთბები, - ხმა ძლივს დაიმორჩილა, იატაკზე დაგდებულ შარვალს გადაწვდა, სიგარეტი აიღო, მოუკიდა. კოლოფს თავ-სახური მოახია, ლეიბის პირზე დადო, ჩააფერფლა.

- გიუ ხარ. წელან ისეთი თვალები გქონდა, - შიშისგან კინაღამ სული გამძვრა, თვალებში აკოცა. - რას იცინი. - კიდევ აკოცა. - რამ-დენი ჭალარა გაქვს, არადა, ისე არ გეტყობა.

- ბალიში გამისწორე, - წამოინია. - აქ რომ ამომიყვანე, არ გეშინია?

- დედაჩემი ჩემთანაა, მამა კი ექვსზე ადრე სამსახურიდან არ ბრუნდება, შენ რას მოიშხამე?

- არა, ისეთი არაფერი მომხდარა, ერთმა პატარაზე მიმზაკვრა.

- მერე ვერ ასწავლი შენებურად ჭკუას?

ნაფაზი დაარტყა. საავადმყოფოში ნანახი სიზმარი გაახსენდა. ქილიკად იქცა.

- რატომ გავიწყდება, რომ მე ერეტიკოსი კი არა, ნაერეტიკოსალი ვარ, ნაერეტიკოსალი მანანნალა.

- მაშინ მე მითხარი და თვალებს ამოვუკორტნი.

- სულ დამავიწყდა, რომ აგერ მყავხარ, უშიში, ვითარცა უხორცო, მით უმეტეს საკუთარ თავზე მყავხარ დაგეშილი.

- ჯერ ერთი, მთლად მასე არ არის, მეორეც, მე ნუ მამტყუნებ. მაშინ ისე ვიყავი თავგზააბნეული, თავის მოკვლაც კი ვცადე, მაგრამ, თუ გიყვარვარ, ნულარ გამახსენებ. - ჩაეხუტა, - გურამ, ცოლი გიყვარს?

გურამ სავანელმა შუბლი შეიჭმუხნა, შეკითხვა არ ესიამოვნა.

- დღეს ძალიან დავიღალე, - ნაფაზი დაარტყა, გაიფიქრა: „მიყვარს, და ვითომ რატომ არ უნდა მიყვარდეს?“

- გასაგებია. - მარიკა გამორთულ უთოსავით უცბად განელდა.

- ისე, შენი ყოველთვის მწამდა, მაგრამ მე მგონი, საბოლოოდ შენივე ტემპერამენტი მოგიღებს ბოლოს.

- საიდან დაასკვენი? - სიგარეტი კორდონზე გაჭყლიტა.

- ემოციები, ჩემო კარგო, ემოციები. - პერანგი გადაიცვა.

გურამ სავანელმა ბეჭებზე აკოცა.

- რა ცივი ხარ. არ მიყურო.

მარიკა სააბაზანოში გავიდა. გურმ სავანელმა სწრაფად ჩაიცვა, წინკარში კურტაკი ჩამოხსნა, მოიხურა, ოთახში დაბრუნდა, სიიგარეტს მოუკიდა. თვალწინ კვლავ ვედრებად ქცეული მამის სახე დაუდგა, თითქოს სილა გაარტყესო, ლოყა აეწვა.

მარიკამ საწოლი გაასწორა, საფერფლე გაიტანა. კარი მიიხურა თუ არა, გურამ სავანელმა ჯიბიდან ბლოკნოტი ამოილო, სწრაფად დაწერა: „ბატონო დავით, თქვენმა საწოლმა დღეს არნახული სიამოვნება მომანიჭა. დიდი მადლობა. მარად თქვენი გურამ სავანელი“. ფურცელი ამოხია, საბანი გადაწია, ბალიშზე გაშალა. „თვით ედმონ დანტესაც შეშურდებოდა“, - სისხლით გამძლარი სვავივით წაისისინა. ოთახიდან გავიდა. „მარიკა, მანქანაში გიცდი“, - დაუძახა.

კიბეზე ჩამავალს დარდმა დეკემბრის ღამესავით უცბად დარია ხელი. უცბად გაიაზრა, სიყვარულს საკუთარი ხელით გამოჭრა ყელი და ახლა მარტო იყო, სულ მარტო. შეჩერდა. აბრუნება დააპირა, „ბარათს დავხევო“, მაგრამ კიბეზე მარიკას ფეხის ხმა მოესმა. რაღაც ისე შემოაწვა, კინალამ დაახრჩო. ზემოთ აირბინა, მარიკას გახელებულმა დაუწყო კოცნა.

- რას შვრები, გურამ, მლუპავ? დამინახავს ვინმე და თავი მექნება მოსაკლავი.

- ფეხებზე მკიდია ყველა. - მიიხუტა.

ხელმოხვეული ჩაიყვანა ეზოში.

- ავტობუსის გაჩერებაზე ჩამოვალ.

გურამ სავანელმა უსიტყვოდ დაამუხრუჭა.

- გურამ, ნულარ მოხვალ. ასე ჯობია, შენთვისაც და ჩემთვისაც,
- ნაღვლიანად გაიღიმა. - ხომ სწორი ვარ, ჩემო ნაერეტიკოსალო.

მარიკა ავტობუსისკენ გაიქცა.

გურამ სავანელს სახლში არავინ დახვდა. კარადიდან ფირფიტები გადმოალაგა. ბეთჰოვენის ელეგიური სიმფონია მოძებნა.

ოთახში ჯადოსნური მუსიკა აჟღერდა. სავარძელში ჩაეფლო, ფეხები იოგასავით აიკეცა, თვალები მილულა, მოეშვა. სევდაშეზავებული ნეტარება დაეუფლა. ალარაფერი უნდოდა, აბსოლუტურად ალარაფერი. გულისცემაც მინორულ რიტმს აჰყვა. ირგვლივ ზღაპრული, სიზმრად ხანახი ფერები აცეკვდნენ. იასამნის სურნელი შეიგრძნო, მისი სული ღვთაებრივ ატმოსფეროში გაითქვიფა. თვალებში ცრემლები ჩაუდგნენ.

ულამაზესი ტიტრები აცეკვდნენ.

მეცხრე კლასში გადასასვლელ გამოცდებს იმ დღეს მორჩნენ და მთელი კლასი მთანმინდისკენ გაეშურა.

გურამ სავანელმა მოჭირნახულე კაცივით წინასწარ თადარიგი დაიჭირა და ფოტოაპარატი წამოილო. ფიქრობდა, დღეს მაინც აისრულებდა ოცნებას და ქურციკს (რატომძაც ამ სახელით მიმართავდნენ თანაკლასელები მზექალას) მალულად სურათს გადაუღებდა.

გურამ სავანელის სიყვარულზე უკვე მთელი კლასი ჩურჩულებდა, თავად კი მონუსხულივით დადუმებულიყო და თითქოს ბოროტ ჯადოქარს ტაბუ დაედო, ქურციკთან სიტყვას ვერ ძრავდა.

შინაგანი დიალოგის უცნაური ფორმა ამოირჩია ორივეზ - გაკვეთილების შემდეგ სარკმელთან დადგებოდნენ (მოპირდაპირე სახლებში ცხოვრობდნენ და მათი ფანჯრები ერთმანეთს უცინოდა) და ერთმანეთს თვალებით ათასგვარ ამბებს უყვებოდნენ. ასეთი დიალოგები უსასრულოდ გრძელდებოდა. შეიძლება, ამიტომაც დუმდნენ. ასე ერჩივნათ, ვაითუ საზიზღარ ყოფით პროზას მათი სიყვარულის იდუმალი ხიბლი წაელება.

მთანმინდის აღმართს ფეხით აუყვნენ. მეგობრებით გარშემორტყმულ ქურციკს საპატიო მანძილზე მიყვებოდა. ძმაკაცებმა

რამდენჯერმე ხელიც გაკრეს, მიდი, დაელაპარაკეო, მაგრამ ყველა ლიმილით ჩამოიშორა.

შუა აღმართზე არც იყვნენ ასულები, რომ მთის ძირში გამავალი ქუჩა მანქანის საყვირებმა აიკლეს.

უცბად გაიფარგონენ. მხიარული ყიუინით შეეგებნენ მაყრიონს.

გურამ სავანელს მხედველობის არედან ქურციკი წამს დაეკარგა, როგორც კი მანქანების გაბმული საყვირი მოისმა. ხაფანგში გაბმული ჩიტივით აუფართხალდა გული, აქეთ მიდგა, იქით ეცა და ბოლოს პატარა ბექობზე ბრონეულის ხეს ამოფარებული შენიშნა.

ფოტოაპარატი მოიმარჯვა, სურათი გადაუღო. ქურციკმა გამოიხედა. გაღიმებულმა თვალებმა ანიშნა, მომიახლოვდიო.

გვერდით დაუდგა. მომძლავრებულ დელვას ძლივს ერეოდა, „ქორნილია“, - ძლივს გასაგონად წაიჩურჩულა.

ქურციკი ბედნიერი, ლალი ღიმილით იღიმოდა, უცბად შეხედა და უთხრა:

- მე შენს ქორნილში პირველი მაყარი ვიქნები.

გურამ სავანელს სუნთქვა შეეკარა, აჭარხლდა, სიყვარულის საოცარი ამბოხი იგრძნო. ქურციკს გაცისკროვნებულ თვალებში „ტრაგიკული“ სერიოზულობით ჩახედა, მთრთოლვარე, მაგრამ მტკიცე ხმით წარმოთქვა:

- შენ ჩემს ქორნილში მაყარი არ იქნები, შენ იქ უფრო სერიოზული მისია გეკისრება.

ქურციკის სახეს ბედნიერება ანათებდა. მამადავითიდან ზარების რეკვის ხმა მოისმა. ჰაერში მერცხლები აიჭრნენ, სიომ ყვავილთა კვირტები შეარხია. ივნისი ფერთა სიმფონიას ქსოვდა, მათ კი თითები გადაეჭდოთ, განაბულიყვნენ და მზით გასხივოსნებულ ქალაქს გადაჰყურებდნენ.

- ეს რა კვამლი დაგიყენებია, არ იხრჩობი?

დედის საყვედურმა გამოაფხიზლა. გული ისე ჩაწყდა, ისე შეცივდა, რომ კინალამ განწირულივით იღრიალა.

- რა იყო, რა მოგივიდა, რა გაყვირებს. - თავისივე მჭახე ხმამ რეალობის შეგრძნება დაუბრუნა, ოღონდ გავარვარებული ნაღველი სალტესავით შემოეჭდო, კინალამ დაახრჩო.

- თავს იკლავ, შვილო, რამდენი მოგიწევია.
- ნათია და კობა სად არიან, რატომ იგვიანებენ?
- შენს დასთან წავიდნენ, მეც ხომ არ წამიყვან, მთელი კვირაა, ბავშვები არ მინახავს.
- არა მცალია.
- ოჯახისთვის შენ არასოდეს არ გცალია, აბა, ვინმემ დაგიძახოს, თუ ქვეყნის დასალიერში არ გაყვე.
- შენ და ჩემმა ცოლმა პირი ხომ არ შეკარით, რა მოგივიდათ, საქმე მაქვს-მეთქი, - საათს შეხედა, - დავიგვიანე კიდეც.
- სწრაფად ჩაიცვა, გარეთ გამოვიდა. გულზე შემოჭერილი რკალი უფრო და უფრო ავინრობდა. „ცეცხლს, ცეცხლს უნდა მისცე ყველა ნაერეტიკოსალი. არც თავად ცხოვრობენ და სხვებსაც არ აძლევენ ცხოვრების საშუალებას“, - ჩაილაპარაკა და მანქანა ადგილიდან მოწყვიტა. „ოლონდ ამაღამ იმ ბარათს ნუ შენიშნავს ის არამზადა და ხვალ, კარის გატეხვაც რომ დამჭირდეს, შევალ და მოვსპობ“, - გაიფიქრა, საჭეს მთელი ძალით ჩაეჭიდა.
- პალატაში რომ შევიდა, დიტო ჩაჩიბაიამ თვალი გაახილა.
- სად დაიკარგე, ბიჭო, ეგრე უნდა? დაჯექი.
- როგორა ხარ? წვერს ვერ გაიპარსავ?
- ეეჲ, - ხელი ჩაიქნია, - ამ კვირის ბოლოს გამწერენ, მერე სადმე მთაში წავალ დასასვენებლად.
- კარგად გიფიქრია.
- თბილისში ერთ კვირასაც არ გავჩერდები, რაღაც უნდა გადავწყვიტო კიდეც, ნაკლულ ქვევრში ღვინო ადრე თუ გვიან აუცილებლად ძმარდება. შენ რა მოგივიდა, რაღაც არეული მეჩვენები.
- აბა, რა ვიცი, ბევრი სამუშაო მაქვს.
- არა, მუშაობის ბრალი არ არის ეგ. რაღაც სხვანაირად ხარ აწენილი, თვალებიც ამოგლამებია. ეკლესიაში წადი, სანთლები აანთე, დაგამშვიდებს.
- რამდენჯერ ვცადე, მაგრამ არ მიშველა. ის კი არა და, ლამაზ ქალს მოვკრავ თუ არა თვალს საყდარში, წამს სატანა სახლდება ჩემში, ვეღარც ხატსა ვხედავ და ვეღარც სანთელს.
- სულ როგორ უნდა მაიმუნობდე. ისე, გულით თუ გყვარებია ვინმე, ქალზე გეკითხები.
- ალბათ.

„რომ მყვარებოდა, იმ საცოდავს ცეცხლში კი არ გადავუძახებდი და ქვაფენილზე კი არ მოვადენდი ზღართანს, მერე მთელი ცხოვრება ოსანა რომ მეძახა“, - გაიფიქრა, ჯიბიდან სიგარეტი და სიზილალა ამოილო. „ღმერთო, გევედრები, ის ჩემი ნაჯლაბნი ვერ შენიშნოს და ას სანთელს დაგინთებ“.

- ახა, დაიხრჩე და ჩახეთქე.
- კეთილი კაცი ხარ შენ.
- არ ამატირო ახლა. წავედი, მეჩქარება. რამე ხომ არ გინდა? დიტო ჩაჩიბაია წამოინია.
- შემოიარე, როცა დრო გექნება.
- აბა, რას ვიზამ.

დერეფანში საათს დახედა. სტუდიაში მისვლა ჯერ ადრე იყო. „რა მკითხა? გყვარებია ვინმერ?“ - ჩაილაპარაკა. „არადა, მართლაც, ვინც მიყვარდა, ყველას ჩემს წარმოსახვაში შექმნილ ყალიბს ვარგებდი და მერე ვიყვარებდი თავდავიწყებით. სხვა გზა არ მქონდა. სიყვარული იყო ერთადერთი ნუგეში ჩემს არეულ ცხოვრებაში“.

ქურციკის სისხლის გათეთრებისაგან გაფითრებულმა სახემ და სასოწარკვეთილმა, სევდაშეყრილმა დიდმა ცისფერმა თვალებმა, შველას რომ ევედრებოდნენ ყველას, დაუფარა მხედველობის არე. მუხრუჭს მთელი ძალით დააწვა. უკნიდან მკვეთრი დამუხრუჭების და გაბმული სიგნალის ხმა მოესმა. არც მიუხედავს, მანქანა მარჯვენა რიგში გადაიყვანა და გააჩერა. საჭეს ნიკაპით დაეყრდნო. ცხადლივ დაუდგა ცხრა აპრილის დილა, გაკვეთილზე შემოსულმა მასწავლებელმა რომ აუწყათ, ქურციკი დაიღუპა და დღეს გაკვეთილები არ გექნებათო. თავზარდამცემმა ამბავმა კლასი გათანგა. თავჩაქინდრულმა იგრძნო, ყველა მას მისრერებოდა, ის კი გაუთავებლად წერდა და შლიდა ქურციკის სახელს. მასწავლებელმა თავზე ხელი გადაუსვა და წადიო, ხმადაბლა უთხრა. წამოწითლებული თვალები მასწავლებელს მიანათა და სარმაგამოდებული პატარა ბიჭივით ატირდა.

გურამ სავანელმა წერწყვი გადაყლაპა, მომდგარი ცრემლი მაჯით მოიწმინდა და მანქანა მძიმედ დაძრა.

ბაზარში შევიდა, გლადიოლუსების დიდი თაიგული იყიდა, ქურციკის საფლავზე ავიდა, ყვავილები მიმოაბნია. დაიხარა, გაუფერულებულ სურათს აკოცა, მარმარილოს ფილაზე ჩამოჯდა.

დიდხანს იჯდა გაშეშებული. რაც ახლა ემართებოდა, იმას არც დეპრესია ერქვა და არც წარმოსახვა - ქურციკი თავისთან უხმობდა. მხრები ჩამოყარა, უდაბნოში, ამომშრალ ჭასთან დამხობილ გზააბნეულ, სასონარკვეთილ მგზავრს დაემსგავსა, რომელსაც წასასვლელი აღარსაით ჰქონდა და სასრულის მომლოდინეს ხელები ძაბუნად ჩამოყარა. თვალისძიმი უაზრობა გამეფებოდა.

ბინდუნდში შორიახლო კაცის ლანდი შენიშვნა, რომელიც დაუფარავი ცნობისმოყვარეობით მისჩერებოდა. სწრაფად წამოდგა, მანანნალას მოსვრილ, ძონძებადქცეულ პალტოში თუმნიანი ჩაუდო, დამზრთხალ თვალებში შეხედა, თეთრად გაულიმა და ათრეული ნაბიჯით ბილიკს გაჰყვა.

საპროექციო დარბაზში ჯონდო მესხს რომ მოჰკვრა თვალი, კვლავ გაუელვა. „მართლაც რა მოხდა, რამ გადამრია, გულმოსულ-მა რაღაც წამოროშა და კინაღამ არ მოვიძულე მეგობარი!“ - გაი-ფიქრა. ჯონდო მესხმა რომ შენიშნა, ღაწვები ალერგიაშეყრილივით აუნითლდა, რაღაც გაუტედავი ნაბიჯით მიუახლოვდა.

- გურამ, შენი დახმარება მჭირდება.

„უკვე მოუსისენებიათ, პარტბიუროს მდივანი რომ მელაპარაკა, ახლა ცდილობს, გაიგოს, რა დონემდე ვარ მისული. მაინც რა ნაძი-რალაა“ - გაიღიმა.

- რა მოხვა?

- ბავშვს ფიგურულ სრიალზე არ ღებულობენ, გვიანია უკვეო. გიყოლება ვინძება ნაკრობი...

- მთავარ მწვრთნელს უთხარი, მურთაზ ფირცხალავას ნათესა-
ვი ვართქმ და ყველაფერს გაგიკეთებს. ფირცხი მოიტანეს?

- ამნუთას დავინებო.

- თენიგიზი, - თამთვალისმცოდნების მიუბრუნდა, - ჩემთან დაჯიქი.

დარბაზში სინათლე ჩაქრა. „რეზო ციმაკურიძის“ კაბინეტში გათამაშებულ ეპიზოდს რომ უყურებდნენ, უჩურჩულა - ახლაც ვერაფერი მომითიქრბაო.

მასალის გასინჯვას რომ მორჩინენ, ჯონთო მესხს მიუბრუნდა:

- ჯონდო, სცენარში ჯერჯერობით ყველაფერი უცვლელი დავტოვოთ. იმ ადგილს ზღვაზე დავუბრუნდებით, - შეყოვნდა, ტუჩები მოკუმა: სახეზე გულნაკლული კაცის ლიმილი აუთამაშდა, - არავის არ ვესურვებდი შენს იმედად ყოვნას, - სკამი აკიკა. - ხვალ, ჩვეუ-

ლებისამებრ, ათზე ვიკრიბებით. თენგო, თუ ჩემკენ მოდიხარ, გაგიყვანა. - დამდგმელმა ოპერატორმა თავი გააქნია; გურამ სავანელი უკვე ნანობდა თავის დაუფიქრებლობას. - წამოდი, წამოდი, გეხუმრე. რა მნიშვნელობა აქვს, საით მიდიხარ.

სახლში ფეხაკრეფით შევიდა. აბაზანა გაავსო, თბილი წყალი ესიამოვნა გათოშილს. „ხვალ ცოტა ადრე უნდა ავდგე, თორემ სირცხვილია, ქალაქის საბჭოში დღესაც ვერ მივედი. ჩემი სიძეც ცხვირაბზუებული იქნება, ქეთინოს კადევ რა შეირიგებს. წასვლამდე აუცილებლად უნდა ვნახო. და, რაც მთავარია, ის უნდა გავაქრო“.

სახე ოდევოლონით დაიზილა, დეზოდორანტი შეისხურა. ტელეფონმა დარეკა. საათს შეხედა. ორი სრულდებოდა. „ვინ უნდა იყოს ამ შუალამისას?“ - ჩაილაპარაკა. წამს ქვეცნობიერის იმპულსებმა პასუხი გასცეს. იგრძნო, მიწისძვრისაგან აგორებულ ტალღა-სავით როგორ მიასკდა სისხლი საფეხულებს.

„გისმენთ, ბატონო დავით“.

„გრაფ მონტე კრისტო, მელოდები და კაიფობ, არა? კაცი არ ვიყო, თუ წურბელასავით არ გამოგნოვო ეგ დამპალი სისხლი!“

ტელეფონის ზუმერის წყვეტილმა ხმამ მიახვედრა - დიალოგი დამთავრდა.

- ვინ იყო? - მოესმა ნათიას ნამძინარევი ხმა.

- რა ვიცი, გრაფი მონტე კრისტო უნდოდათ. ვგავარ ახლა მე გრაფ მონტე კრისტოს?

- გააჩნია. თუ მხედველობაში მივიღებთ საკუთარი ოჯახისა და შენი ჯანმრთელობისადმი შენს დამოკიდებულებას, კი ხარ. თუმცა ერთია გასარკვევი - პირველად რომელს უნდა მოუღო ბოლო.

- ოოო, ეგ იქნება მონტე კრისტოს ყველაზე დიდი, ამავე დროს, ბოლო შურისძიება. დაწექი, გაცივდები. დედა როგორაა, წნევას ხომ არ აუწევია? - ნათიამ თავი საბანში ჩარგო. - კობას კიდევ ხომ არ უჩინუბია. - ნათიამ არ უპასუხა. - კარგი რა, რას მებუტები. უნდა მომშეამო აუცილებლად! - საბანში გაეხვია. კედლისკენ გადაბრუნდა. „ნეტავ რას მიპირებს ბატონი დავითი. ეჰ, ერთი მაგის დედაც ვატირე, გაუმარჯოს გრაფ მონტე კრისტოს!“ - ჩაილაპარაკა და „გრაფი მონტე კრისტოს“ სიუჟეტის გახსენებაში ჩაეძინა.

მოუჟამული დილა გათენდა. ქუჩაში ცივად ცრიდა, მელანქოლი-ამ დარია ხელი.

- თუ დროზე გამოეტევით, წაგიყვანთ, - გასძახა სამზარეულოში მოფუსფუსებს.

- შენი ღრიალის თავი არავისა აქვს, მიბრძანდი. - დედამ კარი ცხვირწინ მიუხურა.

წინკარში კობა გამოვიდა და საყვედურით სავსე თვალებით მიაჩერდა. ბავშვს უღიძლამოდ გაულიმა, გავიდა.

ლერი ბუაძე ქალაქის საბჭოში დახვდა.

- ერთი წუთით გამოდი დერეფანში, რაღაც მინდა გითხრა. - უთხრა, ერთმანეთი რომ მოიკითხეს.

დერეფანში გავიდნენ. კიბესთან შეჩერდნენ.

- სანდო ხალხს მანქანების სამრეხცხაოს გახსნა უნდა, - ხმა-დაბლა დაიწყო. - შეგიძლია დაეხმარო?

- რამდენს იძლევიან?

- თხუთმეტს.

ლერი ბუაძემ ირონია ვერ დაფარა.

- მაგ ფასად, ბიჭო, საქათმეს არ გაახსნევინებენ.

- ცოტაა? ძალიან ხომ არ ღორიობთ?

- ასეა, ჩემო ძმაო, და რა ვქნა. მეც ხომ უნდა დამრჩეს ცოტა,

შენც ისე ვერ დაგტოვებ, ათი პროცენტი შენია.

- მე თავი დამანებეთ. გითხარი, ჩემი ძმაკაცია.

- მოვიდეს შენი სახელით და დაველაპარაკები.

- კარგი, დავურეკავ. აბა, მეჩქარება, წავედი.

- ნუ დაიკარგები, შევხვდეთ, დავილაპარაკოთ.

- ეჰ, მაგისთვის მცალია. თანაც ვეღარ ვსვამ. - მოიბოდიშა.

- ყველას გვიხაზავს ეგ ოხერი გული, მაგრამ, ხომ იცი, თუ გული გულობს... აბა, კარგად.

ნოდარ გაგნიძეს დაურეკა და კინოსტუდიისკენ გაეშურა.

პავილიონის შესასვლელთან ტაქსი უშნოდ გახერგილიყო. ანიშნა, მანდ მე ვაყენებ მანქანასო. ტაქსმა ადგილი დაუთმო. მანქანიდან გადმოვიდა. ტაქსში მოთამაშე ბავშვები შეათვალიერა, კიკინებიანს თვალი ჩაუკრა.

ჩაბნელებულ დერეფანში ქალის სილუეტი შენიშნა - მარიკა შეიცნო. საარტილერიო კანონადასავით მოესმა საკუთარი გულის ძერა.

- მარიკა, შენ?

- ჲო, გურამ, მე ვარ. კარგა ხანია, გიცდი. საქმე მაქვს.

- შემოდი. - გასაღები გადაატრიალა, კარი შეაღო. მარიკა გაატარა. - ხომ მშვიდობა?

მარიკამ ჩანთიდან სიგარეტი ამოილო, მოუკიდა.

- მგონი მამაჩემმა რაღაც გაიგო. წუხელ კინაღამ მოკვდა. შუალამისას დაგვირექვეს. მე და ჯემალი მივედით. ოთახში არ შემიშვა. ამან ჯემალიც დააეჭვა. რა ვქნა, აღარ ვიცი. - წამოდგა, საფერფლეზე სიგარეტი დააგდო. - გურამ, თუ ოდესმე გიყვარდი, ნუღარ მნახავ, გევედრები. ვიმყოფოთ ის სიხარული, რაც გვქონდა და ნუღარ შევხვდებით. - საფერფლედან სიგარეტი აიღო. ნერვიულობისაგან ისე უკანკანებდა თითები, ძლივს მოუკიდა. - ახლა წავედი, მელოდებიან.

- გაგაცილებ. - ხმა მთის წყაროსავით გაციებოდა.

- არ მინდა, ტაქსი მელოდება.

- ეზომდე მაინც ჩამოვალ.

კიბეზე უხმოოდ ჩავიდნენ. მარიკა წინ მიდიოდა. ტაქსიდან დაუინებით მოცეკირალმა ორმა წყვილმა თვალმა ადგილს მიაჯაჭვა, მათში ჩაბუდებულმა ქვეცნობიერმა სიძულვილმა შეძრა. კიკინებიანი გოგონა დედას შემოეხვია, მის თმებში ჩამალა სახე. მანქანა დაიძრა. ფანჯრიდან ახლა ბიჭის უმწეო თვალები დალანდა. შეურაცხყოფილნი, ბოლმით ავსებულნი იმახსოვრებდნენ და შურისიებას პირდებოდნენ. გვერდზე გადგა. კედელს მიეყრდნო. ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ქურდობაში ამხილეს და ახლა სამარცხვინო ბოძზე იყო გაკრული. მოუსვენრობის მახრიხბელა გრძნობამ მოიცვა, თავგზა აებნა. კობას საყვედურით აღსავსე თვალები გადაუდგა. თავს მოერია, გადასაღებ მოედანზე გავიდა. ტექნიკური პერსონალი და მსახიობები ნელ-ნელა იკრიბებოდნენ.

- ვტკბებით დღეს სიყვარულით?

გურამ სავანელი ქალის ხმის გაგონებაზე შეცბა.

- ვერ გავიგე, როგორ შემოხვედი. დღეს მარტო შენს სცენას გადავიღებთ. ნანიკო, ყურადღებით მომისმინე. დღეს შენი გმირის... მოდი, ამ სიტყვას ნუ ვიხმართ. ის უკვე შენი უნდა იყოს, შენში სახლობდეს, რადგანაც ეს ეპიზოდი მაყურებელს ყველაფერს დაანახვებს და საბოლოო მსჯავრის გამოტანაში გადამწყვეტ როლს ითამაშებს. ამიტომაც „შენი ნაბიჯი“ შენი შემდგომი ცხოვრების ბარომეტრად იქცევა. ხუმრობა ხომ არ არის, ოჯახი უნდა მიატო-

ვო და პატარა ბავშვივით უცხო ქალაქში გაიხიზნო კაცთან, რომელიც, არც კი იცი, მოგიწონებს თუ არა გადადგმულ ნაბიჯს. მთელი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ სხვანაირად აღარ ძალგიძს, აღარ შეგიძლია ყოფნა. ცხოვრება მიდის, წლები გემატება, შენ კი ერთ დღესაც არ გიგრძენია თავი ბედნიერად. შენი ცხოვრება სხვის მიერ დადგენილ წესს ემორჩილებოდა და შენ ბრმად მიჰყვებოდი ამ წესს. არასოდეს არავინ გითანხმებდა, გჭირდებოდა თუ არა ის, რასაც შენი მომავალი უნდა განესაზღვრა. შენი ოჯახის წევრების და ახლობლების ხელში შენ ყოველთვის მარიონეტი იყავი. სხვების სიხარულს, კმაყოფილებას, კეთილდღეობას მსხვერპლად შენი სამყარო ეწირებოდა. ახლა ცხადლივ შეიგრძენი, რომ ასე ცხოვრება აღარ შეგიძლია. თუ ამ ნაბიჯს არ გადადგამ, გეკარგება იოტისოდენა შანსიც, ცოვრებაში ერთხელ მაინც იგრძნო თავი ქალად. კარგად იცი, შენი ნაბიჯი გარემომყოფთათვის მიწისძვრის ტოლფასი იქნება, მაგრამ მაინც მიდიხარ რისკზე. შიშს შეუპყრიხარ, ერთმალმერთმა იცის, როგორ აეწყობა შემდგომი შენი ცხოვრება, მაგრამ უკვე აღარაფერსა აქვს მნიშვნელობა, რადგანაც ასეთ ყოფას ყველაფერი გიჯობს.

აი, ყველაფერი ეს უნდა იგრძნობოდეს შენს ყოველ მოძრაობაში, იქნება ეს ტანსაცმლის ჩალაგება, საოჯახო ალბომის ფურცელა, გამოუყენებელი დიპლომის თვალიერება, ბავშვის დაბეჭული მზერისათვის თვალის არიდება, რაც ყველაზე უფრო გბოჭას, თუ უტყვი დამშვიდობება იმ გარემოსთან, სადაც დღემდე გიცხოვრია. ყოველი წამოსროლილი ფრაზა, შეკამათება, წინგადალობილ სინდისის ქენჯნასთან ბრძოლაა, ბრძოლა, რომელიც არ შეიძლება ყაიმით დასრულდეს.

ნანიკო, თუ ბოლომდე არ შეეგძრა ამ ქალის მოქმედების ტრაგიზმა, იცოდე, შენი ფასი კაპიკია.

- გურამ, ათი წელია თეატრში ვარ, კინოც არაა ჩემთვის უცხო ხილი, მაგრამ მაინც მეშინია. საქმე რაშია, იცი? დღევანდელი ჩემი მოქმედებით ათასობით ქალის ბედს ვუჯანყდები. მათი ცხოვრებაც ზუსტად ისე წარიმართა, როგორც „ჩემი“ უმეტესობამ გაბოროტებულ დედაბრებად დაამთავრა ცხოვრება. მოკლედ, თუ არაფერი გამომივიდა, მსახიობობას თავს ვანებებ.

- ნუ გეშინია. მე მჯერა შენი, ხოლო როცა ჯერათ... რა ინდუ-
რი ფილმის გმირივით ვლაპარაკობ, თავს აღარ შეგაწყენ. თენგიზ,
- ოპერატორს გასძახა, - ჯონდო არ მოსულა?

- თათბირზე ვარო, დარეკა.

„რას დააკლდებოდა!“ - ტაში შემოკრა.

- მოემზადეთ. თხუთმეტ წუთში ნანიკოს სცენას ვიწყებთ.

სამი დუბლის შემდეგ ნანიკოს ნერვებმა უმტყუნეს, ცრემლად
იქცა. შემოსწრებულ ჯონდო მესხს თხოვა, ქალისთვის მიეხედა.
არეული, მოსვენებადაკარგული ადგილს ვერ პოულობდა. ფლმის
დირექტორს ხუთჯერ მაინც კითხა, სამგზავროდ ყველაფერი მზად
არის თუ არაო. სთხოვა, ჯგუფი ხვალ სამ საათზე დაებარებინა -
ნასვლამდე პატარა კრება მინდა ჩავატაროვ.

ყველაფერი რომ მიწყნარდა, მულტფილმების გაერთიანებაში
გადავიდა. რედაქტორის ოთახში მარტო ზეინაბი დაუხვდა.

- მოკლედ, თქვენთან რომ შესაშური სიწყნარეა, ტყუილია, სხვა
ვერ დაიტრაბახებს. შენ, როგორ მოხდა, სამსახურში დაგიჭირა კაცმა.

- ჩეგნ ჩეგნს მოვალეობას ყოველთვის პირნათლად ვასრუ-
ლებთ. - ზეინაბმა გაუღიმა. - და ამიტომ, ამხანაგო გურამ, ძალიან
გთხოვთ, შეურაცხყოფას ნუ გვაყენებთ. ისე, თუ გნებავთ, ყავას შე-
მოგთავაზებთ.

- გული ისედაც ხელით მიჭირავს და ახლა ყავა მაკლია. ალბათ
ფეხბურთის თამაში უნდა დავიწყო, თორებ ნაღდად ფეხებს გავჭი-
მავ. ჩემი სცენარის რა ისმის?

- ისევ ჰაერშია გამოკიდებული.

- თქვენი ვერ გამიგია. თუ არ მოგწონთ, პირდაპირ მითხარით
და უკან წავილებ, სამი თვე გადის და წესიერ პასუხს ვერ ვეღირსე.

ზეინაბმა ყავის ჭიქა ამოაბრუნა.

- რა ბავშვივით ლაპარაკობ. იმას, - თითო მთავარი რედაქტორის
კაბინეტისაკენ გაიშვირა - და ჩეგნს სამხატვრო ხელმძღვანელს რა
ომი აქვთ ერთმანეთში, ხომ იცი. თავიანთი სცენარების გარდა სხვა
არა სრამთ რა. წელიწადში ათ ნაწილზე მეტს ვერ ვიღებთ, პოდა, რო-
მელი რეჟისორი მოკიდებს ხელს იმ სცენარს, რომელსაც გადაღება
არ უნერია. ასეა შენი საქმეც, ოღონდ, იცოდე, მე არაფერი მითქ-
ვამს. იმასაც ჩურჩულებენ, მაგას სრულმეტრაჟიანი ფილმიც ეყოფა,
ჩვენც რომ არ მივეხმაროთ ჯიბის გასქელებაშიო, გაიგე, ძამიკო?

- სადაა ჩემი სცენარი?
- აგერ მაქვს უჯრაში. - საქალალდე ამოილო.
- მოვლენ ეგენი ჩემთან.
- მასე ჯობია, - ზეინაბმა საქალალდე მიაწოდა, ყასიდად გაულიმა.
- კარგად იყავი.

სცენარი მანქანაში შეაგდო. შეჯგუფებულ კოლეგებს ერთხანს ფეხბურთზე ეკამათა, მაგრამ ის რაღაც (რისთვისაც სახელის დარქმევა არაფრით არ უნდოდა) არ ასვენებდა. ხუთი საათი რომ შესრულდა, მანქანაში ჩაჯდა და შმაგივით გაქანდა.

ნათიას სამსახურის მოპირდაპირე ეზოში გაჩერდა და გაფაციცდა. ნათია რომ დალანდა, იგრძნო, როგორ გაეყინა ძარღვებში სისხლი. არეული ნაბიჯით გამოედევნა. ნათია ავტობუსში ავიდა. მანქანასთან მიირბინა, ავტობუსს კვალში ჩაუდგა. მეტროს სადგურთან კვლავ მოჰკრა თვალი. ღმერთს შეევედრა, ნათია მეტროში არ ჩასულიყო. ნათიამ ქუჩა გადაკვეთა, ნიგნების მაღაზიაში შევიდა. იქიდან გამოსული სწრაფი ნაბიჯით დაუყვა ქუჩას. აგურის ოთხსართულიან შენობაში რომ შევიდა, მაშინდა მიხვდა, აქ ხომ კობა სწავლობდა. ჩაეცინა. ჩამქრალ სიგარეტს მოუკიდა. „არა, მაინც რა იდიოტი ვარ“, - გაუელვა. მანქანა მოაბრუნა, ჩიხში შევიდა. ცოლ-შვილი გაატარა, ქუჩას შემოუარა და ცხვირწინ გაუჩერა.

- კობას ნამოსაყვანად მოვდიოდი.
- როგორ მოხდა! - ნათიამ გაიოცა.
- რა ვიცი, საქმე არაფერი მქონდა და ვიფიქრე, გავასეირნებ-მეთქი.
- სად ნამიყვან, მამიკო.
- სადაც შენ იტყვი.
- ცირკში წავიდეთ.
- დღეს რომ არ მუშაობს. თუ გინდა, სახლში ავიდეთ და კონსტ-რუქტორი ავანცოთ. ნათია, შენ სადმე ხომ არ გინდა შევლა.

- არა. წიგნების მაღაზიაში შილერი შემხვდა და ვიყიდე.

ნუგზარ დავითაიას მოჰკრა თვალი. თავჩაღუნული თავისთვის რაღაცაზე იღიმოდა. სვლა შეანელა, მაგრამ შემდეგ აქსელერატორის სატერფალს ისე დააჭირა ფეხი, მანქანა ღმუილით გავარდა. „ერთი რამაზს უნდა ველაპარაკო“. - გაიფიქრა.

- გურამ, შენ კიდევ ცუდად ხომ არ იყავი?

- შემიკლა ხელში ამ გადაღებამ. ეგ ფილმი მომახრჩობინა ერთი და მერე ჩემი სცენარით ფილმის გადამღები აღარა ვარ, როლზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია.

- ვერ ერევი?

- რა ვიცი. ამდენმა გარდასახვამ არასრულფასოვნების კომპ-ლექსი გამიჩინა. ზოგჯერ ისეთ გუნებაზე ვარ, მინდა ყველაფერი მივატოვო და სადღაც შორს გავიქცე.

- მაინც სად. - ნათიას ირონიამ გადაურბინა.

- რა ვიცი, თუნდაც რაჭაში. დიდი სიამოვნებით ვიმუშავებდი სოფლის ექიმად.

- შენ რა გონია, სოფლის ექიმობა ადვილია? ისე, რახან ასე აჭიკიყდი, ეტყობა მართლა გაგიჭირდა.

- კარგი, მაგაზე სხვა დროს. ჩვენს სადარბაზოსთან რეზო ციმა-კურიძის მანქანა არ დგას?

- ჰო. ეგეც თქვენი კონსტრუქტორის აწყობა. სახლში დროზე მოდი.

გურამ სავანელმა ამოიხერა, მანქანა გააჩერა თუ არა, სადარბაზოდან რეზო ციმა-კურიძე გამოვიდა.

- მთელი საათია დაგეძებ. ნათიას სიცოცხლე. კობა, ამერიკული მანქანა მოგიტანე. იცი, რას დაჰქრის...

- სტუდიაში იყავი?

- ჰო, მითხეს, წავიდაო. ნათი, ქმარი უნდა მოგტაცო.

- თუ არ დაალევინებ, სადაც გინდა იქ წაიყვანე.

- პირობას გაძლევ. დამიმშვენე მხარი, ძველო.

- სად მივდიგარ? - ჰკითხა, როგორც კი სახლს მოშორდნენ.

- ერთ დელიკატურ საქმეში უნდა დამეხმარო. იცოდე, უარი არ მითხერა. ჰო, მართლა, ერთი საათის წინ შენმა ყოფილმა სასიმამრომ, ბატონმა დავითმა უფალს მიაბარა სული, - ტვინში სისხლი ჩაექცა.

- ვინ გითხრა? - გაფითრდა.

- ჩემი მეზობელი არ იყო? რა მოგივიდა, შავების ჩაცმას ხომ არ აპირებ?

„ეს რა ჩავიდინე, ეს რა ჩავიდინე. არამზადა ვარ, არამზადა!“ - დამარცვლა.

- რას ბუტბუტებ, ხმა ამოიღე.

„არამზადა, არამზადა!“.

- ან გამაგებინე, რას ბურტყუნებ, ან მომისმინე.

- ჰო, გისმენ.
- დათოსთან უნდა ახვიდე და გულიკოს უთხრა, საბუთები და-
მიპრუნოს.

- რა საბუთები. შენ თვითონ ვერ ეტყვი?

- გუშინნინ ვიჩხუბეთ და დავშორდით. არადა, პირადობის მონ-
მობა და პარტბილეთი ამოუღია. რადაც უნდა დაგიჯდეს, უნდა შე-
ახვიო. გადაყვანას მიპირებენ და ახლა ეგ მინდა? თანაც, ღმერთმა
იცის, რას აპირებს. შენ ეგ საქმე გამიკეთე და მერე მე ვიცოდე.

გურამ სავანელს სარკაზმი გამოესახა.

- რა ნოტებით გაქვს აწყობილი ცხოვრება.
- აბა, შენსავით ილუზიებით ვიცხოვრო? მე ნაღდი მიყვარს და
სხვა ყველაფერი ფეხებზე მკიდია.

- ჰო, მაგარი ხარ, მაგრამ ამ საქმეში მე დესპანად არ გამოგადგები.

- თუ ძმა ხარ, ნუ სულელობ. შენს იქით გზა არა მაქვს. ეგ არის
ჩვენი ძმობა? ახლა გინდ უარი გითქვამს და გინდ თოფი გისვრია
ჩემთვის.

- გააჩერე, ჩამოვალ. რა ვქნა, ძალიან არ მინდა, გაწყენინო, მაგრამ...
რეზო ციმაკურიძემ მანქანა გააჩერა.

- იცოდე, დაგვარგავ. - შეყოვნდა. - არ ვარ მე დასაკარგი კაცი.
- კარგად იყავი რეზო.

მუხლზე ხელი დაარტყა, მანქანიდან გადავიდა. კურტაკის სა-
ყელო აიწია. ქუჩას დაუყვა.

საით წასულიყო, არ იცოდა. იფიქრა, დავლევ რამესო, მაგრამ
მიხვდა, ახლა ღვინო უარესად დაბოლმავდა. „რა ვქნა?“ - ჰეითხა
თავს. „თამაზთან ხომ არ აგსულიყავი. არა, არ ღირს“. შემობრუნდა,
ქუჩას აღმა აუყვა. ნაცემი ძალივით მიძუნძულებდა, ამღვრეული,
ანთებული თვალებით გამვლელებს აფრთხობდა. რამდენჯერმე
სცადა აჯანყებული ქვეცნობიერი ლოგიკისათვის დაექვემდება-
რებინა, „ბოლოს და ბოლოს, ბოროტი თავისივე იარაღით მოისპო“
- რამდენჯერმე გაიმეორა, მაგრამ ვულკანიდან გადმოფრქვეული
ლავა ვერაფრით გაენელებინა. მისი ყოველი ნაბიჯი, მოძრაობა მე-
ქანიური იყო. ერთხელ კინალამ მანქანას ჩაუვარდა ბორბლებში,
მაგრამ არავითარი რეაგირება არ მოუხდენია.

შუალამე გადასული იყო, სახლს რომ მიუახლოვდა. ჩაბნელებული ფარნის ბოძს მიეყრდნო. თავისი სახლის ფანჯრებს მიაჩირდა და გაიმეორა:

„რა ვქნა ახლა მე?“

„შენს ცხოვრებაზე უნდა იძიო შური“ - გამოეხმაურნენ!

„კი ბატონო, მაგრამ როგორ?“

„უნდა დიდხანს იცოცხლო, რათა იტანჯო“.

„შევძლებ?“

„ანი უკვე ყველაფერს შეძლებ“.

უცბად რაღაც დააწვა, ბეჭებში მოხარა.

„გრძნობ?“

„კი“.

„შენ კი ფიქრობდი, იქნებ კიდევ მაქვს შანსიო. ჰი, ჰი, ჰი, - წაირქილა, - მთავარია, ერთხელ იგალობო, მერე, რაც უნდა იწვალო, ვერსად წამიხვალ“.

„როდის გიგალობე პირველად, ეს მაინც მითხარი“.

„როდესაც პირველად წაიწუნელე“.

„ახლა. ამ წუთში რა გავაკეთო, მასწავლე“.

„ნადი და დაიძინე. შენ ეს დაიმსახურე, ხვალიდან კი გააგრძელე დველი ცხოვრება. არ დაგავიწყდეს, ოჯახი გაქვს, ოჯახს კი პატრონობა უნდა. დილით იმ კაცსაც დაურეკე, დღეს რომ ანყენინე, აუცილებლად შეირიგე და, რაც მთავარია, იყავი მორჩილი. კარგად დაიხსომე - იყავ მორჩილი, თავის წამოწევა აღარ გაბედო, თორემ... აბა, ახლა სირბილით თბილ საწოლში!“

ადგილიდან სპრინტერივით მოსხლეტა, აკანკალებული თითებით კარი გააღო, ოთაბში აჩრდილივით შეიძარა და საბანში უხსესებელივით შესრიალდა.

მთელი ღამე ბორგავდა.

დილით გვიან გაეღვიძა. დიდხანს იწვა გაყუჩებული. თავი უბრუოდა. ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს მძიმე ავადმყოფობა გადაეტანა. სახლში ჩამიჩუმი არ ისმოდა. შიშმა შეიპყრო, გაუთვითცნობიერებელმა შიშმა. ფაცაფუცით ჩაიცვა.

მოსახვევში თავის სკოლის მასწავლებელს დაეწია. მანქანიდან გადმოვიდა.

- როგორ ბრძანდებით, ეთერი მასწავლებელო.

- Ցուրամ, Շվիլո, Շենա ხար? Ռողոր ցամոխարձա Շենո նաեւա. Ռողորա ხար?

- Կարցագ զար, Ի միշտու. Ե կյանք մ՛շվենուրագ ցամուպյուրեծուտ.
- Ե՞ւ, դավերդո, ցուրամ. Ծոփեծ եռմ նաեւլոծ. Ռողոր արօնա՞ն?
- Կցելաս ծալուան ցցենաթրեծո. Ծածրանդուտ, մոշուցանուն.
- Արա, ար մոնճա. Ի՞մ ասային ոյենու Տուրուլո Սասարցեծլուա. Շեն կո, ալծատ, կը լազոնդցեծուրագ ցեհիյարցա. - Ըստոնծուրու Տուրուլո հայուց-ցա տալցեծու. - Մըսամյ կլասուան ցոյսուրեծ დա չեր դամշվուցեծուրու ար մոնախօսար. Սագ մործուխօս պատուանուուս, ծոփու, սագ ցացուանդեծա?
- Ի ա զուցո, ածա. - Եմա ցայծիարա. Կարցագ ծրմանդցեծուրուտ. Մարտ-լուա մացուանդեծու. Այսուցելցեծլուագ ցինաեւլուցու ծոփեծու.
- Կարցագ ոյսազո, Ի՞մ ցուրույու, դա ցուրի դագոնչցու, ծոփու, գորուա. Եռմ եցազ, Քալարաց ցամոցրուցուա.
- Շեցեցցեծու. - Այսուցո. - Կարցագ ծրմանդցեծուրուտ.

„մարտլաց, մտելու Ի՞մ ցեղուրուն և սյուլ սագլաց մեհիյարցա“.
ցաաեսենճա, սամեցունոն օնստությունի մուսալց ցամուցցու Ռոմ ածարցեծճա, ցամոմւցցու յուտերա: Շվիլո, ծալուան Իյարուն դա մացու ցեղուրուն ածու: Ի՞մ մացացու ծերաց ցամունարցցուո. Դա, մոյսեցազագ մե-որոց ցամոմւցցու նոնաալմցցունուս, կոմուսուս տազմջցումարց-տան ցայժա եյտուանճյ. Աս Շեմդց րամցենչյուր դանեսա ու կացու դա յորտեցլաց զեր մոաերեսա մուսյուլուց դա մագլուն ցու յութեա: „Արաճա, այսուցենց օպնենասացու դամցցու էց սյուրուլու, Իսուլակարակա.“

Ցանյանա ցոսոյւագրուուլո սաացամպուուու շնորի ցաահիյրա. Շենուն կամու Շեցուա. Համաթ յացտարամցու յունչու Շեցածա.

- Եմա ար ամուլու, գուցնունի շնճա դացուսա. Ե. Օ. Սյուլուրու կո-լունու. Եռմ սնորու զար. - Համաթ յացտարամցու ցուլունագ ցաուունա. Ցա-գայուցնա.

- Էց Ի՞մ մինչ պայտ մոցեկեսենեծա, մացրամ Ի՞մ յույնունա զեր յուր-սեծու. Սայմենի մոցուա.

- Տէ ար դացաւցուան, շնորի Իսուլուց մատուրու ամոնճու. - Կո-ծյու Իսուլունեն. - Սյուլ վայույրու, Շեմոցուարու, մացրամ ամ սագոյինուրու ցագամուցը նյուտու արա մայքը.

- Իշեն տակուուն վյմնուտ օմու პորունեծու, Ռոմ ցեղուրուն ցացուու. Շեն արա ցուալուա, մը արա մցուալու, րյունու արա սցուալուա. Սամա-

გიეროდ, მარტოობა, გულგრილობა და, ბოლოს, ინფარქტი იცლის ჩვენთვის.

- სწორი ხარ. - სკამზე ჩამოსხდნენ. - ჩემი ბიჭის მეგობრებს რომ შევყურებ, პირდაპირ მშურს მათი. სულში რაღაც სუსხი მიდგება, ლამისაა ვიტირო ხოლმე ამხელა კაცმა. აბა, გაიხსენე, განა ჩვენ კი წარმოგვედგინა, რომ უერთმანეთოდ ერთ კვირასაც გავძლებდით? მაგრამ, რას იზამ, ეტყობა, ესაა ცხოვრება.

- აი, ეგ „რას იზამ“ გვლუპავს. რას იზამ, ვერ მოვიცალე; რას იზამ, ბოროტება ძლიერია და ხშირად იმარჯვებს; რას იზამ, მხარში ვერ დაგიდექი; რას იზამ, ცხოვრებამ გამტეხა. რა არის, იცი. კაც-მა თავისი თავი ამ მიუსაფარ სამყაროში მაშინ განირა, როდესაც ეს „რას იზამ“ მოიგონა.

- თუ ძმა ხარ, ნუ მომინამლე დილა. თქვი, რა საქმე გაქვს.

გურამ სავანელმა ნაფაზი დაარტყა.

- ამ ორი დღის წინ ნუგზარ დავითაია ვნახე. კი არ დავინახე, ვნახე. - ხაზი გაუსვა. - ველაპარაკე კიდეც. ნუგზარი შენთან მკურნალობდა. მითხარი, მართლა ასე განწირულია?

რამაზ ქავთარაძე წამოდგა, ხელები უკან შემოიწყო, გაიარ-გა-მოიარა.

- ჩემო გურამ, ყველა ქმედებას თავისი საყრდენი აქვს, რაც, დროთა განმავლობაში, პოზიციურ ძვრებში იჩენს თავს. ნუგზარის შინაგანი სამყაროს წვდომა შევძელი, მაგრამ უბედურება იმაშია, რომ მასთან კონტაქტში ვერაფრით ვერ შევედი. იცი, რატომ? - არ სურს. - ხელები გამალა. - თავის თავში ჩაკეტილა, ყველა და ყველა-ფერი შეუძლებელია, რწმენა დაუკარგავს და იდუმალად განაჩენიც გამოუტანია. რა ღონე არ ვიხმარე, რა ხერხს არ მივმართე, როგორმე გამომეწვია და მერე მისდა შეუმჩნევლად ჩავრეულიყავი, მაგრამ ისე აქვს გამახვილებული, თუ შეიძლება ასე ითქვას, თავდაცვის ინსტინქტი, წამს გრძნობს მოახლოებულ საფრთხეს და ცხრაკლიტულით რაზავს ყველა მისადგომს. ერთ საიდუმლოს გაგიმხელ, - ფიქრიანი მზერა მიაპყრო. - ნუგზარს თავისი ძმა არ მოუკლავს. დამაცადე, - ხელით ანიშნა, ნუ მიშლიო. - ის ტრაგედია როგორ დატრიალდა, მოგიყვები. იმ დაწყევლილ დღეს ნუგზარი თურმე თავის უმცროს ძმასთან ერთად ბეღურებზე აპირებდა ნადირობას. თოფი გაუტენია. სწორედ ამ დროს მამამისი მოსულა გამომტყვრალი და ნუგზარს სცემია - შე

გათახსირებულო, იმის მაგივრად, რომ გაკვეთილები ისწავლო, მე-ცადინება არ გააცდინო, რითი ირთობ თავს. მე სამხედრო აკადემია მარშალთან ერთად მაქვს დამთავრებული და დისციპლინის დარღვევას არავის ვაპატიებ. ან გამოსწორდები, ან მოგკლავო. თოფი ხელიდან გამოუტაცია. ეტყობა, პატარა ძმა დაფრთხა, ლულას ჩატაჭიდა და თოფიც გავარდა. სისხლში მცურავი ბავშვის დანახვაზე არამზადა ალკოჰოლიკი სახლიდან გავარდა და პატარამ სული ნუგზარის ხელში დალია. ამასობაში მეზობლები შემოვიდნენ და, ძმის უსულო სხეულთან მოკუნტული ბიჭი რომ დაინახეს, კივილი ატეხეს. სწორედ მაშინ დაირღვა ნუგზარის ფსიქიკის მაჯისცემა.

გურამ სავანელი ერთხანს გაოგნებული მისჩერებოდა.

- შენ საიდან იცი ყოველივე ეს?

- ადრე შეუმჩნევიათ, ძლიერი აღგზნების დროს ძილში გაჰყვიროდა, უდანაშაულო ვარო. სიმართლე გითხრა, პირველად, როგორც ყველამ, ავადმყოფის თვითდაცვის ინსტინქტს მივანერე, ფსევდორემინისცენციული მოვლენაა-მეთქი, მაგრამ ერთხელაც რაღაც ეშმაკი შემიჩნდა. არაყი ვასვი, აღმგზნები საშუალებებიც მივეცი და შუალამისას ვაიძულე, ყველაფერი თავიდან გადაეტანა. ბოლოს შოკში ჩავარდა. როცა მოვაბრუნეთ, ეჭვად იქცა. ერთი კვირა კუდში დამდევდა, სულში მიძრებოდა, ცდილობდა გაეგო, ვიცოდი რამე თუ არა. თვალი თვალში გავუყარე და თვალნათლივ დავინახე საკმარისი იყო თუნდაც ერთი ნიშანი იმისა, რომ ყველაფერი ვიცოდი, თავს არ იცოცხლებდა. რამდენი ხანი გავიდა მას შემდეგ და მაინც როგორც უწმინდურს, ისე მიფრთხის. დღელამ ვფიქრობ, რა გზით მივუდგე, როგორ დავარწმუნო, რომ მისი ცხოვრება სხვისი ცოდვის ზიდვით არ უნდა ითანგებოდეს, რომ საჭიროა ძალის მოკრება და იმ წყეული ზღუბლის გადაბიჯება, რომელიც აგრე-რიგად თრგუნავს. ერთი ხანობა ვიფიქრე, ახლობლებს მოველაპა-რაკები-მეთქი, მაგრამ, ჯერ ერთი, ვინ დამიჯერებს, მეორეც - ამას შეიძლება გამოუსწორებელი შედეგი მოჰყვეს. - თითები ერთმანეთს გადააჭდო, დაჯდა. - მოკლედ, ვერაფერი გამოსავალი ვერ მიპოვია.

გურამ სავანელმა თავი ჩაქინდრა. შეეცადა, გაბნეული აზრები როგორმე მოეკრიბა... ხელი ისე აიქნია, თითქოს თავის თავს რაღაცას უმტკიცებდა. წამოდგა.

- ნეტავ ისევ შენთვის შეგენახა ეგ საიდუმლო. კარგი, აღარ მოგაცდენ.

- აბა, კარგად, ძამიკო. - რამაზ ქავთარაძემ მანქანამდე მიაცილა. - კვირას რას აკეთებ, ხომ არ შემოივლიდი.

- კვირას ბათუმში ვიქწები, გადალება მაქვს. რომ ჩამოვალ, აუცილებლად გინახულებ. კარგად იყავი, - ხელი ჩამოართვა, აკოცა.

მანქანაში რომ ჩაჯდა, საოცარი უძლურება იგრძნო. „დავილა-ლე. მართლაც და რამდენი წელი იქნება, არ დამისვენია. ეჭ, საშუალება რომ იყოს, დავსახლდებოდი სადმე ზღვისპირა კოპნია ქალაქ-ში, ვიმუშავებდი პოლიკლინიკის ექიმად და ვიქწებოდი ჩემთვის“. მანქანა დაქოქა, მაგრამ ადგილიდან არ დაუძრავს. ვერ გადაეწყვიტა, საით ნასულიყო. ბოლოს უაზროდ დასძრა. „ბალში შევივლი, - გაიფიქრა შუქნიშანთან, - ცოტას გულს გადავაყოლებ“.

ბალში შეჯგუფულ ფეხბურთის გულშემატკივრებში გაერია. უცხო ხალხში თავი ლალად იგრძნო. საუბარში ჩაება. ლაპარაკს არავის აცლიდა, მაგრამ მალე ესეც მობეზრდა. მანქანასთან დაბრუნდა, უკანა კარი გამოაღო, წინა სავარძელს იდაყვებით დაეყრდნო. ნუგზარ დავითაიას ნაღვლიანმა სახემ კვლავ უსაყვედურა: „ხვალ იმდენი საქმე გამოგიჩნდება...“ თავი ხელებში ჩარგო.

ეკრანზე ტიტრები ათამაშდნენ.

მომვლელმა კარი გადარაზა და განყოფილებაში შებრუნდა. ფოიეში ორნი დარჩნენ.

- საიდან გაიგე ჩემი ამბავი? - ნუგზარ დავითაიამ სიგარეტის ეტიკეტს დახედა.

- რამაზმა მითხრა.

- მოსკოვში რას აკეთებ?

- კინემატოგრაფიის ინსტიტუტში ვსწავლობ, სარეჟისოროზე. შენ რას შვრები, უძილობა ისევ განუხებს?

- რაც აქ გადმომიყვანეს, ძილის მეტი არაფერი მიკეთებია. მაშ, რეჟისორი გახდები? გახსოვს, ჩემი ოცნებაც ეგ იყო. როგორ მინდოდა რეჟისორბა...

- მახსოვს, როგორ არ მახსოვს. აი, ორ წელიწადში ინსტიტუტს დავამთავრებ, და, თუ მიკადრებ, ასისტენტად აგიყვან. მერე კი ვნახოთ, მთელი ცხოვრება წინაა.

თითქოს ცას შორეული, ოდნავ მბჟუტავი ვარსკვლავი მოწყ-დაო, ისე ჩაქრა ოდნავ შესამჩნევი სხივი ნუგზარის გამოხედვაში.

- არ მინდა. შენი ამბავი გულწრფელად მახარებს. თუ დრო გექ-ნას, შემოიარე, მე აქ, სულ ცოტა, სამ თვეს მაინც გამაჩერებენ.

გურამ სავანელმა ჩანთა გახსნა. სიგარეტი, ფორთოხალი, შო-კოლადი და ხაჭაპური ამოალაგა.

- ლობიანი პურია? სიზმარი ამიხდა. - ხაჭაპური მოიტეხა. - ხვალ ახალი წელია. ნაძვის ხე დაგვიდგეს.

გურამ სავანელმა მიმოიხედა. ჩანთიდან შამპანურის ბოთლი ამოაძვრინა.

- ამაზე რას იტყოდი?

- ოცნებასაც ვერ გავძედავდი. ჩქარა გახსენი, არავინ შემოვიდეს.

შამპანური უხმაუროდ გახსნა. ჯიბიდან პლასტმასის დასაკეცი ჭიქა ამოიღო. დაასხა.

- ბედნიერების მომტანი იყოს მომავალი წელი.

დალია. ნამს შეავსო. გაუწოდა.

ნუგზარ დავითად გაზის ბურთულებს მიაშტერდა.

- არ მეგონა, თუ ამქვეყნად კიდევ ვახსოვდი ვინმეს. ჩასახულ იმედს გაუმარჯოს. - დალია. - კიდევ დამისხი, ახლა მე ვიტყვი. - გუ-რამ სავანელმა ჭიქა შეუვსო. - წელან ვთქვი, ჩასახულ იმედს გაუ-მარჯოს-მეთქი. მოდი, ახლა ცხოვრებაში გაჩენილ შანსს გაუმარ-ჯოს. - ხაჭაპური მოიტეხა. ლოყები შეეფაკლა, თვალებში სხივი აულიცლიცდა. - გურამ ახლა ყველაფერს ვერ აგიხსნი, მაგრამ, თუ აგმიგებ, ჩათვალე, რომ ჩემს სიცოცხლეში საფიცრად მეყოლები.

- ისეთი რა უნდა მთხოვო, არ გაგიკეთო.

- მე რომ აქ ბოლომდე დავრჩე და მერე ისევ ძველებურ ცხოვ-რებას დავუბრუნდე, იცოდე, ჩემი საქმე წასულია. მარტო შენ შე-გიძლია დამეხმარო. - ვედრებად ქცეული თვალები მიაპყრო. - შენი პასპორტი უნდა დამითმო.

- რად გინდა?

- ქვეყნად რამდენი დიდი მშენებლობაა, მოგეხსენება. იქ მე მხოლოდ პასპორტი დამჭირდება და კიდევ, თუ თხოვნაა, თხოვნა იყოს, შენი ტანსაცმელი და ხუთასი მანეთი.

- დავუშვათ, თანახმა ვარ. აქედან როგორ გახვალ?

- ხანდახან სასეირნოდ მიშვებენ. შენ თხოვ, ბალში გავისეირნებთთქმო. იქ ერთი ადგილი ვიცი, გადავიცვამ და ავორთქლდები. შენ პასუხისმგებლობაზე ნუ იფიქრებ, იტყვი, ეზოში დავემშვიდობეო. მე კი იქ ჩემს ცხოვრებას ნელ-ნელა ავაწყობ. ახლა მეტს ვერაფერს გეტყვი, დანარჩენს მერე მოგწერ. შენ ეს მითხარი, თანახმა ხარ თუ არა, ოღონდ, ძალიან გთხოვ, ნუ მომატყუებ. - პასუხის მოლოდინში თავი ჩახარა.

- ერთიც მითხარი და თანახმა ვარ. აქედან რომ გახვალ, განაყოველივეს შენი საბუთებით ვერ მოიმოქმედებ?

- რა ბავშვივით მელაპარაკები. ჩვენების ამბავი არ იცი? წამს იზოლატორში ამომაყოფინებენ თავს - საბოლოოდ გაგიუდაო. მეხმარები თუ არა?

გურამ სავანელმა ქვევიდან ახედა. დაინახა, დაძაბულობისა-გან როგორ უთროთდა ყველა ნაკვთი. გული ჩაეთუთქა.

- მოდის! რაც მოხდება, მოხდეს. თანახმა ვარ.

- როდის მოხვალ? - ნუგზარ დავითაია ერთთავად კანკალებდა.

- ხვალ ახალი წელია. ზეგ ამ დროს აქ ვიქნები.

- მაშ ახლა წადი, ეჭვი არ აიღონ. - აკოცა. - ოღონდ იცოდე, არ დამალალატო.

- ნუ სულელობ. ბედნიერ ახალ წელს გისურვებ.

მთელი დღე სულ ნუგზარ დავითაიას სხივჩამდგარი გამოხედვა ედგა თვალწინ. თანდათან რწმუნდებოდა, ნუგზარ დავითაიას სატკივარს მხოლოდ იმ შემთხვევაში ეშველებოდა, თუ გარდასულ ემოციებს როგორმე ამოშლიდა მეხსიერებიდან და მის შინაგან სამყაროში განუკითხავად ახალი ემოციები გაბატონდებოდნენ, სადაც წარსულს არც ერთი კუნტული არ ექნებოდა დათმობილი.

ორ იანვარს, დილით თითქმის ყოველივე მზად ჰქონდა. ცოტა ფული აკლდა. ისიც წუთი წუთზე ვაჟა ზანდუკელს, თამაზ გურგენიძესა და დათო მენაბდეს უნდა მოეტანათ.

თორმეტი საათისათვის ბიჭებიც მოვიდნენ.

- ბედობის დღეა, თითო ხომ არ დავლიოთ? - წაისხვათაშორისა გურამ სავანელმა და შემდგომ მთელი ცხოვრება ნანობდა ამ დაუფიქრებლად ნასროლ ფრაზას.

ერთ ჭიქას მეორე მოჰყვა, სტუმრებიც მოვიდნენ და საავადმყოფოში წასვლა ერთი საათიდან მეორესთვის იდებოდა. როცა გა-

ეღვიძა, უკვე სამი იანვრის სამი საათი იყო. დასაკლავი ხარივით და-ილმუვლა, ტანთ ჩაიცვა.

დილამდე ოთახში იბორიალა, თავს იწამებდა. შვიდ საათზე უკვე ქუჩაში იყო. ტელეფონ-ავტომატიდან თამაზ გურგენიძესა და დათო მენაბდეს დაურეკა. სახაშეში შეხვდნენ.

მეგობრებთან შეხვედრამ ცოტა დაამშვიდა. „მართლაც, ერთი დღე გინდ იქით ყოფილა, გინდ აქეთ“, - გუნებაში გაიმეორა ბიჭების ნათქვამი.

ათი საათი იქნებოდა, უკვე კარგად შეზარხოშებულებმა საავადმყოფოს მეორე სართულის კარზე თამამად დააპრახუნეს.

„რა ამბავია, ვინ ამტვრევს კარებს“ - მოესმათ ჩახლეჩილი ხმა. საკეტი აჩხაკუნდა. ჩაფსკვნილი სანიტარი გამოჩნდა.

- ვინ გინდათ?

- პირველ ყოვლისა, გილოცავთ ახალ წელს. - თამაზ გურგენიძემ ჩურჩხელა გაუზოდა. - მეგობარს გვინდა მივულოცოთ ახალი წელი.

- რა გვარია?

- ნუგზარ დავითაია. - დათო მენაბდემ გაულიმა. გურამ სავანელი ადგილზე ველარ ისვენებდა.

- ნუგზარ დავითაიამ წუხელ ძალიან გააფრინა და იზოლატორში გადაიყვანეს.

- როგორ თუ გააფრინა? - ძლივს ამოღერლა.

- როგორ და ფერადად. მთელი დღე ცოფიანივით აქეთ-იქით დარბოდა, საღამო ხანს გასეირნება მთხოვა, მაგრამ მაგას ვჭამდი? წამს მივუხვდი, რასაც აპირებდა. ყელში მწვდა. ისე უცბად მოვუგრიხე კისერი, რომ...

- მერე? - თამაზ გურგენიძემ ავად გაიღიმა. - მოიყვანე ჭკუაზე?

- უცბად.

- უხ, მე შენი!.. - დათო მენაბდემ გაშლილი ხელი შემოარტყა.

- ხულიგნები! მკლავენ! - იყვირა სანიტარმა და კარი ცხვირნინ მიუკეტა.

- აბა, პლეტი, თორემ ცუდადაა საქმე. - თამაზ გურგენიძემ ძლივს დასძრა გურამ სავანელი.

ეზოში გურამ სავანელმა ფეხი აითრია.

„აი ის, რომ წაბორძიკდა“ - მოესმა უკნიდან. შემობრუნდა, თეთრად გაიღიმა. „ესენი თუ ცოტა არ შევახურე, შეიძლება გემრიელად ვერცა მცემონ...“ ჩაილაპარაკა და მოახლოებულს მუშტი მუცელში ატაკა.

კაჯუნმა გამოაფხიზლა. თამაზ გურგენიძე უღიმოდა. კარის გა-
ლება ძლივს მოისაზრა.

- რამ გამოგაშტერა, კინალამ ჩამოვამტვრიე ფანჯარა.
- როგორა ხარ. რა კარგია, დღეს რომ გნახე. აქ საიდან გაჩნდი?
- იქიდან.
- ნუ ახურებ. ამალამ ბათუმში მივდივარ.
- ვერ ელევი, არა, ილუზიებად ქცეულ ოცნებებს. გაიგე, დაბერ-
დი და წარსული სამუდამოდ გაქრა, წავიდა. ვერ გამიგია, რისთვის
იწეწავ სულს, რისთვის ინგრევ ნერვებს, რა გინდა?
- მოვრჩები გადალებას და ყოველივეს ერთხელ და სამუდამოდ
იმ სკივრში მივუჩენ ადგილს, აუხდენელი ოცნებების ნაყარნუყა-
რით რომ არის სავსე.
- თუ დაგრჩება რამე?
- როგორ არა. ჩემი შვილი, მომავალი და კიდევ რაღაც-რაღაცეები.
- სამუშაო ბევრი დაგრჩა?
- საქმიანდ. რატომ არ შემოივლი, არ გაინტერესებს, რა გავაკეთეთ.
- მართლა, კაცო, ამ გახსენებაზე, შენსა და ჯონდოს შორის შავ-
მა კატამ ხომ არ გადაირბინა?
- რა იყო? - ფერი ეცვალა.
- გუშინ ერთ ადგილზე ვიყავით და რომ დათვრა, ცოტა გაახუ-
რა, მაგრამ, ეტყობა სიმთვრალით ვერ მოზომა.
- ისე, უცნაური ხალხი ვართ. თუ ვინმე ვინმეზე რამეს იტყვის,
მთელი ძალებით ვცდილობთ, გამართლება მოვუძებნოთ.
- არა, ისეთი კი არაფერი უთქვამს. გამოაცხადა, გურამ სავანე-
ლი ის კაცი არ ყოფილა, მე რომ მეგონაო. მოკლედ, რწმენა დაგიკარ-
გავს კაცისათვის. - თამაზ გურგენიძის ხმაში ირონია გამოსჭვიოდა.
- „ოჳ, ასეთია ჩემი ცხოვრება, იანვარს მოძმედ არ ვეძნელები...“
- მწარედ ჩაიცინა, ფანჯარა ჩამონია. - საით მიდიხარ?
- პრინციპში არსაით. შენ ხომ არაფერი გინდა?
- არა, ისეთი არაფერი. მგონი ჭკუიდან ვიშლები. - გაილიმა. მან-
ქანა დაძრა.

- არ დაიჯერო, რომ ეგ სიკეთე ახლა დაგემართა. კაი ხანია, უკ-
ვე წყვილ-წყვილად უფშტვენ. ასე რომ, მაგაზე ნუ იდარდებ, მაგრამ
მე მგონი, რაღაც სხვა გინდოდა და სხვა თქვი.

- აი, რომ ჩამოვალ, მერე გეტყვი.
- შენი ნებაა. ფრთხილად, ტაქსი!
- სად დამიტუხრუჭა. არ იქნება მაგათი საშველი. სად მიგიყვანო?
- კლუბში. გინდა, საღამოთი შევხვდეთ.
- სამზე სტუდიაში კრება მაქვს. ხუთისავის მეცლება. მოკლედ, რა ვქანათ, იცი? ორივეტ ჩემთან სახლში დავრეკოთ და დავიბაროთ, სად ვიქნებით. მართლა მინდა, რაღაც გითხრა.
- კი ბატონო.
- ფეხბურთის რა ისმის, „ბელადი“ კმაყოფილია ახალი მწვრთნელით?
- ისე რა. შენ დაგვცინი და, იცოდე, ხანდახან რომ გვიჯერებდნენ, უკეთ იქნებოდა მაგათი საქმე.
- ქართლოსა ნიჭიერი კაცია და აქამდე როგორ ვერ მოახერხა ფეხბურთის მოყვარულთა რაღაც ორგანიზაციაში გაერთიანება. ისეთ სიაბანდობას კი არ ვგულისხმობ, ტელევიზიაში რომ შეიქმნა. არა, ნაღდი კლუბი რომ ჩამოყალიბებულიყო, სადაც საშუალება გექნებოდათ დისპუტების, პრესკონფერენციების და, ბოლოს, უბრალო საუბრების გამართვის. შეიმუშავებდით წესდებას, გადაიხდიდით საწევროს. შემოსავლით, რომელიც, დამერწმუნე, გვარიანი იქნება, ერთ კარგ შენობას აიღებდით იჯარით. ამ საქმეში მთელი ქალაქი დაგიჭრდათ მხარს, თორემ ასე ბაღში დგომა და ცარიელი ლაპარაკი, არ გეწყინოს და ლიმილს იწვევს.

- მაგაზე ჩვენც გვიფიქრია, ვცადეთ კიდეც, მაგრამ, სადაც არ მივედით, ყველგან უარით გამოგვისტუმრეს. თუმც რას მაღაპარაკებ, შენ თვითონ არ იცი, რომ მაგაზე ლაპარაკი ჩვენთან უტოპიაა. წავედი.

- მონდომებაა საჭირო, მონდომება და შეუპოვრობა. - მიაძახა.

თამაზ გურგენიძემ გაუღიმა, ხელი დაუქნია. გურამ სავანელმა გაუღიმა.

„აქეთა ვარ და ქეთინოს ვნახავ, თორემ შემჭამა დედაჩემმა, ერთი და გყავს და ისიც არ გინდაო“. - გაიფიქრა.

ზარი გაბმულად დარეკა. კარი ორმოცდაათ წელს მიტანებულმა ქალმა გაუღო.

- ქეთინოს გაუმარჯოს!

- ოჳ, დაკარგულო! - სახეზე არაფრის მთქმელი ლიმილი აუთა-მაშდა. ლოყა მიუშვირა. - როგორ მოხდა, გაგვიხსენე.

- მე სულ მახსოვხარ. - ლოჯიაში გავიდა, ტახტზე ჩამოჯდა. - ბავშვები სკოლაში არიან? ჩემი ძვირფასი სიძე სადა ბრძანდება, ჯერ კიდევ არ დაუჭერიათ აფერისტობისთვის?

- აფერისტი შენა ხარ, - კარს მიეყუდა. - აქეთ სად ბრძანდებოდი. რა გენალვლება, არაფრის დარდი შენ არ გაწუხებს და ედები ღობე-ყორეს.

- მაშ, მაშ!

- ის რა საგზური მოგვიტანე ბაკურიანის - არც წყალი მოდიოდა, არც გათბობა იყო წესიერი.

- ქალო, ეგეც ჩემი ბრალია, წყალი რომ არ მოდიოდა? გახურებულ სეზონში ქვეყანა შევაწრიალე, საგზური გიშოვნე და კიდევ მემდური?

- კობას სპორტული პიჟამა რომ გამოუტანე, ვითომ ჩვენ არ გვინდოდა?

- გადამრევს ეს ქალი. კობას და შენს ჩოკინას ერთი ზომა ჭირდებათ? ხომ გამოვუგზავნე „სალამანდრას“ ფეხსაცმელები ამას წინათ.

- რად უნდოდა, მთელ თბილის აცვია. იმხელა ჰონორარი რომ აიღე, ერთხელაც რატომ არ გაგახსენდი.

„არა, ხალხი ტყუილად კი არ ჭირობიაო, უმადური!“ გაიფიქრა და წამს გაუელვა: „კიდევ კარგი, ადამიანის გონიში დაბადებული ყველა იმპულსის აღქმა შეუძლებელია სხვა ადამიანისათვის, თორემ კაცობრიობა დიდი ხნის წინათ შეწყვეტდა არსებობას“.

- კარგად იყავი.

„დედას უთხარი, ხვალ სალამოთი გამოვიდეს“ - გაიგონა მიმავალმა.

„მივქარე, რომ მოვედი. არ შემიკლეს ხელში გაუთავებელი პრეტენზიებით? იმ დასაწვავში ორჯერ მინახულეს და მას შემდეგ მარადიულ მოვალედ მთვლიან. რაც არ უნდა გაუკეთო, ერთ მადლობას ვერ ეღირსები. ჩემს რეგვენ სიძეს, თავი პირველ ვაჟეკაცად რომ მოაქვს, მანქანის აკუმულატორი რა არის, ისიც ვერ უშოვნია. ამას წინათ კობა ორი დღით არ დაიტოვეს, დედაჩემი კი უნდათ მოსამსახურედ“. ბეჭის არეში თითქოს დახანჯლესო. სვლა შეანელა, ტკივილისაგან თვალები ოდნავ მოჭუტა. „არაფერია, გამივლის. პირველი ხომ არ არის“ - გაიფიქრა, წამალი მოიძია. „ერთი ამ ფილმს მოვრჩე და მერე შეიძლება, მართლა წავიდე სადმე პერიფერიაში ექიმად,

თორემ აქ დიდი დღე არ მიწერია“. ქირქილი მოესმა, თავი ნერვიულად გაიქნია, მანქანა ალმუვლებული ხარისით გააქანა.

კრების დაწყება ოთხზე ძლივს მოახერხეს. მთელი დრო ფილმის დირექტორთან, ბატონ როლანდთან თათბირობდა.

- კარგია, ყველა რომ კარგად გრძნობს თავს. ესე იგი, ხელს არაფერი გვიშლის. ჩვენი ვაგონი მერვეა, ხომ ყველამ იცის. მე ორად ორი თხოვნა მაქვს თქვენთან. პირველი ეხებათ მამაკაცებს. ბიჭებო, ვაჟკაცურად გთხოვთ, დღეს ნუ დათვრებით. შეორე თხოვნა მანდილოსნებს ეხებათ - უმორჩილესად გევედრებით, მატარებელზე არ დაიგვიანოთ. თუ რამე ტექნიკური დაბრკოლებაა, ბატონი როლანდი აგერაა, თუ ჩემთან გაქვთ რამე საქმე, მეც აგერა ვარ. თუ საქმე არაფერი გაქვთ, კრება დახურულად გამოვაცხადოთ და მატარებლის გასვლამდე თხუთმეტი ნუთით ადრე ყველა სადგურზე იყოს. არ გემშვიდობებით.

ჯგუფმა ნელ-ნელა იწყო დაშლა.

„ახლა რომ თამაზს შევხვდე, ვაითუ დალევამ მომიწიოს. ისევ ჯობია, სახლში წავიდე და ცოტა დავისავენო“, - გაიფიქრა, ვაჟა ზანდუკელის სახლს რომ ჩაუარა, გაიფიქრა, წამით შევუვლიო.

ვაჟა ზანდუკელს რეზინის ჩემები ჩაეცვა და მანქანას რეცხავდა.

- გახუნდება, ბიჭო, ამდენი რეცხვით.

- შენ გირჩევნია, შენს ურემს მიხედო. საცოდავს ენა რომ ჰქონდეს, იყვირებდა: მიშველეთ, ხალხო, ჭუჭყმა დამახრჩო. როგორა ხარ? - ამაღამ ბათუმში მივდივარ.

ვაჟა ზანდუკელმა თმა გადაიწია. ყურადღებით შეათვალიერა.

- არ მომწონხარ. დაწექი ერთი-ორი კვირა, თორემ ყველაფერი უკან დაგრჩება.

- ვითომ ვიბრიდები?

- არც ეგ ვარიანტია გამორიცხული. - ჩაიმუხლა, წინა სალონი ამოწმინდა.

- ჰოდა, მაშინ ეგ იქნება გრაფ მონტე კრისტოს ბოლო შურისძიება.

- შურისძიება? ვისზე?

- თავის მოუწესრიგებელ ცხოვრებაზე!

- რაც დრო გადის - უფრო და უფრო ურევ, დათოს ნერილი მივიღე.

- რას იწერება?

- ისეთს არაფერს. მოკითხვას გითვლით. შენ როდის ჩამოხვალ?

- რა ვიცი. თუ ამინდმა შეგვინყო ხელი, მალე დავბრუნდები.
- თუ ძმა ხარ, წვეთი არ მიიკარო. თავს მოუფრთხილდი.
- შევეცდები. აბა, წავედი.
- იქიდან დარეკე, როგორ იქნები.
- კარგი. რომ ჩამოვალ, ერთი მოვიცალოთ, თორემ სულ საქმე მართლა არ შეიძლება.

ვაჟა ზანდუკელმა პაეროვანი კოცნა გაუგზავნა. სახლს რომ მიუახლოვდა, შეფარულმა სევდამ დარია ხელი. თავი ნერვიულად გაიქნია.

კარი დედამ გაუღო.

- სახლში ხართ? - კურტაკი ჩამოკიდა.
- კი. ნათიამ ყველაფერი გაგიმზადა. შენ სად დაიკარგე მთელი დღე. თამაზ გურგენიძემ დარეკა, სახლში ველოდებიო.
- კარგი. კობა მეცადინეობს?
- კი.

საწერ მაგიდასთან ჩაფიქრებულ შვილს მიუახლოვდა, ლოყაზე აკოცა.

- რას ჩაფიქრებულხარ?

- მასწავლებელმა დაგვავალა, მამულიშვილებზე თემა დაწერე-თო და ვთიქრობ.

- ვისზე შეაჩერე არჩევანი? თუმც ჯერ ეს მითხარი, შენი აზრით, ვინ არის მამულიშვილი?

- მამულიშვილი ის ადამიანია, რომელსაც ყველა პატივს სცემს, უყვარს შრომა, აქვს დიდი თანამდებობა, აშენებს ქალაქებს, ქარხ-ნებს ანდა დიდი მეცნიერია, თუ მწერალია, წერს ბევრს და კარგად.

გურამ სავანელმა სიგარეტს მოუკიდა.

- რაც შენ ჩამოთვალე, ეგ ყველა ადამიანის მოვალეობას წარ-მოადგენს, რომელსაც, აგრეთვე, ამქვეყნიური კეთილდღეობაც მოაქვს. ჭეშმარიტი მამულიშვილი კი ისაა, ვისაც შეუძლია ერის კე-თილდღეობისათვის უარი თქვას პირად ბედნიერებაზე. ეს მუშა იქ-ნება, მეცნიერი, თუ საზოგადო მოღვაწე, აბსოლუტურად არა აქვს მნიშვნელობა.

კობამ ფურცელზე წრე შემოხაზა.

- მამა, შენ ხარ მამულიშვილი?

გურამ სავანელს გაეღიმა.

- შენ როგორ გგონია?
 - რა ვიცი, აბა. - მხრები აიჩეჩა.
 - კარგი ბიჭი ხარ შენ. - ჩაიხუტა. ვისზე გინდა დაწერო?
 - ექვთიმე თაყაიშვილზე.
 - სწორად გიფიქრია. აბა, ხელს აღარ შეგიშლი.
 - სამზარეულოში გავიდა.
 - მთელი დღეა ლუკმა არ ჩამსვლია.
 - ნათიამ გაზი აანთო.
 - კარტოფილია შემწვარი.
- გურამ სავანელმა საყვედურის ტონი შეიგრძნო.
- ძალიან გთხოვ, მოშხამულს ნუ გამიშვებ.
 - მარტო შენს განწყობაზე რომ ფიქრობ, რატომ არ კითხულობ, იმსახურებ თავზე ხელის გადასმას? სახლში პურის ფული არაა, თუმცა შენ ეს რაში გადარდებს.
 - კარგი, ქალო, შემარგე ლუკმა.
- ნათია სამზარეულოდან გავიდა. გურამ სავანელმა უგერგი-ლოდ წაილუკმა, საწოლ ოთახში შევიდა. ისე იყო მისავათებული, უცბად ჩაეძინა.
- ძილბურანში დედის ხმა ჩაესმა, მატარებელზე არ დაგიგვიან-დესო. წამოდგა. საათს შეხედა. „როგორ გაფრენილა დრო“. გაიფიქ-რა. პირი დაიბანა, ჩანთა აიღო, ლოჯიაში გავიდა.
- ხომ იცით, გაცილებას ვერ ვიტან. აბა, კარგად მენახეთ. ალ-ბათ, მალე დავბრუნდები. - შეამჩნია, ნათიას ცრემლები ახრჩობდ-ნენ. - რა გატირებს, შე სულელო, ფრონტზე ხომ არ მისტუმრებთ.
 - თმაზე აკოცა. - კობა, კარებამდე გამომყევი.
- გასასვლელში შეჩერდა, შვილი ხელში აიყვანა.
- რომ ჩამოვალ, შენი დღევანდელი თემა აუცილებლად წამა-კითხე. - თვალები დაუკოცნა.
- ქუჩაში ციოდა. ტაქსს კარგა ხანს ელოდა.
- სადგურში განწყობა ერთბამად გამოუკეთდა. გამცილებლის გვერდით მეტოვესავით აყუდებულ ფილმის დირექტორს ხელი ჩა-მოართვა.
- ხომ ყველაფერი რიგზეა?

- რა თქმა უნდა.
- რასა იქმენ?
- ზოგი კითხულობს, ზოგი ჭორაობს. უმეტესობა ნანიკოსთანაა
შეკრებილი.

- ჯონდო თუ მოვიდა?
- კი, კუპეშია.

ვაგონში შევიდა, კუპე მოიძია. სახელურს ხელი რომ ჩაავლო,
გაბრაზდა - თითები უთროდა.

ჯონდო მესხმა წამოიწია. წიგნი დახურა.

- უკვე ვღელავდი, სად არის-მეთქი.

ჩანთა ზედა თაროზე შეაგდო.

- ჯონდო, მიჭირს ამის თქმა, მაგრამ მატარებლიდან უნდა ჩახვიდე.

ჯონდო მესხი გაფითოდა, შემართული მარჯვენა უმწეოდ ჩა-
მოუვარდა.

- პატიოსან სიტყვას გაძლევ, ჩვენს დიალოგს ვერა-
სოდეს გაიგებს. რომ დავბრუნდები, ისევ ძველებურად ვიმუშავებ,
მაგრამ ახლა უნდა გამიგო - იქ მარტომ უნდა ვიმუშაო.

ჯონდო მესხი კენგურუსავით მოიხარა მხრებში. ჯიბიდან სიგა-
რეტი ამოილო, კოლოფს ერთხანს უაზროდ დააცქერდა, მაგიდაზე
დააგდო და კუპედან გავიდა.

გურამ სავანელმა ფარდა გადაწია. სიგარეტს მოუკიდა.

„რა უაზრობაა ყოველივე“ - უთხრა თავს.

მატარებელი ნელა დაიძრა. ლიანდაგების ხმამ დარდი მჭედლის
უროსავით დაუმძიმა. დერეფნიდან სიცილი მოესმა. „გავალ, ცოტას
გულს გადავაყოლებ“.

„ჩვენს რეჟისორს გაუმარჯოს!“ - რამდენიმე ხმამ ერთად შეს-
ძახა. კუპეში შევიდა, „აბა, ჩავინიოთ და კონიაკი მივართვათ“, - და-
იძახა ერთმა. გამოთავისუფლებულ ადგილას ჩაეკვეხა, ხაჭაპური
მოიტეხა.

- გურამ, რამე გვითხარი. - ნანიკომ კონიაკით სავსე ჭიქა მიაწო-
და. ჩუქმად რეჟისორი სადღეგრძელოს დგამს.

ყველამ ერთხმად გაიცინა. გურამ სავანელმა კუპეში მსხდომნი
შეათვალიერა, დარდიანად გაიღიმა.

- რისი სადღეგრძელო დავლიო? - ხმაში უზომო დაღლა გამოსჭვიოდა. - მოდით, სიყვარულს გაუმარჯოს. - თბა გაისწორა. - დრო მიდის. ყველაფერი ის, რაც ერთ დოსტენის ჩვენთვის ძვირფასი იყო, - მზერა ფანჯარას მიაპყრო, - აი, ამ ელექტრო ბოძებივით ქრება, მათ ადგილს სხვა იკავებს. ძველი გვარდიიდან ცოტანი ვრჩებით, მაგრამ ყველაზე უფრო, იცით, რაზე მწყდება გული? ულმობელმა დრომ დაგვავიწყა ქურციკივით სათნო არსება, რომლის გულის-თვის მთების გადადგმაც შეგვეძლო, აბობოქერბულ ტალღებთან შებმაც და თავის განწირვაც. არადა, ცხოვრება თავის ულამაზეს ფერთა ჰარმონიით პირველად მან აღგვაქმევინა. ახლა, როცა წლებში შევდივართ, როცა ათასგვარი სულიერი კოლიზიები გვტანჯავს, ათასგვარმა სნეულებებმა თავი წამოყვეს და სიკვდილისაც ისე აღარ გვეშინია, რატომლაც მგონია, ადამიანს მანამ ჭეშმარიტი სიყვარული შეუძლია, მისი მომრევი ძალა არ არსებობს, მაგრამ როგორც კი მოუჩრდუნგდება ეს მესიის მახვილი - განწირულია. მოდით, ჩვენი ცხოვრების „ქურციკს“ გაუმარჯოს!

ჭიქა გამოცალა თუ არა, შეიგრძნო, როგორ საგულდაგულოდ შემოაჭდო სევდამ ღვედები.

- ეეხ, მგონი განწყობა გაგიფუჭეთ. ჯობია, დაგტოვოთ. - თეთრად გაიღიმა.

კუპეში დაბრუნდა, ტიხარს კეფით მიეყრდნო. ნაერეტიკოსალის არსი მხოლოდ გაუსაძლის სევდაშია“. გაიფიქრა. შორს, არაცნობიერის ბერელ სარდაფში ქალის წყევლაში გარდასული წივილი გაისმა. ნაერეტიკოსალს, მოლალატეს, კრულავდა. განწირული მარიკას ხმა შეიცნო, გააურულა, მის შეშლილ სახესაც ჰკიდა თვალი, ცეცხლის ენებში რომ იფერფლებიდა. „სარდაფი“ ნუგზარ დავითაიას საყვედურით სავსე თვალებმა და დიტო ჩაჩიბაიას ყარყატივით მობუზულმა სახემაც გაანათა.... მისი არეული ცხოვრების ფრაგმენტებმა ციცინათელებივით გაიელვეს. იგრძნო, ცნობიერიდან განდევნილმა არაცნობიერმა მიძინებული ვულკანივით რომ იწყო ბორგვა. „იმიტომ დავიბადე, რომ ლალად მეცხოვრა, ბედნიერი ვყოფილიყავი. განა სიცოცხლეზე წარმტაცი არის რამე? მე კი როგორ ვიცხოვრე? ყოველი ლონე ვიხმარე, რათა ჩემი ყოფა აუტანელი გამ-

ხდარიყო. რისი იმედი მქონდა, როცა ნაღდს უარვყოფდი და იმიტა-ციას ვეთაყვანებოდი. იმ ქვეყნის? სისულელეა! განა იმაზე მშვენი-ერი არის რამე, რასაც ხვალ ვიხილავ - მოლივლივე ზღვა, მარად-მწვანე მაგნოლიები, ბავშვობის ოცნებებთან მიბრუნება და მათით თრობა“. - თეთრმა ლიმილმა დაუფარა სახე. მოხუჭულ გუგებზე ცისარტყელა ალიცლიცდა. უცბად მოეშვა. საოცარი სისუსტე იგ-რძნო. ცისარტყელა ლიბრივით გადაეკრა თვალებზე. ჯადოსნურ საკრავთა ხმები მოესმა. თავი ასე ბედნიერად არასოდეს ეგრძნო, თუმც როგორ არა, აი, მაშინ, იმ დღეს, ქურციკთან ერთად ხელი-ხელჩაკიდებული რომ გადმოჰყურებდა გაზაფხულის მზით აელ-ვარებულ თბილისს. თეთრმა ლიმილმა საბოლოოდ იძალა. უცბად შორს ორი ცისფერი წერტილი გამოჩნდა. მალე წერტილები დედის ვედრებადჩამდგარ თვალებად იქცნენ, იქ კი ნათია და კობა ჩასახ-ლებულიყვნენ და მისთვის ლოცულობდნენ.

გული ქვაზე დანარცხებული კალმახივით შეუფრთხიალდა. ყოვლისმომცველმა შიშმა ერთბაშად დარია ხელი. წამოდგა, გაქცე-ვა მოუნდა...

ლამით მატარებელი ისე მიირწეოდა ფოლადის გზაზე, როგორც ზღვაში - გედი.

1986 წელი.

ვუძღვნი ჩემს
გაუცნობიერებელ ორეულს

მეორე ფორმა

(რომანი)

1997 წლის 14 ივლისი

საფრანგეთის საელჩოდან ადრე წამოვიდა, არადა ბავშვობი-დან ოცნებობდა ბასტილიის აღების დღეს (რომელიც ფრანგებმა ეროვნულ დღესასწაულად გამოიცხადეს), ოდესშე ან პარიზში მოხ-ვედრილიყო, ან ამ დღესთან მიძღვნილ რაღაც საზეიმო რიტუალ-ში მიეღო მონანილეობა, და აი, გუშინ, საფრანგეთის ელჩის პირადი მოწვევა გადასცეს.

აღფრთოვანდა.

ელჩმა მადლობა გადაუხადა გაზეთში გამოქვეყნებული წერი-ლებისთვის და საერთოდ საფრანგეთის სიყვარულისთვის.

გაიბადრა ძველი ბონაპარტისტი.

წითელი ღვინით სავსე ბოკალი, საფრანგეთის ჰიმნის პირველ-სავე აკორდებზე შემართა და მოსვა. თავს ბედნიერად გრძნობდა, ბედნიერად, თუნდაც იმიტომ, რომ საქართველოში საფრანგეთის საელჩო გაიხსნა და დღეს იქ ზეიმობდა დიდებულ დღესასწაულს. ბედნიერად გრძნობდა თავს კიდევ იმიტომ, რომ როგორც იქნა სა-მოცდაათწლიანი საბჭოთა მონობის შემდეგ, მის ქვეყანას ელირსა სახელმწიფოს სახელი და ეს ძალიან ეამაყებოდა.

ნაცნობები ბევრი შენიშნა, მართალია უმრავლესობა გაფხო-რილიყო (ალბათ ევონათ ამით თავიანთ შეუდარებელ პერსონას მეტ ღირებულებას ანიჭებდნენ), მაგრამ ზოგიერთთან დიალოგში ერთი ორი სიტყვის ჩართვა მაინც შეძლო.

თანდათან რაღაც მოუსვენრობის გრძნობა დაეუფლა, რომე-ლიც შემდეგ, შეუმჩნევლად, უკმარისობის მტანჯველ ქიმერად ჩა-მოყალიბდა.

პირველად გაუკვირდა რა მემართებაო. მაგრამ ნელ-ნელა შე-იცნო მიზეზი, მიზეზი რომელიც კარგა ხანია ხრავდა, თუმცალა თავს არა და არ უტყვდებოდა.

მიზეზი კი უბრალო გახლდათ. ყველა, აბსოლუტურად ყველა, ლებულობდა, როგორც პოლიტიკური გაზეთის გამომცემელსა და რედაქტორს და არავის, ამქვეყნად არავის, არც კი ახსოვდა რომ იგი მწერალი იყო. ყოველ შემთხვევაში, ოდესაც მაინც, ოდესაც — როცა ორი რომანი და მრავალი მოთხოვნა შექმნა და ნიჭიერი მწერლის სახელიც დაიმქვიდრა.

მას შემდეგ ცხრა წელი გასულიყო, ცხრა ხანგრძლივი წელი და დროის ამ მონაკვეთში ლიტერატურაში არაფერი გაუკეთებია. პუბლიცისტიკაში კი ბატონი ზღვა მასალა შექმნა, მაგრამ ლიტერატურაში... არადა, თავს ყოველთვის ჯერ მწერლად თვლიდა და მერე მოდიოდა ყოველივე. ჰოდა, ანაზდად 14 ივლისს, ბასტილის აღების დღეს იფეთქა არაცნობიერში გაყუჩებულმა მწერლის მეამბოხე, შეურაცხყოფილმა სულმა. იფეთქა და...

საათზე დაიხედა — ათი საულდებოდა. ბარ „სანჩიოში“, ერთი ულუფა ვისკი აიღო. აფორიაქებული, ფიქრებს თავს ვერ უყრიდა. აჯანყებულიყვნენ ისინი და გადარეული ცხენებივით ჭიხვინებდნენ.

სრული ცხრა წელი გასულიყო.

ეჭ, რაც დრო გადიოდა, უფრო და უფრო უჯდებოდა შეუცნობელი შიში. კარგად იცოდა, ყოველივეს არსთა-არსი მარტივი ფორმულით განისაზღვრებოდა — შეძლებდა ოდესმე კიდევ წერას? შეკითხვას მეორე ენაცვლებოდა — სჭირდებოდა ამ ქვეყანაში ვინმეს მისი დაწერილი? პასუხიც იცოდა და იგი მარტივი იყო — მწერალს ქმნილების შექმნის სურვილი უნდა აცხოვორებდეს. მაგრამ ახლა ეს ხმამაღლალ სიტყვებად ეჩვენებოდა. ერთიც აწვალებდა — შექმნიდა, მოერეოდა „იმას“, რაც მეორე რომანის დასრულების შემდეგ განიზრახა? აი, სწორედ ამის შიშს დაეთორგუნა ნეი დეკობერი, ერთიც იყო, იგი, ასე ფიქრის უფლებას თავს არასოდეს აძლევდა და რა თქმა უნდა, არც ეკამათებოდა, ყოველივე კი ჩამქრალი ვულკანივით, შიგნით დუღდა.

რა იყო მიზეზი — მარსელიოზა? ეს მეამბოხეთა შემოძახილი თუ სხვა რამ, ამას ვინ მიხვდებოდა, ფაქტი კი ერთი იყო, ვულკანმა გაიღვიძა. ამბობიც დაიწყო. მის შეკავებას არცა ცდილა, რადგანაც თვალნათლივ ხედავდა, ის რასაც ყოველდღიურად აკეთებდა წარმავალზე — წარმავალი იყო. ისიც გაიაზრა ბოლომდე, რომ დრო ეპარებოდა და მალე უკეთ არაფრის გამკეთებელი აღარ იქნებოდა. ყოველივე კი დრამას ტრაგედიად აქცევდა, და ეს კარგად ესმოდა...

შინ, თორმეტის ნახევრისთვის დაბრუნდა. ფანჯარა დახურა. თაროს ბოლოში, საგულდაგულოდ ცელოფანში გადახვეული, ფლორენციაში, სანტა — კრუჩეს — წმინდა ჯვრის ეკლესიდან ჩამოტანილი სანთელი ჩამოილო, მაგიდაზე დაამაგრა და აანთო. პირჯვარი გარდაისახა, შუბლი მოისრისა, ჩამოჯდა. თვალწინ დაუდგა დანტეს სარკოფაგთან თავდახრილი ანგელოზი, რაღაც განუზომელ დარდსა და სევდაში ადღვებილი თვალებით, როს დასცექროდა პოეტის სამუდამო განსასვენებელს. ანგელოზს, მორიდებით გვირგვინც დაეხარა, მარადიული ხსოვნისა და დიდების დასტურის ნიშნად. გალილეო-გალილეის აკლდამაც გაიხსენა, როსინის ჰანგებმაც აღიტაცეს, ლეონარდოსი და მიქელანჯელოს სახეებიც წარმოიმართნენ მარადიული განსასვენებლიდან, სადღაც მაკიაველმაც ჩაიხითხითა და...

რა მოსდიოდა?! რა, რა, რა, რა! თუმცალა მან ეს სანთელი ფლორენციის განთქმულ სანტა — კრუჩეს ეკლესიდან ხომ იმიტომ წამოილო, რომ იცოდა დადგებოდა უამი. ეს იქ, ტაძარში იგრძნო, იგრძნო მაშინ, როცა დანტეს, ლეონარდოს, მიქელანჯელოს, როსინის, მაკიაველის, ფერმის აკლდამებს მორიდებული აღტაცებით დაჰყურებდა. დიახ, მაშინ იგრძნო, რომ მათი (დიახ მათი) გვერდში დგომა დასჭირდებოდა სულ მალე, სულ მალე! ხოლო როცა „წმინდა ჯვრის“ ეკლესიაში, სანთლები აუნთო კაცთა მოდგმის დიადნათებებს, ჩურჩულით შეულოცა მათ: „გევედრებით თქვენ, ვევედრები თქვენს სულებს, როს დამიღება მძიმე უამი, უამი არნახული, უამი შემოქმედებითი სიბერნისა. როცა ქმნილებები გონის საშოში გაწყალდებიან, გევედრებით — მაშინ დამიდექით გვერდში! დამიდექით გვერდში და შთამბერეთ ძალა, რათა ლაზარესავით აღვდგე, აღვდგე და შევქმნა ის, რისთვისაც მიცხოვრია ამ დუნიაზე“.

ორი სანთელი აიღო, ტაძრის თვალუწვდენელ გუმბათებს ახედა, ნამით თვალი შეავლო თითოეულ აკლდამას და ჩაიდუდუნა: — „როცა ამ სანთლებს ავანთებ, მაშინ დამდგარა უამი უმძიმესი და მოგელით თქვენ რათა გადავრჩე“.

მას შემდეგ წელინადზე მეტი გავიდა და აი, დღეს 1997 წლის 14 ივლისს, დაბადებიდან ორმოცდამეშვიდე წელში, ნეი დეკობერმა ფლორენციული სანთელი აანთო.

მოციმციმე ალს თვალი გაუშტერა და ცხადლივ წამოიშალნენ გენიოსთა აკლდამები, რომელთა კუშტმა გამოხედვამ ძლიერ შეაკ-

როთო ნეი დეკობერი, შენიშნა, არ იყო მათში თანაგრძნობა. უცბად ხურვება იგრძნო და მიხვდა — გენიოსები ნიშანს აძლევდნენ თუ ძალიან არ იჩქარებდა სამუდამოდ აგვიანებდა უკვე... დიახ აგვიანებდა! და თუ...

შეაურულა!

თვალები დასუჭა, კეფაზე მოვარდნილი სისხლის შესაჩერებლად შეიჭმუხნა, ღარები დამბებად აქცია, როგორმე უნდა შეეკავებინა აქოჩილი სისხლი!

„მალე ყველაფერი დასრულდება, ან იქნება დასრულდა კი-დეც?!“ — წაიდუდუნა და წამს გააგრძელა — „არა, არა, მე წერა კი-დევ შემიძლია, შემიძლია, შემიძლია!“

სანთელს შეუბერა, ალი აფრასავით აფრიალდა და ჩაქრა. მაგრამ ქანდაკებად ქცეული აკლდამები ადგილზე დარჩნენ და ახლა უფრო გაავებით მოითხოვდნენ მისგან, აჩქარებას!

— დამაცალეთ, — ჩაინალვლა, — დამაცადეთ, მეც ვიცი რომ დრო არ იცდის, მაგრამ...

„მაგრამ იქნებ ვცადო?..“

„მე მწერალი ვარ“...

„მერე რა მოხდა რომ წლებია, ბწყარი არ დამიწერია? მე მაინც მწერალი ვარ, არადა ვის ეცალა მაგისთვის?“

„ჩემი გონების ზღურბლთან მოთხრობები დაფუსფუსებენ, ხან რაღაცას ბუტბუტებენ, ხანაც გაჰყვირიან, სიცივისა და შიმშილისა-გან სული ეხდებათ.

თერძი რომ ვიყო,

ფიქრის ძაფისგან თბილ ტანსაცმელს მოვუქსოვდი და მოთხრობებს ჩავაცმევდი.

სიბწელეში დაგბორიალობ, კარისთვის ვერ მიმიგნია,

ფანჯრიდან ვუცქერ —

მოთხრობები სულს ღაფავენ ქუჩაში,

ჩემი გონების სადარბაზოს შემოსასვლელთან“.

შერვუდ ანდერსონის ნაღვლად თქმული, ფსალმუნივით ჩაიბუტბუტა.

მაგრამ... მაგრამ... მაგრამ განა ნებით არ მივდიოდი ამისკენ! მართალია, ლოზუნგად გავიხადე ჩემივე გამონათქვამი, რომ მარხვას იმიტომ არ ვინახავ, რომ ყველაზე დიდი მარხვა სწორედ ცხოვ-

რებააო და მეც სწორედ ვცხოვრობ-მეთქი, მაგრამ დღეს როცა წონასწორობა დაირღვა უკვე ეჭვი მეპარება?

„პლატონი ამბობდა — წონასწორობის მქონე სულს, არ შეუძლია იყოს ჭეშმარიტად შთაგონებული“.

„წუთუ ეს ხანი მართლაც პრაგმატულად განონასწორებული ვიყავი?“

„არა მგონია“.

„როგორ თქვა ბისმარქმა — თუ ცრუობ ბარებ ბოლომდეო?“

„თუ ჩემში რაიმე დარჩა შემოქმედის — აღარ ვიცრუებ“. „დღეიდან ვიწყებ „იმის“ წერას“.

შუქი გამოირთო.

„მორჩა ტირადა“, — წარმოთქვა ხმამაღლა და კვლავ აანთო ფლორენციული სანთელი. რომანი ჩემს სახიერებაზე უნდა შევქმნა — წამოდგა, მერე დაჯდა, თავი გადიქნია, თვალი სუფთა ფურცლებისკენ გააპარა. მთელს ტანში შეიგრძნო, რომ ის შემოვიდა და მრავალი წლის შემდეგ პირველად დაწერა:

თავი პირველი ექსკურსი

ერთხანს დაფიქრდა, რა დავარქვა რომანის გმირსო და უცბად გადაწყვიტა, რომანის გმირს მისივე სახელი და გვარი უნდა რექმოდა, ყოველ შემთხვევაში, მასზედ მუშაობის დროს, ასე უფრო შევიდოდა ტრანსში და ასე უფრო იპოვიდა საერთოს მასთან. „მერე კი სახელის შეცვლას რა უდგას წინ“ — გაიფიქრა.

არავინ შეკამათებია, ამიტომაც მხნედ გააგრძელა:

„ნეი დეკობერიც ქართველი იყო. იმ ჰამლეტთა, იაგოთა, ოტელოთა, და ბრუტუსთა წლებში სხვას ხომ ვერ ჩამორჩებოდა?! ოღონდ ეგ იყო, ერთდროულად სურდა ყოფილიყო: ჰამლეტიცა და ბრუტუსიც, თუმცალა ვერც კაენისა და აბელის სახეთა გალერეას უგანებდა.

საერთოდ ყველა ეპოქას თავისი ნერვოზი აქვს, რომლის ნიშნებიც ყველაზე ხშირად არსებულით დაუკმაყოფილებლობაში გამოიხატება. საქართველოს ნერვოზმა დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა და საბჭოთა კავშირიდან გამოსვლის დეკლარირების შემდეგ დარია ხელი. ამ წუთიდან ავადმყოფობამ, ნგრევის მანიის რაკურსით იწყო კიდეც სვლა.

ოდითგანვე ასე ყოფილა — ქვეყანა ნგრევის ინფექციით რომ დაავადდება, მაშინ მოქალაქეთა უმრავლესობა ინსტინქტთა მონა ხდება. დაავადებული ინსტინქტები კი საჭემოშლილ მანქანასავით უმართავი ხდებიან. ქაოსი ისადგურებს ამ დროს კაცთა არსობაში.

საზოგადოებრივი ცხოვრების საჭეომპყრობელი კი არაცნობიერის ყველაზე უფრო ამოუცნობი, შავბნელი ძალები ხდებიან. პოსტკომინისტურ ქვეყნებში, ეს ყველაფერი, რომ უფრო მძაფრად იქნებოდა გამოხატული, ამას ელემენტარული ლოგიკა გვკარნახობდა. საქართველოში კი, ქართველთა ზეინდივიდუალური ამპარტავანი ხასიათი, გადარეულ ინსტინქტებს უმაღლ შეესისხლხორცა და იმ ურჩეულად წამორჩინდა, რომლის ხარბ ძალას, ანი, წინ ვერაფერი დაუდგებოდა.

საერთოდ ინსტინქტების ანარქიაზე, საშინელი რომ არაფერია, ეს კაცობრიობამ მრავალჯერ გამოსცადა. მიწისძვრის დამანგრეველი მუხტის ტოლფასი ბიძგი, ისეთივე არაპროგნოზირებადია, როგორც თავად სტიქია და რას გაანადგურებს, რას ჩაყლაპავს და რას დაინდობს არავინ იცის. ასეთ დროს ემოციათა ტირანია უნაპიროდ ბოგინებს და თუ არ გაეცალე უდავოდ ჩაგითრევს. მართალია, მას შეუძლია ერთგვარი იმპულსის რომლიც ითამაშოს პიროვნების ცხოვრებაში, მაგრამ საზოგადოებისთვის ყველა შემთხვევაში დამლუპველი და კატასტროფულია. არადა კომუნისტების დროს ხალხში დაგროვილი მოდუნებული ენერგია აუცილებლად გვიმზადებდა: ჰამლეტებს, კაენებს, ავგუსტებს. ამ პერიოდში ქვეყნიერება, კოსმოსში უგზოუკვლოდ მონავარდე მეტეორს ემსგავსება, რომელსაც არავინ იცის როდის შთანთქავს სიბნელეთის მარადიულობა.

ნეი დეკობერშიც იგივე ჰამლეტის გაორებას, კაენის ლტოლვას და ფაუსტურ გაქანებას დაევანებინა.

* * *

ნეი დეკობერმა წერა შეწყვიტა. თირკმლებზე ხელები შემოიწყო. უცბად გონებაში წარსულის ერთი ეპიზოდი ამოუტივტივდა.

სტუდენტობისას სანაძლევ დადო, ათ გოგონას გავაჩერებ და ათივეს ვაკოცებო. დამქაშებით გარშემორტყმულმა, ანგლობა დაიწყო. უნივერსიტეტთან მიწისქვეშა გასასვლელში გოგონა შენიშნა, რომელსაც გვერდზე უმცროსი ბიჭი მოჰყვებოდა.

— ქალიშვილო, — მთვრალეული ღიმი მიანათა, — ერთხელ უნდა გაკოცოთ, მხოლოდ ერთხელ.

გოგონა გადაფითრდა, პატარა ბიჭი კი სვეტს აეკრა და რისხვით აღსავსე თვალები მიანათა.

— ძმაა ჩემი, — ძლიერ გასაგონად და უფრო იმისთვის, გარეწრებმა არაფერი ავნონო ჩაილაპარაკა ქალიშვილმა.

ნეი დეკობერმა ბიჭს თვალებმი ჩახედა. შედრკა, შედრკა! კაცური ლირსება გადასდგომოდა წინ. ამ დროს ამფსონთა დამცინავი გნიასიც შემოესმა და იხტიბარგატეხილი ხმით წარმოსთქვა:

— ერთხელ მაინც უნდა გაკოცოთ, რა გიყოთ, სხვა გზა არაა.

გოგონამ ლოყა მიუშვირა. დეკობერმა აკოცა და სწრაფად გაშორდა. კიბეზე ამავალმა, ერთი მოიხედა და გარკვევით შენიშნა, პატარა ბიჭი ჭოლავდა და გულში დედის სულს უტრიალებდა.

„სანაძლეო კი მოვიგე მაშინ, მაგრამ რად გინდა, იმ ბიჭის შეურაცხყოფილმა მზერამ ყველაფერი ჩამაშხამა. რომ ვიცოდე მისი ვინაობა, დღესვე მივიღოდი და პატიებას ვთხოვდი. არადა იმ დღეს ერთი გავეშებული კაცი ხომ შევმატე ქვეყანას. — თავი ნერვიულად გადაიქნია და ფიქრთა სრბოლას გაჰყენა. — „რამდენი წელი გავიდა მას შემდეგ? აუჰ რამდენი, ახლა რამდენი წლის ვარ? ოცდაექვსი წელი გასულა. რამ გამახსენა ახლა? მთელი ეს წლები, ის ამბავი ჩუმი სენივით ხშირად მახსენებს თავს და ჭუჭრუტანაში, თვალთვალზე გამოჭერილი ბიჭსავით, სირცხვილის დაუძლეველი შეგრძნება მთანგავს. არადა მაინც რამ გამახსენა ამ წუთებში ის ამბავი?“

პასუხი ვერ მოძებნა ნეი დეკობერმა და საერთოდ იყო პასუხი? იქნებ სწორედ ახლა, ცხოვრებაპარული კაცისთვის, დროულზე — დროული იყო იმ ამბის გახსენება? „იქნებ მაშინ იწყებოდა ყოველივე, ყოველივე, რასაც დღეს უზნეობის ზეობას ვეძახით, რომლის არსი, იმ ყოვლისმომცველ პრიმიტიულ ნიჰილიზმშია, ქვეყანას ავი სენივით რომ შეჰქარვია?“ — ჰეთხა თავს.

„ჰო, სწორია, — ჩაილაპარაკა, — მაშინ ვიწყებდით. რომანში დაწერილის ბოლო ფრაზა: — „ნეი დეკობერშიც იგივე ჰამლეტის გაორებას, კაენის ლტოლვას და ფაუსტურ გაქანებას დაევანებინა,“ — გადაიკითხა. ნაწერს ერთხანს ჩააშტერდა, გაიფიქრა: ალბათ ეს რომანი, ჩემს გაუცნობიერებელ ორეულს მიეძღვნება.

მოსხლეტით განაგრძო წერა.

...ნეი დეკობერი თბილისის კოლორიტი იყო, ამას ნამდვილად ვერ იტყოდით, მაგრამ თავისი ადგილი, რომ ეკავა ეს უდავო გახლ-დათ. ცხოვრებაში რას არ აპრალებდნენ — ლოთიო, თავქარიანიო, ცოტა ვერაა „იმაზეო“ და სხვა უამრავი ბუკეტის მოსმენა შეგძლოთ. იმასაც ამბობდნენ უნივერსიტეტში კი არ სწავლობს აღმა — დალმა ნარკომანებში დაყიალობსო.

სწავლით, რასაც მართლა სწავლა ჰქვია, მართლა სწავლობდა უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტზე და არც არასოდეს უნანია არჩევანი. შემდგომში ხშირად ამბობდა — ისტორიულმა განათლებაში შექმნა სპექტაკლი „დეკობერიო“.

ერთი შეხედვით მართლაც ფუქსავატმა, ნამდვილად იცოდა რა უნდა გაეკეთებინა. ოლონდ ეგ იყო, ძალიან ხშირად, რაღაც ნამის მეათედით აგვიანებდა. ცხოვრება ეტაპებად ჰქონდა დაყოფილი. რატომ? რატომ და იმიტომ, რომ მტკიცედ სწამდა: „ცხრა ფეხმძიმე ქალი ერთად რომ დააყენო, ბავშვი ერთ თვეში მაინც არ დაიბადება.“ ამიტომაც აროდეს ცდილა რომელიმე ეტაპის გადასწრებას.

მართალია ხანდახან თარგსა კარგავდა და შემდგომ „ახალ ეტაპში“ შემავალს, უზარმაზარი ძალისხმევა სჭირდებოდა, რათა გარესამყაროსთან როგორმე აღედგინა სტატუს-კვო (შელანძღვლ ავტორიტეტზე ხომ არაფერს ვამბობთ). უაზროდ იფლანგებოდა ის შინაგანი ენერგია, მიზნამდე მისასვლელად, მომავალში უსაზღვროდ, რომ დაჭირდებოდა. ალბათ ამის ბრალიც იყო, ხშირად ნამით რომ აგვიანებდა. ალაფი კი — უაზრო დეპრესია, ლვინის დაცლილი ბოთლები და დანგრეული ჯანმრთელობა გახლდათ. არაფერს ვამბობ იმ გაორებაზე ფეხდაფეხ რომ მოსდევდა ყოველივეს. მაინც, სასონარკვეთამდე აროდეს მისულა. უკანასკნელ მომენტში, როგორც თავად უყვარდა სარკაზმშეპარული ტონალობით ჩაქირქილება — „რეზერვთა სრულ მობილიზაციას“ ახდენდა.

და მერე ისევ „გზა“.

„გზა“ ძალიან უყვარდა, „გზაში თავად „გზაზე“ მეტს ხედავდა. თვლიდა, იქ იყო ხსნა. „გზად“ მყოფი, ერთგვარად დროს ეჯიბრებოდა და ამ შეჯიბრში ინრთობოდა. მიზანი ერთი იყო — აუცილებლად უნდა გამხდარიყო — „რომში პირველი“. თუმცალა ზოგიერთ ეტაპზე „სოფლად“ ტრაგიკულ პირველობას უპროტესტოდ სჯერ-

დებოდა და ამ როლს, შეიძლება შთაგონებით არა, მაგრამ რაღაც მიზანდასახული ნიჭიერებით ისე ასრულებდა, ვერავინ ხვდებოდა, რომ თამაშობდა. მოთმინებითაც კარგად იყო აღჭურვილი. ესმოდა — ვიდრე შუქურის მანიშნებელ სხივს დალანდავდა, დიდი საგალი გზა იყო; მისი ცხოვრებაც უკიდევანო სივრცეში მოფარფატე აღბატროსს ჰგავდა, რომელიც როდის რა ბედს ეწევა, ვის იმსხვერპლებს, ან ვინ იმსხვეპლებს, რომ იტყვიან, მხოლოდ ეშმაკმა უწყოდა.

1997 წლის 15 ივლისი

სენტეპარული ღიმილიანი მზერა, ნაპოლეონის პატარა, ბრინჯაოს ბიუსტს მიაპყრო, სანერ მაგიდაზე, რომ ედგა მარად. მერე მზერა მისი მოთხრობის მიხედვით შექმნილ მძვინვარე ხარის ფეხებთან ჩაჩოქილ მატადორისკენ ააპყრო, წამოიძახასავით: — რომში პირველობის ავადმყოფურ სურვილს, ქვეყანა ზვარაკად ვის არ შევწირეთ, ახლა კი მგონი აღარც პირველობას აქვს აზრი.

ვტყუივარ!

აღეგზნო და აღგზნებამ ფიქრთა სკივრს აუხადა თავი:

გაახსენდა როგორ დანერა პირველი მოთხრობა. მაშინ მუზეუმში მუშაობდა უმცროს მეცნიერ თანამშრომლად. თებერვლის ერთ ქარიან დღეს, როცა ქალებთან ლაქლაქიც მობეზრდა, ხოლო გალოთებულმა კოლეგებმა ხელები გაასავსავეს — დასალევი ფული ვერ ვიშოვნეთო, საგამოფენო დარბაზში მეთვალყურის მაგიდასთან ჩამოჯდა, წერა დაიწყო. წერდა გახელებით, შემლილი აჩქარებით, დროის შეგრძნება დაპკარგვოდა და როცა უთხრეს, მუზეუმის დაკეტვის დრო მოვიდაო, ჯერ წუთები ითხოვა, მერე ფურცლები მოკრიფა, საგულდაგულოდ სვიტერის ქვეშ ჩაიჩურთა, ქუჩას ლამის სირბილით დაუყვა.

სახლში მისულმა გული ვერაფერს დაუდო. გვიან ღამით კი წერა კვლავ განაგრძო.

წერტილი გამთენისას დასვა.

ისეთი დაცლა შეიგრძნო, თითქოსდა მთელი ღამე ვნებიან ქალთან გათანგულიყო და ახლა გამოფიტული, ბებერი საჭურისივით დაფარფატებდა.

ვიდრე მოთხრობა ურნალ „ცისკარში“ დაიბეჭდებოდა, ლოდინის თვეები გაუსაძლისად გაიჭიმა, ბეჭდვა რამდენიმეჯერ გადაიდო

კიდევ და როცა მოთხრობა გამომზეურებული იხილა, მოლოდინით დაღლილმა, არა თუ გამარჯვების სიხარული იგრძნო, არამედ საზეიმოდ შექმნილ „დეკორაციებსაც“ ისეთი გახუნება შეატყო, რომ მათკენ აღარც გაუხედავს.

მანამდე კი იყო ეპიზოდი, რომელმაც მხნეობის მეტად დიდი დოზა შემატა.

ვოვა სიხარულიძე — ქართველი მწერლების იმ მცირერიცხოვან კოპორტას ეკუთვნოდა, ვინაც კომუნისტებს გუნდრუკი არ უკმია, უშიშროების საკანში ანგისაბჭოთა ფურცლების შექმნისა და გავრცელებისთვის ციხეში. ჯდომაც მოასწრო. ნიჭიერ მწერალს კაცური-კაცობის სინდიყიც მუდამ ამშვენებდა, ჰოდა, მოთხრობა რომ დაწერა, პირველი რაც გააკეთა ბესიკის ქუჩაზე სახლში აუტანა, სამი დღე დაახანა, მერე პასუხისთვის ააკითხა და გაიტრუნა. ვოვამ მაგიდაზე გაშლილ მოთხრობას გადახედა და ლაკონურად უპასუხა — აუცილებლად უნდა დაიბეჭდოს. ამ დროს მეორე ოთახიდან ჭალარა შეპარული სიმპათიური კაცი გამოვიდა.

— გაიცანი, ეს ზვიად გამსახურდიაა.

ზვიად გამსახურდია, საქართველოს მომავალი პრეზიდენტი, როგორც მთელი შეგნებული ცხოვრება, მაშინაც ფაქტიურად დევნილის როლში გახლდათ. მის მერ არალეგალურად გამოცემულ აღმანას — „ოქროს სანმისზე“, საქართველოს არა მარტო მთელი თაობები გაიზარდა, არამედ რენტგენის იმ აპარატადაც იქცა, ქვეყანა რომ გააშუქა, და აღმოაჩინა: საქართველო თავისუფლების წყურვილით, დაფეხმდიმებულიყო.

— ბატონონ ნეი, ვოვას ნებართვით მეც წავიკითხე თქვენი მოთხობა, უდავოდ კარგია.

ეს შეფასება კი უკვე ყველაფერს ნიშნავდა. მაშინ ოცდაშვიდი წლის იყო. მერე ბევრჯერ შეხვდებიან ერთმანეთს, სულ ბოლოს კი ოთხმოცდაცამეტ წელს, სოხუმის დაცემის შემდეგ, მარტვილის რაიონის სოფელ სალხინოში შეხვდა ჭყონდიდობაზე.

„დღეს, არც ერთი აღარაა ცოცხალი“. — ჩაიდუდუნა და ფიქრს ფეხდაფეხ გაჰყვა. — „ვოვა ინფარქტით, საჭესთან, 9 აპრილის დახვრეტის შემდეგ დაიღუპა, განდევნილი პრეზიდენტი კი სადღაც სვანეთის მთების მისადგომებთან ჩაკლეს, თუმცა ამაზე შემდეგ“. — უკვე ხმამალლა ელაპარაკებოდა თავს.

სკამზე ჩამოჯდა. გუშინდელ ნაწერს გადახედა. „ბავშვობაზე, ბავშვობაზე, ვილაპარაკოთ“. — გააგრძელა „დიალოგი“.

სულის ხუთვა იგრძნო, წერა ბატისფეხურით განაგრძო.

* * *

...გაიცნობიერა თავი თუ არა, ფაქტიურად იმ წამიდან დაიწყო იმ „დიდი“ სპექტაკლის დადგმა, სადაც მისი ჩანაფიქრით მთავარი როლი მხოლოდ მას უნდა ეთამაშა. „დასიც“ ყოველთვის საგულდა-გულოდ ჰყავდა შერჩეული, „მსახიობთა“ უმრავლესობაც უსიტყუ-ვოდ აღიარებდა მის პრიორიტეტს „მთავარ როლზე“. ასე რომ არ ყოფილიყო, ლანდგასული ციბრუტის ამოცნობას რა უნდოდა. მათ-თან ლალობდა დეკობერი და ყმანვილობაში თავი სულ მცირე ტო-მის ბელადად მაინც წარმოედგინა. მოკლედ, თუ რომში ვერ იყო პირველი, სოფლად ხომ ედგა „დაფნის გვირგვინი?!“ როცა ცეზარის ეს ცნობილი სენტენცია ამოიკითხა, გულს რაღაც ისე მოესალბუნა, რომ მიხვდა — ეს მისთვისაც იყო ნათქვამი. „ცეზარიონებს“ ხომ კა-ცობრიობის ისტორიაში გაქრობა არ უწერიათ. არადა თვალი სულ „რომისკენ“ ეჭირა და მომენტს უცდიდა, ფარულად არაერთხელ მოზომილი „გვირგვინი“ ცხადში რომ დაედგა.

* * *

„ვითომ მართლა მასე იყო?“ — იკითხასავით ნეი დეკობერმა, სახეზე თვითკამაყოფილებაში აჭრილი ლიმილი აუთამაშდა. — „ყვე-ლა ისინი გულწრფელად მიყვარდნენ“. შუბლი შეიჭმუხნა, თითქოს სალტე წაუჭირესო, ტკივილი იგრძნო, რაღაც ახმაურდა. „კაცის ტრაგედიაზე ვწერ რომანს, იმ კაცის ტრაგედიაზე, ვისაც ცხოვრე-ბა გაპეარვია და არა შულერზე“. — მიახალა იმ „უცხოს“, რომლის ყოფნა ოთახში აშკარად შეიგრძნო და რომელიც კარგა ხნის გადახ-ვენილი ეგონა ცხრა მთას იქეთ. არადა ახლა, ამ გადამწყვეტ წუთებ-ში დაბრუნებული ინიციატივის ჩამორთმევას ცდილობდა.

„გვირგვინი, დაფნის გვირგვინი შენთვის როდის აქეთ გახდა...“ — აღარ დაამთავრა „უცხომ“, ოღონდ ეგ იყო მრავალმნიშვნელოვ-ნად ჩაიღიმა.

ნეი დეკობერს გული აუფრიალდა.

„მოდი ჯერ ნუ ვიკამათებთ, ვნახოთ რა გამომივა“. — შეეკამა-თა უცხოს და წერა განაგრძო.

... დაიდგაო, კაცობრიობის მეტამორფოზა — გვირგვინი რომ ჰქვია? ჭეშმარიტი გვირგვინი ოცი საუკუნის წინ მართლა დაიდგა მხსნელმა პალესტინაში, ოღონდაც ის გვირგვინი ეკლისა იყო. დაფნის გვირგვინი კი ხშირად, ის ქიმერა გამხდარა, რომელსაც არა მარტო სიკეთე უტარებია, არამედ ბოროტებაც მრავლად ჩაუდენია და მრავალი უნიჭიერესი კაცის ბედისწერაც გამხდარა.

ბევრი რამ შენირა ამ ქიმერას ნეი დეკობერმა? — რა თქმა უნდა. მართალია ხშირად მსხვერპლთშეწირვა ცხელგულასათვის დრამად ქცეულა, მაგრამ ისეც ყოფილა, რომ უადგილო გულმოწყალებისთვის მრავალჯერ სასტიკადაც დასჯილა. მისთვის მარად ტრაგედია გახლდათ ერთ დროს ახლობელი ადამიანის „გუშინდელ დღედ“ აღქმა და ვერ შეიგნო — „ლაზარეს აღდგინება“ — მხოლოდ ერთხელ მოხდა. ხოლო ის, რაც „გუშინდელ დღეთ“ იქცა, მისთვის სიცოცხლის შთაბერვა ყოველთვის მწარე მარცხით დამთავრდება, რადგანაც „გუშინდელი დღე“ მარადიულად გაბოროტებულია დღევანდელზე და მათი მორიგება არ იქნება. გარდა ამისა საშიშიც არის, საშიში რადგანაც გაბოროტების მახვილი ყველა დროში, ყოველთვის დაუნდობელი იყო.

„ზედმეტს ხომ არ ვფილოსოფოსობ?“ — გაუწყრასავით გონს.

„უცხო“ წამს გამოეპასუხა:

„დღეს, აქ, ჩვენთან შეიძლება“.

„რატომ?“

„სიმართლე უნდა ითქვას და იმიტომ“

„მერე აქვს ამას მნიშვნელობა?“

„პასუხი თავად იცი, რაღას მეკითხები?“

„ფსონი ისაა, რომლის სახელიც არ ითქმის?“

დუმილი.

ნეი დეკობერს კუნძული მალტა დაუდგა თვალწინ. პირველად თვითმფრინავიდან თვალი რომ შეავლო, ასოციაციათა კრებულმა, უმალ, ისტორიის სანახებში ჩამოატარა. ლა ვალეტას მიმართულებით მანქანით მიმავალს ცრემლიც კი მოადგა. სიამაყით გაიფიქრა — დღეს მე და ისტორია ერთად ვართო.

შემდგომში, ვალეტას ქუჩადნოდებულ ლაბირინთებს დაღვრილი წყალივით რომ შეერთა, რეალობის შეგრძნება დაკარგა. „მარსს — ომის ღმერთს, დედამიწაზე სამყოფელი რომ აერჩია, ეს უდავოდ მალტა იქნებოდა“. — აედევნა ფიქრი. მერე ფიქრები წარმოსახვათა გალერეად იქცნენ. ჯერ შეუ საუკუნეებში დაჰყო. ტამპლიერთა ორდენის სამოსელიც მოიზომა, ჯვაროსნებთან იფილოსოფისა, მათ მონოტონურ მონათხოვბს გაფაციცებით უსმინა, მაგრამ იმ შეგრძნებას რა შეედრებოდა, როცა ვალეტას კარიბჭესთან იმ კიბეებს აჰყვა, ეგვიპტისკენ მიმავალი რევოლუციის პირველი გენერალი ოდესლაც რომ ადიოდა. აქედან გაპყურებდა თურმე ახალგაზრდა ნაპოლეონი ზღვას. ყურეში შემომავალ ყველა გემში ინგლისელი ცალთვალა ადმირალის ფლოტილიას ლანდავდა, განადგურების წყურვილით, კუდში რომ ასდევნებოდა.

დიდხანს უყვებოდა იმპერატორი — თავის ჯებირგარღვეულ, აქაფებულ ცხოვრებაზე, დიდხანს!

მსგავსი საბრძოლო აღტკინება მრავალი წლის წინ, მხოლოდ ერთხელ, ყმანვილობისას, ვარძიის ხილვისას დაეუფლა. ჯერ იყო და ხერთვისის გოდოლებმა „აკვრევინა ხმალზე ხელი“, ხოლო კლდის ქალაქმა ისეთი შემართება შთაბერა, მზად იყო ახლო — მახლო მყოფ რუს მესაზღვრეებს შეკვდომოდა, ოღონდ სამშობლო ეხსნა დამპყრობისაგან. იქ, მალტაში კი, მსოფლიო ისტორიის მტვერში ამოგანგლილი, თეატრალიზებული ისტორიის მსახიობად ქმნილიყო და თავისი როლის გააზრებას ცდილობდა. რაღაც გაუცნობიერებელმა ამპარტავნობის შეგრძნებამ მოიცვა. აღმაფრენის სიდიადესაც ჩავლო ხელი და ყოველივე მიწიერმა წამს დაკარგა ფასი. ის წამები, ერთ-ერთი ყველაზე დიადი იყო მის ცხოვრებაში და გაიაზრა — სამყაროს ვერც ერთი ჯადო — თილისმა ვერ შევიდოდა იმ ზმანებასთან.

მერე, მერე კი იყო საბრძოლო უინის დაქვეითება, გულდაწყვეტა და რეალობის პროვინციულ ბაქაზე ჩამოხდომა. ნეი დეკობერმა შეიცნო, ნერის დაწყებისას სწორედ იმ სიდიადის აჩრდილის ჩაქროლება დალანდა. ახლა, იმის შეგრძნებაზე შეაურუშოლა — წიგნი, რომლის დაწერასაც აპირებდა ნელ-ნელა ფერმერთალდებოდა და ხიბლს კარგავდა. ყოველივე კი ერთად მძიმე რუტინად აწვებოდა.

„ჯოჯოხეთის ცხრავე გარსის გავლა მომიწევს“.

„უცხოს“ შემოსვლა იგრძნოდა მისი სიტყვები გარკვევით გაიგონა.
„მაშ განაჩენი გამოიტანე?“

„გამოვიტანე“. .

ხითხითი შემოესმა.

„ალბათ მეფისტოფელიც ასე ხითხითებდა, ფაუსტმა ხელშექრულება, რომ გაუფორმა“. — ნეი დეკობერმა სარკასტულად გაიღიმა.

წერა განაგრძო.

...ნეი დეკობერს ყველაზე ძალიან ურთიერთობა იმ ხალხთან უჭირდა, რომელიც მისი ცხოვრების გუშინდელ დღეს წარმოადგენდნენ. ვერ გაეგო — ისინი „გუშინდელებად“ დამარცხების შედეგად იქცნენ. ამიტომაც დაიბოლმზენ, დაიბოლმზენ ყველაზე, განსაკუთრებით კი „გუშინდელი დღის“, მეგობრებზე. დამარცხების მიზეზი, რომელიც უნიათობიდან, უინიციატივობიდან, სიზარმაციდან მოდიოდა, არც უძებნიათ. მათი დღეცისმარე — უაზრობა გამხდარიყო, ასე რომ „ადამიანთა ხალხის“ შენაცვლება, სულაც არ ნიშნავს ღალატს. მაგრამ დიდი სიფრთხილეც გმართებს. არასრულფასოვნების ბოროტი ვექტორი, ხომ სწორედ გამარჯვებულისკენაა მიმართული.

„გამარჯვებულის“ გილიოტინირება, ეს თუნდაც „გუშინდელ-თათვის“ მეტად არახელსაყრელი იყოს, მანც დიდზე დიდ მორალურ კომპენსაციას წარმოადგენს. რაც უფრო დიდია შურის საშოდან ნაშობი გაბოროტება, მით უფრო დაუნდობელია შენსკენ მომართული გილიოტინის სამართებელი. მოთხოვნილება „შურისძიებაზე“ — ეს ისაა, რაც შემდგომში ბოლშევიკურ კატეხიზმოდ იქცა.

„გამარჯვებულის“ ყოველთვის უნდა ახსოვდეს: ქვეყნად ორი რამ — ძალუფლება და სიყვარული არ იყოფა. წადავლის გაყოფას კი დიდი სიფრთხილე სჭირდება. თუ არ გინდა, რომ ბოროტების საშორისავ ფეხმძიმედ დარჩეს, არავის უნდა ერგოს ის, რაც არ ეკუთვნის და არ დაუმსახურება. ხოლო ადამიანის ბედის განკარგვის უფლება, მხოლოდ განგებისაგან ხელდასხმულებს აქვთ და იგი აბსოლუტური ტაბუა. სწორედ ამის გაუთვალისწინებლობამ იმსხვერპლა საქართველოს პირველი პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია.

ბანალურია, მაგრამ ჭეშმარიტებაა — შურის ბაცილა ყველაზე ძველი და უკურნებელია კაცობრიობის ისტორიაში.

ბოლო ფრაზა ძალიან მოეწონა ნეი დეკობერს. გამოერკვა. რა-ღაც ნაღველი შემოაწვა.

„ვისთვის ვწერ ამას, განა ვინმესლა სჭირდება ეს?“

„ისევ ეჭვი შეგეპარა?“ — „უცხომ“ უცბად წამოყო თავი.

„ა, მოხვედი. გიცანი, რას მემალები?“

„მე კი არა, სჯობია ის შეიცნო“. — აენთო „უცხო“.

„ვინ ის?“ — ნეი დეკობერი დაიბნა.

„ის, ის, — ვისზეც წელან წერდი. არ მოტყუვდე იცოდე, „ის“ არც ისე უბრალოა, როგორც შეიძლება თავი მოგაჩვენოს“.

„სწორია... სწორია... სწორია!“ — წყვეტილ წამოიძახა.

ქუჩაში გასვლის დაუძლეველმა სურვილმა შეიძყრო.

ტელეფონს გადახედა.

„ვის დავურეკო, ვინ ვნახო, ვინ მომისმენს?“ — გარითმა ფიქრი.- „არავინ?“

„იქნებ არც ღირდეს ვინმემ რომ მოგისმინოს“. — „უცხომ“ კვლავ გამოყო ფეხი.

„რატომ?“

„შენ ქმედებაში ამბოხი გამოსჭვივის, ამბოხს კი არ გაპატიებენ“. „რატომ?“

„რას დაგიჩემებია ეს რატომ, — გაცხარდა „უცხო“ — რატომ და იმიტომ, რომ ისინი თვლიან რომ შენმა ცხოვრებამაც, ტრამვაი-ვით ჩაიგრიხინა, ამიტომაც დაგანებეს თავი, მაგრამ თუ დაინახეს... — სიტყვა დაახანა უცხომ, — მაშინ ვაი შენი ბრალი“.

ნეი დეკობერს ზამთრის ის დღე გაახსენდა, ბათუმში, მარტომ, ერთი ბოთლი შამპანური რომ შესვა და უცბად ზღვიდან მოვარდ-ნილმა პოსეიდონის სუნთქვამ, წერის სურვილით როგორ გათანგა. ახლაც მაშინდელივით რეტდასხმულმა კალამი ხელის კანკალით მოძებნა, ნაწერს მიუბრუნდა და ჰერი, ასოები ცხენდაცხენ გააჭენა.

...ჯერ იყო — წარსული ოცნებათა სადღეგრძელო შესვა. უცნობი თაყვანისმცემელი გაახსენდა, სიყვარულის ბარათებს ანონიმუ-რად, რომ სწერდა.

ნეტავ ვინ იყო?! — ჰერითხა თავს. — ოცი წელი გავიდა მას შემ-დეგ. არადა მართლა მწერდა თუ მე მოვიგონე.

ხელი ისეთი ეჭვით აიქნია, აშკარად შემცბარმა გაიფიქრა ფსი-ქოზი ხომ არ მემართებაო.

„თუმცალა, მეც ხომ ვგზავნიდი წერილებს ადრესატით — „სა-ნატრელს მოთხოვნამდე“. ტკბილმა ღიმილმა მოიცვა. ერთ დროს მართლა გააგზავნა ასეთი წერილი.

ახლა კი, ახლა კი...

ცოლიც ხომ შეგნებულად არ მოიყვანა, რადგანაც თვლიდა, ოჯახი მის შემოქმედებით ტრანსს დაასამარებდა. მაშ, რატომ, ან ვისთვის აგზავნიდა მაშინ იმ წერილს? — ნეი დეკობერი ზამბარასა-ვით დაჭიმულიყო. წერა განაგრძო.

...როცა წერილს გზავნიდა, ილუზორულ ზმანებას შეეპყრო. და ამ ზმანებაში სჯეროდა, რომ ოდესმე ფოსტაში მართლა მივიდოდა „სანატრელი“ და იკითხავდა: „ნეი დეკობერს ხომ არ მოუწერია ჩემ-თვისო?“ ყოველივე მაშინ ბათუმში ბულვარზე ეულად მჯდომს გა-ახსენდა. მერე თვალები ფართოდ გაახილა, უფრო ნათლად შეიგრ-ძნო სიცარიელით მოწყენილი ბულვარის მარტოობა და ქვაფენილს არაქათგამოცლილი დაუყვა. ქალი მოეწონა. „რა მოხდება რომ შეა-ჩეროს? — ჩაეღიმა. — ფართოდ გახელილი თვალებით მივდივარ“, — წაეანგლა თავს. ის მეგობარი გაახსენდა, ახლა ქვეყნიდან რომ გადახვეწილიყო, აქ ჩამოსვლა ხომ ქვეყანას ერჩივნათ. ყველაზე იაფთასიან სასტუმროში შეჩერდებოდნენ და უცბად, ისედაც ტენი-ან ქალაქს წვიმის წვეთებივით მოედებოდნენ, ერთ ღამეში ლალად შეისრუტავდნენ მის არომატს და... მაშინ დროის აღქმა მათთვის სა-ერთოდ არ არსებობდა. ახლა ისიც გაახსენდა, დილით სასტუმროს ფოიეში როგორ პატივისცემით შეჰყურებდა სარკეში ანარეკლს. შერცხვა, ნაბიჯს აუჩქარა, ხელიც აიქნია, თითქოსდა ამით სურდა მოეშორებინა დაუპატიჟებლად ატორლიალებული სტუმარი.

მჩერალი!

ვინაა იგი, როდესაც წერის სურვილი დაკარგა?

ზღვისკენ წავიდა.

— ხომალდი რა უყავი კაპიტანო? — ჰკითხა საკუთარ მეობას.

— ვის უპყრია ახლა შენი გემის საჭე? — კითხვას, კითხვა მოაყოლა და განაგრძო, — „ოცნებებს? იმედებს? — ისინი ხომ კარგა ხანია ფსკერზე განისვენებენ.“

შეიშმუშნა. ეს რა ხდებოდა, წერის, წერის დაუოკებელი სურვილი აშკარად ძალობდა. ფეხს აუჩქარა, სასტუმრომდე ლამის სირბილით მივიდა, ფოიეში დიდ სარკეს თვალი აარიდა, ნომერში შეიჭრა, მაგი-დაზე ფურცლები გაშალა, მაგრამ საწერი კალამი ვერ იპოვა. კარადის უჯრა ნერგიულად გამოაღო, უცბად მაგიდის ქვეშ შენიშნა მაგრამ...

მაგრამ მოქცევა, მოქცევა მბრძანებელი ოკეანისა, მიქცევისა-გან გაბნეულიყო. რაღაც ჩასწყდა, ცივმა ოფლმა დაასხა, საწოლზე მიწვა, თვალები მილულა, უცბად!..

ღმერთო დიდებულო — წამოვიდნენ, სიტყვათა ლეგიონები წა-მოვიდნენ. ოოო, ღმერთო — პირველი ფრაზა, მეორე, მესამე... .

ეს იყო სასწაული. წერის ტრანსმა ერთთავად შეიპყრო. წერდა გამალებული, შლეგური გახელებით, ვნება აშთობდა, დროს პირვე-ლობაში ეჯიბრებოდა.

გონს რომ მოეგო, ოთახში უკუნითი მეუფებდა. შუქი არ აუნ-თია, პიჯაკი შემოიცვა და ზღვისკენ გაიჭრა... .

რა იყო ის? ზმანება თუ მართლა შეიქმნა — ქმნილება?

რა იყო?!

ნომერში მობრუნება ვერ გაებედა, შიშს შეეპყრო. უძლეველ, დამთრგუნველ შიშს. შიშს თეთრი ქათქათა ფურცლებისას.

იქნებ? არა ბოდვაა! ლამის ბარში კონიაკი დაასხმევინა და და-ლია, გაიმეორა, კიდევ გაიმეორა... .

დილით საქალალდე ჩანთაში ღრმად ჩადო და თბილისისაკენ მოჰკურცხლა.

მას შემდეგ ჩახედვას ვინ ჩივის, საქალალდისკენ სადაც წესით „ის“ იდო, აღარ გაუხედავს. თუმცალა ხანდახან მაინც გაჰკრავს ხოლმე გულში — იქნებ?..

ნეი დეკობერმა თვალი თავისდაუნებურად იმ კუთხისკენ გაა-პარა, სადაც ის იდუმალი საქალალდე ეგულებოდა, რომელიც ტაბუ-დადებულ ქმნილებას ინახავდა. სარკოფაგივით დახშული, კუთხეში მისცემოდა განსასვენებელს. ყელში რაღაც მოაწვა, ქუჩაში, ქუჩაში გასვლა მოსთხოვა აბუნტებულმა „მეობამ“.

უცბად გადაწყვიტა დეას შეხვედროდა. ნომერი ნერვიულად აკრიფა.

„შეგიძლია მელაპარაკო?“

„მაინცდამაინც ახლა?“

„უსიკვდილოდ მინდა შენი ნახვა, შემხვდები?“

„არ ვიცი“. —

„მაშინ ორმოც წუთში მშრალ ხიდთან გელოდები, ძველ თბილისში სადმე შევიდეთ“. —

„კარგი“. —

დეას, საყვარელზე უფრო მეგობარი ეთქმოდა. ეს კი დუღაბის როლს კისრულობდა და ალბათ ამიტომაც იყო მრავალი წლის განმავლობაში, მართალია ხანგამოშვებით, მაგრამ მაინც სისტემატურად ხვდებოდა.

დიდხანს არ ალოდინა. კაფე „მაიკოში“ შეიყვანა. ირგვლივ სიცარიელის სიმუდროვე ნავარდობდა. მობილურმა ტელეფონმა დარეკა. ისე გამორთო დისპლეიისთვის არც დაუხედია. შამპანური „ამადეოსი“ შეუკვეთა.

ემოციების კარიბჭე შეხსნა.

— იცი, ამას წინათ ბათუმიდან ვბრუნდებოდი, მანქანაში მარტო ვიყავი. ასეთ დროს გზის მელანქოლიას რომ ვაჯობო, ყოველთვის უამრავ ოცნებებს ვქმნი და მერე... მათთან ერთად ვმოგზაურობ. მაშინ კი იცი რა მომივიდა?! რა და ვერცერთი ოცნება ვერ ავაფრინე. თავი იმაში დავიჭირე, რომ ოცნებათა „აეროპორტი“ აღარ ფუნქციონირებდა. აღარ, აღარ და აღარ! ეტყობა ყველაფერი დასასრულისკენ მიექანება.

— საერთოდ ირგვლივ მე მგონი ყველა მასეა.

— შეიძლება. დღეს კარგად ყოფნა უზნეობასა ჰგავს.

დეას ჩაეღიმა, თავი გადახარა.

— სწორი ხარ, დღეს კარგად ყოფნა უზნეობაა. მოდი გაგვიმარჯოს.

— გაგვიმარჯოს, რომანის წერა დავიწყე. — ჯიქურ მიახალა.

— დაიწყე თუ იწყებ? — ქალს მრავალმნიშვნელოვნად ჩაეღიმა.

— არა, ამჯერად ნალდად დავიწყე და ბოლომდესაც გავალ. —

ბოლო სიტყვები აშკარად უფრო თავის დასარწმუნებლად წარმოს-თქვა. — პირბითად „მეორე ფორმა“ დავარქვი. — უნდობლობის-გან გამოწვეულმა წყენამ ერთთავად დაუარა.

— რას ნიშნავს?

- ვერ გეტყვი, არ შემიძლია მოვყვე, უნდა წაიკითხო, რომ გაიგო. ქალმა თვალებში ჩასედა და აშკარად მიუხვდა.
- შენ რომელი ფორმით ცხოვრობ?
- რომელიც ჩემი ცხოვრების უბადრუკ ფორმას გაამართლებს.
- ბიკალი გამოსცალა, სტიმული იგრძნო. გაუხარდა, რომ გაუგეს.
- ალბათ გაჩენის წამიდან დავიწყეთ მეორე ფორმით ცხოვრება.
- დეკობერს ქალის ნათქვამი მოეწონა, გაიფიქრა აუცილებლად გამოვიყენებ წიგნში.
- შენმა სიტყვებმა დამაფიქრა და იცი რას გეტყოდი? იქნებ არც გვაქვს ბოლომდე გასიგრძეგანებული ის, რომ მართლა „მეორე ფორმით“ ვცხოვრობთ?
- არც მასეა, მაშინ თვალთმაქცობა არ გვეცოდინებოდა.
- არ გედავები, — ხელები ანია, — თვალთმაქცობა პარამეტრია ჩვენი ცხოვრებისა: კაი ქალი ხარ, ნეტავ ჩვენ თუ ვართ ოდესმე იმ ფორმით ერთმანეთში?
- აბა როგორ გითხრა? — დეას ქალურმა სიკეკლუცემ თავის-კენ მიიზიდა.
- წამოდი ჩემთან ავიდეთ, — ვნების მოზღვავება ტალღასა-ვით მოაწყდა ნეი დეკობერს.
- მხოლოდ მაგიდაზე გაშლილი ფურცლები დაანახა და საწოლისკენ წარიტაცა ქალი.
- მერე ვნებისგან რომ დაიცალა, წამოდგა, საწერ მაგიდასთან მივიდა. ფურცლები აკურატულად გაასწორა, თავისდა უნებურად თვალი იმ საქალალდისკენ გაექცა მაშინ ბათუმში...
- „ჰმ, რას არ მოიფიქრებს კაცი“, — ჩაიდუდლუნა. ძალიან მოუნდა მარტო დარჩენა. ბუხრის საფეხურზე ჩამოჯდა, გაირინდა.
- დეა შემკრთალი შემოვიდა.
- აქა ხარ? ისეთი შეგრძნება დამეუფლა, თითქოსდა წახვედი და მარტო დავრჩი...
- ნეი დეკობერს სევდიანად გაელიმა. წამოდგა, კისერში აკოცა. უთხრა:
- წავიდეთ სადმე!
- ქალმა აშკარად ისევ გაუგო. ოთახიდან გავიდა. მალე შემობრუნდა, თვალები შეანათა. უთხრა:
- შენ დარჩი, დარჩი, არ მეწყინება!

- რას სულელობ, გაგაცილებ მაინც.
- როგორც გინდა.
- ტაქსის ფული გადაუხადა.
- ხვალ დაგირეკავ.
- მეც დაგირეკავ, არსად წახვიდე.
- არა რას ამბობ, — შეცდუნდა ნეი დეკოპერი.

სახლში აბრუნდა. საწოლზე ჩამოჯდა. თითქმის საათი იჯდა გარინდებული. რას ფიქრობდა. არაფერსაც არ ფიქრობდა. აზრთა მორეკს გაებრუებინა მწერალი. საიდანლაც მოისაზრა, სიზმარში ბავშვობას არასოდეს ნახულობდა.

„რატომ?“ — ჰეითხა გალიზიანებით „ბავშვობას“.

„რატომ და იმიტომ, რომ იქ სანახავი არაფერია“ — გარკვევით ჩაიდუღუნა:

„დავწერ რამეს“. — გადაწყვიტა.

„რაო აღსარების თქმა მოგინდა?“ — კვლავ საიდანლაც გამოფუტუნდა „უცხო“. თურმე წელანაც ის პასუხობდა.

„დიახაც.“ — გალიზიანება არც დაუფარავს.

„მნათეც შენ იქნები?“

„დიახაც, მიტევებაც ჩემიდან უნდა მოდიოდეს“.

„მიტევება რომ ვერ შეძლო? ანდა, ვინ მოგცა მაგის უფლება?“

ნეი დეკობერს შეაურუოლა, კალამს ისეთი მზერა ესროლა, თითქოს ეკლესიაში დასანთები სანთელი ყოფილიყო. ფრთხილად აიღო, დაანთო...

...ბავშვობისას სიზმრებს აროდეს ნახულობდა. ადრე დაობლებულს, არ უყვარდა იმ შორეული წარსულის წლების გახსენება და საერთოდ თუ არ ჩავთვლით ოცნებებისგან გაბრუებულ ბათაყვა ბიჭუნას, იქ, ისეთი გასახსენებელიც არაფერი იყო, შეჭირვების უამს როს მოლამუნებოდა. სკოლა რომ დაამთავრა, თავად არ იკოდა ხეირიანად რას წარმოადგენდა. საერთოდ ერთგვარი გულუბრყვილობა ბოლომდე გაჰყვა. ხშირად ამის გამო, „მიამიტურადაც“ გაუცუცურაკებიათ...

24 იანვარი, 1998 ცელი

„დეკობერი“ ჩემი ცხოვრების პირველი ფორმის ილუზორული ქიმერა ხომ არაა“? — ამ ფიქრებით გაახილა თვალი. მიმოიხედა. ირაკლი ფარჯანის შესრულებულ საკუთარ პორტრეტს დააკვირდა, რაღაც მედიდურობის ნოტებმა შეიძყრო. „მართლაც ხომ არ ვიქეცი საკუთარი ცხოვრების სიზმრების — სიზმრად?“ — ჰკითხა თავს, მობილურმა დარეკა, ნომერი ამოიცნო. ფეხბურთის ფედერაციის პრეზიდენტი ნოდარ ახალკაცი იყო.

„ბიჭო რას აკეთებ?“

„ისეთს არაფერს, რა იყო რომ?“ — დეკობერმა საბანი გაისწორა.

„იქნებ ამოხვიდე ჩემთან, რაღაც სალაპარაკო მაქვს“.

„ისეც ვაპირებდი, რომელ საათზე მიფრინავ?“

„ორზე, შენი გაცილება არ მინდა, გელოდები!“

„ნახევარ საათში შენთან ვარ“.

სწრაფად წამოდგა. „რამდენი ხანია სასაფლაოზე არა ვყოფილვარ“. — გაიფიქრა მშობლების სურათს რომ შეხედა.

„ჩემი ცხოვრების ფორმას ვუბრუნდები“. — ამ ფიქრებში დაქოქა მანქანა.

კარები ნოდარ ახალკაცმა გაუღო.

— ხომ მშვიდობაა. — მაგიდასთან ჩამოჯდა.

— რაც სახელმწიფო გვაქვს, ისეთივე მშვიდობა გვეთქმის.

— რა მოხდა?

— მინისტრს უსმინე? ამბობს გენტში, ევროპის ჩემპიონატის კენჭისყრა ჩააწყვესო.

— ვიცი, წუხელისიც განაცხადა ფიფა-კორუმპირებული ორგანიზაციაონ.

— მართლა ვაი ამ ქვეყანას, რომ გააბოროტა ასე ეგ კაცი?

— ამბობენ პრეზიდენტის ცოლი მფარველობსო.

— მალე ქვეყანას რომ სპორტსმენი აღარ ეყოლება, მერე იკითხონ, არ მინდა ავლაპარაკდე თორემ.

— რა აზრი აქვს?

— ეგ კი სწორია. ბიჭო, საერთაშორისო დახმარება მიიღეს და იმის მაგივრად მშიერ სპორტსმენებს, ოლიმპიური თამაშების კან-

დიდატებს ვგულისხმობ, საჭმელი აჭამონ, ან ორიოდე გროში უწყალობონ, მერსედესები შეიძინეს.

— ეგ გასაგებია, მაგრამ შენ ბლატერს რა უნდა უთხრა?

— აი, ეგაა რომ მაგიურებს. კაცს ფიფას პრეზიდენტობამდე ხუთი წუთი დარჩა, მირეკავს შეხვედრა მინდა, ფინანსები უნდა გამოგიყოთ ფეხბურთის განვითარებისათვის და შეხვედრის წინა დღეს შენი დაქცეული ქვეყნის სპორტის მინისტრი, პრესკონფერენციაზე მექრთამეს ეძახის. რა ვუთხრა, თვალებში როგორ შევხედო?

— შეგნებულადაა გაკეთებული, მაგას რა მიხვედრა უნდა, მაგრამ მთლად არა ტყუის ის კაცი — ბლატერზე ნათქვამს ვგულისხმობ.

— კაცო, მე მალე წავალ ამ ქვეყნიდან, ამ სარკომამ დიდი — დიდი ორი წელი მაცოცხლოს, მაგრამ იმ დახმარებას, რაც ჩვენი სტადიონის რეკონსტრუქციას ხმარდება თან ხომ ვერ წავიღებ. იცი თუ არა, რომ მომავალ სეზონში თუ განათება არ გაკეთდა და სკამები არ შეიცვალა, არა მარტო გუნდებს, არამედ ნაკრებსაც არ მისცემენ შინ თამაშის უფლებას და მერე პასუხს ვინ აგებს?

— მაგასაც ეგ არ უნდა, კაცი რომ ისე გათავსედდება, მთავრობის ლოჟაში უმაღლესი ჩინოსნების თანდასწრებით იმას იტყვის: იტალიელებთან საქართველოს ახალგაზრდული ნაკრების მოგება არ გამიხარდა და ამის შემდეგ თანამდებობაზე დარჩება, სხვაზე რა უნდა თქვა? ანდა საერთოდ მაგას ხომ საქართველოს დამოუკიდებლობის გაგონება არ უნდოდა და დღესაც საბჭოთა კაშირს მისტირის.

— ეგ ვიდას ახსოვს. ახლა მთავარია ნაძარცვი შეიტყაპუნონ, პმ, ნეტავ მართლა შემექლოს ფიფა — უეფაში ჩაწყობა, ბრაზილ გაიღიმა — იმასაც ჩემი ქვეყნის საკეთილდღეოდ არ გამოვიყენებდი? ახლა რაზე დაგირევე. ყურადღებით მომისმინე, გუშინ შენ რომ ბათუმს ბრძანდებოდი, გაზეთ „თერთმეტი — თერთმეტი“ ინტერვიუ მივეცი. კაი ბიჭები ჩანან და მეც ბევრ რამეში ზედმეტად გულახდილი ვიყავი. თუ გიყვარდე დაბეჭდვამდე გადაიკითხე, რაიმე ისეთი არ გაიძაროს.

— მაგის დარდი ნუ გექნება, მივხედავ. იმას კი შური ახრჩობს, მარადიული მეორის (რომელიც უდრის უკანასკნელს) შური, ისე შურშიც უნიჭო ალმოჩნდა, უნიჭო შური კი, ყველა შურზე დიდი სიმახინჯეა.

— ჩაის დალევ?

— რას ვაკეთებ რომ? — დავლევ.

სახლიდან ერთად გამოვიდნენ. ნეი დეკობერმა დამშვიდობები-სას ორჯერ აკოცა. მანქანა მძიმედ დაძრა. რაღაც გაუთვითცნობი-ერებელს გაელახა კაცი. კარგად იცოდა, ნოდარ ახალკაცს ფეხის გულზე სარკომის მძიმე ფორმა რომ ჰქონდა, მაგრამ მის ენერგიასა და შემართებას, ყოველთვის აღტაცებაში მოწყვავდა. ერთი კვირის წინ ერთად იყვნენ ბელგიაში, ევროპის ჩემპიონატის შესარჩევი მატ-ჩების კენჭისყაზე. ნოდარს წამი არ დაუკარგავს, იქნებ როგორმე, ვინმე დაეყოლიებინა, რათა საქართველოს ფეხბურთის ფედერა-ციას დახმარებოდნენ. ხომ თხოვდა არა, მაგრამ თან თავი ისე ლირ-სეულად ეჭირა, მართლა გაგიჩნდებოდა სურვილი, მხარში ამოდ-გომოდი, ამოსდგომოდი არა როგორც მათხოვარს, არამედ დროის უკულმართობის გამო, გაჭირვებაში ჩავარდნილ პარტნიორს. ისიც გაახსენდა მინისტრმა და მისმა დამქაშებმა ოლიმპიურ თამაშებზე დამხმარე მედპერსონალის მაგივრად ცოლები და საყვარლები, რომ გაასეირნეს, ოლიმპიადის ჩაგდების შემდეგ კი, როგორ უტიფრად ლანდავდნენ ტელევიზიით შურნალისტებს — ჰაიდა, როგორ გა-ბედეთ და გაგვაკრიტიკეთო.

„ტურებივით, მათ მიერ დასამარებულ ქვეყანაში, ქორწილსა და ლხინს არ აკლდებიან.“ — ნერვიულად გაიფიქრა, ვერაფრით გადაეწყვიტა საით წასულიყო. დილიდან ატორლიალებული მოუს-ვენრობის შეგრძენება, ცისმარეს უმნარებდა. ბოლოს მაინც სახლში გადაწყვიტა აბრუნება. იქნებ რამე დავწეროო, ანდა ძველ ნაწერს მაინც გადავავლებ თვალსო. თუ ახალ წელს დამეს ორად ორ, ისიც სიმბოლურად დაწერილ ფრაზას არ ჩავთვლით, არიქა შემოქმედე-ბითი პროცესი დამეკვებოსო, დიდი ხანი იყო უკვე ბწკარი არ დაე-წერა. მაგრამ ეს მაინცდამაინც არ აღიზიანებდა. არ თვლიდა კალა-პოტიდან ამოვარდნილად თავს, უბრალოდ არ ეცალა.

ბუხარი აანთო. ვერაფერი წაიკითხა. წამოწვა და გაირინდა.

ტელეფონმა რომ დარეკა, საათისკენ გაექცა თვალი. ექვსის ნა-ხევარი სრულდებოდა, „რა დრო გასულაო“, — გაიფიქრა და ყურ-მილი აიღო. ფეხბურთის ფედერაციის გენერალური მდივანი დათო კვინიკაძე ურეკავდა.

— ნეი, დიდი უბედურება დაგვატყდა თავს.

— რა მოხდა? — დაიზაფრა.

- ნოდარ ახალკაცი დაიღუპა.
- როდის, სად! — ლამის შეჰვეირა.
- ჩავიდა თუ არა, იქ, აეროპორტის გასასვლელში, მანქანაში გული გაუჩერდა, ერთი ორმოცი წუთის წინ მოხდა ეს.
- როდის...
- დათო კვინიკაძე მიუხვდა.
- ალბათ დღეს გადმოასვენებენ.
- ახლავე მოვალ.

ეს იყო ზარი, დიდი ზარი. შოკში რომ იმყოფებოდა ამას ვერ გრძნობდა. ფანჯარა მოაღო. ოთახი გაიყინა, მაგრამ ეს ვერც აღიქვა, თვალებში მონოლილი ცრემლი ყელში გახერგილიყო. რა ექნა ალარ იცოდა, დაკარგა მეგობარი, რომელთანაც ერთად არამარტო მსოფლიო მოიარა, არამედ მწვერვალზე ავიდა. დაკარგა იმედი, დაკარგა საყრდენი, ქვეყანამ კი გენია, ფეხბურთის გენია. უიმედობამ მოიცვა. „სიცოცხლე ხომ იმას ჰქვია შენ დღეს ხვალე ერქვასო“, — გაუელვა. ახლა ზუსტად იცოდა, განუზომლად, განუზომლად გაუჭირდებოდა ბრძოლა! ბრძოლა, ბრძოლა, ბრძოლა! იმ ღამეს აეროპორტს ზღვა ხალხი მოაწყდა. გზები გადაიკეტა, სახლში შუალამისას დაბრუნდა, პირდაპირ საწერ მაგიდას მიაშურა. სათაური მოხაზა.

* * *

დაუმარცხებლად წახვედი

„ელდა მეხივით გრგვინავს და ელვასავით გამჭოლია. ასეთი იყო შენი სიკვდილიც, ძვირფასო ნოდარ. მთელი ცხოვრება შენი საქ- მისთვის თავდაუზოგავად იღვწოდი და ხშირად გიკვირდა კიდეც, სხვებსაც იგივე რატომ არ ძალუქოთ. არადა, იმ ტვირთის ზიდვა, რომელიც შენ გქონდა აზიდული, ღვთისაგან რჩეულთ თუ ძალუქოთ, — ღვთისაგან რჩეულთ! ღლევანდელი გადასახედიდან უკვე აშკა- რად ჩანს, რომ შენ ქართული ფეხბურთისთვის იგივე გააკეთე, რაც ილია ჭავჭავაძემ საქართველოსთვის. ამიტომაც რა გასაკვირია, რომ ბერბიჭაშვილების მთელი გუნდი მოგდევდა ფეხდაფეს — ჩა- საფრებული, უტიფარნი, უნიჭონი, შურის დორბლით ალვილნი და სისხლით დაგეშილი არარაობანი. მათი გულნამცეცობა და არარაო- ბა არაერთხელ გამოჩნდა. მათ, რა თქმა უნდა, შენ ვერაფერი დაგაკ-

ლეს, მაგრამ მთელ ქვეყანას დაანახეს თავიანთი დაჩმეხილი სული. ახლა, დამიჯერე, ჩემო ნოდარ, შენი სიკვდილიც შეშურდებათ, შე-შურდებათ იმიტომ, რომ შენ მათ სიკვდილშიც აჯობე და ვაჟუაცუ-რად დახუჭე თვალი. ყველანი დამწუხრებულნი ვართ, ვტირივართ, მაგრამ მთავარზე უმთავრესი ისაა, რომ ქართველმა ერმა საკუთარ ტკივილად მიიღო შენი წასვლა. საკუთარ იარად წარმოაჩინა და სა-მარადფამოდ აღავლინა ზეცად, ვითარცა ერისკაცის სამაგალითო ეტალონი. ძერწასო მეგობარო, დრო გავა, ლეგენდად ქცეული, მითებში დაგვიბრუნდები. შენი სახელი და გვარი ხომ ეპოქაა სა-ქართველოში, მაგრამ შენი ცხოვრების შემხედვარეს ერთი პარა-დოქსული შედარება მიჩნდება, — ამირანი იყავი, ამირანი, რომლის მიჯაჭვა, დამარცხება ვერავინ შეძლო და დაუმარცხებლად წახვედი ამ ვერაგი წუთისოფლიდან. დაუმარცხებელი...

ნეი დეკოგერი

P.S. წერა რომ დავამთავრე, ჩემდაუნებურად დიდი ქართველი მწერლის კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენა-ში“ გაცოცხლებული გიორგი მეფე დამიდგა თვალნინ. ისიც თავის ფიქრებთან მარტო დარჩენილი წარვიდა წუთისოფლიდან. ისიც ქართველი იყო, თავისი კარგი თუ ცუდი თვისებებით, მაგრამ ორი-ვეს დიდი ნიჭი, საქმის კეთების სურვილი და სამშობლოს უსაზღვ-რო სიყვარული აერთიანებდათ. პო, ასე იყო, ჩემო ნოდარ, მაგრამ მოდი ახლა ყველამ ერთად გავიხსენოთ მეფე გიორგის ის უკანასკ-ნელი სიტყვები. დიდოსტატმა რომ ათქმევინა სიკვდილის წინადრე და რომლის არსი აგერ უკვე საუკუნეებია ავ წყევლასავით მოსდევს ჩვენს ერს და ვიდრე ყველანი მათ გულის ფიცარზე არ ამოვიჭ-დობთ, საშველი ვით იქნება!..

მაშ, კიდევ ერთხელ გავიხსენოთ სიკვდილის სარეცელზე მეფე გიორგის ნიშანდობლივი სიტყვები, კიდევ ერთხელ, იქნებ ამჯერად მაინც გაჭრას მან — ვითარცა ფრანგულმა და ერთხელ და სამუდა-მოდ მორჩეს ჩვენში ის, რამაც ასე დაგვანამცეცა და დაგვლია, და თუ ასე გაგრძელდა... თუმც, მოვუსმინოთ მეფე გიორგის.

„მე მივდივარ ამ სოფლიდან, პიპა, უამბე ჩემი მონათხრობი ვინც მომიკითხოს, ყველას, ბაგრატ უფლისწულსა და უკანასკნელ მეხამლესაც უამბე, პიპა.

მე მრავალი ცოდვა მიმიძლვის ამქვეყნად, როგორც მეფეს, ისე როგორც კაცს, თითქოს ყველა ღირსება და ყველა ნაკლი ჩემი ხალ-სისა მიტარებია. ვაუკაციც ვიყავი და მშიშარაც, კეისარს ვეპრძო-დი, მეშინოდა ხეიარის ფესვებისა, გულზვიადიც ვიყავი და ლოთიც, მაგრამ ჩემი ხალხისთვის არასოდეს მიღალატია, პიპა.

ჩვენი უბედურებაც ამჟამად ეგაა: ჩვენში მოღალატენი სჭარ-ბობდნენ ერთგულებს, განა თუ სხვისი, საკუთარი თავის, თავისი ხალხის მოღალატენი. კარგად ვიცი, თვით ჩემს მსტოვრებში ნახე-ვარი ბიზანტიულებს ჰყავთ შესყიდული, ნახევარი სარკინოზებს. როცა ხალხს ამდენი მოღალატე შინა ჰყავს, მაკედონელიც ვერ გა-ამარჯვებინებს მას.

ბასიანთან აზნაურებს რომ არ ეღალატათ, იქაც ვძლევდი ბა-სილ კეისარს, იცოდე.

თუ მთელმა ერმა გამარჯვება არ მოინდომა, მაკედონელიც ვერ უშველის, პიპა, რადგან ჯერ არსად გაუმარჯვიათ მშიშრებსა და მსტოვრებს.

სიყრმე და სიჭაბუკე საქართველოს შევალიე, მაგრამ ქართ-ველები „აფხაზს“ მეძახდნენ, ხოლო აფხაზები — „ქართველების მსტოვარს“ მიწოდებდნენ, ბაგრატოვანს, ლაზს. დამანელა აზნაუ-რებისა და სარდლების კინკლაობამ, პიპა, ჩვენში ყოველ ნაბიჭვარს აზნაურობა სწყურია, ყოველ ნაცარქექიას — სარდლობა.

მუდამ ბიზანტიულებს ეგებოდნენ ფეხქვეშ ჩვენი სულელი აზნა-ურები და ღორმუცელა ეპისკოპოზები, მეფეები მწვანე ეტლებს მი-ეტრფოდნენ და ბიზანტიურ ხარისხებს, ამიტომაც არ მიყვარდა პა-პაჩემი — გურგენ მაგისტროსი, მამაჩემი — ბაგრატ კურაპალატი, და მცხეთიდან გაქცევის წინა ლამეს ჩემს ვაჟს წავეკიდე, ბაგრატს.

ჩვენი უბედურება ეგაა: სხვის ფანდურზე ბუქნაობა გვიყვარს, ამი-ტომაც მუსრს ავლებდა საქართველოს სხვის ქვეყნებში ატეხილი ჭირი.

ხალხიც აზნაურებს ბაძავდა, პიპა, ამიტომაც მშვენიერს „უცხოს“ უნიდებდნენ, კარგ ქართულ თხილს „ბერძნულს“, ხოლო საუკეთესო ცერცვსაც „ბერძნულს“.

სიმთვრალეში კარგი ვაუკაცები ვართ და კარგი რიტორები, პი-პა. ეგაა ოლონდ — სიფხიზლის დროს ჩადენილი ცუდკაცობა სიმ-თვრალეში გვავიწყდება ხოლმე, ხოლო ქეიფის დროს დანაქადნები უკვე აღარ გვახსოვს გამოფხიზლებულთ.

მეც მჭირდა ეგ სენი, პიპა, სიმთვრალეში მოვაკვლევინე ფხოვე-ლებს დედაჩემის დისწული გირშელ, თრიაქით მთვრალმა.

ოდითგანვე ასე მოგვდგამს ქართველებს, მუდამ ჩვენს სიმცი-რეს მივტიროდით, რადგან მტერი აურაცხელი გვყავდა მუდამ, მაგ-რამ დიდი კაცი თუ გამოგვერია, ისე დავკორტნით, როგორც დაკო-დილ ძერას ყვავები”.

მცირე ხანს დადუმდა თვალდახუჭული, უცნაურად დაემანჭა სა-ხე, ისევ დაედო მკედრისიფერი, მერე გააზილა და ეუბნება უშიშარაიძეს:

„ახლა ადექი, პიპა, მღვდელთაგანი მომიყვანე ვინმე, არ მიყ-ვარს პამპულა ეპისკოპოზები, უბრალო დიაკვანის პუტუნი მენატ-რება, პიპა“...

ჩემო ნოდარ, ამის წამკითხველს ბევრი რამ ენიშნება უთუოდ, ბევრიც გულზე მოხვდება. არადა, შენ დანაბარებშიც ემსგავსე მე-ფე გიორგის, ყოველგვარი ხმაურის, მეტიჩრობის და პომპეზურო-ბის გარეშე, შენი სახლიდან დაადგები უკანასკნელ გზას. არც დიდი დამკრძალავი კომისიები ისურვე, სადაც პირველნი ალბათ ისინი ჩაეწერებოდნენ, ვინც შენ სიცოცხლე მოგისწრაფა. ახლახანს სამო-ცი წელი შეგისრულდა და ბევრმა, სამადლობელი სიტყვა რაა, მოსა-ლოცი სიტყვა რაა, ისიც კი დაგამადლა და დაენანა, მაგრამ არა უშ-ავს — შენს ხალხს, შენს ქვეყანას უყვარდი შენ და ის გაგაცილებს თვალცრებლიანი უკანასკნელ აღმართზე. ეს კი კაცის ცხოვრების ყველაზე მეტი აღიარება და დაფასებაა.

მადლობთ, ბატონო ნოდარ, 13 მაისის ფანტასტიკური ლამისთვის, და მადლობთ დამოუკიდებელი ქართული ფეხბურთის ჩუქებისთვის.

ჩვენ კი მარადიულად მოგვენატრები, ჩემო ძვირფასო მეგობარო“.

6.დ.

ნეი დეკობერმა წერტილი დაუსვა თუ არა სული მოითქვა, „ლირ-სნი კი არ არიან რომ გამოვაქვეყნო, მაგრამ ეს ქვეყანას სჭირდება, თვითონ ნოდარის ხსოვნას სჭირდება... გაიფიქრა, სავარძელში ჩა-ეშვა. ბუხარს შეუკეთა, ცეცხლის ალიდან ისინი გამოვიდნენ ვინც ესოდენ უყვარდა და ახლა...“

გონებაში მოგონებებმა წერა დაიწყეს. მისი ცხოვრების იმ ეპი-ზოდების წერა, რომელთა ნაიარევი ისეთი გაუსაძლისი იყო, რო-გორც ახლა იმ წუთებში მისი ცხოვრება.

1991 წლის 21-22 დეკემბერს მოხდა ეს...

წინადღით ექიმებმა საბოლოო განაჩენი გამოუტანეს ირაკლი ფარჯიანს, რამოდენიმე დღეში ტუბერკულიოზი თავისას გაიტანს. ჭლექი ბოლოს უდებდა უდიდეს ქართველ მხატვარს, რომელსაც ახლახან შეუსრულდა 41 წელი. წერი დეკობერი პალატაში შევიდა, ირაკლის არ ეძინა.

- რას შვრები წერ, რა ამბავია?
- მე მგონი ამაღამ მთავრობის სასახლეს დაარტყამენ.
- მაინც ვერ მოხერხდა მორიგება?
- არა კაცო, ეს ვის უნდა რომ?
- დამიჯერე, ეს ქვეყნის არნაული უბედურების დასაწყისი იქნება, რომელიც შესაძლებელია, საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს ფინალურ ეტაპადაც იქცეს.
- ეჲ, რაც არის არის, სადაც წვრილია იქ გაწყდეს.
- მასე მსჯელობამ დაგვლუპა. თავს მიხედე.
- შენ როგორა ხარ, დროზე დაბრუნდი თორემ საღამოობით შენ სახელოსნოს, არა, როგორ ამბობ ხოლმე, შენი სამფლობელოს ჩამწრალ ფანჯრებს რომ ვუყურებ, გული მიღონდება.
- ახალ წელს იქ შევხვდეთ. თუმც, ნამოსვლისას ყველა ჩემს სურათს დავემშვიდობე, თვით ჩემს „სამფლობელოსაც“.
- ნუ სულელობ.
- მომისმინე, თავს მიხედე, ტყუილად არავის შეაკვდე და ცხოვრებას სისულელეზე ნუ გაფლანგავ. მე კი, მე კი წამოსვლის დღეს მართლა დავემშვიდობე ყველაფერს. ნათესავი მომიკვდა. ჩემი ცოლი გაიყვანე ორიოდე კაპიკა შეაწევს საცოდავთ.
- წერ დეკობერს გული დაეკოდა, უსუსრობის შეგრძნება დაეუფარა, მომკვდავის უსაზღვრო სულის განვითარებაზე.
- კი, რაზეა ლაპარაკი.
- კიდევ ერთი, ბექას გაუჯავრდით ხოლმე.
- რას მემშვიდობები, დაგავიწყდა ჩემი ოცნების ქალის სურათი რომ უნდა დამიხატო?
- ეგ გირჩევნია, სიცოცხლეში ნახო. არადა, სვანეთში რომ ვერ წავედით?
- წავალთ კიდევ.
- ვერა, ვერ წავალთ. კიდევ ერთი დაიმახსოვრე — გაუფრთხილდი საკუთარ შემოქმედებას თორემ...

— გასაგებია. წავედი ახლა რუსთაველის პროსპექტზე, ვნახავ იწყებენ თუ არა.

თბილისის ცენტრალური პროსპექტი ათასგვარ წაგავს ბარიკადებად ექცია. ორივე მხარე მიტინგებს ატარებდა და დაუნდობლად აბრიალებდა თვალებს. სიტყვით შერიგებაზე ლაყბობდნენ, მაგრამ აშკარა იყო, ეს არავის სურდა. ხოლო როცა პუტჩისტთა მეთაურმა — სიგუამ, მიკროფონში პრეზიდენტს კურდღელი უწოდა, ნეი დეკობერი საბოლოოდ დარწმუნდა, სროლა გარდაუვალი იყო. ერთი უცნაურობაც შენიშნა (ეს ამბავიც არ ანალვებდა არავის), უმეტესობა, ისევ, ერთი წლის წინანდელ ეიფორიაში იყო, როცა 9 აპრილს რუსებს ებრძოდნენ და „მცირეოდენი მსხვერპლის“ ფასად, მთელმა ქვეყანამ ირწმუნა — „გმირები“ იყვნენ. ახლაც უმრავლესობა ფიქრობდა, ერთ-ორს გაისცრიან, და მერე „სალი აზრი“ ყველაფერს თავის ადგილს მიუჩენს. შუადლისას ხმა გავრცელდა, პატრიარქიც გვერდზე გადგა, არბიტრობაზე ავადმყოფობის მომიზეზებით უარი თქვა და საპატრიარქოში გამოიკეტა. ეს უკვე საბოლოოდ ხელფეხს უხსნიდა სისხლის მოსურნეთ. ირგვლივ კომუნისტური რევანშის აჩრდილი დაბორიალობდა, ოსტატურად წარმართავდა ყოველივეს და მეხუთე კოლონის მეშვეობით გადატრიალებას ამზადებდა.

ყოველივე სისხლის წყურვილით გაჯერებული ჰაერის შესუნთქვისთანავე იგრძნო ნეი დეკობერმა. ახლა საჭირო იყო სწრაფი ქმედება. პირველ რიგში, პრეზიდენტს თავისი არაორდინალური ქმედებით უნდა როგორმე განემუხტა სიტუაცია. განდის მაგალითი წარმოუდგა თვალინი. პრეზიდენტს როგორმე უნდა გაერღვია მოჯადოებული წრე, შეეცვალა სიტუაცია. აი, მაშინ დაუჯერებდა საზოგადოების ყველა ფენა იმას, რომ კრიზისი ინსპირირებულია, რევანშისტებს მოტყუებული ხალხი წარისმგლეჯელებად სჭირდება, ძალაუფლებაში მათ არავინ მოიყვანს.

მოსკოვი აშკარად ფლობდა თბილისში სიტუაციას, სიტუაციას, რომელიც ერთი წლის წინ ხელიდან დაუსხლტა.

პრეზიდენტთან დაახლოებული თავისი ექსტრავაგანტური გამოსვლებით ოპოზიციის დუჯის მომგვრელი, ეროვნული მოძრაობის ერთგვარ იდეოლოგად (იდეოლოგი, რომელსაც გულწრფელად უყვარდა სამშობლო, მაგრამ „პაპზე უფრო დიდი კათოლიკობით“, აშკარად ძაბავდა სიტუაციას), ცნობილი გურამ პეტრიაშვილი მოიხელთა.

- გურამ, პრეზიდენტს შემახვედრე ერთი ათი წუთით.
- არ გამოვა.
- რატომ?
- მიტინგზეა.
- დამერწმუნე, შეხვედრა აუცილებელია.
- წუ ღელავ, ხალხი ჩვენს მხარეზეა.
- ხვალ და ზეგ ხალხი არავის მხარეზე აღარ იქნება. ეს დაღუპვის ტოლფასია.
- წავედი, მეჩქარება, მერე ვილაპარაკოთ. — გურამ პეტრიაშვილი უსწრაფესად გაუჩინარდა.

ნეი დეკობერმა სინაულით სავსე მზერა გააყოლა. პოლიციის კორდონს პრესის წიგნაკი აჩვენა, ავტობუსის ქვეშ გაძვრა, ინტურისტებთან შეკრებილ უამრავ ნაცნობს მოჰკრა თვალი. მათი უმრავლესობა დიდ საბჭოეთში ცნობილი მწერლები, მსახიობები, მუსიკოსები, ყოფილი პარტიული ფუნქციონერები იყვნენ.

პოლიციის ვიცე-პოლკოვნიკი, რომელშიც ქალაქის ავტოინსპექციის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი შეიცნო, „ელიტით“ გარშემორტყმული ანგლობდა — მე და მინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე ვლაპარაკობდით, როგორც კი იმ „სუნიანებს“ შეუტევთ, ნამს აქეთ გამოვიქცევით და სიხარულითაც მიგვიღებენო, რაზედაც ერთმა პარლამენტის გარეთ დარჩენილმა „ლიბერალმა“ პოლიტიკოსმა შეაშველა, „რუსები აუცილებლად მოგვეხმარებიან, აბა ვის უნდა ეგაო“.

ამის მომსმენს იმედის უკანასკნელი ძაფიც გაუწყდა. სახლში დაბრუნდა. მწერალთა კავშირიდან დარეკეს — ხვალ კავშირში მიტინგია და იქნებ მოხვიდეთო. „მიცვალებულთა დასათვლელად?“ — მიუგდო მდივანს და ყურმილი დააგდო. მერე მანქანით მეგობარს გაუარა, შესძახა — „ნამოდი რაღაც ხასიათზე ვერა ვარ, გავიაროთო“.

გამთენია, გრგვინვა რომ შემოესმა, პირველად ჭექა-ქუხილი ეგონა, მერე მოიაზრა დეკემბერში ქუხილს რა უნდაო და ფანჯარას მიაწყდა. შორს ცეცხლი ავარდა — ფანჯრის მინები შეაზანზარა ქვემეხთა გრგვინვამ. მიხვდა დაინტ.

ერთ საათში რუსთაველზე იყო. უამრავი ხალხი შეკრებილიყო. ერთი ჯგუფისკენ „ბეტეერი“ გაქანდა, ხალხი წივილ-კივილით ფოსტას მიაწყდა. მანქანით ლამის მთავრობის სასახლემდე მივიდა. ავტობუსები ინვოდნენ, მარადიორები მაღაზიებს ძარცვავდნენ. ნაცნობი მწერალი შენიშნა.

— დიდ ხანია აქა ხარ.
 — სროლიდან.
 — ვინ ისროლა პირველი.
 — ეგ არავინ იცის, მაგრამ დახოცილი და დაჭრილი მრავლად არის.
 უცბად ტყვევიბი წუილით წამოვიდნენ. ნეი დეკობერი თავს ისე ხრიდა თითქოსდა აცილებას შეძლებდა. მერე მანქანაში ჩახტა, ნერვიული კანკალისაგან აცახცახებულმა გასაღები ძლივს მოარგო მანქანას, სასტუმრო „ივერიასთან“ შეჩერდა. მანქანიდან გადმისვლა ვერ მოასწრო, ბრმა ტყვიამ უცნობი მოცელა. მანქანა ქუჩის მეორე მხარეს გადააყენა. იქ ძირითადად რევანშისტები შეკრებილიყვნენ და ყოველ გასროლას თვითკომაყოფილ „ოხვრას“ აყოლებდნენ. უნივერსიტეტისკენ წავიდა, აქ პრეზიდენტის მომზრეები იყრიბებოდნენ. ვარაზის ხევში დაეშვა. შენიშნა, შენიშნა კი არა დაინახა, როგორ გააჩერეს მანქანა და მძლოლი როგორ გადმოაპანდურეს. „ოპერაციაში“ ახალგაზრდა ქალიც მონანილეობდა კისკისით. ქვეყანაში კოშმარი ისადგურებდა. საავადმყოფოსაკენ წავიდა, მანქანის სავარძლის ქვეშ პარაბელუმი მოისინჯა. ახლა ყველაფრისოფას უნდა ყოფილიყო მზად. ირაკლი ფანჯრიანთან ოთახში არავის უშვებდნენ. წამით მაინც შეძლო შესვლა, ირაკლიმ დალონებული ხმით ჰკითხა.

— დაიწყო?
 — კი.
 — ეს არაა დასაწყისი დასასრულისა, ეს დასასრულია.
 — გეძინა?
 — არაა ახლა მაგის დრო, წადი საქმეს მიხედე.
 გულდამძიმებულმა ერთხანს დერეფანში იწრიალა, მერე ეზოში ჩავიდა მანქანაში ჩაჯდა. ქვემეხების ხმა არ წყდებოდა. რუსთაველზე ვეღარ გააღინა, ზღვა დემონსტრანტები მიტინგს ატარებდნენ. „ფეხით გავალო“, გაიფიქრა, მაგრამ იმის შიშით რომ მანქანას მოპარავდნენ, სახლისაკენ წავიდა. იმ დღეს კიდევ სამჯერ გავიდა „საბრძოლო თეატრის“ სანახვად. მდგომარეობა უცვლელი იყო, მონინაალმდეგენი სტაბილურად ანადგურებდნენ ერთმანეთს. რუსთაველის პროსპექტის მოშორებით კი ქვეყანა ცდილობდა მაინც თავისი ცხოვრებით ეცხოვრა, ერთი სიტყვით თვითგადარჩენის ინსტინქტი მუშაობდა.

ლამის ოთხის ნახევარზე დაურეკეს ირაკლი აღარააო. ჩაიცვა და გავიდა.

მეორე დღეს კუბოს გასაკეთებლად მისულებს, უარი უთხრეს რაც კუბოები გვქონდა, ერთთავად დაიტაცესო. პარაბელუმი ამოილო. დურგალს შუბლზე დაადო და მიანიშნა არ ხუმრობდა. მაშინ აქედან არ წახვიდეთო, — უთხრეს დამფროთხალმა ხელოსნებმა. საღამოსთვის კუბო დატვირთეს, კოლონად დაიძრნენ. მუშებმა გასახეს, „კუბოს თავსახურს მოუფრთხილდით არ მოგპარონო“. დუში მოერია. ქვეყანაში სიძულვილის ინფექცია ფეხს იდგამდა.

ეს მოხდა 1993 წლის 28 სექტემბერის შემდეგ.

თბილისი-ფოთის მატარებელში ავიდა, ეჭვით მიმოიხედა, არ სურდა ვინმეს შეემჩნია. ის ხომ, „მტრის“ ბანაკს მიემგზავრებოდა — „მტრის“ ბანაკს. ჩასაფრებულებიც ხომ ამას ელოდნენ.

სამოქალაქო ომი, რომელიც მეორე წელინადია მიდიოდა, ახალ ფაზაში შედიოდა. დაბეჩავებულ ქვეყანას კი მოსეირის როლი რგებოდა, უნიფრეზო მოსეირეს როლი. ურთულესი დრო იყო: პუტჩისტების მიერ აფხაზეთში წამოწყებულ ავანტიურას ის მოჰყვა, რომ ორიოდე დღის ნინ სეპარატისტებმა სოხუმი აიღეს და ოცდაათიათას ქართველს ყელი გამოჭრეს, ვინც გადარჩა (დაახლოებით ორას ორმოცდაათი ათასი ადამიანი), ზოგი უდელტეხილებით, ზოგი ზღვით, ზოგი ტყით, ზოგი ბილიკით და ვინ იცის კიდევ რა გზით საქართველოს გულისაკენ მოიწევდა. მოდიოდნენ შიშველნი, პატივაყრილნი, სულში ჩაფურთხებულნი, საკუთარ ქვეყანაში ბოგანოდ ქცეულნი. სწორედ ამ დროს ფრონტისპირა ზუგდიდში, პუტჩისტების მიერ დამხობილი პრეზიდენტი - ზვიად გამსახურდია დაბრუნდა. ამ ინფორმაციის გავრცელებისთანავე, თბილის მოკალათებულმა გარეწრებმა სიხარულიც ვერ დაფარეს. ახლა შეიძლებოდა ყველაფრის გამსახურდიაზე გადაბრალება — თვით მთელი ქვეყნის გაპარტახებაც კი. ეს დაბრუნება ცის მანანა იყო — ცის მანანა. სამეგრელო, საქართველოს ეს მარადიული ვანდევა, რომელმაც ყველაზე მეტი დარტყმა მიიღო ამ ჯოჯოხეთში, ყალყზე დადგა. თბილისში, ფილარმონიაში შეკრებილმა ფილარმონიის კაცებმა - „კუდიანებზე ნადირობა“ გამოაცხადეს. მათი ბლავილი - „ზვიადი მოდისო“ — ქვეყანას წვდებოდა. ვისაც რაიმე თანაგრძნობას შეამჩნევდნენ წამს აწიოკებდნენ. ემიგრაციაში მყოფთა ბინებს არბევდნენ, მათ ოჯახებს ავინწოდებდნენ. ნარკოტიკებით გაბრუებული ავტომა-

ტიანები, საქართველოს ყველა კუთხე — კუნჭულში ბოგინობდნენ და მხოლოდ თავიანთვის (თვით შავი სამყაროსთვისაც კი მიუღებელ), მისაღებ განკითხვას დაგიდევდნენ. ამიტომაც ფრთხილობდა ნეი დეკობერი. არადა, როგორც მწერალს სურდა ყოველივე თავისი თვალით ენახა და მერე გაბედული სიტყვა ეთქვა. მეგობარი გიზო ჩხივაძე წამოჰყვა და კუპეში კუთხეში მიყუჟულნი, გატრუნულნი მატარებლის გასვლას სულმოუთქმელად ელოდნენ.

„მაგრად ვრისკავ“, — გაიფიქრა ნეი დეკობერმა.

ცხენისწყლის ხიდზე, რომელიც ოპოზიცია-დომინანტს ჰყოფდა, მატარებელს ჯერ კიდევ ატარებდნენ, (მერე აღმოჩნდა, რომ მათი მატარებელი უკანასკნელი იყო, რომელმაც ამ ხიდზე გადასვლა მოასწორ). სენაკში შუალამისას ჩააღნიეს. ქალაქში კანტი-კუნტი სროლა და ძალლების გაბმული ყმული ისმოდა. სადგურზე ტყუილად მოხეტიალე სამხედრო ფორმიანს კომენდატურის გზა ჰქითხა.

აკაკი ელიავას კაბინეტში სუფრა გამლილიყო. კომენდანტს, განდევნილი პარლამენტის დეპუტატი იგორ ნარმანია დაენიშნა თამადად და სვამდნენ. იგორ ნარმანია იცნობდა, კაკო ელიავას წარუდგინა, მიიპატიუა. არც ნეი დეკობერს დაუწყია თავპატიუი, ლუკმა გატეხა, მასპინძლები ადლეგრძელა.

აკაკი ელიავამ თანამემწეს უხმო, ვიღაცაზე გადაუკრა:

„ვიდრე რეკვიზიცია გამიკეთებია უთხარი საპატიო სტუმრები ჰყავს-თქო, შამპანური გამოგატანოს“.

ყველა საკმაოდ შეზარხოშებული იყო. ნეი დეკობერმა ახლადა მოისაზრა, სენაკში ვისაც კი თვალი მოჰკრა ყველა მთვრალი დაბორიალობდა. კი გაიფიქრა — რა ამბავია ამდენი ლოთობა ამ გაგანია ომის დროსო, მერე ხელი ჩაიქნია, ჩათრევას ჩაყოლა ამჯობინა.

დილით საწოლში თავს აკაკი ელიავას მოადგილე დაადგა შამპანურის ბოთლით — გაიღვიძეთ ნუხელის ფოთი ავიღეთო.

დაიზაფრა. თუ ამხელა ოპერაცია მზადდებოდა საქეიფოდ როგორდა მოიცალესო. სწრაფად ჩაიცვეს. აკაკი ელიავა უკვე ფოთს წასულიყო. ლტოლვილთავის სახელდახელოდ გამართულ სასა-დილოში უფრო ცნობისმოყვარეობის გამო შევიდნენ. ნოყიერმა საჭმელმა ერთგვარად განაცვიფრა. ტრასას მიაშურეს თუ არა ნეი დეკობერმა სიხარულით შეძახა, როცა „ზაპოროჟეცის“ საჭესთან ნაცნობი მწერალი დალანდა.

— დიდი ხანია აქეთ ხარ?

— აბა რა უნდა მექნა, ბიჭი გამიქციეს, მერე კი დედა მომიკლეს.

ნეი დეკობერმა, მუშტი მოკუმა, რაღა უნდა ეთქვა. საუბარი ისევ ჯემალ დავლიანიძემ განაახლა. ღრმად იყო დარწმუნებული „კანონიერი“ ხელისუფლება აღსდგებოდა.

ზუგდიდის ცენტრალურ მოედანზე, ყოფილი რაიკომის შენობის წინ ზღვა ხალხს მოეყარა თავი. ზვიად გამსახურდიას დროებითი რეზიდენციაც აქ აღმოჩნდა. საერთოდ ხალხში გაურკველობის დრტვინვა სუფევდა, რაც პანიკის მაგვარ დამღას, ასვამდა ყოველთვის. მოედანზე, ჯერ რენე კალანდიას შეხვდა, მერე კი წაცნობი სახეების მთელი კასკადი დალანდა. პირველსავე წამიდან, რაღაც უნდობლობა იაზრა. გურამ პეტრიაშვილმა კი მართალია ღიმილით, მაგრამ პირდაპირ ატაკა:

„კა კაცი ხარ, მაგრამ არც ის დაგვვიწყენია, ჩვენს წინააღმდეგ წერილები, რომ გამოაქვეყნე, ასე, რომ როგორც კი თბილისში დავბრუნდებით, ცოტა ხანს ციხეში გაყურყუტებთ და მერე შევრიგდებითო“.

ნეი დეკობერმა გაღიზიანებით უპასუხა, რომ არ ტყუოდა მაშინ, — „ყოველივეს შედეგებს ახლა ვიმკითო“. აგრესია იგრძნო, უკვე ნანობდა ჩამოსვლას, სიტუაცია პოეტ ედემ კვირტიას გამოჩენამ განმუხტა. „გეყოფათ ახლა კინკლაობაო“. მერე გვერდზე გაიყვანა და უთხრა: „პრეზიდენტი მარტვილისკენ მიდის, სოფელ სალხინოში ჭყონდიდობის დღესასწაულია, წამოდი, ზვიადს იქ შეხვდებიო“.

მეორე ოთახში გავიდნენ, გურამ პეტრიაშვილიც გამოყვათ, ნეი დეკობერს ხელკავი გამოსდო და ღიმილით უთხრა:

— რას იძუბები ბიჭო, ხუმრობა არ იცი? მოდი გაკოცო.

ნეი დეკობერმა გაიღიმა, გურამს დაუძახეს.

დროის გასაყვანად ქუჩაში ერთგვარ ფსიქოლოგიურ ჭვრეტას მიჰყო ხელი. ირგვლივ ყველა ფუსტუსებდა და მაინც არავინ არაფერს აკეთებდა. ანდა რა უნდა ეკეთებინათ, როცა თავად წესიერად არ იცოდნენ რა ხდებოდა და ყოველ წამს ახალი ჭორები ტალღასავით გადაუვლიდათ და მის თარგზე აყენებდა ყველას. ისიც შეიგრძნო, რომ განწირული სულისკვეთების აჩრდილი მეუფობდა ირგვლივ. ხოლო მარტვილში როცა ყური მოჰკრა პრეზიდენტის საუბარს — დილიდან ლოთი ქობალია (ამბოხებულთა მთავარსარდალი), ვერ მიპოვნიაო, საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ ისინი დამარცხებისთვის განწირულნი იყვნენ.

პრეზიდენტი თბილადაც შეხვდა და დისტანციაც დაიჭირა. აშ-კარად არ სურდა ზღურბლის დარღვევა. სუფრაზე ოჯალეში ზომიერად შესვა, აშკარად შეცვლილი ეჩვენა, ისიც გაიფიქრა: „დისტანციდან — პრეზიდენტად ახლა უფროა ჩამოყალიბებული, ვიდრე მაშინ, ხელისუფლებაში რომ მოვიდაო“.

ზეიად გამსახურდია დაახლოებით საათ-ნახევარში დაემშვიდობათ, ყველას სოხუმის განთავისუფლება და თბილისში შეხვედრა უსურვა და წავიდა. ნეი დეკობერმა გასვლისას პრეზიდენტის თბილი მზერა დაიჭირა, პატივისცემის ნიშნად წამოდგა, სევდიანი მზე-რით აგრძნობინა, რომ თანაუგრძნობდა და ესმოდა მისი.

პრეზიდენტი თვალს მიეფარა თუ არა გულმა რეჩხი უყო. რაღაცით მიხვდა, რომ ანი მას ცოცხალს ვერასდროს ნახავდა.

მარტვილში ღამე მამიდასთან გაათენა. მეორე დილით კი აბაშის ოცდაათკილომეტრიან გზას ფეხით დაადგნენ. გზად ურიყა და ტრაქტორი შემოეშველათ. აბაშიდან „ფრონტის ხაზამდე“ კი ტანკის კოფორზე შემომჯდარნი მივიდნენ. მაგრამ იქ, რომ იტყვიან, დედა-შვილს არ აიყვანდა. იყო ერთი ნიოკი, თუმცა ხიდზე გადასვლას ვერავინ ბედავდა. საღამოთი აბაში მობრუნდა. იქ გაიგო სენაკში სანიტარული მატარებელი კომპლექტდებაო და იქით გავარდა. იქ კი აღმოჩნდა, სანიტარული მატარებელი მესამე დღეა კომპლექტ-დებოდა, მაგრამ როდის ნავიდოდა თბილისისაკენ კაცმა არ იცოდა.

მატარებელში ხის ნარებზე ტანსაცმელგაუხდელად გაათენეს ღამე. ახლა, სენაკიდან დაადგნენ აბაშის გზას — ფეხით. შუა გზაზე მერსედესი გამოჩნდა, რომელმაც გააჩერა კიდეც. კაცი სიხარულისგან მეცხრე ცაზე ფრინავდა. ღამით მანქანა სამხედროებს წაეყვანათ, პატრონს უკვე გამოტირებული ჰყავდა „რეკვიზიტირებული“, მაგრამ დილით, ჰოს საოცრებავ, სახლს მოეყვანათ, თან ბოდიშიც მოუხდიათ, საღონი ძალიან დაგვესვარაო. მონაყოლი ზღაპარს ჰგავდა, მაგრამ ომს ეტყობა ახასიათებს ასეთი საოცრებანი. ფრონტის ხაზთან ამჯერად ჯავშანტრანსპორტიორით მივიდნენ. გარისეს და ხიდს მიუახლოვდნენ, იქიდან წამს ტყვია დაუშინეს. რკინის ბოძს ამოეფარა, ნელ-ნელა გამოტოპა. ამ დროს ლტოლვილებით სავსე აგტობუსიც გამოჩნდა. გატანჯული ქალები და ბავშვები თვალებს უიმედოდ აცეცებდნენ. ბედად ერთი ადგილობრივი გამოჩნდა, რომელმაც ურჩია — ერთ-ორ კილომეტრში, ზემოთ, სო-

ფელ ილორთან, ცხენისწყალი იტოტება, იქ ფონზე გასვლა შეიძლება, მით უმეტეს პოლიცია დგას და ისინი არაფრით არ გესვრიანო“.

რა უნდა ექნათ, გასწიეს. მართლაც ორ კილომეტრში ფონი გამოჩნდა. ბავშვები კისრებზე შეისვეს, თეთრი ბაირალები ააფრიალეს, გაყინულ წყალში შეტოპეს. გზად ორი ჟურნალისტი გოგონა აჰყავთ. ერთადერთი იმედი ახლა თქვენა ხართ და იქნებ სამშვოდობოს გაგვაღწევინოთო. იქეთ ნაპირზე გადავიდნენ თუ არა ქალები გამოუტყდნენ, ტუალეტი გვინდა და ვინმეს ეზოში „გვიშუამდგომლეთო“ . ვიდრე სამტრედიაში ჩავიდნენ ასჯერ მაინც გააჩერეს, აშკარად დასაყაჩალებელ „ობიექტს“ ეძებდნენ. სამტრედიაში ერთი დიდი ვაკხანალია დახვდათ. ჩემოდნიანი „საეჭვო ოჯახი“ სამოქალაქოორმიანმა, ავტომატმომარჯვებულებმა გაპარტახებულ საქმიან ეზოში შეიყვანეს და „ჩხრეკა“ დაუწყეს, როცა გაუბედურებულმა ქალმა დაიკვნესა: „თავი დაგვანებეთ, ჩვენ ჩვენი უბედურება გვეყოფა უსახლკაროდ დავრჩითო“, პასუხი ერთი ლანირაკისგან ლულის მიბჯენით მიიღო — „ხმა, შენი ზვიადისტი დედასც...“

ნეი დეკოპერს ამის გამგონეს რეტი დაესხა, უცბად მოშორებით ნაცნობს ჰყიდა თვალი, „ამირანი, რა გვარია, თუმცა რა დროს ეგაა, იპოდრომზე ხომ ადრე ერთად ვთამაშობდით“. გაიფიქრა.

„ამირან, ამირან“ — დაუძახა.

ამირანს აშკარად გაუხარდა ძველი თანამეინახის დანახვა.

„ნეი, როგორა ხარ, საიდან-სადაო“.

„როგორც დღეს ერთმა ლტოლვილმა მითხრა იქითა საქართველოდან“.

„რა, ზვიადისტი ხომ არ გახდი, ეს ნაღდი თბილისელი კაცი?!“

„არა, რას ამბობ, ისე ეს ნაღდი თბილისელები, სხვა „ნაღდმა თბილისელებმა“, რომ მთელ საქართველოს შეაძულეს თუ გრძნობ ამას, თუმცა ახლა ამაზე არ გვინდა, აგერ იქეთ, ნაბიჭვრები ერთ ოჯახს ძარცვავენ და იქნებ ჩაერიოთ?“

ამირანმა მეგობრებს ანიშნა. კუთხეში მიმწყვდეულ ბეჩავებს მიადგნენ.

„რა გაახურეთ, არც დღე იცით და არც ღამე?! სულ გადაიჯვით თავზე? — შესძახა ამირანის ერთ-ერთმა მეგობარმა.

„შენ ვინა გკითხავს?“ — არ შეეპუა ერთი მოროდიორი.

„ბიჭო, შენი წონა ტყვია მაქვს ნასროლი, ახლავე გადით აქედან და იცოდეთ ვის როგორ ელაპარაკოთ.“ — ამირანი გახელდა.

მოროდიორებმა იგრძნეს, რომ ძალები არათანაბარი იყო და ბურტყუნით „კიდევ შევხვდებითო“, — გზას გაუყვნებ.

— რა ხდება ერთი გამაგებინე, სულ გავგიუდით?

— ეტყობა, — ამირანი აშკარად წუხდა, — წუხელის კულაშში ერთი ებრაელის ოჯახიდან მიცვალებული გაიტაცეს, გამოსასყიდს ასი ათას დოლარს სთხოვენ და ახლა იქ მივდივართ.

— ყოჩალ ძმაო, ჩვენ ყოჩალ, აკი ოცდაექვსაუკნოვანი მეგობრობაო.

— ხომ იცი ერთმა ჭუჭყიანმა ღორმა ყველა გასვარაო. აგერ მანქანაც მოვიდა. წავედი.

— წამიყვანე მეც.

— კი ბატონო.

სოფელ კულაშში ხალხი შეჯგუფულიყო. არავის დანა პირს არ უხსნიდა. კახეთისა და თბილისის „მხედრიონის“ ელიტაც იქ იყო. „ასეც ვიცოდი, რომ ესენი გააკეთებდნენ“, — ჩაუჩურჩულა გიზო ჩხიკვაძემ, რომელიც თბილისიდან მოყოლებული ფაქტიურად ხმას არ იღებდა, — ამ ნარკომანებმა, სამშობლოს დაცვის ლოზუნგით მთელი ქვეყანა დააქციეს, მთელი თაობაც გარყვნეს, წელან ის ხარჭისნაშობი ამათი წინილები იყვნენ. — გიზო ჩხიკვაძე ეს უზარმაზარი ახმახი ბრდლვნიდა ყველაფერს.

— ცოტა ჩუმად, ხომ არ გგონა ჩვენ დაგვინდობენ?

— ნეი, გამარჯობა, როგორა ხარ?

ნეი დეკობერი შემობრუნდა, უნივერსიტეტის მეგობარი ზენონი შეიცნო.

— ზენონ, შენ მოსკოვში მგონიხარ, აქ საიდან გაჩნდი?

— ერთი წუთით იქეთ გავიდეთ, გიზომ ველარ მიცნო?

გიზო ჩხიკვაძემ ხელი ჩამოართვა.

— რა ხდება? — ჰკითხა დაბნეულმა ნეი დეკობერმა, შენიანი ხომ არ არის მიცვალებული?

— კი ნათესავია, მაგრამ ახლა მომისმინე, გენდობი და უნდა მიშველო.

— კი გენაცვალე, თუ რამე შემიძლია?

— მომისმინე, გუშინნინ დედა მომიკვდა, არ ვამხელთ, ხომ იცი ჩვენი ოჯახი შეძლებულ ებრაელებად ითვლებოდა, ისიც კი არ იციან მე რომ ჩამოვედი, თორემ ერთად მოგვიტაცებდნენ. ახლა კი იქნებ მომეხმარო და მიცვალებული როგორმე ჩუმად აქედან გამაყვა-

ნინო. კოპიტნარში პატარა თვითმფრინავი ვიქირავეთ, სასწრაფოდ უნდა გადავაფრინო სოჭში, იქიდან კი ისრაელში გადავასვენებ. — ზენონი გაყუჩდა და თვალებში ჩააშტერდა.

— მომიცადე აქ, — გამოსცრა ნეი დეკობერმა.

ამირანი გამოიხმო, სიტუაცია აუხსნა და პირდაპირ უთხრა:

— თუ რამე კაცობა კიდევ არსებობს ეს უნდა გამაკეთებინო.

— ჰყითხე მანქანა ჰყავთ?

— ეყოლებათ.

— მაშინ მე ჩავუჯდები, შენ და გიზო ჩემს მანქანაში ჩაჯექით, ოღონდ ხმა!

— რაზეა ლაპარაკი.

აეროპორტუამდე მანქანებიდან ავტომატების ლულები ჰქონდათ მომარჯვებულები. ცხედარი შეასვენეს თუ არა, ზენონმა ჯიბეში რაღაც ჩაუდო.

— ათასი დოლარია, პატივი ეცი ბიჭებს.

— მოიცა კაცო, მოიცა და მოიდი აქ. ჩვენ აქ ყველაფერი კი არ დაგვიკარგავს, არ ამაყვირო, წაიღე.

დეკობერმა ფული ჯიბეში ჩაუჩრუთა. ამირანმა ყველაფერი დალანდა, გაიღიმა, ნეი დეკობერს ხელი გადახვია და ზენონს მიმართა,

— კარგად იყავით, მადლობის თქმის დრო კი შვილების ქორწილში გექნებათ. აბა ახლა აჩქარდით.

თვითმფრინავი სწრაფად დაიძრა.

— ამაღამ დარჩი დეკობერ, ხვალ მე გაგაცილებ.

— არა, ძმობას გაფიცებ აღარ შემიძლია, იქნებ ქუთაისს გამამგზავრო როგორმე. თბილისში ვილაპარაკოთ ყველაფერზე.

— აბა, მომავალ შეხვედრამდე.

თბილისს ორი დღის შემდეგ ჩამოაღწია.

გზად გაზეთები იყიდა. „საქართველოს რესპუბლიკა“ გაშალა და კინაღამ გული შეუღონდა, შავ სვეტში ამირანის სურათი შეიცნო. „ისეთი წესიერი და ვაჟკაცი იყავი, რომ ჯაბამ გვითხრა, ერთი კარგად შეამონებთ შემოგდებული ხომ არააო“. — წერდნენ მხედრიონელები ნეკროლოგში. მაგრამ სიურპრიზები ამით არ დამთავრებულა, გაზეთ „ახალგაზრდა ივერიელში“, დიდი ასოებით ამონკითხა — „ნეი დეკობერი ზვიად გამსახურდიამ გამომცემლობათა გენერალურ დირექტორად დანიშნაო“. გულზე შემოეყარა. ბედად

სახლი გატეხილი არ დახვდა, თუმცალა ცხაურში მდგარი მანქანის-თვის წინა მაშუქები მოეპარათ, „ეგ არაფერი“, ჩაილაპარაკა. სწავლულ მდივანს დაურევა — ინსტიტუტში რა ამბავია, ხვალ აუცილებლად მოვალ სამსახურში, რაზედაც სწავლულმა მდივანმა დიდი წრიალის შემდეგ ამოღერდა — მოგხსნეს, როგორც სამსახურის სისტემატიური გამცდენი, შეფს ზევიდან დაურევეს და რა ექნა, სხვა გზა არ ჰქონდაო.

„ესეც ასე, უმუშევარიც დავრჩი, რა გზა დამრჩენია — ემიგრაცია? ვერ ეღირსებიან მაგას“ — სიმწრით ჩაილაპარაკა.

* * *

...1121 წლის თორმეტი აგვისტოს საღამო. დიდგორის ველზე ქართველები თურქ-სელჯუკებზე გამარჯვებას ზემობენ. მეფეთა-მეფე დავით IV აღმაშენებელი, ორას ფრანგ ჯვაროსანს მიუახლოვდა, ქართველთა დასახმარებლად, რომ მოსულიყვნენ პალესტინიდან.

— მეგობრებო არის დანაკლისი?

— ქრისტეს საქმისთვის სიკედილი დანაკლისად აროდეს ითვ-ლებოდა ჩვენში მეფეო. — უპასუხა ბრგე ჯვაროსანმა.

მეფეს ესიამოვნა ვაჟუაცის პასუხი.

— დღეს ჩემი სტუმრები ხართ, რამეს ხომ არ ისურვებდით?

ჯვაროსნებს ერთი რაინდი გამოეყო.

— დიდო მეფეო, მოგვისმინე და შეგვიწყალე! — რაინდმა პაუზა დაიჭირა, — ჩვენ გადავწყვიტეთ, თუ თქვენი ნებაც იქნება, სამუდამოდ აქ, ამ დალოცვილ კუთხეში დავრჩეთ სიკედილის ჟამამდე.

მეფე შეიშმუშნა, არ მოელოდა ასეთ თხოვნას.

— რა გქვია რაინდო?

— ვიკონტი დე კობერი მეფეო.

— მაში იყოს ნება შენი ვიკონტ.

რაინდნი ჩამოქვეითდნენ, ცალი მუხლი მოიყარეს...

* * *

ნეი დეკობერს შეამცივნა, გამოერკვა — სავარძელში ჩასძინებოდა. სიზმარი გაახსენდა, სახეზე ტკბილი ღიმილი აუთამაშდა — ეს ამბავი მის გვარში თაობიდან თაობაზე მითად გადადიოდა, რომ-

ლის უკანასკნელი მოპიკანი თავად იყო. წამოდგა, საათს შეხედა — დილის ხუთი საათი დამდგარიყო. სიცივემ აიტანა — უცბად ნოდარ ახალკაცი დაუდგა თვალწინ კონიაკი დაისხა...

1998 წლის ივნისი — პარიზი

...მერე პარიზის რუკა ამოილო ჩახედა და... აკორდეონზე ატრ-ფიალებული, უბერებელი პარიზული მელოდია ჩაესძა.

მაშინ პარიზში შუალამე გადასული იყო რომ ჩავიდა, ჩავიდა მარტო, არავინ ახლდა — ჩავიდა დიდ მარადიულ დღესასწაულში, ჩავიდა ოცნების სადგურზე, ჩავიდა მარტო.

ჩავიდა ანრი მეოთხის განთქმული რეფრენით — პარიზი ღირს წირვადო, ჩავიდა კარდინალ რიშელიესთან და განთქმულ მუშკეტე-რებთან, ჩავიდა გავროშთან, ჩავიდა იაკობინელებთან, ჩავიდა დიდ იმპერატორთან — ჩავიდა მარტო.

ჩავიდა გრაფ მონტე კრისტოსთან, ჩავიდა რენუართან, დეგას-თან და ვან გოგთან, ჩავიდა მოდელიანთან, ჩავიდა უან გაბენთან — ჩავიდა მარტო.

ჩავიდა პრეზიდენტ კლემანსოსთან, ჩავიდა უორესთან, ჩავიდა ოკუპირებულ პარიზში — ჩავიდა მარტო.

ჩავიდა გენერალ ლეკლერთან ერთად, ჩავიდა გენერალ დე გოლთან, ჩავიდა პოზიის თრთოლვით შემთვრალ ქალაქში, ჩავიდა პერ-ლაშეზში მთვლემარე მარადიულ მეგობრებთან და რაც ყველა-ზე მთავარია — ჩავიდა მარტო.

აქ ასე იყო მარადეამს, უიმისოდაც — მაგრამ უცნაური რამ ხდებოდა — იქ, ყოველივე ეცნო! საათზე დაიხედა — შუალამე მო-სულიყო პარიზში, სტრასბურგის ქუჩას ძველი პარიზელივით დაჰ-ყვა. სასტუმროების მარათონში ჰოტელი „გრანდ ლა ევროპა“ და-ლანდა. ფასმაც მიიზიდა და თითქოსდა დაბინავდა კიდეც, მაგრამ მიიხურა თუ არა ოთახის კარები — გული შეულონდა.

და რატომ?!

რატომ და იმიტომ, მთელი ცხოვრება ამ ქალაქში ჩამოსვლა-ზე ოცნებობდა და როს, აპა, ალსრულდა ოცნება და აქ ჩამოსულს იმის მაგივრად, რომ ნოტრდამიდან ელისეს მინდვრებისკენ გაეწია, რომლის მახლობლადაც ინვალიდთა სასახლე ეგულებოდა, სადაც განისვენებდა მისი ყველა რომანტიკული ოცნების — რევოლუცი-

ის პირველი გენერალი, უნდა ამდგარიყო და დაეძინა. დიახ, დიახ, პარიზში მოხვედრილს პირველი რაც უნდა გაეკეთებინა — უნდა დაეძინა, სხვა გზა არ ჰქონდა. რეტი დაესხა! საფეხულებში წნევის რახარუხი იგრძნო, ფანჯარას მიაწყდა, მაგრამ იგი საქმიან ეზოში იყურებოდა, გაგიუდა... ბედს დაემორჩილა, წამონვა, მაგრამ თვალი ვერ მოხუჭა. ასე თვალდაჭყუტილმა შუალამის დიდი ხნის გადაცილებულზე, გარინდებით ჩათვლიმა. მაგრამ პირველსავე სხივზე უცბად ჩაიცვა და ქუჩაში გაიჭრა.

პარიზი იღვიძებდა — რომლის პირველი მენესტრელები პატარა ფურგონიანი მანქანებით — საკონდიტრო ნაწარმს არიგებდნენ.

ლამაზ-ლამაზი ნამცხვარი აირჩია — უდიერად ჩაკბიჩა და ცხელმა შოკოლადმა ერთთავად ჩაუთუთქა ყელი.

ნეი დეკობერი შეცბა და წამოიჭრა, ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს მართლა ჩაეთუთქა ყელიო. ნაწერი ტუმბოზე გადადი, კაეშანმა, შეაპყრო. სასტუმროს მაგიდაზე გაშლილ პარიზის რუკასთან მივიდა, სადგურ „პორტ ორლეანთან“ მისასვლელ გზას ჩააკვირდა, სოფელ ლევილში, ქართული ემიგრაციის სავანეში გადაეწყვიტა წასვლა.

„პორტ ორლეანში“, ლევილში მიმავალი ავტობუსი მოძებნა, მთელი გზა გატრუნული ათვალიერებდა გარემოს. დაახლოებით ორმოც წუთში მძღოლმა ანიშნა მივედითო.

ავტობუსიდან ჩამოსულმა მიმოიხედა, არ იცოდა საით წასულიყო, გზაჯვარედინზე ისევ შეჩერდა. ირგვლივ არავინ ჭაჭანებდა. მანქანა გამოჩენდა, საჭესთან ქალი შენიშნა, როგორც კი მოუახლოვდა, ნეი დეკობერმა შესძახა:

„უორუიან შატო, უორუიან შატო!“

მანქანამ დაამუხრუჭა, ქალმა ხელით მიანიშნა, ხიდის ქვეშ უნდა გახვიდეო.

ასიოდე მეტრში მინი პროფილაქტიკა და სამრეცხაო შენიშნა. მძღოლს მიუახლოვდა, დამტვრელი ფრანგულით „უორუიან შატოს“ ამბავი გამოიკითხა. მძღოლმა მხრები აიჩეჩა. გამობრუნდა, გზის მეორე მხარეს ეკალბარდიანი ღობე შენიშნა. რაღაც უხილავმა ძალამ მიიზიდა. ფეხს აუჩქარა, პულსაცია ამოიფრქვა, ეჭვი არ იყო ღობის იქით რაღაც ისეთი უნდა ეხილა, რამაც ასე ააფორიაქა.

გადაიხედა და...

და საფლავის ქვებიდან ქართული ასოები შემოღალადებდნენ. შეაურჟოლა. როგორი საქმე იყო, სამშობლოდან ხუთი ათასი კილო-მეტრით შორს, ფრანგულ სოფელში, საფლავზე, უამრავი ქართული წარწერისა და ეპიტაფის ხილვა. წარწერები მეტყველებდნენ და ჰყვებოდნენ ბედკრული ქვეყნის ისტორიას.

კუტიკარი შეაღო, ტერასებს აჰყვა. აქ ყველა „ნაცნობი“ იყო, „ნაცნობი“ და როგორი სანატრელი. ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხომ საქართველოში, მათი სახელის ხმამაღლა ხსენება კომუნისტების მიერ აკრძალული იყო. ვინ იცის რამდენ ურჩს, თავისი სიცოცხლე სუკ-ის სარდაფებში თუ არ დაუმთავრებია (იმისათვის, რომ ტაბუ-დადებულ გვარს შეეხო), ციმბირის ტრამალებში უკავკავია მაინც. მაგრამ მაინც ვერ მოერივნენ ხალხს, მათი საფლავთა ჯადო-თილისმა დაჩოქილ ქვეყნის ფსიქიკაზე გრძნეულის კვერთხივით მოქმედებდა და ერის სიცოცხლის ძარღვს კვებავდა. აი, ნოე ჟორდანიას განსასვენებელი, დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის პირველი მეთაურის საფლავის ქვის ეპიტაფიაზე ხომ საქართველოში ლეგენდებს ჰყვებოდნენ! აქ კი უბრალოდ ეწერა — „დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი პრეზიდენტი ნოე ჟორდანია“, და წლები. ხოლო პრინც გიორგი დადიანის საფლავის ეპიტაფიამ:

„მითხარ შენდობა და ჩემს მხარესა,
ოდეს მოუთხრობ ამბავს მნარესა,
სთქვი, რომ წარწერა იხილე ლოდზე,
ძვლებიც კი ფიქრობს საქართველოზე“.

უმნარესი ფიქრები აღუძრა. თვალინ დაუდგა ერთ დროს ოაზისი, ახლა გაპარტახებული ქვეყანა, რაინდობაზე არათუ მეოცნებე, არამედ რაინდად შობილი, ახლა კი ჩაჩანაკი ხალხი და შერცხვა. შერცხვა საკუთარი თავის, თავისი თაობისა და თავისი ქმედებებისა. საერთო პასუხისმგებლობის ტვირთმა ერთთავად დათრგვნა. ერთ-ერთ საფლავზე ქოთანი წაქცეულიყო, სათუთად, მზრუნველად გაასწორა და თან გაიფიქრა: „რა არის ცხოვრება, რას იფიქრებდა ან ის, ან მე, რომ ოდესმე მოვიდოდა ვინმე, უცხო ქართველი, რათა მისი სავანის სიმყუდროვე მოეწესრიგებინა“. საფლავზე ორ საათამდე დაჰყო, მერე გამოვიდა, ქუჩას სევდა შეყრილი დაუყვა.

ქართველთა სახლს, უორუიან შატოს, უკვე ადვილად მიაგნო, ყოფილი გრაფის სასახლე, შუა საუკუნეებრივი კლასიციზმის ორიგინალურ ნიმუშს წარმოადგენდა.

მნვანე მოლით დაფარულ ეზოში შესვლისთანავე, პირველი რაც შენიშნა, ეს იყო საფრანგეთისა და საქართველოს სახელმწიფო დროშები. იქვე, სამხედრო უნიფორმაში გამოწყობილი ახალგაზრდა, მობილურით ვიღაცას ქართულად ესაუბრებოდა. ტანში სიხარული იგრძნო. მიესალმა. ჯარისკაცი რუსების მიერ მიტოვებულ სამხედრო ბაზაზე აღმოჩნდა დასხივებული, აქ კი საფრანგეთის მთავრობის ხარჯზე სამი მონამლული ჯარისკაცი ჩამოსულიყო რამოდენიმე თვეს წინ სამკურნალოდ. სიყვარულითა და თანაგრძნობით განიმსჭვალა ჭაბუკის მიმართ. მეგზურობა სთხოვა.

— რა ვიცი, ახლა, აქ ერთი მოხუცი ქართველია, მგონი წუხელ ჩამოვიდა საქართველოდან თუ გინდათ შეგახვედრებთო, - ასეთმა გულარხენიმა პასუხმა დააბინა.

— ვინ არის? გეცოდინება. — ჰეითხა.

— ერთი მოხუცია.

— რა გვარია?

— გვარი არ ვიცი, მამია ბაბუას ვეძახით.

შეიშმუშნა, არ ესიამოვნა ასეთი პასუხი. მიხვედრით კი მიხვდა. საქართველოში ცნობილ ემიგრანტზე — მამია ბერიშვილზე იყო ლაპარაკი.

მამია ბერიშვილი წინკარში შემოეგება. უზარმაზარი ნაგაზი ჩარაზა, სახლში შეიპატიუა. მაგიდაზე უამრავი წამალი ელაგა.

— ბოდიში ბატონო ნეი, წუხელ ჩამოვედი თბილისიდან, დალაგება ვერ მოვასწარი.

ქართული ღვინით საქართველოს სადღეგრძელო შესვეს, ჯარისკაცი უცერემონიოდ ჩამოვდა, კონიაკი გადაჰკრა.

— სასაფლაოზე ვიყავი, შესანიშნავადაა მოვლილი. ვინ უვლის?

— ვიდრე ჩემი მეუღლე ცოცხალი იყო, ის დაფოფნებდა ყოველივეს, ახლა ყველანი ვცდილობთ.

— ფრანგი გყავდათ ცოლად?

— დიახ, მაგრამ...

— გასაგებია, — ნეი დეკობერმა მოწინებით ჩაულიმა, გარეთ გასულ ჯარისკაცზე ანიშნა, — კარგად იცნობთ?

— როგორ თუ ვიცნობ, მთელი ეს თვეები მე არ ვმასპინძლობ?

სიბრაზემ დაუარა მთელ ტანში ნეი დეკობერს, გამომშვიდობებებისას კი ჯარისკაცს საკმაოდ მკვახედ მიახალა:

— ბიჭო, მთელი თვეები აქა ხარ, აქა ჭამ, აქა სვამ და რა ვიცი კიდევ რას არ აკეთებ, გადაყოლილია ეს ხალხი შენზე და როგორ ერთი წამით არ დაინტერესდი ვინ გპატრონობთ ასე მამაშვილურად?

ჯარისკაცის რეაქციამ უფრო გააღიზიანა. მან არაფრისმთქმელი ღიდმოაფრქვია, მხრები აიჩეჩა, მობილური ამოილო, მეგობარს დაუკავშირდა.

კიდევ რაღაცის თქმა დააპირა, მაგრამ გადაიფიქრა, არც დამშვიდობებია ისე აქცია ზურგი. თუმცადა არც ჯარისკაცს მოუკლავს თავი ამაზე, ვიღაცა თანამეინახეს ღამის თავგადასაგალს უყვებოდა გამალებით.

გულდამძიმებული დაბრუნდა პარიზში და პირდაპირ სახელგანთქმულ პერ-ლაშეზის სასაფლაოს მიაშურა.

„პერ-ლაშეზი“ — ამ მარადიულ სავანეს რომ დაუყვები, ისეთი შეგრძნება გეუფლება თითქოსდა ხსოვნის ქალაქში მოხვდიო. დიახ — ხსოვნის ქალაქში. ხსოვნის არსი, რომ საფრანგეთში ბოლომდე აქვთ გათავისებული, ამაში არაერთხელ დარწმუნდება ნეი დეკობერი.

პერ-ლაშეზში კი ყველა აკლდამა ისეა „კოდირებული“, რომ გამვლელს რაღაცნაირად განსვენებულის ცხოვრებაზე ეჩურჩულება. თვით სამი საუკუნის აკლდამებსაც არსად, დიახ არსად არ აკლდათ შთამომავლობის ზრუნვა.

ნეი დეკობერი მიღიოდა მხრებჩამოყრილი, მარადიული სასუფევლის ვიწრო ქუჩებში და გულჩანყვეტასთან ერთად, რომლის ფესვები, თავისი გაუბედურებული ქვეყნიდან მოდიოდა, სიამაყე იძყრობდა, სიამაყე იმისა, რომ ისიც ადამიანია, ხოლო ადამიანებს შესძლებით მარადიული ხსოვნით სძლიონ დავიწყებას, ერთგვარად თვით სიკვდილსაც კი.

„კცოცხლობთ მარად ვიდრე ვახსოვართ“. — წაიჩურჩულა.

სასაფლაოდან გამოსულმა ზეცას ახედა. საღამოს პირი მოსულიყო. გადაწყვიტა დღე პანთეონში დაესრულებინა. მეტროს სადგურისკენ სწრაფი ნაბიჯით გასწია.

შორიდანვე ჰკუდა თვალი პანთეონის „შუბლზე“ რადგანაც ზეპირად იცოდა იგი თავისითვის ჩააკრაკებ — „სამშობლო პატივს მიაგებს დიდ ადამიანებს“.

ჯერ კიდევ პანთეონის ზღურბლთან 1848 წლის რევოლუციის დროს, დაღუპულ ფრანგ მოქალაქეთა გვარებს კითხულობდა, როდესაც მუსიკა შემოესმა. შეიშმუშნა. შეიშმუშნა, რადგანაც აქ არ მოელოდა. მუსიკა დიად ჰანგებთან ერთად, ტრაგიკულ ნოტებსაც გამოსცემდა, მაგრამ არც ერთს არ აკლდა — გამარჯვების საზეიმო სული.

პანთეონის უზარმაზარი დარბაზი გადაჭრა. იმ ფლიგელისკენ წავიდა, საიდანაც ეს ამაღლებული მუსიკა მოისმოდა. დანახულმა არათუ დააბნია, არამედ შეაცბუნა კიდეც. ფლიგელის ორივე კუთხეში ვიდეოტელევიზორები შენიშნა, მორიახლო კი რამოდენიმე სკამი იდგა. მარცხნივ ორი ქალბატონი ჩამომჯდარიყო. მარჯვენა მხარე თავისუფალი გახლდათ. ჩამოჯდა, ეკრანს მიაცეკრდა — საფრანგეთის პრეზიდენტის შარლ დე გოლის დასაფლავების ცერემონიალს უჩვენებდნენ. პირველად ვერ მიხვდა თუ რას ნიშნავდა ყოველივე, ამიტომაც უფრო დიდის ინტერესით ჩაცეკრდა. დასრულდა ცერემონია, გაისმა ზარბაზნების აკორდი და ახლა პრეზიდენტ ფრანსუა მიტერანის დასაფლავების სცენების ჩვენება დაიწყო. ესეც რომ მორჩია, ეკრანზე შავ-თეთრმა ტიტრებმა უორესის გვარი ასახა და მეოცე საუკუნის დასაწყისის სამგლოვიარო პარიზი გამოჩენდა, რომელიც თავის სახელოვან შვილს ეთხოვებოდა. ყველაფერს მიხვდა ნეი დეკობერი, ვიდეოტელევიზორი განუწყვეტლივ ატრიალებდა იმ სცენებს, რომლებიც ფრანგების მიერ, თავისი ერის სახელოვანი შვილების დატირებას ასახავდა და რომელთა ფირზე გადატანაც მოხერხდა.

ვიდრე უკანასკნელი კადრი არ იხილა, ადგილიდან არ დაძრულა. ოთახიდან აღტკინებული და თვალებზე ცრემლმომდგარი გამოვიდა. გამოვიდა, მაგრამ გონებაში, უწყვეტად, კვლავ, დამწუხრებული საფრანგეთის დიადი ეპიზოდების კადრები ტრიალებდნენ, რომლებსაც კედელზე გამოფენილი მრავალი ფოტო თუ რეპროდუქცია ავსებდა. შთაბეჭდილება განუზომელი იყო, აკლდამათა რიგებს დაუყვა. ნაცნობი სახელები, რომელთა სარკოფაგებს საფრანგეთის დროშა გადაფარებია და ათბობს. რაღაც გაუცნობიერებელმა შეგრძნებამ დარია ხელი, გარკვევა სცადა. მალე მიხვდა კიდეც. ეს შური იყო, შური მეუფობდა მასში, შური ფრანგი ხალხის მიმართ.

სტუმრებისთვის განკუთვნილი შთაბეჭდილებათა წიგნი შენიშნა. მაგიდასთან ჩამოჯდა, სკამი კარგად გაისწორა და ჩაწერა: „ჩა-

ნაწერს ვაკეთებ, მე, ქართველი მწერალი ნეი დეკობერი და ხმამაღლა ვაცხადებ: ფრანგები მშურს თქვენი, მშურს, რადგანაც ესოდენ იცით ნინაპართა ამაგის დაფასება.“

ჩანაწერი გადაიკითხა, ხელი მოაწერა, წამოდგა და გასასვლელისკენ გაემართა. გასასვლელში შეყოვნდა, თვალი კიდევ ერთხელ მოავლო დიდებულ ტაძარს, ჩაილაპარაკა: სამშობლოსთვის გაკეთებულია ცოტა, თუ მისთვის ყველაფერი არ არის გაკეთებული.

ლონდონი

ჰიტროუს აეროპორტში ფეხი შედგა თუ არა, იგრძნო, იმ განზომილების სამყაროში მოხვდა, სადაც ადამიანის ნიჭი — მის ენერგიასთან ერთად აირწყება. ლონდონის პიკადელს თვალი შეავლო, თუ არა, ამ გრანდიოზულმა ძალამ წელეკავი გამოსდო. ისიც გაახსენდა რომის სიდიადით აღფრთოვანებული, როგორი აღმაფრენით დაქროდა მარადიულ ქალაქში, კორსოს ქუჩაზე კი მის ნაბიჯებს რომაელი ლეგიონერის სიმტკიცე გაუჯდა, მაგრამ აქ ლონდონში სხვა იყო, ჩამოსვლის პირველსავე წამებიდან ბრიტანეთის იმპერიის გრანდიოზულმა მონოლითმა დათრგუნა.

ტრაფალგარ-სკვერზე დიდხანს უმზირა ცაში ატყორცნილ ადმირალ ნელსონის ქანდაკებას. მერე და მერე შენიშნა, თითქმის ყველა მონუმენტის (ისინი კი ყოველ ნაბიჯზე გხვდებოდნენ), კვარცხლბეკი ცაში ისეთ სიმაღლეზე იყო ასროლილი, თვალს რომ აავლებდი, ძალაუნებურად ცის უკიდეგაზო სივრცისათვისაც უნდა მიგეპყრო მზერა. ეს კი ყველა „მოკვდავში“ იმპერიის სიდიადეში გამჯდარ სიძლიერის ასოციაციებს აღძრავდა, რაც საბოლოო ჯამში, დამთრეუნველი მონიწებით აღგავსებდა კვარცხლბეკისკენ მომზირალს.

ლონდონი აშკარად სიამაყის სინონიმი გახლდათ.

ნეი დეკობერმა, აღელვებული ოკეანესავით, ყოველივეს ერთბაშად შთანთქმა მოინდომა. მთვარეულივით დაბორიალობდა. საღამოს პირს ბარ — „შავ მეკობრეში“ ლუდი პორტერი რომ აიღო, დიდ ბრიტანეთთან დაკავშირებული ერთი ამბავი გაახსენდა, კომუნისტების დროს თბილისში რომ მოხდა. მაშინ ყოველივე „ჰომო სოვეტიკუსის“ მონური ფსიქოლოგიით ახსნა, მაგრამ...

დიდი ბრიტანეთის პრემიერ მინისტრის მარგარეტ თეტჩერის ვიზიტის დროს, პრემიერმა, ყველასთვის მოულოდნელად რუსთა-

ველის პროსპექტზე კორტეჟი შეაჩერებინა, რკინის ლედი მანქანი-დან გადმოვიდა, ხალხს მიესალმა, იქვე მაღალზია „ლუქსში“ შევიდა. გამყიდველი ქალები ამხელა სტუმრის დანახვამ გააოგნა, ხოლო როცა ბარონესამ ხელი ჩამოართვა, ქალებმა ტირილი დაიწყეს.

„არა, ეს მარტო მონური სულისკვეთების ტრივიალური ნიმუში როდი იყო. თეტჩერის აურა, გრანდიოზული იმპერიის ძლევამოსი-ლებას ასხივებდა და ამ ზენოლის ატანა, ძეჩავ საბჭოელს აღარ შე-ეძლო. ალბათ ამიტომაც ცრემლთალვრაში ნახეს გამოსაგალი“! — ახლადა გასცა პასუხი მაშინდელ მოვლენებს (რომლებმაც ასე დაა-მახსოვრეს თავი), ნეი დეკობერმა.

ლონდონის ქუჩებში ფეხები რომ ჩაწყდა, მატარებლით „გრინ-ვიჩ-პარკისკენ“ გასწია.

პარკში მწვანე ხასხასა მოლზე ჩამოჯდა. გაყუჩება ვერ მოასწრო, მხარზე ვიღაც შეეხო, გაიხედა. პირველად შეკრთა წამოსკუპული ციყვი როს დალანდა. ამ დროს ბუჩქებიდან ფარშევანგთა, ფლა-მინგოთა და სხვა ზღაპრული სახიერების ჯგუფები გამოფართოატ-დნენ. მოშორებით შველიც შენიშნა — და სამყაროს ამ საზღვარზე, საზღვარზე სადაც გრინვიჩის მერიდიანი გადის, საიდანაც იწყება დროის ათვლა და დასავლეთისა და აღმოსავლეთის გეოგრაფიული გაგება, ლამის შეჰვირა: აი დაკარგული ედემიო.

დიდხანს, ძალიან დიდხანს იჯდა ასე გაოგნებული, მერე გრინ-ვიჩის მერიდიანზე, ერთი ფეხი ალთას დადგა, მეორე ბალთას და ასე ერთდღოულად ნებივრობდა დასავლეთშიც და აღმოსავლეთშიც! ამ ფაქტმა დიდზე — დიდი აღტკინება მოჰკვარა. საღამოს კვლავ ლონდონის ცენტრისკენ დაიძრა. გაჩერებაზე თემზის გაღმა თაუერი დაინახა. მატარებლიდან ჩამოვიდა. თაუერის განთქმულ ხიდზე გადავიდა, ლონდონ-სიტის ცათმბჯენებში ჩაიკარგა. ბრიტანეთის იმპერიის სიმდიდრე, თანამედროვე არქიტექტურის შედევრებში შემალულ — აქაურ ბანკებსა თუ ოფისებიდანაც დაუფარავად, ლა-ლად ნებივრობდა. ორიენტაცია აიღო, მისი გათვლით ვესთმინსტრამდე ათიოდე კილომეტრი იქნებოდა. გადაწყვიტა ეს მანძილი ფეხით გაევლო.

მიდიოდა და ქვაში დავანებული იმპერიის ლეგენდა, ყოველ ნაბიჯზე თავის გამარჯვებათა მითებს ჰყვებოდა: ავსტრალიის სახლი; ახალი ზელანდიის სახლი, ინდოეთის სახლი, ოკეანიის სახლი... ყოველ მათგანს, თავისი იდუმალი შტრიხი დაჰყვებოდა, რაც ბრი-

ტანელის სულში ჩასახლებულ სიამაყის ფესვებს ამზეურებდა. სა-ათზე დაიხედა, „ფეხბურთზე დამაგვიანდება“, — გაიფიქრა, მეტ-როში ჩაჯდა. აქაც ჯენტლმენის პატივისცემა — ყველა სკამი, მეო-რისგან გამოყოფილია.

მეტროდან გამოსულმა, პირველად ბრიტანული კოშკის გოდო-ლებს რომ ჰქიდა თვალი, ვერც კი ირწმუნა, სახელგანთქმულ „უემ-ბლის“ სტადიონს გაჰყურებდა, უმაღ მიხვდა — აქაც, საფეხბურთო სტადიონის არქიტექტურაში ინგლისელებს ისეთი მუხტი ჩაედოთ, რომ მნახველს არამარტო აოცებდა, არამედ თრგუნავდა კიდეც. ამი-ტომაც, არც გაკვირვებია საქართველოს ნაკრების მარცხი ინგლისის ეროვნულ გუნდთან, პირიქით, ქართულმა ნიჭმა არაერთხელ ისე გა-იძრნებინა, რომ მრავლისმნახველმა ინგლისელმა ფანებმა ტაში ვით დაიშურეს. თამაშის წინ კი, როცა დიქტორმა საქართველოს ეროვ-ნული ნაკრების შემადგენლობა ქართულადაც გამოაცხადა, ცრემლი მოადგა, სიხარულის ცრემლი. მსოფლიო იმპერიის ცენტრში, იმ იმ-პერიის ცენტრში — მზე სადაც არასდროს ჩადიოდა, ქართული სიტყ-ვა ასე საჯაროდ ხომ არასდროს თქმულა. სიამაყით აღივსო...

გვიან დამით, ლონდონის ცენტრში დიდხანს უყურებდა უინს-ტონ ჩერჩილის ძეგლს. გაიხსენა რა გადაიტანა ბრიტანეთმა მეორე მსოფლიო ომში, როცა 1940 წლიდან, საფრანგეთის კაპიტულაცი-ის შემდეგ, მარტოდ დარჩენილი დიდხანს მარტოდმარტო ებრძო-და შეშლილ გერმანიას. ომის წლებში ხომ ბაკინგემის სასახლიდან კვამლი არ ამოსულა და სამეფო ოჯახსაც ისე სციოდა, როგორც ერს. ამ თავგანწირვამ ბრიტანელები ერთ მთლიან მონოლითად აქ-ცია და არნახული გამარჯვებაც მოიპოვეს.

„აი გასაღები ინგლისის იმპერიის ესოდენი აღზევებისა“. — წა-მოიძახა.

შავ ფრაკში გამოწყობილი ჩერჩილი კი კვარცხლბეკიდან ჯმუ-სად იყურებოდა.

ფიქრებმა წაიღეს. ინგლისური კოლონიების დღევანდელი ხვედრი, საქართველოს ხვედრს შეადარა. თვალწინ დაუდგა კომუ-ნისტების მიერ გამოზრდილი, ტყუილისა და დემაგოგიის დიდოს-ტატი — საქართველოს პოლიტიკური ბომბონდი.

წერის სურვილმა შეიპყრო. სასტუმროს მიაშნურა. მიდიო-და მშვიდად, ჩაფიქრებული, აზრს გამოდევნებული. არ ჩქარობდა, რადგანაც გარკვევით იცოდა რა უნდა დაეწერა...

უჯრიდან ქაღალდი ამოიღო, თავს შეატყო ოდნავ ღელავდა. კაი ნიშანიაო, — გაიფიქრა და იგრძნო წაუვიდოდა ხელი.

პოსტსაბჭოური ქართველი პოლიტიკური ლიდერის პორტრეტისათვის

ქნელიც და დიდი პასუხისმგებლობაცაა წარმოაჩინო მეტამორფოზა იმ ქართველისა, ვინც თავისი ავბედითი მოღვაწეობით, ქართველი ერი იმ შარაგზაზე გაიყვანა, რომელსაც საბოლოო ჯამში ისტორიის კუთვნილება დაერქმევა. მასზე მომავალშიც ბევრი რამ დაიწერება, მაგრამ ერს თუ გადარჩენა უნერია, უცილობელი იქნება კონდოტიერთა გალერეის შექმნა. საჭიროა სრულყოფილი მხილება, რათა მომავალში ასეთი მისიის კისრება ველარავინ გაბედოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქართველი ერის ისტორია მართლაც დასრულდება.

ვინ არის ის — მოღალატე?!

საერთოდ მოღალატედ თავისი თავი მსოფლიო ისტორიაში არავის უცვნია. იუდა, რომ იუდა იყო, ისიც იმ წამებში როცა რაბინებს ქრისტეს სამყოფელს უმხელდა, თვლიდა, არ ღალატოდა მაცხოვარს. თუმცალა თავისი ქმედების შედეგი, რომ დაინახა, წამს თავი ჩამოიხრჩო. მაგრამ ამანაც ვერ უშველა, ვერ იხსნა სული კრულვისაგან და ისტორიაში შევიდა ვითარცა მოღალატის სინონიმი. ამიტომაც, როცა ვინმეს მოღვაწეობას განვიხილავთ, მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს არა იმ ფაქტს, თუ რას ამბობდა, ან რას ამბობს იგი, როგორა ხსნის თავის ნამოქმედარს, არამედ თუ რა შედეგი მივიღეთ ამ ქმედებისაგან. ფაქტია — იუდას ნამოქმედარმა მაცხოვარი ჯვარს აცვა. ორჯონიკიძის ნამოქმედარმა საქართველოს თავისუფლება წაართვა, მაგრამ ხომ ფაქტია, არც ორჯონიკიძეს და არც ძმათა-მათთა არ ჩაუთვლიათ თავი მოღალატედ. თუმცა შედეგი მათი ნამოქმედარისა, რომ დღეს ღალატად კვალიფიცირდება, უკვე აღარავის მიაჩნია საკამათოდ. ასე რომ როცა ვმსჯელობთ პიროვნების როლზე, ყოველთვის სასინჯ ქვად უნდა ავიღოთ არა ის, ამა თუ იმ პიროვნებას როგორი პოზის დაჭერა სურს ისტორიაში, არამედ შედეგი მისი ქმედებისა.

დღევანდელი ქართველი პოლიტიკური ლიდერის ქმედების სურათი სახეზეა — გაპარტახებულია საქართველო, დაკარგულია მი-

სი მარგალიტი აფხაზეთი და სამაჩაბლო მაგრამ უმთავრესზე უმთავრესია ის, რომ არათუ დარღვეულია ერის სულიერი ერთიანობა, არათუ განცდილია დიდი ზნეობრივი მარცხი, არამედ დაკომპლექსებული, დაბეჩავებული, ლირსებადაკარგული ერი კლინიკური სიკვდილის მდგომარეობაში იმყოფება...

სწორი სურათის მისაღებად აუცილებელია ყოველივე ერთად, კომპლექსში გავიაზროთ. ამისათვის დაგვჭირდება ბევრი ნიუანსის ფსიქოლოგიური რაკურსით ხედვა. ფსიქოლოგიური რაკურსი დაგვეხმარება, სწორედ წარმოვადგინოთ ასეთი ლიდერის კოლიზია, რამაც საბოლოოდ აკისრებინა კიდეც — მისია, რომლის ტვირთვა არც იყდას და არც სხვას არაფრით სურდა და ვისი სახელიც მარადიული კრულვით იხსენიება.

მოდით ამ ლიდერის მეტამორფოზაზე, მისი ადრინდელი მოლვანეობის ზოგიერთ შტრიხის შევეხოთ.

საქართველოსა თუ მოსკოვში, კომუნისტური ბოსის სამოსელში იყო რა გართხმული, მისთვის საქართველო, „ინტერნაციონალურ ლაბორატორიას“ ნარმოადგენდა, რომლის საბოლოო მიზანი ახალი კონგლომერატის — „საბჭოთა ხალხის“ შექმნა გახლდათ. „საბჭოთა ხალხი“ კი აბსოლუტურად სხვა ტიპის ადამიანი იქნებოდა და მას არაფრით არ უნდა ჰქონდა საერთო, ისტორიულ — ჰომოსაპიენს — გონიერ ადამიანთან.

ზოგ-ზოგებს ჰგონიათ, რომ ჩვენი მსჯელობის ობიექტი დაიბარეს კრემლისა თუ ლუბიანკას კაბინეტში და უბრძანეს — საქართველო მუხლმოდრეკილი უნდა მოგვართვაო. რა თქმა უნდა არც უმაგისობა იქნებოდა, მაგრამ უმთავრესია შერჩევის ფორმა და ის საფუძვლები, რამაც შესაძლებელი გახადა გარანტირებული ბერკეტის როლის თამაში. ვიდრე არჩევანს გააკეთებდნენ, უცილობლად იქნებოდა ღრმა, ყოვლისმომცველი ანალიზი, რომლის არსთა — არსი ისტორიულ გამოცდილებისა და პიროვნებათა ანი და ჰოეს შესწავლაშია. ყოველივეს ათასჯერ გადამოწმების შემდეგ, იმპერიის მაგისტრები დარწმუნდნენ — კონდოტიორი შესაფერისი და მომზადებული გახლდათ.

მაშ მოდით ჩვენც ვცადოთ ღრმა ანალიზის გაკეთება. (ბორბალი რომ ბორბალია, უფლისგან შერისხულმა შიშველ — ტიტველმა კაცმა, ანალიზის შედეგად გამოიგონა. და საერთოდ ხომ ანალიზია

საფუძველი ყოველგვარი პროგრესისა და საიდუმლოს ამოხსნისა). ანალიტიკური გააზრება მეტნაკლებად მოგვცემს ყოველივეს რეალურად წარმოსახვის საშუალებას; საბჭოთა იმპერიის რღვევა რომ დაწყებული იყო, ეს 1978 წლის 14 აპრილის ამბებმა (ამ დღეს ხომ მშობლიური ენის დასაცავად ქუჩაში გამოსულ ქართველებს ტანკებით ვერ გადაუარეს და პირველად მთელი სატანური იმპერიის ისტორიის განმავლობაში, ურჩხულნი დათმობაზე წავიდნენ), ყველას თვალნათლივ დაანახა. ამაზე კი რუსეთის იმპერიის არქიტექტორებს უფრო ადრე რომ არ ეფიქრათ, შეუძლებელია. რა თქმა უნდა განახლებული იმპერიის რამოდენიმე ვარიანტს დაამუშავებდნენ. რეალობის პრაგმატული გააზრება იძლევა იმის დასტურს, რომ თუ რუსეთი ბალტიისპირეთსა და კავკასიას დაკარგავს, თავად რუსეთს დაშლა არ ასცდება. ეს კი ცხადზე — უცხადესი გახლდათ. ამავე დროს, რუსეთის იმპერიის ფორპოსტის როლს კავკასიაში საქართველოზე უკეთ, რომ ვერავინ იკისრებდა ეს ისტორიული გამოცდილებითაც კარგად იყო ცნობილი. ქართველმა ეპოლეტიანმა გენერლებმა, რუსებს ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში, შამილის დროს დაუმტკიცეს თავიანთი განუმეორებელი ბრძან ერთგულება. ყოველივე უდაოდ გათვალისწინებული იქნა, მაგრამ ამავე დროს საჭირო გახლდათ ავტორიტეტიანი კონდომინიუმი, რომელზეც შეიძლებოდა ფსონის ჩამოსვლა. თანაც ნიჭიერიც უნდა ყოფილიყო, ხოლო ავადმყოფურ პატივმოყვარეობასა და „სკამის“ გაფეტიშებაში ქართველ კონდომინიუმს მსოფლიოში აბა ვინ შესცილებია?! ყოველივე კი კავკასიის მიმართ შეთქმულების წარმატებით განხორციელების ერთგვარ გარანტის წარმოადგენდა.

რატომ მაინცდამაინც ქართველი?! თავისთავად იპადება კითხვა. როგორც ვთქვით, რუსებმა ისტორიული გამოცდილებიდან დაინახეს, დასადგმელი სპექტაკლის მთავარი გმირის როლში ქართველი შეუცვლელზე შეუცვლელია. მეორეც და ალბათ უმთავრესი გახლდათ საქართველოს გეოპოლიტიკური მდგომარეობა. საქართველო ხომ გასაღებია კავკასიისა, ეს როლი მას თავად განგებამ დააკისრა. საქართველოს სულიერი მისიაც ოდითგანვე კავკასიის ფლაგმანობაში გამოიხატებოდა. ახლა, ამ ისტორიულ ვითარებაში საქართველოს სხვა უმადური მისია უნდა ეკისრა, რომლის შედეგადაც შეძლებდნენ არამარტო კავკასიის საბოლოო დამონებასა და

ასიმილირებას, არამედ თვით საქართველოს საბოლოო დაჩოქებაც გარანტირებული იქნებოდა, რადგანაც საქართველო, კავკასიელი ხალხის მხარდაჭერის გარეშე არა მარტო ფუნქციას კარგავდა, არა-მედ საბოლოოდ დისკრედიტირებული იქნებოდა; ეს კი შეთქმულთა ზე მიზანი გახლდათ, რაც დღესდღეობით ბრწყინვალედაა განხორციელებული. ზურგშექცეული და ყურით მოთრეულ ეთნოკონფლიქტებში ჩათრეული ჩვენი სამშობლო, პატივაყრილია კავკასიაში. და თუ საქართველომ უახლეს მომავალში, არ იზრუნა იმაზე, რომ კავკასიას დაანახოს, რომ იგი არაა რუსეთის იარაღი — მათ წინააღმდეგ შემართული, თუ არ დაიბრუნა ავტორიტეტი და კვლავ არ იყისრა მისია კულტუროსნობისა კავკასიაში — საქართველოს სახელმწიფოს საქმე წასულია.

ახლა, მოდით თავად იმ ქართველის ფსიქოლოგიაზე ვისაუბროთ, ვისაც უნდა ეტყირთა ეს უმადური მისია. მაგრამ დასასწისი-სათვის ჯერ ასე დავსვათ კითხვა — ქართველ სტალინს სძულდა თუ რაღაც უცნაური (რომელიც სამშობლოსადმი არასრულფასოვნების კომპლექსში ჯდება), დამოკიდებულება ჰქონდა თავისი ერის მიმართ? პირველ რიგში ჭეშმარიტი დემონის ბიოგრაფიას გადავხედოთ. სტალინს, ახალგაზრდობაში, „სოსელოს“ ფსევდონიმით, ბრწყინვალე, სამშობლოზე უსაზღვროდ შეევარებული პოეტური ქმნილება აქვს შექმნილი, რომელსაც შემდგომ (იგულისხმება სამშობლო — საქართველო), რაღაც ავადმყოფური სისასტიკით გაუსწორდება და მის სახელმწიფოებრიობის დაქცევას ერთგულ ცერძერს ორჯონიშვილებს დაავალებს?! ეგრეთნოდებული გასაძჭოების შემდეგ, (ოუპაციას ვგულისხმობ), სტალინი ჩამოდის საქართველოში და როს დაინახავს თავისივე თანამებრძოლები სათანადო „პატივს“ კი არ მიაგებენ, არამედ ოდნავი ირონიითაც კი უყურებენ მის მოღვაწეობას, სასწრაფოდ ტოვებს „უმადურ“ სამშობლოს. სულ მალე კი სახადივით დაუნდობელ ტერორს ატეხს თავს. ანადგურებს ყველას, ვინც ასე თუ ისე ახლოს იცნობდა და ვისაც შეეძლო შედარებით (დიახ, შედარებით, თორემ სტალინის ფენომენი დღესაც ამოუცნობია), მისი ამოცნობა, მაგრამ შემდგომში ვხედავთ თითქოსდა ალოგიკურ პარადოქსს, — როგორც კი დასავლეთში გამოწიდება ცნობა, თითქოსდა სტალინი კულტუროსანი კი არა ველური ტომის წარმომადგენელია, დასახვრეტად შემზადებულ, ქართული

სტოროგრაფიის ქურუმს — ივანე ჯავახიშვილს, მისივე ბრძანებით ავალებენ ქართველი ერის ისტორიის მოკლე კურსის შექმნას, რომელიც სასწრაფოდ ითარგმნება მსოფლიოს თითქმის ყველა ენაზე. აკადემიკოს შალვა ნუცუბიძეს ვეფხისტყაოსანის თარგმნას უსწორებს და საკუთარ ვარიანტსაც სთავაზობს, თითქოსდა ყოველივე ამით იმ არასრულფასოვნების, კომპენსირება სურს, საკუთარი ერის მიმართ როს გასჩენია. ალბათ სწორედ ამიტომაც მსოფლიო დიქტატორს, ყველაზე დიდ სიამოვნებას მაინც ქართველთა ხოტბა ანიჭებდა და ერთგვარ მაღამოდაც ედებოდა იმ მოუშუმებელ ჭრილობაზე, რომლის არსის გამხელა საკუთარი თავისთვისაც არ სურდა. ცნობილი ფსიქოლოგი იუნგი წერს: არასრულფასოვანი ადამიანები თავისი ქმედებით, რაც უპირატესობაში გამოიხატება, არასრულფასოვნების კომპენსაციას ახდენენ, დიდი ადამიანები — ზეკომპენსაციას.

რა თქმა უნდა დღევევანდელი პოლიტიკური კონგლომერატი სტალინისგან შორს დგას, მაგრამ მის ეპიგონობას, რომ ცდილობს ესეც ფაქტია! ამიტომაც ყოველივე ნაკლები მასშტაბურობითაა და კომპლექსთა შეჯამების წესით (საქმე ხომ ეპიგონიზმთან გვაქვს), უნდა განვიხილოთ. ყველა დროში პიროვნების შინაგანი კოლიზიები, ხომ უთუოდ ერთ მთლიან კომპლექსში ვითარდება. სწორედ ეს გაითვალისწინეს დამკვეთებმა, რაც შემდგომში ათვლის წერტილა-დაც იქცა.

ახლა, მათი დამოკიდებულება საკუთარ სამშობლოსადმი სტა-
ლინთან ტანდემში განვიხილოთ. ზემოთ ჩამოთვლილ ფაქტორ-
თა გათვალისწინებისას, აღარ უნდა გაჩნდეს ეჭვი, რომ ტანდე-
მის საერთო ფაქტურა სამშობლოს მიმართ არასრულფასოვნების
კომპლექსის უმძაფრესი გამოვლინება გახლავთ. აյ დაუმატეთ
ქართული ხასიათის დემონური ფენომენი (ქართველი მსოფლიოს
მბრძანებელიც რომ გახდეს, მის აბსოლუტურ არაში, უმთავრესი
მოთხოვნილებაა — საქართველომ აღიაროს, საქართველომ „აღავ-
ლინოს ზეცად“ და საქართველომ მიიღოს იგი ვითარცა განუმეორე-
ბელი მესია), და საერთო პანო ნათელია. აი, სად ხარობს მტანჯველი
სენის ბაცილა, რომელიც შემდგომში დემონადაც იქცევა. სწორედ
ამის გამო უჩნდებათ დაავადებულ ფსიქიკაში იდეა-ფიქსი, რომ
სამშობლო სათანადოდ ვერ ამჩნევს მისი განსაკუთრებული პერსო-

ნის საკაცობრიო მნიშვნელობათა მასშტაბებს. დემონი დღითიდღე იზრდება და შემდგომში, რა ანომალურ ფორმაში წარმოჩინდება, ძნელი განსასაზღვრია. ხშირად იგი თავის ერის გაბოროტებულ სიძულვილში ვლინდება, უჩნდება შეგრძნება, რომ — თავისი ქვეყანა, მისი ღირსი არ არის! ეს უკანასკნელი შეგრძნება ერთგვარ შვება-საც კი გვრის დაავადებულს, მაგრამ მაინც ვეროდესაა მოსვენებული და მთელი შემდგომი მოღვაწეობით ცდილობს, ერს „დაუმტკიცოს“ თავისი განუმეორებლობა, რჩეულობა და უპირატესობა. ეს უკვე მანიაკალური იდეა ფიქსია. მისთვის, სამშობლოს აზრი, კოს-მიური სამყაროს სინდიუფადა ქცეული. პიროვნებასა და ერს შორის ბრძოლა ნელ-ნელა დაუნდობელ სახეს ღებულობს. აი ასე იქცევა მართლაცდა კოლოსალური ენერგიის მატარებელი შეშლილი, ერის პიროვნულ მტრად. ესა ტრაგედიაცაა და ფარსიც. ასეთი დაპირის-პირება რიგით ნიჭიერ ადამიანისა და საზოგადოების გარკვეულ ნაწილს შორის ხშირია. ასეთ ლოკალურ მოვლენებზე გენიალური რომანებია შექმნილი, მაგრამ როცა ასეთი ურთიერთობა გლობალურ მასშტაბებს აღნევს, იგი ავბედით როლს თამაშობს სახელმწიფოს ცხოვრებაში. გახელებულ ტირანს კი ამ დროს, მხოლოდ ერთი ქვენა გრძნობა ამოძრავებს — დაეუფლოს საკუთარ ერს — ვითარცა დიაცს. ეს კი უკვე კატასტროფაა და ასეთი კატასტროფები მრავალ ერს გადახდენია.

ამ დროს გამოსავალი ერთია — ერში უნდა აზვირთდეს თვით-გადარჩენის ინსტინქტი და თუ ერმა ეს ვერ შეძლო, მაშინ დემონი (როგორც ეს გერმანიაში, იტალიაში და სხვა ქვეყნებში მოხდა), ქვეყანას დაასამარებს. ვიდრე ეს მოხდებოდეს გახელებული მონსტრი განსაკუთრებით ვერ იტანს პოტენციურ მეტოქეს, რომელსაც რაღაც მეტებსე გრძნობით ყოველთვის უშეცდომოდ ამოიცნობს ხოლმე. ხანდახან საქმე ისეთ პარადოქსამდე მიდის, როგორიცაა მეტოქის აჩრდილის ხედვა გარდაცვლილში. აქაც ბრძოლა დაუნდობელია. საერთოდ მისი ქმედების ამოსაცნობად ჩვეულებრივი ადამიანური ფანტაზია არაა საკმარისი. აქ უკვე სხვა ზღურბლია და თუ სტალინის ბოროტმა გენიამ ერთ ასპექტში სძლია კიდეც გახელებულ „დემონს“, როცა მოთა რუსთაველს კი არ დაუნყო ჭიდილი, არამედ მისი უკვდავი ქმნილების თარგმნაში დაინახა ვნებისგან დაცლის საშუალება, რითაც მისი პიროვნება სხვა ირაციონალურ

განზომილებაში გადავიდა, მის ეპიგონებს ეს ვით ძალუბთ და ამიტომაც ხშირად ქვეყნისთვის ისინი უფრო საშიშნი ხდებიან.

მათი ამპარტავანი, ავადმყოფური ამბიციები, ზუსტად ჯდები-ან რუსეთის პიპერტროფიულ იდეაში — მესამე რომის შესახებ, რომელსაც დიდი შანსი აქვს დაასამაროს კიდეც ცივილიზაცია.

საქართველომ კი საუბედუროდ დაკარგა თავისი ბუნებრივი განვითარების ძირითადი მისია — ყოფილიყო ხიდი ევროპასა და აზიას შორის და დაკარგა უმთავრესი ბერკეტი — ყოფილიყო ფორპოსტი „კავკასიური საერთო სახლისა“.

წერტილი დაუსვა თუ არა, თავბრუსხვევა იგრძნო. „დავიხარჯე“, — გაიფიქრა. საფეთქლებზე თითები დაიდო, აქოჩილ პულ-საციას ლამის დაეგლიჯა ვენები. შემოქმედებითი შვება იგრძნო. რწმენის გოდოლებიც ამაყად გამოიყურებოდნენ. „თუ ასე გაგრძელდა, სამ-ოთხ თვეში რომანის არსებით ნაწილს დავასრულებ“, — ჩაილაპარაკა. ტანში სასიამოვნო ურუანტელმა დაუარა. „დავიძინო თორებ ხვალ არ ვივარებე“. — გაიფიქრა.

აეროპორტში ნასვლამდე კიდევ გადაიკითხა თავისი ნაწერი. მოწოდებით მოეწონა, მაგრამ ეჭვის ჭიაც გაუჩნდა. „პუბლიცისტიკა მთრგუნავს, ამან შეიძლება რომანსაც სახე დაუკარგოს“. — იგრძნო მართალი იყო. უჭირდა წლების განმავლობაში პუბლიცისტური მოღვაწეობიდან, როგორც თავად ფიქრობდა: „ნალდ მწერლობაში მობრუნება“.

თვითმფრინავი ლამანშს გასცდა თუ არა ვისკი მოითხოვა. დიდი ხანი იყო არ დაელია, ამიტომ ფსიქიკაზე, ალკოჰოლმა უფრო მასტიმულირებელი როლი ითამაშა ვიდრე დამთრგუნველი.

კარგი ამინდი იდგა, ხმელთაშუა ზღვის ულამაზეს კუნძულებს რომანტიული მზერა ესროლა! ეგეოსის არქიპელაგმა ელინიზმის ეპოქაში გადაისროლა. ისტორიის დიალექტიკამ მსჯელობის განწყობაზე დააყენა: „როგორ მოხდა ის, რომ ცენტრალური და ჩრდილო ევროპის სახელმწიფოებმა, განვითარების მხრივ უკან ჩამოიტოვეს ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნები? — ჰკითხა თავს, — მათ ანა — ბანაც ხომ სამხრეთისაგან ისწავლეს და საერთოდ ევროპული ცივილიზაციის აკვანი ხომ ხმელთა შუა ზღვის არეალია. უკვე ოთხასი წელია მათ ევროპაში პრეროგატივა, ჩრდილოეთს გადაულოცეს. აშკარად, შუა საუკუნეების ბოლოს, ხმელთა შუა ზღვის აკ-

ვატორიის ხალხმა ეტყობა ამონურა თავისი პოტენცია და ინიციატივაც ნელ-ნელა ჩრდილოეთმა აიღო. რენესანსი იყო დიადი სულის უკანასკნელი ამოფრქვევა, რომლის შემდეგ სამხრეთის მზე პორიზონტისკენ წვება. ბოლო აკორდი ინგლისელების მიერ დიდი არმადის განადგურება იყო. ბიზანტიის პირისაგან — მიწისა აღგვით თურქებმა დიდ ჩრდილოელს — რუსეთს, ხელ-ფეხი გაუხსნეს, რომელიც საუკუნეების მანძილზე ანაკონდასავით ახრჩობდა მათ და ეს ბრძოლა არავინ იცის, როდის ან რით დამთავრდება. ერთი სიტყვით თურქებმა დიდი კატა გამოთხარეს. თავის მხრივ ებრაელებმა რუსეთი დაღუპეს, დაამყარეს რა კომუნისტური დიქტატურა. ეს იყო მათი ყველაზე დიდი ისტორიული შეცდომა. კომუნისტურმა ბოროტმა თესლმა განიცადა რა მუტაცია ნაციონალ-სოციალიზმის სახით, ფრანკენშტეინივით მახვილი — შემქმნელისაკენ მიმართა. ამას კი ამ უნიჭიერესი ერის არნაული გენოციდი მოჰყვა. — ვისკი გამოცალა, სტიუარდესას ანიშნა კიდევ დაესხა, ყინულიც აიღო და ისევ ფიქრთა ტალღებში გადაეშვა. — ამ ისტორიულ ქარტებილებში არამკითხე მოამბესავით აქეთ-იქეთ ცანცარა კაცებივით ვაწყდებოდით, სხვის საქმეებში ვეჩრებოდით, ჩვენ ნიჭს, ენერგიას სხვის დიდებას ვახმარდით, რისთვისაც არამარტო ვისჯებოდით, არამედ ქართველების ხელითვე ჯერ სახელმწიფოებრიობა დავკარგეთ, მერე გადაშენებას ძლივს გადავურჩით, რომლის საბოლოო შედეგი ის დეგრადირებული არსობაა, რომელსაც დღეს ვეწევით". — ფიქრებიდან სტიუარდესას ხმამ გამოიყვნა. ბოინგი ოც წუთში სტამბულის აეროპორტში დაჯდებაო.

აეროპორტში გაიგო, რომ თბილისის თვითმფრინავზე რეგისტრაცია მხოლოდ საათ ნახევრის შემდეგ დაიწყებოდა. რომ იტყვიან ბოდიალი დაიწყო. ნაცნობ სახესაც მოჰკურა თვალი.

— დათო, დათო! — დაუძახა.

დათო დემურიამაც იცნო. ოდნავ შეიძმუშნა, ღიმილით მიუახლოვდა.

— თბილისში მოდიხარ? — ჰეკითხა ნეი დეკობერმა.

— არა, — დაიბნა, — არა, მე აქ ვცხოვრობ!

— როგორ თუ ცხოვრობ?

— აი ასე, — დაბნეულობამ კვლავ გადაურბინა პირისახეზე, — საქართველოში პურის ფული არ მქონდა, ჰოდა აქეთ წამოვედი, ახლა აქა ვარ და კავკასიდან ჩამოსულებს ჩემი პატრონის სასტუმროში ვეპატიუები. შენ საიდან?

— ლონდონიდან. დელეგაციაში ვიყავი, ნაკრების თამაშს და-
ვესწარით.

— ტელევიზორში ვუყურე, მართალია წააგეს, მაგრამ მაინცდა-
მაინც თავი არ შეურცხვენიათ.

ნეი დეკობერმა ჯიბეში ოცდოლარიანი მოიძია.

— გცალია, წამოდი თითო ჭიქა დავლიოთ, შეხვედრა აღვნიშ-
ნოთ. წამოდი ნუ ყოყმანობ, მე გეპატიუები.

ბარში ხელყავით შეიყვანა. ბარშენს ოცი დოლარი გაუწოდა,
უთხრა ამისი ვისკი დაგვისხიო.

— ჩვენს შეხვედრას გაუმარჯოს, და იცი კიდევ რა? რა და, იმ
ქართველების მარადიული ხსოვნისა იყოს, ვისაც ნებით თუ ძალით
გადახვენილს, საქართველოს ნახვა ალარ ელირსა.

თვალებზე ცრემლი მოაწვა. მიხვდა თავისდაუნებურად მეგო-
ბარს გული ატკინა. იმასაც მიხვდა, ეს სადლეგრძელო საიდან წამო-
ვიდა. პირველად თურქეთში რომ მოხვდა, მოშიშვლებულ ზეგანზე,
ასობით კილომეტრზე გაჭიმულმა გზამ, უკაცრიელმა გარემომ და
მოლების სევდიანმა გადაძახილმა, საშინლად დათრგუნა. უცბად
წარმოიდგინა ამ პირტიტველა ხეობებში მიმავალი ქარავანთა კრე-
ბული, რომლებიც ქართველ ტყვეებს მიერეკებოდნენ შორეთში.
წარმოიდგინა თუ რა მახრჩიბელა სევდა დაუუფლებოდა სამშობ-
ლოდან განდევნილ, ქრისტიან ქართველს, მოლების მარადიულ
სევდიან ღალადისზე და კინალამ გული შეულონდა. და აი წელან
უყურებდა რა უკვე ნებით გადმოხვენილ თანამემამულეს, იფეთქა
ყოველივემ. იგრძნო დუმილი უსაშველოდ გაუგრძელდა. თვალებში
ჩახედა დარდად ქცეულ მეგობარს, ჭიქა შეათამაშა და უთხრა:

— აბა, თბილისში შეხვედრამდე.

— შეხვედრამდე.

ნეი დეკობერმა გადაჰკურა და უსწრაფესად გამოემშვიდობა.
სადლაც კუთხეში მიიყუჟა. კიდევ ერთმა მოგონებამ შეახსენა თავი.

იზმირში სტამბულიდან და საქართველოდანაც ათასი კილო-
მეტრის მოშორებით, ქუჩაში ერთი პატარა ბიჭი გადაელობა და ქარ-
თულად მიმართა:

— გურჯები ხართ?

— რა იყო რომ?

ნაისხვათაშორისა ნეი დეკობერმა და როგორც ეს ტრაპიზონსა და რიზეში ხდებოდა, იფიქრა ახლა თავის პატრონის მაღაზიაში დაგვპატიუებსო.

ბიჭი კი იდგა, არაფერს ამბობდა, მხოლოდ აღტაცებით შეჰყურებდათ.

— რამ გაგაოცა ბიჭო, ქართველი არ გინახავს?

ბიჭმა ხელი მოუთათუნა.

— არა, აქ გურჯისტანელი გურჯები არ არიან.

— მერე ეგრერამ გაგახარა, იქნებ ჩვენ კარგი ხალხი არა ვართ?

— გაეხუმრა.

ბიჭს თვალები აენთო.

— რას ამბობ, გურჯის იყოს, ტალახის იყოს ისიც კარგია, — ნამს შეყოვნდა მერე გულზე მუჯლუგუნი დაირტყა და სიამაყით განუცხადა — მეც გურჯი ვარ!

შეიძრა. ჩანთიდან ფეხბურთის ბურთი ამოიღო, გაუწოდა.

— შენი იყოს, მოდი გაკოცო.

როგორც მაშინ ახლაც ლოყები ცრემლებმა დაუმდუღრა ნეი დეკობერს.

თბილისში გვიან ღამით ჩამოფრინდნენ. იცოდა, რომ თბილისში ჩამოვიდნენ, თორემ უკუნეთში ქალაქი არსად ჩანდა. წყვდიადს გენერატორთა რახრახი და ოდნავ შენათებული ფანჯრები თუ ურღვევდნენ „მყუდროებას“. მილიონნახევრიანი ქალაქი უკვე მერამდენე წელი იყო უდენობით იტანჯებოდა. ქვეყნის „მამები“ ელექტროენერგიას დედაქალაქს გაზაფხულის პირზეც კი ჯიუტად არ აძლევდნენ. ქუჩაში კანტი-კუნტად თუ მოპერავდი ვინმეს თვალს, ისინიც შიშნარევ მზერას, დამფრთხალი ქუჩის ქოფაკებივით აცეცებდნენ და უკუნეთში უსწრაფესად უჩინარდებოდნენ.

„ამათ რასაც გინდა იმას უზამ, აკი უშვებიან კიდეც“, — ღვარძლიანი მზერა ესროლა თანამოქალაქეებს. მერე ისიც გაიფიქრა, — მეცხრე სართულზე ორ-ორი ჩანთით ამ ულიფტობაში ფეხით რა აგაო და ლამის ბოლმამ ცოფი მოჰვარა.

„განა მეც რასაც უნდა იმას არ მიშვებიან, რით ვარ სხვაზე უკეთეს დღეში?“ — თავი არარაობად იგრძნო.

კიბეზე რის ვაი-ვაგლახით აღოღდა. როცა ნავთქურაში ნავთი აღმოაჩინა შვებით ამოისუნთქა, ნამს გაუელვა: „პირუტყვიზაციის

კლასიკური მაგალითი“. ლამფა აანთო. ჩანთიდან ლონდონური ჩანაწერი ამოიღო. ლოგინში ჩაწვა, ლამფა გვერდზე მოიჩინა, მაინც ვერაფერი გაარჩია. ლამფა ჩაქრო, ძილ-ლვიძილს მისცა თავი.

დილის რვის ნახევარზე ჭალი განათდა, ელექტრო ლუმელიც ახმაურდა. დენის მოსვლამ „ხალისი მოჰვერა“. სკამიდან სპორტული კურტაკი აიღო, შემოიცვა, იქვე სკამზე მიყრილ ნაწერს გადასწვდა. თავიდან-ბოლომდე გულდასმით ჩაიკითხა. ისეთი აღფრთოვანება აღარ უგრძვნია, მოწონებით კი მოეწონა. ეჭვის ჭიამ კვლავ წამოჰყო თავი. „ბელეტრისტიკა ნამდვილად ჭარბობს“. — გაიფიქრა და სწრაფად დაამატა — „დაე, ასეთმა ბელეტრისტიკამაც ხანდახან წამლეკოს“.

ფანჯარაში გაიხედა.

„ქარი ქრის, ქარი ქრის, ქარი ქრის,

ფოთლები მიჰქერიან ქარდაქარ“.

გალაქტიონის სტრიქონთა წარმოთქმის შემდეგ თავს ჰქითხა:

„დღეს მაქვს საქმე?“

აცტომობასუხე ჩართო. „პოლიტიკურ კლუბში“, — ეპატიშე-ბოდნენ. „წავალ, რამდენი ხანია არა ვყოფილვარ“, ჩაილაპარაკა და წნევის წამალი, ტკივილ-გამაყუჩებელთან ერთად დალია.

პოლიტიკურ კლუბში პრეზიდენტის წარმომადგენელი აფხაზე-თიდან ლტოლვილებს უხსნიდა, რომ პოლიტიკა ლავირებაა, ლავი-რება კი ხშირად, რაღაც მომენტში საკუთარი ქვეყნის წინააღმდეგ წასვლასაც უშვებს, რათა შემდგომში დადებითი შედეგი იყოს მიღ-ნეული. ნეი დეკობერი ისედაც აღგზნებული იყო და ახლა, აშკარა დემაგოგიამ კატალიზატორის როლი ითამაშა, წამოიჭრა და მთელი ტირადა წარმოთქვა:

— ლავირების ოსტატობა, საკუთარი ქვეყნის წინააღმდეგ მოჩვენებითი წასვლაა, ბრძანებთ! თქვენ ეს ხალხი ან საბოლოოდ ჩლუნგი გვონიათ, ანდა სრული იდიოტები. არის ზლურბლი, რომ-ლის იქეთ ლავირება უკვე უზნეობაა, უზნეობასა და ლალატს შორის ზღვარი თითქმის არ არის. ასე რომ ასეთ დროს, შედეგი ვერასდროს იქნება დამაკმაყოფილებელი. ერთი წამით დავუშვათ, დავით აღმა-შენებელს ლავირების მოტივით, თბილისი არ აეღო და იგი არაბე-ბისთვის დაეტოვებინა, ან ქეთევან დედოფალს იგივე ლავირების მოტივით რწმენა გამოეცვალა, თევდორე მღვდელს ისევ და ისევ

ლავირების მოტივით, მნარე ირონიამ გადაურბინა პირსახეზე, — მტერი მართალია გრძელი გზით, ოღონდ ისევ ქართველთა ბანაკის-თვის დაეცა, ისინი ქვეყნის ისტორიაში შევიდოდნენ, როგორც გმი-რები თუ განკიცხულნი?! მაგრამ არ გვინდა გმირობა, ჩვენ ქვეყნის გადარჩენა გვინდა, — როგორ გგონიათ მას ვისაც პასუხისმგებლობა ეკისრებოდა, შეიძლება არც ეკისრებოდა, მაგრამ ქვეყნისთვის გადამწყვეტ მომენტში, თვლიდა რომ ვალდებულება ჰქონდა ნა-კისრი, ლავირებაზე რომ ეფიქრათ, და ამის გამო ბრძოლაზე უარი ეთქვათ დღესდღეობით ვიარსებებდით? ხომ არის ფასეულობანი, რომლებსაც ლავირება კი არა დაცვა უნდა? მოდით, ერთხელ მა-ინც ვთქვათ სიმართლე, ლავირების თვეზებურ ინტერპრეტაციას ხომ უძველესი ისტორია აქვს და მას კაპიტულანტობა ჰქვია! სა-ზარელი სიტყვაა კაპიტულანტობა, მაგრამ ამ სამოცდაათი წლის წინ ამ ბოროტებამ ფერი იცვალა და კლასიკური სახეც მიიღო, ხომ გახსოვთ ვაგნერი — ბოროტებასაც თავისი ესთეტიკა აქვსო. ასეა თქვენს შემთხვევაშიც. საერთოდ კომუნისტების სიტყვა და საქმე ხომ მარადიულ წინააღმდეგონაშია. არ არსებობს დანამაულებრი-ვი ქმედება (ხალხის გენოციდი, ეკლესიების ნგრევა, ახალგაზრდა თაობის მასობრივი გარყვნა), რომლისთვისაც გამართლება არ გე-პოვოთ. აბა, სახეშეცვლილო იანუსებო გაიხსენეთ — ხომ არაფრით გსურდათ საქართველოს დამოუკიდებლობა, მერე საქართველოს ანექსიას უპოვეთ გამართლება და იგი, ქართველი ერის ყველა-ზე დიდ გამარჯვებად (ცინიზმიც ამას ჰქვია), გამოაცხადეთ. ვინც წინააღმდეგობა გაგინიათ მოსპერ, მოღალატეები კი გმირების რანგში აიყვანეთ და მთელს საქართველოში ძეგლები დაუდგით. დღესაც, „გადანათლულები“ ყველას და ყველაფერს ამართლებთ. ყველა „კარს ერთი გასაღები“ მოარგეთ, რომლის ყალიბი ძალზედ მარტივია — „სხვაგვარად არ შეიძლებოდა, სხვაგვარად ვერ ვი-მოქმედებდით“. ასეთი პოსტულატი უფლებას გაძლიერეთ „ქოთანს“ ყური საიდანაც გინდათ იქიდან მოაბათ. ისეთ აბსურდამდე მიდი-ხართ ხანდახან, რომ გონიერი ადამიანი შეიძლება გააგიუროთ. თვით საკაცობრიო ბოროტმოქმედებასაც მოუპოვეთ გამართლება, ხომ გაიძახით — რომ არ დაეხვრიტათ, მაშინ ლენინ-სტალინი ვით იქ-ნებოდნენ, არ იქნებოდნენ და ნუ იქნებოდნენ. ვის სჭირდებოდნენ ისინი, მხოლოდ არამზადებსა და სისხლმოწყურებულ ნაძირალებს,

რომელთაც ერთი მიზანი ამოძრავებდათ — ხელისუფლება თავის თარგზე მოერგოთ. ქვეყანა კი, ქვეყანა კი ჭირსაც წაუღია. თქვენმა პოსტულატმა ისეთი ნიჰილიზმი დათესა, რომ დღეს ქვეყნის მოქალაქეთა დიდ ხანილს, უაზრობად მიაჩნია ცხრა აპრილის თავგანწირვა. ისტორიიდან გარდმოსულ თავდადებულ გმირებს ხომ ჩუმი ირონითაც უყურებთ, ხოლო აფხაზეთში საქართველოსათვის ბრძოლა დიდი ხანია უაზრობათა-უაზრობადაა გამოცხადებული. საერთოდ კაცმა თქვენ რომ გიყუროთ, საქართველოს ისტორია-საც უნდა გადავხედოთ და მსოფლიოს დავანახოთ — ქართველები ისეთი ყეყერები და რეგვენები იყვნენ, რომ საკუუნების განმავლობაში, უთვალავი მომხდური — მტერი ეგონათ და თავს აკლავდნენ, იმის მაგივრად, რომ ლავირების „გონიერი“ პოლიტიკით მოეხდინათ ერის ასიმილირება, რითაც უამრავ „უაზრო“ მსხვერპლს ავიცილებდით თავიდანო. აქ კი უკვე ფრთხებს შლის ის უკიდურესი უზნეობა, რომელიც დღეს ქვეყანაშია და რომლის დამდგმელი რეზისორები თქვენ ბრძანდებით. ამიტომაც ალარ მიკვირს, რომ ყველა ყველეფაზეა გადასული და არავის მიაჩნია სახელმწიფოებრიობა როგორც ინსტიტუტი ერის უმაღლეს მონაპოვრად. ქართველებს საკუთარი სახელმწიფო, მართვადი ქაოსის მამამთავრებმა, ლამის სამუდამოდ შეაძულეთ და ანტისახელმწიფოებრივ ერად აყალიბებთ.

ადამიანს როცა გული უჩერდება, ხომ მისი ტვინი წამს ინყებს კვდომას? სახელმწიფოს ერთგულებაც იგივეა რაც რიტმული პულსაცია გულის ნორმალური ფუნქციონირებისათვის! მაგრამ როცა ყველაფერს აკეთებთ იმისათვის, რომ ეს სახელმწიფო უდღეული იყოს, ამით ხომ ერისთვისაც განაჩენი გამოგაქვთ, რადგანაც სახელმწიფოებრიობა ანი და ჰოეა ერის არსებობისა. ჰოდა, ძალიან გთხოვთ, მოჩვენებით ნუ ვივიშვიშებთ — უფსკრულისკენ მივექანებითო. კი არ მივექანებით, უკვე კარგა ხანია იქა ვართ. იცოდეთ ყველამ, — დარბაზს ლამის შეშლილი თვალები გადაუბრიალა, — მანამდე ჩვენი საშველი არ იქნება, ვიდრე თვითგადარჩენის ელემენტარული რეფლექსი არ გვიკარნახებს ერთ უბრალო ჭეშმარიტებას — თუ გადარჩენა გვინდა, სამშობლოს სიყვარულზე უაზროდ კი არ უნდა ვატარტარებდეთ ენას, რაც არავითარ პასუხისმგებლიბას არ გვაკისრებს, არამედ ფეტიშად, სახელმწიფოს ერთგულება და მისდამი პასუხისმგებლიბა უნდა გავიხადოთ და იგი არაფრით

არ უნდა განვასხვავოთ საკუთარი ოჯახის მიმართ ნაკისრი პასუხისმგებლობისაგან. სახელმწიფოს სიძლიერე ხომ გარანტიაა ჩვენი ოჯახების, ახლობლების, მეგობრების ბედნიერებისა?! — უცბად შეჩერდა, დარბაზს გადახედა, რომელიც გაფაციცებით კი უსმენდა, მაგრამ უკვე დიდი ხანია გარდაცვლილყო.

შეზარა ამის ხილვამ, უცბად მოჭრა:

— მაპატიეთ, ცოტა აბდა-უბდა გამომივიდა, მაგრამ მე მაინც მგონია მართალი ვარ, ისე კი ავადმყოფს თუ გადარჩენა არ უნდა, მას ვერავითარი ექიმი, ვერავითარი წამალი ვერ განკურნავს. დიდი მადლობა მოსმენისათვის.

ტრიბუნიდან დარეტიანებული ჩამოვიდა. ბოლო რიგში დაჯდა. შუბლზე ოფლი მოინმინდა, როგორც კი სხვამ ლაპარაკი დაინყო, გამოიპარა.

თავი „სამშვიდობოს“ რომ იგრძნო, უკმარისობის ემოციამ ლამის დახრჩიო.

„მაინც გამოვიქეცი, — ვისროლე სიტყვები და გამოვიქეცი. საქმეც მაგაშია! დღეს, ყველა სოლომონ ბრძენია, ხოლო რუდუნებით, სიმართლის კეთება, მისი არსის ახსნა არავის გვსურს. ამისათვის სიცოცხლის ერთი დღეც არ გვემეტება. მათ შორის რა თქმა უნდა მეც“. ნეი დეკობერი გაავებით ედავებოდა თავს.

დაბნეული, დიდხანს, უაზროდ დააქროლებდა მანქანას თბილისის ქუჩებში.

1998 წლის 18 დეკემბერი

...იუსტიციის სამინისტროდან გამოვიდა და ის-ის იყო მანქანისაკენ უნდა წასულიყო, რომ გვერდით ვიღაცის შეერთომა შეიგრძნო. მიიხედა და ასე ოცდათხუთმეტი წლის კაცის გადაფითრებულ სახეს ჰკიდა თვალი. მერე მის გაქვავებულ მზერას თვალი მიადევნა და შენიშნა მოშორებით, ოციოდე მეტრში, ორნი ფიატს საბურავს ხსნიდნენ. ერთი ავტომატიზო თავზე ედგათ და ელაზლანდარავებოდათ, ერთს კიდევ მიყენებულ მანქანაში იჯდა და ავტომატის ლულა გადმოეყო. მოპარვა რას მიქვია, აშკარად, ყველას თვალწინ, იუსტიციის სამინისტროს პირდაპირ, დღისით-მზისით უტიფრად ძარცვავდნენ მანქანას:

გაშეშდა!

ამასობაში კი საბურავი მოხსნეს, უნომრო „ნივაში“ ჩასხდნენ, და წავიდნენ. მხოლოდ ახლა დაიძრა გვერდზე მდგომი ადგილიდან. გაძარცულ მანქნასთან მივიდა, საპარგული გახსნა, სათადარიგო საბურავი ამოიღო, მორგება დაიწყო.

ხმა არ ამოუღია. ვიღაც-ვიღაცების ლაპარაკი მოესმა:

„მადლობელი იყოს სულ რომ არ წაიყვანეს მანქანაო“. — ამას ამბობდნენ თანაგრძნობითა და უსუსურობის განცდის სრული გა-სიგრძეგანებით.

მერე? მერე კი ასეთი დაკანინებული თავი აროდეს ხსომებია — აროდეს!...

ნაწერს ჩააშტერდა, ცხადლივ დაუდგა ოთხმოცდათოთხმეტი წლის ზამთრის ის დღე. თავი სიმწრით გადაიქნია. იმ წლების ჩანაწერები მოიძია. „ყველა ერს უყვარს და ამაყობს თავისი არმიით. მხოლოდ საქართველოში სძულთ და ეშინიათ მისი. ეს სპეციალურად კეთდება, დისკრედიტირებული არმია ხომ უმოკლესი გზაა — დისკრედიტირებული სახელმწიფოს უარყოფისაკენ“. ამოიკითხა ძველ ჩანაწერებში. გაახსენდა წუხელის ტელევიზიით ციხიდან როგორ „მოძღვრავდა“ ხალხს, „სახელოვანი არმიის“ ყოფილი მთავარსარ-დალი. უტიფრად, უსირცხვილოდ ლაპარაკობდა ღირსებაზე და არ-სად, არცერთი ნოტა მონანიებისა — მხოლოდ და მხოლოდ თავხედი უტიფრობა. თავის ბანდას გვარდიას რომ ეძახდა („შეადარე ახლა ნა-პოლეონის გვარდიას, რომელიც ერთგულებისა და ღირსების სინო-ნიმს წარმოადგენდა“). — გაიფიქრა იმ წამს, ქვეყნის გაპარტახება-ში (ახალგაზრდობის გარყვნაზე და მათი უზნეო გზაზე დაყენებაზე, რომ არაფერი ვთქვათ), აქტიური ქმედებისათვის დიდად ამართლებ-და და ამ არამზადებმა, სხვა არამზადებთან ერთად კანონიერი ხელი-სუფლება რომ დაამხეს, ქვეყანა როს გააპარტახეს, ტერიტორიული მთლიანობა დაკარგვინეს — ეს ვითომც არაფერი ჩაიდუდლუნა.

„კადნიერებაც ამას ჰქვია, მაგრამ ჩვენი საზოგადოება მეტის ღირსია, ამის თქმის უფლებას რომ აძლევს და ისე არ ექცევა, რო-გორც ციხეში გამომწყვდეულ არამზადას ეკადრება. პირიქით, ლა-მის თანაგრძნობის ნოტებიც გაისმის ხშირად. ყველა ჩვენისთანაზე ამბობდა მაკიაველი! — „ერს, რომელსაც სიკეთისა და ბოროტების

გარჩევის უნარი დაჲკარგვია, მისი მართვა მარტო მათრახით შეიძლება“ . აბსოლიტურად სწორია და ვაი ჩვენი ბრალი, თორემ, მარიონეტებისთვის, ვინც ოცდაათ ვერცხლად ქვეყანა დაანგრია, მასრაში ტყვია უკან განაბულია და რა წამსაც აღარ დასჭირდებათ მოიშორებენ. ასე იყო და ასე იქნება მარად — მარიონეტის ხვედრი, არაფრით განსხვავდება მოღალატისაგან.

ნეი დეკობერი ფიქრებიდან გამოირკვა. „ბოლო ხანს ძალიან ცოტას ვმუშაობ რომანზე“, — ჩაიძუზღუნა და ხმამაღლა წარმოთქვა — სიცოცხლე მიდის...

წერა განაგრძო.

...სიცოცხლე მიდიოდა, სიცოცხლე გრძელდებოდა, თითქოს ყველაფერი რიგზეც იყო, მაგრამ შეუცნობელი რამ, ნრუნუნასავით ღრღნიდა. ბოლო ხანები კი უკმარისობის შეგრძნებას ნელ-ნელა აპათია ცვლიდა. წლებმაც გამოიდეს თავი. ერთი სიტყვით, დაიბნა. ხშირად, მარტოდ მყოფისთვის, სიყმანვილის ოცნებებს შეუსხენებია თავი, მაგრამ ისეთი გახუნებულნი და ფერმკრთალნი ჩანდნენ, თითქოსდა ვიღაც უცხოსი ყოფილიყვნენ და ახლა შემთხვევით თვალი მოეკრას. ნოდარ ახალკაცის სიკვდილმა დიდი მორალური საყრდენი გამოაცალა. სამოგზაურო კარიც საგულდაგულოდ ჩაირაზა, რადგანაც ფეხბურთის ფედერაციაში ნოდარ ახალკაცის მოშურნე, დაუძინებელმა მტრებმა, არათუ ნოდარის ახლობელს მიუხურეს კარი, არამედ ქართული ფეხბურთიც, რომელიც ახალკაცის დროს, ქართულ სახელმწიფოებრიბის განვითარებას წინ უსწრებდა, სრულ მაჩანჩალად აქციეს.

მოკლედ, არ იცოდა რა ეკეთებინა...

„ახლაც მასე არა ვარ?“ — ჰერითხა თავს და, წაწერს გადახედა. „ბოლოს და ბოლოს რისი თქმა მსურს?“ წამოდგა, ფანჯარასთან მივიდა. „ჩემს ცხოვრებას ვაჯამებ, სადაც მომავალ დიდ დამარცხებასაც ვჭვრეტ, თუ მართლა ქმნილების შექმნას ვცდილობ?“ — განსჯა დაიწყო. „არ ვიცი, არ ვიცი, არ ვიცი“. საათს შეხედა, დღის ორი საათი სრულდებოდა. „თუ მართლა რომანს ვწერ და ეს რომანი

ჩემში უნდა გარდმოვიდეს ეს სხვაა, მაგრამ მეც ხომ უნდა გარდვიდე რომანში? აი, ეს კი იმის უტყუარი ნიშანი იქნება, რომ რომანი მართლა იწერება. თორემ ახლა რა გამოდის — ცარიელი მსჯელობა და მეტი არაფერი. რომანი დინამიკის გარეშე არაფერია, და თან მოსაწყენიცა“. ჩაცმა დაიწყო. „ნავალ და სადმე დავლევ“. ჩაიღილინა. „მერე კი წნევა გაგთანგავს“ — წაეხუმრა თავს. „მაგრამ მაინც დავლევ — ოღონდ ვისთან ერთად? რომანზე კი ნუ ვდარდობ — მას უკვე ვერაფერი დაუდგება წინ. მოდი რაც არის, არის რუსთაველს დავყვები ფეხით, საუკუნეა იქეთ არ ვყოფილვარ“. ხალისი შეემატა.

რუსთაველის პროსპექტი ისე ჩაათვალა, ნაცნობი არ დაულიანდავს. თბილისელთა საყვარელ ქუჩას — ლოთები, ლუმპენები და სრულიად გაუგებარი წარმომავლობის ხალხი დაუფლებოდნენ. ხელი ჩაიქნია. რუსთაველის ძეგლთან დატოვებულ მანქანას მიუპრუნდა, სახლისკენ გაბრუნდა.

თახაში დიდხანს იბორიალა. ტელევიზორის ვერცერთ არხს და საერთოდ გული ვერაფერს დაუდო. რაღაცნაირად ზედმეტად გრძნობდა თავს — ზედმეტად. ისევე ზედმეტად, როგორც ქვეყნის მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი. ბერივად ქცეულ ხალხს, ახლა ჰალს-ტუხიანი ბანდიტები ყვლეფდნენ და თან აშინებდნენ — თუ ჭკუთ არ იქნებით, ისევ მოვლენ ავტომატიანები და მერე ვაი თქვენი ბრალიო. არადა მართლაც, ხალხს ყველაფერი ერჩივნა იმ კოშმარს. იმის გააზრება კი არავის უნდოდა, რომ ეს მართვადი ქაოსი, იმ ლანგარს წარმოადგენდა, რომელიც თავად ხალხმა მიართვა და რომლითაც ერი იქნა გაუპატიურებული და ახლა ფეხმორთხმული დიდი რეჟისორი — თავის უზნეო ბრძოსთან ერთად ძალაუფლებით ტკბებოდა.

1999 წლის 8 თებერვალი

ბათუმში რეგიონის ლიდერთან ერთად რივიერას მშენებლობასთან მივიდნენ. მშენებლობის მასშტაბებმა და ჩანაფიქრმა აღაფრთოვანა ნეი დეკობერი.

— დიდებულია ბატონო, დიდებული.

— ეე, ჩემო ნეი, სტადიონის აშენება ვერ უპატიებიათ და ამას გადაყლაპავენ?

— თქვენი ეპოქა ნებისმიერ შემთხვევაში საოცარ კვალს დატოვებს. ისტორიული ეპოქა კი ნაწილია უნივერსალური კოსმიური ცხოვრებისა, სადაც აღმშენებლობას განსაკუთრებული ადგილი უკავია.

— აღმშენებლობა მხოლოდ ბრძოლითაა შესაძლებელი. ალბათ შენი ახალი გაზეთიც მებრძოლი იქნება, რა დაარქვი?

— „ახალი ათასწლეული“.

— დიდი ვაჟკაცობა უნდა სიმართლის ნერას.

ვაჟკაცობა ისაა, რასაც თქვენ აკეთებთ. ჯერ მარტო რა ძალა გყოფინით, ამდენ მოშურნეს რომ უძლებთ, ამდენ შეთქმულს იგერი-ებთ და მაინც... თქვენ რომ არ ყოფილიყვათ აյ აჭარაში ხელმძღვანელად, სხვა რეგიონებიցით აანიოებდნენ აქაურობას, რომელიც შემდგომ, გვინდონდა თუ არ გვინდონდა, რელიგიურ დაპირისპირება-ში გადაიზრდებოდა.

— თურქებმა ერთხელ იცით რა მითხრეს — საქართველო პროვოცირებას მოეშვას თორემ დაიღუპებაო. ასე რომ, ვაჟკაცობას, თუ კანონიერება არ ახლავს, არაფერი გამოვა. ჩვენ, გამოსადენ ნალველს გამოვდენით, მაგრამ ქვეყანას არავის დავალუპინებთ, შენს საქმეზე კი ჩემი თანადგომის იმედი გქონდეს.

— კარგი, ახლა თბილისისკენ გავქანდები და ყველაფერს შე-გატყობინებთ.

ნეი დეკობერი დაემშვიდობა, მერე ერთხანს შორიდან უჭვ-რეტდა ამ აღმშენებლობის ინფექციით „დაავადებულ“ კაცს. მას ყოველთვის აღაფრთოვანებდა გამარჯვებისა და გამარჯვებულის ყურება, ეს სტიმულს აძლევდა. ეს სტიმული ასმაგდებოდა თუ გა-მარჯვებულს, ახლობელი თუ არა, მისი წრიდან გამოსული მაინც ეთქმოდა. მაშინ არნახულად მაღლდებოდა და საკუთარ გამარჯვე-ბადაც მიაჩნდა სხვისი ჩადენილი სასახელო საქმე.

„აუსტერლიცის მზე და ვატერლოოს საღამო — ჩემი ცხოვერ-ბის ანი და ჰოეა. ერთში სიდიადეა, ხოლო მეორეში ხიბლი ღირსე-ბისა და ღირსეულად ნასვლისა. ცხოვრებაში აუსტერლიცი აუცი-ლებელია, მაგრამ ნუგეშისთვის ვატერლოოც უნდა იყოს, რათა დასასრულის-დასასრულს ამაღლებული შეხვდე“. ფიქრობდა ნეი დეკობერი. ვიდრე რეგიონის ლიდერი ხარაჩოებში არ გაუჩინარდა, ადგილიდან არ დაძრულა, მერე მობილური ამოილო.

„ლევან, როგორა ხარ?“

„ისე რა.“

„მაშ კარგად ყოფილხარ, მოკლედ თბილისში მოვდივარ და იმ კვირიდან ვიწყებთ გაზეთის გამოცემას. სხვას ვერაფერს გეტყვი ტელეფონით“.

მანქანისკენ წავიდა, მერე გაიფიქრა, მოდი ზღვას დავემშვიდობებით. წუხანდელი უამინდობის შემდეგ ზღვა დელავდა.

„ვაჟკაცობა, ვაჟკაცობა უნდა ყველაფერს, ისე ლეშად გადაიქცევი. ყველა წარმატება ვაჟკაცობის შედეგია“. — შორეული პორტუგალიის ქალაქი პორტუ და წყნარი ოკეანის სურათები წამოიშალნენ. მაშინ პირველად იხილა ოკეანე, ასეული მეტრიდან მომავალი ტალღები, გაავებით როს ებრძოდნენ ნაპირს. როგორ შედრკა და როგორ ელგასავით დაიკლაკნა მაშინ აზრები?! „აი, ვაჟკაცები ის მეზღვაურები იყვნენ, ვინაც ბედავდა მოქუფრულ, დაუნდობელ სტიქიასთან არა მარტო შებმას, არამედ მის გულში შეჭრილი მის გახედნას ცდილობდნენ და ახალ, ამოუცნობ სამყაროსკენ მიაჭენებდნენ ხისგან შეკრულ „რაშებს“. მით უმეტეს, რომ არც კი იცი, რა გელის, ან რაა წინ, ანდა საერთოდს არის რამე? ამაზე ხომ წარმოდგენა არავის ჰქონდა და მაინც მიდიოდნენ. ახალი სამყაროს აღმოჩენის სურვილით ისე იყვნენ შეპყრობილნი, რომ ოჯახურ სიმყუდროვეზე ფიქრი ლამის ქიმერად მიაჩნდათ, — იდუმალმა ლიმილმა გადაურბინა, — დიდ საქმეს ვიწყებ. ფაქტიურად ომს ვუცხადებ ხელისუფლებას და მეც დიდი ვაჟკაცობა მმართებს, რადგანაც ფინალი როგორი იქნება, იმ მეზღვაურებივით ახალი ქვეყნების აღმოსაჩენად რომ მიდიოდნენ და არც იცოდნენ რა ბედი ელოდათ, ასევე აქაც არავინ უწყის რა მოხდება“.

ჩქარი ნაბიჯით გამობრუნდა, მანქანასთან მივიდა, დაქოქა და თბილისისკენ თავქუდმოგლეჯილმა გამორკეა.

თბილისში ჩამოსულისთანავე უმალ რედაქციისთვის შეგულებული შენობა მოინახულა, საღამოთი თანამშრომელთა კრება დანიშნა. დეასაც შეეხმიანა — აუცილებლად შემოგივლიო.

კრებაზე თანამშრომლებს, თანამებრძოლობა შესთავაზა, მიზანი საპარლამენტო არჩევნებში იმ ძალების ხელის შეწყობა იყო, ვისაც ხელენიფებოდა ქვეყნისთვის რაიმეს გაკეთება. რა თქმა უნდა, ამ ძალებში პირველ რიგში საკუთარ თავს ხედავდა.

გვიან ღამით დეამ ჰკითხა:

— საიდან იღებ ამდენ ენერგიას, დეკობერ?

ნეი დეკობერმა მთელი სერიოზულობით მიუგო:

— ბავშვობაში დიდი მეოცნებე ვინმე ვიყავი, უამრავი ოცნება მქონდა და უმრავლესობა გამიცრულ და აკარგული ოცნება კი ენერგიის დაგროვების წყაროდ იქცა და აი, ახლა ვხარჯავ.

1999 წლის 5 აპრილი

ნეი დეკობერი გაზეთის ახალ ნომერს ათვალიერებდა, როცა კომუნისტური პარტიის ისტორიის პროფესორი და ახლა რუსეთის ორიენტაციის დიდი გამტარებელი სერგი გომართელი შემოვიდა.

— ოოო, ბატონო ნეი, პირდაპირ აღტაცებას მგვრის თქვენი გაზეთი, ნამდვილი მებრძოლი გაზეთია, ასე უნდა ამათ, პასუხი უნდა აგონ ქვეყნის განადგურებისათვის.

— გამარჯობათ, ბატონო სერგი, გმადლობთ კომპლიმენტისათვის. — თავშეეკავებული ღიმილით უპასუხა.

— რას პრძანებთ. ჩვენ პატრიოტები ერთად უნდა ვიყოთ.

არაფერი უპასუხა, ზრდილობიანი ღიმილით დაიჭირა პაუზა.

— ბატონო ნეი, ერთი წერილი მოგიტანეთ, თქვენებურად ვამხელ ამათ და გზაზეც მივუთითებ, ჩვენი გზა ხომ ერთმორწმუნე რუსეთია.

ნეი დეკობერს სახე შეეჭმუხნა.

— მაგ იდეის ბოლომდე გაუაზრებლობამ დააკარგვინა საქართველოს დამოუკიდებლობაც და სახელმწიფოებრიობაც, ამიტომ მე თქვენს ადგილზე ცოტა ფრთხილი ვიქნებოდი.

— მთლად არა ტყუიხართ, მაგრამ აბა დაფიქრდით რამდენი სიკეთეც მოგვიტანა რუსეთთან შეერთებამ.

— ახლა მე რუსოფობიას ნუ დამაპრალებთ. რუსულმა ლიტერატურამ, რუსულმა კულტრამ უამრავი შესძინა, როგორც საქართველოს, ასევე მსოფლიოს. ყველა ჩვენგანს გააზრებული აქვს რუსეთის თავისებურება, მე დიდი რუსული სულისაც მჯერა, თვალი გაუსწორა, — მაგრამ ვთვლი რომ მაინც უბედურება მეტი იყო. აბა დაუკიდით ხომ სამი ჰიპოსტატია, რომლის გარეშე ქვეყანას არა ჰქვია სახელმწიფო, სარწმუნოება, ენა, სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტი. ვის არ დაუცყრია საქართველო. ამ სამიდან რომელიმე აუცილებლად იდევნებოდა, მაგრამ თვით ყველაზე პირსისხლიან შაპ-აბასაც კი არ მოუშლია ქართული სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტი და მეფედ ყოველთვის, შეიძლება გამუსულმანებული, ოლონდ მაინც ქართველი ინიშნებოდა. ერთი სიტყვით, სამივე ერთად არასოდეს ყოფილა დევნილი, მაგრამ მოვიდა ერთმორწმუნე რუსეთი, რომლის მართლაც დიდი იმედი გვქონდა და წაართვა ქართულ ეკლესიას ავტოკეფალია, აკრძალა ქართული ენა და მას ძალების ენა უნდა,

სერგი გომართელი უსიამოვნოდ შეიქმნა. საქალალდეს (რომელშიც აშენად წერილი ედო) — ხელი მოყაფირა.

— მასე არ შეიძლება მსჯელობა. მით უმეტეს, ჩვენ, კომუნისტებმა, ხომ დაგობრუნება საქართველოს სახელმწიფობრიობა?!

၆၂၀ ဖောက်တံ့ရွှေ၏ စာက္ခို၍ ၆၁၈။

— რას მელაპარაკებით, თქვენ კომუნისტებმა სიცოცხლის ორმოცი წელი მომპარეთ, თქვენს მიერ პიროვნების ნიველირებამ თაობები მოსპო. თქვენ მოახდინეთ არნახული დევრადაცია ადამიანებისა, რომლის შედეგს კიდევ დიდი ხანი მოვიმკით. მე და ჩემთვის თაობამ, მთელი ცხოვრება გავფლანგეთ. ელემენტარულად, ნებისმიერი უცხო ენის ცოდნა (გარდა, რა თქმა უნდა, „მშობლიური“ რუსულისა), და მით უმტეს უცხოელთან დალაპარაკება დიდ უსიამოვნებას გიქადდა ადამიანს. ადამიანის აზროვნება, აღმაფრუნა და საერთოდ ყველა სულიერი პოსტულატი მდარე კომუნისტური კატეგორიზმოებით იცვლებოდა და თუ გათახსირებული არამზადა არ იყავი, როგორი ნიჭიერიც არ უნდა ყოფილიყავი ვინ გაღირსებდა პიროვნებად ყოფნის უფლებას, — განიწმატდა, — ჰოდა, ყველამ ვერ გაუძლო და არც ვამტყუნებ მათ — ჩამოაყალიბეთ თქვენი ერთგული კასტა, რომელსაც საბჭოთა ინტელიგენტი უნიდეთ და რომელმაც თავიანთი ნიჭი თქვენ ხშირად თავისდაუნებლიერ მოგყიდათ. ამან ქვეყანაში ყველაფერი დასაშვები გახადა, თვით მამის დაბეზღვებაც კი, ჰოდა ამის შემდეგ რა უფლებით მელაპარაკებით კომუნისტურ „სამოთხეზე“. ერთიც და მოვრჩი. — შეატყო გომართელს რაღაცის ჩართვა უნდოდა და აჩქარდა, — იცით რომში რომ მოვცვდი, რა ასოციაცია დამეუფლა? რა და, აგვისტოს თაკარა მზეზე მჯდომ ბრძანა როს ჰკითხო რაა მზეო, ხომ გიპასუხებთ მცხუნვარებაო. ამის შემდეგ წამით თვალი რომ აქებილოს, არ წამოიძახებას — არა, დიადი, ნათელი სიკაშვაშე ყოფილაო. ასე დამემართა მეც! თქვენს მიერ გამოკეტილ „ზონაში“ საბჭოთა კავშირი რომ ერქვა, რომზე იმდენი წამეკითხა, მეგონა ყველაფერი ვიცოდი, მაგრამ მის-

მა ხილვამ ყველაფერი თავდაყირა დააყენა. ასე რომ თქვენ ჩვენი სიცოცხლე გმართებთ ბატონო სერგი, სიცოცხლე! — ოთახში მდივანმა გაოცებულმა შემოიხედა, ხელით ანიშნა კარი მიეხურა, — ხანდახან სურვილი შემიპყრობს იმავე ქვეყნებმაც, სადაც ასე მიუშვეს კომუნისტები, განსაკუთრებით მათმა სდუტენტობამ გამოსცადონ ის ბოროტება, რასაც კომუნისტური წყობა ჰქვია, რათა გონს მოეგონ, მაგრამ ისიც მითიქირია: რას ვერჩი ამ გაბრიყებულებს-მეთქი და საერთოდ, დღეს რასაც დემოკრატობანას ეძახიან, ეს პოლიტიკური იმპოტენციაა და მეტი არაფერი. ჭკუით თუ არ იქნებიან, ვერ გაისიგრძებანებენ საფრთხეს, ის კეთილი ევროპაც თავზე დაემხობათ და სხვა ყველაფერიც — ერთიც და მოვრჩი, — შეაჩინა სერგი გომართელი რაღაცის თქმას აპირებდა, — დღევანდელ ხელისუფლებაშიც კომუნისტური მენტალიტეტის ხალხი არიან. ამიტომაცა ვართ ასე უბედურ დღეში, ამიტომაა უზნეობა — ზნეობრივი ნორმა, ამიტომაცა ვარ ოპოზიციაში, ამიტომაც მინდა ვიყარო კენჭი პარლამენტში, რომ რაღაც მაინც ვუთხრა ხალხს, თორემ ნუ მინექენთ და იმიტომ, კი არ ვიღვნი რომ თქვენისთანა ხალხის ბოდვით იდეებს პროპაგანდა გავუწიო, — უცბად გამოფხილდა, მიხვდა უტაქტობაში გადადიოდა მისი მონოლოგი, — მაპატიეთ, ცოტა გავცხარდი, მაგრამ რომ იტყვიან, ჩვენი ცხვრები ერთად ვერ მოძოვენ და თქვენს ნერილს, რომელიც ალბათ მომიტანეთ, და ეჭვიც არ მეპარება რომ კარგია, და თქვენგან და თქვენი წინამორბედებისგან განსხვავებით, მე მას დავბეჭდავ, ახლა კი კარგად ბრძანდებოდეთ.

სერგი გომართელი გაფითრებული წამოდგა. გასასვლელთან შეჩერდა, შემობრუნდა და დამცინავი ლიმილით უთხრა:

— დაიცადეთ, რუსეთში მოვა „სტალინი“ და მერე ყველა სხვა ჰანგზე იმღერებთ. — თქვა და სწრაფად გაიხურა კარი.

ნეი დეკობერს ხელი ნერვიულად უცახცახებდა.

„ხომ მივახალე რაც მინდოდა, ჯერ სადა ხარ, ანი ნახონ“. — გაიფიქრა. უჯრიდან ფურცელი ამოილო. ჩაფიქრდა რა დაერქმია ახალი სტატიისათვის: მერე დიდი ასოებით დაწერა: „მხოლოდ კომუნისტურ ჯოჯოხეთ გამოვლილ ქვეყანაში შეიძლება უზნეობა — ზნეობრივ კატეგორიად ითვლებოდეს“.

1999 წლის 9 მაისი

...თუ დღევანდელ ყოფას პრაგმატული თვალით ავრნყავთ, იმ პრაგმატული თვალით, როცა შექირვებულის დანახვაზე თავქედ-მოგლეჯილი გავრბივართ, არიქა, არაფერი გვთხოვოსო, ამ ლოგი-კით მისი ცხოვრებაც ცარიელი საპნის ბუშტი გახლდათ, ის საპნის ბუშტი — ილუზიებს რომ ეძახიან. სიცოცხლე, საუკუნეთესო შემ-თხვევაში უკვე კარგა ხნის წინ ცეროზით უნდა დაესრულებინა, თუ მანამდე რაიმე უბედურებას არ მოიწევდა. ეს როგორც მისი თაო-ბის არაერთ ნიჭიერ კაცს შეემთხვა. თითქმის ყველას იცნობდა, უმ-რავლესობასთან მეგობრობდა და ახლა უძილობის ჟამს ტირილამ-დე ენატრებოდნენ ხოლმე ისინი — „სიყრმის მეგობრები“. მათზე ფიქრისას შეიგრძნობდა, წამიერად როგორ აღივსებოდა ნათელით. მაგრამ მერე, ტრანსიდან გამოსვლის შემდეგ, შერყეულ ფსიქიკას, სადაც ეჭვი დომინირდება, უფრო უჭირდა ბალანსირება, ბალან-სირება ტრანსცენდენტალურ და რეალურ სამყაროს შორის. ასეთ დროს ისე იქცეოდა, როგორც ამას ოცდაათი წლის წინ განმუხტ-ვისთვის აკეთებდნენ.

ბევრს უნახაეს გამთენიას ნეი დეკობერი რუსთაველის ძეგლი-დან გადმომდინარე ფანტანებში რომ იბანდა პირს. მაშინც, მრავა-ლი წლის წინ ასე იგრილებდნენ „გახურებულ“ თავებს. მერე კი სუ-ლაც არ ეზარებოდათ კილომეტრების ფეხით გავლა. უკაცრიელი ქუჩები თავისი რომანტიკული ხიბლით, მათ იდებს იმპრესიონისტ-თა ფერებში ხატავდნენ და განუმეორებელი ჰარმონიით ავსებდნენ.

რამდენი იყვნენ — და ყველა ისინი რომანის გმირად გამოდ-გებოდნენ...

წერა ფიქრებმა შეაწყვეტინეს და წარიტაცეს. „სიყვარულ-ზეც უნდა დავწერო, — გაიფიქრა, — კაცობრიობის მემკვიდრეო-ბის უდიდესი ნაწილი ხომ სიყვარულზე მოდის. სიყვარული... ყვე-ლა ქალი, რომელიც მეგონა რომ მიყვარდა, იმ საახალწლო ნაძვის ხეს ჩამოგავდა, 24 დეკემბერს შენი ხელით რომ დადგამ და შენივე გემოვნებით გააწყობ. ამ დროს ბედნიერიცა ხარ და თავდავიწყე-ბით შეყვარებულიც. დამის თორმეტზე შენი შექმნილი ბუტაფორია, სუნთქვას იწყებს და ასე იქმნება ფანტასმაგორია. მერე გადის შო-

ბა-ახალი წელი და ნაძვის ხეს წინვები სცვივადა შენი „თაფლობის თვეც“ მთავრდება. გულისტკივილით ხსნი სათამაშოებს და ხელში გრჩება, გაძარცული, გამხმარი უსიცოცხლო ხე. მეხსიერების სკივ-რში კი ოცნება, მოთმინებით ელოდება მეორე წლის მოსვლას, რათა კვლავ ნატვრით შეამკოს თავისი ქმნილება და ასე დაუსრულებლივ. რეალურად, რეალურად — გრჩება გულგატებილობა, იმედგაცრუება, გაუხეშება და ის არსობა, რომლის დაუნდობელი რეჟისორი შენი ცხოვრებაა“. — ამოიოხოა. საათს შეხედა. „, სჯობია მიწაზე დაეშვა, ერთ საათში ზაურს უნდა შევხვდე“. ნაწერი სათუთად გაასწორა, სა-ქაღალდეში ჩადო. ჩაცმა დაიწყო.

ზაური მოუთმენლად ელოდებოდა.

— ახლა უყურე ერთ ჩვენ ფარულ მოწინააღმდეგეს რა ვუყო. მიახალა ნახვისთანავე.

— ვის? — ჰკითხა ნეი დეკობერმა.

— ლერის, აგერ ხალხში დგას, ამას წინათ თავი გამოიდო, დეპუ-ტატების კანდიდატთა სია სათითაოდ განვიხილოთ. ვინ ჰკითხავს მაგას, თვითონ უნდა გადეპუტატება! ვერ მივართმევ!

— ხომ ვილაპარაკეთ მაგ საკითხზე, ვისი ტიკი — ტომარა ვარო.

— ჰოდა, მიყურე ახლა.

ნელი ნაბიჯით მიუახლოვდნენ. ზაურმა ლერის მხარზე ხელი დაადო და მენტორული — მეგობრული ტონალობით მიმართა.

— რამ გათქმევინა გუშინ სამთავრობო კაბინეტებში, მაგათ ისეთ დღეში ჩავაგდებ, ისეთ საბუთებს მოვიტან, არჩევნებიდან მოხსნიანო.

ლერი შეცბუნდა.

— რაა? როდის! — ენა დაება.

— არ გვინდა ახლა ამაზე, — მხარზე ხელი წამოარტყა, — ყვე-ლა შინაურები ვართ და პირდაპირ უნდა უზოხრათ სათქმელი, მეს-მის რაღაც გეწყინა, არც მაგის გამკეთებელი ხარ, ამიტომ რაც იყო, იყო. აბა წავედით, გვეჩესარება.

შემოკრებილი თანამებრძოლები ლერის დაბნეულები უყურებ-დნენ, რომელსაც ფერიც დაკარგვოდა და დამუნჯებულიყო. ზაურ-მა ნეი დეკობერს ხელი გამოსდო, მანქანასთან მიიყვანა.

— აბა, წავედით ახლა.

როგორც კი გამზირზე გავიდნენ, ნეი დეკობერმა ჰკითხა.

— როგორ გაიგე მაგის ასეთი ნაძირლობა?

ზაურმა გაიცინა.

— გავიგე არა ისა, მე მოვიგონე ყველაფერი, ახლა ამტკიცოს რომ
არ გაუკეთებია, ბოლომდე მაინც აღარავინ დაუჯერებს, ჩვენ კი აწი
ეგ ვერაფერს დაგვაკლებს. ისე ხომ მაგარი ვარ, ხომ ჩავაგდე შოკში.
სამუდამოდ დისკურსტირებულია, ხვალ მასზე ყველა ილაპარაკებს.

— როგორ, სულ მოიგონე? ყურებს არ დაუჯერა.

— აბა მარა, ხომ ვარ ლავრენტი ბერია! არადა, რომ იცოდე ეგ არის მაგის ჩემდენი და ისე დაიბნა, შეიძლება იკისრა კიდეც ეგ სი-ბინძურე.

ნეი დეკობერმა მხრები დაბნეულად აიჩეჩა.

— სად მივდივართ?

— სასტუმრო ივერიასთან ჩამომსვი, არ დაიკარგო და მე ვიცი.

მარტო დარჩა თუ არა, სიღცხვილისა და გაოცების შეგრძნებამ ერთთავად მოიცვა დეკორერი.

„ესენი უკან არაფერზე დაიხვევნ, მერე მანყობს მე, მიზნის მისაღწევად ამათთან ყოფნა, ანდა პირველსავე ხელსაყრელ მომენტში მეც არ გამყიდიან თხასავით?“ მანქანა სანაპიროზე შეაჩერა, ერთხანს გაიტრუნა. გაუთვითცნობიერებლმა ავმა წინათვრდნობამ დარია ხელი. „ახლა ზაურის ქცევაში ისეთი რამე ხომ არ დავლანდე, რამაც მართალია გამაოცა, რადგანაც მაგის არც მომფიქრბელი და არც ჩამდენი ვიყავი, მაგრამ კონკურენტის ჩამოცილებამ არაცნობიერი კვაყოფილების შეგრძნებით ხომ მოიცვა? აბსოლუტურად შესაძლებელია, ორი ადამიანი დამოუკიდებლად ცალ-ცალკე ერთი და იგივე საკითხზე ფიქრობდეს, არაფერი არ უთხრან ერთმანეთს და მერე შეთქმულივით ერთად იმოქმედონ?! მით უმეტეს, რომ არაცნობიერების პროცესი მოიცავს ისეთ ფიქრებს, სურვილებს, ლტოლვებს, გრძნობებსა და ფანტაზიებს, რომლის გაცნობიერებისას, მათ, ადამიანი სრულიად მიუღებლად ჩათვლიდა. ხშირად ავტომატური ქცევა ხომ არაცნობიერიდან მოდის. ჩემი დუმილიც ზაურის ქცევისას ფაქტიურად შეთქმულის საქციოლი იყო, ამიტომ რაღა უნდა გამიკვირდეს მომავალში, ან რით ვარ მე სხვაზე უკეთესი? თფუ გული მერევა“. — სული შემეხუთა, „მოდი ეკლესიაში წავალ“.

„შენ რომ ასეთი მორწმუნე არა ხარ?“ — გამოეხმაურა კარგა ხნის მიღვინყუბული „უკახო“.

„მე ყველა მორნმუნეზე დიდი მორნმუნე ვარ, რადგანაც ეჭვი
მეპარება საკუთარ თავში“.

უცხო: — „ანი როგორ აპირებ გაგრძელებას“.

„არ ვიცი, არ ვიცი“.

უცხო: „გახსოვდეს თავის მოტყუების ბოლო, ყოველთვის და-
მარცხებაა და რაც უფრო დიდია იგი, მით უფრო კატასტროფულია
შედეგი და ერთიც — უგნური რომ ამაღლდება, მრჩევლად სულმდა-
ბალს დაისვამს — მარად გახსოვდეს ეს“.

სრულმა აპათიამ მოიცვა. იქნებ არცა ტყუის, ის კაციც, რომ
დამნაშავესავით დაიბნა? იქნებ ზაურის ინტუიციამ მართლაც აგვა-
ცილა დიდი უსიამოვნება და დალატი? არ ვიცი, არ ვიცი, არ ვიცი...
ვერ განვსჯი ვერა... მე კი თანამებრძოლი გავიმეტე... გავიმეტე?!

1999 წლის 31 მაისი

გაზეთის დამკაბადონებელმა რედაქციის წინკარშივე მიაგება.

— გამგებელზე, რომ წერილი დავწერეთ, მთელი ამბავია ატებილი.
განადგურებით გვემუქრებიან, ზოგი შენს მისამართს კითხულობს.

— ჰომ, ეგ მანაღვლებდა.

— ეგ კიდევ არაფერი, მინისტრმა დარეკა სასამართლოში გი-
ჩივლებთ, გაზეთი უნდა დაგიხუროთ.

— ყოჩალ, ეგ დავბეჭდოთ, გაზეთის ტირაჟი აიწევს.

თანამშრომლების თვალებში შიში დალანდა. ოთახში შეიკეტა,
ნოდარ ახალკაცის დალუპვისთანავე იგრძნო ძლიერი მონოლითი
გამოეცალა და ახლა ამ ფიცხელ ბრძოლაში, ძალიან ცოტა ვინმეს
იმედი უნდა ჰქონოდა და მათაც ძალიანაც რომ მოენდომებინათ,
რეალურად ვერაფრით დაეხმარებოდნენ. მოკლედ მარტოც არ ეთ-
ქმოდა და მაინც მარტო იყო, ზაურმა დაურეკა, იქნებ ასლან აპაში-
ძესთან მიშუამდგომლო საარჩევნო შტაბში მოვხვდეო.

„ამხელა პასუხისმგებლობა რად გინდა?“ — ჰეითხა.

„რას ლაპარაკობ, რა იცი რა ხდება. ხალხი ამ არჩევნებში მიღი-
ონების შოვნას აპირებს და სულელები ვართ გვერდზე დავრჩეთ? —
ზაური მთელის აღზნებით ელაპარაკებოდა: ყურადღებით მომის-
მინე, ჩუმ-ჩუმად ლალატობენ, უთხარი ჩვენს ლიდერს მომისმინოს,
გავაფრთხოსთან“.

„შენ რა იცი რომ?“ — ყოჩალო, — გაიფიქრა, უთხა, — „ნალდი
ფაქტები გაქვს?“

— კი, კაცო, მილიონ პროცენტიანი.

„კარგი ვეტყვი, ზეგ ბათუმში ვიქენები და საქმის კურსში ჩავაყენებ“.

ყურმილი დადო და გაუელვა — „აუ, რა ბინძური სპექტაკლები გაიმართება აწი?“

კარები მორიდებით გაიღო. ნათელა სისაურმა თავი შემოყო.

— შეიძლება, ბატონო ნეი?

„ახლა რა გაუძლებს ამასო“, — გაიფიქრა და ოთახში შემოიპატიჟა.

— ბატონო ნეი, წერილი მოვიტანე, ეს გათახსირებულები ვამხილე.

— ძალიან კარგი, წავიკითხავთ. ისე ქალბატონო, პირადი ცხოვ-რებისათვის როდისდა იცლით.

— მე პირად ცხოვრებაზე უარი ვთქვი და ისე როგორც ყველა პატრიოტმა — თავი გადავდე, სამშობლოს თავისუფლებისათვის, — თვალები დააბრიალა, — ხოლო გაუთხოვრობის სულაც არ მრცხვენია, პირიქით, ვამაყობ ჩემი შინაბერობით.

ნეი დეკობერმა ლიმილით მიუგო:

— კაცს ფრთები იმიტომ აქვს, რომ ღრუბლებს ზემოთ იფრინოს, ქალს კი იმიტომ, რომ ბარტყებს გადააფაროს.

— მე ნისკარტი მირჩევნია — მტერს თვალები რომ ამოვკორტნო.

— მტერში ვის გულისხმობთ?

— ყველას, ყველას, ვინაც ქვეყანა ამ დღეში ჩააგდო.

— კარგით, ეჭვიც არ მეპარება თქვენს პატრიოტიზმში. ყველა-ფერი რიგზე იქნება.

დაემშვიდობა. თავის ძლიერი ტკივილი იგრძნო. საათზე დაიხედა, ექვსი სრულდებოდა, „წავალ დავწევები, თორემ ხვალ იმდენი საქმე მაქვს, კარგად რომ არ ვიყო დავიღუპები“. — გაიფიქრა, რედაქციიდან უხმოდ გამოვიდა. არავის არაფერი დაუბარა. სახლში ტელეფონიც გამორთო და მობილურიც ავტომობასუხეზე დააყენა. „უახლესი ისტორიის“ სახელმძღვანელოს კითხვა დაიწყო. საკმაოდ ადრე ჩაეძინა.

დამწვრის სუნმა და ხუთვამ გამოაღვიძა. პირველად ვერც კი იაზრა რაში იყო საქმე. მერე მიხვდა — ხანძარი ძალობდა. გამალებით სამზარეულოში გავარდა, აივნის კარები გამოაღო. შუქი აანთო. შენიშნა, კვამლი დერეფნიდან მოღიოდა. შემოსასვლელ კართან მიიჭრა. ცეცხლის ენები უკვე პლინტუსებს მოსდებოდა. კარები გამოაღო — ცეცხლი შემოსასვლელ კარს გარედან ეკიდა.

დაფეხურებით კი დაფეხურება, მაგრამ არ დაიბნა, აბაზანიდან წყალი გამოარბენინა, ამ დროს მეზობლებმაც გამოაღეს კარები რა ხდებაო. საათს შეხედა დილის ხუთი საათი სრულდებოდა. ტელეფონს ეცა.

ერთ საათში სახელმწიფო უშიშროებამ, პოლიციამ, პროკურატურამ — მასთან მოიყარა თავი. აშკარა იყო ტერორისტული აქტი განხორციელდა. ვიღაცას გადაეწყვიტა ძილის დროს ამოებუგა და მოეშთო ნეი დეკობერი.

— თქვენ ისეთ წერილებს აქვეყნებთ რომ მიკვირს აქამდე როგორ გადარჩით. — უთხრა რაიონის პროკურომა.

— თუ ჰერინიათ შემაშინეს ძალიან ცდებიან, აი. ტელევიზიონაც მოვიდნენ. პირდაპირ ვაცხადებ: ამ ქვეყანაში ადამიანის სიცოცხლე არაფრითაა დაცული.

დღის თორმეტი საათისათვის პრესკონფერენცია დანიშნა. ექსპერტმა აღნიშნა, რომ ვიღაცას აალებადი ნივთიერება მიესხა კარზე, მერე წვრილი ნაკადით კიბემდე მოეპკურა და ცეცხლი იქიდან წაეკიდებინა, არადა რომ არ გაღვიძებოდა და ცეცხლი წიგნების კარადას წაჰავდებოდა, რაღა გადაარჩენდა?.. ისე კი დერეფანში დაგებულმა მეტლახმა დაიფარა, მან შეუშალა ხელი, ცეცხლის გავრცელებას.

პრესკონფერენციის დაწყებამდე მარტო წამითაც ვერ დარჩა რათა, სიტუაცია გაეანალიზებინა, პრესკონფერენციაზე კი განაცხადა: — „მომხდარში ვადანაშაულებ არსებულ ხელისუფლებასო”.

1999 წლის 23 ივნისი

მეგობრის საფლავიდან მობრუნებულს უცბად გაახსენდა, რომ მეოთხე თვე მიდიოდა რომანისთვის ბწყარი არ მიემატებინა. ნაწერს გადახედა — სულერთია მაინც გაგიმკლავდებიო ჩაილაპარაკა და გადაწყვიტა, უახლესი წარსულის სცენებზე ეწერა. ეწერა სისხლში ჩამხრჩვალ, ღირსება აყრილ ხალხზე, რომლებმაც დიდი ხანია აღარ იცოდნენ თუ რა იყო ღირსება. გაჭირვებამ ისე გააბოროტა ეს რაინდად შობილი ხალხი, ხალხი, რომელიც ვეფხისტყაოსანს ბიბლიასავით უყურებდა და ერთგვარად წინაც აყენებდა, ამ უდაოდ ერქესის სულის მატარებელ ქმნილებას (ზზითევში, ქართველები ბიბლიას კი არა ამ რაინდობისა და ჭეშმარიტი სიყვარულის ჰიმნს ატანდნენ, რომლის ჰუმანიზმი შუა საუკუნეების ადრეულ წლებში

მართლაც თეთრი ყვავივით ჩანდა), დღესდღეობით ბეჩავ ურდოდ გამოიყურებოდა.

მაგიდას მიუჯდა თუ არა უცბად მიხვდა — დააგვიანა. ის წლები გაცრუცილიყვნენ და ის ადამიანებიც, რომლებზეც უნდა ეწერა წარსულის ბინდ-ბუნდში მიკარგულიყვნენ. დღევანდელ რეალობაში მათზე წერა უაზრობად ჩანდა. დრო და მომენტი გაჰქიცია გაჰქიცია გაჰქიცია.

კარგებზე ზარის ხმა უცბად წამოეშველა. საპარლამენტო არჩევნებში მის მიერ ნდობით აღჭურვილი პირი, ბავშვობის მეგობარი გიორგი ლაშხი მოვიდა.

— როგორია ბოლო გამოკითხვა? — ჰკითხა დეკობერმა.

— თუ რუსო კახეთელაძემ არ გვიმტყუნა, გამარჯვება თითქმის განაღდებულია.

— რას ლაპარაკობ, მაგ ჭარმაგ კაცს რწმენის კედელივით ვუყურებ. ნეტავ ქვეყანაში ბევრნი იყვნენ ასეთნი. მოუსმინე, რა თქვა ტელევიზით გამოსვლისას — ვამაყობ ნეი დეკობერთან მეგობრობითო. ასე რომ ჩემო გიორგი, ახლა ბიჭები შევკრიბოთ, ბუკლეტისა და საარჩევნო პლაკატების გამოცემაზე ვიზრუნოთ.

— ვთქვათ ძალიან გაგვიჭირდა, კიდევ ვისი იმედი უნდა გვქონდეს?

— რატომ მეკითხები მაგას, ისე კი საჭირო კითხვაა. მე, ჩემო გიორგი, უამრავ ხალხს დავდგომივარ გვერდში. შეიძლება ითქვას, ეს ჩემი ცხოვრების ერთგვარი წესია, მაგრამ თავად ვინმეს რომ ხელი წაეკრას, ასეთი რამ არ ყოფილა, უბრალოდ არ ყოფილა! — ნერვიულად გაიმეორა, — მთელი ცხოვრება ტრამალის მგელივით მარტო მიწევს ბრძოლა, ალბათ ასეც მირჩევნია, ტრამალის მგელი ალბათ მარტო უნდა იყოს. გაიხსენე ნიცშე: თუ შენ გინდა ახვიდე მაღლა, ადი საკუთარი ფეხით, ნუ მოინდომებ აგიტანონ იქ და ნურც სხვების ზურგსა და თავზე დაჯდები.

— გეთანხმები. — პაუზა, — რატომ გკითხე იცი? ზოგ-ზოგებს მერყეობასაც ვამჩნევ. უნდათ გვაჩვენონ რომ მხარს გვიჭრენ, თან ისიც არ სურთ სხვამ შეამჩნიოთ, ალბათ იმასაც ფიქრობენ — რა იცი რა მოხდებაო და ასე შემდეგ...

— მაგას დიდი ხანია მივხვდი. რედაქციაშიც ბევრის თვალებში ჯერ შიში დავლანდე, ახლა კი ცოტა სხვა რამესაც ვკითხულობ. ხომ იცი შიშიდან ღალატამდე არც ისე დიდი სავალი გზაა. ყველას სურს ბალანსი დაიცვას, ბალანსი — ღმერთსა და სატანას შორის.

გიორგი ლაშეს ჩაეცინა:

— ისე მართალი ხარ, — ოცდაათი ვერცხლი უკვდავია. ისიც არ დაგავიწყდეს რომ დაუმსახურებელი სიკეთე ისჯება. სხვათა შორის, ისიც მითხრეს გუბაზი, თენგიზ მახარაძეს რაღაცას ეჩურჩულებოდაო.

— რომელ მახარაძეს, ჩვენი მთავარი კონკრეტის პრეს-მდივანი რომაა? ჰმ, ისე არაფერი არაა გამორიცხული, არადა, არ დავიჯერე როცა ამას წინათ მითხრეს, სტამბაში იყვნენ, რაღაც ერთჯერადი გაზეთის გასაკეთებლადო. გაუგებრობად ჩავთვალე.

— რამ გაგაკვირვა?

— ჩემი ყველაზე დიდი უბედურება თუ იცი რაა? რა და თავის მოტყუებაა. ეს კი რომ იცოდე, საკუთარი თავის წინაშე ყველაზე დიდი დანაშაულია. ბევჯერ მოვიტეხე ამისთვის კისერი და თუ ასე გავაგრძელე, უფრო დიდ უბედურებაში გავყოფ თავს. კაული უმცროს ძმასავით მიყვარს და თუ არ შეაცდინეს, ხომ იცი რა გულუბრყვილოა მისი ღალატი გამორიცხულია.

— შენ გირჩევნია ისიც გაიაზრო, რამეში ხომ არ იტყუებ თავს?

ეს სიტყვები ელდასავით ეცა ნეი დეკობერს, თავისი რომანული ჩანაწერები გაახსენდა. გულმა რეჩხი უყო. სირაქლემასავით სურდა, უსიამოვნო ამბებიდან თავის დაღწევა?

1999 ცლის 4 ივლისი

იოსებ სულავა — დამხობილი ხელისუფლების წარმომადგენელი, რომელიც ახლა პარტიული სიით იყრიდა კენჭს, საარჩევნო კომისიის შესასვლელთან ელოდებოდა.

— რა ხდება? — შეაგება კითხვა ნეი დეკობერმა.

— რა ვიცი, ათასი ინტრიგანი დაგვდევს. ზოგი გაიძახის არჩევნებს ბიოკოტიო, ზოგს ჩემი სიიდან ამოღება სურს, შენზეც ამბობენ მაგას მხარს არ დავუჭროთ, განდევნილ უზენაეს საბჭოს აკრიტიკებდაო.

ნეი დეკობერს პირველად არ ესმოდა ეს.

— კი არ ვაკრიტიკებდი, ვაფრთხილებდი: თუ ასე გააგრძელეთ, თქვენივე ხელით გაითხრით სამარეს, სადაც მესაფლავეები, გველეშაპად ქცეულნი თქვენივე გამოზრდილი ჭიაყელები იქნებიან-მეთქი. საერთოდ იცი რა, ეგენი იმდენს იზამენ, კვლავ რეტროგრა-დებსა და კომუნისტურ წყობაზე ხოსტალგიაშეყრილებს მოიყვანენ

ხელისუფლებაში, რაც უნდა ის უქნიათ. ხომ გახსოვს: ყველა ერი იმსახურებს იმ მთავრობას, რომელიც ჰყავსო, ახლა რა ხდება?

— რაღაცას გვიმზადებენ, აქაც მოვარდნენ, ახლა აქციებიც სურთ, ბოკოტისტები ხომ მტრებად გვთვლიან. რუსო კახეთელაძეც დაბნეულია. იქნებ გვენახა, შენი სჯერა.

— კი ბატონო, მაგრამ იცი, ისიც გავიგე, კოალიციაში პროკომუნისტებსაც სურთ შემოსვლაო.

— ახლა ზენობრიობაზე მსჯელობის დრო არ არის, მთავარია დეპუტატები გავხდეთ, დაიმასხოვრე, უმთავრესია ეგ.

— მართალი ხარ, — „მართალია“ გაუმეორა თავს და დაამატა, სოსო საგნებს ყოველთვის რეალობაში აღიქვამსო უყვარდა ეს კაცი და პატივს სცემდა.

— ქართველები ცინიზმის გენიოსები რომ ვართ, ამ ანდაზიდანაც ჩანს — სიცოცხლეში გატირეო, რომ მოგყალი, გიტარეო.

— არ გვინდა ახლა ასეთი ლაპარაკი. ჰო, მართლა, ჯუმბერმა დარეკა გერმანიდან, უნდა ჩამოვიდეო.

— დეპუტატობა მოუნდა?

— რა უჭირს რომ? — კვლავ მრავლისმეტყველი ლიმილი.

— ეგ რომ აქ დეპუტუტი გახდეს, მთელ ქართველ ემიგრაციას შავ დღეში ჩააყენებს.

— რატომ?

— რატომ და იმიტომ, რომ ეტყვიან, ხომ ხედავთ თქვენი დევნილობაში მყოფი ერთ-ერთი ლიდერი დეპუტატი გახდა, ასე რომ რა პოლიტიკურ დევნაზეა ლაპარაკი, გეყოფათ წურბელებივით ჩვენს კისერზე ჯდომა, აბა აუსვით აქედანო და გამოყრიან. არსებულ ხელისუფლებას მსოფლიოს თვალში რეაბილიტაციისთვის ეს აზყობთ კიდევ. ამასობაში ჩვენი „გენიოსების“ წყალობით არჩევნებს წავაგებთ, უკვე არის მაგის სიმპტომები, ყოველდღე რომ მოპოვებულ პოზიციებს ვკარგავთ ხომ ვგრძნობ. ჰოდა, ჯუმბერი პარლამენტში დარჩება, მისი შვილები გერმანიაში, ემიგრანტებს კი ზოგს ციხეში ამოაყოფინებენ თავს, ზოგს მანქანა „გაიტანს“ და ზოგიერთები ამათი წაქეზებით თავად ჩახოცავენ ერთმაეთს.

აკადემიკოსმა რუსო კახეთელიძემ ნეი დეკობერის დანახვაზე სიხარული ვერ დაფარა.

— ნეი, შენი იმედი გვაქვს ახლა. ასლან აბაშიძესთან შენა ხარ ჩვენი დესპანი.

— რაზეა ლაპარაკი, მე სიტყვა არასდროს გამიტებია.
— რა სწორი იყო ნეი, — გვერდზე მჯდომარე ზაურმა მრავლის-მთქმელი ღიმილი შეანათა, — როცა ამ სამი წლის წინ გაიძახოდა, ოპოზიციას წარმატების შანსი მხოლოდ ასლან აბაშიძესთან კოალიციაში აქვსო.

— და რაც მთავარია, პირველმა თქვა. — წამოეშველა იოსებ სულავა.

— მახსოვს, როგორ არ მახსოვს, ნეი ახლა ჩვენი იმედია — მხარი აუბა რუსო კახეთელაძემ.

— ბატონო რუსო, იმედია თქვენც არ გატეხთ სიტყვას და მეც მხარს დამიჭერთ.

— ახლა კი მანყენინე, ჩემო ნეი, როგორ გეკადრება, შენ ჩვენთვის ნაპოვნი ხარ, აღმოჩენა ხარ და უსინდისოები ხომ არა ვართ, ეს რამ გათქმევინა?!?

— გაგიჟდი ნეი, ძმები არა ვართ?! — ჩაერთო ზაური.

— ნეი, ჩვენ ერთად მოვალთ ხელისუფლებაში, — შეეშველა იოსებ სულავა.

— აბა, მაშ წავედი, მიცდიან, — ყველაფერი კარგად იქნება, მთავარია პროვოკატორებს არ ავყვეთ.

— შენ ჩვენს გამარჯვებას რწმენა განუმტკიცე! — ხელი გაუწოდა რუსო კახეთელაძემ.

ნეი დეკობერმა სახლში კვერცხები შეიწვა. იოსებ სულავას სიტყვები გაახსენდა: „შენზე ამბობენ პუტჩისტებთან კუდი ჰქონდა გადაბმულიო“.

„თუ სიმართლის თქმა კუდის გადაბმა ყოფილა, მაშინ მქონია კუდი გადაბმული, — ჭამდა და თან ფიქრობდა. — პრეზიდენტს, დიდი ეპისტოლე გავუგზავნე, სადაც მოსალოდნელ უბედურებაზე ვაფრთხილებდი, ტაქტიანად — ზოგიერთ შეცდომებზეც ვლაპარაკობდი, მაგრამ ვინ შეისმინა?! პირიქით, ზოგიერთმა მონურმა სულასკვეთებამ ერთი ამბავიც კი ატეხა — პრეზიდენტს ეპისტოლე როგორ აკადრაო. გაგიჟდება კაცი“.

ჭამა რომ მორჩა, კაბინეტში შევიდა, სავარძელში ჩაეშვა. ახლა რატომლაც ნინუცა რატიანი გაახსენდა, დღეს უთხრეს მონაზვნად აღიკვეცაო ეს ლამაზი ქალი. „ყველაფრის ისტორიაა შექმნილი, ის კი არადა ტოლსტოიმ ცხენის ისტორიაც დაწერა, მაგრამ ქალის ისტო-

რიის დაწერა რატომლაც არავის უცდია და ეს ალბათ იმიტომ, რომ შეუძლებელია ვულკანის კრატერში ჩასვლა, და მერე იქიდან უვნებლად თავის დაღწევა, ასე რომ ნურავინ იტყვის ქალის ამბავი გავიგეო“.

საწერი მაგიდიდან ფურცელი აიღო, ჟურნალს ამოუდო, კვლავ სავარძელს დაუბრუნდა. დაწერა: „ჩემი ცხოვრების მეგობრები“, შუაში ხაზი გაუსვა, ქვეშ მიაწერა: „ჩემი ცხოვრების ქალები“.

„ქალებით დავიწყოთ, — უთხრა თავს, — ყველა მათგანი ლა-მაზი მელოდრამაა, რომელთაც როგორც მინდოდა ისე ვმართავდი. იქნებ აქეთ მმართავდნენ. ეშმაქმა უწყის. როგორა აქვთ ჩინელებს — ქალი ცის ნახევარიაო. თითოეული მათგანის პერსონა — ზეიმთა კასკადია ჩემს ცხოვრებაში. დღეს კი წლებთან ერთად ისინიც მიდიან და თითქოსდა ეშვება ფარდა, ბნელდება სცენა“.

ამოიოხერა. ფურცელი მაგიდაზე დააბრუნა. ფანჯარასთან დადგა. „სიყვარული და სიძულვილი ადამიანს თავის ჭეშმარიტ „მე“-ს შეცნობაში ეხმარება. ოლონდ ორივე ნალდი უნდა იყოს, მხოლოდ მასე შეიძლება სრულებრივად. ყოველ შემთხვევაში პროცესი სხვაგვარად ვერ ნარიმართება“.

ირაკლი ფარიჯანის მიერ გრაფიკაში შესრულებულ საკუთარ პორტრეტს შეხედა. გაახსენდა როცა ირაკლი მასზედ მუშაობდა გაეხუმრა, — ისეთი დამხატე, რომ ერთდროულად ვგავდე: ნაპოლეონს, ბაირონს და ბარათაშვილს და მაინც მე ვიყოო.

ირაკლიმ მაშინ შედევრი შექმნა.

თავი ნერვიულად გადაიქნია და ხმამაღლა თქვა:

„საით მივდივარ? საით?!“

მეგობართა სიის ჩამოწერა ვერ გაბედა.

1999 წლის 29 აგვისტო

შუალამისას შეუცნობელმა შეგრძნებამ გამოაფხიზდა. წამიერად მოხდა ყოველივე, უცბად, მყისიერად გამოერკვა. ბოლო ხანებში აეკვიატა ასეთი რამ. მოუსვენრობის მახრიბელა გრძნობამ ხომ გათანგა. მდუღარე დღეები უსაშველოდ იტყვლარჭებოდნენ.

შუქი აანთო. საწერი მაგიდის უჯრა გამოხსნა. ფურცელზე დიდი ასოებით ნაწერი შენიშნა. გადაიკითხა — „ჩემი ცხოვრების მეგობრები“.

„რამდენმა მოაღწია დღემდე?“ — ჰკითხა თავს. — რამდენმა?
— გაიმეორა კითხვა.

მთელი არსით შეიგრძნო — რა საოცრად ენატრებოდნენ ისინი.
უძლურების, უიმედობის კომპლექსმა მოიცვა.

„როგორი უფერული გახდა ცხოვრება მათ გარეშე. — ჩაინაღვ-
ლა. — არად, ეგრეთ წოდებულ განვლილ ეტაპად რამდენი იქცნენ.
— ნაღველმა უფრო იმატა, — მალე სიცოცხლეც განვლილ ეტაპად
იქცევა და რა დარჩება? როგორი ლამაზები იყვნენ ისინი და როგორ
გაქრნენ. თითქოს მარადიული ზამთარი დადგაო. ნეტავ იმათ თუ
ვენატრები? — გულჩანყვეტა ჩამოდგა. — როგორ გვიყვარდა ერთ-
მანეთი. მახსოვს, ზენარში გახვეულმა გამოვუცხადე, რომანი უნდა
დავნერო, რომელსაც დაგარქმევ — როგორც იქნა გაგიუდაო! მე-
რე გავგიუდი?! ვერ შევძელი, ვერ შევძელი. პოდა ამ გაუთავებელმა
კომპრომისებმა დამაუძლურა. ასე დაიწყო ლალატი — ლალატი სა-
კუთარი თავისა. ხოლო როცა ეს ხდება, მერე, ხომალდის აფრა ნე-
ბაზეა მიშვებული და ნებისმიერი მიმართულებით გზა ხსნილია...“

გამოერკვა. იცოდა საიდან მოდიოდა ეს დეპრესია. ბოლო ხა-
ნებში ვეღარც წერდა. რომანი, რომანი, რომელიც მისი ცხოვრების
განაჩენი უნდა ყოფილიყო, გაიხერგა — გზაში გაიხერგა. ხანდახან
ისე მოუნდებოდა ხოლმე იმ დროის მობრუნება, რომანზე მუშაობის
დაწყებამდე რომ იყო — ლამის ატირებულიყო. ყოველივეს არსი კი
მოძალებული, გაუთვითცნობიერებელი შიში იყო. რისი ეშინოდა?
მიზეზი არც იცოდა და არც სურდა მისი გაცნობიერება.

წამოწვა. ნელ-ნელა თვლებამ შეიძყრო. რამდენი ხანი გავიდა
მაგას ვერ იტყოდა, რომ ოხვრის ხმამ გამოაღვიძა. ხმა საოცრად
ეცნო. თვალები დაფეთებულმა დააჭყიტა. კარებში დედის ლანდი
შენიშნა, რომელიც სწრაფად უჩინარდებოდა. ცახცახმა აიტანა. სა-
ათს შეხედა. სამ საათსა და ორმოცდაათ წუთს უჩვენებდნენ ისრე-
ბი. ჯერ ბრა აანთო, მერე წამოდგა და სახლში ყველაფერი გაანათა,
რისი განათებაც შეიძლებოდა. საწოლზე ჩამოჯდა. გაირინდა. სა-
ხის ყველა ნაკვთი უთროთოდა. ვერ მიმხვდარიყო რას მოასწავებდა
ყოველივე. რას ნიშნავდა სამი წლის წინ გარდაცვლილი დედის ასე
ცხადლივ — გამოცხადება. როგორ ამოიოხრა?! ეტყობა დიდხანს
უყურებდა მთვლემარეს.

შიშმა, ხვალინდელი დღის შიშმა მოიცვა. ძალა მოიკრიბა. პანი-
კის დათრგუნვას შეეცადა. ტელევიზორი ჩართო, გული ვერ დაუ-

დო. კომპიუტერს მიუჯდა, აქაც ვერ შეძლო მობილიზება. „რაღაც მოხდება, რაღაცა მოხდება“, — პანიკამ კვლავ იძალა. აიგანზე გავიდა. ერთხანს უყურა უკაცრიელ ქუჩაზე, თითო-ოროლა მანქანა-თა ქროლვას. მერე მაცივარში ვალერიანის აბები მოძებნა. დალია. ნელა, მაგრამ აშკარად უფლებოდა სიტუაციას.

„რადაც არ უნდა დამიჯდეს, უნდა დავიძინო“ — მტკიცედ უთხ-რა თავს, მერე დაამატა. — დღეს აუცილებლად ავალ სასაფლაოზე.

დაწვა. თავს საოცრად ეულად გრძნობდა. დედა და მამა, რა ადრე წავიდნენ. როგორ დატოვეს მარტო. ვინმე მაინც ჰყავდეს ამ მიუსაფარ ქვეყანაში. თუნდაც ერთი ჭეშმარიტი გულშემატკივარი. ნეი დეკობერში — ემოციები და ფიქრები ერთ არსად შეკრულიყვნენ და ახლა აშთობდნენ. „რილკეს აქვს ნათქვამი — საჭიროა სიკვ-დილი ვისწავლოთ. მაგრამ მე მგონი ჯერ სიცოცხლე უნდა ვისწავ-ლოთ, სიკვდილს რომ გავუმელავდეთ, აბა ნეი დეკობერ ჩამოთვალე ევროპის ასი ქალაქი, ასი საუკეთესო მწერალი, ასი მხატვარი, ასი ისტორიული პირი და ძილიც განაღდებული გაქვს“. — გაამხნევა თავი და ჩამოთვლა დაიწყო.

კარებზე ზარის გაბმულმა ხმამ დააფეთა. წამოხტა, საათს შესედა, ათი სრულდებოდა. „რამდენი მძინებიაო“. — გაიფიქრა. შარ-ვალი ამოიცვა, კარების გასაღებად ძახილით: „გავიგე, მოვდივა-რო“. — ფეხშიშველა გავიდა.

ზღურბლთან შეშფოთებული გიორგი ლაშხი დალანდა.

— ხომ მშვიდობაა? — ჰკითხა გაოცებულმა.

— შენ რა გჭირს. არც ტელეფონს იღებ და არც მობილურს. დი-ლიდან გირეკავ.

— ჩამეძინა. რა იყო რომ?

— როგორ თუ რა იყო. დილით ტელევიზორისთვის არ გიყურებია, არა?

— არა, რა მოხდა, თქვი ნუ გამაგიშებ.

— რა და რუსო კახეთელაძემ, ორმოცდაათ ათას დოლარად გაგყიდა.

— როგორ თუ გამყიდა? რას ლაპარაკობ?

— რას და სიმართლეს. ამ დილით ტელევიზორშიც გამობრძანდა და განაცხადა დიდი ფიქრისა და ურვის შემდეგ გადავწყვიტე, მხარი ნეი დეკობერს კი არა მის მონინაალმდეგეს დავუჭირო, რად-განაც მოცემულ მომენტში საქმისთვის ასე აჯობებსაო.

— მოიცა, მაგიუჟებ, მაგდებ თუ რაშია საქმე.

— რა დროს გაგიუჟებაა, ყურადღებით მომისმინე და მოეშვი თავის კანტურს. სიმართლე მე წუხელივე ვიცოდი. გახსოვს — „გღალატობენ მხოლოდ შენები!“

თავზარ დაცა და რეფრენივით ჩაესმა „უცხოს“ ქირქილი — „გახსოვს რა გითხარი — უგნური რომ ამალლდება, მრჩევლად სულ-მდაბალს დაისვამს-მეთქი!“.

— ეს წვრილმანები ვინ გითხრა? — ამოილუდლულა რეტდასხ-მულმა.

— იოსებ სულავამ, ის და ზაური დასწრებიან ყოველივეს. იოსე-ბი უდაოდ წესიერად მოიქცა. დილით ამოვიდა ჩემთან, ყველაფერი მომიყვა — არ ვიცი წეის როგორ შევხედო თვალებში. შეწუხებული კი იყო, მეტს ვერც მოსთხოვ. ეს შენ ხარ ერთი ყეყეჩი, რომ თავის გამოდება იცი, თორემ ყველა თავის ტყავს უფრთხილდება.

ნეი დეკობერს კვლავ ცხადლივ ჩაესმა დედის ოხვრა.

1999 წლის 15 ნოემბერი

არჩევნებში დამარცხების შემდეგ ზუსტად ერთი კვირა არც ტე-ლეფონი აულია და არც სახლის კარებს აღებდა. ერთი ორჯერ რო-მანის ხელნაწერს გადახედა, მაგრამ გული ვერ დაუდო. თანალრება, თანალრება ტანჯავდა. ისიც ვერ ეპატიებინა საკუთარი თავისოთვის, ასე რომ ბავშვივით გააცუცურაკეს. დეპრესიამ ბოლომდე იძალა.

ბოლოს „უცხო“ აუჯანყდა და პირდაპირ მიახალა, შენ ამპარ-ტავან სახიერებას მიხედე, გამოფხიზლდი, ვის გაუგია მონადირე სანადიროდ ზანზალაკთა გაბმული ხმით მიდიოდესო, მაგრამ შვება მაინც ვერ იგრძნო. მაშინ „უცხომ“ ჰკითხა: „რატომ გიკვირს ასე ღა-ლატი, განა თავად არ იღებდ მონანილეობას ქვეყნის დაქცევაში?“

„ამით რისი თქმა გსურს?“ — კბილები ააღრჭიალა.

„აბა გაიხსენე, კომუნისტების დამხობის შემდგომ ყველაზე უფ-რო რა გრძნობამ იძალა?“

„მე მგონი ეიფორიამ“.

„ცრუობ. კარგად მოგეხსენება, რომ მაშინ ასპარეზზე გამოვიდა ამბიცია, თანაც უბრალო ამბიცია კი არა — ამპარტავანი ამბიცია“.

„არც უმაგისობა იყო, მაგრამ“...

„მაგრამ არ უნდა მაგას. მონბობისაგან დეგრადირებულ ქვეყანაში ამპარტავანი — ამბიცია შავი ჭირის ტოლფასია. იგი ხომ უკანა

პლანზე წევს პასუხისმგებლობას, მით უმეტეს, რომ ბეჩავი ხალხის გაბიაბრუება და მათ კისერზე წურბელასავით ჯდომა არც ისე ძნელია — მიდი და გარეკე! ამას შეენირა ყოველივე. ამიტომაც, დღეს ქვეყანაში არ არსებობს მორალური პასუხიმგებლობა, იგი აბუჩადა და აგდებული და სისუსტის გამოვლინებად ითვლება. არადა სა-დაც არ არსებობს მორალური პასუხიმგებლობა...

„მე აროდეს ჩამიდენია ისეთი რამ, სიცოცხლე რომ მრცხვენოდეს“.

„გეთანხმები, მაგრამ შენც ამპარტავანი — ამბიციის მონა ბრძანდები. მაშინ ხომ ძალაუფლებაში მოსცვლა არც ისე რთული ჩანდა და შენც გატრუნული ელოდი მომენტს, მომენტს რომელიც ზე-მოთ აგტყორცნიდა და მერე... ოოო, რა ტკბილი იყო ამაზე ფიქრთა სრბოლა... და მერე „გამოიღებდი ხელს“ რათა იავარქმინილი ქვეყანა ფენიქსისამებრ აგელორძინებინა. მაგრამ ალდგენა, ამაღლება ასე ადვილად როდი ხდება. იგი რუტინაა და დიდ შრომას მოითხოვს. ეს კი „ახალ არისტოკრატიას“, რომელიც სხვისი სისხლითაა გაზუ-ლუქებული, აროდეს სურს. ბიუროკრატიულ ადმინისტრაციად ჩა-მოყალიბებული არამზადები პოლიტიკურ ფუნქციას ითავსებენ. თავად პოლიტიკა ხელოვნებაა, პოლიტიკოსიც ხელოვანია, ასე რომ ჭეშმარიტ პოლიტიკოსთან ხელოვანს არ უჭირს, აი აღზევებულ მოხელესთან კი ურთიერთობა ჭეშმარიტად ურთულესია. მით უმეტეს „გააზატებულ“ მოხელეს არასრულფასოვნების კომპლექსიც სტან-ჯავს. ამიტომაც ყველანაირად ცდილობს პოზიციის განმტკიცე-ბას. მათ გვერდში მედროვენიც უდგებიან და პროცესი შეუქცევადი ხდება. ასეთ დროს იურიდიული პასუხისმგებლობის დაკისრებაც არაფრის მაქნისია, რადგანაც ქვეყანაში უკვე უზნეობა სირცესილი კი არა ცხოვრების ფორმაა. ნახევარი ქვეყანა რომ დახვრიტო არა-ფერი შეიცვლება“.

„კარგი, დავუშვათ, ნაწილობრივ გეთანხმები, მაგრამ მათ, ვი-საც ჩვენ ხელს ვართმევდით, საიდან უნდა გვცოდნოდა, რომ ქამე-ლეონები იყვნენ?“

„არ გეყო თავის მოტყუება. აკი ამას წინათ პირობაც დამიდე თავს აღარ მოვიტყუებო? ვინ, თუ არა არამზადა, აგედევნებოდათ „ამპარტავანი ამბიციით“ შეპყრობილ პრმქებს? მაგრამ ამის გაგება არ გსურდა, არ გსურდა თუნდაც იმიტომ, რომ ზუსტად ასეთი შემ-სრულებლები გჭირდებოდათ მიზნის მისაღწევად. ხომ ყოველთვის

თვლიდით, რომ ხალხი ბრძოა, ხოლო ბრძო საზარბაზნე ხორცია გმირისათვის, ოლონდაც ერთი გავიწყდებოდათ, გმირიც რომ გა-სართობი საშუალებაა, გასართობი საშუალებაა ბრძოსათვის. რო-გორ ამაყად გაიძახოდი ხოლმე ბრძოსკის სიტყვებს — ტრაგედიაში არ კვდება გმირი, ტრაგედიაში კვდება ქოროვონ“.

„ახლაც ასე ვთვლი, თუმცა არ უარვყოფ, რომ პირველად მიმა-ყენე კუთხეში“.

„ნეტამც უკანასკნელად. მრავალჯერ მითქვამს და ახლაც ვი-მეორებ: საქართველო თავის წიაღს, თავის მისიას — კულტუროს-ნობისას კავკასიაში — თუ არ დაუბრუნდა ვერ გადავრჩებით. ახ-ლა რობაქიძე მინდა გაგახსენო: კულტურის წინსვლა შეგნებულის ზრდით განიზომება, რამდენად მეტია შემოქმედი სული მსოფლიო პროცესში, იმდენად მაღალია კულტურის დონე. ასე რომ მოდი, ჯერ იმ წიგნს დაუბრუნდი, რომელსაც წერ, ჯერ იქ გაერკვივ და მერე კიდევ ერთხელ დაწესებულდები რომ წინააღმდეგობები, ადამი-ანის სურვილებსა და მორალს შორის სხვა არაფერია თუ არა მა-რადიული ბრძოლა სატანას და შემოქმედს შორის. მე ერთი რამ მა-შინებს როცა დადგება საბოლოო ჟამი, არ მიხვდე, რომ ყოველივემ აზრი დაკარგა, რადგანაც უკვე ძალიან დაგაგვიანდა. ხომ გიყვარს რილკეს ციტარება: საჭიროა სიკვდილი ვისწავლოთო.“

„მაშ მოვემზადო“?

„ეგ შენი გადასაწყვეტია“.

„არა, იცოდე, მე წავალ, მაგრამ არ გარდავიცვლები“. — მთელი ხმით შეცყვირა ნეი დეკობერმა. წამით გაყუჩდა და კვლავ შესძახა:

— „მე წავალ, მაგრამ არ გარდავიცვლები“.

რომანი გამოიღო. ძალ-ლონე მოიკრიბა. მასალას მთელი გუ-ლისყურით ჩაუჯდა. კითხულობდა მთელი არსით, კითხულობდა და ნელ-ნელა აცნობიერებდა, რომ შეუძლებელია — ადამიანის ცხოვ-რების სრული ტილოს შექმნა. რაღაც მონაკვეთის, რომელიც შეიძ-ლება გადამწყვეტი იყოს, ანდა სულაც ბანალურად პროზაული კი ბატონო, მაგრამ მთელი ცხოვრების აბსოლუტში ასახვა შეუძლე-ბელია. შეუძლებელი იმიტომ, რომ თითოეული ჩვენთაგანი, თავი-სი ცხოვრებით ქმნის წიგნს, რომლის სიუკეტი თავადაც ხეირიანად აროდეს აქვს გააზრებული და როცა ჰგონია, რომ კიდევ მრავალი სცენა აქვს დასადგმელი, ბაც და კვდება. და აი აქ მთავრდება ყვე-

ლაფერი. მთავრდება „შემოქმედის“ უკითხავად და ყოველივე მარა-დიული საიდუმლოს საბურველში ეხვევა. იგი ვერასოდეს გაიგებს რამდენად სწორედ დადგა პრემიერა — რომელსაც მისი ცხოვრება ჰქვია და რომლის ერთადერთი და განუმეორებელი შემოქმედი თა-ვად იყო — დიახაც, იმდენად ერთადერთი და განუმეორებელი იყო, რომ სხვა თუნდაც გენიალურზე გენიალური რეჟისორი, მის ცხოვ-რებას, მასზედ უკეთესად ვეროდეს დადგამდა.

ნეი დეკობერი ამ ფიქრთა ჭენებამ ააფორიაქა. უცბად ისიც კი გაიფიქრა, ოჯახი ხომ არ შემექმნა იქნება...

„უცხომ“ ფიქრი არ დაამთავრებინა, ჩასძახა: „ხელოვანის გა-მოფხიზლება საკუთარი ზმანებიდან, მისი შემოქმედებითი ძალის განადგურებას ნიშნავს“.

„უცხოს“ შეძახილმა დააფრთხო. ისევ გაიღვიძა მიძინებულმა ეჭვმა, წიგნზე მუშაობის დაწყების წინ, რომ აწვალებდა. „მწერლის სახედების პროცესი, ეს მისი შემოქმედების ცეცხლოვანი ალია, რომელიც მთელს სიცოცხლეს მოიცავს“. გაიფიქრა, მაგრამ დიდი შიში ჩაუსახლდა სხეულში და იგრძნო მასთან შებრძოლება არც ისე იოლი იქნებოდა. მიხვდა კრიტიკული ჟამი ახლოვდებოდა მისი ცხოვრებისა და ახლა ყოველი გადადგმული ნაბიჯი სხვა სიბრტყით დაიდებოდა სასწორის პინაზე. თუმცადა არაცნობიერში ყოველივე სიღრმისეულად უკვე კარგა ხნის არწყული იყო. „ასე რომ დღეიდან ჩემს თუნდაც ყველაზე უაზრო ქცევას, თავის დასტური აქვს და მი-სი ყველა წამოძახილი ლოგიკურადაც განპირობებულია, — ნეი დე-კობერმა წამით შეაჩერა ფიქრთა სრბოლა, — ამიტომაც, კონფლიქ-ტი არცნობიერთან გამორიცხულია.

გამოერკვა. საათზე დაიხედა, მწუხრში ვერაფერი გაარჩია. წა-მოიმართა, თავის პორტრეტს მიუახლოვდა. ფანარი მიანათა. ერთმა-ნეთს ჩააკვირდნენ და მასში ნეი დეკობერმა უცბად „უცხო“ შეიცნო.

ოღონდ დორიან გრეისგან განსხვავებით, სურათს წლები კი არ ემატებოდა, არამედ უცხოვდებოდა და შორდებოდა, თავად კი ჭე-ნებით მიექანებოდა იქ სადაც „ლურჯა ცხენები“...

გაუღიმა, თვალიც ჩაუკრა და უთხრა:

„კომპენსაცია ქმედებაშია, ხოლო ზეკომპენსაცია არაორდინა-ლურ ქმედებაში“.

ოთახში ნერვიულად გაიარ-გამოიარა.

„განდეგილის მეგობარი ყოველთვის მესამეა“.— წაუჩურჩულა ნიცშეს ცნობილი სენტენცია „უცხომ“.

გაჩერდა. ოთახი გაანათა. ჯიქურ შეხედა პორტრეტს და გამომ-წვევად მიმართა.

„სიკვდილიც პირველი კაციდან მოვიდა და აღდგომაც ერთი კა-ცისგან მოვა ვინ თქვა არ მახსოვეს, მაგრამ სრული ჭეშმარიტება კია“.

„რაღაც ვერ გაგიგე?!”— „უცხო“ დაბნეული უყურებდა.

„ახალი როლი უნდა ვითამაშო, ახალი როლი. მიმიხვდი? ვერა? მაში კარგად მომისმინე. ერთი როლი თუნდაც გენიალურად ნათა-მაშები, მაინც პიროვნებას ცალმხრივად წარმოაჩენს და სადღაც ზღუდავს კიდეც მას. კაცობრიობის ისტორია ეპოქებისგან, ხოლო პიროვნება ეტაპებისგან შედგება. ყველა ისინი საოცრად ჩამოგა-ვენ სპექტაკლებს, რომლებსაც მოცემული ეპოქისთვის თუ მოცე-მულ მომენტისთვის მომზადებული მაყურებელი ჰყავს. რამდენა-დაც ძლიერია მსახიობი, იმდენად ძლიერია მისი მომნუსხველი ძა-ლა მაყურებელზე. ამიტომაცაა ისტორიაში, რომ დიდ მსახიობებს ხალხთა ურიცხვი მასა ლამის თვალდახუჭულნი მიჰყვებოდნენ და მათ ბედს ავანსცენაზე გამოსული „ნახევრად ღმერთები“ იმდენად თვითხებურად წყვეტდნენ, რომ არც არავინ ეკითხებოდათ — უნ-დოდათ ალთქმულ მიწაზე წასვლა, უნდოდათ მსხვერპლად შეწირვა ილუზორული იდეებისთვის თუ არა, მაგრამ გაივლიდა თუ არა ეპო-ქა, მაყურებელი ახლა სხვა სპექტაკლს უხრიდა ქედს და გამოიდიო-და, რომ ყველა დიდი პიროვნება ეს იყო საშუალება ბრძოს ინსტინქ-ტთა დასაკმაყოფილებლად. ამას უმაღ მიხვდნენ, „ბედის რჩეულნი“ და გზასაც მიაგნეს, თუ როგორ ჰყოლოდათ „დარბაზში“ მუდმი-ვად მაყურებელი, როგორც ამბობდა კალიგულა — დაე ვძულდეთ, ოღონდ ეშინოდეთო! მერე ეს აზრი რა ლამაზად დახვენეს ფილოსო-ფოსებმა, ბოროტებასაც თავისი ესთეტიკა აქვსო ბრძანა ვაგნერმა. მაგრამ ვერაფერი მოვა კაცის ცხოვრების ესთეტიკასთან. სიცოცხ-ლე ხომ მწვერვალივითაა — მზის ჩასვლასთან ერთად ბინდ-ბუნდში რომ ეხვევა და ქრება. ამიტომაც ქმედება ითვლება ცხოვრების გან-მსაზღვრელ პრინციპად. ყველაზე დიდი დანაშაული — საკუთარი ცხოვრების ვიღაცის ჩრდილქვეშ გახარჯვაა“.

ნეი დეკობერმა დაღლა, უსაშველო დაღლა იგრძნო. წამოწვა და შეუმჩნევლად ძილ-ღვიძილის ეფორიაში დაიძირა. ოღონდ მანამ-დე შეამჩნია — პორტრეტი უთვალთვალებდა.

1999 წლის 7 დეკემბერი

...პეროდოტე — ამბობდა — ადამიანის ხასიათი მისივე დემონიაო. აბსოლუტური ჭეშმარიტებაა. ამ დემონმა მრავალჯერ ითამაშა მის ცხოვრებაში ავტედითი გმირის როლი. იმპულსური ქცევების შედეგად დირიჟორიც, რომელებიც უშნო სვირინგივით აჩნდნენ მის ცხოვრებას, ეს დემონი გახლდათ. გასათვალისწინებელი ერთიცაა: — ვიდრე ახალი როლით წარუდგები საზოგადოებას, საჭიროა დრო, რათა ძველი როლიდან გამოხვიდე — ახალი როლი კი სამპერატორო ტოგასავით ზუსტად უნდა მოირგო — ნინაალმდეგ შემთხვევაში მასხარად იქცევი და წამს ყველა სიცილს დაგაყრის.

ნეი დეკობერს, ქართველად დაბადებული ერთი იტალიელი მეგობარი ჰყავდა — რამაზ მორო. რამაზი მთაწმინდაზე მარტო ცხოვრობდა. სულით შემოქმედმა, უმაღ გადააქცია თავისი სახლი — „ახალგაზრდულ ბოჰემად“. ერთი მოხუცი დეიდა ჰყავდა რამაზს, რომელსაც დისტვილისტვის ყოველ საღამოს ამოჰერნდა შემწვარი კარტოფილი, უნდა გენახათ სტუდენტური ბოჰემა როგორ ელოდა მოხუცი ქალბატონის გამოჩენას, ელოდა რათა მშიერ, ალკოჰოლით დატვირთულ გულ-მუცელზე ჯერ კიდევ სითბოშენარჩუნებული ორიოდე ლუკმა დაეყოლებინათ. ამ სახლში, სადაც მარად მიდიოდა — ინტელექტის, ერუდიციის, ქუჩური გაგებისა თუ ხასიათთა პანდემონიუმის ჭიდილი — მთელი თაობა გაიზარდა. ისინი არამარტო თანამეინახენი იყვნენ, არამედ ერთმანეთს ავსებდნენ. „საბჭოთა სინამდვილიდან“ ამოვარდნილი ამ ბიჭების კრედო — ღვინო იყო. დალევდნენ და მათი ბაგენი ირაციონალურ მეტყველებას იწყებდნენ. ეს იყო ხანა ლოდინისა. ლოდინისა, იმედებისა და ოცნებებისა. მერე კი, ზოგი იმ ხანაში დარჩა, ერთი ჭადრაკის გენიად რომ თვლიდნენ ავსტრალიაში წავიდა, პერტში ცხოვრობს. ხმა მოუვიდათ, იქა სვამს თუ სვამსო, მეორემ ფინეთს მიაშურა, მესამე აქ დარჩა და საქმეს მიხედა. რამაზს კი არ ეყო „პრაგმატულობა“ და ჭეშმარიტ შემოქმედად შობილი, „იქ“ შერჩა და ამ შვიდიოდე წლის წინ ცეროზით გარდაიცვალა. არადა რამაზი სხვა იყო, იტალიის სიყვარულში ნებისმიერ აბორიგენ იტალიელს დავს მისცემდა, მაგრამ ისე ჩავიდა საფლავში იტალიის ხილვა არ ეღირსა.

ჰოდა, რომში კორსოს ქუჩაზე მიმავალ ნეი დეკობერს მარადიული ქალაქის სიდიადით შეპყრობილს, იმის მაგივრად რომ „ფრენა“

დაეწყო, უზომო სევდამ დარია ხელი. მიზეზის ძებნა არ იყო საჭირო. მიზეზი რამაზ მორო იყო. რომელსაც ბოლო წლები ვერც კი ხვდებოდა და მის დასაფლავებასაც ძლივს მიუსწრო. ესპანეთის მოედანზე კიბეზე ჩამოჯდა — ცრემლები ახრჩობდნენ, თავი სულ მარტოდ იგრძნო. მარტოდ იგრძნო, რადგანაც აღარ იყო ქვეყნად მეგობარი, რომელთანაც ერთად ბავშვობის ნაზიარები ოცნების გამარჯვებას — ნამდვილ ტრიუმფად გადააქცევდა. ვისთანაც ერთად „ტრიუმფატორი“ ტიბრში გადაუძახებდა ყველა მარცხს და მერე გამომთვრალები ანთებული თვალებით ერთად იქროლებდნენ რომის ქუჩებში — სციპონის, კატონის, სულას, მარიუსის, ციცერონის, პომპეუსის, კეისარის, ავეგუსტუსის, ნერონის, კალიგულას, ტიბერიუსის აჩრდილებთან ერთად. მაგრამ პოემად ქცევა არ ეწერა.

ეს იყო სრული გულჩანწყვეტა.

მაშინ მიხვდა თუ როგორ უდიერად მოეპყრო საკუთარ მეობას, როცა მეგობარს ლამის დავინწყების სკივრში გადაუძახა.

განაჩენი გამოტანილი იყო და იმღამესვე დატოვა რომი...

მრავალი წერტილი დასვა, ნაწერს დარდიანი მზერა მიაპყრო და თავს ჰქითხა: რისთვის დავწერე ყველაფერიო. პასუხმა არ დაახანა.

„შენთვის, შენ გჭირდება ეს, რადგანაც ხსნა...“

„ხსნა?“ — შეეხმიანა „უცხოს“ ნეი დეკობერი და გაიმეორა — „ხსნა?“

ფეხზე წამოიჭრა, ნაწერი აალაგა. ყველა ერთად შეკრა და იმ საქალალდეს ქვეშ ამოდო, მრავალი წლის წინ ბათუმში „შექმნილი“ ქმნილება რომ ეგულებოდა და შიშით ვერ გაეხსნა, ვაითუ არაფერი იყოს შიგო. ინტუიტურად შეიცნო, აწი ალბათ დიდხანს ველარაფერს დანერდა და საერთოდ...

2000 წლის 17 იანვარი

ერთგვარი თრთოლვით ელოდა 2000 წლის დადგომას. შინაგანად ემზადებოდა, მაგრამ იმ ღამემ უღიმდამოდ ჩაიარა. უღიმდამოდ ჩაიარა არამარტო მისთვის, არამედ მთელი ქვეყნისთვის. აბა, როგორ შეიძლებოდა თავი კარგად ეგრძნო, როცა ქვეყანაში მარადიულ პანაშვიდს დაესადგურებინა. ღამით ტელევიზორში შურით აღვსილი თვა-

ლებით უყურებდა, იმას თუ როგორ დგებოდა „მილენიუმი“ მთელს მსოფლიოში. რა დღესასწაული, რა აღმაფრენა, რა ბედნიერება სუფევდა ადამიანთა გულებში. ჩაბნელებულ საქართველოში კი გამწარებული ხალხი, თოფის უაზრო სროლით იოკებდა ნაღველს.

არც ულოთია და საერთოდ ლეშივით ეგდო, დილითაც სახლიდან გამოსულს მძიმე ფიქრები აეკვიატა:

„როცა ცხოვრებაში სიბრძნისა და სიყვარულის ჰარმონია ირღვება. მაშინ ინსტინქტები თავისუფლდებინან და უმართავები ხდებიან. ბოროტების აღზევებაც მაშინ იწყება. კაცის არაცნობიერი აისბერგივითაა და არავინ იცის იქ სიღრმეში სინამდვილეში რა ხდება. ეს ყველა განათლებულმა ადამიანმა იცის და არ უნდა ბევრი ფილოსოფია იმას, რომ სიბრძნე უსიყვარულოდ ბოროტებაა, ხოლო სიყვარული სიბრძნის გარეშე ფანატიზმია. და სამწუხაროდ ეს ჩემამდე თქვეს, ჩვენ ერს კი არცერთის ნიჭი აკლია და არც მეორესი, ამიტომაც მოხდა, რომ ჩვენთან ნებაზე მიშვებულმა აწყვეტილმა ურჩხულმა გაივაკა. მასსოვს სოლუნიცინს უწერია გულაგის არქიპელაგში: ოციან წლებში ბოლშვიკებმა სიკვდილით დასჯის გაუქმების დეკლარირება მოახდინეს, ამ დროს ერთ-ერთ განსასჯელს სასამართლომ სიკვდილით დასჯის განაჩენი გამოუტანა, ადვოკატმა წაინუნა: ჩვენთან ხომ სიკვდილით დასჯა გაუქმბულიაო, რაზედაც ბოლშვიკმა ჯალათებმა ცინიკურად უპასუხეს: ჩვენ კი არ ვსჯით, ვგვრეტ მასო. ზუსტად ასე მოვექეცით ჩვენს ქვეყანას, არც მე დამიკლია ხელი. ამიტომაც ვართ ყველა ერთად უფსკურლში“.

რედაქციაში გიორგი ლაშხის მეტი არავინ დახვდა.

— სად არიან „თანამებრძოლები?“ — ირონიით იკითხა.

— არ მოსულან, არც იჩქარებენ, ალბათ ფიქრობენ გაზეთიც გამომცემელსავით დღე-დღეზე ჩაფლავდება და ზედმეტად თავი რაღაზე შევინუხოთ.

— ტირაჟის საქმე როგორაა?

— არჩევნების შემდეგ სულ უკან და უკან მიდის, ხალხს არაფრის ალარ სჯერა, მხოლოდ იმასდა ფიქრობენ პურის ფული სად იშოვონ და გაზეთისთვის ასე ადვილად ვეღარ გაიმეტებენ იმ ორი-ოდ გროშს, თავის გადასარჩენად ძლივს რომ შეუკონიწებიათ.

ტელევიზორი ჩართო.

გამოდიოდა სახელმწიფოს ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, რომელიც მენტორული ტონით ლაპარაკობდა, რომ მართალია ხელფა-

სები არ გაუციათ, საგარეო ვალიც კოლოსალურია, უმუშევრობამ მასობრივი ხასიათი მიიღო და ხალხს არნახულად უჭირს, სამაგიეროდ მდგომარეობა სტაბილურია და დღითი-დღე იზრდება ქვეყნის საერთაშორისო ავტორიტეტით.

— კი როგორ არა, — გაეღიმა გიორგი ლაშეს, — იმიტომაც არაა, რომ ყველა საერთაშორისო ორგანიზაციამ კარი მოგვიხურა და გროშს აღარავინ გვენდობა?

— მიმდინარეობს ხალხის მასობრივი პირუტყვიზაცია. — ნეი დეკობერმა ხელი ჩაიქნია, ჩვენ რა ვქნათ? საკითხავი, აი ეს არის.

— იქნებ გრანტი გვეცადა?

— რას ამბობ, ნუთუ შენ გაქვს ილუზია, რომ ვისაც ამათთან არა აქვს კუდი გადებული, რამეს აღირსებენ?

— ეგ კი სწორია, აბა რა გავაკეთოთ?

— რა ვიცი აბა. ამ ქვეყანაში თუ ვინმეს ფავორიტი არა ხარ, წასულია შენი საქმე. მე კი არ მინდა სხვისი ცხოვრებით ცხოვრება, არ მინდა ვინმესთვის მხოლოდ საშუალება ვიყო. თანამებრძოლობა კი ბატონო, მაგრამ ფავორიტობა? გინდათ მომკალით არ შემიძლია.

— შენ ძმაო რომატიკოსთა პლეადის უკანასკნელი მოჰკიანი ხარ, ქვეყანაში კი დრო შეიცვალა.

ნეი დეკობერს მწარედ ჩაეცინა და ჯიბეში ფული მოისინვა. „სულ რომ გამითავდება მერედა რა ვქნა?!“ — გაიფიქრა და ხელი ისე აიქნია თითქოსდა აბეზარი რამ აწუხებდა.

ზარის ხმა მოესმათ.

— ვინ არის ერთი ნახე, ვის გავახსენდით?

ოთახში ახალგაზრდა ქალი შემოვიდა.

— ბატონი ნეი დეკობერი თქვენ ბრძანდებით?

— დიახ, რაშია საქმე? — შეათვალიერა.

— იცით, მე სასამართლოდან ვარ, ძლივს მოგნახეთ.

— გისმენთ ყურადღებით.

— თქვენ მინისტრმა რომ გიჩივლათ, უწყისი ხომ გადმოგეცით?!

— დიახ, დიახ. არჩევნების წინ იყო ეს. ახლა გამახსენდა, მაგრამ იცით ვერ მოვიცალეთ მოსასვლელად.

გოგონამ მხრები აიჩერია.

— მე სასამართლოს კანცელარიიდან ვარ, თქვენი გამოუცხადებლობის მიუხედავად, სასამართლო დაუსწრებლივ გაიმართა და

აი, განაჩენი მოგართვით. ათი დღე გაქვთ გასაჩივრების ვადა. გთხოვთ ხელი მომიწეროთ განაჩენი რომ ჩაიპარეთ.

— კი ბატონი. რა წერია მანდ?

ხელი მოუწერა, დაემშვიდობა, განაჩენი გაშალა — „დაუსაბუთებელი“ პუბლიკაციის, მინისტრის შეურაცხყოფისა და სასამართლოში გამოუცხადებლობის გამო, სასამართლო ადგენდა, გაზეთ „ახალი ათასწლეულის“ გამოცემის შეჩერებას, გასაჩივრების ვადად მართლაც ათი დღე იყო მოცემული.

ანაზდად შეერთა და დანებდა.

მაგიდიდან გიორგი ლაშემა განაჩენი აიღო, წაიკითხა.

— ამათ შიგ ხომ არა აქვთ? — გამოსცრა.

— ეგ არაფერი, გავასაჩივრებთ და მოვიგებთ, მაგრამ ლირს წვალებადღა? — ნეი დეკობერის ხმაში ინდიფერენტიზმი გამოსჭვიოდა.

— აბა გაზეთს ხომ არ დავხურავთ.

— დახურული არ არის, ხომ ხედავ ალარავის ვჭირდებით.

— არა, არა, მტერი არ უნდა გავახაროთ.

— მოგცლია ერთი, ჯიბეში ფული მაქვს, მოდი ფრანცუზას და-ვურეკოთ და ერთი ხოშიანად დავთვრეთ.

ერთ საათში რესტორანში სამნი ისხდნენ.

— „ფრანცუზ“, მაგრად უბერავ ეტყობა, — გიორგი ლაშები „ფრანცუზას“ ნაკვეთებს ყურადღებით ათვალიერებდა.

— სხვა რა ვქნა? ხანდახან ზეიმიც გინდა კაცს, ხოლო ქართული სუფრა ხომ ეს შეკვეთილი დღესასწაულია? დღესასწაული კი „სულს ისე მოსწყურდა“...

— კარგია როცა დღესასწაულის გამართვის სურვილი მაინც შეგრჩა. ამას წინათ იცი რაში დავიჭირე თავი? რაში და ოცნებებიც აღარ გამაჩინია და თუ რაიმე მოვიძიე, — მწარედ ჩაილიმა ნეი დეკობერმა, — ისინიც ისე არიან დაჩაჩანაკებულნი, რომ სალაპარაკო-დაც არ ლირს.

— ოცნება? — ფრანცუზას სახე სარკაზმა მოიცვა, — რა არის ოცნება? საერთოდ დამავიწყდა, როგორ გამოიყურება იქნებ გამახსენოთ?

— ჰო, სწორია, — ჩაურთო გიორგი ლაშემა, — გამოდის, რომ მთელი ცხოვრება აჩრდილებს დავსდევდით.

— არადა როგორი იმედები გვექონდა. როგორი განწყობა, —

ფრანცუზა სევდიანმა ღიმილმა მოიცვა, — ერთი აკადემიკოსი მყავს მეზობელი და საბჭოთა ნაკრებმა ფეხბურთში, მსოფლიო ჩემპიონატზე მეოთხედფინალური მატჩი რომ წააგო ბელგიასთან, დილაუთენია დამირეკა ეკლესიაში მივრბივარ, რომ ღმერთს მადლი შევწირო. ყველას გვეგონა რომ დავამხობდით ბოროტების იმპერიას და მერე ბედნიერი ცხოვრება გვექნებოდა. ის კი ვერ გავითვალისწინეთ, რომ დაავადება უკვე ჩვენში ბუღობდა და ერთი დაკნინებული, პოლიტიკურ-სუბსტანცია დაკარგული, არასახელმწიფოებრივი (რადგანაც დაგვავიწყდა თუ რას ნიშნავდა საკუთარი სახელმწიფო) ერი ვართ. აუ, რამდენი ვილაპარაკე! ნეი თამადა ხარ თუ ჩანჩალა, დაგვალევინე ცოტა.

— მოდით დემურ დვალს დავურეკოთ, მაინც ტყუილადაა და. წამოაყენა წინადადება გიორგი ლაშემა.

დემურ დვალი, ხელისუფლების და პოლიტიკური პარტიის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი — ან უკვე წარსულში, ნახევარ საათში მათ-თან იყო.

— მთელი დღე ტყუილად დავპანტურობ, რა კარგი ქენით რომ დამირეკეთ.

— გადაიღე რამე და გვითხარი რას შვრები? — ნეი დეკობერმა მწვადი მიაწოდა.

— რა უნდა ვქნა? როცა სხვები ქვეყნის ფულს შოულობდნენ, მე ამ დროს მიტინგებზე გამოვდიოდი, ბოლოს კი ყველა კარგად მოჯდა, მე კი აგერ... — აღარ დაამთავრა, — ასე დიდხანს ვერ გაგრძელდება, ყველაფერს აქვს საზღვარი.

— ტყუილად გაქვთ იმედი რაიმე მოხდებაო. ყველა ლაპარაკი ამაზე, ხელისუფლების შემოგდებული ბლეფია, — გალიზაიანების დაფარვა არც უცდია ნეი დეკობერს, — ისედაც დაშინებულ — დაბეჩავებული ხალხის კიდევ უფრო დასათრგუნად. ერთიც დამიჯერეთ, როგორც ადამიანი, ასევე ერი ავადდება. ჩვენი ერის დღევანდელ სიტუაციაში ყოფნას თუ სამედიცინო ტერმინოლოგიას მოვწველიერთ, პროსტრაცია ჰქვია, რაც სიკვდილის პირას ყოფნას ნიშნავს. ხოლო იმ გაუთავებელ ლაქლაქს, ქვეყანა რომ მოიცვა, კვლავ სამედიცინო ტერმინოლოგიას ვიხმარ — სენსორული აფაზიაა, რაც გაუთავებელ უაზრო დაღადს ნიშნავს, რომლის აზრი თავად ავტორსაც რომ არ ესმის და არც იცის — იდიოტიზმს, როს ქადაგებს.

մոշուղագուշ սայմե ძալուան պատճառաւ դա ցամուսացալս զեր վեցավ դա արւ ոյնեծա ցամուսացալու. ազագիւղու րաւ ար յնդա յէմու դաաթան դա նամալու ասաւ, ու մասնու տաշուագագարհենու օնսգունքու հակառակ արագերու յշշելուն.

— Տաժուրու կոնսուլուգաւու, րագանց կոնսուլուգաւու նարմանու յրտ մտլուան յներգուաս, ամաժու մեռլու ցամուսացալու. — գեմուր ցալու սկամու նշուրց կմապուցուլու մունցա. աշկարագ մունուն տացուսու նատկյամու.

— Ար ցանցա աթլա լությունց յուն, մուգունց յու արա այ, դալու րա, րա ցապուրպուրուն. — „Շրանցութիւն“ լամու դասաձմելու ցամեցարուպու.

Տոխումյ համուարդա, յիշելու տոխումյ. որշալու յումեցուն ագմուսցուրու դաւուսացցուրա.

Եր դեյոնքերու զեր ցեցուցատ րամցենու եանու սցես, ցոնս զուլաւու եցուս նշեծամ դա սամունդմա տացուս գյուցուլմա լամու յրտգու ըուլագ մուսցանց.

Ծյա րոմ նշենուն քալուցունաւու յցոնա.

— Այ սաւդան ցահնցու?

Ծյա սաե նշեցմունա, նլյուն նշեցու.

— Ասետու մուտքալու ար մաեսուցեար. րա ցաւու րոմ ուցուցու...

— Արագերու մաեսուցե.

— Շեն ծոլու դրու նշեցրու րամ ցանցուցուն, եմուրագ.

— Սամացուրու նշեն եօմ մաեսուցեար. ցան հիմու այ պուցնա յունց յրտու դասկուրու ար արուս ամուսա. — յուլումլամու ցաւումա, — ոյնեծ անալցոնու դամալցուն.

— ծլուց ցացեաց բանից, եալիւ րա օկուցուս, ար յնց դագույրու?

— Ռոմելու սաատու, հիմու սաատու սագ արուս?

— Արւ սաատու ցաւուտա, մոնկուրու յու լուցուտան յցու.

Ծյա մ անալցոնու դա նյուալու մունուց. Եր դեյոնքերմա որու ածու ցաւուցուածա.

— Ֆու, ասետու րամ ար մուսցու արասուցես.

— ծոլու դրու ցաւու այոնքուրու տացս. ու յու արագա ածա ցաւուցեն յույանասկենցուագ յրտաց րուցուս ցուցուտ?

— Ար մաեսուցե. սաատուս դապարց ցալուան մենցուն. սոմին մուրաց մեհիցենցուն. յուցուն հիմու դրու ցաւուց.

— Սոմին մուրաց ածրուցնեն, ցաւուտա, ցաւուտա սամպարուս օրացունալուր ալյմաժու, — Ծյա ցունութմա մուուցա.

— რა დროს ფილოსოფიაა, გავალ პირს დავიბან. ლიმონი თუ გაქვს ჩაის დავლევდი, მაინც რომელი საათია?

— თორმეტი დაიწყო.

— აუ, რა დრო გასულა. წავალ მაშინ.

— სად უნდა წახვიდე?! დარჩი ამაღამ. ბავშვები ბაბუასთან არაინ, ასე რო... ქვეყანამ მაინც იცის ჩვენი ამბავი.

ნეი დეკობერმა გულთან ხელი მოისვა.

— ვალერიანის წვეთებსაც დავლევდა.

— ცოტასაც ხომ არ გადაჰქირავდი.

— გაგიუდი, გინდა სასწრაფო დამჭირდეს? მაგრამ ეტყობა დამჭირდება. კონიაკი გაქვს?

— ცოტა დამრჩა. შენი მოტანილი სარაჯიშვილია.

— მაშ ჩამოასხი, „ერთიც უნდა დავლიო“. — წაილილინა.

პირი დაიბანა, ჩალურჯებულ, ჩანითლებულ სახის ანარეკლს სარკეში თავი ბრაზით გადაუქნია, მერე თვალიც ჩაუკრა და ჩაიდუ-დუნა. „სიყვარულით მაშინ უყვარხარ, როცა თაყვანსა გცემენ ვი-თარცა კერძს“ სამზარეულოში შევიდა. ჩაი მოსვა. კონიაკი დაისხა.

— ჩემო დეა, შენთან როცა ვარ, ასოციაცია მაქვს წარსულს ვხვდები, მართალია დასაფლავებულ, ოღონდ გამოუტირებელ წარ-სულს. მომისმინე, სახე ბრაზით ნუ შეგეფალეა, სხვა რამეს ვამბობ. ჩვენს ურთიერთობას კი არ ვაკინებ, ნუ ხარ შარიანი, როცა მე წარ-სულზე ვლაპარაკობ, ჩემს ნალოლიავებ იღუმალ სამყაროს ვგუ-ლისხმობ, ამიტომაც გულს მელამუნება, დარდიც მშვიდდება. ამ დროს აშკარად შევიგრძნობ: იქაური სუნი აგდის.

დალია. ჩაი დააყოლა. წამოინია დეას საფეთქელთან აკოცა, კი-დევ დაისხა.

— კაცს მარად სჭირდება საყრდენი, ხომ იცი წლებში შესვლის პირველი ნიშანი რაა? რა და როცა კაცს, აწმყო და ხვალინდელი დღე კი არ აინტერესებს არამედ მისი მზერა ილუზორულ წარსულ-ზეა მიპყრობილი, თუნდაც ეს წარსული, შიშით და მტკიცნეულად ესახებოდეს...

— იყო პოეტი, ნიშნავს მსაჯულად მოევლინო საკუთარ თავს.— დეას ირონია არც დაუფარავს.

— კაი, ნუ დეკლამირებ, მათქმევინე... ადამიანისთვის ეს საყრ-დენი, ბავშვობაში მშობელია, მერე მეგობარი, მერე ოჯახი, — მრა-

ვალმინიშვნელოვნად ჩაიცინა, — მერე საყვარელი. ცხოვრების აზ-ვირთებული ტალღები კი ნელ-ნელა დინჯად, მეთოდურად ყველა ამ საყრდენს აცლის და ნაცარტუტად აქცევს, ადამიანს ენერგიაც ეშრიტება და ამ დროს ერთადერთ გამოსავალს ღმერთში ხედავს. მე კი გამოსავალი აღარა მაქვს. მეგონა „რომანში“ ვიპოვიდი იმ ლანდს, რომელიც აჩრდილს სხივად აქცევდა, მაგრამ...

ტუჩები მოკუმა და გადაჰკრა.

დეას თვალებში ყურადღება ჩაუდგა.

— რაღაც იმაზე მეტი მოხდა რასაც არ ამბობ. რა, შეგნებულად არ გეკითხები. მაგრამ შენ და ყურების ჩამოყრა?

— წყლის ნაყვა, როგორი შთაგნობითაც არ უნდა ხდებოდეს იგი, სასურველ შედეგს მაინც ვერ მოიტანს. ამიტომაც თუ განწირული ხარ და გაქცევაც არ შეგიძლია, ქარაფშუტული ელფერი რომ არ დაგკრავდეს, უნდა გაყუჩდე მაინც.

კიდევ დაისხა, დალია.

— ხვალ მოგიყვები ყველაფერს, ახლა უნდა წავიდე. ხომ გახსოვს სასიკვდილოდ დაჭრილი დათა თუთაშეია რას ამბობს, — ჩემი სიკვდილი აქ არ შეიძლებაო, ასევე ამაღლამ ჩემი დარჩენა აქ არ შეიძლება.

ნამოდგა აკოცა და კარისკენ გაემართა.

ქარი ესიამოვნა, იფიქრა გავივლიო, მაგრამ წაბარბაცდა. „ჯერ კიდევ გუშინ... როგორა თქვა ნაპოლეონმა — დიდებულიდან სასაცილომდე მხოლოდ ერთი ნაბიჯიაო. ასევა ახლა ჩემი საქმე, როგორმე სახლამდე უნდა მივაღწიო“. — შთაგნებით ბუტბუტებდა ნეი დეკობერი და გზას მიიკვლევდა ქარბუქში.

სახლში შევიდა თუ არა, გულის არევა სცადა, ცუდად შეიქმნა, კარდიოექსპრესი გამოიძახა...

2000 წლის 23 მაისი

ტელეფონმა რომ დარეკა, ლამის ზლაზვნით მივიდა ყურმილ-თან. ბოლო დროს, თითქმის არავინ ურეკავდა, ახლა კი სატელეფონ ზარის გამგონემ გაიფიქრა, ეს რა დღე დამიდგა რომ არავის ნახვა აღარ მინდაო.

— ბატონი ნეი, თქვენა ხართ?

— დიახ.

— მე პროფესორი სერგი გომართელი ვარ, ვერ მიცანით?

— დიახ, როგორ არა? ხომ მშვიდობაა.
— რა თქმა უნდა, გაიგეთ ალბათ რუსეთში პრეზიდენტად პუტინი აირჩიეს.

— კი, — შეიშმუშნა.

— მინდა იცოდეთ რუსეთის ხელისუფლებაში სტალინი მოვიდა. რას გეუბნებოდით, გახსოვთ ჩვენი დიალოგი? ანი ყველაფერს მიეხედება.

— მერე მე რა შეუაში ვარ.

— გადაეცით თქვენ მეგობრებს ჭკუით იყვნენ, ჭკუით!

წყვეტილმა ზარმა გააბრაზა, მაგრამ ცოტა ხნით. ბოლო დროს ნეი დეკობერი ხშირად და ბევრს ფიქრობდა სიკვდილზე. დარდად ქცეული ფიქრი არაქათს აცლიდა. ასე რომ ასეთ ზარზე, აღრე თუ „დასაბმელი“ გახდებოდა, ახლა სულაც ფეხებზე დაიკიდა. დაღვრილი ცხოვრების რიტმი უფრო და უფრო დუნე ხდებოდა და განმარტოების „მეგობარი“ — გულგატეხილობა ერთთავად თრგუნვდა. იავარქმნილმა ცხოვრებამ ბებერი კბილები გამოაჩინა, სიხალისე გაქრა და ცხოვრებამ თავისი ხიბლი დაკარგა. „რომანს“ რომ ველარწერდა ეს უკვე სრულ ფიასკოდ აქცევდა მის არსებობას.

„რაღაც უნდა გავაკეთო, თორემ ფულიც მითავდება“, — გაიფიქრა. რვა წლის წინ გამოცემული, შავი დღისთვის გადანახული კრებულის ხუთასი ეგზიმპლარი ჩულანიდან გამოალაგა და ნელნელა მანქანაში ჩაზიდა.

პირველ რიგში წიგნთა გამავრცელებელ ცენტრს, ცენტრს რომელიც ადრე ათიათასობით ტირაჟებს ისე ყლაპავდა, რომ იტყვიან თვალსაც არ დაახამხამებდა, საკმაოდ რიხითაც მიაკითხა, მაგრამ ცივი წყალი უცბად გადაესხა, როცა უთხრეს ას ეგზიმპლარზე მეტს (ისიც დიდის ხათრითო), ვერ დავიტოვებთ, ფულს კი მხოლოდ ტირაჟის გაყიდვის შემდეგ გადაგიხდით.

შელახული გამოვიდა ცენტრის შენობიდან და ახლა რუსთაველის პროსპექტზე მდებარე წიგნების ყველაზე დიდ მაღაზიას მიაშურა, ამ მაღაზიაში კარგა ხანია არ ყოფილიყო და პირველად ვერც შეიცნო იგი, ისიც იფიქრა ხომ არ შემეშლაო. მიზეზი კი მარტივი იყო. ყველაფერი იყიდებოდა წიგნების გარდა, ნელ-ნელა „ორიენტაცია“, რომ აიღო, წიგნები მიყუჟული ერთ ფლიგელში შენიშნა.

საწყობში შევიდა და ერთგვარი შვებაც იგრძნო, როცა გამგეში ძველი ნაცნობი შეიცნო.

— ბატონო ნეი, სად დაგვეეარგეთ. — მიმართა ჭალარა, სათვა-ლებიანმა ქალბატონმა და სათნო ღიმილიც შეაგება.

— ხომ იცით რა სიტუაციაა, მეც ხან ალთას, ხანაც ბალთას, მაგრამ აი, მოვედი წიგნებიც მოვიტანე, რამდენ ცალს დაიტოვებთ.

ქალს წუხილი აესახა ნაკვთებზე, მორიდებით უპასუხა:

— ათს, არა თქვენი პატივისცემით თხუთმეტს, მაქსიმუმ ოცს.

— ადრე მთელ ტირაჟს მთხოვდით ხოლმე. — ნეი დეკობერს აღარც უცდია დაბნეულობის დამალვა.

— რას იზამ, დროა ასეთი. წიგნი დღეს არავის უნდა და რომ უნ-დოდეთ კიდეც, ფული არა აქვს ხალხს.

— ასე ცუდათაა საქმე? — ნეი დეკობერი სკამზე მძიმედ დაეშვა.

— მერნმუნეთ, ბატონო ნეი, რუსთაველი, სერვანტესი, შექსპი-რი და კიდევ სხვები რომ ადგნენ და თავიანთი გენით ერთი საერთო ქმნილება შექმნან, ოც ეგზემპლარზე მეტი არ გაიყიდება და რაც გაიყიდება ისიც ჯახირით. დღეს საქართველოში, პოეტთა და რა-ინდთა ქვეყნად რომ იცნობდნენ მსოფლიოში, წიგნი გარდაიცვალა.

ნეი დეკობერი სრულმა იმედგაცრუებამ მოიცვა. საგულდაგუ-ლოდ შეკრულ წიგნების კონას მაშინალურად შეავლო თვალი, აქე-დან გავასწრო ვიდრე რეტი დამსხმიაო, — უსწრაფესად გაუელვა და ერთი ამოსუნთქვით წარმოთქვა.

— ამ შეკვრას დაგიტოვებთ, ხელშეკრულებაზე კი მერე შე-მოგივლით. აბა არ გემშვიდობებით. — ამ სიტყვებს რომ ამბობდა, ზუსტად იცოდა, ის იქ მომბრუნებელი აღარ იყო.

ანაზდად გაახსენდა გადატრიალების შემდეგ, ქუჩებსა და ბა-ლებში როგორ წვავდნენ წიგნებს, „ქვეყანას, რომელსაც საკუთარი მწერლობა აღარ აინტერესებს, მისი საქმე ნასულია“.

— მანქანის კარი მოიჯახუნა. „ქართულ მწერლობასაც მიგ-ვიძღვის საკმაო ღვაწლი, საკუთარი თავის დისკრედიტაციაში“. იოსებ სულავას ნაამბობი წამოუტივტივდა. იოსები, გადატრიალე-ბამდე, მართალია ლიტერატურულ, მაგრამ ქვეყანაში იმ დროისათ-ვის მეტად გავლენიან გაზეთს რედაქტორობდა. იგი უყვებოდა თუ ექვს იანვარს ღამით (როცა პუტჩისტებმა მთვარობის სახლი აი-ღეს), როგორ დაიპარეს განდევნილი პრეზიდენტი იორბა მეგობარმა მწერალმა (მათ პრეზიდენტის დროს უმნიშვნელოვანესი სახელმ-წიფოებრივი პოსტები ეკავათ) და მიკიბ-მოკიბვით „ურჩიეს“ გა-

დამდგარიყო, დაპირდნენ კიდეც უყურადღებოდ არ დაგტოვებთო. მეორე დილით კი როცა ალმოჩნდა, არც იმ მწერლებს ტოვებდნენ თანამდებობაზე, გარდაისახნენ, ყველაზე რადიკალურ, ოპოზიციონერებად იქცნენ. ეს ამბავი რომ მოისმინა, პირველად მაშინ მიხვდა თუ რას ნიშნავდა გამოთქმა: „ყურებს არ დავუჯერეო“. ისიც გაიფირა, თუ რითი ჯობდნენ ეს „მამულიშვილები“, რომლებიც „ამპარტავანი ამბიციების“ გამო ისედაც გასაცოდავებულ ხალხს აცუცურაკებდნენ, იმ „გახრწნილ“ მწერლებს, რომლებმაც პუტჩისტების მხარე დაიჭირეს, არაფრით! ორივე მხარე კომუნისტების დროს პარიზისა და ნიუ-იორკის ქუჩებს ლალად ტკეპნიდა და ორივე სიამოვნებით უძლვნიდა ლექსებსა თუ წიგნებს — ლენინს და „კომპარტიას — კაცობრიობის ნათელ მომავალს“. არც ერთს არ განუცდია დევნა, შევიწროება, რეპრესია, თუმცალა ხანდახან სამშობლოს სიყვარულზე მართლაც ნიჭიერ ქმნილებას შექმნიდნენ ხოლმე და მერე ტანჯულ პოზას მიიღებდნენ — შეხედეთ, როგორ ვიტანჯებით სამშობლოს სიყვარულისთვისო. ეს „წამება“ პირველი ჯილდოს (მანქანის, ბინის), მიღებისთანავე მთავრდებოდა, ხოლო შემდგომ, როცა კომუნისტები დამხობილი იქნენ, გავლენა ვერ გაიყეს და როგორც საზოგადოების ყველა სფეროში, სამკვდრო-სასიცოცხლოდ დაუპირისპირდნენ ერთმანეთს. ამან საბოლოოდ გაუტეხა რიგით ქართველს გული. მწერალში ხომ იგი წინამძღვარს ხედავდა, მაგრამ ალმოჩნდა, რომ იგი არაფრით განსხვავდებოდა — ამბიციით შეპყრობილ კარიერისტისაგან. ილიას მიერ აშენებულმა რწმენის გოდოლის დაქცევამ ხალხს უკანასკნელი იმედიც გადაუწურა და გზაც მიეცა — ნიჰილიზმის ყველაზე მდარე ფორმას — პრიმიტიულ ნიჰილიზმს“.

გახევებული წეი დეკობერი ჩაკეტილ მანქანში გაუზძრევლად იჯდა.

„ჩვენი უბედურება ისაა, რომ ბოლომდე არ ვამპობთ სიმართლეს. ყოველთვის დაუეუილი გვირჩევნია გატეხილს, თუმცალა ხალხური ანდაზით სხვაგვარად ვლალადებთ. აქაც ვიტყუებთ თავს, გვინდა და ვიტყუებთ. 1921 წლის შემდეგ დაწერილი საქართველოს ისტორიაც ხომ დიდი თავის მოტყუებაა. დიდ ივანე ჯავახიშვილს სიცოცხლე გაუმნარეს, მართალი ისტორიის შექმნისათვის, მარი ბროსეს „საქართველოს ისტორიის“ ნაშრომს ხომ ტაბუ ჰქონდა და-დებული წლების განმავლობაში? გავიძახით — ლუსტრაციის კანო-

ნი მივიღოთ, ვამხილოთ სუკ-ის აგენტებიო და სიტყვა არა გვაქვს დამთავრებული, მეტად შეწუხებული სახით ვამატებთ — ცოდონი არიან მათი ოჯახები, შთამომავლებიო. გამოვედით გერმანელებზე დიდი ჰუმანისტები, განა მათ არ იცოდნენ როგორი მტკივნეული იქნებოდა ბევრისთვის, როცა შტაზეს აგენტურა ამხილეს? მაგრამ ქვეყნის მომავალს სჭირდებოდა ეს და ამიტომაც გადადგეს ეს მართლაც უმძიმესი ნაბიჯი. ნუთუ ჩვენთან არავინ უნდა აგოს პასუხი ოცდაათ ვერცხლზე იაფად გაყიდული ქვეყნისათვის?! არავინ უნდა აგოს პასუხი მსოფლიოში რაინდობითა და სინდისიერებით ცნობილი ერის დაჩაჩანაკებისა და გაუპატიურებისათვის? მაგრამ... სწორედ მაგაშია საქმე და ამიტომაც ვართ ასეთ დღეში და ვიქენებით უსასრულოდ, ვიდრე სიმართლის თქმას არ ვისწავლით. მხოლოდ მართალი ადამიანებისგან წამოსული სიმართლე გადაარჩენს ქვეყნას. სხვა გზა არ არის, არც ყოფილა და არც იქნება... ხოლო რაც შეეხება მწერლობას, ქართულ მწერლობას, მას თუ მისია დაუკარგავს, მისია ერის მოძღვრისა, მაშინ ყველაფერი დამთავრდება. ახლა, ქართველ მწერლებს არამარტო მეტი პასუხისმგებლობა, არამედ ვიტყოდი თავგანწირვა, მსხვერპლად შეწირვაც კი გვმართებს, ამისათვის კი უპირველესად ვაჟკაცობაა საჭირო, ვაჟკაცობა! და არა ყურების ჩამოყრა, ჩვენ რა შეგვიძლიაო...

2000 წლის 14 ივლისი

„სამი წლის წინ წიგნის წერა დავიწყე, სამი წლის წინ ამ დღეს საფრანგეთის საელჩოში, ფრანგების ეროვნულ დღესასწაულზე დიდი ამბით ვიყავი მიწვეული, სამი წლის წინ მიმაჩნდა, რომ ჩემს ბასტილიას ჰა, ჰა და ავიღებდი, დღეს კი...“ კედელზე აკრულ კალენდარს საწოლიდან ჭრეტდა, ახლად გაღვიძებული და ლამის ხმამაღლა ბუტიბუტებდა. ბოლო დროს გამეფებულმა პაპანაქებამ უფრო დააუძლურა და საერთოდ უაზროდ იყო ხოლმე მთელი დღეები. ხანდახან აწრიალდებოდა, მოიგონებდა რაღაცას, მაგრამ მერე ისევ ტახტი და ტელევიზორი. აქაც წვალობდა, მთელი მისი „ტელეომანია“ არხიდან — არხზე გამუდმებული გადართვა გახლდათ. „ჯანმრთელობა რომ ხელს მიწყობდეს, არ გამოვფიზლდებოდი“, რამდენჯერმე უთხრა თავს, მაგრამ დეპრესიული ნევროზი არ აძლევდა ამის საშუალებას. ქუჩაშიც მხოლოდ ერთი მარშრუტით (ყო-

ფილი რედაქცია, მანქანით პატარა წრე და სახლი), დადიოდა. ფაქტურად დეასაც აღარ ხვდებოდა. შინაგანად გრძნობდა, რომ დეასაც გადაწყვეტილი ჰქონდა მათი ურთიერთობისათვის წერტილი დაესვა, მაგრამ ახანებდა და ცდილობდა, ეს რაც შეიძლება უმტკივნეულოდ მომხდარიყო. სწყინდა? როგორ არა, მაგრამ, რომ იტყვიან ფილოსოფიურად უდგებოდა საკითხს.

ალბათ კიდევ დიდხანს იწვებოდა გალენჩებული, ანდრო ჩაჩავას რომ არ დაერეკა. იყო დრო მეგობრებად ითვლებოდნენ, მაგრამ ანდრო დაიკარგა, უფრო წარსულ დროში დარჩა, დაიჩინჩა და საზოგადოებაში თითქმის აღარ ჩნდებოდა. ფარდის მიღმა კი დაკუსკუსებდა, მაგრამ ღამურასავით დღის სინათლეზე გამოჩენა არ უყარდა — ყოფილ კომპარტიის ნომენკლატურულ ბოსს.

კარი გაულო თუ არა, წამს დაიჭირა ხარბი ეშმაკური გამოხედვა. სტუმრობის მიზეზსაც უცბად მიუხვდა ნეი დეკობერი, ანდრო ჩაჩავა სნობური ღიმილით წარსულში ექაჩებოდა, დიახ უკვე გუშინდელ დღედ თვლიდა და ყოველ თანაკურსელს თავისკენ ექაჩებოდა, ექაჩებოდა ცხოვრების სარდაფში, რათა დარჩენილი დღენი ნიჰილიზმისა და ცინიზმით შეზავებული კოქტეილის წრუპვაში გაეტარებინათ. მოკლედ, დოსტი-დოსტთან მოსულიყო. მთელ ტანში შეზარა ნეი დეკობერს.

— როგორა ხარ ნეი, რატომ არ ჩანხარ?! ერთ სუფრაზე შენი „მოკეთე“ მინისტრი ტრაბახობდა — რომ ქუჩაში გამოგაბარძუყა. რაშია საქმე, ჩემთან დასამალი რა გაქვს? — ანდრო ჩაჩავა სავარდელში თვითკმაყოფილი ჩაეშვა.

— შენ შეიძლება იმ ხალხთან დასამალი არაფერი გქონდეს, მაგრამ ხომ შეიძლება მე მქონდეს?

— გინდა შეგარიგოთ?

ნეი დეკობერს ჩაეცინა.

— არ გამოვა ეგ საქმე. მტერთან შერიგება არ შეიძლება.

— ვინ გითხრა შერიგდიო. მორიგდი, მაგრამ ახლა შეიძლება ამაზე აღარც წამოვიდეს.

— შენ ვინმემ ხომ არ მოგაგზავნა? — ეჭვი ავარდნილ ალსავით მოედო, — ისე სწორი ხარ, მტერთან შერიგება არა, მაგრამ მორიგება შეიძლება, ოღონდ ღირსეულ მტერთან. და ერთიც დაიმახსოვრე, მე ასე ადვილად ჩასაძირი გემი არა ვარ. გაიგე?!

— რა მოგივიდა, ბიჭო, რამ გაგაცოფა?! ერთი იმათი დედაც არ... ნუ იცი ხოლმე დაფეხება.

— მაგარი შებერტყყილი ხარ. — ნეი დეკობერს ჩაეცინა, — მოდი დაგპატიუებ.

— მაგაზე უარს როგორ ვიტყვი. წერ რამეს?

— ისეთს არაფერს. — ნეი დეკობერს ლოყები შეეფაკლა.

— ჰო, დღეს წიგნისთვის ვისა სცხელა.

— შენ რას შვრები, რას აკეთებ?

— დღე იმას ვფიქრობ პურის ფული სად ვიშოვნო, სალამოთი — ტელევიზორი — სერიალებით ვირთობ თავს.

— მერე არ გენანება, შენი სიცოცხლე, სხვისი ცხოვრების ჭვრეტაში რომ იფლანგება?

— მოგცლია რაც არის არის, როგორც სხვა ისე მე.

— ამიტომაც არაფერი გვეშველება, — წამოენთო, — ეს კოლექტიური მონური ცნობიერება, სწორედ რომ ხელ-ფეხს უხსნის მათ, ვინაც დააქცია ქვეყანა და ახლა ყველაფერს აკეთებენ იმისათვის, რომ ქართველი ერი ისტორიის კუთვნილებად გახადონ. თქვენ კი მაინც წარსულ დროში დარჩით და წარსული დროით ცხოვრობთ.

— ეჰ, არ მოგბეზრდა ეს დონ-კიხოტობა. დაბერდი კაცი. დაკმაყოფილდი რა იმით, რაცა გაქვს! ნეტავ შენსავით ვიყო და კიდევ ვიწუნუნებდი?

— ნუთუ ვერა ხვდები, რომ კი არ ვწუნუნებ, არამედ აღშფოთებული ვარ. ადამიანები ვართ, ადამიანები და მინდა ადამიანურად ვიცხოვროთ. ეს შეიძლება ბევრიც არის, შეიძლება მართლაც „ადამიანთა ჯოგი“ არ იმსახურებს ელემენტარულ ბედნიერებას, მაგრამ ნებით, სიცოცხლის უფლების დათმობა, უკვე მეტისმეტია.

— ვერ მოგისვენია, — სავარძელში მოკალათებულმა ანდრო ჩაჩავამ ფეხი ფეხზე გადაიდო, — ნეტავ ცხრა თვე მუცელში რამ გაგაძლებინა. არ დაიღალე. მოდი საქმეზე გადავიდეთ, მითხარი რაზე მპატიუებ?

ნეი დეკობერს იუნგის ერთი მოსაზრება წამოუტივტივდა გონებაში: „კოლექტიური არაცნობიერი აყალიბებს, როგორც ერის ფსიქიკას, ასევე სახეს და ტრადიციას“. ზუსტად კოლექტივიზირებული ფსიქიკის წარმომადგენელი გახლდათ ანდრო ჩაჩავა. ხელი ჩაიქნია, გაულიმა.

— სწორი ხარ, წავედით.

კარებში გასვლისას ანდრო ჩაჩავას სიარულს დააკვირდა. გა-საწყალებული არსება მიღიოდა და არაფრის ილუზია აღარ ანუ-სებდა. ამ თხუთმეტი წლის წინ კი, როცა რაიკომის მდივანი ბრძან-დებოდა, რა შეუვალი თავდაჯერება გამოსჭვიოდა ყოველ მის ნა-ბიჯში. სოლუენცინის „გულაგის არქიპელაგიც“ დაუფარავად წაი-კითხა და ამაყობდა კიდეც ამით. ეს ბევრს მოსვენებას უკარგავდა, მაგრამ ვერაფერს აკლებდნენ. შემდეგ კი როცა კომუნისტური სის-ტემა დაემხო, აღმოჩნდა, რომ მთელი მისი ძალა იმ წყობაში იყო და მის დანგრევასთან ერთად, თავადაც დაინგრა. დაინგრა ისე, რომ წელში გამართვა არც უცდია, რადგანაც ესმოდა ეს შეუძლებელი იყო, შეუძლებელი იმიტომ, რომ ადამიან-სისტემას არ შეეძლო, უბ-რალოდ პიროვნებად ყოფნა.

მარშრუტი ისე აირჩია, რომ საფრანგეთის საელჩოსთან გაევ-ლო. საელჩოს რომ ჩაუარეს, დამარცხებულის ასოციაცია უფრო გაუძლიერდა. „მაზოხიზმს ვეწევი“. — უთხრა გაბრაზებით თავს.

— ნამოდი ჯერ მარტყოფის მონასტერში ავიდეთ. — უცბად მოისაზრა.

— იქ რა გინდა რო?

— გახსოვს, სტუდენტობისას ასეთი გოგო — ნინუცა რატიანი? ხელოვნებათმცოდნეობის ფაკულტეტზე სწავლობდა.

— როგორ არა, ასპირანტურაში ვიყავით, პირველ კურსზე რომ გამოჩნდა, მგონი პატარა რომანიც გქონდა.

— პლატონურს არ გასცილებია, — ტებილად ჩაელიმა. — ახლა-ხანს გავიგე მონაზვნად აღკვეცილა მარტყოფში. წამომყევი, რაიმე მოვიმიზეზოთ და ვინახულოთ. ძალიან მაინტერესებს მასთან საუ-ბარი. დასალევი არსად გაგვექცევა.

— დიდის სიამოვნებით.

მარტყოფის მონასტრის მისადგომებთან დააყენეს მანქანა. ას-ვეტილ გოდოლებს მოწინებით ახედეს.

— ხომ იცი, ბაში-აჩუკი აქ გადაიღეს. — ნეი დეკობერმა თაღია-ნი კარი შეხსნა, ზარმა გაიჟლარუნა.

— მართლა? არ ვიცოდი. ისე თუ გახსოვს, აქ საქიფოდ ვიყავით.

— როგორ არა, შენი რაიკომის მდივნობის დროს მოხდა ეს. და-ბადების დღე გადაიხადე აქ. რა გენალვლებოდათ კომუნისტებს, ცა

ქუდად არ მიგაჩნდათ და დედამიწა ქალამნად, მონასტრიდან ბერი და მონაზონი გააძევეთ და კინალამ, ბორდელი გახსენით.

— მაშინ სხვანაირად ჭიკჭიკებდი?

— არ გამაცოფო ახლა. კი იძულებული ვიყავით ხანდახან გვე-თამაშა, თუ არა და ის ჯოჯოხეთი, ორმაგ ჯოჯოხეთად გვექცეოდა, მაგრამ შენ იცი, არც სიტყვით და არც საქმით თქვენს მხარეს არა-დროს დავმდგარვარ.

— აბა ჩემთან რას მეგობრობდი?

— კარგი, ნუ გარეეე. შენ თამაშობდი თუ თამაშობდი. ოღონდ სიამის ტყუპივით შეეწყვილე სისტემას. ჩემზე კარგად ხომ არავინ გიცნობს. შენ ჩემთვის ყოველთვის ძალაუფლებაში მოხვედრილი თანაკურსელი იყავი, რომელიც დაშტამპული არასდროს ყოფილა, ამიტომაც მიყვარდი კიდეც, თორემ გაიძვერა, — ხელი მეგობრუ-ლად მხარზე მოუთათუნა, — რომ იყავი განა არ ვიცოდი. ახლა გა-ჩუმდი მონაზვნები გვიახლოვდებიან.

საკმაოდ ახალგაზრდა სანდომიანი ორი მონაზონი მიუახლოვდათ.

— ექებთ ვინმეს, თუ ისე ხართ ამოსულები.

— ნინუცა რატიანის ნახვა გვინდოდა.

— ნინუცას, ააა, და ქეთევანის. სკამზე ჩამოჯექით, ახლავე ვუხმობთ.

მონაზვნები გაბრუნდნენ. ანდრო ჩაჩავამ ეშმაკური ღიმილით ნასჩურჩულა:

— გახსოვს სტუდენტობისას რას იძახდი? — ჩემი ყველაზე დი-დი ოცნება მონაზვნის შეცდენაა. ა, მომენტი გეძლევა.

— გაჩუმდი, — ჩაეღიმა, — ნუ მკრეხელობ.

— ასე მგონია სამი მუშკეტერის გმირები ვართო.

— ჰო, მეც რაღაც მხსგავსი ასოციაცია მაქვს.

— მგონი მოდის.

— ვითომ ეგ არის? გავჩუმდეთ.

ფეხზე ნამოიმართნენ.

ნინუცა რატიანის სილამაზეს ახლა ღვთიური ჩრდილიც დაჰკ-რავდა. „სიამოვნებით მოვიტაცებდი“, — გაუელვა ნეი დეკობერს.

— გამარჯვიბათ, ბიჭებო, საიდან გაჩნდით, ან რად გაგახსენდით!

— როგორ მოგმართოთ არც კი ვიცით, — მოკრძალებით მი-მართა ანდრო ჩაჩავამ.

ნინუცა რატიანმა გაიღიმა.

— როგორც გინდათ.

— შეიძლება გაკოცოთ, რამდენი წელია არ გვინახისარ. — მოკ-რძალებას ნეი დეკობერიც შეებოჭა.

ნინუცა რატიანი შეიშმუშნა.

— კი ბატონო, — უპასუხა და თავად გადაიხარა ამბორისათვის.

— კარგად გამოიყურებით, ცოტა ჭალარა რომ არა. — ნინუცა რატიანმა მეგობრულად ხელი გამოსდო ორივეს. — თქვით რა საქ-მემ გადმოგისროლათ.

— წიგნს ვწერ და მინდა შენი სახეც გამოვძერწო და ნებართვისთვის ამოვედი, — იუცრუა ნეი დეკობერმა და თან სწრაფად გაიფიქრა: „ბრწყინვალე აზრია და ასეც ვიზამო“.

ნინუცა რატიანს ლოყები აელანდა.

— მაგის არც ნებართვის მიცემა შემიძლია და ვერც აგიკრძალავ. ეგ შენი საქმეა ნეი. — თვალი თვალში გაუყარა და ხსოვნაში დავანებულმა ნაპერწკალმა გაიელვა და მინავლდა.

ნეი დეკობერის გულმა ბაგა-ბუგი ატეხა.

— ეს სიტყვები ჩემთვის დიდი ნებართვის ტოლფასია.

— მე რატომ დამიმალე. — ანდრო ჩაჩავა გაიბუტასავით.

— ჯერ ნებართვა ხომ უნდა ამელო. შენ, და ქეთევანი ყოფილ-ხარ. სამუდამოდ წამოხვედი?

— ალბათ. შენ რას შვრები ისევ იბრძვი თუ? — მიმართა ნეი დეკობერს.

— არა, არაფერს ალარ ვაკეთებ.

— რა, შენც აღიარე დამარცხება? ყველამ აღიარეთ დამარცხება? ორივე გაიტრუნენ.

— ამას არ უნდა ვამბობდე მაგრამ... — ნინუცა რატიანი, ერთხანს შეყოვნდა, — მაგრამ, — გაიმეორა სიტყვა, — თქვენ ძლიერი კაცები ხართ და უფალი მაპატიებს ასეთ კატეგორიულობას — დაე დაიქცეს მთელი სამყარო, ოლონდ სამართალი უნდა აღდგეს. ამ სიტყვებს, რომლებსაც ორი ათას ხუთასი წლის მომნუსხველი ძალისხმევა სდევთ თან, უფლის მადლიც აქვს. არ შეიძლება ყველამ იარაღი დაყაროს და ქვეყანა სანავარდოდ საბოლოოდ ჩავუგდოთ არამზადებს.

— ჩვენ რა შეგვიძლია. — ამოიბუყბუყა ანდრო ჩაჩავამ.

— ხომ არ გადედლდით, ბიჭებო.

— ნინუცა, შენი პოზიციიდან ასე მსჯელობა ადვილია. შენს უკან უფალია, ჩვენ უკან კი... — ნეი დეკობერმა სიტყვის გაგრძელება ველარ შეძლო.

— შენ რასაც ამზობ ეს სიმხდალეა. მე ასეთი არ მახსოვხარ წეი. — ნინუცა რატიანმა კიდევ ერთხელ გაუყარა თვალი თვალში და აზომვა დაუწყო კაცს. გაიხსენე კონფუცი, კაცი ფეხით თავამდე კი არ იზომება, არამედ თავიდან ზეცამდეო, ხომ მიმხვდი რისი თქმა მსურს.

ყოველივე იგრძნო და გაიგო ნეი დეკობერმა და დაფრთხა. უკან დაიხია. შეაცია, შეაძაგავა.

— ხელი გაგეოთოშა ნეი. შენ სენტენციები გიყვარდა და ერთხელ როცა ტალახში მოგინდომეს ამოთხვრა აბა გაიხსენე რა უთხარი მათ.

— სადაც მე ვდგევარ, სიმაღლეც იქ არის-მეთქი. — ძლივს ამოღრლა ნეი დეკობერმა.

— ახლა, ახლა აღარაა მასე?

— ახლა? ახლაც ასეა, — წაიღულდლულა.

— რა ვიცი ეჭვი კი შეგპარვია და! — ნინუცა რატიანში წმინდანის შეუვალი, ძლევამოსილი სული ზეობდა ამ წამს.

— მოგვერიე. — ანდრო ჩაჩავა სიტუაციის ტრაგიზმს ბოლომდე ჩასწვდომოდა.

— ჰოდა, როცა ჩათვლით, რომ ვერ მოგერევით, მაშინ მინახულეთ და დაგამშვიდებთ. — ნინუცა რატიანი კი არა ახლა, და ქეთევანი მიმართავდა სიყმანვილის მეგობრებს. — აბა კარგად იყავით.

— ორივეს აკოცა და შებრუნდა.

გასასვლელს უახლოვდებოდნენ, როცა ნინუცას ხმა შემოესმათ.

— ნეი, ერთი წუთით საქმე მაქვს.

ნეი დეკობერი კი მივიდა, მაგრამ მიღოღება ერქვა ამას.

— ნეი, ჯერ ნუ დაწერ ჩემზე, მე მირჩევნია მერე, გვიან დაწერო ჩვენზე.

ნეი დეკობერმა თავი დაუქნია.

— გახსოვს ღამის სამ საათზე რომ დაგირევე, ძმის საფლავზე წამომყევი-მეთქი.

ნეი დეკობერმა კვლავ დაუქნია თავი.

— შენგვარად არავის ვენდობოდი და შენგვარად არავისი მჯეროდა მე.

— მადლობთ. მე მაშინ ნოველაც მოგიძლვენი, მაგრამ დღემდე არც გამომიქვეყნებია და არც არავისთვის წამიკითხებია.

ნინუცა რატიანმა ღრმა სითბო გამოსცა და ამ სითბომ სულ გა-
თანაგა ნეი დეკობერი.

— დამიჯერე, ახლაც ამ ქვეყანაში შენგვარად არავისი მწამს მე.
აბა, კარგად იყავი და მჯერა, კიდევ ვნახავთ ერთმანეთს.

ნეი დეკობერმა აკოცა, ოღონდ ვერ გაარკვია, ლოყა, საკუთარ-
მა თუ ნინუცას ცრემლმა დაუფარა.

გზაშიც და მერე სუფრაზეც მონუსხულებივით დუმდნენ. ღამის
სამ საათზე კი ნეი დეკობერს ძილში შეამცივნა, გამოეღვიძა. მაგი-
დის თერმომეტრს დახედა. ოცდაცამეტ გრადუს სიცხეს აჩვენებ-
და იგი — ოცდაცამეტს, არადა სიცივისაგან კანკალებდა. აივანზე
გავიდა. ნავთი მოიძია, ბუხარში სილამაზისთვის დანატოვარ შეშის
ნაჭრებს შეასხა, ცეცხლი გააჩალა. იქვე ჩამოჯდა, ცეცხლის ენებს
მიეფიცხა, ალი დაიკლავნა და 1997 წლის 14 ივლისი გამოხატა,
დღეს სამი წელი გასულიყო, რაც წიგნის წერა დაიწყო...

2000 წლის 31 ივლისი

ადრე გაეღვიძა. ისე არც სძინებია. ზღურბლთან იდგა. მთელი
დღეები არაფერს აკეთებდა და საერთოდაც არავის ნახულობდა.
მხოლოდ გვიან ღამით გადიოდა ქუჩაში, იქით კი სადაც დაუმთავ-
რებელი წიგნი ეგულებოდა გახედვასაც ვერ ბედავდა. ხანდახან
შეგრძნება ჰქონდა, რომ წიგნზე მუშაობა მის დაწყებამდე შეწყვი-
ტა. „მაშ ყველაფერი დამთავრდა?“ ხშირად ეკითხებოდა თავს. სა-
იოცარმა სიცხეებმა არაქათი გამოაცალეს და ახლა რომ იტყვიან
წყიპზე იყო.

დღეს, მისი დაბადების დღე იყო. ნახევარი საუკუნე შეუსრულ-
და. მიმოიხედა. საწერი მაგიდის თაროს მიუახლოვდა, სადაც საკუ-
თარი წიგნების ექსპოზიცია საგულდაგულოდ გამოეფინა, სათითა-
ოდ ჩამოიღო, მტვერი გადაწმინდა, აქ, მისი ცხოვრების შემოქმედე-
ბას დაევანებინა. რატომლაც ერთი ეპიზოდი გაახსენდა, მრავალი
წლის წინ, ცნობილ ფრანგ მსახიობს ბურვილს, შემოქმედებითს შეხ-
ვედრაზე ჰქითხეს: თქვენი შემოქმედების ყველაზე დიდ გამარჯვე-
ბად რა მიგაჩნიათ? ბურვილმა წუთი ითხოვა, კულისებში გავიდა
და ორი მასავით გრძელცხვირა ბიჭუნა გამოიყვანა და ამაყად გან-

ცხადა: აი, ჩემი შემოქმედების ყველაზე დიდი შედევრებიო. ორივე შვილს ხელი გადახვია, სათითაოდ დაკოცნა და ჩაიხუტა. დარბაზი ოგაციამ შეაზანზარა.

ეხამუშა.

„ეს ოხერი „უცხოც“ რომ დადუმდა და არაფერსლა მეუბნება, — ფიქრთა თრთოლვამ შეიძყრო, — არაფერი ასაღიარებელი არა მაქვს მე. არც დამარცხებული არა ვარ“.

რაღაც მიძინებულმა მცირე მიწისძვრასავთ გაუარა. ალექსანდ-
რე მაკედონელის ანდერძი გაახსენდა: „ხელებგაშლილი დამასაფლა-
ვით, რომ მთელმა მსოფლიომ დაინახოს რა მიმაჭრა ამ ქვეყნიდან“.

შექმოთდა. კვალი გადაათვალიერა თავისი წიგნები.

„ნუთუ არა კმარა?!“ ისევ ვიღაცისადმი დასმული კითხვა. პა-სუხი ვერ მიიღო. ბიძგმა კვლავ შეანჯლრია, ნიცშეს „ესე იტყოდა ზარატუსტრა“, გამოიღო გადაშალა და პირველივე ფრაზა ხმამალ-ლა წაიკითხა:

„ჭეშმარიტად, ადამიანი ბინძური მდინარეა. ჭეშმარიტად, ზღვა უნდა იყო, ბინძური მდინარე შეიერთო და არ წაიპილნ“. უძლიერესმა ბიძგმა შეატორტმანა.

ყავა მოადულა, ტელეფონი ჩართო. მერე ტახტიდან ძველი პორტფელი ამოიღო. ნაწერებში თავისი დღიური მოძებნა, დღიური რომელიც 1970 წლით იყო დათარიღებული. ოცდათერთმეტ ივლის-ზე გადაშალა, წაიკითხა: დღეს ოცი წლის გავხდი. ამ დამპალ კომუნისტების სელში ძნელია ალმაფრენის შენარჩუნება, მაგრამ ყველა-ფერი უნდა გავაკეთო მიზნის მისაღწევად. მიზანი კი გამარჯვებაა. არადა ნეტა რა არის ჭეშმარიტი გამარჯვება?!“ ნაწერი ბატისფერურად გრძელდებოდა: „ვიქეიფეთ, შეყვარებული არა მყავს, მაგრამ მყავს მეგობრები, სიყვარული კი მოვა, აბა რას იზამს! მთავარია, მარტინ იდენის ბედი არ გავიზიარო“. ბოლო ფრაზამ ისე დაუარა თითქოს სანამლავი შეესვას. დღიური დახურა, ოლონდ ჩანთაში აღარ ჩააბრუნა. ტელეფონის ავტომობასუხეში ჩაწერა. „დიდი მადლობა დაბადების დღის მოლოცვისათვის, გთხოვთ დატოვოთ კოორდინატები, აუკილებლად შეგატყობინებთ შეხვედრის ადგილს.“

გახალისდა. ოლონდა/კ ხალისი/კ ეხამუშა, მაგრამ ესიამოვნა.

სწრაფად ჩაიკვეთა. ყვავილები იყიდა.

მიუყვებოდა სასაფლაოს კიბეებს და ფიქრობდა. „დედა და მამა, როგორ ადრე წავიდნენ, როგორ ადრე მიმატოვეს. ვინმე მაინც

მყავდეს ამ მიუსაფარ სამყაროში. ჩემი ბრალია ყველაფერი. ჩემი ცხოვრების შემოქმედი თავად ვარ და ვერავის ვუსაყვედურებ“. საფლავის კარი შეაღო.

— აი, მეც მოვედი. — წარმოთქვა ხმამალლა.

საფლავის ქვის უკნიდან ნაჭერი გამოაცურა. გაწმინდა. ყელში გა-სერგილი ხმით მიმართა საფლავის ქვაზე ამოტიფრულ წარწერებს:

— ნუ გეშინიათ, ვუძლებ ამ ქვეყანას. ვიცი ამ ბოლო ხანს დარდი მოგიმატეთ. მაგრამ არა უშავს, გამოვძვრები. მამაჩემო, დედას გა-უფრთხილდი. ხომ იცი ნათქვამია: ქალის თვითშენახვის ინსტინქტია, მეუღლის გვარის ტრადიციების ყველაზე თავგამოდებული დაცვა. ჰოდა, შენ რომ წახვედი, დედამ შეუვალად დაიცვა ჩვენი ღირსება. როგორ გავაწვალეთ, ჯერ შენ გაიმეტე მარტოობისთვის. მერე მე...

ცრემლი გაეჩირა ყელში. წარწერებს სათითაოდ აკოცა. მუჭე-ბი შეკრა. გალიმება სცადა. გულზე სალტეები შემოედო. ვალიდოლი მოიძია.

„ახლა მე წავალ“, — ძლივს ამოღერლა.

სასაფლაოსთან მდებარე ეკლესიაში შევიდა. სანთლები აანთო. ერთხანს გაყუჩებული იდგა. თავჩახრილი გამოვიდა, საით წასულიყო არც კი იცოდა. მანქანის გასაღები მოიძია, თავის სახელი შემოესმა.

— ბატონო ნეი, ბატონო ნეი შეიძლება ერთი წუთით?

მოიხედა. ნაცნობი ვერ შენიშნა.

— ბატონო ნეი, — თავის კბილა კაცი მიუახლოვდა, — თქვენ არ გეხსომებით, ადრე შევხვედრივართ.

— შეიძლება, მაპატიეთ. — უხერხული ღიმი აუთამაშდა.

— არა უშავს. რაზე გაგაჩერეთ იცით. მაინტერესებს არაფერს წერთ?

— რა ვიცი, ვცდილობ. — სახეზე დაბნევა აღებეჭდა.

— იცით, როცა ძალიან ცუდ ხასიათზე ვარ, თან ძალიან მიჭირს, თქვენ წიგნს ვიღებ ხოლმე, საოცრად მამშვიდებს, ძალას მმატებს, მოქმედებისკენ მიბიძგებს. ამის თქმა და მადლობის გადახდა მინ-დოდა, ამიტომაც შეგაჩერეთ.

ნეი დეკობერი შეცბა. გული შეუტორტმანდა და თითქოს ატო-მური რეაქტორი ჩაირთოო, მთელ არსში უზარმაზარმა ძაბგამ დაუ-არა. გაფითრდა, მერე გაიღიმა, უცნობს ხელი გაუწოდა, მისდაუნე-ბურად მკერდში ჩაიკრა.

— დიდი მადლობა, — ემოციათა ისეთი ამოფრქვევა იგრძნო, რომ პატარა ბიჭივით გაქცევა მოუნდა ნეი დეკობერს.

— რას ბრძანებთ, განა მარტო მე ვფიქრობ ასე?! ნებას თუ მომცემთ, როგორმე ჩემი ბიჭი უნდა გაგაცნოთ. მისთვის მაგალითად მყევხართ.

— კი ბატონო, — ღიმილად იქცა.

ჯიბიდან სავიზიტო ბარათი ამოილო, გაუწოდა, უთხრა:

— ყველაფრისოთვის დიდი მადლობა. კარგად ბრძანდებოდეთ.

თავი დაუკრა და ჩქარი ნაბიჯით მანქანისკენ წავიდა.

მანქანა დაძრა თუ არა, მთელი არსით იგრძნო, რეაქტორი, რომელიც მისი გულის აფეთქებამ ჩართო — ბრუნვებს ილებდა და ილებდა. საჭირო იყო შესაბამის „აგრეგატთან“ მიერთება, თორემ სრული კრახი კი არა, აბსოლიტური განადგურება განაღდებული იყო.

სახლში შევიდა თუ არა იმ ადგილს მიაშურა სადაც დაუმთავრებელი წიგნი და ბათუმში „მექმნილი ქმნილება“ ეგულებოდა. ორივე გადმოილო, ილლაში ამოიდო, სახლის კარი საგულდაგულოდ ჩარაზა.

კიბეზე აჩქარებული ნაბიჯით დაეშვა.

2000 წლის 31 ივლისის შემდეგ...

ნეი დეკობერი გაქრა.

მარტყოფის მონასტრიდან გაქრა აგრეთვე ნინუცა რატიანი, რომელსაც დაუბარებია: არ მომიკითხოთ, ოდესმე ალბათ მოვბრუნდებიო.

არავის დიდად არც უდარდია ან ერთის, ან მეორის გაუჩინარება, ორივეს ხსოვნა ხომ კარგა ხანია, აჩრდილივით დაიფერებოდა და არავინ იცოდა: ვის, სად, ან როდის შეახსენებდა თავს.

2000 წელი.

ეძღვნება თაობას,
რომელიც გამოტოვეს

**აღდგომის ღამე ქაიროში,
გამლუქთა სასაფლაოზე**

ოცდამეერთე საუკუნის მეშვიდე აღდგომის ღამე იდგა. ქაიროში, მამლუქთა მითოვებულ სასაფლაოზე, ერთ ჩაშლილ აკლდამაში უკანასკნელი გურჯი-მამლუქი ინვა და... კვდებოდა. თითქოს დროში წყვეტა არც ყოფილიყოს — საუკუნენახევრის შემდეგ, იმ საუკუნენახევრის შემდეგ, როცა აქ უკანასკნელი გურჯი მამლუქი და-ასაფლავეს, კვლავაც დაუტირებდად კვდებოდა მისი ჩამომავალი, მისი სისხლი და ხორცი, მასავით გაყიდულ-გამამლუქებული ქართველი. ცას ისეთი მოლოდინით შეცყურებდა, თითქოს მის კაბადონზე ვიღაცის გამოჩენას ელისო. ჭარმაგი ნამდვილად არ ეთქმოდა — შემოდგომის ნაადრევად ჩაქუფრულ საღამოს უფრო ჩამოგავდა, ვიდრე გაზაფხულის დაღამებას, რომლის განენილ-გატყლარჭულ ცისმარეს საშველი არ ადგება და დაღამებას მიხრნილიც არ ნებდება. ცდილობდა, გული რაიმე საფიქრალისათვის გადაეყოლებინა ანდა სულაც მოგონებებს მინებებოდა, მაგრამ გონი ეურჩებოდა. სინამდვილეში არც არაფრის გახსენება უნდოდა და არც რამეზე ფიქრი — ასე ერჩივნა, ასე ინავლებოდა და ასე, ცას მიშტერებული ელოდებოდა იმ უამს, როცა გარემოს აღდგომის ნათელი მოეფინებოდა. ჩანდა, სულაც არ ანაღლებდა, მისი სიცოცხლე ზამებს რომ ითვლიდა — აღარ უნდოდა ეს სიცოცხლე, ეს დაუსრულებელი დავიდარაბა, დავიდარაბა — ცხოვრება რომ ჰქვია. ვინ იცის, რამდენჯერ უოცნებია ასეთ სიკვდილზე (ჰო, ჰო, სიკვდილზეც ოცნებობენ), მალე აღარავინ გაანამებდა მის გარდაცვლილ სხეულს, ისე, როგორც სიცოცხლეში, გაუთავებლად, რომ აჯანჯლარებდნენ, ვიდრე ცოცხალ გვამად არ აქციეს. ახლა მშვიდად იყო. ვერც ვერავინ გაიგებდა, ცოცხალი იყო თუ უკვე უფალს მიაბარა სული, ვერც იმას, სად აღესრულა; ვერც გუნდრუეს უკმევდა და ვერც მასზე ჭორაობით შეივსებდა გარდაცვლილ ცხოვრებას. ვერავინ გამოიდებდა თავს დაკრძალვის ორგანიზაციულ საქმეთა მოგვარებით, რაც კიდევ ერთი საბაბია ყოველივეს სეირად ჰქვევისა. მოკლედ, ერთ დიდ სანახაობას ართმევდა ჭორიკანად ქცეულ საზოგადიებას.

დაუდეგარი ბუნება დაჰყვა დედის მუცლიდან — დაუდეგარი. კონფუცის ნათქვამი: „ადამიანი ფეხიდან თავამდე კი არ იზომება, არამედ თავიდან ზეცამდეო“, მოსწონდა, და ამ განზომილებაში უნდოდა ცხოვრება, სურდა, რომ როცა მისი გავლილი გზის არწყვას შეეცდებოდნენ, ეს მისი ნაქნარ-ნაკეთების ჩამონათვლით გაეზომათ. ბარემ აქვე გავიხსენოთ: ჰერედოტეს უთქვამს — ადამიანის ყველაზე დიდი დემონი მისი ხასიათია, ქმედება კი მის ხასიათს მეორე დემონად მოვლენოდა, რომელიც არ ასვენებდა და გამუდმებით სადღაც მიაჭენებდა. თვრამეტი წლისა არ იქნებოდა, როცა „მუნჯებში“ (ასე ეძახდნენ მაშინდელ საკოლმეურნეო მოედანზე მდებარე მაღაზია-სახელოსნოს, სადაც ფარულად, ყოველგვარი ნებართვის გარეშე შეიძლებოდა ძველი, ხელის საბეჭდი მანქანის ყიდვა), შეფიცულებთან ერთად დანჯლრეული საბეჭდი მანქანა შეიძინა და კომუნისტებისგან „დამქაშებად“ მონათლულმა შეფიცულებმა ანტისაბჭოთა პროკლამაციების ბეჭდვა დაიწყეს. მაგრამ, ვიდრე იქამდე მივიდოდა, პოლიტიკურ მირონს მუშტაიდისა და კიროვის პარკში ეზიარა. ის დრო იყო, როცა ქუჩაში ჯგუფ-ჯგუფად შეკრების უფლება მხოლოდ ფეხბურთის გულშემატკივრებად წოდებულ ხალხს ჰქონდათ. და ამ „ოაზისს“ მაშინდელ თბილისში უცბად ჩაეჭიდა. ყველა, ის ვისაც აზრის თავისუფლად გამოთქმა ენატრებოდა და შიშით შარვალი არ უსველდებოდა. ეს უკვე დიდი ვაჟაცობა გახლდათ, რადგანაც ყოველ წამს შეიძლებოდა, უცბად მოეხვეტათ და თავი პირდაპირ გულაგში ეკრათ, იქიდან დაბრუნებული კი, ძალიან ცოტა თუ უნახავთ. მოკლედ, მუშტაიდი და კიროვის პარკი გახდა მაშინდელი გარიყული ინტელექტუალების შესაკრები ადგილი. ერთხელაც, არცთუ პატარა ბიჭი, ფეხბურთის ვარჯიშზე მიმავალი, მათთან შეყოვნდა და შეკრებილთა მსჯელობაში ისე გაიტაცა, ვარჯიში აღარც გახსენებია. ის დღე იყო და ის დღე, ნარკომანივით შეეჩინა იქაურობას.

პირველად იქ მოისმინა, რომ თურმე საბჭოეთში ცხოვრება სულაც არ იყო ისე „საამური“, როგორც ამას „ხალხთა მამა“ ბრძანებდა. იქ გაიგო რომ 1921 წელს საქართველო კი არ გაუნთავისუფლებიათ, არამედ ხელმეორედ დაუპყრიათ და რომ ის ადამიანები ვისაც ლამის კუდიანებივით დასდევდნენ და ვის სახელსაც ტაბუ ედო, ერის საუკეთესო შვილები ყოფილან და არა ხალხის მტრები,

როგორც ამას ოფიციალური პროპაგანდა ასაღებდა. ბევრი რომ არ გავაგრძელოთ ის, რაც საგულდაგულოდ იჩქმალებოდა, აქ, დაურიდებლად, ხმამაღლა ითქმებოდა. აქ გაიგო, რომ ეს უცნაური ადამიანები უსმენდნენ, „ამერიკის ხმისა“ და „თავისუფალი ევროპის“ რადიოგადაცემებს, ღიად უწოდებდნენ მოღალატეს „ამხანაგ სერგოს“ და მის ბანდის წევრებს, საქართველოში მეთერთმეტე ველურ არმიას, რომ შემოუძლვნენ და რის ვაივაგლახით აღდგენილი სახელმწიფოებრიობა დაამხეს. რატომ იტანდა ასეთ „ანტისოვეტჩინას“ საბჭოთა მხეცი? იტანდა იმიტომ, რომ იქ შეერებილებში საშიშროებას ვერ ხედავდა. მისთვის ეს იყო წაჩინქილ, გროვად ქცეული, „ჰომო საპიენსი“ (მთელი მსოფლიო ირონიანარევი სიბრალულით რომ — „ჰომო სოვიეტიკუს“ ეძახდა), რომელსაც, როგორც კომუნიზმის მამები იტყოდნენ, „ორთქლის გამოშვების“ საშუალებას აძლევდნენ. და კიდევ, იტანდა იმიტომ, რომ ზედმეტი კუკუმალაობის გარეშე უთვალთვალებდა „არაჯანსაღად“ მოაზროვნებს და იმავდროულად მასის განწყობის პულსაციასაც აკონტროლებდა. საჭირო ჭორებსაც თავისი აგენტების მეშვეობით, რომლებიც მრავლად ჰყავდა შეგზავნილი, უპრობლემოდაც ავრცელებდა. ხომ გაგიგიათ — მდგომარეობა ქმნის შეგნებასო, ჰოდა, ამიტომაც იტანდნენ ამ ოზისს. არადა, ეს ორი ადგილი, ვიქნები ბანალური და გეტყვით — მაგნიტივით იზიდავდა მაშინვე თბილისურ კოლორიტს. კოლორიტს კი, მოგეხსენებათ, ყოველთვის უამრავი მიმბაძველი, თაყვანისმცემელი და სხვა ათასი ჯურის ადამიანი ეტმასნება და აქაც თუხუკუებდა ვნებანი. შეერებები ფეხბურთის მოყვარულთა სახელით იმართებოდა-მეთქი, ფეხბურთი ხომ მაშინ ეროვნული თვითგამოხატვის და პროტესტის ერთადერთი ლეგალური საშუალება ბრძანდებოდა, რისთვისაც არ იჭერდნენ. აი, სწორედ ეს შესაძლებლობა, იქნებ ბოლომდე გაუცნობიერებლად, მაგრამ ზუსტად იქნა გამოყენებული - ფეხბურთის სახელით გაშლილ სადროშოში — მსოფლიოში ყველაზე განათლებული, ინტელექტუალური და არაორდინალური პიროვნებები ერთიანდებიან. არჩევდნენ და განიხილავდნენ ფილმებს, წიგნებს, გამოფენებს, ისტორიის პრეცედენტებს და ამ ადამიანების აზრს მერე მთელი ქალაქი იზიარებდა. სწორედ აქ შობილმა მუხტმა შეიძინა მომავალში ის ენერგია, ბალახის დეროს რკინა-ბეტონის ფილებს რომ ახვრეტინებს და ცივი დუღაბის გუ-

ლისპირზე მწვანედ ამოღერილი ამაყად ამცნობს დუნიას — თავი-სუფლების სურვილს წინ ვერაფერი დაუდგება.

მერე და მერე ამ ნაკრძალს თავშეფარებული და გულისყურ გა-მეცადინებული ახალგაზრდები გამოჩენილ მოღვაწეებად იქცნენ. მართალია, ზოგიც გალოოთდა, ზოგიც სულ დაიკარგა, მაგრამ ისინი არასოდეს მიუტოვებია ღირსების გრძნობას, რომელიც ყველგან და ყოველთვის ერთგული მხევალივით თან სდევდათ და რასაც უეჭ-ველად ახლდა საზოგადოების მორიდებული პატივისცემა. ისინი იყვნენ პირველნი, მრავალი წლის შემდეგ, ჯერ კიდევ კომუნისტთა ზეობის პერიოდში (ეროვნული მოძრაობის გუნდი აგორებას რომ იწყებდა), როცა არავინ იცოდა, სასწორის პინა საით გადაიხრებოდა, მუშტაიდის ბალში მდგარი ლენინის ძეგლი ბალისვე ტუალეტში თავით რომ ჩააყუდეს, რითაც ყველას დაანახეს, კომუნისტთა კა-ტეხიზმოთი — ვძულდეთ, ოლონდ ეშინოდეთო, ვეღარავის დააში-ნებდნენ. ღიად განცხადდა იმ დღეს — ქართველთა ამბოხებას ვე-რაფერი შეაჩერებდა.

აი, სწორედ ამათგან გაიგო და ისწავლა ბევრი რამ, რისთვისაც მთელი ცხოვრება ემადლიერებოდა.

დავითაშვილის აღმართზე, მეგობრის ბინაში იქრიბებოდნენ და მთელი ღამე რიგრიგობით ბეჭდავდნენ. ღმერთს მადლობას უძღვ-ნიდნენ, რომ კომუნისტებს გადასაღები ქალალდიც არ აეკრძალათ, დილით კი ღამის ნაღვანს საპეჭდ მანქანასთან ერთად იქვე, ბოტა-ნიკური ბალის გვირაბებთან მალავდნენ. რა ენერებოდა პროკლა-მაციებში, გასაგებია — ხალხს გამოფხიზლებასა და დაუმორჩი-ლებლობისაკენ მოუწოდებდნენ, აქვეყნებდნენ ემიგრაციაში მყოფ მამულიშვილთა წერილებს, ამხელდნენ კომუნისტური რეჟიმის და-ნაშაულებრივ სახეს... მერე იმ ნაპეჭდს მოქალაქეებს საფოსტო ყუ-თებში უყრიდნენ, ბიბლიოთეკაში წიგნების გვერდებში შეაცურებ-დნენ, ტრანსპორტში ვითომდა შემთხვევით დარჩენილ საქალალდე-ში ტოვებდნენ. ასე რომ კონსპირაციის წესებს კლასიკური გაგებით იცავდნენ. იმ წელს 25 თებერვლისათვის მთელი თვის მუშაობის შემდეგ ორი ათასი პროკლამაცია მოამზადეს, სადაც ღიად წერდ-ნენ: ეს დღე ქართველთა დამონების დღეა და, რაოდენ ამაზრზენია დამპყრობთა ცინიზმი, რომ ამ დღეს გვაზეომებენო.

პროკლამაციები უნივერსიტეტის ეზოში, დილაუთენია დასტე-ბად დააწყვეს და მიიმაღნენ. უშიშროების კომიტეტი, იგივე „სუკ“-ი

თუ „КГБ“, უკვე დიდი ხანია, ინტერესს იჩენდა მათ მიმართ, 25 თებერვლის „გამოხტომაშ“ კი მოთმინების ფიალა აღუცსო და აამოქმედა კიდევ: პირველი ვინ დაიჭირეს, ბოლომდე ვერ გაერკვა. შეფიცულებიდან მესამეც რომ გაქრა, სასწრაფოდ სამხედრო კომისარიატს მიაკითხა, არიქა იქნებ გადავრჩეო და ჯარში წავიდა. უკრაინაში სამხედრო სამსახური ათი დღის დაწყებული არც ექნებოდა, დივიზიის მეთაურთან გამოიძახეს. გულმა რეჩხი კი უყო, მაგრამ რას იზამდა. ფეხათრევით შევიდა გენერლის კაბინეტში. კაბინეტიდან ხუთ წუთში ხელბორკილდადებული გამოიყვანეს. პირველ დაკითხვაზე თავი ამაყად და გამომწვევად ეჭირა, რაზედაც სუკის გამომძიებელმა — სარკაზმშეპარული, უფრო ბოროტი ტონითაც შეუგდო: აი „სერაზე“, რომ შეგსვამ, მერც გაიქაჩეო. მეორე დილითვე დნეპროპეტროვსკის მთელ საბჭოეთში ცნობილ ფსიქიატრიულ კლინიკაში გადაიყვანეს, რომელიც სწორედ იმით იყო „ცნობილი“, რომ აქ უყრიდნენ თავს „ანტისაბჭოთა ელემენტებად“ გამოცხადებულ ადამიანებს, — მათ შემდგომში დისიდენტის სახელით გაიწნობს მთელი მსოფლიო. ამ სახელის დამკვიდრებამდე კი ისინი, უბრალოდ, საბჭოთა ხელისუფლების მტრებად მოიხსენიებოდნენ. ამ შეხედულებას ბევრი იზიარებდა, რადგან მიაჩნდათ, რომ საბჭოეთის, ამ „ხალხთა ბედნიერების სავანის“ წინააღმდეგი მხოლოდ გიუჟი შეიძლებოდა ყოფილიყო. პოდა, ამიტომაც სხვაგვარად მოაზროვნებს ფსიქიატრიულში გამარტინებდნენ ხოლმე. იმ სახელგანთქმულ დნეპროპეტროვსკის კლინიკაში ამ საქმის „ელიტა“ მოღვაწეობდა. ყველა მათგანი, — ფსიქიატრებად ითვლებოდნენ და მათი შემოსავლის უდიდესი ნაწილიც ამ დაწესებულებიდან იღებოდა. პოდა, კლინიკაში მიყვანისთანავე გაუკეთეს კიდეც „სერად“ წოდებული წემსი. ისე, ამ წამალს სამედიცინო ტერმინოლოგიაში სულ სხვა სახელით იცნობდნენ. „სერა“ კი „ტვინგამორეცხილმა“ პოლიტპატიმრებმა შეარქვეს. მაინცდამაინც რატომ სერა, არავის ახსოვდა, თუმცა იმას არავინ უარყოფდა, რომ შიშის ზარს სცემდა პაციენტებს.

ამან კი თავმომწონე ამპარტავნობით შეაღო საპროცედუროს კარი — აპა, გამიკეთეთ თქვენი „სერაო“. რაც იმას გულისხმობდა, ვნახოთ ერთი, რას დამაკლებს ეგ საფრთხობელაო, და არც დაახანეს, ექთანმა ოსტატურად უჩხვლიტა დუნდულაზე. პირველი ორი

საათი თითქოს არაფერი, მაგრამ მერე რაც დაიწყო, მტრისას: კრუნ-ჩივა, ციება, ტეპპერატურამ ორმოცდაერთ გრადუსს მიარტყა; სი-არულს ვინა ჩივის, საერთოდ გაუშეშდა სხეული. პირიდან დორბ-ლი სდიოდა, მაგრამ ვერაფერს აწყობდა — ხელი ვერ დაიმორჩი-ლა ჯიბიდან ცხვირსახოცის ამოსალებად. ჭამაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. მეორე დილით ტაიფუნგადავლილი პატარა დაბასავით, მინგრეულ-მონგრეულმა და გავერანებულმა წამოინია ლოგინიდან. ისე წაშლილიყო, როგორც ოკეანის ტალღა შლის და ანადგურებს სანაპიროზე სილით აგებულ ქვიშის ქალაქს. მერე, ისევ ბოდვა და ჰალუცინაციები. შეგრძნება ჰქონდა, გული, ჰა და — ჰა, გაუჩერ-დებოდა. მისი ყოველი ჩქამი პირდაპირ აოცებდა. მხოლოდ მესამე დღეს გამოიხედა თვალში. მოგვიანებით გაიგო — სიკვდილის პირას მდგარს ხროგინი დაუწყია, მაგრამ თანაპალატელებს ისეთი განგა-ში აუტეხიათ, მთელი განყოფილება ფეხზე დამდგარა. თვალში რომ გამოიხედა, ექიმმა (ექიმი ეთქმოდა, თორემ სპეციამსახურების გაწვრთნილი ჯალათი ბრძანდებოდა), „ახარა“ — კიდევ ცხრა ნემსი გაქვს დანიშნული და, თუ აურევა, კიდევაც გაგკოჭავთო. მხოლოდ მაშინ გაიაზრა, რა „შარში გაეხვია“, გაიაზრა და ტანში გასცრა. დი-დი ფილოსოფოსობა არ დასჭირვებია, ისე მიხვდა — ცხრა კვირის შემდეგ თუ ისევ ცოცხალი იქნებოდა, კაცი მაინც აღარ ერქმეოდა როგორც პიროვნული, ისე ფიზიოლოგიური გაგებით. და აი, მორიგი ნემსის გაკეთების დღე-პარასკევი დადგა. მომენტი დაიჭირა როცა საპროცედუროში იმ ექთნის მეტი არავინ იყო, ვისაც „სერას“ გა-კეთება ევალებოდა, სწრაფად შევიდა, კარები მჭიდროდ მიიხურა, მედდას ფეხებში ჩაუვარდა, ხელები დაუკოცნა, დანდობა სთხოვა. ამ ყოველივეს ისეთი თავზარდამცემი გულწრფელობით აკეთებ-და, რომ შუა ხნის ქალბატონში დედობრივმა ინსტიქტებმა იძალა და დაეთანხმა, ოღონდ ერთი პირობით: ტყავში გამძვრალიყო და „სერაგაკეთებულის“ დამაჯერებელი სცენა გაეთამაშებინა. მართ-ლაც, დედამინაზე არ არსებულა მსახიობი, რომელიც მასზე უკეთ შეასრულებდა იმ როლს, რომელიც იმ დღეებში ითამაშა. შთაგონე-ბა რას მიქვია, შთაგონების ძალა გადარჩენის სურვილთან არაფე-რი ყოფილა, ამიტომაც სპექტაკლი უნაკლო გამოვიდა. მთელი თვე იშიმშილა. ჩამოხმა, ერთთავად გაყვითლდა, სისუსტის ცახცახმა აიტანა, ცოცხალ ლანდს დაემსგავსა და „მეხუთე ნემსზე“, „სერას“

პროცედურა შეუჩერეს. ამის შემდეგ კიდევ ერთი თვე დაჰყო ფსიქიატრიულში. ეს ერთი თვე შეშინებული თუთიყუშივით, განაბული ეგდო საწოლზე და ხმას არ იღებდა. ლაპარაკის ხალისდაკარგული მორჯულებულად მიიჩინეს და ციხეში გადაიყვანეს. სასამართლომ ანტისაბჭოთა პროპაგანდისათვის სამი წლით პატიმრობა მიუსაჯა, რომლის მესამედი ყალმუხეთის ბანაკში მოიხადა. მერე, ბედად, ჰელსინქში დადებულმა ხელშეკრულებამ მოუსწრო; ხელშეკრულებას რომელიც ადამიანს აზრის გამოთქმის თავისუფლებას ანიჭებდა, საბჭოეთმაც მოაწერა ხელი და თერთმეტ თვეში პირობით გაათვისუფლეს.

თბილისში მოპრუნებულს მამა რომ სამსახურიდან მოხსნილი დახვდებოდა, ამას აღარ შეგახსენებთ, არადა ეს რომ დაიჭირეს, მამამისი ცენტრალური კომიტეტის ინსტრუქტორობიდან პარტიის რაიკომის მდივნად სულ რაღაც წელიწადის გადაყვანილი ჰყავდათ. რაიკომის მდივნანი მაშინ, ძალაუფლების განტოლებით შუა საუკუნეების ფეოდალს თუ არ აღემატებოდა, არაფრით ჩამოუვარდებოდა. ახლა კი „მგლის ბილეთთ“ სახლში იჯდა. გულგრილობით დაავადებული საზოგადოებაც ისევ მოჩილოთებული უძრავად განისვენებდა და ეს შეეხებოდა როგორც მოთვინიერებულ, ისე მოუთვინიერებელ, მაგრამ მდუმარე ნაწილს: ვერავინ ბედავდა ხმა ამოელო, ერი გამოეფხიზლებინა, არადა ქართული ეთნოსი სულს ღაფავდა, ერი, როგორც პოლიტიკური ერთეული სრული გაქრობის წინაშე იდგა.

ძალიან უჭირდა ასეთ ყოფასთან შეგუება, მაგრამ იცოდა, ახლა თუ ცოტას არ შეიცდიდა, პიროვნულ ფიასკოს ვინა ჩივის, ფიზიკურად გაანადგურებდნენ. არჩევანი უმძიმესი იყო და... აგვისტოში პედაგოგიურ ინსტიტუტში მისაღები გამოცდები ჩააბარა.

იმ დღეს მიღებულთა სიაში თავისი გვარი, რომ ამოიკითხა, შინ მოპრუნებულს მამა გარდაცვლილი დახვდა. ორმოცდაათი წინა წელს შეუსრულდა, წინა წელს... ბოლო ხანს საწყალი კაცი ნაღველმა ისე დააძაბუნა, წელში გატეხა. ყველაზე უფრო შინ უსაქმოდ ჯდომას განიცდიდა, თორემ „დიადი კომუნისტური იდეები“ მამამისს გულზე რომ არ ეხატა, ეს დაჭერამდე კარგა ხნით ადრე გაიგო. ერთხელაც, მორიგი ნადიმის შემდეგ, როცა ცეკას ბობოლები გაისტუმრეს, სუფრა აალაგეს და ცოლ-ქმარმა სულის მოსათქმელად ჩაიმუხლა, მამამ რაღაც დაანებული დარდით თქვა:

„დავიღალე, დავიღალე! თქვენ რომ არ მყავდეთ მივატოვებ-დი ყველაფერს და სადმე, რიგით ინუინრად დავიწყებდი მუშაობას. მომკლა ამდენმა თვალთმაქცობამ“.

„დამშვიდი, ყველა ეგრე არაა? ყველა თამაშობს“.

„ჰო, ალბათ ეგრეა, მაგრამ რასაც ჩვენ ჩავდივართ, მასთან ფა-უსტის საქციელი ვერ მოვა. იმან საკუთარი სული მაინც მიჰყიდა მე-ფისტოფელს, ჩვენ კი ადამიანთა სულებს ვყიდით და ვყიდულობთ“.

მეუღლეს გაელიმა.

„რაზე გეცინება?“

„იცი, ხალხი რას ამბობს ჩვენზე?“

თავი გაიქნია.

„რაიონში არქეოლოგებმა განძი რომ იპოვნეს, რაიკომის მდივ-ნის დამალული იქნებოდაო“.

მასაც ჩაეღიმა. ჯიბიდან ფული ამოილო, გადათვალა.

„ორას სამოცდათექვსმეტი მანეთია, აი მთელი ჩვენი განძი“.

„მეც მაგის თქმა მინდოდა; იპარავ თუ არ იპარავ, რაკი თანამ-დებობა გაქვს, გაქსუებულად გნათლავენ, კარგს და ცუდს ერთ ტა-ფაში გბრაწავენ“.

„ხალხი არაფერ შუაშია. ჩვენ ვართ ყოველივეს თავი და თავი. დიახ, თავი და თავი, დილიდან საღამომდე სიყალბებს, რომ ვრო-შავთ. ტრაგიკომედის არსი, იცი რა არის? რა და მეც რომ ვიცი და იმათაც, რომ ტყუილებს ვაბრეხვებთ და ყველა მაინც დასტურის ნიშნად თავს ვუკანტურებთ ერთმანეთს. დღეს დათესილი სიყალე და ნიშილიზმი როდის, რა პირობებში წამოყოფს თავს, არავინ იცის, არადა, თავს რომ წამოყოფს და ყველას ერთად კისერს მოგვატეხი-ნებს, ეს უდავოა. ხომ გაგიგია გამოთქმა — მეფე შიშველიაო. ჰოდა, ის სიშიშვლე თავს დიდიხანს ვერ დამალავს. დამიჯერე, დამერნმუ-ნე — ტიტველი მეფე, ტახტზე, დიდხანს ვერ იბოგინებს“.

„ჩუმად, ბიჭებმა არ გაიგონ, მაგათ მეტიც არ უნდათ“.

„გაიგონებენ თორემ... ძალიან კარგად იციან ყველაფრი, უბრა-ლოდ, მე მერიდებიან“.

„არა, არა, შენგან მოსმენილი მაინც სხვაა, ისედაც ორივე ცა-რიელი ნერვებია“.

„ადრე თუ გვიან მაინც მომიწევს ახსნა-განმარტების მოცემა, — გაელიმა, — მომიწევს და ვერც ვერსად გავექცევი, რას იზამ, ასე-თია ცხოვრება“.

მეორე ოთახში ტახტზე წამონოლილმა შემთხვევით მოისმინა დედ-მამის საუბარი. პირკატა ეცა. ვერ იფიქრებდა, ეს ძველი პარტიული მუშაკი ამ დღეში თუ იქნებოდა. მამა შეეცოდა. მიხვდა ეს გულგატებილი კაცი ორ ტაიმს ვერ გაუძლებდა, ნაადრევად გამოეთიშებოდა იმ ასპარეზობას, ცხოვრების ფეხბურთი რომ ჰქვია. იმ დღეს, შინ დაბრუნებულმა ტახტზე დასვენებულ მამას რომ დახედა, მისმა მშივდმა სახემ შეაცბუნა. დღეცისმარის პატიმარი იმ საპყრობილიდან გათავსუფლებულიყო, რასაც სიცოცხლე ჰქვია და სიკვდილში ეპოვნა თავისუფლება. მამამისს არ დაჲყვა მებრძოლის უძრეკი ჟინი — სულჩაკლულმა სიკვდილში ნახა გამოსავალი. დედის თვალებში კი ისეთ შიშის ჰყიდა თვალი, რომ შედრკა, შიში კი დარჩა და ძმებს ყოველ დილით სახლიდან აცილებდა.

არსებულ რეალობას თითქოს შეეგუა. მაშინდელი საზოგადოება ამას დამშვიდებას ეძახდა. მაგრამ ერთხელაც, როცა საკუთარ თავთან კამათში წამოცდა — რას იზამ, ასეთია ცხოვრებაო, რამაც მამის ერთ დროს ნათქვამი ეს ფრაზა უშნოდ გაუცოცხლა, ნაპირიდან გადმოვიდა და ამ დღიდან გონების დღიურში აღმფითებას ვერ მალავდა.

,გენიალურ ფორმულას მივაგენით — რას იზამ, ასეთია ცხოვრება. ამ ფორმულით ყველაფრის დაშვება და გამართლებაა შესაძლებელი. დააბიზდებ? — იძულებული გამხადა სიტუაციამო, — იტყვი და დაამატებ: „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება“. ხაზინას გაქურდავ და მიჭირდა და სხვა გზა არ მქონდა, „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება“. ოჯახს დაუნგრევ თუ დაანგრევ, შემიყვარდაო და თავის კატუნით მრავალმნიშვნელოვნად ჩაირაკარაკებ: რას იზამ, ასეთია ცხოვრება.... ქვეყანას გაყიდი და იძულებული გავხდი — რას იზამ, ასეთია ცხოვრება: უზნეობას ჩაიდენ და სხვა გზა არ მქონდაო — რას იზამ, ასეთია ცხოვრებაო! არ არსებობს საქციელი, ქმედება, რომელსაც არ მივუსადაგოთ ფორმულა „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება“. მოქალაქეთა უმრავლესობაც ამ ფაქტს იგივე სიტყვებით დაგიდასტურებთ — რას იზამ, ასეთია ცხოვრებაო! მაშინ როცა მოგატყუებენ, შეგაგინებენ, ნაგლეჯენ, უსამართლოდ მოგექცევიან, დაგრავენ, ყოველივე ამაზე ნუ აღმფითებით, გულგრილად უთხარით თავს — „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება!“ დედამინაზე არცერთ ერს (წარსულში არც ჩვენ), ვისაც რაიმე ღირებული შეუქმნია, ვისი სახელმნიფოებრიობაც დღესდღეობით ყვავის, არ უხელმძღვანელია

პრინციპით — „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება“. პირიქით ყველგან პა-სუხისმგებლობაა წინა პლანზე წამონეული და, კაი დედის შეილი ხარ, შენს „საქმეთა საგმირონზე“ პასუხს ნუ აგებ. კახელები რომ იტყვიან — ვირის უკანალში შეგაძვრენდნენ და პასუხის გაცემა მაინც მოგი-წევს. ასე რომ, ფორმულის — „რას იზამ, ასეთია ცხოვრება!“ პანაცე-ად აღიარება, ესაა ზუსტი დიაგნოზი იმისა, რომ სერიოზულად ვართ ავად, ავადა ვართ და, თუ არ მივხედეთ ამ ავადყოფობას, ისეთ ნეხვ-ში ჩავეფლობით, რომ ვერავითარი შამპუნი ვერ გაგვანს“.

ამის შემდეგ დიდხანს აღარ უფიქრია — არალეგალურ უურ-ნალში ზედიზედ ორი პამფლეტი გამოაქვეყნა ფსევდონიმით — „სერა“, რასაც ბინის ჩხრეკა მოჰყვა. ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ, ხუთჯერ, რვაჯერ... ერთ დღესაც დედამ კარზე დარეკილ ზარზე რომ იყითხა — ვინ ბრძანდებითო და პასუხად ნაცნობი ფრაზა მიი-ღო — „უშიშროებიდან ვართ, თუ შეიძლება, კარი გაგვიღეთ“, ქალი იქვე ჩაიკეცა და უხმოდ გათავდა. ამ უბედურებამ მეორე უბედურე-ბას გადაარჩინა — ინსტიტუტიდან აღარ გარიცხეს. ხოლო დეკანმა — რომელიც ფარულად თანაუგრძნობდა და რომელმაც მრავალი წლის შემდეგ ქუჩაში შეაჩერა, მხარზე ხელი მოხვია და უთხრა — ყოველთვის მშურდა შენი ვაჟკაცობისო; იმდენი მოახერხა, სახელ-მწიფო გამოცდაზე დააშვებინა, გამოცდა ჩააბარა და დიპლომიც მიიღო. მოდი და ამის შემდეგ ამისთანა კაცს ვაჟკაცობა დაუწუნე!

დიპლომის აღებამ ერთგვარი საშვი მისცა, საშვი იმისა, რომ ანი ვეღარ დაიჭერდნენ, როგორც მუქთახორას, ფუქსავატსა და მანანნალას. თქვენ წარმოიდგინეთ საბჭოთა სისხლის სამართლის კოდექსში ასეთი მუხლიც არსებობდა. რუსეთში სწორედ ამ მუხ-ლით გაასამართლეს მომავალი ნობელის პრემიის ლაურეატი ლი-ტერატურის დარგში ბროდსკი. მოსამართლემ, როცა შეკითხვაზე — „ხართ თუ არა საბჭოთა მწერალთა კავშირის წევრი“, უარი მი-იღო, მრავალმნიშვნელოვანი ცინიზმით წარმოთქვა: „თქვენ პოეტი კი არა მანანნალა ბრძანდებით“, და სამი წელი მიუსავა, რომლის ნახევარი ფსიქიატრიულში გაატარა. იქ, „სერათი“ რომ „ასიამოვ-ნებდნენ“, ამას თქმა უნდა?!“

ამ პერიოდში დაოჯახდა. დერეფანში გაიცნო მომავალი მე-უღლე და დერეფანიდანვე წაიყვანა. ლათინებს აქვთ გამონათქვა-მი: ქალი სულის სიკვდილიაო. მართლაც, თავდავიწყებით, ლექსად

აფერადებული გახელებული ვნებით გადახტა იმ აქაფებულ მდინარეში, სიყვარულის გიგმაში აზვირთება რომ ჰქვია და თავადაც ერთ დიდ წყალდიდობად იქცა. ინდოელები ამბობენ: სიყვარული წლის ყველა დროში ყვავის და ამით არის უნიკალურიო და, მართლაც, კაცს, ვისაც გადაეწყვიტა, რომ მისი ცხოვრება ყველა დროში ერთი დიდი გაუთავებელი ომი უნდა ყოფილიყო, რა ესიყვარულებოდა, ანდა, საერთოდ, რა ეოჯახებოდა. განა ძნელი განსაჭვრეტია, რითი დამთავრდებოდა ეს სიგიური. რიგით ჩხრეკაზე რომ მოვიდნენ და ახლადმოყვანილი პატარძალი პენუარის ამარა დერეფანში გათოშეს, ქალს უცბად გაუქრა ქმრის მიმართ არსებული რომანტიკული შარავანდედი, ხოლო როცა უშიშროებაში „გასაუბრებაზე“ გამოიძახეს, მშობლებს დაუჯერა, დაუყოვნებლივ გადაბარგდა სახლში და ხუთი თვის მუცელიც მოიშალა, რაც უშვილოდ დარჩენილმა, შემდგომში კიდევ ერთხელ გათხოვილმა, მშობლებს ვერასოდეს აპატია.

ცოლის გაქცევამ გამოაფხიზლა. სულ ბათაყვა და ყეყეჩი ეძახა თავს, მერე საკუთარ თავს პირობა მისცა, ასეთ რამეს ცხოვრებაში აღარ გავიმეორებო.

მეორე ცოლი შვიდი წლის შემდეგ შეირთო, კვლევით ინსტიტუტში ერთად მუშაობდნენ. მართალია, ქალი ცოტათი უფროსი იყო, მაგრამ დამჯდარი, დარბაისელი ქალბატონიაო, ვერაფრით იტყოდით. პირიქით, ყველას ავანჩავანის, ამავე დროს ინსტიტუტის პარტკომის შიშით შეიძლება არ ეშინოდათ, მაგრამ, რომ უფრთხოდნენ, ფაქტია. სწორედ ეს ფაცურა, აცუცუნაგება შეუყვარდა ქალში. ფილოსოფოსთა ნააზრევით აწონა ეს ქალბატონი; ფილოსოფოსნი კი ბრძანებდნენ: მტვერი მსუბუქია, მტვერზე მსუბუქი ქარია, ქარზე მსუბუქი ქალი, ქალზე მსუბუქი კი არაფერიაო. როგორც შემდგომმა ცხოვრებამ აჩვენა, შეფასებაში ამჯერადაც ცდებოდა. მანამდე ქალის მოთხოვნას იმ პირობით გამოგყვები ცოლად, თუ დაწყნარებულ ცხოვრებას მიჰყოფ ხელსო (პარადოქსია — ქალი, რომელიც მართლაც სულ ქარივით დაპქროდა, სხვისგან მოითხოვდა დავანებას და, თუ რატომ, ეს მაშინ ვერ ამოიცნო და, როცა ამოიცნო, უკვე გვიან იყო თითზე კბენანი), დაეთანხმა. ერთი წლის შემდეგ ტყუბი ვაჟი შეეძინათ და ერთი ათი წელი მართლაც „დამშვიდდა“. ძველ თანამებრძოლებსაც გაერიდა, დისერტაციაც დაიცვა და, საერთოდ, იმდენად „გამოსწორდა“, რომ ეს ცეკას

პლენუმზეც აღინიშნა: აი, ჩვენთან აღმზრდელობითი მუშაობა იმდენად კარგად მიმდინარეობს, რომ ლამის გამოუსწორებელი დისიდენტიც სწორ გზაზე დავაყენეთო. ცოლიც დაუნინაურეს — აკადემიის პარტკომად დანიშნეს. და ერთხელაც, როცა შეფიცულებმა უსაყვედურეს, რა მოგივიდა, რამ შეგცვალა ასეო, ერთი ისტორიული პარალელით გაიმართლა თავი: თურქეთის სულთანმა როცა უსაყვედურესავით, იმ ვერაგ რუსეთის იმპერატორ ნიკოლოზ I-თან სამოკავშირეო ხელშეკრულება როგორ გააფორმეო, ასე უპასუხა: რას იზამ, როცა იხრჩობი, გველსაც კი ჩამოეკიდებიო. ეს სიტყვები ამოთქვა და... დაბურძგლა. თუ ძევლი ბაბილონელები ბაზალტის საფლავებზე თავიანთ საგმირო საქმეებზე წერდნენ, მის სტელაზე — სირცხვილი და თავის მოჭრა გამოისახა. დაინახა, რომ ისიც იმ მეფესავით შიშვლდებოდა, მაშინ მამამ რომ ახსენა. მეოჯახე კაცის სახელში საკუთარი თვითმყოფადობა გაეყიდა და ამის გამო ლექციებზე შესული სტუდენტებს ბოლომდე თვალს ვერ უსწორებდა.

რა ხდებოდა სინამდვილეში? გატრუნული ეთქმოდა თუ არსებით რეალობას ეგუებოდა? ბოლოს და ბოლოს განდევნილი მეობა ძალიან რომ აუბობოქრდა, თავჩახრილმა სოფოკლეს სიტყვები გაიხსენა:

„ის ვინც ფეხს შედგამს
მეფის კარზე,
მეფის მონაა,
თუნდაც მივიდეს დაბადებით თავისუფალი!“

ეს იყო და ურდულიც გადარაზა. ამ დროს აღარც ახსოვდა, როგორი ამპარტაცნული სიამაყით უუბნებოდა საკუთარ პერსონას — ჩემი ცხოვრების მაკედონელიცა ვარ და ბაირონიც და მას, როგორც მინდა, ისე გავფლანგავო. იმჟამად კი უკრაინაში გადახვეწილ დავით გურამიშვილის ცხოვრებას იზომავდა. იმასაც ფიქრობდა, როგორც გურამიშვილი წერდა განმარტოებით ქართლის ცხოვრებასა და მასში გალეულ საკუთარ ყოფაზე, ასევე მეც ჩემი გონების დღიურებში ვინიშნავ ყოველივეს და ვინ იცის, იქნებ ოდესმე ქალალდზე გადავიტანო და ჩემს ქვეყანას მივუძღვნაო. „აქ ხომ მაინც ვიქნები მთავარსარდალი, ამ ომს ხომ მაინც მოვიგებ“, უთხრა სარკეში საკუთარ გამოსახულებას. ეჭვი მაინც ლრღნიდა, სწორედ ამ დროს მეუღლემ, ამ მოთუხოვს გეიზერმა, კარები შემოალო. ქურდულად, უჩუმრად გაიძურნა.

საერთოდ, როგორც ადამიანთა უმრავლესობამ, მანაც ცხოვრება ხვალინდელი დღის ლოდინად აქცია. ადამიანი ხომ თითქმის მთელ ცხოვრებას მოლოდინში ატარებს. ჯერ ცხრა თვე დედის საშოში ელოდება დაბადებას, მერე — ფეხის ადგმას, მერე — სკოლაში წასვლას, ელოდებიან დიპლომს, სიყვარულს, ელოდებიან შვილებს, სამსახურში დაწინაურებას, ელოდებიან გამართლებას და, რაც მთავარია, ელოდებიან, როდის მოვა ბედნიერება. ასევე ლოდინში იფლანგება მთელი სიცოცხლე — ღვთის ყველაზე დიდი საჩუქარი. ამ ლოდინში ადამიანებს ავინწყდებათ: ღვთის უდიდესი საჩუქარი — სიცოცხლე იმისათვის მიიღეს, რომ ყოველდღიური ცხოვრებით იცხოვრონ და ამით იყვნენ ბედნიერები და არა ილუზორული ქიმერით, აი, გათენდება ხვალინდელი დღე და...

და ერთ მშვენიერ დღეს მართლა მოდის ის, ოდონდაც მას სიკვდილი ჰქვია. თვალს ჰყიდებენ თუ არა მის აჩრდილს, ამოოხვრით გულსაკლავად წაიკვნესებენ: ეჱ, მოხედვაც ვერ მოვასწარი, ცხოვრება კი გაპარულა და... გარდაიცვლებიან. დიახაც, მათი მოსაზრებით გარდაიცვლებიან, არ მოკვდებიან — გარდაიცვლებიან. გარდაცვალება სიკვდილის — სინონიმი, შანსს უტოვებთ რომ „იქ“ გააგრძელებენ ცხოვრებას, სიკვდილის ხსენება კი საბოლოო უაპელაციო, გამამტყუნებელი განაჩენივით ზარავს.

„მოლოდინია კაცთა ცხოვრების პარამეტრი. ჩემი ცხოვრების მწუხრიც მოლოდინია, მოლოდინი ახალი ცისმარის გათენებისა, რომელსაც პანდორას ყუთში ჩარჩენილი იმედი ათენებს. ეს უკანასკნელი ბოლომდე ხომ არავის ტოვებს; მისი უმთავრესი დანიშნულება ისაა, ადამიანს სიცოცხლესთან გამოთხოვება გაუადვილოს. ამას დიდებულად აკეთებს: მომაკვდავს ბოლო ამოსუნთქვისასაც სჯერა, რომ კიდევ ერთხელ ჩაისუნთქავს“, — ჩაინიშნა იმ დღეებში გონების დღიურში.

პატარა ბიჭობაში ყველაზე ძალიან ჰეკლბერი ფინისა შურდა, შურდა ამ ონავარი ბიჭის სილალის, სილალეშიც ეჯიბრებოდა, მაგრამ მარქსისტულ გოდორში მოხვედრილმა, რომელსაც პირველი დაპატიმრება ერქვა, უცბად გაუქრო ის ხალისი. მაშინდლიდან მეგზურად ღაზი აჰყვა. ცდილობდა, ღვინის სმის დროსაც აღარ გახსენებოდა, რომ ოდესლაც იდეალები და ოცნებები ჰქონდა — მათში მთელ გალაქტიკებს ატევდა. ახლა ისინი ცნობიერების რომელილაც

ბოქლომდადებულ ზანდუკში ღაფავადნენ სულს. მოწოლილ მელან-
ქლიას ათასში ერთხელ მცირე, ძალიან მცირე ხნით გაუნათებდა
მკრთალი კოსმიური შუქის ციმციმი. ამედებდა, ამედებდა ის, რომ
ოდესმე დაალწევდა „შავ ხვრელს“ და მზე კვლავაც გამოანათებდა.
არადა, ის კი დაავიწყდა, რომ, თუ სიმართლისათვის ბოლომდე იძ-
რძოლებდა, ღმერთიც იზრუნებდა მისთვის. წინააღმდეგ შემთხვე-
ვაში კი ის მბჯუტავი იმედი აუცილებლად გადაიცეოდა გადავადე-
ბულ იმედგაცრუნებად. მართლაც — და, რა ექნა? ორი ბიჭი ჰყავდა
ასასაზრდელი. ახლა ხითათანი კვეთება ერთობ სარისკო იყო.

ასე აგრძელებდა ცხოვრებას ეროვნული მოძრაობის პირველ აისამდე. ეს კია — მანამდე, სამოცდათვრამეტის თოთხმეტ პარილს, ქართული ენის გადასარჩენად მებრძოლთა რიგებში ჩადგა და „თავზე ხელის აღება“ გადაწყვიტა, მაგრამ კველაფერი ისე კარგად და სწრაფად ჩათვდა, რომ ნაბიჯის გადადგმაც ვერ მოასწრო. ხომ გაგიგონიათ: „ნუ დაკარგავ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მე-გობარსა“. ერთ დღესაც შეფიცულებმა მოაკითხეს, მოაკითხეს და ნიცშეს ნათქვამი შეახსენეს — ხომ არ გავიწყდება, განდგომილის მეგობარი ყოველთვის მესამეა. ახლა ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი საზოგადოება იქმნება, რომლის მიზანი საქართველოს სახელმწიფო ბრიტობის აღდგენა და დამოუკიდებლობის გამოცხადებაა და შენ რას ფიქრობო? რა უნდა ეფიქრა — ხომ კარგად იცოდა, თუკი კაცი დამარცხებას ცხოვრების ნორმად გაიხდის, ის მართალია, მყისიერად არა, მაგრამ თანდათან იმ არარაობად იქცევა, რასაც დაუკოდავი საჭურისი ჰქვია. მიხვდა — ლახტის წრეში დაბრუნების დრო დამდგარიყო. საგმირო საქმეებზე მიმავალი რაინდის სასიამოვნო ლამურნა დაუარა მთელ ტანში. მოქმედების დრო მოდიოდა, მოქმედების! მაგრამ წარსულის მწარე გაკვეთილები აფრთხილებდა, ახლა, ეროვნული „მეობის“ აღორძინების ჟამს გონივრული, გამოზომილი, ფილიგრანული სვლების გაკეთებაა საჭირო, თორემ აბუნტებული „რაობა“ ისეთ უმართავ ინსტიქტებს გააჩენს, ღუზააშვებულ ხომალდს ისეთ მორევში მოისვრის, თვით ეშმაკიცველარას გაარკვევს. კარგად იცოდა, ერები, როგორც ადამიანები, განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. როგორც პიროვნებად ქმნილს აქვს რამისადმი განსაკუთრებული მიღრეკილება, ნიჭი და ნაკლი, იგივე თვისებები ახასიათებთ ერებსაც. აქ, სიკითხეცად და ბოროტე-

ბაც სხვადასხვანაირად ყვავილობს. ქართველში რაინდული ბუნება სჭარბობს (სხვაგვარად ჯვაროსანთა ეპოქაში, როცა რწმენა და ფანატიზმი ერთმანეთში აიდლვიბა და ყოვლისმომცველი გახდა, იგი ვერ შექმნიდა ერესის მატარებელ ისეთ გენიალურ ქმნილებას, როგორიც „ვეფეხისტყაოსანია“), მოჭარბებული ინდივიდუალიზმითაც გამოიჩინა, სადაც ამპარტავანი ამბიცია (შემთხვევით არ შობილა ცნობილი ქართული გამოთქმა: უჩემოდ ვით იმღერეთა), ხშირად თვალის ჩინსაც უკარგავდა და ისეთ საქმეს სჩადიოდა, რომლის გამოსწორებას ათეული (თუ ასეული არა), წლები სჭირდებოდა. ახლა ემოციების ბრძანდ აყოლა ერისთვის დამღუპველი არ გამომდგარიყო, მითუმეტეს, უკანასკნელი ორასი წლის განმავლობაში ქართველთა კოლექტიური ცნობიერება გადაჩვეოდა საკითხისადმი სახელმწიფოებრივ მიდგომას. სახელმწიფოებრივი აზროვნება, ეს მივიწყებული ფენომენი, ქართველებს სადღაც მიმოფანტოდათ. მას მიუმატეთ ერის იდენტურობაზე ინტერნაციონალიზმის სატყუარას წერი, პლუს ყოველმხრივი წახალისება გამხსრნელი პროცესებისა და ყოველივე შემძლებელის, როცა შავბრნელ ინსტუქტა აპლიკაციას, შეუძლებელია, სერიოზული გადახრები არ გამოეწვია. ერის ეთნოფსიქოლოგიაზე დამღუპველი გავლენა როგორ მოეხდინათ, იქ, კრემლში და საკვლევ პოლიტიკურ ინსტიტუტებში, კარგი ბუღალტერივით ზუსტად ჰქონდათ დაანგარიშებული.

„კრემლი, ქართველ ერს არასოდეს ენდობოდა, — განსაკუთრებული სქოლითთი გამოყოფდა გონების დღიურში — ისტორიული გამოცდილებაც კარნახობდა — გარკვეულ დროს, გარკვეულ მომენტში ქართველებში თვითგადარჩენის ინსტიქტი აუცულებლად ჩაირთვებოდა. ასეთ დროს მათ წინ ვერავინ დადგომია. ამიტომაც კრემლში დაიწყეს ისეთი მჭედლის ძებნა, რომელიც აბორგებული ამირანის ჯაჭვსა და მის პალოს ერთ ისეთს შემოარტყამდა, რომ მის გაწყვეტაზე ფიქრიც სამუდამო აბსურდად იქცეოდა. მაშინ დაეცემოდა ერის ზღუდენ. დიდი ძებნის შემდეგ იპოვნეს კიდეც ასეთი მჭედელი. ამ მჭედელს და მის უროს ამორალური ნიპოლიზმი ერქვა, — თავის კანტურით განაგრძო ჩანიშვნა, — და, როცა მჭედელი თავის საქმეს გააკეთებდა, აი, მაშინ ხდებოდა შესაძლებელი ქართული გენის შეჯვარება რუსულთან და ახალი „ყინვაგამძლე მიჩურინის ვაშლის მიღება“. ეს ისეთი „გაშლი“ იქნებოდა, ლევ ტოლსტოი თა-

ვის ნაწარმოებში რომ ჰქმნიდა და ჯერჯერობით მხოლოდ მწერლის ნარმოსახვაში არსებობდა. სწორედ ამიტომაც აღფრთოვანდა მოსკოვი, ინგლისელი უურნალისტის მიერ ცნობილი ქართველი ფეხბურთელის დავით ყიფიანის ტოლსტოის გმირთან (კერძოდ, ანდრეი ბალკონსკისთან), შედარებამ და, როცა მას მეცხრამეტე საუკუნის რუსი არისტოკრატი უნდოდეს, რუსებმა ეს ისე შეიფერეს, როგორც საკადრისი. აქ გასცეს საბოლოოდ თავი, აშკარა გახდა, რომ რუსული პოლიტიკური გონი ახალი ჰიბრიდის — „რუსეთელის“ გამოყვანას ცდილობდა.

გონების დღიურში ჩანიშნულს კიდევ რამდენიმე დღე სიღრმისეულად იაზრებდა. მერე, საზოგადოების არალეგალურ სხდომაზე, ყოველივე მარცვალ-მარცვალ ჩამოაყალიბა. ისიც დაუმატა, რომ მტერი შეეცდებოდა, გამოლვიძებული (ქვეყანა ხომ აჩქარების აკრეფას ახლა იწყებდა) ერისათვის ისეთი ბაცილა შეეპარებინა, რომელიც ნაციას თვითგანადგურების ინფექციით დაავადებდა. ამიტომაც, თუ ფრთხილად არ ვიქენებით, დიდი უბედურება არ აგვცდებაო — დაამთავრა თავისი გამოსვლა. დაჯერებას ვინა ჩივის, წესიერად არც კი მოუსმინეს. მაინც დაულალვად, გაიძახოდა თავისას, რადგანაც მთელი არსით შეიგრძნობდა საშიშროებას და მხოლოდ მაშინ დადუმდა, როცა ერთმა აღვინიზირებულმა ყმაწვილეკაცმა ლამის ლაჩარი უზოდა. ერთი თალია გაგულისდა — ეს ცხვირმოუხოცავი რას მიქედავსო, მაგრამ თავს სძლია. ცხადზე ცხადად ჩანდა, ახალი თაობის მაქსიმალიზმი ძირშივე გულისხმობდა ერთგვარ უპატიკულებობას ძველი გვარდიის მიმართ. „ბებრებს“, დამარცხებულ, წელში გატეხილ ადამიანებად აღიქვამდნენ. ამას ისე ნუ დავინახავთ, როგორც თაობათა მარადიული ბრძოლის გამოვლინებას, აქ უფრო ფსიქოლოგიურ შეუთავსებლობასთან გვქონდა საქმე. მათი უზომო ამბიციურობა და ენერგიული ქარაფშუტობა შესანიშნავ ნიადაგსა ჰქმნიდა დიდი განხეთქილების ნარმოსაქმნელად და მტერმაც ეს დიდებულად გამოიყენა.

ოღონდაც მანამდე ხალხი ქუჩებს მოეფინა. ამაღელვებელი სანახაობა გახლდათ: რუსთაველის პროსპექტზე ერი და ბერი ერთმანეთის სიყვარულს გამოხატავდა, ხოლო პარლამენტის შენობაზე გაკრულმა ლოზუნგმა — „ძირს კომუნისტური დიქტატურა, გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს“, საერთო აღტაცება გამო-

იწვია. მიტინგები ლამის პერმანენტულად მიმდინარეობდა. ბრმაც ნათლად ხედავდა ამ აზვირთებულ ადამიანთა — საკრებულოს ვერავითარი ძალა ვეღარ შეაბრუნებდა სახლში. თავადაც მთელის სისხლის მიმოქცევით, სამყაროს მდინარეებივით, აღმა-წაღმა რომ მოედინება და სიცოცხლეს ანიჭებს ყოველივეს, ჩაერთო ეროვნულ განმანთავისუფლებელ მოძრაობაში. პირველ ხანებში ყველა ერთად იდგა: შექმნეს ნახევრად არალეგალური გაზეთი, ამას მეორე მოჰყვა, მეორეს — მესამე, მეოთხე და... ადრე თუ ხალხი ლიტერატურულ ნაწარმოებთა კალამბურებში ეძებდა სიმართლეს, ახლა იმდენი რამ ქვეყნდებოდა, რომ განთავისუფლებულმა სიტყვამ ატ-მოსფეროში შემოჭრილი დიდი მეტეორიზმით ყველაფერი ააკაშეა, ააკაშეა და მხილების უძლიერესი ძალა შეიძინა. მაგრამ მერე და მერე ამ მხილებას იმდენი სიბინძურე მოჰყვა, ცილისწამებამ და ურთიერთბრალდებებმა ისე გაივაკეს, რომ ის ხალხი ვინც საბჭოთა საკონცენტრაციო ბანაკებს არ უშინდებოდა ამ აღვირახსნილ ცილისწამებებში დაფრთხა და უკანაც დაიხია. აშკარად გამოჩნდა — ვიღაცა ოსტატურად მართავდა მარიონეტების თეატრად ქცეულ ქუჩას და ქვეყანას მართვადი ქაოსისკენ მიაქანებდა. ფლიდებმა მართალ-ნი გვერდზე გასწიეს და მართლებმა თავი ვერაფრით გაიმართლეს, რადგანაც მართალი კაცისათვის თავის მართლება ძნელიც არის და უხერხულიც. ხმის ამოლება სცადა თუ არა, შემოუბრუნდნენ, უცერემონიოდ პირში ბურთის ჩატურთვა მოუნდომეს: ტყუილად არავინ არავის არაფერს აბრალებსო — ყაყანებდნენ. მაგრამ, როცა ერთმა ბლენძმა შეფიცულებსაც შეუტია, სვიფტის სიტყვებით ჩააჩუმა: ცილისწამება, ჩვეულებრივ, თავს ესხმის ლირსეულ ადამიანებს ისევე, როგორც მატლები ამჯობინებენ საუკეთესო ხილსო. ადრესატი, ვის მიმართაც ითქვა ეს — ნირწამხდარი ბოლმით გაეცალა, თუმცა მცირე ხნით და მალე სხვებთან ერთად უფრო უტიფარი ტონით განაახლა ლაშქრობა. ცილისწამების შავი ჭირი უსწრაფესად ვრცელდებოდა და ჯერ სად იყო: გამონთავისუფლებული ენერგია ქუჩაში გამოსულ ხალხს მთვრალი კაცივით აქეთ-იქით აბარბაცებდა და ხან რას შეახეთქებდა, ხან რას. ქვეყანა მზად არ აღმოჩნდა, ემართა ეს ენერგია და დაიბნა. დიდი ნახტომის შანსი ხელიდან გავუმვით.

„საყვედურის გამოთქმა ადვილია, მაგრამ ეს ხალხი საიდან, როგორ უნდა ყოფილიყო მზად?! მთელი სამოცდაათი წელი ხომ

საბჭოთა შავ ხვრელში გაატარა, იმ შავ ხვრელში, სადაც ქურდი, ეს იქნებოდა ხაზინის თუ დამნაშავეთა სამყაროს წარმომადგენელი, დიდი პატივისცემით სარგებლობდა და საზოგადოების „საუკეთესო“ ნაწილის მეგობრობას იფერებდა, — აღნიშნავდა გონების დღიურში, — ქურდებს ბაძავდნენ, მათთან დაახლოებაზე ოცნებობდნენ, ქედს უხრიდნენ და ამას ერთნაირი წარმატებით სჩადიოდნენ პოეტები, მწერლები, მეცნიერები, ინჟინერები, საერთოდ, ყველა ფენის ინტელექტუალები. მითუმეტეს, როცა ასეთი ცხოვრების წესს მეტროპოლია არათუ ახალისებდა, ხელსაც უწყობდა, რათა ერი რაც შეიძლება ღრმად ჩაფლულიყო უზნეობის ტლაპოში, რათა შემდგომში, ამოთხვრილსა და მოსვრილს არათუ თავის წამოყოფა ვერ გაებედა, არამედ თავიც შეზარებოდა. ყოველივეს მართავდა ნომენკლატურად წოდებული კასტა. ნომენკლატურა ლათინული სიტყვაა და სიას ნიშნავს და ამ სანუკვარ სიაში მოსახვედრად ადამიანები ყველაზე საჩინოირო საქმეს კადრულობდნენ. ნომენკლატურა — კომუნისტური პარტიის ნაშობი ეს მახინჯი ნაბუშარი ყველგან პარტაშებდა. — ბოლო სიტყვები მოეწონა და ჩანიშვნა განაგრძო, — ვინც ამ სიაში მოხვედრას ახერხებდა, რომელსაც კომუნისტი ბობოლები ადგენდნენ და რომელიც ლამაზად შეფუთეს ლათინური სიტყვით, იმას ყველა ამქვეყნიური სიამე და თანამდებობა განაღდებული ჰქონდა. თუნდაც მთელი ქვეყნისათვის სიცოცხლე გაემნარებინა. ეს კია, ამ სიაში მოხვედრილს ერთი წესი უნდა დაეცვა ურყევად: ერთგული (ფორმალურად მაინც) უნდა ყოფილიყვნენ პარტიისა. ეს კოლაბორაციონიზმის ახალი, მზაკვრული ფორმა: დამპყრობი ხშირად პატიოსან კაცს თავის სამსახურში ისე აყენებდა, რომ ილუზიას უქმნიდა, ვითომდა თავისი ქვეყნის აყვავებას ემსახურებოდა და ეს წექტარი, რომელიც სინამდვილეში შხამი გახლდათ, მთელი თაობების პარალიზებას და, მეტიც, სულიერ გადაგვარებას იწვევდა. ხოლი, როცა კომუნისტურ მხეცს ეშვები მოუცვდა და ადამიანებმა თავისუფლების მოთხოვნით ქუჩას მიაშურეს, ისინი ორად გაიყვნენ — არასრულფასოვნების კომპლექსით დაავადებულებად და არამზადებად, ამ უკანასკნელებმა მიზნად დაისახეს შეფარული კოლაბორაციონიზმი, ხალხთა მეგობრობის „მშვენებად“ გამოეცხადებინათ, ოღონდ პატივი და თანამდებობები არ დაეკარგათ, ბევრმა ნიღაბი ჩამოიხია და ლიად შეუძვრა კრემ-

ლს. კრემლის დავალებით, მათ მალევე მოახერხეს, თავისუფლების მოყვარულთათვის ისეთი პატრუქი შეენთოთ, რომელიც გარდა-
უვლად გააჩალებდა სამოქალაქო ომს. და რუსთაველზე პირველი
გასროლაც მოხდა. ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობის
წარმომადგენლებმა ერთმანეთს ჯერჯერობით ერთი, მაგრამ მაინც
ტყვია ესროლეს. უცპად შეარიგეს, გულანთებულ ვაჟკაცთა შორის
წარმოშობილ გაუგებრობად შეაფასეს. სამწუხაროდ, ვერავინ და-
ინახა (შეიძლება არც ისურვეს, მაგრამ უფრო ვერ დაინახეს), რომ
იწყებოდა ქართული ეთნოფსიქოლოგიისათვის დამახასიათებელი
პირველკაცობისათვის დაუნდობელი ბრძოლა. ამას დაუმატეთ რე-
ვოლუციების თანმდევი დაავადება — სიყვანვილის სენი, რომელიც
ჯიქურ, ამტკიცებს თავის სიმართლეს, მარტო თავის მოსაზრებას
ერთადერთ სწორუპოვარ ურიოშად, და მარინისტული ისეთი პანო
გადაიშლება, სადაც ნებისმიერი დაინახავს — ტაიფუნი გარდაუ-
ვალია“. — შუბლი მოიჭყლიტა, ქვეცნობიერმა მიანიშნა, ჩანაწერი
სირმა გამოუვიდა.

დისპუტებზე და შეკრებებზე, რომლებიც ახლა უკვე ლეგალუ-
რად თბილისის უველაზე დიდ დარბაზებში იმართებოდა და რომელ-
საც დისპუტებსა და შეკრებებს არქმევდნენ, თორემ სინამდვილეში
ერთი დიდი ღრიანცელი გახლდათ, უველა მოსაზრება, რომელსაც
„დროის ბელადები“ (ლიდერები რომ დაირქვეს) არ იზიარებდნენ,
მიუღებლად ცხადდებოდა და, თუ ბევრს „იხტუნავებდი“, კრემლის
აგენტის იარლიყი განაღდებული გქონდა.

„აბა, მითხარით, — ინიშნავდა ამის დამნახავი გონების დღი-
ურში, — როგორი ასატანია თავმოყვარე, ღირსეული კაცისათვის,
კაცისათვის, ვინაც მთელი ცხოვრება რეშიმთან ბრძოლას შეალია,
ახლად გამოჩეკილი, პირტიტველა ყმაწვილკაცებისაგან და, საუბე-
დუროდ, არამარტო მათგან იმის მოსმენა, რომ თურმე „კრემლის
აგენტი“ ბრძანებულხარ. ტყვიაც რომ იხალო შუბლები, ამ სიბინძუ-
რეს ხომ ვერ ჩამორეცხავ, თავის მართლებაზე კი ლაპარაკიც შე-
უძლებელია. რადგანაც შეუძლებელია სიმართლის დადგენა და გინ-
დაც დაადგინო, ვიღაცა მაინც ხომ იმახსოვრებს ამ სიმყრალეს და
ამრეზით დაგყურებს. როგორი ასატანია ეს, როგორ გინდა გაუძ-
ლო. არადა, ისიც ხომ ფაქტია ასეთ ჭორს ნამდვილი კრემლის აგენ-
ტები ავრცელებენ და შენ თუ გინდა კედელს თავი ურტყო.

დიდი ფიქრის შემდეგ გადაწყვიტა, თავისი მოსაზრება ლიად ეთქვა. დიდ დარბაზში სიტყვა აიღო და დაიწყო:

„ოდითგანვე ადამიანი, სახლის მშენებლობას რომ იწყებდა, პირველ რიგში, მოშორებით ტუალეტს დგამდა. კარგად იცოდა, თუ ამით არ დაიწყებდა, სიბინძურე და სიმყრალე წალეკავდა ყოველი-ვეს და მერე იქ ცხოვრება შეუძლებელი გახდებოდა. ასევე უნდა მო-ვიქცეთ ჩვენ, ჩვენ, ვისაც პრეტენზია გვაქვს (უფალმა გვისმინოს), ხვალ თუ ზეგ დამოუკიდებელი სახელმწიფოს საჭეთმტვირთველე-ბი გავხდებით. ჩვენი მოძრაობის ყველა სიბინძურე გარეთ უნდა დავტოვოთ და მტერსა და მოღალატეს არ მივცეთ მისი წაბილნვის საშუალება. თუ ამას დაუყოვნებლივ არ გავაკეთებთ, დამერწმუ-ნეთ, მარადიული მედროვენი გვერდზე ისე ჩაგვწევენ, გააზრება-საც ვერ მოვასწრებთ. ჩვენი თავი ჯანდაბას, მთელს საქართველოს უკუნითს დაუყენებენ“. — ტაში დიდხანს არ წყდებოდა, მაგრამ არ-სებითად არაფერი შეცვლილა.

მისი წათქვამი, ყველზე უფრო მომავალში საქართველოს ეროვნული გმირი აღფრთთოვანდა, რომელიც მალე საკმაოდ საეჭვო ავტოკატასტროფაში დაიღუპა. მაგრამ სხვებმა ქვა ააგდეს და, მათ თავს ვინ ჩივის, ქვეყანა შეუშვირეს. საქმე იქამდე მივიდა, საქართ-ველოს მომავალი პრეზიდენტის წიგნებში ისეთი რამეების მოძიება დაიწყეს, რაც საერთოდ არ არსებოდა, ისინი კი მაინც „პოულობ-დნენ“. საგაზეთო წერილი გაამზადა ასეთა საპასუხოდ და კარდი-ნალ რიშელიეს სიტყვები შეახსენა: „მომეცით ყველაზე პატიოსანი ადამიანის ხელით დაწერილი ექვსი სტრიქონი და მე ვიპოვი მათში ისეთ რამეს, რის გამოც შესაძლებელი იქნება მისი ჩამოხრიბა“. მაგრამ უკვე გვიან იყო. ისინი, ვისაც საქართველოს „ოქროს საწ-მისი“ კიდევ ერთხელ უნდა გაეტაცა, სარკმლის ჭვილთებიდანაც ძვრებოდნენ კრემლში უკვე ხითხითებდნენ, სიამოვნებისაგან ხე-ლებს იფშვნეტდნენ და ამზადებდნენ სპექტაკლის მეორე აქტს, რო-მელსაც პირობითად „თეთრი მელა“ უწოდეს და რომელიც საჭირო დროს ისე უნდა შეპარულიყო ერთ დიდ საქათმედ ქცეულ ქვეყანა-ში, რომ დედლებს ვინ ჩივის, მამლაყინებსაც კუდი უნდა აექიცი-ნებინათ. ყოველივე ეს უცბად გაშიფრა საქართველოს მომავალმა პრეზიდენტმა, განგაშიც ატეხა, მაგრამ ერს უკვე ქათმის სიბრმავე შეყროდა, ხოლო დასამამლებელ მამლაყინებს ისეთი ლამაზი ვა-

რია-დედლები მიუყარეს, როგორსაც ილუზორული პირველობა და ხელისუფლებაში მოსვლა ერქვა. ამბიციებს აყოლილებმა ალიანსიც შეკრეს „თეთრი მელას“ ირგვლივ დარაზმულ ნომენკლატურასთან და კეკლუც-კეკლუცობით ნელ-ნელა იმ ქვაბისკენ დაიძრნენ, რომელიც ნელ ცეცხლზე შეედგათ, რათა მათგან მომზადებული ჩახობდილი ისე მიერთვათ, რომ ყელზე არ დადგომოდათ.

თავად მომავალ პრეზიდენტს მიემხრო, გვერდშიც უნდოდა დადგომოდა, მაგრამ მათი ურთიერთობა როგორლაც ვერ აქნიო. ამაში დიდი როლი მომავალი პრეზიდენტის მაღლერნმენობამ და მის ირგვლივ შექუჩებულებმა ითამაშეს. ეს დიდად არც გაკვირვებია. ისინი ხომ მასში მეტოქეს ხედავდნენ, ხოლო მეტოქის ჩამომორება კი განა ყველა ეპოქაში ნებისმიერი საშუალებით მიღებულად არ ითვლებოდა?! და დაიწყეს ენის ტარტარი. რაზე? რაზეც ყოველთვის ატარტარებენ ენას და რაც ყველამ კარგად ვიციო. გახსოვთ შექსპირი? — ბოროტი კაცი დანიაშიც ბოროტიაო და ვითომ საქართველოში რატომ არ იქნებოდა ბოროტი? ბოროტი და შურიანი კი იმის მკადრებელია, რასაც წესიერი კაცი ფიქრადაც არასოდეს გაივლებს. ასე ნელ-ნელა საქართველოში აირია დროება, რომელიც პოლიტიკური დემაგოგებისათვის, ვისთვისაც პოლიტიკა საშუალებაა თავისი ბნელი ამბიციების განხორციელებისა, ეროვნული მოძრაობის სახით ისეთ საფარს უქმნიდა, რომელიც საიმედო აბჯრად იქცეოდა და მათი მხილება შეუძლებელი ხდებოდა.

„ვიდრე გვიან არ არის, ამ საშიშროებას, წინ მთელის ძალისხმევით აღვუდგეთ, გვერდზე გადავდოთ ყველა კეთილშობილური მიზანი, თორემ ამ ჭირისაგან მერე ისეთი ურჩხული გაიზრდება, თავის დროზე ამირანის ძმები უსუპი და ბადრი რომ გადაყლაპა, რითაც მარტოდ დარჩენილი დევგმირის კლდეზე მიჯაჭვა გახდა შესაძლებელი“. — ასეთი ხატოვანი გამოსვლის შემდეგ მომავალმა პრეზიდენტმა, რაღაც ნალვლიანად გაუღიმა, მხრებიც ისე აიჩეჩა, თითქოს უნდოდა ეთქვა — რა ვქნა, ახლა სიტუაციის მონად ქცეულს მოქმედება არ შემიძლია, თორემ ესენი შემჭამენო. დაფიქრებული წამოდგა, დარბაზიდან გავიდა. ამით ისარგებლა ერთ-ერთმა იმათგანმა ვინაც მასში მეტოქეს ლანდავდა და უტიფრად უთხრა: თქვენ მთელი ცხოვრება აჩრდილებს დასდევდით, ამიტომაც ვერ დაალწიეთ თავი ილუზიებს და გამოსავალს ისევ მითებში ეძებთ,

რომლებიც ისე მოძველებულან, რომ აღარავის სჭირდებაო. ერთი მითხარით, რითი ჩამოუვარდებოდა ეს გამონათქვამი მეოცე საუკუნის ოცდაათიანი წლების აქტივისტ კომიკავშირელის გამონათქვამს? — არაფრით და ზუსტად ასეც იფიქრა. პასუხიც გასცა: „დიახაც, მითებში ვეძებთ ახსნას, რადგანაც მითებშია ჩამარხული ერის ცნობიერებიდან იძულებით განდევნილი სიბრძნე და, თუ ეს სიბრძნე უარვყავით, მაშინ ეპოქის დოლაბი ისე მოგვექცევა, როგორც არაერთხელ მოქცევია მათ, ვისაც ქვეყნის კოლექტიურ არაცნობიერში დაგროვილი სიბრძნე არ გაუთავისებია. მათ ბედს არავის ვუსურვებდი. ჩვენ ვისაც ამის ინტუიციური ხედვა შეგვრჩენია, გაფრთხილებთ, გაფრთხილებთ, გაფრთხილებთ!!!“ პასუხად თეატრალური ინსტიტუტის მეოთხეურსელმა დეკლამირებისათვის დაყენებული ბარიტონით უპასუხა: „კარგი ბედაურს შარა ვერაფერს დააკლებს, ასე რომ, ვისაც გვჯერა, გაგვატარეთ“. მწარედ ჩაელიმა, პასუხი არ დაუყოვნებია: „კარგი ბედაური სწორ გზაზე გასაქროლებლადაა კარგი, მაგრამ როცა აღმართში ადიხარ, თანაც ტვირთიც მიგაქვს, ბედაურს ჯორი სჯობია, რადგანაც ჯორის რუტინაა ის ძალა, რომელიც არა მარტო აღმართს დაგაძლევინებს, არამედ მწვერვალზეც აგიყვანს და უღელტეხილსაც გადაგალახინებს, ხოლო შენისთანა მხედარს ბედაური რომ დაუვარდება, მერე იმას კი არ იტყვის გამატარეთო, არამედ ლაფუში ჩაფლობილები ისე უსუსურად ჩამოყრით ხელებს და ისე იქცევით მტრის ალაფად, როგორც ეს ერთ დროს საქართველოს მამაც მეფეს სიმონ I-ს დაემართა და რომელმაც მერე მთელი შემდგომი ცხოვრება სტამბოლში, იედიყულეს ციხეში გაატარა. მე კი არ მინდა, რომ თქვენი ცხოვრებაც თანამედროვე იედიყულეს ციხედ იქცეს, რომელიც ბევრად უფრო საზარელი იქნებოდა, ვიდრე სიმონ პირველის იედიყულე, თორემ მე სიმამაცეს კი არ გინუნებთ, უბრალოდ, გონიერებსა და სიფრთხილისაკენ მოგიწოდებთ“. დაასრულა სიტყვა თუ არა დარბაზიდან ჩქარი ნაბიჯით გამოვიდა. გატრუნულ შეკრებილებში დარბაზის დუმილი არავის დაურღვევია.

ქუჩას გალიზიანებული დაუყვა. მიდიოდა, მაგრამ სად? ამას ვერ გეტყოდათ. მიდიოდა და ფიქრის მაჯლაჯუნა არ ასვერებდა. „ისინი როგორც ცხოვრებაში, ასევე პოლიტიკაში ერთი პირტიტველა ყმანვილკაცები არიან და მეტის მოთმინება მმართებს და არა

თეატრალური ჟესტები“. ეუბნებოდა, ეკამათებოდა თავს. ხანდახან ფიქრებს ისეთ ჟესტიკულაციასაც მიაყოლებდა, ქუჩაში გამვლელები ერიდებოდნენ, გაოცებით შესცქეროდნენ. უცბად გადაწყვეტილება მიიღო — უკან შემობრუნდა, დარბაზში ფეხაჩქარებით შეაბიჯა, მაგრამ იქ არავინ ჩანდა. გამობრუნებულმა გაბრაზებით წარმოთქვა: „ნათქვამი არს — ვაი მას, ვინც სინანულში გვიან ჩავარდეს“. სად წასულიყო, არ იცოდა. იფიქრა: რამდენი ხანია, არ დამილევია და მოდი, ერთი, დავთვრებიო, მაგრამ წამს გაემიჯნა ცდუნებას: რა დროს ეგ არისო, თავს შეუძახა. გადაწყვიტა, სტატია და-ენერა და გაზეთით მიემართა საზოგადოების ფართო ფენისათვის.

„პუბლიცისტიკა სერიოზული და პასუხსაგები საქმეა, ილია ჭავჭავაძის პუბლიცისტიკამ გვიხსნა XIX საუკუნეში გადაჯიშებისგან და კარგად ავწონ-დავწონო, თორემ, თუ პური კუტი გამომივა, მასხრად ასაგდები გავხდები. — შინისაკენ მიმავალი ლამის ხმამაღლა ფიქრობდა: — საერთოდ ყველა ეპოქას თავისი ნერვოზი ახლავს. ოდითგანვე, როცა ხერხდება ხალხის, ბრბოდ ქცევა, მაშინ სიძულვილის აღზევება საოცარ მასშტაბებს ღებულობს. ამ დროს თითქმის ყოველთვის ასპარეზი იმათ რჩებათ, ვინც მონადირესა-ვით განაბული მზად არის, ბრბოდ ქცეული ნადავლი მოინადიროს. ამასაც ელიან ხელებდაკაპიწებული მართვადი ქაოსის მამათავ-რები — მითუმეტეს, კომუნისტების დროს დაგროვილი ენერგიის მუხტი ხომ აუცილებლად გვიმზადებდა პატარ-პატარა ცეზარიონებს, ნაპოლეონებს, ფიურერებსა და სხვა ბელადებს. მათ მოდგმას კაცობრიობის ისტორიაში გაქრობა არ უნერია. ისინი, არენაზე გა-მოშვებულნი, ყალყზე შემდგარ ბრბოს ისე უყურებდნენ, როგორც გასახედნ ცხენთა რემას. ხედნიან კიდეც და მერე იქით მიაჭერებენ საითაც მათი „ინტუიციით“ გამარჯვების ქალღმერთ — ნიკე-ას დაფნის გვირგვინი დაუნნავს, მაგრამ პადესში იჩეხებიან. ასეთ დროს, გაუფასურებულ, გროშებად ქცეულ საღ აზრს, თვით მათხოვარი უკადრისობს და საუბედუროდ და ეს სრული ჭეშმარიტებაა“.

სახლში შესული დიდხანს ბორგავდა ოთახში, საწერ მაგიდას ვერაფრით მიეკარა, ეს ვერც მეორე დღეს შეძლო, ვერც მერე. ამა-სობაში ოთხმოცდაცხრა წლის აპრილის დღეებიც დადგა. თბილი ამინდები იდგა. ხალხი ქუჩაში გამოეფინა. ირგვლივ კვლავ სიყვა-რული მეფობდა. მალე მთავრობის სახლის წინ მიმდინარე უწყვეტი

მიტინგი საერთო საპროტესტო შიმშილობაში გადაიზარდა. საბჭოთა ხელისუფლებასთან ბრძოლა მეტად სახითათო ფაზაში შედიოდა. ახლა დიდაქტიკის დრო არ არისო, — უთხრა თავს, ჩაიკოვსკის იტალიური კაპრიჩიო მოისმინა, გამოეწყო და ქუჩას მიაშურა. ორგვლივ ემოციები ნაპერწკლებივით იფრქვეოდა.

„დღევანდელ ლიდერებს აქვთ ისეთი ქარიზმა, რომელიც უფალმა ჩემთვის აშკარად არ გაიმეტა“. — გაიფიქრა და... აზრი ელვასავით დაეკლაკნა: „ასპარეზმოპოვებული ქარიზმა, რომელსაც გონიერება არ ახლავს, ადრე თუ გვიან ბოროტებად იქცევა, რომლის შედეგიც, აუცილებლად ერთი დიდი სამარე იქნება“. უაპელაციოდ დასკვნა, როცა მიხვდა, რუსთაველის პროსპექტზე ასეთი ქარიზმა გაბატონებულიყო.

ცხრა აპრილის მოვლენებმა ქვეყანა შოკში კი ჩააგდო, მაგრამ არათუ გატეხა, არამედ პირუკუ რეაქცია გამოიწვია — იმ დღეებში, თავი ყველას გმირად მიაჩნდა. თავად იოლად გადარჩა, მიტინგის დარბევისას აეროპორტში იმყოფებოდა. დემონსტრანტებს შორის ხმა გავრცელდა, „თეთრი მელა“ (ხომ ასე ეძახდნენ მთელს მსოფლიოში, ქართველ საბჭოთა საგარეო მინისტრს კრემლში, საქართველოს წინააღმდეგ დაგეგმილ პპერაციას კოდური სახელი — „თეთრი მელა“ ამ მეტსახელის ანალოგით შეურჩიეს), თბილისის აეროპორტში ჩამოფრინდა, მაგრამ თვითმფრინავიდან არ გადმოდის, იქიდან მართავს პროცესას. აეროპორტში მისულებმა ვერაფერი გაარკვიეს, მთელ პერიმეტრს შინაგანი და უშიშროების ჯარები უმკაცრესად აკონტროლებდნენ და სიახლოვეს არავის აჭაჭანებდნენ. აქ მოიტანეს ამბავი — რუსთაველზე ხალხს ტანკებით გადაუარეს, საველე ნიჩებით დაერივნენ, რაღაც მომწამვლელი გაზი გაუშვეს, უზარმაზარი მსხვერპლიაო. რუსთაველისენ გამობრუნდნენ, მაგრამ გზად ტანკი გადაუდგათ და როცა გვერდის აქცევა სცადეს, ჯარისკაცმა (რომელსაც თვალები რაღაც უცნაურად აღგზნებოდა), მანქანის წინა საქარე მინას რკინის კეტი ჩასცხო, გონს მოსვლა არ აცადა ავტომატის ლულა მანქანაში შემოყო და დედის გინების კორიანტელი დააყენა. გადაყლაპეს (სხვა რა გზა ჰქონდათ, რომ?!), მანქანა უკან დახიერს და შემოვლითი გზებით სცადეს ქალაქის ცენტრისკენ გაჭრა. არაფერი გამოუვუდათ. ხიდებს გარდიგარდმო ჩამდგარი ტანკები და ჯარისკაცები აკონტრო-

ლებდნენ, ასე რომ, რუსთაველის პროსპექტზე გასვლაზე ფიქრიც ზედმეტი იყო. ის კი კარგად დაინახეს, როგორ შეიჭრა ტელევიზიის შენობაში სპეცრაზმი. საავადმყოფოებს მიაშურეს. იქ კი ისეთი ჯარა ტრიალებდა, კაცი საცოდაობით დაიწვებოდა. ზედიზედ მოჰყავდათ დაჩეხილები, გაზით მოწამლულები, დახოცილები, ვაი და ვიში კედლებს აზანზარებდა. შინ დილის ათი საათისთვის შეირბინა (იმ ღამეს რომ არავის ეძინებოდა, ამას თქმა რად უნდა), წყალი გადაივლო, ტანთ გამოიცვალა, უნივერსიტეტისკენ წავიდა. იქაც დაარბიეს, ჰაერში ისროლეს, საღამოთი კომენდანტის საათიც გამოაცხადეს. მთელი შემდგომი დღეები ჭეშმარიტად გმირულ შემართებაში გალია: დალვრილმა სისხლმა ძალა შემატა ქვეყანას და ახლა ამ აზვირთების გამჩერებული ძალა არ არსებობდა. ნანინანატრი დამოუკიდებლობა ჰორიზონტს მიღმა კი არ ილანდებოდა, მისი აჩრდილი უკვე ქუჩებში, გზებზე, უნივერსიტეტებში, სადარბაზოებთან დაითერებოდა და ახლა მისთვის ალაყაფის კარი ისე გონივრულად უნდა გაეღოთ, რომ ჩაჟანგებული ანჯამების ღრჯიალს საბჭოთა ნადირი მთლად არ გაეცოვებინა. სიმართლე და ანონილი გონიერება — აი, ორი სვეტი, რომელსაც უნდა დაყრდნობოდა სახელმწიფოებრიობის აღდგენის ბილიკზე დამდგარი ერი. მაგრამ სწორედ ამ დროს იჩინა თავი „ამპარტავანმა ამბიციამ და დაითესა თესლი ავკაციობისა, რომელსაც სამოქალაქო ომი ჰქვია. სამოქალაქო ომი — მწვერვალი ბოროტებისა და თავისიანების სისხლში განბანილი თავად გამარჯვებული ბოროტება! დაერივნენ „ჩვენი დროს რაინდები“ ერთმანეთს, დაერივნენ! როგორც იტყვიან: დედა — შვილს არ აიყვანდა. ქვეყანაში დატრიალდა მონუსხული წრე — ფორუმებისა, ყრილობებისა და ათასი ჯურის შეკრებებისა. ყველას თავის გზა მიაჩნდა უტყუარად. მაგრამ როცა საქართველოს მომავალმა პრეზიდენტმა განაცხადა — დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად ყველაზე სწორი გზა არჩევნებია, ახლად გამოჩეკილმა, განსაკუთრებით ცხრა აპრილის შემდეგ მომრავლებულმა პოლიტიკურმა ორგანიზაციებმა და ახალმა „წვეროსან პოლიტიკოსთა“ გუნდმა ნადირის გეშით იყნოსა, პირველობა ხელიდან ეცლებოდა და ეს „ცეზარიონთა“ მთელი გუნდი ერთ მუშტად უცბად შეიკრა. შეიკრა და დაუნდობელი (რომლის უკან ჭაბუკური დაუდგომელი ენერგია იდგა) შეტევა წამოიწყო. ვისაც მოერივნენ, ფეხქვეშ გაიგდეს. გვერდში ქვენარ-

მავალთა ის კოპორტა ამოიყენეს, გველური ინტუიციით რომ ეგრძნო — მიწისძვრა გარდაუვლად იქნებოდა და ძლიერი დასაყრდენის ძებნა იყო საჭირო, ახლა ამას დაუმატეთ მოქმედი — მეტეთე კოლონა და ორად გაყოფილი ბრბოს შმაგი ინსტიქტები და, რაღა ძნელი მისახვედრი იყო, პოლიტიკური ქარბორბალა სახლის სახურავს აუცილებლად ცაში აიტაცებდა, ამ სახურავს სამწუხაროდ ჩვენი სამშობლო — საქართველო ერქვა. კოლაბორაციონისტები, როგორც ყველა დროს და ყველა ოკუპირებულ სახელმწიფოში, მზად იყვნენ (როგორც ეს არაერთხელ გაუკეთებიათ), ქვეყნისათვის სარმა გამოედოთ. არჩევნების გზას მომავალი პრეზიდენტის ოპოზიციონერებმა ხატოვნად — „გზა არსათ“ უწოდეს, ბოკიტი გამოაცხადეს, სამაგიეროდ რას სთავაზობდნენ ერს, ამ რებუსის ამოხსნას მრავალი წლის შემდეგაც ცდილობდა, მაგრამ ვერაფერი მოუხერხა. რა ექნა, ალარ იცოდა. ქვეყნის დამოუკიდებლობის მოპოვება — ეს მიზანი მისი ცხოვრების განუხრელი ლაიტმოტივი რომ იყო და ახლა, ეს მიზანი არც ისე შორს იყო, მის განხორციელებაში მის პიროვნულ მონაწილეობას ვინმე ეჭვქვეშ როგორ დააყენებდა. დიახაც, უმაღლესი სამართლიანობის პრინციპიც უდასტურებდა იმას, რომ მართალი გახლდათ. არადა, ამათ უნდოდათ, ეს მიზანი მწვერვალივით ნისლში გაეხვიათ. საბედნიეროდ, ამ დროისათვის ჯერ კიდევ არ იყვნენ ისე მომძლავრებული, რომ დამოუკიდებლობაზე დაფეხმდიმებული ერისთვის მუცელი მოეშალათ ან მშობიარობისთვის ხელი შეეშალათ.

ადრე ტყუილად არ გვითქვამს — „ლახტის წრეში“ ჩადგაო. თუმცა მთელი ცხოვრება „ლახტის წრეში“ დგომაში გაატარა, ამ წრეში დგომა ახლა მაინც უფრო დაუმძიმდა, რადგანაც საქართველოს მომავალი პრეზიდენტის მხარე დაიჭირა. ქამრების ატყუაშუნებული ზუზუნი ბევრად უფრო დაუნდობელი გახდა, ვიდრე დაისის გზაზე დამდგარ საბჭოეთში ხდებოდა. რატომ? იმიტომ, რომ ახლა ამ ქამრებს თავისიანები იქნევდნენ და ისინი ბევრად უფრო დაუნდობლები იყვნენ, ვიდრე მობერებული სუკ-ის დაგეშილი ქოფაკები.

სიმართლე უნდა ითქვას, არც მომავალი პრეზიდენტის ირგვლივ შემოკრებილთა ნაწილი იწვევდა დიდ ნდობას, ისინი უკვე დაუფარავად იზომავდნენ სავარძლებს და ერისთვის წამებულ გმირთა ყალბი შარავანდედით იმოსებოდნენ. ზაფხულში კი მომავალი

პრეზიდენტის უპირველესი თანამებრძოლი და საქართველოს ყველაზე დიდი ავტორიტეტის მქონე კაცი მეტად საეჭვო ვითარებაში, ავტოკატასტროფაში დაიღუპა. „ეროვნული გმირის დაღუპვამ“ (ეს ტიტული ჯერ ხალხმა უბოძა მერე ოფიციოზმაც დაამტკიცა), რომლის პიროვნებას ყველა დიდის კრძალვით ეკიდებოდა და შეღრენასაც ვერვინ უბედავდა, დაწყებულ პროცესებს უფრო მძაფრი და უშეღავათო სახე მისცა. ღიად დაფიქსირდა — იწყებოდა ძალაუფლებისათვის ბრძოლა! ძალაუფლებისათვის ბრძოლას კეთილშობილური გზების ძებნა, დანდობა, მოყვასის სიყვარული, სამწესაროდ, სულაც არ ახასიათებს და ამის შემხედვარე შედრკა, მუხლი ნერვიულად აუცახცახდა და კინალამ ხელებიც ჩამოუშვა. დაივიწყა — ბოროტების ზეობას უფრო განამტკიცებს წესიერ ადამიანთა ხელებჩამოშვებული დგომა, იდეისთვის ბრძოლა, თუ იგი ჭეშმარიტად კეთილშობილურია, მართალია, ძალიან ძნელია, მაგრამ არა შეუძლებელი. თუ მაინც გადაწყვიტე, ამ გზას დაადგე, ჯვარზე გაკვრისათვისაც, და ეშაფოტზე ასასვლელადაც მზად უნდა იყო, — აქ არჩევანი არ არის. ამან კი, სამწესაროდ იფიქრა, არა ბრძოლის, არამედ მორიგების ხანა უნდა დადგესო. გვერდზე გადგომა არჩია — სკოლაში წავიდა დამრიგებელ-მასწავლებლად. ნათქვამია: შარო, საიდან მოდიხარო და შარიც იქიდან მოვიდა, საიდანაც საერთოდ არ ელოდა. ბუნტი მისმა მეორე ნახევარმა ატეხა. მან ისე შეუმჩნევლად მოიზომა პოლიტიკოსი ქალბატონის მანტია, რომ, როცა ფაქტის წინაშე დადგა, გაოცდა და გაოგნდა. კარგადაა ნათქვამი: დედა-კაცმა თუ გაიწია, ცხრა უღელი ხარ-კამეჩი ვერ დააკავებსო. ქმრის „გვერდზე გადგომას“ მოწყალე, მაგრამ მრავალმნიშვნელოვანი ირონიით ადევნებდა თვალს. ახლა კი ინიციატივა ხელთ ჩაიგდო და მიტინგის მუდმივი მონაწილე გახდა. კვლევით ინსტიტუტში დირექტორს თანამშრომლები აუბუნტა (აქაოდა, ეროვნულ მოძრაობას არ უთანაგრძობო) და პირველმა ჩაარჭო ლურსმანი იმ ფიცარს, რომლითაც ინსტიტუტის თავკაცს კაბინეტის კარი აუჭედეს. საცოდავი მეცნიერი იმ დღის შემდეგ ინსტიტუტში აღარ გამოჩენილა, მისი კაბინეტი კი სრულიად უცერემონიოდ, ისე დაიკავა ამ ქალბატონმა, რომ დანიშვნის შესახებ ბრძანების მიღებასაც არ დალოდებია. ყმაწილქალობაში ახტაჯანა ნამდვილ ალქაჯად გადაიქცა. დასტაცებდა ათიოდე წლის ტყუპებს ხელს და ან მიტინგზე აყურყუტებდა,

ან დედამისს დაუტოვებდა, ანდა სულაც მამას დაუყრიდა და თავად რუსთაველის პროსპექტს მიაშურებდა, სადაც მიტინგთა ნაირსახეობები იმართებოდა. მალე ყველაფერს თავის სიბრტყეზე გასწორება დაუწყო. ვაი მას, ვინც წინ აღუდგებოდა — საჯანდრავი წამს გააბრტყელებდა.

არჩევნებში მომავალი პრეზიდენტის მომხრეთა გამარჯვებამ და ხელისუფლებაში მოსვლამ საბოლოოდ გათიშა, მეტიც სამკვდრო-სასიცოცხლოდ დაპირისპირა ეროვნული მოძრაობის ორი ფრთა. ოპოზიციონერებმა იგრძნეს, რომ ქუჩაში რჩებოდნენ და სასწრაფოდ ფორუმიც შეკრიბეს. იდეაში, ფორუმი ხელისუფლების ალტერნატივა უნდა გამხდარიყო, ის ალტერნატივა, რომელსაც კომუნისტების ძალადობის შემთხვევაში ხელეწიფებოდა იმ დიდი საქმის ბოლომდე მიყვანა, რასაც საქართველოს საბჭოთა იმპერიიდან თავის დალწევა ერქვა და რაც სინამდვილეში სახელმწიფო გადატრიალების მომხრეთა დასაყრდენად იქცა.

უზენაესი საბჭოს პირველი სხდომაც და ფორუმის გახსნაც საქართველოს პატრიარქმა დალოცა. ამ ნაბიჯით პატრიარქს შევიდობის ჩამოგდება სურდა, მაგრამ მოხდა პირიქით, ლოცვა-კურთხევამ ორივე მხარეს საშუალება მისცა, არჩეული გზა ერთადერთ სწორ გზად გამოიცხადებინათ. ათეისტთა დევნისაგან ახლად თავ-დახსნილმა ეკლესიამ, რაღაც ვერ გათვალა, (ან არ გათვალა, ეკლესიაშიც ხომ, „კრემლის“, „ფილიალის“ — ზაგორსკის რუსეთზე აგენტები მრავლად იყვნენ) სადღაც ხელიდან დაუსხლტა, შუამავლის ის ძაფი, რომელსაც ქვეყნისათვის სიმშვიდე უნდა მოეტანა, და დაბნეულმა ავტორიტეტის გადასარჩენად არათუ ზომებს მიმართა, არამედ ხელი დაიბანა. ის კი გამორჩა, რა ხვედრი არგუნა მხსნელს ოცი საუკუნის წინათ ერთი კაცის ხელის დაბანამ. მას შემდეგ ორი ათასი წელი გასულიყო და პოლიტიკოსები ჯვარზე გასაკრავად ამჯერად საქართველოს ამზადებდნენ.

ცოლი, რომელიც ფორუმელებს მიემხრო, სარეცელის გაყოფას ვინ ჩივის, ქმარს ზედაც აღარ უყურებდა და „ქალადაიას“ ცხვირწინ ისე უფრიალებდა, თითქოს ეუბნებოდა: ახლა მე მიყურე და ჩემს დაკრულზე იცეკვეო. ის კი დუმდა. დუმილით შეხვდა რეფერენდუმის ჩატარებას და მერე მისი შედეგების მიხედვით დამოუკიდებლობის გამოცხადებასაც. თუმცადა ახლა მიხვდა, უმოქმედობა ძალიან

გაუგრძელდა და ღიად შეუერთდა შეფიცულების იმ ნაწილს (ბედის ირონია არაა? ის, რაც კომუნისტური ჯოჯოხეთის სატანურმა მანქანამ ვერ მოახერხა, ვერაგმა დროებამ შეძლო — შეფიცულებიც ორ ნაწილად გაყო), რომელიც საქართველოს ახლად არჩეულ პრეზიდენტს მიერჩინ. ამ ნაბიჯმა საბოლოოდ დაასრულა „სერიალი“, რომელსაც ოჯახი და ცოლ-ქმრობა ჰქვია. თუმცა ისევ ერთ ჭერქვეშ ცხოვრობდნენ.

ქვეყანა საბოლოოდ აირია. დაბოლმილმა ოპოზიციამ — უჩემოდ ვით იმდერეთო, რუსთაველის პროსპექტი გადაკეტა და დახვავებულ ბლოკებს ბარიკადები უწოდა, ხელისუფლებამ კი სანაგვე. კომუნისტების გრინებაში დახელოვნებული, ისეთი ეპითეტებით ამკობდნენ ერთმანეთს, რომ ხელმწიფის კარის მასხარას შეშურდებოდა. რაც შეეხება ამას, სრულიად მოულოდნელად, პრეზიდენტმა სააინფორმაციო სააგენტოს უფროსად დაინიშნა. სამსახურში ათენებდა და ალამებდა. ცხრაპირ ტყავში ძვრებოდა, რომ როგორმე მსოფლიოსთვის გაეგებინებინა, დინების საწინააღმდევოდ კი არ მიცურავდა ჩვენი სახელმწიფო ხომალდი, როგორც საქართველოს მთავრობის კურსს დემოკრატიის და ხალხთა უფლებების მებაირახტრე სახელმწიფოს პრეზიდენტმა უწოდა, არამედ: „აქაფებულ მდინარეში მცურავთ გვსურს, იმ ოკეანეს შევუერთდეთ, ადამიანური ღირებულებებით, რომ იწონებს თავს და, იმის მაგივრად, ხელი შევვიწყოს, რომ ჩვენი ტივი და არა გემი (გემობამდე ჯერ შორს ვართ) სადმე მეჩეჩზე არ დაიმსხვრეს, ანდა რიყეზე არ გამოირიყოს, სადაც რუსული დათვი ისე ჩაგვსაფრებია, როგორც ორაგულს, რათა ყელი ჩაიკოკლოზინოს, თქვენ კი ხელს გვკრავთ“ — დანანებით და ხშირად დიპლომატიური ეთიკის იგნორირებით წერდა გაგზავნილ დეპეშებში და იქვე ამატებდა, — „დინების საწინააღმდევოდ სწორედ კრემლი და იქ მოკალათებული არამზადები მოდიან, რომელნიც ცდილობენ, იმ ოთხიოდე ტივს საბჭოთა რესპუბლიკები რომ ჰქვია და ბადრაგს გამოქცევიან, კვლავ ბორკილები დაადონ და თქვენ, თქვენდა უნებურად, თავისუფლების მამებო, ამ სამარცხვინო მისწრაფებას ხელს უწყობთ!“ ამ საკმაოდ თამამ საყვედურში დიდი სიმართლე რომ იდო, ეს იქ, დასავლეთში, თუმცა არ იმჩნევდნენ, კარგად უწყობდნენ. საბჭოეთის ბელადებს ხომ ზარავდათ იმის გაგონება, ჩვენს სამოცდაათნლიან ბოგინს ყავლი გაუვიდა

და ის დრო დგება, სადაც ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელიაო, ეს ცხადი იყო, მაგრამ ოკეანის გადაღმელთა და ბებერი კონტინენტის მთავრობათა სრულიად არაადექვატური პოზიციაც (მათ მიერ განცხადებულ იდეალებთან მიმართებაში), დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლ კანონიერ მთავრობას ბედის ანაბარა ტოვებდა და მის ხომალდს ჩასაძირად სწირავდა. მათი შიში, იმისა რომ აფომური იარაღის მქონე „დერუჟავას“ უმართავ ქაოსში დაძირვა, მათი სახელმწიფოების უსაფრთხოებასაც დაემუქრებოდა, ყველა სხვა ფასეულობას გვერდზე სწევდა. კურდღლებივით შეშინებულებს მოკლე მეხსიერება აღმოაჩნდათ და უცბად გადაივიწყეს, რომ ასეთი წაყრუჟების შედეგიც ხაკისფერი ჭირი გახლდათ (რომელიც ბოლშევიზმის წარსახეობას წარმოადგენდა), გერმანიაში, რომელმაც სამოცდათი მილიონი ადამიანის სიცოცხელე შეინირა, ახლა კი, თუ საშუალებას მისცემდნენ, რომ ეს „ბოროტების იმპერია“, რუსული „დერუჟავა“ კვლავაც ფეხზე წარმოდგარიყო და მომძლავრებულიყო, მაშინ საშიმროება მარტო აჯანყებულ რესპუბლიკებსა და ძალით განითლებულ აღმოსავლეთ ევროპას კი არა, მთელ კაცობრიობას დაემუქრებოდა, ისე, როგორც მეოცე საუკუნის სამოციანი წლების კარიბის ზღვის კუნძულის კრიზისის დროს მოხდა. მაგრამ, ლიბერალური წარცისიზმით დაავადებულ დემოკრატიას ამის დანახვა უჭირდა. შედეგმაც არ დააყოვნა, თბილისის შემდეგ ზღვა სისხლი დაიღვარა ბაქოში, ვილნიუსში, რიგაში და ბოლოს და ბოლოს ბოროტების იმპერია თავისივე სისხლში ჩაიხრჩო, ოლონდაც სულის ამოხდომამდე ოთხმოცდათერთმეტის დეკემბერში იმდენი მოახერხა, რომ თბილისში ზარბაზანი გავარდა...

მთელი შემოდგომა ემზადებოდნენ ოპოზიციად ქცეული ყოფილი თანამებრძოლები და მათ ირგვლივ შემოკრებილი გარდასახული ფარისევლები (რომელებიც თუ აქამდე გულის ჯიბით ლენინის სურათს დაატარებდნენ, ახლა ყელზე ჯვარჩამოკიდებული ამცნობდნენ ქვეყანას: დედაეკლესიის გზააბნეული შვილები ვართ და ჩაგვისტუტეთო. ჯიბით ნატარებ ლენინის სურათს კი ყოველ შემთხვევისთვის — რა იცი, რა ხდებაო, სეიფის კუნჭულში მალავდნენ), დღედაღამ ქაქანებდნენ — პრეზიდენტის ინსტიტუტმა არ გაამართლა და ახალი საპარლამენტო არჩევნები გვინდაო (თითქოსდა თავად არ გამოუცხადეს ბიოკოტი სულ ახლახან ჩატარებულ არჩევნებს), ჯერ ერთი რა იცოდნენ რომ არ გაამართლა და მეორეც ამას

გაჰკიოდა ხალხი, ვისაც თამადობის ინსტიტუტი ეროვნული ტრადიციების დაცვის ქვაკუთხედად მიაჩნდა და მის გამორჩეულ წარმომადგენლებზე აღტაცებულ ლეგენდებს ჰყვებოდა და რომელსაც ისეთივე საერთო ჰქონდა დემოკრატიასთან, როგორც მთვრალი სიძის პირობას, პატარძალს ხელუხლებელს დავაძინებო. გარდამავალ პერიოდში, როცა ქვეყნის მართვაზე პრეტენზიას ერთდროულად დუჟინი პარტია აცხადებდა, არსებული საკონსტიტუციო წყობა საუკეთესო გამოსავალი რომ იყო, ამის აღიარებას მხოლოდ იმ პირობებში აპირებდნენ, თუკი თავად მოვიდოდნენ ქვეყნის სათავეში, სხვა შემთხვევაში „საპარლამენტო რესპუბლიკა“ გვინდაო — გაიძახოდნენ. და როცა სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ მართლა დამყარდა საპარლამენტო მმართველობა, რასაც ქვეყნის ტერიტორიების ერთი მესამედის დაკარგვა და სრული განუკითხობა მოჰყვა, ქვეყანა ბნელეთში შთაინთქა, ისევ სასწრაფოდ შეცვალეს კონსტიტუცია და პრეზიდენტობა ახლა მოსკოვიდან ჩამოყვანილ „თეთრ მელას“ მიართვეს. მანამდე, ვიდრე ეს მოხდებოდა მოსკოვში, „თეთრი მელას“ სახლი გადაიქცა იმ მოსამზადებელ შტაბად, რომელსაც კანონიერი ხელისუფლება უნდა დაემხო. ამ შტაბის უაქტიურესი წევრები ბრძანდებოდნენ ის ადამიანები, ვისაც „თეთრი მელა“ საქართველოში ზეობის წლებში აციმბირებდა, ფსიქიატრიულში ათავსებდა და ციხეებში ალპობდა. ისინი კი ახლა რიგში ჩამდგარიყვნენ, რათა მისთვის თავიანთი კეთილგანწყობა დაედასტურებინათ. მოდი და ამის შემდეგ ნუ იტყვი: საქართველო პარადოქსთა — პარადოქსი ქვეყანა არ არისო. „თეთრი მელა“ მათი მეცადინეობით მალე კვლავ საქართველოს დაუბრუნდა და, როგორც კი წელს მოიმაგრებს, ამ ხალხს ისევ გაუყენებს ციხის, წამების და საიქიოსკენ მიმავალ გზას...

მანამდე კი, როგორც ვთქვით, თბილისში, რუსთაველის პროსპექტზე ზარბაზანი გავარდა და ამ უბედურებაში მთლად უდანაშაულო არც ახლად არჩეული ხელისუფლება ბრძანდებოდა. იმის მაგივრად, რომ კომუნისტური სტრუქტურის სრული დემონტაჟი მოეხდინათ და მმართველობის ახალი, დემოკრატიული ინსტიტუტები შეექმნათ, მშვენივრად მოერგნენ ძველ სტრუქტურებს. ბევრი მათგანი, თბილისელები დაცინვით „ცალ-ცალი კალოშით“ მოსულს რომ ეძახდნენ, უცბად გაზულუქდა და ისე გაინავარდა, რომ მათი ყურება სამართლიან აღმფოთებას იწვევდა.

ეს ისევ პრეზიდენტის აპარატში თანამშრომლობდა. მოვლენებს უშეცდომოდ აფასებდა და ერთ დღესაც ზღაპარში რომ იტყვიან, ბევრი იფიქრა თუ კოტა იფიქრა, ადგა და პრეზიდენტს აუდინცია სთხოვა. პასუხი არ მიუღია. ისიც კი ვერ გაიგო, საერთოდ შეატყობინეს თუ არა მისი თხოვნის თაობაზე.

შეთქმულებმა პრეზიდენტის გვარდიის მეთაურიც (რომლის სირეგვენეზე ანეკლოტებს ჰყვებოდნენ და დაცინვით იმასაც კი ამბობდნენ, ერთხელ ტყვია შუბლში ესროლეს, მაგრამ იმდენად „შუბლმაგარია“, შიგ ტყვიამაც ვერ შეაღწია) გადაიბირეს და ახლად ჩამოყალიბებული გვარდია პრეზიდენტს განუდგა. ესეც ქართული პარადოქსთა პარადოქსი გახლდათ, რადგანაც მსოფლიო ისტორიაში გვარდია მუდამ ერთგულების, თავგანწირვის და სიმამაცის სინონიმად იწოდებოდა, ბედერულ საქართველოში კი ის ღალატის გზას დაადგა და დეკემბრის ბოლოს მთავრობის სახლს ზარბაზანი დაუშინა. ხალხი?! ხალხს უკვე ვინ რას ეკითხებოდა, ტიკინად ქცეული გვერდზე გაეჩინებინათ და დაზომბებული სეირს უყურებდა. გამართლდა ბროდსკის სიტყვები — „ბრძო საზარბაზნე ხორცია გმირისათვის, გმირი კი გასართობი საშუალებაა ბრძოსათვის“, ვაი და მარადიული წყევლა რომ უნდა მიედევნებინათ ამ გართობისათვის, ერი სამოქალაქო ომის დაწყების პირველ დღეებშივე მიხვდა, მიხვდა და თავში ხელი შემოირტყა, მანამდე კი ბევრნი, პუტჩისტების მიერ დაგეშილნი, მთელი ხმით გაპეიოდდნენ და ბლაოდნენ: ძირს დიქტატურა, გაუმარჯოს დემოკრატიასო და საქართველოს პრეზიდენტს რუმინეთის ნაღდ დიქტატორს ჩაუშესკუს ადარებდნენ. ის კი აღარ ახსოვდათ, როცა მართლა დიქტატურის ხანაში ცხოვრობდნენ, ისე იყვნენ ჩასვრილები, ანეკლოტებს სამზარეულოშიც კი ჩურჩულით ჰყვებოდნენ. არც ის ახსოვდათ ცხვრებივით მდუმარენი როგორ მიჰყვებოდნენ ჯალათებს სასაკლაოზე. ახლა კი ცვედანური აღტკინებით გაპყვიროდნენ დემოკრატია გვინდაო და „დიქტატორ“ პრეზიდენტს კურდღელს ეძახდნენ. ტაშიც მიაგებეს აგაზაკთა გვარდიად წოდებულ ბანდას, როცა პრეზიდენტის სასახლეზე იერიში მიიტანა.

სულ მალე მათი დროც დადგება, როგორც მთელ ერს, მათაც გააუპატიურებენ და ძმრად ამოადენენ მოსეირე-მოქირქილეს როლში ყოფნას.

ამან პირველივე გასროლისთანავე პარლამენტის შენობას მიაშურა; აქ სასადილოში, რომელიც მიწისქვეშა სარდაფში მდებარეობდა და რომელსაც პუტჩისტებმა ბუნკერი შეარქვეს (ბუნკერი იმიტომ, რომ ჩლუნგოფილ „პომო სოვიეტიკას“ პარალელის გავლება არ გასჭირვებოდა ჰიტლერის ბუნკერთან — ესეც გაეთვალათ), თავს აფარებდნენ პარლამენტი, მთავრობა და პრეზიდენტი. იქ სრული დაბნეულობა, ქაოსი და ილუზორული იმედები — ჩვენი მომხრეები მთელი საქართველოდან დაძრულან და დღეს თუ ხვალ თბილისს დაიკავებენ — გაბატონებულიყო. მთელი კვირა კუთხეში იჯდა, სკამზე ეძინა და ხმას თითქმის ალარ იღებდა. განწირულები რომ იყვნენ, ამაში საბოლოოდ მაშინ დარწმუნდა, როცა ეკლესიამ ჩაურევლობის პოზიცია დააფიქსირა. „არადა, ვალდებული იყვნენ (თუნდაც ესროლათ მათთვის), პატრიარქის წინამძღოლობით, ზეადმართული ჯვრით რუსთაველზე გამოსულიყვნენ, მოშუღართა შუაში ჩამდგარიყვნენ, და ცეცხლის შეწყვეტა მოეთხოვათ. ღმერთის, პატრიარქის და ეკლესიის რიდით ურჩობას ვერავინ გაბედავდა და ამით ქვეყანაც გადარჩებოდა და ეკლესიაც შეასრულებდა მისიას, რომელიც უფალმა დააკისრა“, — ასე მსჯელობდა, ასე ხედავდა მოვლენებს, მაგრამ სამწუხაროდ ასე თვითონ ფიქრობდა, საპატრიარქოს კი სულ სხვა პოზიცია ეკავა და ჯარაც დატრიალდა — თბილისი იწვოდა.

ოცდათერთმეტ დეკემბერს ცოლმა შემოუთვალა — შე ზვიადისტო, „შუბლზე წაინერე — ჩვენი ცოლ-ქმრობა დასრულდაო. ორ იანვარს, ბედობის დღეს, გაბედა და გამთენიას მთავრობის შენობა დატოვა, ვინრო მიხვეულ-მოხვეული ქუჩებით, მანქანით (რომელიც მთავრინდაზე მეგობრის ეზოში ეყენა), როგორდაც გააღწია. როცა თავი სამშვიდობოს ეგონა, ვაკე-საბურთალოს გადასასვლელზე გააჩერეს, მანქანა წაართვეს (ეს იმ „მეგობრებმა“ გაუკეთეს, ვისთან ერთადაც წლების განმავლობაში ქართული სახელმწიფოს ფეხზე წამოდგომის გზებზე ბჭობდა), ვიღაც ახვრებს უცერემონიოდ მანქანიდან გადმოათრევინეს, სულ ავტომატის კონდახი ურტყეს, თან აგინებდნენ — შენი „ზვიადისტი“ დედა! მანქანა გაიტაცეს, თავად სისხლში და ტალახში ამოთხვრილი ბუჩქებში მიაგდეს. იარაღი კი ჰქონდა, მაგრამ ვერ გაბედა თუ ვერ მოასწრო გამოყენება, ამაში ვერც შემდგომ გაერკვა, უფრო ვერ გაიმეტა ყოფილი თავისიანები. ძლივსძლიობით წამოდგა, სახლამდე ფეხით მივიდა და სადარბაზოში

შესვლა ვერ მოასწორო, გულმა უმტყუნა — ინფარქტმა დაარტყა. მეზობლებმა რესპუბლიკურ საავადმყოფოში გადაიყვანეს. ამასობაში ცოლმა თუ ნაცოლარმა, რომელიც პუტჩისტთა შტაბში „მოღვაწეობდა“, მოაკითხა და პირდაპირ მიახალა: ანი, მაინც ისწავლი ჭკუასო. ამის გამონეს რეტი დაესხა, პირზე დუჟი მოადგა და... გაითიშა.

საავადმყოფოდან შობის მეორე დღეს გაიპარა, რადგან გამორიცხული არ იყო, გახელისუფლებულ პუტჩისტთა ბანდა მოვარდნოდა და ლოგინში ჩაეკლა. ერთხანს ძმასთან იმალებოდა. ფიქრობდა, პრეზიდენტთან, გროზნოში გავიხიზნებიო, მაგრამ ინსტიქტმა უკარნახა — ამ მძიმე გზას ვერ გავუძლებო და გადაწყვიტა, ბათუმში წასულიყო. მით უმეტეს აჭარის ლიდერთან ლამის მეგობრული დამოკიდებულება ჰქონდა. დიდუბის სადგურში ძმამ გაიყვანა (ცენტრალურ ვაგზალზე გასვლა ვერ გაბედა, არ მიცნონ და, როგორც მრავალი სხვა, მეც ადგილზე არ დამხვრიტონო), ბათუმს მალულად მიამურა. მატარებელი სამასი კილომეტრის გავლას ორი დღე მოუნდა. გზაში მგზავრების ნახევარი მაინც გაძარცვეს, მხოლოდ სოფელ ოჩხამურში შესულმა ამოისუნთქა ცოტაოდენი შვებით. აქედან უკვე ყველაფერს აჭარის ლიდერის ხალხი აკონტროლებდა და, იცოდა, უბატონოდ ხმას არავინ გასცემდა. ბათუმის სადგურში ჩამოვიდა და თვალები დააჭყიტა — მთელი ვაგზალი მატარებლიდან ჩამოსული თბილისელებით გაივსო. იმდენი ნაცნობი სახე დაინახა, თავი ისევ მშობლიურ ქალაქში ეგონა. ყოველი მათგანი მასავით იმედოვნებდა — შეიფარებდა ავტონომიური რესპუბლიკის ლიდერი, დააპურებდა, გაათბობდა და ცხოვრების ხალისს დაუბრუნებდა. უნდა ითქვას, არცერთი მათგანი არ შემცდარა.

ავტონომიურის მეთაურთან აუდიენცია ითხოვა, ლიდერმა დაუყოვნებლივ მიიღო, მოეფერა, დაუყვავა, ოთახი გამოუყო. გამოსვლისას ჯიბეში კონვერტი ჩაუდო — აქ ორიოდე კაპიკია და, ვიდრე სამსახურს დაინყებდე, შიმშილისგან გიხსნის, მე კი ერთ კვირაში ისევ დაგიახებო. მეორე დღეს ბულვარში რომ გავიდა, იქაც საკუთარ სამშობლოში ემიგრანტებად ნაქცევ უამრავ თანამოქალაქეს ჰკიდა თვალი. ბათუმი იმსანად მთელს საქართველოში ერთადერთი კუნძული იყო, სადაც შენებისა და შემოქმედებითი ცხოვრების „ინფექცია“ ბუდობდა და ბარტყობდა. ერთი კვირის შემდეგ ბაბუმ (მოფერებით ასე ეძახდნენ ავტონომიის მეთაურს) გამოიძახა. საუბარი

ხანგრძლივი გამოდგა. უამრავ რამეზე ისაუბრეს, საქართველოს მომავალზეც იმსჯელეს. გვერდში დამიდექიო შესთავაზა. მოვიფიქრებო — და მიხვდა ამ სიტყვებმა მჭახედაც კი გაიუღერა. მეთაურს აშკარად არ ესიამოვნა პასუხი. ერთი ძველი შეგონება შეახსენა: ბევრი იფიქრე, ცოტა ილაპარაკე და არაფერი დაწეროო. „აჭარის ლომი“ არა მარტო სიფრთხილისკენ მოუწოდებდა, არამედ მიანიშნებდა, რომ აქ, ამ კუთხეში, ყველაფერს ის განაგებდა და მასთან შეუთანხმებლად მოქმედება ხეირს არ დააყრიდა. ორიოდე დღეში ისევ ზარი გაისმა. მეთაურის აპარატიდან შეატყობინეს — მეთაური გელოდებათო. მისალებში ბათუმის უნივერსიტეტის რექტორი შენიშნა და მიხვდა, მათი მეთაურთან ერთდროულად დაბარება, მის სასარგებლოდ ხდებოდა. მართლაც, ლიდერმა რექტორს თხოვა, ჩვენი სტუმარი როგორმე შეიკედლეო და მისი შრომითი მოწყობის საკითხი წამს გადაწყდა — მეორე დღეს უკვე უნივერსიტეტის კათედრასთან იდგა და სტუდენტებს ესაუბრებოდა.

აჭარა, ეს საქართველოს ბრილიანტი იმ პერიოდში, როგორც ეს ამბობდა „მშენებლობის ინფექციას“ შეეპყრო. თავის გუნდაში ბათუმსა და ავტონომიის ლიდერს, შუა საუკუნის ფლორენციას და მის მთავარს — ლორენცო მედიჩის და ეს იმედს უნერგავდა. უნერგავდა იმიტომ, რომ სწორედ ფლორენციის და მისი მთავრის ლორენცო მედიჩის მეთაურობით დაიწყო სამოქალაქო ომებით გაპარტახებული იტალიის აღორძინება და მისი გამოძახილის ექი აჭარაში მთელი ხმით ჩაესმოდა. „აჭარა საქართველოს აღორძინების ქვაკუთხედად იქცევა“, — ეუბნებოდა სტუდენტებს და თავადაც ალალად უხაროდა ეს სიტყვები. თბილისისკენ გახედვაც აღარ უნდოდა. აქ, ბათუმში, რაღაც ხალისის მაგვარი დაუბრუნდა. მუშაობის დაწყებიდან ერთი წლის თავზე, კოლეგაზე, თავისი ხნის ქალზე იქორნინა, მაგრამ აფხაზმა სეპარატისტებმა (რუსებთან ერთად) სოხუმის შტურმი რომ დაიწყეს, ლამის ტანზე შემოიხია, არავის დაუჯერა (ეუბნებოდნენ — გაყიდულია ყველაფერი და ტყუილად შეენირებიო) და ოჩამჩირეში იმ დღეს ჩავიდა, როცა გროზნოდან მოპრუნებული პირველი პრეზიდენტი სამხედროებს ხვდებოდა. კანონიერმა პრეზიდენტმა ორივე მხარეს მოუწოდა, დაევიწყებინათ ყველა შუღლი და წყენა და მხოლოდ აფხაზეთის გადარჩენაზე

ეფიქრათ. სამშობლო განსაცდელშია! გახსოვდეთ, როცა რეკს ზარი, არ იყითხოთ, ვისთვის რეკს იგი; გახსოვდეთ, ის რეკს შენთვისაც, — პრეზიდენტმა ჰემინგუეის ამ ცნობილი ფრაზით დაასრულა მიმართვა, მაგრამ ღალატი, ღალატი, ღალატი...

გენერლის ფორმაში გამოწყობილი სამხედროთა უმრავლესობა, ფიცის გამტეხი პუტჩისტები ბრძანდებოდნენ და თბილისში პრეზიდენტად აღზევებულ „თეორ მელას“ ელოლიავებოდნენ. ბოლომე იმის თქმაც არ შეიძლება, თითქოს ომის ბედი არ აღელვებდათ, მაგრამ ჩადენილ დანაშაულთა გამო პასუხისმგებლობის შიში ყველაფერს წონიდა და ეს გამოდგა გადამწყვეტი.

პრეზიდენტმა ზუგდიდში ვერ მიასწრო მობრუნება, „სახელოვანი“ სარდლები პოზიციებიდან აიყარნენ და სამეგრელოსკენ კისრისტეხით მოკურცხლეს, საკუთარ მოსახლეობას გამოასწრეს, გასაცოდავებული ხალხი საჯიჯვნად მტერს დაუტოვეს. ამ ღალატში, რომელიც სულ სხვაგან დაიგეგმა, დიდი მზაკვრული არსიც იდო: გარდა ამისა, რომ მოისრა ქართული გენოფონდი (ბიჭებმა არნახული გმირობა გამოიჩინეს და, მიუხედავად ხელმძღვანელობის ღალატისა, მაინც ბოლო ჯარისკაცმდე, მედგრად იცავდნენ სოხუმს), ამავე დროს ერში დამარცხებულის სინდრომი ყოვლისმომცველი უნდა გამხდარიყო და ძვალსა და რბილში გასჯდომოდა. უსუსურობის განცდას უნდა დაეჩირქებინა ნაცია. და ეს განხორციელდა — ქართველთა მებრძოლ სულს კვლავაც ხუნდები ედო! ამავე დროს კრემლმა აამუშავა მომზადებული „მჭედელი“, რომელიც თავისი უროთი — ამორალური ნიპილიზმის ფოლადს გრდემლზე მთელი ძალისხმევით ჭედავდა.

მტრის მზაკვრული გეგმა ამუშავდა, რის თვალსაჩინო მაგალითსაც თბილისის აეროპორტი წარმოადგენდა. იმ წუთებში, როცა ახალგაზრდა პატრიოტები, თავის გასაწირად სოხუმს მიფრინავდნენ, მეორე გასასვლელიდან მათი ტოლ-სწორები დროის გასატარებლად დუბაისა და ლაუვარდოვანი ნაპირებისკენ მიემართებოდნენ და არავინ ჩანდა, ვინაც ამ სამარცხვინო, საზარელ, უზნეო ნაბიჯს დაგმობდა მაინც.

დღეიდან ამ ამორფულ ადამიანთა თავშეყრას, რომელსაც ვერაფრით უწოდებდით ნაციას, რასაც გინდოდა, იმას უზამდი. ყოველივეს აპოთეოზი — რუსთაველზე დაჩირქილი ხალხი გახლდათ! გენერალური რეპეტიცია წარმატებით განხორციელდა.

ვინ იცის, „თეთრი მელა“ რუსთაველის პროსპექტზე დაჩოქილ ხალხს აიგნიდან, როს გადმოჰყურებდა, დიდი რომაელი დიქტატორის სულას სიტყვებს იმეორებდა: „დამიკარით ცხვრებო ტაში, და-მიკარით!“

როცა ამ სამარცხვინო ამბავს უყვებოდნენ, ლამის ტიროდა. თავი ასე დამცირებულად არასოდეს უგრძვნია. იმავე დღეებში თავისი მეგობრის, გამოჩენილი ქართველი მწერლის შევილიც შესწირვოდა მტრის ტყვიას. ერთადერთი შვილის მამას უჭირდა წაგებულ ომში შვილის გაგზავნა, ბიჭი ავტოფარეხში შეპარულა, იქ გამოუცვლია ტანსაცმელი და ისე გაპარულა მტერთან საომრად. მეგობრის უბე-დურებამ მთლად ხელი მოუთავა. თავად დაჭრილმა (ზედად, შედარე-ბით მსუბუქად), იმ უბედურებისგან ძლივს გამოაღნია: გუდავაში ექ-ვსადგილიან კატერში ოცზე მეტი კაცი „ჩაჯდა“ და ასე სასწაულებ-რივად ჩამოაღწიეს ფოთში (ბედი გქონიათო, უთხრეს გაოცებულმა მეზღვაურებმა, კატერი ზღვაში რომ არ ამობრუნდა და ყველა არ და-იხრჩეთ), ფოთში ჭრილობა გადაუხვიეს და ბათუმში გადაიყვანეს.

სამშვიდობოს კი გამოაღნია, მაგრამ გაჭირვებულ კაცს ქვა აღ-მართში დაეწევათ — მის მეუღლეს სიმსივნე აღმოაჩნდა. მართალია მათ ურთიერთობას უფრო მეგობრული ეთქმოდა, ვიდრე აღმოდე-ბული, ვნებიანი სიყვარული (ასეთი უკვე ორჯერ გამოცადა და კარ-გად ახსოვდა რით დასრულდა ყოველივე), მაგრამ ამ ქალთან თავს ლამის ბედნიერად გრძნობდა და ამ თავზარდამცემმა ამბავმა ერ-თიანად დათრგუნა. ქალს სასწრაფო ოპერაცია სჭირდებოდა, საა-მისო ფული კი, აბა, საიდან გაეჩინა? მდგომარეობა ქმნის შეგნება-სო — გადაწყვიტა, ახლა მორიდების დრო აღარ არისო და თუმცა იცოდა, აჭარის ავტონომიის მეთაური მასზე ნაწყენი იყო — უთქ-ვაშს კიდეც, ხომ გაგაფრთხილე, ჩემთან შეუთანხმებლად ნურა-ფერს გადაწყვეტ — მეთქი და რას მიიპარებოდი იმ გაყიდულ ომში, მაინც გარისკა — ახლა ბუტიაობის დრო არააო და აჭარის ლიდერს მიღება სთხოვა. „ბაბუშ“ მიღებით არ მიიღო, ეს კია საჭირო თანხა საბაჟოს უფროსის ხელით გამოუგზავნა.

ეს ის დროა, როცა სამოქალაქო ომი მინავლებულია, ქვეყანა ავაზაკთა ხელშია, ისინი უნაპიროდ დათარეშობენ და მთელი სა-ქართველო გავერანებულია. ეს იმ წამსვე იგრძნო, როგორც კი ავ-ტობუსი აჭარას გასცდა. ჩაბეჭდებული, ჩამოლამებულ სახეებია-

ნი ადამიანი-არსებანი, გადაბუგული ქალაქები, ყოველ ქალაქთან შელაგბაუმები, სადაც ავაზაკები „მებაჟეობდნენ“ და ყოველი მანქანის გატარებაში უტიფრად ფულს ითხოვდნენ, კაცმა რომ არ იცოდა ვინ იყვნენ, ან ვისი დავალებით „მებაჟეობდნენ“, რომ გითხრათ საშინელი სანახაობა იყო-მეთქი, ნიშნავს არაფერი გითხრათ. იგივე მდგომარეობაა დედაქალაქშიც — ბნელეთში მოქცეული სახლები, აქა-იქ ლამპისა და სანთლის შუქი თუ გამოკრთის, უკაცრიელი ქუჩები, აყელებული უკიდურესი სიდუხჭირე და ამ სახეთა გალერეაში (ვისაც ქუჩაში თვალს მოჰკრავდი), იმედს ვერაფრით დაინახავდი. ადამიანთა ლანდები ჩქარი ლასლასით სახლებში შესაყუუდ რომ გარბიან, იქნებ დაყაჩალებას, მეტიც, ბრძა ტყვევისა გადავურჩეთო, ტყვიები კი, იცოცხლე ყოველ წამს ზუზუნებენ...

კიდევ კარგი მეგობარი დახვდა, თორემ ქალაქში არც ტაქსი ჩანდა, არც ავტობუსი მოძრაობდა. მეგობარი გასამხედროებული ორგანიზაციის წევრი იყო. ამიტომაც ბედავდა ქუჩაში გამოსვლას, თუმცა ყოველი შემთხვევისათვის ორი შეგარაღებული კაცი მაინც თან ახლდა. საქართველოში თუ კიდევ რამე არსებობდა — ეს მეგობრობა იყო. ონკოლოგიურშიც ისევ მან, მეგობარმა აიყვანა ცოლ-ქმარი.

საავადმყოფოში შუქი ხან ქრებოდა, ხანაც მოდიოდა. მორიგე ექიმმა დარჩენა ურჩია: დილით ანალიზები უნდა ავულოთ და ამოს-ვლას მაინც ვერ შეძლებთ, ან დააგვიანებთ, საავადმყოფ ნახევრად ცარიელია, პალატას გამოგიყოფთ და იქ მოისვენეთო. სხვა რა გზა ჰქონდათ, დარჩენ. ის ღამე ძილ-ღვიძილში გაატარეს. დილით აივანზე გასულმა რვასართულიანი სახლის მეშვედე სართულის აივანზე მანქანას ჰქიდა თვალი — ვიღაცას, იმისი შიშით არ გაიტაცონ, ან არ მოიპარონო, იმდენი მოუხერხებია, რომ მანქანა მეშვიდე სართულზე აუტანია და იქ დაუმალავს. თვალები გადმოკარკლა. გვერდითა აივანზე მდგომმა ავადმყოფმა მის გაოცებულ სახეს რომ ჰქიდა თვალი, მნარე ღიმილით გამოეხმაურა: მანქანა დღეს ნარკოტიკებში გადასაცვლელად ყველაზე „ხადავოი ტავრია“, ცხინვალი გაიგო ქართული მანქანებით. ჰოდა, რა ქნას ამ ხალხმა, როგორმე ხომ უნდა დაიცვას თავისი ქონებაო. თავისი კანტურით, უსიტყვოდ დაეთანხმა. პალატაში შებრუნდა. ვიდრე მეუღლე ანლიზზე ჰყავდათ გაყვანილი, ადგილს ვერ პოულობდა, მოუსვენრად სცემდა ბოლთას. დერეფანში ძველ ნაცნობს გადაეყარა. იმან რომ გაიგო,

აფხაზეთში მიღებული ჭრილობის გამო კოჭლობდა ლამის უსაყვედურა: „რა გინდოდა, რას ეტენებოდი იმ უბედურებაში, განა არ იცოდი, გაყიდულები რომ ვიყავით?“ ამ სიტყვებმა პირველად შეაცბუნა, მაგრამ პასუხი უცბად გაიაზრა: „არ გიცნობდე მაინც, ვინ ხარ, რითი სუნთქავ და შენ რომ ამას იტყვი, სხვა ხომ საერთოდ ხელს ჩაიქნევს, დაგვიკარგავს ქვეყანა და ეგ არის“. იმან ხელი ჩაიქნია და გასცილდა. თვალი გააყოლა, დერეფანში ბოდიალი განაგრძო. საკუთარ თავს გამალებით ელაპარაკებოდა: „ქვეყნად ნიჰილიზმი, ამორალური ნიჰილიზმი ბატონობს. თუ დროზე რამე არ შეიცვალა, ისეთ კიბოდ გადაიქცევა, — ონკოლოგიურში კიბოს ანალოგია თავისით წამოვიდა — რომლის მეტასტაზები აუცილებლად მოგვიღებს ბოლოს. დღეს რომ წაკუზულ ხალხში უზნეობა ზნეობრივ კატეგორიად მიიჩნევა, ეს კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ არ ვცდები“, — მტკიცედ დაასკვნა. თავი დაიჭირა ეშმა აცდუნებდა: „ან გაიქეცი და მიატოვე ყველაფერი, ანდა ხელები ჩამოუშვი და შენც მთელის ძალისხმევით გადაეშვი იმ სიბინძურეში, მითუმტეს რამდენჯერმე შემოგითვალეს, ოღონდაც შენ ჩვენთან მოდი და როგორ მიღებას მოგიწყობთ, ეს ჩვენ ვიცით“. ხელი ისე აიქნია, თითქოს აბეზარ ბუზს იშორებსო.

თორმეტი საათისთვის ძმამ მოაკითხა — ფეხებშუა ავტომატი ჩაედონ და ისე მართავდა მანქანას. წამლების საშოვნელად ქალაქს მიამურეს. უყურებდა ერთ დროს „მზის და ვარდების“ ქალაქის ქუჩებს და რჩმუნდებოდა — უუმური გამეფებულიყო თბილისში, უუმური! წაშუადლევის შემდეგ ამ მილიონნახევრიან ქალაქში კაცი აღარ ჭაჭანებდა და თუ ვინმეს მაინც მოკვრავდი თვალს, ისიც აჩქარებული წაბიჯით, თვალის ცეცებით მიიძურწებოდა სახლისაკენ, იმ სახლისაკენ, სადაც არც დენი, არც გათბობა და არც გაზი დახვდებოდა და მაინც მისთვის იმ ერთადერთ ციხესიმაგრეს წარმოადგენდა სადაც თავს მეტნაკლებად დაცულად გრძნობდა. ხოლო როცა იმავე საღამოს, საავადყოფოში მორიგე ექიმი მოკლეს და უმძიმესი ონკოლოგიური ავადმყოფებისთვის განკუთვნილი მორფინი გაიტაცეს, იარაღი გადატენა და თავს უთხრა: „ეგენი ჩემიანები არ არიან (აქამდე დაზეპირებულივით იმეორებდა: ქართველს ვერ ვესვრი), ეგენი არ შეიძლება ვინმესიანები იყვნენ, ეგენი... უჰ, მე მაგათი დედა“...

ასე იარა ოთხი-ხუთი დღე, მერე დათვრა და ონკოლოგიურის-კენ ფეხით შეუდგა ლისის გორის აღმართს. დალლილობისაგან სუ-ლი შეეხუთა, ოფლში ინურებოდა, შეჩერდა, თვალი ავად მოავლო ჩაბნელებულ, გალურსულ კორპუსებს და მთელი ხმით იღრიალა.

„პირუტყვებო, პირუტყვებო გამოდით! ვერ ხედავთ რას გიშვ-რებიან! გამოდით, მართლა პირუტყვები ხომ არა ხართ, გამოდით! — შეიცადა და ისევ იღრიალა, — პირუტყვებო გამოდით!“

სუნთქვა შეეკრა და...

დაინახა, დაინახა კი არა, მთელი არსით შეიგრძნო: დაბეჩავე-ბულნი და დამცირებულნი ფანჯრებს გადმომდგარიყვნენ, უაზ-როდ გადმოჰყურებდნენ ერთ დროს მართლა ამაყი, რაინდი ერის შვილები და ახლა „დაჩმორებულნი“ და დაჩაჩანაკებულნი. მძიმედ ამოისუნთქა, შუბლზე მომდგარი ოფლი მოიწმინდა. კიდევ უნდო-და ეყვირა, მაგრამ მიხვდა, ცოტაც და გული გაუსკდებოდა. ქუდი დაიხურა, კი არ დაიხურა ჩამოიფხატა, ყველაზე „მამაცთ“ — ვისაც გაებედა და აივანზე გადმომდგარიყო, მუქარის მზერა ესროლა და აღმართს შეუდგა.

მთელი ღამე იბორგა, დილით თავად გახდა მისახედი. რომ არა ექიმთა ძალისხმევა და თავის გამოდება სულს განუტევებდა. მეორე ინფარქტმა იმ დღეს დაახანა, მაგრამ გრძნობდა, რომ ეს „სიამოვნე-ბა“ სულ ცოტახნით გადაიდო.

მეუღლის ოპერაციამ წარმატებით ჩაიარა. მალე სახლისკენ აი-ღეს გეზი. ჩოლოქთან მდებარე შლაგბაუმს გასცდნენ თუ არა შვე-ბასავით იგრძნო. თუმცა მანმადე აჭარის ლიდერს არ ამართლებდა — არ შეიძლება სახელმწიფოში ასეთი რამის აღმართვა, ეს გინდა არ გინდა, სეპარატიზმის ნიშნების მატარებელიაო, — ფიქრობდა და ხმამალლაც ამბობდა, კამათობდა კიდეც, მაგრამ თბილისა და მთელი საქართველოს შემხედვარე დარწმუნდა, რომ არა ეს შლაგ-ბაუმი აქაც ისეთივე განუკითხაობა დაისადგურებდა, როგორც მთელს საქართველოში.

ლახტის წრეში შესვენების საათმა ჩამოკრა.

წელიწად-ნახევარი წყნარად იცხოვრა. „ბაბუც“ შეურიგდა, საზღვარგარეთაც იმოგზაურა. როცა მესაზღვრეებს პასპორტს უწვდიდა, მნარედ ჩაეღიმა — აქამდე საბუთებს მხოლოდ ციხის ბადრაგი და უშიშროების თანამშრომლები უსინჯავდნენ. თვალნინ

დაუდგა საბჭოთა ბანაკები, სადაც ავჩარკათა გაბმულ ყეფაში ბადრაგი არანაკლები სიავით იღრინებოდა: ნაბიჯი მარცხნივ, ნაბიჯი მარჯვნივ და გაუფრთხილებლად ვისვრიო, ახლა კი სრულიად თავისუფალი გალალებული გრძნობდა თავს.

„კაცი არც ერთ დროში არ უნდა გაბოროტდე. როგორც კი ამ დემონს დაემორჩილები იმ ნამიდან იწყება შენი დაცემა, დაცემული კაცი კი კველაფრის მკადრებელია“. — ჩაინიშნა მაშინვე გონების დღიურში. ჩაინიშნა და შემოჩენილ ეშმას იმ დღეს საბოლოოდ უგანა.

მართალია მთელი ეს საზღვარგარეთული ვოიაჟი ბათუმიდან სულ რაღაც ორას კილომეტრზე მდებარე ტრაპიზონს გულისხმობდა, სიხარულს ვერ ფარავდა. ვინ იცის, ბიჭობაში რამდენჯერ უოცნებია ასეთ დღეებზე. ხოლო, როცა თურქეთში გადასულმა პირი იპრუნა და კოშკურაზე ნამგალი და უროს მაგივრად საქართველოს სამფეროვანი დროშა დაინახა, თვალზე ცრემლი მოადგა და ხმამაღლა წამოსცდა: არც მასეა საქმე, მაინც რაღაცას მივაღწიეთ! საზღვარზე აყოლილი სიამაყის შეგრძნება ისეთ ოპტიმიზმში გადაეზარდა, რომ მეუღლე გაოცებული უყურებდა — ასეთი გალალებული არასოდეს ენახა.

ტარპიზონში მყოფმა ისტორიის სანახებშიც იმოგზაურა, მაგრამ როცა ტრაპიზონიდან ორმოცდაათ კილომეტრში მაღალი მთის ფერდზე მარადიულ ნისლში გამოხვეული სუმელას მონასტერი იხილა ლამის ქადაგად დავარდა და ცოლს ისტორიული ექსკურსიებით გული შეუღონა. სუმელამ — რაც ლაზურად სამებას ნიშნავს, ქართული ხუროთმოძღვრული გენიის ამ სასანაულმა, თითქოს საუკუნეების სიღრმიდან ჩასჩურჩულა: ამის ამშენებელმა ხალხმა იმ გეოგრაფიულ არეალში, სადაც ბიზანტიელის თუ რომაელის ნასახიც აღარ იძებნება, მან კი დღემდე მოაღწია, რა თქმა უნდა ღვთის ნება იყო, მაგრამ ამასთან ამ ხალხს ისეთი თვითგადარჩენის უნარი დაჰყოლია, რომელიც უკიდურესის უამს ისეთ ენერგიას გადმოსცემს, ერს ყოველგვარი ჟამიანობისას რომ იხსნისო.

„მტერმა იარალი სწორად შეარჩია, ჩვენი განადგურება მარტო-ოდენ დიდ ზნეობრივ მარცხს შეუძლია და ახლა გვიდგას სწორედ ასეთი განსაცდელი, — ენერა გონების დღიურში: დღეს გადამწყვეტი სიტყვა ქართულმა ეკლესიამ უნდა თქვას და მადლობა უფალს ისიც ნაბიჯ-ნაბიჯ ძალას იკრებს.“

პასუხი ექოსავით გამოეხმაურა — „საჭიროა ერის თითქმის ფანატიზმადე მისული რწმენით დატვირთვა. ჭეშმარიტი რწმენით დამუხტული ერი აუცილებლად გაითავისებს და მაღევე დაიბრუნებს მისიას, იყოს ლიდერი და მხსნელი კავკასიისა. ასეთი ქარიზმა ჰქონდა და საქართველოს პრეზიდენტს, მაგრამ მისი უახლოესი მეგობრის და ფაქტიური ძუძუმტეს, ეროვნული გმირის სიკვდილის შემდეგ ეს მადლი როგორლაც დაიშრიტა და ერთ რიგით პოლიტიკურ ლიდერად იქცა. აქედან დაიწყო მთელი საფეხურები შეცდომებისა, თუმცალა ჩეჩენეთიდან მობრუნებული თითქოსდა კვლავაც ზიარებოდა მოციქულთა გრძენეულ წყაროს, იმ წინამდლოლად გამოიყურებოდა, ღვთიური მისის კისრება რომ შეუძლია, მაგრამ ქვეყანაში სხვა დრო დამგარიყო. ისეთი სულიერი დეგრადაცია დაწყებულიყო, როგორიც ოცი საუკუნის წინ იუდეველებში, თითქმის აღტაცებით რომ მიაცილებდნენ მაცხოვარს ჯვარზე გასაკრავად და რაც მხსნელმა ვერ შეძლო, იმას უბრალო მოკვდავი როგორ მოახერხებდა? ასპარეზი პატარ-პატარა, ყველგან მოფენილ სინდიოფალებს ეცყრათ და მათ მიერ გამოწოვილმა სისხლმა ერის საღი გონი ისე შეასუსტა, რომ მას ჯანი და უნარი აღარ შესწევდა, დედოზარის შემორევას ვინ მოსთხოვდა, ტაატით მაინც გაცყოლოდა წინამდლოლს. მას შემდეგ სინდიოფალები პეშვებით ხვრეპენ ქართულ სისხლს. ისიც სიმბოლურია, კავკასიონის მთებში მოკლეს საქართველოს პირველი პრეზიდენტი, მოკლეს მონებმა, რომელთა უპირველესი იარაღი დააღატია“.

— ტრაქტატივით ჩაინიშნა და პირველად ცხოვრებაში გაიფიქრა, ოდესმე ქაღალდზე გადავიტანო. ფიქრობდა და გულის აჩქარებულ რიტმზე გრძნობდა — ახლოვდებოდა ლახტის წრეში ჩადგომის დრო.

— ბოლო ხანებში, სულ ჩაფიქრებული, მდუმარედ დადიხარ, მგონი დაგვიწყდი კიდეცო, — ცოლმა რომ უსაყველურა, ჰამლეტის სიტყვებით უპასუხა:

სამანი გადმოლახეს თუ არა, სარტში თავის ბიჭებს ჰქიდა თვალი. დავაუკაცებულიყვნენ, იმდენი ხანია არ ენახა, რომ თრთოლვამ შეიძყრო, დაუფიქრებლად მიეჭრა, ორივე გულში ჩაიხუტა და (ჰეოვრიტაში პირველად ატირდა.

მთელი ეს წლები შეგნებულად არ ნახულობდა, ცხოვრება არ ავურიოო — ფიქრობდა. განსაკუთრებით მას შემდეგ ერიდებოდა

მათ ნახვას, რაც ნაცოლარმა შემოუთვალა: ჩემს შვილებს არ გაეკარო, თორემ მხედრიონელებს ვეტყვი, თავს სააკაძესავით წაგაცლიან და მერე იმ „გოგრას“ მაგიდაზე დავიდგამო. გაცეცხლდა. ისიც კი იფიქრა — მოველავ მაგ ალქაჯად ქცეულ მდედრსო, მაგრამ მიხვდა, ამის გაკეთების უფლება არ ჰქონდა, ამ წაბიჯით შვილებს სამუდამოდ გაუმწარებდა სიცოცხლეს, დედის მკვლელი მამა ვის რაღად უნდოდა? არჩევანი არ ქონდა უნდა მოეთმინა. სხვათა შორის თბილისის ნაჩქარევად დატოვების ერთ-ერთი მიზეზი ესეც გახლდათ. მისი ნაცოლარი, როგორც ამბობენ, ისე აღზევებულიყო, მალე მინისტრის პორტფელსაც გამოჰკრავდა ხელს. ამას წინათ ტელევიზორში იხილა — ქვეყნის მართვაში ვინც ხელს შეგვიშლის პასუხს უმკაცრესად მოვთხოვთო — პრძანებდა ქალბატონი. ოლონდაც რას ეძახდნენ ის და მისი კოპორტა ქვეყნის მართვას ეს ვერავის ვერ გაეგო. იქნებ იმას, ხალხი შიმშილითა და სიცივით რომ კვდებოდა, თავად კი პარიზსა და ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე შეძენილ სასახლეებს „მორიდებით“ ქოხებს რომ ეძახდნენ?! ან იქნებ იმას, თბილისისთვისაც რომ ვერ მოევლოთ, დანარჩენ საქართველოში გამეფებულ განუკითხობაზე რომ ალარაფერი ვთქვათ, ან იქნებ იმას „ოცდაათ ვერცხლზე“ იაფად რომ ყიდდნენ ქვეყანას ხალხი კი პურის გაუთავებელ რიგებში, რომ იხოცებოდა? ფარისევლად ქცეულნი, აღსარებაშიც ცრუობდნენ, ხოლო ნაზიარებლები და მიტევების ინდულგენციებით აღჭურვილნი ძეველებურად აგრძელებდნენ „ნარკობარონებთან“ და ქურდულ ავტორიტეტებთან ტრაპეზის გაყოფას.

ამზე ფიქრმა შეზარა და გალახა კაცი, მაგრამ ახლა, სიხარულის წუთები დადგომოდა — საკუთარი სისხლი და ხორცი ჰყავდა გულში ჩაკრული.

მეუღლე შორისახლო მორიდებით იდგა. სახეზე სინანული ეხატა, სინანული იმის გამო, რომ შვილი ვერ გააჩინა და დედობით ვერ გაიხარა.

ბიჭების მოფერებით გული იჯერა. ერთხანს იფიქრა გვერდზე მოვისვამ, კაცურად დაველაპარაკები კაცობაში შესულ ვაჟაცებსო, მაგრამ არაცნობიქრმა მიანიშნა, რომ ახლა არ შეიძლებოდა. ბიჭებში სათუთად ნაზარდი — მამის მითი არ უნდა შელახულიყო, ამას სიკვდილი ერჩია. თავი აიყვანა, შვილები გადაკოცნა, სხვა დროს უფრო მეტი დრო გვექნება სასაუბროთო, უთხრა, მეუღლეს მოუბრუნდა წავიდეთ, თოლიგეო, ტაქსი გააჩერა.

ბავშობიდან უყვარდა ახალი წელი. ნაძვის ხის მორთვას არავის დაანებებდა ვიდრე ერთად ცხოვრობდნენ, შემოისხამდა ტყუპებს, რთავდნენ იცნების ხეს და თან საიდუმლო, ნეტარ სურვილებსაც უთქვამდნენ. რაც ცოლს გაეყარა, ახალმა წელმაც დაკარგა ძველებური ხიბლი. თავს არ უტყვდებოდა, მაგრამ ხომ აშკარა იყო და ოცდათერთმეტ დეკემბრის საღამოს გამოსავალს მხოლოდ დალევაში პოულობდა. შევნებულად თვრებოდა, რათა ახალ წელს, ამ ცხოვრებიდან გაპარულ სიხარულს დაძინებული შეხვედროდა. დილით კი გაღვიძებულს საკუთარი თავი სძულდა. ასე ილეოდა წლები. მაგრამ იმ წელს გადაწყვიტა დაედგა ნაძვის ხე. როცა ცოლს უთხრა, ნაძვის ხე და სათამაშოები უნდა ვიყიდოთ, მის გამოხედვაში ისეთი მადლიერების გრძნობა დაიჭირა, რომ გული ჩაეწვა: ცხადად დაინახა, რომ არამარტო საკუთარი ცხოვრების ინკვიზიტორი გამხდარიყო, სხვასაც მწამებლად მოვლენოდა. თითქოს მათ შორის კედელი ჩამოინგრა და სივრცე გამოჩნდაო. ოცდათერთმეტ დეკემბერს მათი ბინა, საამური ფერებით აკაშკაშდა. ცრემლთა მაღული ყლაპვით მორთო, კი არ მორთო — მორთეს ნაძვის ხე, ბედნიერი წლის დადგომა ჩაუთქვეს. გვიან ღამით თითო ჭიქა ხვანჭკარაც შესვეს და გაირინდნენ. ორივე, შეუმჩნევლად, ცხოვრების მდინარემ გაიტაცა და დელტებად დააშორიშორა.

რას ფიქრობდა რას?

დაიღალა. ხშირად იმეორებდა და ახლაც გაიხსენა სენტენცია: სიცოცხლე იმას ჰქვია, შენ დღეს ხვალე ერქვასო. ერქვა კი მის სიცოცხლეს ხვალე?! არ იცოდა გამოერკვა, თვალი ცოლისკენ გაპარა. ქალს თეთრი ფერი დიადემასავით შემორტყმოდა. იცოდა, ეს ავისმომასწავებელი ნიშანი კარგს არაფერს უქადდა. გვერდით მიუჯდა, მოეხვია, ცრემლი ნაქურდალივით დამალა.

მეუღლე იმ წელს, დიდ ხუთმაბათს გარდაეცვალა.

სარწმუნოებასთან თავისებური დამოკიდებულება ჰქონდა. საყდარში იშვიათად დადიოდა, მარხვა არასოდეს შეუნახავს, რადგანაც მიაჩნდა, რომ ყველაზე დიდი მარხვა კაცურად ცხოვრებაა და მას სიმძიმით ვერაფერი შეედრება. არც აღსარება უთქვამს არასდროს.

„აღსარება კაცმა საკუთარ სინდისტან უნდა თქვას და თუ მან შეგინდო, უკვე არავის შენდობა აღარ გჭირდება, რადგანაც უფალ-მა სინდისი ადამიანს დედის საშოდან სწორედ ამიტომ დააყოლა,

რითაც საბოლოოდ გამიჯნა ცხოველისაგან — სინდისი ეს ღვთის-ბოძებული მადლია, კაცს კაცობას რომ უნარჩუნებს და თუ სინდის-მა არ შეგინდო, შენს ყოფაში მარადიული სინანულის უამი დამდგა-რა და იმ დღიდან მოსვენება არ გინერია“, — ეუბნებოდა სტუდენ-ტებს და ეს აზრი არასოდეს შეუცვლია. არც თვითმეცვლელობაზე უფიქრია ოდესმე. ტკივილის, მარცხისა თუ უბედობის უამს მისი დაუდეგარი ბუნება ბრძოლას განაგრძობდა და იმ ჩახლართულ ლამის გაუვალ ტროპიკებში, მისი სულის ლიანები რომ ერქვა, რო-გორლაც ყოველთვის იკვლევდა გზას. სიკვდილზე, როგორც ფენო-მენზე, იცოცხლე, ბევრი უფიქრია. განსაკუთრებით ბოლო ხანს და გონების დღიურში, გამოკვეთილი ასოებით ინიშნავდა: „ეს ქვეყანა ჩემამდისაც არსებობდა, მაგრამ სულაც არ მანალვლებს, რატომ ჩა-იარა ამდენმა ათასმა წელმა უჩემოდ, მით უმეტეს, რომ ზოგიერთ ისტორიულ კოლიზიაში თუნდაც წამით ყოფნა უდიდეს სიამოვნე-ბას მომგვრიდა და ხშირად ამისი დაუძლეველი სურვილიც მქონია. მაგრამ ის ყოველივე უჩემოდ მოხდა და რა გაეწყობა. დღეს არავინ იცის საფლავი მაკედონელის, კეიისრის, დიდი რუსთაველის, წმინდა თამარ მეფის, მაგრამ თავიანთ დანატოვარ სახელს ისეთი მნათობი აუნთეს, რომლის სიკაშვაშე მარად თვალს მოსჭრის კაცობრიობას ვიდრე ის იარსებებს. მთავარია, ისე იცხოვრო, როცა ყველაფერი დასრულდება, როცა მოვა ის, ქართველებმა გარდაცვალება რომ დავარქვით, მარადისობაში გადასვლის გასაიოლებლად, აქ როგორ სახელს დატოვებ. სწორია ხალხი: კაცს ორი სახელი უნდა ჰქონდეს, ერთი აქ დასატოვებლად და მეორე თან წასალები — უკვე მერამ-დენეჯერ გაიმეორა — ამიტომაც, ეს არის არსთა-არსი, თორემ ეს სამყარო როგორც ჩემამდე არსებობდა, ასევე იარსებებს ჩემს შემ-დეგაც, აქაც ვერაფერს გააწყობ, ასე რომ გულის დაწყვეტას „პერ-სპექტივა“ არა აქვს“. — ინიშნავდა, იმეორებდა ამ აზრს, მაგრამ მაინც სინანულის შეგრძნებას ვერ იშორებდა. უსაშველოდ ენატრე-ბოდნენ მშობლები, ახლობელი ადამიანები, ლამის დანაწევრებული სამეგობრო, თანამებრძოლები და ყველა, ვისაც კი ოდესმე პატივს სცემდა და პროტესტიც აქ იბადებოდა, პროტესტი იმისა, რომ დი-დი უსამართლობა დაემკვიდრებინა არსთა გამგებელს, როცა ადა-მიანისათვის წესად დაედგინა — ერთხელ წასულს მინა მიაყარე და ველარასოდეს ნახავო. ეს პროტესტი ცოლის დაღუპვის შემდეგ გა-

უასმაგდა. ერთ კუთხეში იჯდა, ლამის დაკუტდა და საერთოდ გამოეთიშა ცხოვრებას. შემდგომში ვერაფრით ივიწყებდა იმ წყეულ ნამებს, არც ის ახსოვდა, ვინ მოვიდა, ვინ მიუსამძიმრა, ვინ რას ამბობდა, ან რას ეუბნებოდა. მხოლოდ ერთხელ გამოფხიზლდასავით და კატეგორიულად განაცხადა: არავითარი ქელები!

დაკრძალვის შემდეგ ღამე თეთრად გაათია და გარიურაჟზე ერთი ბოთლი ღვინით მიბრუნდა სასაფლაოზე. დიდხანს უხმოდ ელაპარაკებოდა, მტლად ედებოდა, ეკითხებოდა — რა ვქნა, ანი როგორ ვიცხოვრო. იქვე ჩათვლიმა. გაზაფხულის ჯერ კიდევ უძლურმა მზემ გამოაღვიძა. სიცივისაგან გათოშილი ერთთავად ცახცახებდა. შინ მობრუნებულმა, ატმორი ჩართო და შხაპში დიდხანს თბებოდა. იმ დღეს, არც მომდევნონ ორ დღეს ლოგინიდან არ ამდგარა. არც ტელეფონს პასუხობდა, არც კარზე ზარს, მობილური საერთოდ გამორთო. მეოთხე დღეს ჩაიცვა და უნივერსიტეტში თავის სტუდენტებს მიაშურა. ალიზიანებდა როცა ვინმე „გულმოწყალე თანაგრძნობას“ უცხადებდა და ლექციას მორჩებოდა თუ არა, მაშინვე სახლს მიაშურებდა. იქ, გაშტერებული დიდხანს უაზროდ იჯდა. ხანდახან წიგნს აიღებდა, გადაშლიდა და გაშეშდებოდა. არჩევნების შემდეგ თბილისში დაბრუნება გადაწყვიტა. ბათუმში გული აღარ უდგებოდა. აჭარის ლიდერი კვლავ გაბუტვოდა, ოღონდ რისთვის ან რატომ, არ იცოდა. არც უცდია გაეგო. კარგად ჰქონდა შესწავლილი მისი ბუნება: ათასი კარგი უცბად ავინწყდებოდა, ერთ ცუდს უცბად იჯერებდა და გულში იდებდა. ეჭვიანობამ და დევნის ქიმერამ თავისი საქმე გააკეთა და მეოცე საუკუნის ბოლო არჩევნები, რომელიც ყველა გამოკითხვით ქვეყნის მასშტაბით მისი ტრიუმფით უნდა დაგვირგვინებულიყო, პირწმინდად წააგო. „თეთრი მელას“ ხალხმა არჩევნებიც გააყალბა და პარლამენტში საკონსტიტუციო უმრავლესობითაც მოვიდა. ხომ ცნობილია გლალატობენ მხოლოდ შენები, თუმცა აჭარის ლიდერიც ხშირად თავად უწყობდა ხელს, რომ ეღალატათ და „ხელშეწყობილებმა“ მიჰყიდეს კიდეც (აბა, ამ შანსს დაკარგავდნენ?), „თეთრ მელას“.

თბილისში, გარეუბანში ერთოთახიანი ბინა ჰქონდა გამოკეტილი (მშობლების დანატოვარი, დიდებული სახლი სოლოლაკში მეორე ცოლსა და შვილებს უსიტყვილ დაუტოვა — გადიდქალებულმა ცოლადყოფილმა მისი ხელმოწერა გააყალბა და ბინა თავის სახელზე გადაიფორმა. ხმა არ ამოუღია), და იქ დაბინავდა.

მეოცე საუკუნე უკანასკნელ თვეებს ითვლიდა. როგოც სახელმწიფოში, ასევე დედაქალაქში ბევრი რამ შეიცვალა. რაღაცები, ასე თუ ისე დალაგდა. საძმოთა ბანდფორმირების თარეში შეწყდა, ოლონდ მანამდე, სამწუხაროდ, ამ ბიჭებმა ერთმენეთი ამონწყვიტეს, გვარდიის სარდლად წოდებული აფრაკი მხატვარი და მხედრიონის მამობილი დრამატურგი (რომელსაც აყოლილი მთელი თაობა დასამარდა, ამ სიტყვის ყველაზე პირდაპირი გაგებით), ციხეებში „ისვენებდნენ“. ნამეგობრალები (ასე ეძახდნენ პუჩისტების მხარეს მყოფ ძველ შეფიცულებს), რომელთაც აგრესია განელებოდათ, უბნებოდნენ — ხომ ხედავ, რამდენი რამე გაკეთდათ. ამას მწარედ ეცინებოდა, ეზოში რომ წყალი შემოგივარდება კარ-მიდამოს და ნათესებს გაგინადგურებს, მერე შენი ხელით გამართავ პატარა ჯებირს, ეს ვისი დამსახურებაა — ხელისუფლების თუ შენიო — პასუხობდა. მართლაც სახელმწიფო უმომავლობის განცდას დაატარებდა, ირგვლივ სრული გულგატებილობა დაიჩრდილებოდა და გალახულ პანლურამოკრულ კაცს მოგაგონებდა, რომელსაც დიდი ხანია პატივს აღარავინ სცემს. აცნობიერებდა უბედურების სათავე სად უნდა ეძებნა. ისინიც ფხიზლდებოდნენ, ვისაც შეცდომების ალიარება შეეძლო და იმ სინდიოფალათა რიგში არ ჩამდგარიყო, რომელთა არსებობის წესი, ერთ იმერულ სიმღერას მოგაგონებდათ: მომიტეხე ყველი მოგიტეხავ მჭადას.

ქვეყანაში დაწყებული ეროვნულ ფასეულობათა გადაფასება, საშიშ სახეს ღებულობდა. ხალხის კოლექტიური გონი თაობიდან -თაობას დიდი სასოებით გადასცემდა ყოველივე იმას, რამაც ის ერად აქცია, ახლა კი ეს ფასეულობები დევალვირებული და მასხრად აგდებული ჩანდა. არადა ეს ფასეულობები იყო ის საუნჯე, რომელთა სიმბოლოები ჩვენი თითოეულის რაობას ჰქმნიდა, რასაც ჩვენი წინაპრები სისხლით იცავდნენ. იცავდნენ ისე, როგორც ძველი კოლხები „ოქროს საწმისს“, რომელიც საუბედუროდ, კოლხი ქალის ღალატმა ბერძნებს ჩაუგდო ხელში. აქედან დაიწყო კოლხურ -იბერიული ტომების დიდი სულიერი კრიზისი. ქართველთა ცნობიერებაში „ოქროს საწმისის“ ჩანაცვლება ვერაფერმა შეძლო და აგერ უკვე სამი ათასი წელია, მას მივტირით. მიჯაჭული ამირანი და ოქროს საწმისი — ამ ორ სვეტშია ჩაგვირისტებული ქართველი ერის გენეზისი და ამ სვეტშია აღმოცენებული ქართული სულიერება,

მისი უნიკალური ეთნოფსიქოლოგია, რაც ეროვნულ ტრადიციათა ერთობლივიბასთან ერთად კლდეში ნაკვეთი გიგანტური მონუმენტივით სახეა ნაციის.

„ამირანის ეპოქაში ქართველი კაცი საკუთარი ვაჟკაცობის ჩრდილ-ნათელს ღანდავდა. იქნებ ვცდები, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, დიდმა შოთამ თავის გმირებში აბორგებული ამირანის ნაშიერნი გამოძერნა (შეადარეთ ამირანი, ბადრი, უსუპი, - ტარიელი, ავთანდილი, ფრიდონი), ნესტან-დარეჯანი ის „ოქროს საწმისია“, რომელიც აუცილებლად უნდა გამოეხსნათ გმირებს, რაც კი, ჩემი აზრით პირდაპირი მნიშვნელობაა იმისა, რომ თუკი ფეხზე ნამოდგომა, ძველი დიდების დაბრუნება გვინდა, უპირველესად, „ოქროს საწმისი“ უნდა დავიბრუნოთ და ეს მიზანი დედის მუცლიდან დაჰყვება ყოველ ქართველს. თანამედროვე პოეტიც როცა ამბობს — საქართველო იყო მათი საფიცარი სახელით, — სწორედაც მათ გულისხმობს. ამიტომაა, მითური ქართველი გმირები ისე არიან შენისნულნი ჩვენს ხსოვნაში, რომ მათი მეხსიერება თითოეული ჩვენგანის მარადიული ჩრდილ-ნათელის თანამდევია. თუკი ჰამლეტს მამის აჩრდილმა მკვლელის ვინაობა გაუმხილა, ჩვენი მითიური გმირები სიფხიზლისაკენ და ჩვენი უმთავრესი ორი სვეტის დაცვისკენ მოგვიწოდებენ, თანაც გვაფრთხილებენ — არავინ იცის, რა სახით მოგველინებიან გარდასახული მტერნი, რადგანაც: „გველი დასაბამისაი, რომელსაც ეწოდა ეშმაკი და სატანა, ანუ რომელი იტყუის თავსა თავისა წინასწარმეტყველად და ასწავლის და აცდუნებს ყოველსა სოფელსა“; — და იგი გველი, შემოხვევია ქართველობას და აშთობს“. — გონების დღიურში ამ ნააზრევს განსაკუთრებული უჯრა მიუჩინა და გულის სილრმებიც სათუთად გადაინახა.

ამ ფიქრებს წონიდა, ალაგებდა, კომუნისტურ ჯოჯოხეთგამოვლილ ქვეყანას კი თვითგადარჩენის იმუნიტეტი აშკარად დაქვეითებოდა. მალე გონების ლიბრი, შესაძლებელია, გონების დამბლად ქცეულიყო, მით უმეტეს, რომ ბევრ ქართველს ქართული ჩამომავლობის მეფისტოფელ სტალინთან სულიერი ხელშეკრულება ჰქონდა გაფორმებული, მისი „ფეხი“ „თეთრი მელა“ კი ყოველივეს შესანიშნავად იყენებდა: მისი და მისი ლაქების მეცადინეობით სასაცილოდ ქცეულიყო — პატრიოტიზმი, პატიოსნება, ტრადიციის ერთგულება, ვაჟკაცობა, ოჯახის უზენაესობა და სხვა ლირებულე-

ბები, რითაც საუკუნეების განმავლობაში თავი მოგვქონდა. როცა ნაციას ნაპიჯ-ნაპიჯ ყოველივე ფასეულს გაუფასურებ და დაუბინძურებ, მაშინ შესაძლოა, ეს ფასეულობანი, თავად მასვე გამოაცხადებინ ქიმერად (მათ დაცვას ხომ, თავდადება, მუხლჩაუხრელი შრომა და წესიერება უნდა, ეს კი ამ გადუჭჭირებულ ცხოვრებაში ზედმეტ პრობლემას უქმნის სნობად ქცეულ ობივატელს) და როცა ეს მოხდება, მიზანი მიღწეულია — მერე ამ ხალხს საითაც გინდა იქით გარეკავ. აკი მიერეკებოდნენ კიდეც — მართალია თბილისის თავზე ქართველთა მფარველად წარმომდგარი ქართლის დეფისათვის ხმლის მაგივრად გენიტალია, რომ დაეჭერინებინათ ხელში და ქართული სუფრა, ეს მოწესრიგებული ზემისი ნიმუში, ლამის ჰომოსექსუალთა თავყრილობად გამოეცხადებინათ, მანამდე ჯერ კიდევ შორს იყო, მაგრამ ფაქტია ქვეყანა ამისკენ ნელა მიიზღაზნებოდა. თუმცალა მანამდე, „თეთრმა მელამ“ - ეროვნულ მოძრაობას და მის ლიდერს უნდა რა „პროვინციული ფაშიზმი“, მთელს მსოფლიოში გაუტეხა სახელი და ეს შეგნებულად, გააზრებულად იქნა გაკეთებული. და თუ რატომ, ეს ყველასთვის ცხადზე-ცხადია.

ოცდამერთე საუკუნეც დადგა! ისეთი შეგრძნება დაეუფლა, რომ ყველა მისი ძვირფასი ადამიანი, ვინც ამქვეყნად აღარ იყო, ან უკვე წინა საუკუნეში დარჩენილები, სამუდამოდ დაემშვიდობნენ და გასულ ასწლეულთან ერთად მარადისობას შეერივნენ.

„ახლა კი სულ მარტო ვარ, — უთხრა პირველი იანვრის დილას საკუთარ თავს — და ნეტავ გზას თუ გავიგნებ?“

გზა როგორ უნდა გაეგნო, როცა არ იცოდა, რა უნდოდა და საერთოდ უნდოდა კი გზის განვითარება? ხომ ყოველთვის გაიძახოდა: „თუ მელანქოლია, გაჭირვება და ათასი ჯურის უბედურება კაცმა ცხოვრების წესად გაიხადა, ის ნებაყოფლობით ადგება იმ მონის გზას, ყველაფერს რომ შეგუებია და ვისი დაისი და განთიადი ერთმანეთისაგან არაფრით განსხვავდება. ასეთი კაცის ცხოვრება წლებში გაწელილი კვდომაა, ამას კი ლახტის წრეში ჩადგომა სჯობს.“

გადაწყვიტა, შობა დღეს, რესტორანში დიდი წვეულება გაემართა და ვინც შემორჩა ყველა მიეპატიუებინა. იმ ოთხი ათასი დოლარიდან, რომელიც მანქანის გაყიდვიდან დარჩა (მანქანა ორი წლის წინ აჩუქა აჭარის ლიდერმა, ამით ერთგულება დაუფასა. ერთ-ერთი თბილისელი ნაცნობის შემოთავაზებაზე, რაღაც გაურკვეველი

ბარათი შეეტანა აჭარის მეთაურთან და სანაცვლოდ ორმოცდაათი ათასი დოლარი აეღო, უარი განაცხადა. ის, ჩათლახი ორმაგი აგენტი ალმოჩნდა და ნასიამოვნებმა „ბაბუმ“ საჩუქრად მანქანა გაუგზავნა), ათასი დოლარი აიღო და რესტორანს მიაშურა.

ერთი „აჩემება“ სჭირდა — ლამაზი, ოსტატურად დამზადებული ჭურჭელი უყვარდა. ოჯახიდან წამოსულმა რაც რამ გააჩნდა, იქ დატოვა, მაგრამ დანაკარგი ნელ-ნელა ძველმანების ბაზრობაზე შეძენილი ნივთებით შეავსო და ბათუმიდან წამოსულმა, პირველ რიგში, ისინი წამოიღონ. ამაში უდაოდ, ძველ რომაელ სარდალ ლუკულუსს ბაძავდა: მთელ რომში განთქმული იყო ლუკულუსის მდიდრული წვეულებები, სადაც ყველაზე ეგზოტიკურ კერძებს, სტუმრებს მთელს იმპერიაში საუკეთესო ჭურჭლით მიართმევდნენ. ერთხელაც როცა მარტოს უნდა ესადილა, მონამ უბრალო ჯამებით გაუწყო მაგიდა და გაოცებული სარდლის სახეს რომ ჰკიდა თვალი, მორიდებით შეპებედა, დღეს სტუმრები არა გვყავსო. დიდ რომაელს გაეღიმა, წამოდგა, გარეთ გავიდა, საპატიო შემოსასვლელიდან შემობრუნდა და მონას უბრძანა: აბა, შენ იცი, როგორ გაგვიმასპინძლდები — დღეს ლუკულუსი ლუკულუსთან სადილობსო. ჰოდა, რესტორანშიც საკუთარი ჭურჭლით გამოცხადდა.

საზეიმო სუფრას თავად გაუძღვა. კი არ ითამადა, ისარდლა. მაგიდას ისე წარმართავდა თითქოს ომში ჯარის მანევრებს აწყობსო. ყოველ სიტყვას, ყოველ უსტს თავის სიმბოლურ დატვირთვას აძლევდა. ყველა სადღეგრძელოს ისე კითხულობდა, ვითარცა მორწმუნე ფსალმუნს, შთაგონება ეწვია და დემოსთენემ თავისი კალთა გადააფარა.

ქეიფი კი არა, ერთი დიდი ალსარება გამოვიდა, სადაც დაურიდებლად ყვებოდნენ საკუთარ ცხოვრებზე და აჯამებდნენ მას. თითოეული მათგანი იმ რაღაცას მისტიროდა, ასე ჩუმად რომ გაპარვოდა და ამ გაპარულს სიცოცხლე ერქვა, სიცოცხლე, რომელიც ცხოვრებით უნდა დაეხარჯათ და არა იმ ფარსი სპექტაკლით, საკუთარ თავს რომ დაუდგეს.

იტალიელები თავიანთ მწარე და ტკბილ მოგონებებს ამარკორდს ეძახიან. დიდმა რომაელმა რეესისორმა ამ სახელწოდების ფილმიც გადაიღო, ამათ კი იმ საღამოს მწარე და ტკბილი მოგონებებით დიდებული სპექტაკლიც გაითამაშეს და სეზონიც დახურეს!

მეორე დილით იავარქმნილმა ცხოვრებამ დაურიდებლად გა-
მოაჩინა ბოროტი ჩანა და მეორე ინფარქტიც „ჩაახუტა!“

მთელი კვირა კარდიოლოგიური ცენტრის რეანიმაციის გან-
ყოფილებაში გაატარა. პალატაში გადაყვანილი, შვილების ხილვამ
ცხოვრებისაკენ მოაბრუნა, ყოფილი ცოლის გამოჩენამ გააოცა.

— რა გინდა, რამეს ხომ არ ინატრებდი, ჰეითხა ცოლ-ყოფილმა.

თავი გაუქნია. მარტო რომ დარჩა, მართლაც რას ვინატრებდიო
თავს ჰეითხა და პასუხიც მყისიერად მიიღო: ერთ დიდ კაცურ გამარ-
ჯვებას. ყოველთვის მიაჩინდა გამრაჯვების გარეშე ვაჟუაცი, უნდა არ
უნდა ცვედანობის გზას ადგება. ახლა ეჭვებმაც შეიპყრო, ეჭვებმა
იმისა, რომ იქნებ ყველაფური დამთავრდა. არა! — იყო პასუხი. ფრან-
გი იმპერატორის გადასახლებაში, კუნძულ ელბაზე ნათქვამი სიტყ-
ვები გაახსენდა — აუსტერლცის მზე კიდევ ამოვაო. ამ სიტყვებით
ხაზს უსვამდა, რომ ყველაფური არ იყო დამთავრებული და მისი ყვე-
ლაზე დიდი გამარჯვების დღე, აუცილებლად განმეორდებოდა და
აკი აფრინა კიდეც არწივი, სწორედაც „არწივის გადაფრენა“ უწოდეს
ისტორიკოსებმა ელბიდან გამოქცეული ნაპოლეონის თოვის გაუს-
როლად პარიზში — ტიულრის სასახლეში ას დღიან დაბრუნებას.
ტკბილად ჩაეღიმა და ოცნებათა გარემოცვაში ჩათვლიმა.

ის ღამე ძილ-ღვიძილში გაატარა. გამოფხიზლებულს სალტე-
სავით აზრი შემოერტყა და მიხვდა: მისი დღევანდელი ყოფის ყვე-
ლაზე დიდი მტერი ნუგეში იყო და იგი არავისგან არ უნდა მიეღო.
ნუგეშის მიღება დამარცხების აღიარებას ნიშნავდა, ის კი განმარ-
ტოებას, სტრატეგიის შემუშავებას და ახალი ბრძოლისათვის მზა-
დებას აპირებდა. „აუსტერლიცის მზე კიდევ ამოვაო“. — დიდი იმ-
პერატორის სიტყვები ისევ შესძახა თავს. არც მარტოობის შინებია
ოდესშე. მთელი ცხოვრება განა მარტო არ იყო? მარტოობის შიშს
სისუსტედ თვლიდა. „ხოლო სისუსტის გამოვლინება — ეს მხდალის
თვისებაა!“ — არაერთხელ გაუმეორებია. მოკლედ მარტოობისა და
ძალების მობილიზაციისთვის ემზადებოდა, მაგრამ ხომ გაგიგონი-
ათ: კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინოდაო. ბედ-მდევარს სულ სხვა გეგ-
მები აღმოაჩინდა.

შვილების კატეგორიულ მოთხოვნას — მარტო ვერსად გაგიშ-
ვებთ, სახლში უნდა წამოხვიდეო და ნაცოლარის „განცხადებას“,
რომელსაც იმ ხანებში მიინისტრის პორტფელი მოერგო — ახლა ამ-

პარტავნობის დრო არაა, ნუუკუ ვერ ხვდები, ყველას უხერხულ მდგო-
მარეობაში გვაყენებ, წამოდი, გამოკეთდი და მერე, როგორც გინდა
ისე გადაწყვიტეო, დანებდა! (გვიან როგორც სარკაზმით ამბობდა —
სწოდური მორჩილებით გავაკეთე ესო), დანებდა და შინ დაბრუნდა.

დაუბრუნდა მშობლიურ სახლს, სახლს სადაც გაიზარდა, რომელთანაც უამრავი თბილი მოგონება აკავშირებდა. ამ ემოციათა ლამურნა მოამჯობინა, გამოკეთდა წამოდგა კიდეც და როცა თვისი კაბინეტის კარები შეაღო, ზღურბლთან გაშეშდა — ოთახში ყველა-ფერი ძველებურად იყო, ისე, როგორც დატოვა. იქ დაძინების ნებართვა ითხოვა, უარი არ უთქვამთ. ერთ საღამოს ცოლადმობრუნებული (ასე ეძახა გუნებაში ქილიგით), შემოვიდა, როგორც საქმიან მატრონას შეეფერება, სავარძელში უცერემონიოდ ჩაეშვა — უჰ, როგორ დავილალეო, თქვა კაბინეტს თვალი მოავლო.

თვე გასულიყო რაც სახლში დაბრუნდა და ეს პირველი შემთხვევა იყო, ცოლადმობრუნებულმა მისი ოთახის კარი რომ შემოაღო. ამდენი ხანი ერთ ჭერქვეშ ცხოვრობდნენ, მაგრამ ცოლქმრულ ურთიერთობას ვინ ჩივის, აქამდე ერთმანეთის სთვის წესიერად ორი სიტყვაც არ უთქვმათ. გაუცხოების გრძნობას სათქმელი აღარ და-ეტოვებინა.

„მიხარია რომ მომჯობინდი, — საქმიანად მიმართა ცოლადმობრუნებულმა, — პედაგოგიური უნივერსიტეტის რექტორს ველაპარაკე. ორშაბათს გელიან. შენი საყავარელი სულხან-საბას კაბინეტს ჩაგაბარი გებინ და ლიქვიდიბს წაიკითხავ. ასე რომ მომილოკავშ...“

მორჩილად გადაუხადა მაღლობა. ის კი არადა, თქვენ წარმოიდგინეთ, მხარზე ხელი მოხვია, კისერთან კოცნა მოუნდომა. ცოლად-მობრუნებულმა სახე იმ მატრაკვეცა გოგოსავით აარიდა, როგორიც ახსოვდა და როგორიც უყვარდა, თან ღიმილს ვერ იშორებდა. ბოლოს ჩაირაკრაკა:

„კაი, კაი ახლა, ნუ გალალდები, აბა შენ იცი წავედი“.

სწრაფად წამოდგა ოთახიდან გამარჯვებული, მედიდური ნარ-ნარით გავიდა.

პედაგოგიურ უნივერსიტეტში ელოდნენ. კარგადაც მიიღეს, ესევ საყვარელ საქმეს დაუბრუნდა.

თიქოს ყველაფერი ანუ მაგრამ ბიჭების ქცევა მოსვენებას შეკრძალვა: ტყუპებს, რომლებისთვისაც დედის სიტყვა კანონის

ძალას ატარებდა და საერთოდ თითქმის მოწინებით ექცეოდნენ, მამის რიდი, ელემენტარული რიდი გაპარვოდათ. ხშირად შეუმჩნევია, დილით კაბინეტიდან გამოსული ფლოსტებს რომ დააფლასტუნებდა, შვილების სახეზე მსუბუქი ირონია. ხვდებოდა ის რისიც ასე ეშინოდა — ლეგენდა მამაზე, რომლის ვაჟავაცობითაც ამაყობდნენ, მათ ნარმოსახვაში ნელ-ნელა ქრებოდა. მათვის მამა ერთ დააინვალიდებულ კაცად ქცეულიყო, კაცად, რომელსაც დამარცხება ელიარებინა და საკუთარ ჭერქვეშ მხოლოდ იმიტომ შეეფარებინათ, რომ როგორც ახლად შემოსული ტერმინი ასწავლიდათ — მათი „ბიოლოგიური მამა“ იყო.

არა, შეიძლება აჭარბებდა და სულ ეგრეც არ იყო, მაგრამ ამ შეგრძნებებს ვერაფერს უხერხებდა. პირიქით, თანდათან უმძაფრდებოდა. ერთხელ, როცა სამსახურიდან ბაზარში გაიარა და შუადლისას სახლში შემთხვევით შემორბენილ ცოლს ხილი გაურეცხა და ლანგრით მიართვა — დაღლილი ხარ გესიამოვნებაო, ქალის სახეზე იმ ადამიანის ლიმილი დაიჭირა, სამადლოდ შემოკედლებულ შორეულ ნათესავს სულგრძელად რომ იტანს. ლიმილის კალამბურში გარკვევით იკითხებოდა — გაები ჩიტო მახსიო.

თავი შეეზიზდდა. სახეზე ალმური მოედო, კუდამოძუებული ბებერი ლომივით გალასლასდა თავის ოთახში.

არაცნობიერი განგაშს სტეხდა და მიანიშნებდა: ცოტაც, ცოტაც და სადაც წვრილია, იქ განყდებაო.

თავდაპირველად შვებას პედაგოგიურ უნივერსიტეტში, თავის სტდენტებში ნახულობდა, მაგრამ თანდათან სიტუაციაში გაერკვა და გულს შემოყენა: ჯერ ერთი, ქრთამის გარეშე თურმე სტუდენტობას ვერავინ ეღირსებოდა, ეს მისაღებ გამოცდაზე, მერე კი სწავლისას, ლექტორებს ქრთამის აღების კიდევ ერთი დელიკატური ფორმა მოეფიქრებინათ — სემესტრული გამოცდის ჩაბარება თუ გინდოდა, ხელში გამომცდელის დაწერილი, მისივე ფაქსიმილით დამშვენებული სქელტანიანი, ძვირად ღირებული წიგნი უნდა გჭეროდა. ამაში შეიძლება ცუდი არაფერი ყოფილიყო, უმრავლეს შემთხვევაში წიგნი მაღალ პროფესიულ დონეზე გახლდათ დაწერილი, მაგრამ სამწუხარიდ სტუდენტს მის წაკითხვას და ცოდნის მიღებას იმდენად არ ავალდებულებდნენ, რამდენადაც წიგნის კოლსალური თანხის გადახდას. ესმოდა, მასწავლებლის გამტყუნე-

ბით არ იქნებოდა ბოლომდე მართალი — იმდენად მიზერულ ხელფასს უხდიდნენ, გველის ხერელში ძვრებოდნენ, თავი და ოჯახი რომ როგორმე ერჩინათ. რიგით მასწავლებლებს კი არა, შიმშილით სიკვდილის საშიშროება ისეთ დიდ მეცნიერებსაც ჩასაფრებოდათ, როგორიც მსოფლიოში სახელგანთქმული ასტრონომი, მეცნიერებათა აკადემიის ყოფილი პრეზიდენტი, მრავალი აკადემიის აკადემიკოსი ბრძანდებოდა, რომელსაც კეთილმა ადამიანებმა, რომ იტყვიან, სულზე მიუსწრეს. ადამიანის ენა ვერ ჩამოთვლის ყველა იმ უმსგავსობას, რაც პედაგოგიურ უნივერსიტეტში ხდებოდა, მაგრამ... პედაგოგიური უნივერსიტეტი რა გამონაკლისი იყო? მთელი ქვეყანა გახრწნილიყო, სულიერად გადაგვარებულიყო. ყოველივეს თავი და თავი კომუნისტური საბჭოთა მენტალიტეტი და ის სისტემა გახლდათ, რომელსაც სათავეში „თეთრი მელა“ ედგა.

ერთი უცნაური, უკვე კანონზომიერებად ქცეული ტენდენციაც აღმოაჩინა — ასაქმებდნენ, ანინაურებდნენ, ნდობას უცხადებდნენ მხოლოდ ორი კატეგორიის ადამიანებს: ყოფილ ნომენკლატურულ კადრებს და მათთან შეზრდილ შესისლხორცებულ „ინტელექტუალებს“, ან იმ ახალგაზრდებს, რომელთაც კომკავშირს კი მოუსინჯეს კბილი, მაგრამ მთლად მის „მოღვაწეებად“ ჩამოყალიბება ვერ მოასწრეს. პირველთ თავი საქმის მცოდნედ მოჰქონდათ, არადა როგორი საქმის მცოდნენი იყვნენ, ეს გაპარტახებულ ქვეყანას ეტყობოდა, ერთ დიდ ბაზრობად ქცეულ ქვეყანას. ლირსება?! რაც არასდროს ჰქონია ამ ხალხს, სხვას როგორდა მოსთხოვდნენ? მეორენი კი ვისაც სინდისი, როგორც ქიმერა კომკავშირში დაეტოვებინა, ახალგაზრდული ასაკისათვის დამახასიათებელ უნაპირო ამბიციებს ისე შეეპყრო, საკუთარი პერსონის გარდა არავინ და არაფერი აინტერესებდათ — საქართველოს ცა ქუდად ეპატარავებოდათ, ხოლო მისი მიწა ქალამნად.

მიხვდა, ყოველივე ეს აშკარად მიზანმიმართულად კეთდებოდა. „თეთრ მელას“ კარგად გააზრებული პლატფორმა შეექმნა. აგანსცენაზე მისივე გამოძერნილი ადამიანები იდგნენ, ადამიანები რომელთაც არ გააჩნდათ არც პრინციპები, არც იდეები, არც პატიოსნება, არც სახელმწიფო აზროვნების სურვილი, არც ინტელექტუალური მარაგი, არც ეკონომიკის ცოდნა (ამათგან რომელი-მე რო ჰქონოდათ, ნომენკლატურაში რა ესაქმებოდათ?), მთელი მა-

თი ცხოვრება ერთადერთ მიზანს ემსახურებოდა — რაც შეიძლება მეტი ქონება შეეძინათ, ხაზინისა და ხალხის ყვლეფით. ეს მორჩილი „ჰომო სოვიეტიკუსები“ არა მარტო ახალგაზრდა სახელმწიფოს ლუპავდნენ, არამედ წამლავდნენ მთელი ერის გონებას, რაც ბევრად უფრო დიდი ბოროტებაა, ვიდრე ხაზინის ქურდობა. თუმცადა თავი შეუცვლელად მიაჩინდათ და ერთმანეთს სტალინის ცნობილი „პაროლის“ — პარტიის არამზადა — ეს ჩვენი არამზადაა, - მიხედვით ცნობდნენ. მორალი და ზნეობა, როგორც ჯერ კიდევ მანმადე ერთი ცნობილი ქართველი კრიტიკოსი წერდა, მხოლოდ ლოზუნგად სჭირდებოდათ და თავად სახელმწიფო ექციათ ლოზუნგების ქვეყნად. რაც მეტად იდგამდა ფესვებს ქვეყნაში გახრწნილება მით უკეთესად გრძნობდნენ თავს, გასვრილი კაცის დამორჩილება ბევრად მარტივია. ამოტომაც რა გასაკვირია, ქვეყანა, სადაც უზნეობა ცხოვრების ნორმად ითვლებოდა და არა სირცხვილად, მეტად სწრაფი ტემპით იძირებოდა.

ეს ყოველივე კარგად იცოდნენ, მშვენივრადაც შიფრავდნენ თავიანთ არჯალ ბუნებას, ამიტომაც განსაკუთრებული სიძულვილით შეიძულეს მესამე ნაპირზე გასულები. ტალეირანს ფუშეზე უთქვამს: ფუშეს იმიტომ სძულს ასე ადამიანები, რომ ძალიან კარგად იცნობს საკუთარ თავსო. აქაც ასე იყო: საკუთარ თავს კარგად იცნობდნენ, იცოდნენ რა ბედენაც ბრძანდებოდნენ და თავიანთი „მოღვაწეობის“ შედეგებსაც კარაგდ ხედავდნენ და ისიც იცოდნენ, ქვეყანაში თუ სიტუაცია აიჭრებოდა, პასუხი აუცილებლად მოეთხოვებოდათ. ეს კი განსაკუთრებით აფრთხობდათ. აქედან გამომდინარე, როგორლა ენდობოდნენ მესამე ნაპირზე გარიყულთ? იმათ ხომ ბოლომდე ჰყავდათ ამოცნობილი და ისინი იმ ადამიანებს ნარმოადგენდნენ, რომელთა გახრწნა, გადაგვარება, ჩათრევა სატანურმა კომუნისტურმა მანქანამ ვერ მოასწრო და რომლებმაც თავიანთი მდორე, რუტინული ნინააღმდეგობით, ბოლომდე გაამუდავნეს ნეგატივი, რასაც საბოლოოდ მათი სანუკვარი საბჭოთა სისტემა შეეწირა. მესამენაპირელებს ასო-ასო ჰქონდათ აღნუს-ხული ამ სულგაყიდულთა მოღვაწეობის პერიპეტიები და მათი მოტყუება ვერ მოხერხდებოდა. ამიტომაც გაიძვერებს დიდი ფიქრი არ დასჭირვებიათ - გამონახეს ეშმაკისეული გზა: ადგნენ და თაობა გამოტოვეს! არსად არც ერთ მნიშვნელოვან პოსტზე, თუ ინტე-

ლექტუალურ ჰორიზონტზე არ გააჭაჭანეს მათთვის მიუღებელი ამ კატეგორიის ადამიანი და ეს თქვენ წარმოიდგინეთ იოლად მოახერხეს. გამოტოვეს მთელი თაობა, თაობა, რომელსაც ხელეწიფებოდა, გარდამავალ პერიოდში პასუხისმგებლობა ეტვირთა; რომლის ცოდნა და ლავირების უნარი, იმ შავ ჭირს, რევოლუცია და გადატრიალება რომ ჰქვია, ქვეყანას სამომავლოდ მაინც ააცილებდა. საშუალო თაობას შესწავლილი ჰქონდა საბჭოთა სიბოროტის სტრუქტურული თავისებურებანი, ეზიარნენ რა დასავლურ ფასეულობებს და ისინი ეროვნული ტრადიციების რაკურსით გაითავისეს, ამიტომაც, "ჰომო სოვიეტიკუსებად" მათი ჩამოყალიბება ვეღარ მოხერხდა და ამ იობის მოთმინებით აღჭურვილებმა მთელი ცხოვრება მითიური ამირანის იმ ბორკილების დაყრის მცდელობას შეალიეს, კომუნისტებმა შობის წამიდან რომ დაადეს. ახლა კი თუ საშუალება მიეცემოდათ, მთელი თავგანწირვით იბრძოლებდნენ ან უკვე თავისუფლებამოპოვებული სამშობლოსთვის. სწორედ ეს არ მოსწონდა "თეთრი მელას" ხელისუფლებას და მთელის გააფთრებით აითვალისწუნა "მესამე წაპირზე" მდგომი, რომელთაც სამწუხაროდ, საკმარისი ენერგია აღარ შერჩენოდათ და არაქართგამოცლილები თითქმის უბრძოლველად გადგნენ გვერდზე, რაც ტრაგიკული გამოდგა, როგორც მათი თაობისათვის, ისე სახელმწიფოსათვის. "ჩვენ დაღლილები დავიბადეთ!" არაერთხელ უთქვამს გულდანყვეტილს.

ასე იგდეს ხელთ ძალაუფლება მათი უნიათობით გათამამებულმა ყმაწვილებმა, ვისაც არც ეროვნული ეთნოფსიქოლოგიის ტვირთის პასუხისმგებლობა ამძიმებდა და ახალგაზრდული ენერგიაც უზომო მიენიჭებინა განგებას, რომელსაც ძირითადად იმისთვის იყენებდნენ, ფეხქვეშ გაეგდოთ ყველა ვინც წინ გადაეღობებოდათ, ხალხიც აეყოლიებინათ და ქარიზმის მატარებელი ღიდერიც გამოეშვათ საასპარეზოდ. ძალაუფლება ისე უცერემონიოდ და უტიფრად მოირგეს, როგორც ეს წაპოლეონმა გააკეთა, რომელმაც იმპერატორად კურთხევის დროს რომის პაპს გვირგვინი გამოსტაცა და თავზე საკუთარი ხელით დაიდგა.

"თეთრი მელას" დამონტაჟებულ დემონურ მანქანას მოესწრო და ამ ახალგაზრდებისათვის მტკიცედ ჩაენერგა ნიპილიზმი, ნიპილიზმი უსაგნო, ამორალური, ნაციონალური არსის დამთრგუნველი. სწორედ ამ კნოვეიერის გამართული პროპაგანდის წყალობით

მოხერხდა ახალგაზრდობის სულში იმ სატანური აზრის ჩაწვეთება, რომ მამათა თაობას, { "თეთრი მელას" მიერ ხელოვნურად თამაშ-გარე მდგომარეობაში დატოვებულ თაობას}, არც უბრძოლია, არც ლირებული პრინციპები გააჩნდა და არც ჰქონდა ამის უნარი. ასე გამოიძერნა "ჰომო სოვიეტიკუსის" შემცვლელი კოსმოპოლიტი, რომელიც არც ტრადიციებს სცემდა პატივს, არც ეროვნულ ფასეუ-ლობებს დაგიდევდათ რამედ.

"მიზანი ამართლებს საშუალებას", მარად უკვდავი სენტენციაა და, როცა მას ამპარტავანი, ამბიციური ენერგიაც დაემატა, წინ ვი-ღა დაუდგებოდა. ეს ვერ გათვალა ნომენკლატურამ. ამ ენერგიამ წალეპა ყოველივე. წალეპა და ჩარეცხა ისინი, ვინც მთელი ცხოვრე-ბა ტახტრევანზე წამოგორებული უნამუსოდ ნებივრობდა საკუთა-რი ჯიშის სიმწრის ოფლისა და სისხლის ხარჯზე. ახლა გულისგულ-ში იმ ძველ დროს მისტიკოდნენ, როცა იმპერიის მსახური იყვნენ, ელოლიავებოდნენ იმედს - იქნებ კვკლავ აღდგეს და საბჭოთა "ძმუ-რი" კავშირით ან უკვე სამუდამოდ შეჰქრას ერები, როგორც ამას მათი ჰიმნი ქადაგებდა. აი, მაშინ კი ისევ მიეცემოდათ პარპაშის სა-შუალება, ჩამოიხსნიდნენ იმ ნილაბს, დემოკრატობანას თამაში რომ ჰქვია, და ისევ ჭეშმატირი სტალინელ-ბოლშევიკების მრისხანე სა-ხით მოევლინებოდნენ მონანიების გზაზე დამდგარ წელში წახრილ მოქალაქეებს. ისევ ამჟავდებოდა "დერუავის" უშიშროების სამსა-ხური და იმ ყოყლორინა ნაბიჭვრებს, გაუთავებლივ ადამიანის უფ-ლებები რომ აკერიათ პირზე, ისევ გაუყენებდა გზას გულაგისა და ფსიქიატრიული კლინიკებისაკენ. აღსდგებოდა ფერფლიდან ფო-ლადის ჯართი და ისევ მოულერებდა სამყაროს მუშტს.

დააგვიანდათ! მათ ოცნებებს ახდენა აღარ ენერა. როგორც მა-თი ბელადი ლენინი იტყოდა - ძველებს აღარ შეეძლო მართვა, ხო-ლო ხალხს აღარ სურდა მათი მოთმენა და რუსთაველის პროსპექტი იმ მაჭარივით აბუყბუყდა, ქვევრს რომ ხეთქავს. მაჭარი ღვინოდ უნდა ქცეულიყო, და თან მოეტანა რევოლუცია, - რომელსაც ყვა-ვილთა მეფის სახელი დაერქმეოდა. მისმა თაობამ კი, სამწუხაროდ, ამჯერადაც სეირის მაყურებლის პოზა აირჩია.

თვითონ ამოქმედდა. სეირის მაყურებელად ქცეულ თავისიან მესამენაპირელებს საყვედური შეუთვალა და რევოლუციაში თავით გადაეშვა. აუდიტორიის ტრიბუნიდან სტუდენტებს ღიად მოუწოდა

დაუმორჩილებლობისა და რევოლუციისაკენ. არად დაგიდევდა რექტორის არც მეგობრულ შეგონებას და არც პროტესტს - ეს უნივერსიტეტია და არა პოლიტიკური კლუბი. არც იმათ უჯერებდა ვინაც აფრთხილებდა, რომ ეს ნიაღვარი კარგს და ცუდს არ გაარჩევდა და ყველას, მათ შორის მასაც, წალეკავდა. ამას არაფრის გაგონება არ სურდა: ისედაც წალეკილები არ ვართ? - გაიკირვებდა გულწრფელად - ამაზე უარესი რაღა მოხდება, ერთხელ და სამუდამოდ უნდა მოვრჩეთ მოვლენების საკუთარი კეთილდღეობის მეტრით ზომვასო. არ იღლებოდა იმის მტკიცებით, რომ გადამწყვეტი მომენტის უამს გვერდზე დგომა დანაშაულია. რაზედაც ჩამერალი თვალებით და კონფორმისტული ლიმილით პასუხობდნენ მისი დოსტები.

შემოდგომაზე კიდევ ერთხელ გაყალბდა არჩევნები და ჯარაც დატრიალდა: ათიათასობით შეკრებილთა შეკავება ვერავინ შეძლო და გამწარებული ხალხი პარლამენტის შენობაში შეიჭრა. ისიც მოწინავეთა რიგებში იმყოფებოდა. "თეთრი მელას" გარემოცვა უცბად შეიფეროთხა. შეშინებულმა გოშიებმა უცბად შეაფასეს სიტუაციის სიმძაფრე, და მათმა იმ ნანილმა, რომელსაც არც ფული აკლდა და არც გავლენა და რომელსაც წინასწარ ეზრუნა საზღვარგარეთ (ძირითადად რუსეთში), დამკვიდრებაზედ და სახლ-კარიც შეძენილი ჰქონდათ, მოპარული მილიონებით დატვირთულებმა ოჯახებთან ერთად სასწრაფოდ დატოვეს საქართველო.

ახალ არჩევნებში ვინ გაიმარჯვებდა, გასაგებია, ოლონდ ეს, რევოლუციის შემდგომი არჩევნები, უკვე ამის გარეშე გაიმართა.

გამარჯვების შემდეგ - ყვავილთა მეფის არომატით გაუდენ-თილმა მეყვავილებმა ეკლებიც გამოაჩინეს: არ ვიცით ვის რა დამსახურება გაქვთ, ჩვენ ვართ და ჩვენი ნაბადიო, - შუბლზე წაინერეს. ამას კი შხოლოდ ერთხელ შეეხმიანენ - აჭარის "სეპარატისტ" ლი-დერზე ნადირობას ვიწყებთ - შემოგვირთდით.

თავი შორს დაიჭირა. ახლადმოსულებიც გაუნანყენდნენ.

ერთი თალია ისიც იფიქრა, მივალ, ავუხსნი, მართალია, იმ კაც-თან არავითარი ურთიერთობა აღარა მაქვს, მართალია ქვეყნის მომავლის ვექტორს სულ სხვადასხვა განედზე ვხედავთ, გაბუტულებიცა ვართ და ბოლო დროს ისიც გაყოყლოჩინებული ფეოდალივით იქცევა, მაგრამ პირადად მე იმ კაცისაგან იმდენი სითბო, სიკეთე და გაჭირვების დროს ხელის გამართვა მახსოვს, რომ ასეთი მუხანა-

თური ნაბიჯის გადამდგამი ამქვეყანაზე ვეღარ ვივლი, ამის უფლებას ადამიანობა არ მომცემსო.

არ თამაშობდა. მისი ცხოვრების უკან კაცური საქციელის ისე-თი მაგალითები იდგა, რომლებმაც ფსიქიატრიულში გააძლებინა, კომუნისტური საკონცენტრაციო ბანაკის სიაკვაცე დააძლევინა, აფხაზეთის ოში უშიშრად იარაღი ააღებინა და ათას ჭირსა და დოზანასთან ბრძოლაში გამარჯვებული გამოიყვანა. ახლა ასეთი გაუტანლობა ისე დასცემდა, როგორც დავითმა დასცა გოლიათი და ლირსიც იქნებოდა.

მისვლა მაინც გადაიფიქრა - მიხვდა, არ მოუსმენდნენ, შეიძლება ვერც გაეგოთ და ეთქვათ: მოგცლია რა დროს ეგ არისო. რაზე-დაც რა რეაქცია ექნებოდა თავადაც არ უწყოდა.

გვერდზე გადგომა არჩია. მანამდე ერთხელ კიდეც დაურეკა - აჭარის ლიდერს, ყმაწვილკაცებთან საერთო ენის გამონახვა ურჩია. გაბრაზებულმა და ნაწყენმა ლიდერმა მიუგო - შენი რჩევა არ მჭირდება, მაგათ მე ვიცი, როგორც მოვუვლიო. ეს მიხვდა, კამათით და დავით უფრო დაამძიმებდა სიტუაციას. აშკარად ჩანდა, "ლიდერს" მართლაც "ბაბუის" სინდრომი შეჰყორდა და საკუთარ ძალებს იმაზე მეტად აფასებდა, ვიდრე სინამდვილეში ჰქონდა. ეს კია, კარგად იცნობდა და დარწმუნებული იყო, "ბაბუ" ფესვებს არ უგანებდა, შადიმანობას არასდროს იკადრებდა. გულზე თითქოს ლოდი მოეხსნა, იმან ტყვიის გაუსროლად, რომ მიატოვა ქვეყანა და გაიფიქრა - არ შევმცდარვარ მაგ კაცთან მეგობრობაშიო, - და კმაყოფილმა გაიმეორა იმ დღეს, რა დღესაც მეთაურმა ძალაუფლება დათმო.

გახელისუფლებულმა ყმაწვილკაცობამ კი ახლა უფრო ხმა-მალლა შესძახა -დიახაც მე ვარ და ჩემი ნაბადიო და (მათი საშუალო წლოვანება ხომ ოცდაათს ლამის არ აღემატებოდა, მაშინ, როცა ძველ რომში ორმოცდასამ წლამდე კონსულად არჩევის უფლება არავის ჰქონდა, ძველ სპარტაში კი ოცდარვა კაცისაგან შემდგარ საბჭოში, რომელიც ქალაქს მართავდა, რომ მოხვედრილიყავი, სულ ცოტა სამოცი უნდა შეგსრულებოდა), მაქსიმალიზმით დაიწყო აუცილებელი რეფორმების გატარება და რეფორმად მონათლული ნგრევები, რომელიც ძირშივე უპირისპირდებოდა ქართულ მრავალსაუკუნოვან ფსიქოლოგიურ ფაქტურას, მათ კი ყოველივე უცხოეთიდან ბრმად გადმოელოთ.

მოუხედავად ყველაფრისა, მაინც მხარს უჭერდა, ხედავდა, შეცდომას შეცდომაზე უშვებდნენ მაინც ჯიუტად იმეორებდა - არ ცდება ის, ვინც არაფერს აკეთებსო. პირველი გულგატეხა მაშინ იგრძნო, როცა ლუსტრაციის კანონის მიღებაზე უარი თქვეს. რა მიხვედრა უნდოდა, საკუთარ მამაძალლებს აფარებდნენ ხელს, აფარებდნენ ხელს იმათ, ვინაც ცხოვრება "გოთვერნობაში" გაატარა და ახლაც თბილად მოკალათებული, ჰუმანურ მოსაზრებებს ამოეფარა და უტიფრად აკხადებდა - კი ბატონო მხილება კარგია, მაგრამ მათმა ნათესავებმა რა დააშავეს, ახლობლის მხილების შემდეგ, უხერხულ და მძიმე მდგომარეობაში, რომ აღმოჩნდებიანო. ახეთმა პოზიციაშ ეს კიდევ უფრო გაალიზიანა; ლიად შეუთვალა ვისაც პასუხი მოეთხოვებოდა: მაშინ მოღალატეებსაც ნუ ვამხელთ, მათაც ხომ ჰყავთ ახლობლები, მეგობრები და ოჯახები; განა მოღალატესა და სხვა ქვეყნის სპეციამისახურებში დამსმენად მომუშავეს შორის რაიმე განსხვავება არსებობსო? იმედი ჰქონდათ კომუნიზმს პატარა ნიურნბერგის პროცესს მოუწყობდნენ, მაგრამ როგორც პირველმა პრეზიდენტმა, ასევე ახლად შექმნილმა "რევოლუციურმა კომიტეტმა" უარი შემოუთვალეს. ესეც ცუდად ენიშნა. ცუდად ენიშნა იმიტომ, რომ ყოველივე უმაღლესი სამართლიანობის პრინციპით კი არა, შერჩევითი სამართლით ხდებოდა. შერჩევითი სამართალი რომ სამართალი არაა, ეს კაცობრიობამ დიდი ხნის წინ გაიგო. გაახსენდა, რომ იტალიაში ოპერაცია "სუფთა ხელების" მიმდინარეობისას დააპატიმრეს ყველა ქალაქის მერი, ყოველი მექქვეს ხელისუფალი და ყოველი მეოთხე პარლამენტარი, რის შედეგადაც ქვეყანამ თავისუფლად ამოისუნთქა. ამათ კი, არომატული რევოლუციის მესვეურებმა ეპიგრამად დაიწერეს ბოლშევიკური ლოზუნგი - ვინც ჩვენთან არაა, ის ჩვენი მტერია და ლაშის ერი ორად გაყვეს. სწორედ ეს მიაჩნდა მათ უმთავრეს (თუ არა საბედისნერო), შეცდომად.

ადგა და წერილი მისწერა ახალგაზრდა პრეზიდენტს, რომელზეც დიდ იმედებს ამყარებდა, თუმცა იმისაც კარგად ამჩნევდა, რომ მოზღვავებული ენერგია და მარადიული აჩქარება (რომელიც მის ნაბიჯებში ღიად იწერებოდა), ხშირად შეცდომებისათვის იმეტებდა. მაგრამ აღტაცებაში მოჰყავდა მის უდაოდ გაბედულ ქმედებებს, როცა ის ძალიან ბევრ დამყაყებულ პრობლემას გორდიას კვანძივით ჭრიდა. წერილში დიდის რუდუნებით ჩამოაყალიბა ყვე-

ლაფერი - რაც აშეოთებდა და ახსენებდა პირველი პრეზიდენტის დაშვებულ შეცდომებს, რომლებსაც ახალგაზრდებიც ბრმად იმე-ორებდნენ, უანგარო სამსახურსაც სთავაზობდა და წარმატებასაც უსურვებდა.

არსაიდან ხმა, არსით ძახილი!

საქმე? საქმეც ბევრი სასიკეთოდ კეთდებოდა, მაგრამ ცხრას რომ დიდებულად ჩაატარებდნენ, მეათეს ისეთ რამეს მიაყოლებდნენ, რომ აღარც წინა ცხრა გინდოდა. ზოგიერთი მდგომარეობამ, ისე გააყოყოჩა (რა გასაკვირია, ძალიან ბევრმა, როგორც პირველი პრეზიდენტის დროს, სამსახური ხომ - ან პირდაპირ პარლამენტა-რად დაიწყო, ანდა მინისტრად თუ არა, მოადგილედ მაინც), რომ არაფერს ქართულს აღარ დაგიდევდა და ქართული სულიერების პანაშვიდიც გამოაცხადა. ხალხი, ასეთ თავქარიანებს დიდი შოთას აფორიზმით: რა ყავავი ვარდა იშოვნის, თავი ბულბული ჰყონია, - ლიად დასცინოდა, რითაც აშკარად ისარგებლეს "უკვდავი" ნომენ-კლატურის წარმომადგენლებმა და გახრწნილმა "ყველა დროის საზოგადო მოღვაწეებმა" და რევანშისთვის პირველი გაუბედავი მოძრაობები დაიწყეს. ეს რომ შენიშნა, რეტი დაესხა და კინალამ მესამე ინფარქტიც მიიღო.

ეროვნულ ფასეულობათა ნივილირება გრძელდებოდა და, რასაც "თეთრი მელას" ხელისუფლება საჩვენებლად, ფორმალუ-რად, თუნდაც სიტყვით მაინც არ ეხებოდა (საქმით კი, იცოცხლე, ხრწნიდნენ მთელ გენოფონდს), არომატული რევოლუციის შემდეგ არათუ შეეხნენ, არამედ დაუმსახურებლად გალანძლეს და დააკ-ნინეს. ამის ატანას ერი და ბერი (როგორც ისტორიული ფოლიან-ტები გვიყვებოდნენ - იყო ფასეულობები, რომელიც ქართველ ერს არასდროს არაფრის ფასად არ დაუთმია), არაფრით შეეგუებოდა. მტერმა, რა თქმა უნდა, ეს ჩაინიშნა. ხოლო როცა ადამიანების ასა-კობრივი დიფერენციაცია დაიწყეს (ფაშისტები ეროვნული ნიშნით ახდენდნენ ამას, კომუნისტები - კლასობრივი) და მათმა ერთ-ერთმა ლიდერმა განაცხადა - მე ორმოცი წლის ხეც არ მინდაო; საბო-ლოოდ დარწმუნდა, ქართული სახელმწიფოს ხომალდის ზოგიერთი კაპიტანი საგანგაშო შეცდომებს უშვებდა.

თვითონ, რადგანაც ორმოცს კარგა ხნის გადაცილებული გახ-ლდათ, უნივერსიტეტიდან უცერემონიოდ დაითხოვეს როგორც

ამის, ისე უფრო მეტად მეცნიერული დამსახურების მქონე მოღვაწეთა ადგილზე ისეთები დანიშნეს, ვისი პრიორიტეტიც მხოლოდ საზღვარგარეთ მიღებული - ერთ ან მაქსიმუმ ორწლიანი განათლებით შემოიფარგლებოდა, რაც შეეხება ავტორიტეტს, იგი, თავიანთ თანატოლებშიც კი მეტად საეჭვო რეიტინგით განისაზღვრებოდა.

ყველა და ყველაფერი, რაც არ მოსწონდათ და რაც მათთვის მიუღებელი ჩანდა, ერთი მაკრატლით, ერთი ცელით და ერთი საზომით იკრი-ბიკრო იქრებოდა იმას კი ვერ ხვდებოდნენ, ოცდაათ-საუკუნოვან ისტორიის მქონე ერისადმი ასეთი უცერემონიო დამოკიდებულება ისეთ რეაქციას გამოიწვევდა რომელსაც სხვაზე რომ არაფერი ვთქვათ, მსოფლიოში ყველა დროის ყველაზე რეაქციულმა კომუნისტურმა რეჟიმმაც ვერ გაუძლო. აშკარად, პეროსტრატეს ჩამომავლები ახალ ხელისუფლებაშიც შემძვრალიყვნენ.

პრეზიდენტზე მაინც აუგა ვერ ათემევინებდით, რადგანაც ამისათვის უმთავრესი მაინც საგარეო კურსი იყო: "ნატო" და ევროკავშირი - იმ ორ ალაყაფად მიაჩნდა, მათში შეღწევა თუ მოხერხდებოდა, ქართული სახელმწიფოს ბედი სამუდამოდ დადებითად გადაწყდებოდა. საქართველოს სახელმწიფოებრიობა კი მისი ცხოვრების ერთადერთ უმთავრეს მიზნად ქცეულიყო. გაჩნდა შანსი რომ ის, რაც დიდმა დავით აღმაშენებელმა დაიწყო (დიდგორზე ორასი ჯვაროსანის გამოჩენას უზარმაზარი სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა, რომელსაც რუსები და კომუნისტები საგულდაგულოდ ჩქმალავდნენ), შემდეგ კი სულხან საბამ და მისმა თანამოაზრებმა გააგრძელეს, ნარმატებით დაგვირცხინებულიყო და საქართველო დაბრუნებოდა ბუნებრივ წიაღს - დასავლურ ცივილიზაციას, რომლის აღმოსავლეთ ფორფოსტს სწორედ თავად ნარმოადგენდა, როგორც რასობრივად, ასევე კულტურულად. ესეც არ იყოს, ქრისტიანობის დასაცავად, საქართველოს თავდაუზოგავი ბრძოლა რომ არა, არავინ უწყის აღმოსავლეთ ევროპას რა ბედი ელოდა; განა ცნობილი არ არის, რომ ევროპის ნაწილმა ჯერ კიდევ საუკუნეების წინათ აღმართა თეთრი ბაირაძი, მაშინ როდესაც საქართველო, მარტოდ შთენილი, თითქმის მთელი თავისი არსებობის განმავლობაში ხმალამდოებული იბრძოდა დიახაც - დასავლეთის გადარჩენისათვის. ეჭვი არ ეპარებოდა ახალგაზრდა პრეზიდენტის გულწრფელობაში, სჯეროდა, რომ მას ნამდილად ენადა ქვეყნის რუსეთის იმპერიისა-

გან (ამ გავეშებული მხეცისაგან, რომელიც ქართული სახელმწიფო-ებირობის ყველა დროის ყველაზე დიდი მტერი აღმოჩნდა!), დახსნა. იმასაც ხედავდა, ამის გაკეთება უფრო ძნელი იქნებოდა, ვიდრე არაპების, თურქების, მონღოლების და ქრისტიანი ბიზანტიელების ზეობისას მოხერხდა, რადგანაც ქართულ სახელმწიფოებრიობას ასეთი სიძულვილით არავინ ებრძოდა (ბიზანტიამაც ვერაფრით მოინელა, რომ დავით აღმაშენებელმა მეფის წითელი წალები ჩაიცვა), როგორც ამას რუსეთი სჩადიოდა. ეს არასრულფასოვნების კომპლექსით შეპყრობილი ერი, არიქა, ქარველები არ შემეცილონ მესამე რომის იდეაში (რომლის ფლაგმანი, ბიზანტიის დაცემის შემდეგ ისტორიულად საქართველო უნდა გამხდარიყო), ყველა ხერხით უთხრიდა ძირს ქართულ სახელწმფოს.

ასე სჯიდა: "ახლა უნდა პრეზიდენტს მხარში დგომა, თორემ თუ ისეთივე კირკიტი დავიწყეთ, როგორც ეს პირველი პრეზიდენტის დროს მოხდა, ქართული სახელმწიფოს იდეა სამუდამოდ დასამარდება და მესაფლავედ უკვე კავკასიონის ქედში გამოძვრალი რუსეთი მოგვვევლინება."

კიდევ სცადა პრეზიდენტთან დაკავშირება - კვლავ ყრუ კედელი. მესამედაც მისწერა და ისევ ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბვის გარეშე უთხრა სიმართლე. კვლავაც დუმილი. მაგრამ, როცა ერთ-ერთ მიღებაზე პრეზიდენტმა ხელი სახალხოდ ჩამოართვა და უსაყვედურა - სად დაიკარგეთ, იფიქრა: იქნებ ჩემი არც ერთი ბარათი ადრე-სატამდე არ მისულაო. მერე ეჭვმაც შეიპყრო - იქნებ გაითამაშაო, ვერც ერთი ვერ დაიჯერა და გადაწყვიტა ემოქმედა.

შეფიცულებს ჩამოუარა - რამე ვიღონოთ, გავაგებინოთ ამ ბიჭებს, თავსაც დაიღუპავენ და ქვეყანა ისევ არამზადების სათარეშო გახდებაო. შეფიცულებმა წელი ისეთი სიზანტით აითრიეს ბედშე-გუბულებს რომ ახასიათებთ.

განათლების მინისტრმა, მეტსახელად ხალხი უნიგნურობისათვის "სანტექნიკოსს" რომ ეძახდა, მათთან გასაუბრებაც არ იკადრა, მოადგილეს გადაულოცა, მოადგილე კი ისეთი ტონით ელაპარაკა, თითქოსდა ეუბნებოდა: თქვე აცუნდრუკებულო ბეხრეკებო, კუილი ველარ დაგიჭერიათ და ჩვენი ახალი კურსის გამგებლები ხართო?

ერთი სიტყვით, რევოლუციის წინ სხვებს რომ ეძახდნენ "ბაბუინებს" ახლა თავად მიეყოთ ხელი ბაბუინობისათვის.

მელანქოლიამ შეიძყრო, სახლში ჩაკეტილი, ოთახიდანაც არ გამოდიოდა. პო, სულ დაგვავიწყდა, რევოლუციის მეორე დღეს-ვე მინისტრი - მეორე ნახევარი -სახლში გამოუშვეს, გამოუშვეს და ილუზიაც არ დაუტოვეს, რომ ოდესმე სამსახურს იშოვიდა. თან მიანიშნეს, ჭუუით თუ არ იქნები სატუსაღოს კედლებს გალესინებთო (იმ პერიოდში ყველა ყოფილ თანამდებობის პირს იჭერდნენ, ფულს მოატანინებდნენ და უშვებდნენ). კიდევ კარგი ორივე ბიჭი საზღვარგარეთ მოღვაწეობდნენ, თორემ, ვინ იცის, რას დამართავდნენ.

უმუშევრად დარჩენილი ცოლ-ქმარი ერთმანეთს კარგა ხანს თვალს არიდებდა, სიტყვასაც არ უცვლიდა ერთმანეთს, მაგრამ როდემდის?! ერთხელაც ქალმა კარი შემოაღო და უკმეხად უთხრა:

- ტელევიზორს ხმა დაუწიე, ყურები გამომეჭედა.

ქალის უხევს ტონს ნაკამათება მოჰყვა რაზეც ცოლადმობრუნებულმა იფეთქა და გეზილქორივით დააცხრა:

- შე უქნარავ, არაფრის მაქნისო, ხომ მიაღწიე საწადელს, ხომ დამსვი სახლში და თავადაც უსაქმურად გდიხარ, - დაინახა ქმარმა გულზე ხელი საეჭვოდ მოისვა, - დღესვე გული რომ გაგისკდეს ლირსი იქნები. არ გეგონოს, შენს გადასარჩენად თითი გავანძრიო, კაი ბაგაზე მყავდი დაბმული და რატომ ვერ შეიშთვინეო.

შეტევის დაწყების პირველი წამიდან მოთმინებით უსმენდა, თუმცა ზიზღი და სიძულვილი ყელში აწვებოდა და როცა ქალმა ბაგაზე დაბმა ახსენა მოთმინებამ საბოლოოდ უღალატა.

ქალი მაშინ მოვიდა გონს როცა გაწნულმა სილამ ლოყა წითლად აუვარვარა. შეცბა და შედრკა, ქმარს თვალებში ჩახედა და იქ, ისევ ის ვაჟუაცი დაინახა, რომელიც ასე უყვარდა, რომელსაც დანებდა და რომელსაც მთელი ცხოვრება ეჯიბრებოდა.

რაღაც ამოილუდლუდა და მოწყვეტით ჩაეშვა სავარძელში. სიტყვის თქმა დააპირა, მაგრამ არაცნობიერიდან უკარნახეს, რომ ყველაფერი დამთავრდა და მოთქმით ატირდა.

საერთოდ, სიყვარული და სიძულვილი ადამიანს თავისი ჭეშმარიტი არსის შეცნობაში ეხმარება, მაგრამ ვაი იმ უამს, როცა ეს ორი გრძნობა ერთმანეთში გადაიხლართება. ეს არათუ დასასრულია, არათუ ტრაგედიაა, არამედ ორი სამყაროს აფეთქებაა.

ორივე მიხვდა - ცხოვრების რინგზე გონგმა ჩამოკრა. მატჩი დასრულდა, ცხოვრების ტატამზე პაექრობამ ორივე დაამარცხა და

ორივე სრულმა სინანულმა მოიცვა. იმ წამს ორივემ დაინახა, რომ მთელი ეს ხანი რაღაც თავისებური, უცნაური გრძნობით ყვარებიათ ერთმანეთი (და ახლაც უყვარდათ), რას არ მისცემდნენ დრო ხუთით უკან რომ დაბრუნებულიყო. ახლალა გაიცნობიერეს, ისიც ბედნიერება ყოფილა, თავთავიანთი თთახებიდან ქურდულად რომ უთვალთვალებდნენ ხოლმე ერთმანეთს.

თავისი ნივთები მოყარა, ჩანთაში ჩაჩურთა, სახლის გასაღები სავარძელში კუტად ქცეულს ფერხთით დაუგდო და თვალი უკანასკნელად შეავლო - შეეცოდა, ძალიან შეეცოდა, მაგრამ გამეხებამ მაინც თავისი გაიტანა.

ძველ, მიტოვებულ ბინას მიაშურა. კარი მიიხურა და საწოლზე მიეგდო. დროის შეგრძნება დაკარგა. გათენებამდე ასე თვალ-დაჭყეტილი იწვა. განთიადისას გადაწყვიტა გონების დღიურის ჩანაწერები ქალალდზე გადაეტანა, ნამდვილ დღიურებად ექცია - ეს იქნებოდა მისი ჭეშმარიტი აღსარება. აღსარება მეობის და თვითობისა. პირველი ფრაზა უცბად ჩაინიშნა: "ჩემი ცხოვრების ბედაურები ლაფში ჩაფლულან და არ ვიცი, თავს დააღწევენ თუ სიმონ პირველივით ვერაგი ბედისწერის მოგზავნილები მოგვისწრებენ და მეც დარჩენილი დროის გატარება "იედი-ყულის" ციხეში მომიწევს. პატიმრობას კი გავუძლებ?" ვერა, ვერ გავუძლებ, - უკვე ზეპირად გასცა პასუხი. სუნთქვა გახშირებოდა, ტახტზე წამოწვა. გაახსენდა მეორე ინფარქტიც ასე წამოეპარა. გაირინდა. გულის ცემას მიაყურადა. საბედნიეროდ პულსაცია ნელ-ნელა კალაპოტში ჩადგა და გულიც ჩადგა საგულები. დედა გაახსენდა - ამ სიტყვებით აწყნარებდა ხოლმე აფორიაქებულ, დააფრთხალ, პატარა ბიჭს. ნალველში დაიძირა და დიდხანს დაბორიალობდა მოგონებებში. შუადღე გადასულს მომჯობინდა - "ძნელი ყოფილა აღსარების თქმა", გაიფირა. ტელეფონს გადაწვდა, კულტურის მინისტრის მისაღებში დარეკა და აუდიენცია ითხოვა. არასცალია და უახლოეს ხანებში ვერც მიგიღებთო, - უპასუხეს უკმეხად. მაშინ პრემიერ-მინისტრის სამდივნოში გადარეკა, კარგად იცნობდა პრემიერს - სტუდენტი ბიჭი პირველად მან დააკვალიანა. აქაც, მართალია ზდილობიანი, მაგრამ მაინც უარი მიიღო. სიმწრით ჩაეცინა და კიდევ ერთხელ (ადრე ეს პირველი პრეზიდენტის ერთ-ერთ უახლოეს თანამებრძოლს უთხრა), მოუწია იოანე მოციქულის სიტყვების გამეორება: "თავია-

სიანებთან მივიდა იგი, და თავისიანებმა არ მიიღეს იგი". ისევ დღიურს მოუბრუნდა, ჩანერა: "სამშობლოს ხელისუფალი ხელს რომ აუკრავს და თავისიანს თავისიანად არათუ მიიღებს, არამედ დაამცირებს, ღირსებას შეულახავს, ასეთი კაცი შეიძლება სამშობლოს წინააღმდეგ წაკიდეს და ახლა მესმის გიორგი სააკაძისა, რომელმაც რა არ გაილო საკუთარი ქვეყნისთვის და მერე ამ ქვეყანამ იმ ზომამდე მიიყვანა, რომ ხმალიც კი აღმართა მის წინააღმდეგ. იყო ასეთი კაცი ანათემას გადასაცემი? მე მგონი არა." წერტილი დაუსვა, რაღაც მოუსვენრობის გრძნობა დაუუფლა. მალე რომელილაც იმპულსმა ამცნო - ცდებოდა ასე რომ სჯიდა. "სამშობლო ხომ აბსოლუტური ჭეშმარიტებაა და მის წინააღმდეგ წასვლა არც ერთ შემთხვევაში არაა გამართლებული" - შეეპასუხა საკუთარ ნააზრევს. ჩამოჯდა, ჩანერილი გადაიკითხა, ხმამალლა თქვა: არა! ნანერი ამოხია, ნაკუნებად აქცია. ფანჯარა გამოალო, გადაყარა. იცოდა ამ ოში თუ გამარჯვებული არ გამოვიდოდა, წასული იყო მისი საქმე და მაშინ იმ ნაკაცართა რიგებს შეუერთდებოდა, თბილისის ბაზრობები, სამიკიტონები და თავშესაფრები, რომ გაევსოთ. "ნეტავი რომელი საათია?" - ჰკითხა თავს და წამს გალაკტიონის სტროფი გამოეხმიანა:

"სამის შეიძლება იყოს მესამედი,
მაგრამ ხედავ მაინც წყვდიადია,
კივის სადგურიდან ზარი მეცამეტე -
რომელი საათია, რომელი საათია..."

ავად ჩაილიმა, გაიფიქრა - მალე წასვლის საათიც დადგება. სასოწარკვეთამ მოიცვა. მეუღლე გაახსენდა, ბათუმის სასაფლაოზე რომ განისვენებდა. ყველაზე უფრო ის დაუდგებოდა გვერდში. მხოლოდ მისი განუმეორებელი სიმშვიდე დააშოშმინებდა. გულგატეხილობამ თავის საკანში გამოკეტა, კარი საგულდაგულოდ ჩაურაზა და საწოლზე მიაგდო.

დღე ღამეს მისდევდა, ღამეს - დღე, ეს კი უხმოდ გაშტერებული ეგდო საწოლზე. გახდა, ჩამოდნა, მაგრამ ყურადღებას არაფერს აქცევდა. საშველი მოულოდნელად ტელეფონიდან მოვიდა; ტელეფონმა იმდენი რეკა, იძულებული გახდა ყურმილი აელო. ასე შეიტყო, რომ მავანს, მის ტოლსა და სწორს გული გასკდომოდა, მა-

ვანს ტვინში სისხლი ჩაექცა, ვიღაც აივნიდან გადახტა, თუ მტკვარში გადაეშვა... მისი კბილა ბიჭები და არა საპყრები, როგორც ზოგიერთმა უწოდა, პანტაპუნტით ტოვებდნენ ქვეყანას. სამზეოს ემშვიდობებოდნენ ისე, რომ ამ შესანიშნავი პიესებიდან სპექტაკლის გამართვა არ მოხერხდა.

უცნაურია, მაგრამ მდგომარეობიდან პანაშვიდებზე და დასაფლავებებზე სიარულმა გამოიყვანა. პანაშვიდის და ქელების დარბაზები სადისკუსიო კლუბებად გადაიქცა, სადაც გაუმართავი სპექტაკლები გულს იოხებდნენ, მაგრამ როცა აღმოაჩინა, პანაშვიდები და ქელებები, მისი ცხოვრების ყოველდღიურობად ქცეულიყო, შეცბუნდა, სერიოზულად შეცბუნდა. ძალები მოკრიბა - პირველი ცოლის ვნება და მეორის შეძახილი მჭირდებაო, - წაეანგლა თავს და ცოცხლად დარჩენილ ტოლ-ბიჭებს კიდევ ერთხელ ჩამოუარა, იმათ მიაკითხა, კომუნისტურ ბნელეთს რომ არ უშინდებოდნენ და დამლიან მხეცთან ბრძოლაში ფსონად საკუთარ სიცოცხლეს დაუფიქრებლად დებდნენ სასწორის პინაზე. ლამის ვერც ერთი ველარ იცნო - მთელ საქართველოში მცხოვრები ვაჟუაცები ისე დაეჯაბნა ცხოვრებას, ეგონა, ვიღაც სხვა კაცები ესალმებოდნენ, ეხვეოდნენ. უმძიმეს ყოფას შეგუებულთა შუშის თვალები ერთ დიდ განურჩევლობას ასხივებდნენ. გენიალურია რუსთაველი - იგი მიენდო სოფელსა, ვინცა თავისა მტერია. სოფელს მინდობილი საკუთარ თავს მტრებად მოვლენოდნენ, მხრებჩამოყრილები თავს (ხშირად უაზროდაც), აქიცინებდნენ. უნდოდა შეეძახა - რა მოგივიდათ, ძმებო ჩვენ ხომ ჩვენი სათქმელი ბოლომდე არ გვითქვამსო, მაგრამ მიხვდა - ისინი უბრალოდ დააქიცინებდნენ თავს, გაულიმებდნენ და ქელების სუფრას მიუსხდებოდნენ. ქელების სუფრაზე სიარულს იმათაც მოუხშირეს, ვინაც არომატულმა რევოლუციამ სავარძლიდან გადმოყარა და მსუყელუკმა გამოაცალა, მაგრამ ისინი ამ პოლიტიკურ კლუბად ქცეულ მუქთა პურმარილზე ტკივილის გასაზიარებლად კი არ მოდიოდნენ, არამედ შხამისა და ბოროტების დასათესად დაძვრებოდნენ. მოგისხდებოდნენ გვერდზე და იმ საშუალებებზე გიყვებოდნენ, რომელსაც ქვეყანაში ისევ დიდი ღამე უნდა მოეყვანა, მაგრამ ამას ისეთ აფერადებით აკეთებდნენ, რომ კარგ მხატვარს შეშურდებოდა. მეხუთე კოლონა ლამის ღიად ირჯებოდა, მაგრამ ხელისუფალთ ლუსტრაციის კანონის გაგონება მაინც არ უნდოდათ. რევანშის-

ტებმა კი მოსკოვს სიარულს მოუხშირეს. ეს მოღალატები, ზუსტად იმ გზას იმეორებდნენ, შუა საუკუნეებში ქართველი შადიმანები, რომ გადიოდნენ, ოლონდ ჩრდილოეთის მაგივრად სამხრეთისაკენ. რიგში ჩამდგარნი, სპარსეთის შაპის კარზე ისფაპანში, თუ თურქეთის სულთანის კარზე სტამბოლში, ერთნაირად ეხვეწებოდნენ დამპყრობლებს - მოგვეცით ჯარი, დაგვიჭირეთ მხარი და ნახავთ რარიგ ავაოხრებთ საქართველოს და როგორ დაჩოქილს მოგვვრით! თანაც ერთმანეთს თვალებს უბრიალებდნენ და შაპსა თუ სულთანს ყოველგვარი ბინძური მეთოდებით (რა თქმა უნდა საქართველოს ხარჯზე), უმტკიცებდნენ ერთგულებასა და შეუცვლელობას. მოსკოვში მორქენალნიც ამ არამზადათა კოპორტის ჩამომავლები ბრძანდებოდნენ, და ისინი, ერთი ჯიშის ნაძირლები, ოცდამეერთე საუკუნეში არათუ განსხვავდებოდნენ წინამორბედი იუდებისგან, არამედ დალატის დიაპაზონში აჭარბებდნენ და სჯაბნიდნენ კიდეც, შუა საუკუნეების წყეულ წინაპრებს. ნიღბად კი საქართველოს ინტერესები აეკრათ პირზე. ეს როგორც იუდას ჩამომავლებს ეკადრებოდათ. იუდამაც ხომ ქრისტეს გაყიდვა ქრისტესავე ინტერესებით გაამართლა. და ესენიც, როგორც მაშინ, საუკუნეების წინ, დღესაც აცხადებდნენ: (ადრე სპარსეთისა და თურქეთის), რუსეთის, ჩვენი დიდი მეზობლის გარეშე, საქართველო ვერ იარსებებსო. ასე რომ, მარადიულად უცვლელია მოღალატის ლოგიკაც, ფანტაზიაც და უზნეობაც. საქართველომ კი ერთხელ და სამუდამოდ უნდა გაარკვიოს ვინ-ვინ არის, მიხედოს თავის გზას, მოეშვას გულუბრყვილ "ჩერჩეტივით" პირლია სიარულს თორემს...

ხალხმა მასობრივად ეკლესიას მიაშურა. ახლა მხოლოდ უფლის იმედილა ჰქონდათ. რწმენა ბევრისათვის გადარჩენის საშუალებად იქცა და ლამის ფანატიზმამდე მივიდა. ეს კლერიკალებმა პოლიტიკაში ჩარჩვის საბაბად გამოიყენეს და ეკლესიამ პოლიტიკური ფუნქციის მითვისება დაიწყო. გაჩნდა საშიშროება, რომ ხელისუფალთ საერო სახელმწიფოს სადავეებს ის ადამიანები შეეცილებოდნენ, ვისაც ანაფორა ჩაეცვა და საეკლესიო კატეხიზმოს განუხრელი სიმკაცრით ნერგავდა. მათი სიტყვა უაპელაციოდ უნდა ყოფილიყო მიღებული, მკაცრი (ხშირად სასტიკიც) სასჯელიც კი უსიტყვოდ უნდა შეგესრულებინა, სისასტიკე რომ უფლისთვის უცხოა, ამას არაფრად დაგიდებდნენ. საქმე ისეთ აბსურდამდე მივიდა, რომ მარ-

თლმადიდებლობა, ქრისტიანობის ნაწილი და შტო, ლამის ცალკე რელიგიად ცხადდებოდა. ყველა ქრისტიანული კონფესია მართლ-მადიდებლობის გარდა, მწვალებლობად აღიქმებოდა და მათ წინა-აღმდეგ ლამის ახალი ჯვაროსნული ლაშქრობა წამოეწყოთ. ეკლე-სიის ზოგიერთი მსახურნი იმას სჩადიოდნენ, რაც ქართულ ეკლესი-ას შუა საუკუნეებში არ ჩაუდენია. ჩვენ ხომ ტოლერანტობით გამო-ვირჩეოდით, ახლა კი ყველას ქოქოლასა და წყველას უთვლიდნენ.

ქვეყანა ერთი უკიდურესობიდან მეორეში გადაეშვა და მშვე-ლელი არ ჩანდა. როცა ერთ-ერთი ქრისტიანული, ოღონდ არამარ-თლმადიდებლური დღესასწაულის (უფრო გართობის) ჩატარების წინააღმდეგ აქოჩრილ ფანატიკოსებს წინ გადაუდგა და სალალო-ბოდ გამოსული ახალგაზრდები არ აცემინა, სულ ჯოხები უქნიეს და საცემრად იწიეს. არადა რიტუალს, რომელსაც ეს ახალგაზრდე-ბი ასრულებდნენ ვერაფრით განასხვავებდით ბერიკაობისა თუ ჭი-აკოკონობისაგან, მაგრამ სარბიელზე გამოსული კრელიკალი თავის კონფესიურ დიქტატურას ამყარებდა, არაფერს დაგიდევდათ და ახალ ვერპს ჰქმნიდა. თუმცა მაცხოვარი მთელი კატეგორიულობით აფრთხილებდა ცოდვილთ - არა დაისვათ კერპიო, მაგრამ ვინ იყო გამგონი - ახლა ეს აძლევდათ ხელს და, მაშასადამე ეს იყო სწორი.

მანაც თავი ჩაქინდრა და ერთ-ერთ შეფიცულს, რომელსაც ხე-ლისუფლება წყალობდა, საყვედურის ტონით მიმართა: ქართული სახელმწიფოსთვის პარლამენტს გარეთ დარჩენილებს არავიზე ნა-კლებად არ გვიბრძოლია და როგორ შეიძლება ჩვენი ასეთი იგნო-რირებაო. პასუხად მიიღო: თუ რამეს აკეთებდით, თუ იბრძოდით, თქვენი სამშობლოსთვის იღწვოდით და ახლა რა სამაგიეროს მო-ითხოვთ ჩვენგან ჩემო ბატონოო. ამ პასუხმა ისე გააცხარა, ლამის საკუთარი თავის კონტროლი დაკარგა, მაგრამ თავს მოერია და რაც შეეძლო დინჯად შეეკამათა: "სამშობლოს იდეა, დედის იდეის ტოლ-ფასია და, შვილი კარგად რომ მოიქცევა, დედა აუცილებლად თავზე ხელს გადაუსვამს, შეაქებს, შეიძლება ეამბოროს კიდეც თავის ნა-შიერს, ყოველ შემთხვევაში მადლობას მაინც გადაუხდის, თქვენ კი ბოროტი დედინაცვალივით გვექცევით". იმ დღიდან იმ შეფიცულის სახელი აღარ უხსენებია - დაკარგულად გამოაცხადა და სიმბოლუ-რად ჭიქაც წაუქცია.

მარტოდ რომ რჩებოდა გაგულისებული საათობით სცემდა ბოლთას, მაგრამ რევანშისტების ბანაკში, ვერ გადაბარგდებოდა,

ეს ზუსტად იცოდა. ნომენკლატურის რევანში სახელმწიფოსთვის კატასტროფად გადაიქცეოდა და ისედაც დეგრადაციის შარაზე დამდგარი ერი საბოლოოდ დაიქცეოდა, რასაც ასე ელოდა საქართველოს დაუძინებელი მტერი ჩრდილოელი დათვი.

საქართველოს სახელმწიფო - ეს მარადიული გეიზერი, გამყინვარებულ ჩრდილოეთს ჭირის დღესავით სძულდა, მაგრამ ფაქტზე წასწრებული ბოზი ცოლის არ იყოს, არაფრით აღიარებდა ამას. საქართველო კი გეიზერად ყოფნას აღარ სჯერდებოდა და ვულკანად უნდოდა ქცევა. რუსეთს ცოფი ერეოდა (ქვეშაც ისვრიდა), ემანდ სხვა დაჩაგრულ-დაპყრობილ ერებსაც არ მოუნდეთ და მოესურვოთ თბილ დინებად ქცევაო, - წართმეულ აფხაზეთსა და სამაჩაბლოს აღარ სჯერდებოდა, ქვეყნის გულის - თბილისისკენ მოიწევდა.

ამის თვალს ეს როგორ გამოეპარებოდა. ხედავდა შავ სუდარას - ქვეყნისათვის რომ იკერებოდა, მაგრამ მარტო რას გააწყობდა. თავის დოსტების შემხედვარემ, მანაც ხელები ძაბუნად ჩამოყარა. ამ ქვეყნისათვის ზედმეტი გამხდარიყო, წასასვლელი კი არსაით ჰქონდა. როცა გაიგო მისი სიყრმის მეგობარი, რომელთან ერთად აბრუნა ცხოვრების დოლაბი, საიდუმლოდ ბერად აღკვეცილიყო, საშინლად აფორიაქდა - თავის ყოფა იმ შუქნიშანს აგონებდა, რომელზეც მწვანე შუქი ჩამრქალა, ყვითელი უძლურად ციმციმებს და სადაცაა წითელი აინთება.

ყოველივეს დიდი უბედურებაც დაემატა - მის ძმას ფილტვის კიბი აღმოაჩნდა და დიდმარხვის დღეებში გარდაიცვალა.

ჩაკვდა. ჩაკვდა, როგორც კაცი; ჩაკვდა, როგორც პიროვნება, ჩაკვდა და ლეშად იქცა. ცხოვრება ნაცარტუტად გადაექცა. ლოდინი, ლოდინი ხვალინდელი დღისა, ლამაზად იმედსაც რომ ეძახიან, სიცოხლეზე ადრე გარდაცვლილიყო. ლეშად ქცეულს სიკვდილის-თვის მოეგო მარათონი, რადგანაც მოარულ გვამთან მისი გამოცხადება ველარავის შეაშინებდა. ანი გინდ მობლაყუნებულიყო და გინდ არა. მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა - სიკვდილისთვის დაესწრო და გარდაცვლილიყო. ასეთი რამ მითებშიც არ გაეგო.

ეკლესიური რომ ყოფილიყო, მეგობრის კვალს გაჰყვებოდა და სადმე გადაკარგულ მონასტერში გააგრძელებდა არსებობას, მაგრამ ალქიმიკოსად შობილი კეთილი ქრისტიანი ვერ გახდებოდა.

იმ ღამეს სიზმრად მამლუქები გამოეცხადნენ. რატომ, საიდან მოვიდნენ, რა უნდოდათ, ვერ გაეგო. საბრძოლოდ აღჭურვილები

ისხდნენ და ვიღაცას ელოდნენ. იქნებ მას? მამლუქებთან რა აკავშირებდა? არაფერი. არც საერთო ჰქონდა მათთან და არც არასდროს ყოფილა მათი ცხოვრებით დაინტერესებული. ის კი არადა, პირამიდებთან განთქმულ ბრძოლაში სადაც ნაპოლეონმა დაასამარა მამლუქთა დიდება, პირველი კონსულის მხარე ეჭირა და ახლა საიდან გამოჩნდნენ??? მასთან რა საერთო ჰქონდათ? გაოცებას ვერ ფარავდა, მაგრამ ეს ზმანება რაღაცაზე რომ მიანიშნებდა, ამას ცხადად, მთელი არსით შეიგრძნობდა. ერთი კვირის თავზე სიზმრად ახლა სფინქსმა "მოინახულა", ამეტყველებული თვალებით რაღაცას ანიშნებდა. იქნებ საიდუმლოს? იქნებ ისტორიის სიამაყეს ადგილზე უნდა ხლებოდა - საიდუმლოს გასაშიფრად?! გაურკვევლობის შიში მაჯლაჯუნასავით შემოაწვა და, ეგვიპტეში უნდა ნავიდე როგორმეო, ახირდა.

ქაიროში წითელ ჰარასკევს დამით ჩაფრინდა. ძილში კვლავ მამლუქები გამოეცხადნენ. სფინქსი იქვე იდგა - იდუმალი მზერით ათვალიერებდა მეომრებს, მერე მზერა მისკენ გამოაპარა და მასში ჩაბუდებულმა საუკუნეთა ნაღველმა ისეთი სევდა მოჰკვარა, რომ არ გაღვიძებოდა ალბათ გული გაუჩერდებოდა. ველარ დაიძინა, მალე გათენდა. სიზმრიდან გამოყოლილი უჟმური მოსვენებას უკარგავდა. წაიხემსა და პირამიდებს მიაშურა.

იმდენი ჰქონდა ნაკითხული პირამიდებზე, სურათებსა თუ ფილმებში იმდენჯერ ენახა და ეყურებინა, ნარმოსახვაშიც იმდენჯერ გაეცოცხლებინა, რომ მათი ნახვა თუ კიდევ გააოცებდა აღარ ეგონა. მაგრამ თვალახელილი ბრმა ნათელის სიდიდეს რომ დაინახავს და აღტაცებისგან შეკრთება, ეს რა დიდებული, დაუჯერებელი რამ ყოფილა ნათელიო, ისე მოუვიდა. უყურებდა კაცთა მოდგმის შექმნილ საოცრებებს და უკვდავებას იჯერებდა. ისტორიის სიამაყეს - სფინქსს მიუახლოვდა. მისი სიბრძნე ეფინებოდა არემარეს და ირგვლივ სასო მდუმარებას ამეფებდა. დიდხანს, დიდხანს შესცეკროდა და მის დაბერებულ ნაოჭადქცეულ სახეში მთელ ათასწლეულებთან ერთად საკუთარი ცხოვრების განვლილ წლებსაც ლანდავდა.

ისე მოსალამოვდა ვერ გაიგო. უკანასკნელი ტურისტული ავტობუსით დაბრუნდა ქაიროში. ერთხანს სასტუმროს მეოცე სართულის აივნიდან გადაჰყურებდა ღამის ქაიროს, არაბულად ალ-ქაპირად წოდებულს ადგილობრივები "მაშრ"-ად რომ მოიხსენიებენ,

რაც გამარჯვებულს ნიშნავს. გაჰყურებდა დამარცხებული გამრჯვებულს და გული სწყდებოდა.

უცბად გააზრა, რომ, მართლმადიდებლური აღდგომის ღამე იდგა და კოპტები, ეს ნალდი ეგვიპტელები გაახსენდა. ისინი ხომ უძველესი მართლმადიდებლები იყვნენ და გაგონილი ჰქონდა, ქაიროში, მილიონამდე კოპტი კიდევ ცხოვრობს.

ვესტიბიულში ჩავიდა მეტრ დოტელს ჰეკითხა:

"აქ სადღაც კოპტების კვარტალია, ვერ მიმასწავლით, იქ როგორ მოვხვდები?"

"ოოო, მენაგვეთა ქალაქში გნებავთ? იქ დღეს დიდი დღესასწაულია."

"ვიცი, მეც ქრისტიანი ვარ."

"ორთოდოქსი?"

"დიახ, ორთოდოქსი მართლმადიდებელი."

"მაში, მოზეიმებს უნდა შეუერთდეთ. მანსარდაზე ავიდეთ, იქიდან მთელი კვარტალი ხელის გულივით მოსჩანს."

ლიფტისკენ წარუდღვა.

"მენაგვეთა ქალაქს რატომ ეძახით მათ დასახლებას?"

"შეურაცხყოფის მიყენება არც მიფიქრია. უბრალოდ კოპტები ნაგვის გადამამუშავებელი ქარხნების მონოპოლიას ფლობენ, რითაც კარგა გვარიან ფულს შოულობენ. იქ მღვიმეში, წმინდა სიმონის ისე-თი ტაძარი ააშენეს, რომ თხუთმეტი ათასი ადამიანი ეტევა, - ლიფტიდან გადმოვიდნენ, - ნამყოფი ვარ, დამიჯერეთ, საოცრებაა."

"თქვენ ამას ამბობთ, მუსლიმი კაცი?"

"ვითომ რატომ არ უნდა ვთქვა. ჩვენ რომ მოვედით ისინი აქ დაგვხვდნენ, ძირძველი ეგვიპტელები ეგენი არიან, ფარაონთა ჩამომავლები. დღეს, ერთად უპრობლემოდ ვცხოვრობთ და ამით ვამაყობთ კიდეც, აქეთ მობრძანდით."

სპეციალურად ტურისტებისთვის გაკეთებულ ბაქანზე გაიყვანა.

"აი, მოშორებით, ასე სამი კვარტლის იქით, რომ გაჩახჩახებული რაიონი ჩანს, ეგ გახლავთ მენაგვეთა ქალქი, ფეხით სულ რაღაც ნახევარი საათის სავალია."

"დიდი მადლობა. მაგ ქალაქის სიახლოვეს დიდი ტერიტორია ჩანს, ის რატომა ჩაპნელებული?"

"ეგ მამლუქთა მიტოვებული სასაფლაოა. თუ სასაფლაოს გზით წახვალთ უფრო მოკლე კია, მაგრამ არ გირჩევთ მაგ გზით წასვლას.

მანანწალების თავშესაფარია და შეიძლება კობრასაც გადაეყაროთ. დღისითაც კი ერიდებიან მანდ გავლას."

"დიდი მადლობა, თქვენგან დავალებული ვარ."

"რას ბრძანებთ: სტუმართან ვალი მოვიხადე, ეგ არის და ეგ. კი- დევ ერთხელ გთხოვთ, ფეხი არ შეგიცდეთ მამლუქთა სასაფლაოზე."

ტანთ გამოიცვალა, აუჩქარებელი ნაბიჯით "მენაგვეთა ქალა- ქის" გზას დაადგა. სასაფლაოს რომ მიუახლოვდა, ფეხი აითრია, შედგა რაღაც ძალა ანდამატივით იზიდავდა, უხმობდა. თითქოს ძა- ხილიც შემოესმა.

"უნდა შევიდე, მართლა ჩვრად ხომ არ გადავიქეცი. რა უყავ შე- ნი "იგავმიუწვდომელი გაბედულება", - ლამის დაცივნით შესძახა თავს, - ვინ იცის, რამდენი შენი თანამემამულე წევს აქ და საუკუ- ნეები ელის, რომ ოდესმე ალდგომის ლამეს მოვა ვინმე ქართველი და მამაპაპურად ჩასძახებს საფლავში - ქრისტე ალსდგა, ბიჭებო, გიხაროდენ!"

ამ არგუმენტმა გადამწყვეტი როლი ითამაშა. საათზე დაიხედა თორმეტი დაწყებულიყო. ნაბიჯი გაბედულად გადადგა. მიდიოდა და აკვირდებოდა აკლდამებს, რომელთაც ნათელ ლამეში მეტი სიკუმშე შეეძინათ. ქვებსა თუ მავზოლეუმის ტიპის სარკოფაგებს ყურანი- დან ამოკრეფილი სურები ამშვენებდა, ეპიტაფიები მიცვალებულის ცხოვრებაზე ტკბილად ყვებოდნენ. მოზრდილმა, თაღისებურად გა- დახურულმა აკლდამამ დააინტერესა. შესვლა გადაწყვიტა. მობი- ლური ტელეფონი მოიძია, სიბნელეში ამით გავანათებო, გაიფიქრა. გახსნა ვერ მოასწრო, ნაბარბაცდა და ჩანგრეულ აკლდამაში პირქვე ჩაეშვა. ჩავარდნის ელდას ვიდრე გააზრებდა ძუძუსთავზე რაღაცამ უკბინა და სისინით გასრიალდა. სწრაფად ამოტრიალდა. ნაწილობ- რივ ჩამოშლილ ცას ჰქიდა თვალი. ცას სისხლისფერი ედო.

ნამოდგომა არც უცდია ერთხანს გარინდული იწვა. ნაკბენი ენ- ვებოდა, მწარედ ტეხავდა. შეამჩნია, ხელები უსივდებოდა. თვალე- ბიც აუჭრელდა. ძალა მოიკრიბა, ცას რაღაც გაუთვითცნობიერე- ბელი იმედით ახედა და უზაკვალობა ეწვია. მიხვდა მამლუქებთან მამლუქი მოსულიყო, და სიზმარიც გაახსენდა. მარტო თვითონ კი არა, ისინიც მამლუქები იყვნენ ახლა საქართველოში ყველასგან უარყოფილები სანთელს რომ ანთებდნენ, გალახულები მაინც ზე- იმობდნენ და უფალს შენდობას სთხოვდნენ. დიას მამლუქები! სამ-

შობლოს მიერ მედროვეებზე გაყიდულნი, ვერაგ დროების მიერ და-
მარცხებულნი და მაინც მისი მონები. და ახლა, აღდგომის ღამეს,
ერთი მათგანი თავის დოსტებთან მოსულიყო, რათა აღსარებასა-
ვით ეთქვა თავისი თავგადასავალი, და მერე მათ გადაეწყვიტათ -
შეარცხვინა თუ ასახელა მამლუქთა მოდგმა!

ლიმილის მაგვარმა გადაურბინა გათეთრებულ სახეზე.

გულის ჯიბიდან პასპორტი ამოიღო, რის ვაი-ვაგლახით შარვ-ლის ჯიბიდან სანთებელა ამოაცურა, აანთო. პასპორტი თავის სურათზე გადაშალა, რამოდენიმე წამს უყურა, ცეცხლი წაუკიდა. კარგად რომ აალდა და ხანძრად იქცა რაც შეეძლო შორს მოისროლა. ალექსანდრე მაკედონელის ანდერძი გაახსენდა: ხელებგაშლილი დამასაფლავეთ, რომ მთელმა მსოფლიომ დაინახოს რა მიმაქვს ამ ქაფებით - დაუბარებია მთავარსარდალს.

მიტკლისფერმა გაღიმებამ დაუფარა პირისახე. მიტკლისფრად იღიმოდა ვაჟუაცი, ბედისწერამ საკუთარი სამარეც რომ არ აღირ-სა და სხვისი საფლავის მოზიარე გახადა. ზეცას გაუშტერა თვალი. რაღაც შევბის მაგვარს გრძნობდა. არაფერს დარღობდა, არაფერს. გამობრუნებას ხომ არაფრით დაუშვებდა. დედოზარის ხმა ჩაესმა, მენაგვეთა ქალაცეში ზარებს აგუგუნებდნენ.

აღდგომა დამდგარიყო. ზარები გამალებით რეკლენენ და ქვეყნიერებას ამცნობდნენ ყველაზე დიდ სასწაულს, უფლის ძის მკაფიოებით აღდგომას. ურუანტელმა დაუარა, რადგანაც აჩრდილ-ნი შენიშნა. დააკვირდა და იცნო. სიზმრად ნანახი მამლუქები მოდი-ოდნენ. მოდიოდნენ სამშობლოს მიერ გაყიდულნი, ცოცხლად გამო-ტირებულნი და დავინიჭებულნი. აკლდამაში შემოვიდნენ, დასხდნენ, გულზელი დაიკრიფეს და გულსაკლავად გაშეშდნენ. ცივმა ნამა დაუფარა მთელი სხეული, ურუანტელმა ისევ დაუარა და მთელი არ-სით შეიგრძნო - აღდგომის მალები შემობრძანდა დაცემულ სულში.

მამლუქები წამოიშალნენ, ხმლები იშიშვლეს, ყანკილური ენერგიის მოზღვავება იგრძნო და ცხადად დაინახა - მასაც ცეცხლვანი გორდა ეჭირა ხელში. ყველამ ერთად ყიუინა დასცეს და ასე ყიუინით გაემართნენ ახალი ბრძოლების გასამართად.

18 ნოემბერი, 2009 წელი

ნოველის პუტი კარი

ოცნება ქმნილის შექმნისა

მთვრალი ვიყავი, ალბათ, ამიტომაც უყოფმანოდ დავთანხმდი.

შემორჩენილი თმა სულ გათეთრებია, თვალები ჩაწითლებია (ოდესალაც ლურჯი მქონდაო, ხუმრობს ხოლმე), მოგრძო სახე აქვს, ჩეუბში მონგრეული ცხვირით და დახვეწილი ნაკვთებით. ავთო პროფესიით მოქანდაკეა.

დღეს მისი დედისერთა ქალიშვილი საქორწინო მოგზაურობაში გავისტუმრეთ. სადგურში ამიტყდა, სახელისნოში ავიდეთო. სასმელიც რომ არ იყოს, ავთოსთან მაინც სახალისოა ყოფნა: შესამური ბა-ასი იცის. დამაჯერებელი, ოდნავ აჩქარებული, ლოთობისგან გაბზარული ხმით ლაპარაკობს. როცარამეს გიყვება, მთლიანად გიპყრობს, გაფიქრებს, მოქმედებისკენ გიბიძებს. ისე გამოქარგავს აზრს, რომ ყველა, ვინც ვუსმენთ, მისი ნაქარგის სადღეგრძელოს ვსვამთ.

ავთოს სტუდენტობის წლებში, აღმა-დაღმა სიარულისას და-ვუახლოვდი. საერთოდ, თავის ტოლებთან თითქმის არ მეგობრობს, მეგობრებად უფროსები, ან საკმაოდ უმცროსები ჰყავს. ერთხელ ვკითხე კიდეც ამის შესახებ. გამიღიმა, ვიცოდი, მკითხავდიო, მითხრა. წყნარად ალაპარაკდა:

— რა გითხრა, იცი, ოთარ! — სიგარეტს მოუკიდა, თავი ოდნავ დახარა, ნამწვავებით სავსე საფერფლეს ჩააშტერდა, — აი, ასე ლაპარაკი მხოლოდ თქვენთან შემიძლია, ტოლებთან რაღაც არ გა-მომდის. შემეკითხები, რატომო? გეტყვი, მაგასაც გეტყვი, ნუ ჩქარობ, — შემატყო, შეკითხვას ვაპირებდი და თავად აჩქარდა, — ჩემი ტოლები ძალიან საქმიანები არიან, ამ დროს კი დაავიწყდათ... რომ ჰყითხო, რა დაავიწყდათ, ვერ გიპასუხებენ. თქვენ, ახალგაზრდებს არ გავიწყდებათ, — ოდნავ შეყოვნდა, მერე ხაზგასმით დაუმატა, — ოცნება იმისა, რომ ქმნილებაა შესაქმნელი. მეც თქვენსავით მახსოვს, ამიტომ ვარ თქვენთან. დანარჩენს სხვა დროს გეტყვი.

მისმა ნათქვამმა სული ამიფორიაქა და ამ კაცისადმი პატივის-ცემით განმმსჭვალა.

სახელოსნოში უფრო ხშირად სძინავს, ვიდრე სახლში, ოჯახზე ლაპარაკი არ უყვარს. პირველ ხანებში ვფიქრობდი, ალბათ, ცოლი არ უვარგა-მეთქი, მაგრამ ერთხელ, როგორლაც მასთან სახლში მოვხვდი. ჩემს გაოცებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა მეუღლე გამაცნო: თავადის ქებული ქალი ხომ წარმოგიდგენიათ, ზუსტად ისეთი იყო; რომ იტყვიან, პოეტის ოცნება. შემოვიდა თუ არა ოთახში, მყის გამოვფხიზლდით. მისმა უბრალო სალამბა მოწინებით განგვაწყო. ქმარი აუყვირდა — სუფრას მიხედვე. უხერხულობა ვიგრძენით, წამოსვლა დავაპირეთ, მაგრამ დიასახლისის ერთმა შემოხედვამ ადგილს მიგვაჯაჭვა.

დიდხანს მაინც არ შეერჩენილვართ. ერთი კი კარგად დამამახსოვრდა: სადღეგრძელოს ვამბობდით, ამ დროს შემთხვევით დიასახლისის თვალებს წავაწყიდი: შემაცია, ამბურძგლა. უძიროდ ნაღვლიანი, მაგრამ ყინულივით მშრალი, ცივი თვალები ჰქონდა.

იფიქრებდით, სხვა ქალი თუ უყვარსო. მეც ასე მეგონა, მაგრამ შემდგომში ერთი-ორი ძალად შეჩერილი ქალის მეტი რომ ვერავინ ვნახე მის სიახლოვეს, თავგზა ამებნა. მერე ყველაფერი მის უცნაურობას მივაწერე. სიმართლე გითხრათ, დიდად არც მიმტვრევია თავი. შემდეგ, როცა დავინტერესდი, უკვე ვიცოდი, უნებართვოდ ავთოს სულს არ უნდა შეეხებოდი, ამიტომ დღემდე იდუმალებით მოცული დარჩა ჩემთვის ეს ამბავი.

ოჯალების ბოთლს საცობი მოხსნა, ჩამოასხა. ახლად დაქორწინებულებს გზა დავულოცე. ავთომ უხმოდ დალია.

ჭიქები უცებ შეავსო, შემომხედა, სიგარეტი გააბოლა, ჭიქა მომიჭახუნა.

— მოდი, დღევანდელ სალამოს გაუმარჯოს! დამაცადე! — ხმის ამოღება არ მაცალა. — შენ რა გგონია, დღეს ისე, უბრალოდ ამოვედი აქ? — ანთებული, მთვრალის თვალებით მომაჩერდა, — არა, ჩემი ძმაო, დღეს სხვა დღეა. დღეს ჩემი ოცნების ქმნილების ძერწვას ვიწყებ. კარგად მომისმინე, რაღაც უნდა გიამბო.

ნამოდგა, გაიარ-გამოიარა. ჭიქები გამოვცალეთ, უხმოდ შევავსე. ჩამქრალ სიგარეტს მოუკიდა, კიდევ მოსვა.

არ დამჯდარა.

— მაშინ ომი იყო. სამხატვრო აკადემიის მეხუთე კურსზე ვსწავლობდი. მიყვარდა, ელენე მიყვარდა. ხომ იცი, ყველას თავი-

სებურად უყვარს, მეც ჩემებურად მიყვარდა, — დარდიანად გამიღმა, ჩამოჯდა, — მასაც უყვარდი. ერთი ხნისანი ვიყავი. მამაჩემი ომში არ წაუყვანიათ — სამსახურმა დაჯავშნა. ელენეს მამა გაიწვიეს. შიმშილობა იყო. — ავთო ნაწყვეტ-ნაწყვეტ, პაუზებით ჰყვებოდა, ტკივილს ანიჭებდა მოგონება, — ჩევნ შედარებით არა გვიჭირდა, მამის შინ ყოფნამ დიდი გაჭირვება აგვაცილა, ელენეს ოჯახს კი უჭირდა. თვითონ უნივერსიტეტში სწავლობდა. აკადემიდან ყოველთვის იქ გავრბოდი, — თხრობის რიტმს აუჩქარა, — გზად შინ შევირბენდი (მაშინ ფიქრის გორაზე ვცხოვრობდით), ძევის ნაჭერს, პურს, რაიმე ტკიბილეულობას ქალალდში გავახვევდი, ლექციებიდან გამოსულს ბალის ბოლოში წავიყანდი და ჩემი ხელით ვაჭმევდი, — ავთო ღელავდა. — მერე პიჯაკის ჯიბიდან ფანქარს და ქალალდს ამოვილებდი და ვხატავდი. ახლა ყველაფერი ეს ბანალურად მოგეჩენება, მაგრამ, რა ვქნა, ასე იყო. ის სურათები ახლაც შენახული მაქს, გაჩვენებ.

წამოდგა, ორიოდე წაბიჯი გადადგა, მაგრამ ისევ უკან მობრუნდა.

— არ გინდა. ახლა ის დედაა, მალე შვილიშვილი ეყოლება, შეიძლება იცნობ კიდევაც. კარგი კაცის ცოლია; არ ღირს, — გაჩუმდა. ოთახი სიგარეტის კვამლს გაევსო. ერთხანს მიყურა, თითქოს ვერ გადაეწყვიტა, განეგრძო თუ არა თხრობა. ბოლოს, ეტყობა, გადაწყვიტა.

— აკადემია ორმოცდაოთხის გაზაფხულზე დავამთავრე და ომში წამიყვანეს. აკი გითხარი, ყველას თავისებურად უყვარს-მეთქი, განშორების სევდაც თავისებურია, რადგან პიროვნული არ შეიძლება ზოგადი იყოს. წასვლისას ელენეს დავპირდი, რომ დავბრუნდები, ჩვენი განშორების სევდის ქანდაკებას გავაკეთებ-მეთქი. წავედი და... დავიკარგე. ფრონტზე სულ ორიოდე კვირა დავყავი, მერე ტყვეობა... ტყვეობიდან მოკავშირებმა მიხსნეს. ორმოცდაექვსის ზაფხულში დავბრუნდი ჩვენს ზონაში... — ჩაახველა, — მოკლედ, შინ მხოლოდ ორმოცდაცხრის გაზაფხულზე ჩამოვალნიე. როგორც კი მატარებელი საქართველოს მიწაზე გაჩერდა, ჩავიმუხლე, თითქოს მიწის სურნელი მინდოდა აღმექვა. უსასრულოდ გრძელი მეჩვენა გზა თბილისამდე. რა შეედრება ამ სიხარულს, შორიდან ჯვრის მონასტრის დანახვამ რომ მომგვარა. აი, თბილისის ბაქანიც. მეგონა, მარტო მე გადმოვხტებოდი ბაქნაზე გიუივით, მაგრამ ჩემისთანა დემობილიზებულნი ორას კაცამდე აღმოჩნდა. დესანტები-

ვით ფაციფუცით, გიუური თრთოლვით შევესიეთ სადგურს. ჩვენები მელოდნენ — დეპეშით ვაცნობე აღრევე. ხომ წარმოგიდგენია, რა ამბავი ატყდებოდა. დედას კინალამ გული შეუღონდა, უფროსმა ძმამ დამახრჩო კოცნით. მამა ერთი წლის წინ გარდაცვლილიყო. ახლა შენ ფიქრობ, მეტყვის, სახლში ვერ გავჩერდი და პირდაპირ ელენესთან გავვარდი გიუივითო. არა... — შეჩერდა, ჭიქები შეავსო, გაიცინა, თუმცა ვატყობდი — სულაც არ იყო სიცილის გუნებაზე, — ელენე ორმოცდაექსში გათხოვდა, ორმოცდაექსშა წაიღო პირობაც, შემექმნა ჩვენი განშორების სევდის ქანდაკება. მაშინ გადაეწყვიტე, უბრალოდ, სევდის ქანდაკება გამომექერწა.

პირველმა თვემ ქეიფსა და დროსსტარებაში განვლო. ვცდილობდი ღვინოში ჩამეხრჩო დარდი. მერე სამღებროში მხატვრად დავინწყე მუშაობა. ფულიც გამიჩნდა. ორმოცდაათის ოქტომბრის ბოლო იყო, — ავთო ჭიქას ჩააშტერდა, — საღამოს სამსახურიდან წამოსული რუსთაველს ავყევი. მაგდა ერთი წლის მოყვანილი მყავდა. ლალიძის წყლებთან წაცნობი სახე დავლანდე. ელენე! — გამიელვა. არ შევმცდარვარ, ის იყო. ქმართან ერთად მოდიოდა. ხელკავგამოდებულნი ნელ-ნელა მოუყვებოდნენ ქუჩას, უხმოდ ავედევნე. ვუყურებდი ერთ დროს ჩემს და ახლა სხვის საკუთრებას და ვიტანჯებოდი. ჭადრებს ვეფარებოდი. არ მინდოდა, შევენიშნე, რუსთაველის ბოლოს სამხატვრო აკადემიის დიდ კიბეს აუყვნენ. შუა ასასვლელს რომ გასცდნენ, მაშინ შევდგი პირველ საფეხურზე ფეხი. ათიოდე საფეხური ავირბინე და შეჩერდი. ისე იყვნენ გართულნი, ატორლიალებული ლანდი არც შეუმჩნევიათ. იქ ვიდექი, სანამ თვალს არ მიეფარნენ, მერე კიბეზე ჩამოვჯექი. ვუყურებდი სიცარიელეს, სადაც ის-ის იყო, ელენემ გაიარა. ცრემლები წამსკდა, — ისედაც გაბზარული ხმა სულ გაებზარა, — ვტიროდი, ჩემს სიყვარულს ვტიროდი, თან ვგრძნობდი, როგორც დედა ვერ მოინელებს ერთადერთ დალუპულ შვილს ასევე ვერ გამოვიტირებდი ჩემს დაკარგულ სიყვარულს. შინ გვიან დავპრუნდა. მაგდა აღელვებული დამხვდა. რომ მკითხა, სად იყავიო, ვუპასუხე: ჩემს სიყვარულს მივყვებოდი უკან და მივტირდი-მეთქი. ამ სიტყვებმა დაანგრია ჩემი ოჯახი. რამდენი წელი გავიდა მას შემდეგ, მაგდამ დღემდე ვერ მაპატია, ვერ მაპატია ქალური ღირსების გათელვა, სწორის იყო. არადა, თავს მანაცვალებდა, საკუთარი ყველაფერი უარჲყო, ჩემით ცხოვრობდა, ჩემს ოცნებებს,

გეგმებს, სიხარულს, წუხილს თავისად თვლიდა. ყოველ ჩემს ნამუშევარში რაღაც განსაკუთრებულის დანახვას ცდილობდა. მოკლედ, საკუთარი სული უარპყო და თანაც ვინ? ჯერ კიდევ გუშინ ამაყმა, უკარება გოგომ. იმ დღიდან ჩაუდგა თვალებში ის საზარელი სიცივე, არადა, რომ იცოდე, რა ამბით მოვიყვანე. ვერაზე მაგისთანა გოგო არ დადიოდა. მეც (ბოლმიან გულზე), მოსვენება წავართვი, თავი შევაყვარე. ბავშვი რომ არ გვყოლოდა, მიმატოვებდა, თიკას გამო თავი შეიკავა; ბავშვი რომ გაიზრდებოდა, ვერ ეტყოდა, მამაშენს იმიტომ გავშორდი, რომ არ ვუყვარდიო. შინაგანი, ქალური სიამაყე არ მისცემდა ამის უფლებას. ის დღე იყო და ის დღე, სახლში შესვლა შემზარდა, — ავთო ერთთავად კანკალებდა, — ჩვენს ურთიერთობას ყველაფერი შეიძლება უნიდოს კაცმა ცოლქმრობის გარდა. არ ვიცი, მაგდას რა ძალამ გააძლებინა, დღეს კი, როცა თიკა წავიდა სახლიდან, ორივენი თავისუფლები ვართ. ჰოდა ამაღამ ვიწყებ ჩემი ოცნების ქმილების გამოძერწვას. მას „სევდა“ ერქმევა. ახლა ხომ მიხვდი, რატომ მოგიყვანე აქ. ახლა კი წადი, გთხოვ, უსიტყვოდ წადი. მერე, როცა გავაკეთებ, თავად მოგძებინი. მე უკვე ვიცი, როგორი იქნება ის, არავინ არ იცის, მე კი ვიცი.

უსიტყვოდ მივედი კართან, მოვხედე. თავჩაქინდრული იჯდა.

რომ გამოვედი, მომაძახა:

— ხალხი მეუბნება, მაგდა ყველა შენს ნამუშევარს ჩუმად ნახულობსო...

მთელი ღამე ვერ მოვისვენე. უთენია წამოვდექი, მანქანა გავაჩერე, რუსთაველზე, სამხატვრო აკადემიის კიბესთან ჩამოვედი. ნელა ავყევი საფეხურებს. უცებ ნისლში კაცი დავლანდე: თავი ხელებში ჩაერგო და ისე იჯდა. მივუახლოვდი. ფეხის ხმაზე თავი ასწია. მთელი ღამის უძინარ სახეზე ცველა ნაკვთი უთრობდა, ნამთვრალევ თვალებში ცრემლი ჩასდგომოდა.

საწყლად გამიღიმა. გვერდზე მივუჯექი. დიდხანს ვიყავით ჩუმად, მერე რაღაც ბოლმიანად ჩაიხრიალა:

— ბიჭო, ოთარ, დამვიწყებია, მეც რომ დამვიწყებია...

გამცრა.

— რას ამბობ, ავთო!

— არა, ის კი არა, რაც შენ იფიქრე, — ოდნავ გასაგონად ამოილულულა, — დამვიწყებია, რომ სევდის ქანდაკება უკვე დიდი ხა-

ნია ჩამოვასხი. ცოცხალია ის ქანდაკება, ოთარ! იცი, სუნთქავს, ის სევდის ქანდაკება სუნთქვას!

გაოგნებული შეცყრებდი, მან კი საღებავში დავსრილი ხელი გადამზვია და მითხრა:

— შენ ნანახი გყავს ის ქანდაკება, ის ქანდაკება მაგდა, ბიჭო, მაგდა, ჩემი ცოლი!

ამაცახცახა, ის კი წამოდგა, პიჯაკი გაისწორა და ბუტბუტით, ნელ-ნელა ჩაუყავა კიძეს.

კიბე ჩაათავა, მხოლოდ მაშინ შევძელი ხმის ამოღება:

— ახლა სად მიდიხარ?

შემობრუნდა, ნაღვლიანად ამომხედა, მერე კი ხმამაღლა დაიძახა: — ჩემი ოჯანების ქმნილებასთან!

— მერე ! — დავილრიალე.

— რა მერე, ახლა ლიმილი უნდა შევქმნა, ოთარ, ლიმილი!

ჩემს პასუხს აღარ თავოთა, ქუჩა გადაკვითა.

მე კი არ ვიცი, მომეჩვენა თუ ცხადად ვნახებ: ქუჩის მეორე მხარეს მაგათა ითვა და გააჭის კროვნიბული თვალებით უღიმოდა.

ზოკების „პედის ხეგივი“

იგი მოხუცი კაცი იყო და დიდი ხანია აღარ გამოდიოდა ცხენთა შეჯიბრებაზე.

— ჩემს ბებერ ძვლებს მაგდენი სადღა შეუძლიაო, — იცოდა თქმა. ოთხმოცი წლისა იქნებოდა, სიბერის დღეებს იპოდრომზე ატარებდა. მარტოხელა იყო. ცოლ-შვილი აროდეს ჰყოლია. საერთოდ, დოლი, იპოდრომი მისთვის უფრო მეტს ნიშნავდა, ვიდრე ჩვენ შეგვეძლო წარმოგვედგინა. ისე ევლებოდა თავს ახალგაზრდა, წლინახევრის ულაყებს, თითქოს მისი ნაშერი ყოფილიყვნენ და მათი გზაზე დაყენება მის ნმიდათანმიდა მოვალეობას შეადგენდა.

იპოდრომზე ყველა იცნობდა. არავის ახსოვდა, რომ შემცდარიყო რომელიმე ულაყის შეფასებისას, მხოლოდ ეგ იყო, ფაშატებს ახლოს არ ეკარებოდა, როგორც ეშმაკეული, ისე გაურბოდა.

დოლში პრიზი არ იყო, მას და მის ულაყებს რომ არ მოეპოვებინათ. უოკეის ბრწყინვალე გამარჯვებებზე ღეგენდებს ჰყვებოდნენ.

ფაშატზე, რამდენადაც ვიცოდით, არასოდეს გამოსულა. ვერ ვენდობიო, ამბობდა.

ჩვენს მტკიცებებს ფაშატთა დასაცავად, უპასუხოდ სტოვებდა. გაყინულ თვალებს მოგვაშტერებდა და ისევ ულაყებზე იწყებდა ლაპარაკს.

თუ რომელიმე ფაშატი დიდ გამარჯვებას მოიპოვებდა და მის საყვარელ ულაყს უკან ჩამოიტოვებდა, უოკეის რამდენიმე დღეს იპოდრომზე ვეღარ ნახავდით. მთელი კვირით იკარგებოდა და ამაოდ ვეძებდით საჯინიბოებში, მანეჟსა თუ იპოდრომის ცარიელ ტრიბუნებზე.

საერთოდ, ძალიან უყვარდა იპოდრომის ცარიელ ტრიბუნებზე მარტო ყოფნა. იქ ერთი ამოჩემებული ადგილი ჰქონდა. ფინიშის ხაზიდან ერთი, ერთნახევარი მეტრის მოშორებით იცოდა ჩამოჯდომა. იჯდა და დიდხანს მისჩერებოდა უაზროდ რაღაც წერტილს. „დერბის“ წინა დღეებში კი დილით მოსული საღამო ხანს სტოვებდა იქაურობას და პირდაპირ გასასვლელისაკენ მიემართებოდა. მიმავლისთვის რომ შეგეხდათ, უნებურად შეკრთებოდით, ინერციით მიდიოდა, მძიმედ მიაბიჯებდა, ზოგჯერ ხელს აიქნევდა, თითქოს თავის თავს რაღაცას უმტკიცებსო, მაგრამ მხოლოდ ერთი წამით, მერე უფრო იღუმებო-

და, იღლებოდა. შემდეგ უცებ შეკრთებოდა, ნაბიჯიც უფრო მტკიცე და სწრაფი გაუხდებოდა, აიქნევდა ისევ ხელს, თითქოს გაჭერებულ ცხენს მათრასს უქნევსო, მერე კი დამწუხრებული უფრო იხრებოდა და ქუჩათა უსასრულობაში იკარგებოდა.

ხდებოდა ისე, რომ დოღში რომელიმე აღიარებულ ფაშატს დიდ პრიზს, ერთი უბრალო, ყველასგან მივიწყებული ულაყი უგებდა, მაშინ უნდა გენახათ იგი.

სახე უმრუდდებოდა, მთელი ტანი ავად უცახცახებდა, ლუცი-ფერიკით შემოფრატუნდებოდა საჯინიბოში, სადაც ყოველი დიდი დოღის შემდეგ უოკები, მწვრთნელები, მეჯინიბებები, მოყვარულები იკრიბებიდნენ. მოელვარე, ეშმაკისული თვალებით შემოგვხედავდა და ისე საზარლად ჩაიქირქილებდა — ფაშატი, ფაშატი, რომ ტანში ურუანტელი გვივლიდა. ვდუმდით, საჯინიბოდან ნელნელა გავიკრიფებოდით ხოლმე. ის კი ღიმილით ქირქილებდა — ფაშატი, ფაშატი.

მის საზარელ ქირქილზე ცხენებიც ფრთხებოდნენ, კედლებს აწყდებოდნენ, ყალყზე დგებოდნენ, ჭიხვინებდნენ და ზოგჯერ ისე ცოფდებოდნენ, ალბათ სადგომთა შორის რკინის ღობე რომ არა, ერთმანეთს დაგლეჯდნენ.

ღამე ხშირად რჩებოდა საჯინიბოში. თივაზე წამოწვებოდა, ძველ ჯარისკაცურ მაზარას წამოიფარებდა და იძინებდა. ხანდახან შუალამისას წამოდგებოდა, კანდელს აიღებდა და საჯინიბოში დაბორიალებდა. ამ დროს, ვინ იცის, რამდენი ვინმე დაუფრთხია და რამდენს ჰეროებია მოჩვენება.

ჩემს მიმართ საკმაოდ კარგად იყო განწყობილი. ამის მიზეზი შეიძლება ის იყოს, რომ მაშინ, ძირითადად, ულაყებზე გამოვდიოდი და საკმაოდ დიდი წარმატებითაც. განსაკუთრებით კი ერთი ამბის შემდეგ დამიახლოვდა.

შემოდგომის მიწურულს ცხენსაშენიდან ერთი წლის ცხენები ჩამოიყვანეს. მათში განსაკუთრებით ფაშატი გამოირჩეოდა. ეჭვი არ იყო, მისგან შესანიშნავი ცხენი დადგებოდა. მას „ბედის ნებიერი“ დავარქვი. მოხუცს ჩემი საჯინიბო ჰქონდა ამოჩემებული, „ბედის ნებიერი“ მისი ყურადღების ორბიტაში უცებ მოექცა.

მოხუცმა განსაკუთრებული სიძულვილით შეიძულა ის, მე კი უფრო დამიახლოვდა.

ცხენიც თითქოს გრძნობდა მის სიძულვილს, ფლოქვებსა სცემ-და და შეშინებული თვალს არ აშორებდა.

მოხუცს ერთი უცნაურობა დასჩემდა. ლამით „ბედის ნებიერის“ სადგომთან მიდიოდა, სანთელს მიანათებდა და გაყინული თვალებით მიაჩერდებოდა. ცხენი ფრთხებოდა, ადგილს ვერ პოულობდა, კედლებს აწყდებოდა, მისი განნირული ჭიხვინი კი მთელ იპოდრომს აღვიძებდა და აგიჟებდა. ყველგან ისეთი თქარათქური ისმოდა, ვერც ერთი მეჯინისე სადგომს ვერ ეკარებოდა და როდესაც ცხენები მთლად გადაირეოდნენ (ჩვენ კი გვეგონა, რომ მათი ცოფნარევი ცეცხლი იპოდრომს წალეკავდა), ყველაფერი წყნარდებოდა. მოხუცი თავს ანებებდა ცხენს და თავის თივისკენ მილასლასებდა, „ბედის ნებიერიც“ მშვიდდებოდა და ირგვლივ კვლავ სიწყნარე ისადგურებდა.

შემდეგ მოხუცი კვირაობით იკარგებოდა, მერე ისევ მოულოდნელად გამოჩნდებოდა, წინანდელზე ათჯერ უფრო მოტეხილი, სახეშეცვლილი, სევდაშეყრილი, ბოროტი თვალებით აგვერდ-დაგხედავდა. მაზარას აიღებდა და თივაზე წამოწვებოდა. იმ ლამით ისევ ისმოდა დამფრთხალი ცხენების ჭიხვინი.

„ბედის ნებიერი“ სულ გადაირია. საჭმელს პირს არ აკარებდა, ყველას გვიფრთხოდა და ახლოს არავის იკარებდა. ამ ამბავმა დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია. იპოდრომის ხელმძღვანელობა „ბედის ნებიერზე“ დიდ იმედებს ამყარებდა, ცხენი კი ხელიდან მიგვდიოდა. მისი შფოთიანი ლამეები სხვა ცხენებსაც აფორიაქებდა, მთელი იპოდრომი გადაეკიდა ამ „ეშმაკთან წილნაყარ“ მოხუცს. ის უფრო გაბოროტდა, ხმას არავის სცემდა, ირგვლივ ყოველივეს აფრთხობდა და აღიზიანებდა. ყველა მის მოშორებას მოითხოვდა. მე ამის თქმას როგორლაც ვერ ვბედავდი, თუმცა თავი საშინლად მომაპეზრა.

ერთ ლამეს იპოდრომზე ისეთი აფეთქება მოხდა, რომ სამი ცხენი დაგვისახიჩრდა, სხვებს კი მთელი კვირა ვაწყნარებდით და გარეთ ვერ გამოგვყავდა.

იპოდრომის დირექტორმა დამიპარა და სასტიკად მომთხოვა — ანი იმ წყეულისათვის ცხვირიც კი არ შემეყოფინებინა საჯინიბოში. ლამე მის დარჩენაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტი იყო.

სხვა გზა არ იყო. მოხუცს ვუთხარი, ლამე საჯინიბოში ვეღარ დაგტოვებ-მეთექი, თან ყურადღებით შევცქენროდი, ვცდილობდი

გამეგო, რა იყო ამ კაცში ისეთი, ცხენებს ასე რომ აგიუებდა, ჩემს წინ კი ამ დროს ერთი უბრალო, ცხოვრებით დალლილი კაცი იდგა და მიმქრალი თვალებით საცოდავად შემომყურებდა.

ისე მომისმინა, არავითარი რეაგირება არ მოუხდებია. ძლივს გასაგონად ჩაილაპარაკა — კარგიო, და წავიდა.

ამის შემდევ დაახლოვებით თვე-ნახევარი გავიდა. მოხუცი გაქ-რა. „ბედის ნებიერიც“ თანდათან დაწყნარდა და თითქოს ყველაფე-რი ისე ეწყობოდა, როგორც ჩვენ გვინდოდა.

თებერვლის ბოლო იყო. ყინავდა, მშრალად თოვდა, თანაც სა-შინელი ცივი ქარი ქროდა. იმ ღამეს საჯინიბოში გადავწყვიტე დარჩენა, რადგანაც ჩემი ერთ-ერთი ცხენი ავადმყოფობდა და ყუ-რადლებას მოითხოვდა. ასეთ დროს კი მეჯინიბეთა იმედზე დარჩენა არ მიყვარდა.

შუალამე გადასული იყო, როცა ბრახუნმა გამაღვიძა. გამიკვირ-და, ასე გვიან ვინ უნდა იყოს-მეთქი. სინათლე ავანთე, კარი გამოვა-ღე და ჰო საოცრება! ჩემ წინ მოხუცი უოკეო დავლანდე.

საპარადო ფორმა ჩაეცვა ძველისძველი, უკვე გაცვეთილი. ჩექ-მები ტალახში ამოსვროდა, ხელში მათრახი ეჭირა, სიცივეს აეტანა და კანკალებდა.

— შეიძლებაო, — მკითხა და შემოვიდა. ღუმელთან შეშაზე ჩა-მოჯდა. ღუმელს შევუკეთე.

დალლილი და აღგზნებული ჩანდა. ყინვა ძვალსა და რბილში გასჯდომოდა.

თერმოსში ჩაი მქონდა და შევთავაზე.

— მაგისთვის არ მოვსულვარო, — მიპასუხა. მისმა ხმამ შემზარა. ეს ისევ ადრინდელი დემონური ქირქილი იყო. მაგრამ უფრო ძლიერი, უფრო ეშმაკისული, შემპარავი და რაღაც საშინლად მომთხოვნი.

ამ უსიამოვნო გრძნობისათვის თავი რომ დამეღნია, წამოდგომა დავაპირე, ღუმელს შევუნთებ-მეთქი, მაგრამ მის თვალებს შევეჩეხე და ადგილს მივეყინე. თვალებში ისევ ის დემონური ძალა ჩასდგომოდა.

— სამოცი წლის წინ ერთი ფაშატი მყავდა, — ჩაიღმუილა ისე, თითქოს რაღაც შორეული ნაღველის ამონთხევა სურსო, — გაფრენი-ლი ფაშატი! დაუმარცხებელი ფაშატი! ეს დიადი „კრეპიშის“ დრო იყო.

— აქ მწარედ ჩაიღიმა, ერთხანს მიყუჩდა, მისი მოელვარე თვალებიც ქუთუთოებში ჩაიკარგა. ალბათ შორეულ ლანდთა მოგონებანი გამო-

ეცხადნენ. მაგრამ ეს მიყუჩება ღრუბელთა შავ სუდარაში გახვეული ოკეანის განაპირობას ჰქონდა დიდი ღელვის წინ. მართლაც უცებ გამოეკვავა. თვალები ავად უელავდა, მომაშტერდა და შმაგად განაგრძო:

— აი! ამ ხელებმა გამოზარდეს იგი! — და მან მოხუცის უძლური, ყინვისაგან გათოშილი ხელები გამომიწოდა, — პირველი სეზონი დაუმარცხებლად განვლო, შემდეგი წელი კი „დერბის“ წელი იყო. სწორედ ამ დღისთვის ვამზადებდი მას, და ვემზადებოდი მეც. არ გეგონოს ეს „დერბი“ ფულისთვის, ან უკეის დიდებისათვის მინდოდა. არა! არა! ეს გამარჯვება კაცური ბედნიერებისთვის მინდოდა, გესმის?! სხვაგვარად არ შემეძლო, სხვაგვარად ჩემი ბედნიერება სრულყოფილი ვერ იქნებოდა. მე ვერძნობდი, რომ მას მხოლოდ ამ გზით მოვიპოვებდი, ეს სურდა ჩემს სულს, ჩემს ვნებას და თუ გნებავთ, ჩემს სიმხდალესაც და ეს აუცილებლად უნდა ფაშატით მომეპოვებინა.

მოხუცის სახიდან იმ წუთში დაბერებული, გაბოროტებული კაცი იყურებოდა და ცოფმორეული ჰყვებოდა ამბავს:

— ყველაფერი დავივიწყე, ჭამა, სმა, მეგობრები, ჩემთვის მარტო „დერბი“ არსებობდა. ვარჯიშის დროს ჩემი ფაშატი ფენომენალურ შედეგებს აღწევდა. ველოდი იმ საოცნებო დღეს, როდესაც დიდი პრიზი გათამაშდებოდა. ალბათ მშიერ-მწყურვალი, უგზოუკვლოდ მიკარგული ოქროს მაძიებლებიც კი არ ელოდებოდნენ კლონდაიკაში, იუკონზე ყინულის დაძვრას ისე მოუთმენლად, როგორც მე იმ დღეს ველოდი. ყინულის დაძვრა მათთვის სიცოცხლეს ნიშნავდა, ჩემთვის კი ის დღე უფრო მეტი უნდა გამხდარიყო.

ბოლოს „დერბის“ დებიუტის დღეც გათენდა. კვირა იყო. მშვენიერი ამინდი იდგა, წვიმის საშიში ღრუბლები არსაით ჩანდა, მიწაც არ იყო უხეშად გამომხმარი; ერთი სიტყვით, სამდურავი არაფერს ეთქმოდა.

დილით მე და „ბედის ნებიერმა“ იპოდრომის სარბენ ბილიკს ისევ შემოვუარეთ. დაქვეითებული ვიყავი და ისე მიმყავდა. ყოველ ნაბიჯს ვზომავდი, ყველაზე პატარა, ოდნავ შესამჩნევ ღრმულს ვაკვირდებოდი, ყოველ პანაზა ბექობს დიდხანს ვუტრიალებდი. მინა რამდენჯერმე მუჭით მოვსინჯე. მთელ ბილიკს საკუთარი ხუთი თითივით ვიცნობდი, მაგრამ მაინც, ვინ იცის, მერამდენედ, გულდასმით ვსწავლობდი და მივყებოდი. ჩემს უკან მომავალი „ბედის ნებიერიც“ მშვიდად, აუჩქარებლად მომყვებოდა, თან ბილიკს ჩაპურებდა, თითქოს ცდილობდა მასაც არაფერი გამოჰპარვოდა.

შუადღისას იპოდრომი ხალხით გაიჭედა.

პარადზე „ბედის ნებიერი“ ოდნავ აგზნებული ჩანდა, ამან რწმენა შემმატა.

„დერბიზე“ ოცი ცხენი გამოდიოდა. ეს იყო მაშინდელი რუსეთის იმპერიის ცხენსაშენთა ნალები.

სტარტი კარგად ავილე და ჩემს მთავარ მოწინააღმდეგეს კვალში ჩავუდექი. პირველი წრე ჩინებულად შემოვუარეთ. მეორე მივდიოდი და წინ მიმავალ ულაყს — „ბლვის მგელს“ თავისუფლად მივყვებოდი. „ბედის ნებიერს“ სადავით ძლივს ვაკავებდი, იგი მზად იყო წინ გასაჭრელად. არ ვჩქარობდი, რომ არ გაქაფულიყო. მთელ ძალას ფინიშისთვის ვინახავდი. უკან ფეხდაფეხ ცხენთა დიდი ჯგუფი მოჰქმდა. ბოლოს მოსახვევს მივუახლოვდით. ცხენებმა სისწრაფეს უმატეს. მოსახვევებმა სადავე მივუშვი. სხვებმაც მიუშვეს. ცხენები გაგიყდნენ. მტვრის კორიანტელი დადგა. „ზღვის მგელი“ და „ბედის ნებიერი“ პირდაპირ გაიჭრნენ ფინიშისაკენ, სხვებიც კვალდაკვალ მიჰყვნენ. გაისმა გამაყრუებელი ყიურია! „ბედის ნებიერი“ გაფრინდა! თითქოს მის სულში სატანამ დაისადგურაო, მაყურებლებმა ღრიალს უმატეს. ქალი თუ კაცი ფეხზე იდგა. მათმა აზარტ-მაც აპოგეას მიაღწია და აზარტის ვნებითვე მთვრალი იპოდრომი გადარეული გაპერიოდა და გვამხნევებდა.

„ზღვის მგელიც“, ეს ბრწყინვალე ულაყიც, თავდავიწყებით მიჰქმდა ფინიშისაკენ. მაინც წამოვინიე. ფინიშიდან დაახლოებით ათი-თხუთმეტი მეტრის დაშორებით „ბედის ნებიერი“ და „ზღვის მგელი“ უკვე თავითავთან მიჰქმდნენ. კიდევ ერთი ნახტომი და გამარჯვებას ვიზეიმებდი, მაგრამ ამ დროს „ბედის ნებიერმა“ გვერდზე მიიხედა და წამის რაღაც მემილიონედით გაშეშდა. თითქოს მოხიბლაო მშვენიერმა ულაყმა. ისე მიაჩერდა მის ვნებიან ჭერბას! უბედურების მოლოდინში „ბედის ნებიერს“ პირველად ვწყვიტე წევბლა. უცებ გამოერკვა. ახლა ფინიშამდე სულ მეტრი-მეტრნახევარი იყო დარჩენილი, მან მთელი ძალით ისკუპა მაგრამ უკვე გვიანი იყო. „ზღვის მგელმა“ პირველმა გადაკვეთა ფინიშის ხაზი, რაღაც ნახევარი თავით გაგვისწრო.

მოხუცი ფეხზე წამოხტა. ეტყობოდა, თხრობის დროს „ბედის ნებიერთან“ ერთად კიდევ გაირბინა მისთვის საბედისწერო „დერბი“ და კიდევ ერთხელ დამარცხდა.

ის კი არ ჰყვებოდა, გაჰყვიროდა.

— „ბედის ნებიერმა“ წამით, მაგრამ სამუდამოდ დაიგვიანა, ვნებაშეყრილი ულაყის ჭენებამ მოხიბლა იგი. გამწირა წყეულმა ფაშატმა!

გავგიუდი, ცხენი არ შემიჩერებია, მათრახის ცემით გავიგდე. „ზღვის მგელიც“ ვერ გააჩერეს. ვერ გააჩერეს ვნებით ატაცნილი ულაყი. თითქოს მანაც შეიცნო გახელებული ფაშატის ლტოლვა მი-სადმი, გამარჯვებული მხედარი უნაგირიდან მოისროლა და ჩვენ მოგვყვა. იპოდრომი მაშინ ქალაქებრეთ იყო, ამიტომაც ადვილად გადავუხვიერთ ბილიკიდან და ველზე გავედით. მათრახის ცემისგან გახელებული ცხენი მთელი ძალით მიძექროდა, უკან კი ვნებით გა-დარეული ულაყი მოგვდევდა. რამდენ ხანს ვიჭენეთ ასე, არ ვიცი, არ მახსოვს. გზაზე პროცესია გამოჩნდა, ვიღაცას ასაფლავებდნენ. წესიერად ვერც კი აღვიგვი ეს სურათი, რომ გვერდზე ეკლესიის ზა-რების ხმა მომექსმა და საყდრის კარიბჭიდან ახლადჯვარდანერილ-ნი გამოვიდნენ. ეს ყველაფერი მართლაც ასე იყო, თუ მე მომეჩვენა, ნამდვილად არ ვიცი. მახსოვს კი, სულ გადავირიე, სამგლოვიარო პროცესია და ჯვრის წერა ერთად?! და უცებ გონება გამინათდა, ეს ხალხი ხომ მე მასაფლავებდა, ეკლესიიდან კი ჩემი გაბედნიერებუ-ლი ფაშატი გამოდიოდა.

ჭკუიდან გადავედი, ალბათ შევიშალე კიდეც, ეს ცხადი მოჩვე-ნება საფლავისკენ მიმაქანებდა. ეხლაც ვერ გამიგია, როგორ მოხდა ეს. ჯიბიდან ბებუთი ამოვილე და „ბედის ნებიერს“ ყელზე დავუსვი. ცხელმა სისხლმა იფეთქა, ცხენი ყალყზე შედგა. მე კი უფრო ღრმად და ღრმად ვასობდი დანასა. „ბედის ნებიერი“ ერთხელ კიდევ გაქანდა წინ და ფეხი მოეკვეთა. იმ წამსვე „ზღვის მგელიც“ დაგვაცხრა. ჯერ ფლოქვებით გამთელა, შემდეგ კი კბენა დამიწყო. დაწით თავს ვი-ცავდი. ულმობლად ვუსერავდი სხეულს, ის კი მთლად გადარეული კბილებით ჩემი ყელისკენ მოიწევდა. ცოფმორეულნი ვიბრძოდით. აშკარა იყო ერთ-ერთს აქ უნდა დაგვესრულებინა წუთისოფელი. მაგრამ ბედზე მეჯინიბები მოცვივდნენ. ძლივს გადავურჩი იმ გა-დარეულ ცხოველს. გონს ლაზარეთში მოვედი. საიდან, როგორ მოვ-ხვდი იქ, არ ვიცი და არ მიკითხავს. საერთოდ, ხმას არავის ვცემდი. როცა განვიკურნე, მონასტერს მივაშურე და ბერად აღვიკვეცე. ხუ-თი წელი დავყავი იქ! ხუთი წლის შემდეგ ბერის სამოსი შემოვიხიე

და მონასტრიდან გავიქეცი, სად არ ვიყავი, რას არ ვეწიე, მაგრამ ბოლოს, რაღაც ძალამ მაინც იპოდრომზე მომიყვანა. იმ დღის შემდეგ ველი მოსახდენს და აი, ეს დღეც დადგა! „ბედის ნებიერმა“ უნდა გამაჭენოს ჩემი ბედნიერებისაკენ! მას ჩემი ვალი მართებს. მერე კი ალბათ შაპატიებს!..

მოხუცს სახე მოელრიცა, გაგიჟებული თვალები ამოუბრუნდა და უგონოდ დაეცა. შეშინებული მივვარდი, წყალი ვაპკურე, ოდნავ გონს მოვიყვანე თუ არა, ექიმის დასაძახებლად გავიქეცი. საჯინიბოს ასი ასოცი მეტრით რომ გავცდი, არემარე შესძრა ცხენების ჭიხვინმა და ადამიანის საზარელმა ღრიალმა. წამს გავპრუნდი საჯინიბოსკენ, საიდანაც ამ დროს ალქაჯივით გახელებული ცხენი გამოვარდა. გიჟივით შევვარდი ოთახში. მოხუცი არსად ჩანდა. „ბედის ნებიერის“ სადგომისაკენ გავიქეცი, ღია დამხვდა, შიგ კი... — ღმერთო, ყველას აშორე ასეთი რამ! მოხუცი უოკეი იქვე კუთხეში უსულოდ ეგდო. ცხენს ფლოქვებით ჩაელენა მისთვის თავის ქალა და გულმკერდი.

ხალხი შეიკრიბა. მოხუცი გადავასვენეთ და ცხენს გამოვუდექით, გამთენიას პარკის ბოლოს ეკალ-ბარდებში შემალულს წავაწყდით. ყელზე ნაიარევი აღმოჩნდა, ეტყობა, ბრძოლა დაუნდობელი, მაგრამ ხანმოკლე იყო.

ახლოს არავინ მიგვიკარა. მთელი ორი დღე ველოდებოდით მის დაშოშმინებას.

გურჯი იყოს, ჰალახი იყოს...

ეგეოსის ზღვის სანაპიროსკენ გაეწიათ. თან იზმირს, რომელ-საც თეთრი მარმარილო, თონეში ჩაკრული გატკიცინებული ლავა-შივით ამშვერებდა, მოწონებით ათვალიერებდნენ. ორნი იყვნენ — ერთი ფეხბურთელი და მეორე მისი მეგობარი. ფეხბურთელი უკვე იმ ასაკში იმყოფებოდა, როდესაც ჰა, ჰაა-და ბუცები „ლურსმანზე“ უნდა ჩამოეკიდა, სწორედ ამიტომაც გადაეწყვიტა კარიერა იზმი-რის არცთუ სახელოვან, მაგრამ მაინც პროფესიონალურ კლუბში გაესრულებინა. ორიოდე დოლარიც არ აწყენდა და მერე ვინ იცის, იქნებ მწვრთნელობისთვისაც გამოეკრა ხელი, თორებ მისი ცხოვ-რების ხვალინდელი დღე სრულ ბურუსს მოიცავდა; მით უმეტეს, იმხანად საქართველოში სამოქალაქო ომის ნალვერდალი ღვივდე-ბოდა და მისი თანამებინახე — სიდუხეჭირე და ქაოსი ქართველთა ოჯახებში, ვითარცა ქარი და ყინვა ფარლალალა თავლაში, ისე ბო-გინობდა, ირგვლივ სიძულვილის ინფექცია მეუფობდა, მეუფობდა და ელვაზე უსწრაფესად ეროვნულ მითოს — ივერთა ზეციურ რა-ინდთა შთამომავლობის შესახებ მუსრს ავლებდა.

ჰოდა, ლამის უარენოდ დარჩენილმა ფეხბურთელმა მეგობარი აიყოლია, უფრო სწორად, კი არ აიყოლია, სთხოვა გაჰყოლოდა (კარ-გად იცოდა მისი ბუნება — ხეტიალს არაფერი ერჩივნა) და უკვე ერთ კვირაში სარფში საზღვართან იდგნენ. თუმცადა მანამდე მთელი ორი დღე-დამე მოუნდნენ თბილისდან ბათუმამდე ოთხასიოდე კილომეტ-რის გავლას, რადგანაც გზა ყაჩაღად ქცეულ მეამბოხებს დაეპყროთ და ყველას უნუგეშოდ ძარცვავდნენ და თავადაც უგროშკაპიკოდ რომ არ დარჩნენ, ამაში ფეხბურთელის ცნობადმა სახემ და მისდამი „ფანურმა“ ჰატივისცემაში ითამაშა გადამწყვეტი როლი.

სარფის საზღვარზე მცირე ხიფათიც შეემთხვათ. ჯერ კიდევ შე-მორჩენილ რუს მესაზღვრეებს, რომლებმაც საბაჟო პროცედურა-თა გავლის შემდეგ საზღვრის გადაკვეთა უმიზე ზოდ გაუჭიანურეს, ფეხბურთელის მეგობარმა აღშფოთებით მიახალა: „დარწმუნებუ-ლი ვარ, მობრუნებულს სამუდამოდ გაბურძაყებულნი დამხვდები-თო“; დიდი განევ-გამოწევა შეიქმნა და აქაც, ორივე ფეხბურთელის პოპულარობამ იხსნა. თურქეთში კი ყოველივე უპრობლემოდ წარი-მართა და საზღვრის გადაკვეთიდან უკვე ერთ საათში ჰოპაში იყვ-

ნენ, იქიდან კი „მერსედესის“ ავტობუსით ოცდახუთსაათიანი მომ-ქანცველი მოგზაურობის შემდეგ იზმირს გამთენისას ჩამოაღწიეს; სასტუმროში ცოტა წაუთვლიმეს და სტადიონს მიაშურეს. ადრე მო-უხდათ მისვლა. კლუბის ჩინოვნიკთაგან ჯერ არავინ გამოჩენილი-ყო, ამიტომაც გადაწყვიტეს ზღვისკენ გასეირნება.

მისეირნობდნენ და თან მეგობარი გამალებით ჰყვებოდა არ-გონავტთა განვლილ გზაზე, რომლებმაც ეს ზღვა გადაცურეს — კოლხეთს მიმავლებმა. მაკედონელზე, ოცდაათი ათასი ვაჟკაცი რომ გადმოსხა სადღაც აქ და სპარსთა ნახევარმილიონიან არმიას ბდლვნა ადინეს, და კიდევ ბევრ რამეზე, რაზედაც დასავლეთ ანა-ტოლიაში უხვად შემორჩენილი ცად აზიდული ელინური სვეტები, დადუმებული კოლიზიუმ-თეატრონები, ისტორიის მტვერში ამო-განგლული და ნანგრევებად ქცეულნი, კუშტი დუმილით უკრავდ-ნენ კვერს. შლიმანის მიერ ახლიდან ნაპოვნი ტროა კი, სადაც იბერ-თა წინაპრები დიდ ცივილიზაციას ქმნიდნენ, შთაგონების წყაროდ მოვლინებოდა ისტორიული ექსკურსიებით გატაცებულ მეგობარს.

ფეხბურთელი კი უფრო დუმდა. დუმდა და თან უსმენდა, თანაც ფიქრიბდა და ფიქრითვე ეპრძოდა რატომლაც შემოჯარულ კაეშანს.

უცბად ქართული მოესმათ:

— გურჯები ხართ?

„მომხვდური“ შეათვალიერეს. თორმეტიოდე წლის იქნებოდა. იზმირის ფეხბურთელთა გუნდის მაისური შორტებზე საგულდაგუ-ლოდ მოეწება და რაღაც გაცისკროვნებული ცნობისმოვარეო-ბით სწავლობდა მათ.

— დიახ, რა იყო რომ? — შეაგება მეგობარმა და თან გაუელვა, ახლა დაგვიწყებს, წამოდით ჩემს მაღაზიაში, „იაფად“ გაყიდინებთ საქონელსო.

— საქართველოდან მოსული გურჯები ხართ? — ბიჭმა შე-კითხვა „გაართულა“. თან იმდენად ახლოს მიეახლათ, თითქოსდა ეს „გურჯები“ რაღაც წაყოფი ყოფილიყვნენ და ახლა უნდა გაესინჯა.

— კი, გურჯისტანიდან მოსული გურჯები ვართ! — ლამის ომა-ხიანად შესძახა მეგობარმა.

ბიჭი, აალდასავით, მერე გულზე ხელი ისე დაიბრაგუნა, თით-ქოსდა დედოზარის გახმიანება სურდა და მთელის არსით წარმოთ-ქვა:

— მეც გურჯ ვარ! — სიამაყე და სიამაყე შემოსწოლოდა ყელთ ყმაწვილს და აღტაცებით ათვალიერებდა თავისიანებს.

— ძალიან კარგი, — მეგობარმა გაუღიმა, — მაგრამ აქ რა არის ასეთი საამაყო? — მეგობარი აშკარად იწვევდა ბიჭს.

— როგორ, ხომ ნამდვილად საქართველოდან მოსული გურჯები ხართ — ჩვენებურები?! — ბიჭის ხმაში გარკვეული გაოცება, წყენა და იმედგაცრუებაც კი გამოსჭვიოდა.

— კი, კი, ნამდვილად საქართველოდან მოსული გურჯები ვართ, მაგრამ იქნებ ჩვენ კარგი გურჯები არ ვართ, ესოდენ რომ გაგხარებია ჩვენი ნახვა?! — მეგობარმა ქვეშ-ქვეშ თვალი თვალში გაუყარა ბიჭს.

ბიჭმა თითქოს შვებით ამოისუნთქაო, ალალმა ლიმილმა ერთ-თავად გადაუყარა სახე და ალვინიზირებულმა მიახალა:

— რას ამბობთ, გურჯი იყოს, ტალახი იყოს, ისიც კარგია!

„რაო?“ — დაიზაფრა მეგობარი, — რაო, გურჯი იყოს, ტალახი იყოს, ისიც კარგიაო?! ეს რა თქმაა, კაცო? — ლამის ხმამაღლა ადუ-დუნდა მეგობარი და უცხად მის არსში ცხენდაცხენ შემოიჭრა ლამის მინავლებული ამაყი ეროვნული ცნობიერება, წელშიც გაიმართა და აღარც გახსენებია ის, რომ თბილისიდან მთელი გზა, ერის დაცემა-ზე ლამის გაუთავებელი ლაღადით და მის „სნეულებათა“ გაავებული აღნუსხვით დალალა როგორც ფეხბურთელი, ასევე ის მგზავრები, რომელთაც ბედმა მათთან მგზავრობა არგუნა, და როლნიც, იმ უმსგავსობის შემხედვარე, რაც გზაში ხდებოდა, თავს ულაზათოდ უკანტურებდნენ. მაგრამ ახლა, მის თვალსაწიერში წამს გადაიშალა სამშობლო მისი კონტურებით, რომლის საზღვრები ლახტის წრესა-ვით იკრი-ბიკროდ ახლართულა და ზოგანაც სულაც წაშლილა და რომელსაც, ვითარც ლახტის წრეში უღლად დარჩენილ მებრძოლს, მტრები უხსოვარი დროიდან გველებივით მოსისინე ქამრებს კოჭებ-ში მთელის ძალით, გამეტებითროს უტყლაშუნებენ, იქნებ, როგორმე წავაქციოთო, ის კი დგას, მუნუკად ქცეული ჭრილობებიდან სისხლი უჟონავს და მაინც იგერიებს, დგას და იგერიებს, იგერიებს და დგას...

„და იდგება მარად“... საკმაოდ გასავონად ჩაინაღვლა მეგობარმა.

მის ფიქრთა, ემოციურ, გაჭენებულ სრბოლას, ფეხბურთელის ქმედებამ ამოსდო ლაგამი. მან ჩანთიდან უძვირფასესი ბურთი — „ესპანეთის ტანგო“ (იგი, იმ სახელგანთქმული „ესპანეთის ტანგოს“

სერიიდან გახლდათ, ფეხბურთში, ესპანეთის მსოფლიო ჩემპიონატის ფინალური ეტაპი რომ ითამაშეს), ამოილო, ამოილო ბურთი, რომელიც ლეგენდარული ქართველი ფეხბურთელების და მსოფლიო საფეხბურთო ვარსკვლავების ავტოგრაფებითა და მრავალ ენაზე მისდამი მიძღვნილი ადრესებით იყო „მოოჭვილი“, და რომელიც იზმირის გუნდის ხელმძღვანელობისთვის უნდა მიერთმია — ვითარცა სავიზიტო ბარათი, ამოილო და ბიჭს გაუწოდა.

— აპა, აიღე, შენი იყოს. — გაბზარულ ხმას მიღებული გადაწყვეტილების სიმტკიცე უმაგრებდა.

ბიჭმა ჯერ უნდობლად შეათვალიერა, მერე ორივე ხელით გამოართვა, უცბად გაიპატრა, ბურთი იღლიაში ამოიდო და ანაზდად ფეხბურთელს მუცელზე ცალი ხელით შემოეხვია...

გამვლელები შემცბარი ღიმილით გვერდს მორიდებით უვლიდნენ სამ გარინდებულ ვაჟკაცს, რომელთაგანც ყველაზე პატარას ბურთი იღლიაში მოტაცებული მზესავით ამოეჩარა და ახლა გამარჯვებული, შინ მობრუნებული ოდისევსივით ზიმზიმებდა.

შავ ჭირად ეცეული შვილი

შემთხვევით შევხვდი. ის თუქეთში მიდიოდა (თხილის საკრეფად, როგორც მოკითხვის შემდეგ მითხრა), მე კი შვილს ველოდებოდი - ვენიდან ბრუნდებოდა. გამიხარდა გიზის დანახვა, მით უმეტეს გიზი მოგვარეა ჩემი და არაცნობიერში ნათესაური გრძნობა ძეველი ბორბალივით ჭრიალით მახსენებს თავს. ეს რამოდენიმე წელია თვალსაწიერიდან დამეკარგა, გაგებული მქონდა ცოლი მომვლელად წასულიყო საზღვარგარეთ. „ხომ არ ჩამოსულა-მეთქი“ - თავი გადაიქნია არაო.

„წერი სიამაყე გეგა როგორ არის, უნივერსიტეტს დაამთავრებდა, სად მუშაობს, ხომ არ დაცოლშვილებულა ვაჟკაცი?“ - მოვიკითხე მისი საფიცარი ძე.

ჩაილურსა და თითქოს თვალიც ამარიდა.

„გეგა გარდაიცვალა, წლისთავი ახლახანს გვქონდა“.

რომ გითხრათ პირკატა მეცაო, მაინც ვით გამოვხატავ იმ სახიერებას და კრთომას, რაც დამეუფლა. გეგა, გაჩერის დღიდან მახსოვდა - ცელქი, ენაწყლიანი, დაუღვრომელი, ათლეტური აღნაგობის, სიკეთით სავსე ნიჭიერი და ნაკითხი ჭაბუკი, ხოლო მისი ოჯახისთვის მთელი სამზეოს საფიცარი და ახლა მამამისმა ასე უბრალოდ წარმოთქვა (კი არ მითხრა, არამედ წარმოთქვა), წარმოსთქვა თანაც ისე, თითქოს ვიღაც გარეშე ვინმეს გულისხმობდა - გარდაიცვალაო. რეტის გეიზერმა ერთთავად შემატორცმანა. მაინც გავძედე თქმა:

„რაღაცას ლოდნი, რა მოხდა სიმართლე მითხარი“. - სრული თანაგრძნობითი განმსჭვალვა ამომებეჭდა სახეზე.

„ძალიან გეჩერება?“ - ამოითართვლა.

„მაქვს დრო“. - ხელი გამოვდესავით, აღბათ ვიფიქრე გვერდით გავიხმობ სალაპარაკოდო. ძრავა ვერ ვუყავი, ლამის ძალა ვიხმარე და ისიც ზამბარასავით ჩაიზნეა.

„ხომ გაგიგია ჭირმა თვი მალა-მალაო და თავი ვერ დამალაო. ჩვენთანაც ასე მოხდა. დედამისმა კი გაასწრო, თავს უშველა, მაგრამ მთავარი „განძი“ აქ არ დამტოვა? რაღაც სარკაზმით განისმჭვალა და ეს სარკაზმი იაპონელი „კამიკაძისა“ არ იყოს - თვითშემუსვრისაკენ გახლდათ მიმართული, - „წამალზე“ იჯდა, „წამალზე“, - მომახალასავით.

იმ მწყემსივით შემაურულა, მარტის უხასიათობას გადავურჩიო როს ეგონა, და ნაუცბედად ნასესხების ყინვამ რომ დააძრო. ამას არაფრით ველოდი.

„როდის დაიწყო?“

„სკოლა რომ დაამთავრა პირველ წელს უნივერსიტეტში არ ჩააბარა - ცოტას დავისვენებო, გამოაცხადა. ჰოდა „დასვენების“ უამს შეჯდა საბოლოოდ, თუმცალა მისი გემო ეტყობა სკოლაშივე ჰქონდა გასინჯული.“

„შენ როგორლა გამოგეპარა?“

„მე იმხანად პოლონეთში ვიყავი, ვროცლავში - ბაზრობაზე პატარა მაღაზია მქონდა, დედამისი კი ხელს აფარებდა, მერე კი როცა სრულ ნაწკომანად ჩამოყალიბდა, უკვე გვიანი იყო“.

„რას იკეთებდა“ - ვკითხე გულუბრყვილოდ, ვითომ არ ვიცოდე რითი იღუპავნ თავს.

„თავიდან როცა ფული გვქონდა „მორფსა“ და „ჰეროინს“, მერე კი რაც ხელში მოხვდებოდა - დაწყებული „სუპოტექსიდან“ და „ნიანგად“ ნოდებული შხამით დამთავრებული. ამ უკანასკნელმა ცოცხლად დაალპო“.

„როგორ ვერ უშველე?“ - ხმა სიტიაციის თანახვედრი გამხდომოდა.

„ვერ უშველე? - მძიმედ, საყვედურსავით დაიჩივლა, - ღმერთიც კი ვერ დაეხმარება ადამიანს, თუ მას არ უნდა, - ერთავად სიბრაზემ მოიცვა, შეყოვნდა, - სამჯერ სისხლი გამოვუცვალე, თითო სეანსი ათას დოლარამდე ჯდებოდა, მაგრამ მაგას ვჩიოდი? ბოლოს ექიმმა მითხრა: „მეცოდებით ფულს რომ ტყუილად ჰყრით, თქვენს შვილს თვითონ არ უნდა გამოძრომა, მთლიანად არის იმ დემონის მიერ დამონებული, ამიტომ საქმე სისხლში კი არა თავშიაო“ და მეოთხე სერიაზე უარით გამომისტუმრა. რა არ გავუკეთე, ახალთ-ახალი „ბეემვე“ ვუყიდე, თავს ვევლებოდი, „აბა, მამა, რას ისურვებ, ყველაფერი კარგად იქნება მაგრად დადექიო“, - ვამხნევებდი. პირველ სანებში დამყვასავით, მაგრამ მალე დავრწმუნდი პ თავს იკატუნებდა. სახლში ჩაიკეტა, აქაოდა არავინ მაცდუნოსო, სინამდვილეში კი ნარკოტიკები მოუმარაგებია და ნემსთან ერთად უნიტაზის „ბაჩიკში“ დაუმალავს. ქუჩაში რაღა უნდოდა. შევიდოდა, გაიკეთებდა, გამოვიდოდა და ვითომ „ლომკას“ ებრძოდა, გარინდებული წამოწვებოდა, ანდა საათობით თბილ შხაპს ღებულობდა,

- სიბრაზის ნატურმორტი გამოიხატა მის სახეზე, - მერე და მერე სულ აიღო თავზე ხელი. დამტვრეულ-ჩამორთმეულ მანქანას ვიღა ჩიოდა, სახლში საინი აღარ დაგვიტოვა. მთელი წლები რაც მე და დედამისი და საერთოდ ჩვენს ოჯახს მოენაგრა - „ბარიგებს“ გაატანა. თუ კარგ ხასიათზე იყო, ბოდიშებს იხდიდა „სულ მალე ახალ ცხოვრებას დავიწყებო“, გვპირდებოდა, მაგრამ... ამასობაში ნუციკოც გათხოვდა და ახლა სიძეს დაუწყო ჩათრევა. ერთ დღესაც დედამისს მიადგა სკოლაში შუა გაკვეთილიდან გამოიყვან და ფული მოსთხოვა. უარი რომ მიიღო, ხელში სწვდა, საქორწინო ბეჭედის ნაძრობა სცადა, მანანას შეუკივლია, „რა გაკივლებსო!“ და თმებით უთრევია დედამისი, თან თურმე აგინებდა. შიშით ვერავინ მიეკარა. ბოლოს „უყოჩალია“ და ბეჭედი ნართმევია. იმ დღეიდან მანანა სკოლაში აღარავის უნახავს. ალთქმადა დებულივით სულ დადუმდა, მერე გავიგე ჩუმჩუმად საბუთები უგროვებია, რათა გადახვეწილიყო და მართლაც გიორგობის საღამოს მიუნდენიდან დაგვირეკა, ამაღამ არ დამელოდოთ მე აღარ დავბრუნდებიო. მისამართიც არ მოგვცა, თუ რამეს ვიშოვნი, თავად დაგიკავშირდებით, თუ არა და ნახვამდისო. გეგამ ის ღამე თეთრად გაათენა, დილით მითხრა, ნუ გეშინია მამაჩემო, შენს გვერდით ვდგავარ, ყველაფერს მოევლებაო. „ათი წუთით“ გავიდა და სამი დღის შემდეგ დაბრუნდა გაგლეჯილ კაიფში. ერთხელაც ნარკოტიკებით დაიჭირეს და იძულებული გავხდი ბინაც გამეყიდა, რათა ციხიდან დამეხსნა. ხომ გახსოვს რა კარგ ბინაში ვცოვრობდი, ახლა პერიფერიაში ვაგდივარ, კიდევ კარგი ეგ მაინც შემრჩა, დღეს იქ ნუციკოსა და შეილიშვილთან ერთად ვცხოვრობ. ამრტონი ვართ, სიძე კი გააქცია. ეს კულმინაცია იყო - ავხელად ჩაიცინა, - მაგაზე ბოლოს მოგიყვები. ახალი წლის წინ გულმა მხია და საოპერაციო გავხდი. ოპერაციიდან ერთი თვეც არ გასულიყო, გავეშებული ნადირივით შემოვარდა, თან მიყვიროდა - ჩქარა ფული, რომა რ გავიკეთო გავგიჟდებიო. მხრები ავიჩეჩესავით თუ არა, მომვარდა ტახტზე წამომაქცია, მაისური შემომახია და ჯერ კიდევ თოთო ჭრილობას შუა და საჩვენებელი თითებით დააწვა. ხომ გინახავს, გველს რომ წაუჭერენ კასერში ხელს, როგორი გამალებით იგრიხება, ჰოდა ტკივილისაგან მეც მასე ვიკლაკნებოდი, ის კი გულპილწი, როკაპი ხმით ქირქილებდა - „გტკივა?! გტკივა არა შე ჩათლახო! - ფრჩხილებს უფრო ღრმად მარჭობდა იარაში, თან წიშნის

մոցեցնութեան հիմքածովագութեան, - Առաջա մեց մասե միշտ կուզա դա ուղղու մոմեցո, բա-
տա յս „լոռմիշ“ մոցութեան, տորութ գացատացը. հիմքա լորուալմա Շեմ-
րա արք-մարք, ծեղագ սաելու կարո լուսագ դարհենովագ դա մեծոծեցնութեան
Շեմուպացուացնութեան. յրտմա լուտուսնուցը չունեցան որմուգուատուարու-
անո ամուլու դա ցայնովագ. սուցերեմոնուա գամուսպացա դա ցավարդա. ումացը
սալամու կո ելուց մուշունուա, մեծուալունութեան, տան մեց-
ցենցենովագ - ոյնք մոմնացլուա, բուտաց Շենց ճաւացենց դա մեցո. ցուցելուց ապոցեամ մաժնու մուալնու, բուցա սակաւարու դա նուցուա
մեցելու ապոցան. յեշու ուցու ուշեմնում ցուց, լուցուանու գածուրեց-
նու դասպանա, ունջարա ցամուալու դա ցինունու մուցար ևուցես ցագաւասանա
- ցավարդու աելու յրտու ասու ցուլարու մունուցնու, տորութ ամաս ցագմո-
ցից ապոց դա ցնաեսու, ույ դասպերո. նուցիարու ծեցրու ար ցայնանցենու,
բաւ չունեցնու ուղղու կյունուա ոյնք մել-սկամնու դասպարա, Շենու դա Շե-
նու չունացնու ցագաւա, մեմուցնու դա ցամեա. ցամեա դա ցամեա, ալարու
մեմուցնունուանու, մեմլութեանու ունանու նուցու, ամենունու սաթլար-
ցարց ցագամալուսու (կյուտեա աեսալու դանցութեանու կյունուա դա ամու-
րագ ցարուցնու), արու ցամուպանց մատ, սենուրեգաւ մույլունուն. ցունուս
սելունու այցե-ոյնու յեկաթնու մելուց ալուսուրուցնու ութուրդնուն. տույնուս
տույնուս ցուցելուց պամունցալու մուցարդա. սելու ար ցայնանցնունու
տորութ մունու մուրուաս ռա սունցուա. հիմումեմար-հիմուգուլարժունու,
յրտաց մեմուրու յեւու մունու դալասլասեածնու. - ցալիհինցուցունու
մեյիրունունու, ոմ պամունու դրամուս սպանուրու դացամ նամուսա-
սես - մեցուցենովագ? ար ցուցու, տապեցնու կո նամցուլաց ցոնցունուն. հիմս ցարամտան մարդունու լումելունու մուութունեա ուղղուացնու սումենու-
ցալուց կո արարա ուցու. ռա ցամելու պատուցուար! ռա ցամելու! - ցրեմ-
լու մուերունու մուշունու մեյիրունու պատունու - 18 օցնուս կո ասու նուցու սաատու
ոյնենովագ, սաելունու րում մեմուցնու. կյուտրուցանուցնու ուրցամյերալու,
յրտացագ ցաեցաենութեան, մցոնու հիմու ցեանուրենու ցագուալուս յամո
դացար, մունու ցասացունու հիմուապարաց (մերելա մուցեանու, տարա-
մեցու ուցնուս եմու ցագուալուս նունունու տարունու, ամ դլուս սածունու-
ու ար հիմուացնու նապուլունու մունու?), ցաեցի նամունու, նամունու ույ
արա նուրցա դանցու. մուս նուն ուլունու ունունու մունուրունու գածուր-
րեցնու հիմուացնու. յիշու ուղղու ուցնուս սումենունու մեմուցնու. ունունու
ցամուցնու սումարունու ցագուա սումենունու մունունու գամուսաենա
արու մույլունու. արա, մեցնունու կո ար հիմուացնու ամաս, արա, արա, յա-

რალოდ, სიკვდილის სტუმრობისგან მონუსხული და ქვად ქცეული, ვიჯექი და შეყყურებდი, თუ როგორ იპარებოდა ჩემი საფიცარი, ხოლო აპოკალიპსის სიახლოვე (როგორც გინდა, ისე გამიგე), შვებას მგვრიდა. ძალიან არ უწვალია. უსიტყვოდ წავიდა, ოღონდ არ ვიცი, შეგნებულად თუ შეუგნებლად - თვალი ერთხელაც არ გამისწორა. სასწრაფოს მაშინდა ვუხმე, თვალი რომ გაუშეშდნენ. პანაშვიდის დღეები ბუნდოვნად მახსოვს. მთელი დღეები კუთხეში მიმჯდარი, გაშტერებული გავცექეროდი კუბოში გაშოტილ გვამს, გვამს, რომელიც სიცოცხლეშიც და სიკვდილის შემდგომაც ჩემი ცხოვრების შავ ჭირად ქცეულიყო - ვითანგებოდი. ტუჩი მოიკვნიტა - დამიჯერებ? მთელი ის გატყლარჭული დაუსრულებელ პანაშვიდად ქცეული დღეები კურცხალი ცრემლი არ გადმომიგდია. დედამისი, დედამისი დასაფლავებაზე არ ჩამოსულა. ახლობლებს, წაცნობებს, თუ მეზობლებს ისე ჰყავდათ გაბეზრებული, რომ ერთგვარი კმაყოფილების დაფარვა არ უცდიათ. მე კი უცნაურ გულგრილობა - ამგზავრებულს, შემგრძნება მქონდა, თითქოს რაღაც დიდი ტანჯვა გასრულდა და ახლა ბორკილაყრილს ვერ გამეთავისებინა, თუ რა „ბეღნიერება“ მეწვია. მხოლოდ ორმოცის შემდეგ, საკუჭნაოში მიყრილ ჩემი გეგას სურათებს რომ წავაწყდი და მაგიდაზე სამკითხაო კარტივით გავშალე, ვითარცა მერეხი, ისე წამსკდა შხუილით ცრემლები, მოთქმით ავტირდი და მივხვდი, გლოვის ზარი იმ წამს შემოვიდა ჩემს არსში.

მთელ ტანში გამცრა, გადავეხვიე. სიტყვას ვერ ვძრავდი, ანდა რა უდნა მეთქვა რომ?

„ახლა?“ - ძლივს ამოვლერლე.

„ნუციკოსთან ერთად შვილიშვილსა ვზრდი. ისეთი კუდრაჭაა ის მაიმუნი რომ“ - ისე მორცხვად გაიღიმა, თითქოს თავისდაუწებურად რაღაცას აშავებდა და ახლა მითვლიდა ნუ განსჯიო. გული მომიკვდა.

„თვითმფრინავი რეისით ვენა-თბილისი დაეშვა თბილისის აეროპორტში“ - თითქოს დიქტორმა სამაშველო რგოლი გადმომიგდოო, ფორიაქით დავემშვიდობე; მას შემდეგ თითქმის თვე გავიდა, მისი ტრაგედია არავისთვის მომიყოლია და ალბათ არც მოვცვებოდი, დღეს რომ არ დაერეკათ - გიზი თურქეთში გულის შეტევით გარდაიცვალა.

ცხელი საჭაპური

მანანა, ექთნად მუშაობდა ციხის საავადმყოფოში. შეიძლება ითქვას მთელი ყმანვილქალობა ციხეზეც გაატარა. ალბათ ამიტომაც ვერ გათხოვდა (აბა, ციხის ქალს ოჯახში ვინ შეუშებდა). თუმცალა თავადაც არ წაუჭანჭრობებია ტვინი ამ საკითხზე ფიქრით. იქ, ციხეში, იმდენი მთხლე, იმდენი ყროლი იხილა, რომ ლამის სძულდა კიდეც მამრთა მოდგმა. თანაც არ უჭირდა. ციხე, ისეთი დაწესებულებაა, რომ იქ ყველა მომსახურეს თავისი წილი გროში აქვს და მასაც ჰქონდა. ასე, რომ გოგნიგოგობას, იმ გოგნიგოგობას, რომელიც მისი არსებითი სახე იყო, ავის მოსურნესაგან გარჯვა არ ემუქრებოდა. ერთი კნაჭა, გალურსული ქალი გახლდათ. მომწიფებული ატამივით ათქვირებული, მაგრამ საგულდაგულოდ დაფარული მკერდით და აცანგალებული ტანით, ვერაფრით გამოარჩევდით სხვა მრავალისგან. ოცდაათს გადაცილებული, მარტოხელა სპექტაკლი, ჩამოშვებული ფარდის მიღმა იდგმებოდა, ამიტომაც არავინ იცოდა მისი შინაარსი. ჰოდა, რა გასაკვირია, არათუ უმცროსუფროსი კოლეგები, პატიმრები, რომ ვერ ამჩნევდნენ ხეირიანად.

იმ დილითაც ჩამოვლაზე, საკნიდან ახლად გადმოყვაილ პატიმართან რომ შედიოდა, რათა რაღაც მიქსტურა დაელევინებინა, კარგად იცოდა, არსებითად ყოველდღიურ ფორმალურ რიტუალს გადიოდა. აბა, მთის ავაზასავით ჯანმრთელს, ბედის უკულმართობა რომ არა, რა ემიქსტურებოდა. ციხის საავადმყოფოში ხომ ძირითადად სატუსალოსთან შედარებით კარგი პირობების გამო წვებოდნენ, თანაც ჟარგონი რომ ვიხმაროთ მეტი „სვაბოდა“ იყო, ამ სიტყვას კი თუნდაც გისოსებიან პალატაში სხვა დატვირთვა ენიჭებოდა და ერთგვარად უმსუბუქებდა კიდეც ტუსალს ხვედრს. ამიტომაც გახლდათ მაზანდა (სულერთია - ჯანმრთელი იყავი, თუ მართლაც გჭირდა რაიმე სენი), დღეში თუმანი. სხვაგვარად საავადმყოფოში ვერ იკოტრიალებდი. პატიმრის პატრონიც მშიერი რჩებოდა, მაგრამ ამ თუმანს როგორ-ლაც ახერხებდა. განსაკუთრებით ზამთარში იწყებოდა მოზღვავება. მით უმეტეს, რომ თბილისის ორთაჭალის საპყრობილე, საბჭოთა ცინიზმით გაუალტამებულ ერთ აშმორებულ გეენას წამოადგენდა და იქ ზამთრის გატარება, არა მარტო ჭლექს, არამედ მრავალ სხვა დაავადებათა თაიგულს ნაღდად შეგყრიდა.

ახლაც ზამთარი იდგა.

პალატაში შევიდა თუ არა ახალმა პაციენტმა, თხელი, ლამაზად დავარცხნილი, გასული საუკუნის ოციანი წლების ქართველი იუნ-კერის სადარი ულვაშით გაულიმა, მიქსტურა ღიმილითვე გადაჰკრა და ღიმილითვე „წაიღადავა“.

- ახლა, ამისთვის ცხელი ხაჭაპურის დაყოლება, რა საამო ცის მანანა იქნებოდა, რას მოელამუნებოდა ტუსალის ჯიგარს, ჰა, შენ რას იტყვი, ცის მანანასავით მშვენიერო, მართლ ვრაცხ?

მანანასაც გაეღიმა.

- რა იღუმალი ჩაღიმება გცოდნია, რა გქვია? - ჩაეძია პატიმარი.
- მანანა.

ოთახი განწყობამ მოიცვა.

- მე, პარმენი დამარქვეს, ნარსულში დიდი ბერძენი მთავარსარ-დლის პარმენეონის საპატივცემულოდ - გაგიგია ასეთი სარდალი პარმენეონი?

- არა, მაგრამ დღეიდან ხომ ვიცი.

- მაშ ცხელი ხაჭაპური შენზეა.

ღიმილის რუდ ქცეულმა მანანამ თავი დაუქნია და თავისდაუ-ნებურად უთხრა:

- კარგი, მასე იყოს, ხვალ დილით მოგიტან.

- მაშ მოსულა! - პარმენი გახალისდა.

- მოსულა.

რა თქმა უნდა, ეს პირობად ქცეული სიტყვა, არცერთს იმ წამს სერიოზულად არ აღუქვამს (ანდა როგორ უნდა აღექვათ „აზღლო-ბის“ ტოლი გაშაირება?), პალატის კარი მიიხურა თუ არა, პარმენმა მეგობრის მიერ ახლახანს გამოქვეყნებული და ფარულად შემოგზავ-ნილი წიგნი გადაშალა, მანანამ კი მიქსტურის ჩამორიგება განავრძო.

სალამო ჟამს, სახლისკენ მიმავალმა მანანამ, გზად ჭყინტი ყველი რომ შეიძინა, უცნაურმა, გაუთვითცნობიერებელმა ურუან-ტელმა დაუარა, დაუარა და აღარც მოშვებია იგი. შინ მისულმა ცო-მი საგულდაგულოდ მოზილა, ჯამში მოათავსა, ზემოდან ზეწრით მოფუთნა და ელექტროლუმელთან შორიახლო მიდგა, ღამეში ცომი რომ კარგად ამოსულიყო.

რატომ აკეთებდა იმას, რაც დღემდე არასდროს გაუკეთებია? კი ბატონო, გასამრჯელოს საფასურად პატიმრის ბარათი გამო-

უტანია, ანდა სიგარეტი გადაუცია, მაგრამ ეს სულ სხვა რამ გახლდათ, ხაჭაპურის, ისიც ცხელ-ცხელის შეტანა როგორ უნდა მოეხერხებინა, წარმოდგენა არ ჰქონდა. მით უმეტეს, ასეთი ქმედებით სამსახურს (თანაც რა სამსახურს, სხვისი არ ვიცი და მისთვის ნაღდად „ოქროს კვერცხის“ მდებელს), რისკის ქვეშ აყენებდა. რომ ჩავარდნილიყო, გამობუნზულება რომ არ ასცდებოდა კარგად მოეხსენებოდა, მაგრამ შესაძლოა ამასაც არ დასჯერებოდნენ და რაც დღემდე ჰქონდა ნაშოვნი, ყველაფერი უკან გახდომოდა მისატანი და თუ ამას დაყაბულდებოდნენ და მასაც არ ჩააყუდებდნენ, მადლობაც უნდა ეთქვა. აი, სეირი მაშინ იქნებოდა, მშიერ-მწყურვალს თითო უნდა ელოკა და მერე ვიღაც პარმენა უშველიდა?! „ერიპაა, სულ გამოსულელებულხარ, ჩემო მანანა“, - ლამის გარკვევით ჩაეს-მა უფროსი ექთნის ხმა, მაგრამ გაჩერებაც რომ არ შეეძლო? ნინა-აღმდევობის განევას ვინ ჩივის, მისთვის გამოუცნობი ხალისითაც მიიღობოდა იმ ილუზორული პირობის შესასრულებლად?!

ერთი სიტყვით იმ კაცის ულვაშში ჩაწინულ ღიმილს ერთთავად მოენუსხა და შეეპყრო ქალი.

ღამე მსუბუქად, ლალადაც კი ეძინა. დილით ადრიანად ადგა. დაიბანა თუ არა ხაჭაპური ჩასვა. დააგემოვნა, ესიამოვნა, შემდეგი ორი რომ გამოაცხო, ახლალა იაზრა, თუნდაც რომ შეეტანა, ჩანთა-ში ხომ გაუფიჩხდებოდა?!

ვიდრე დილემა, პრობლემად გადაიქცეოდა, უცბად ჯემპრი გადაიძრო, ლიფიდან ლამაზი „კვერცხები“ ამოყარა, ხაჭაპურს ლივის პრიალა ქალალდი ჩაუფინა და ძუძუნი ცხელ ხაჭაპურში სატოლმე ქუფთასავით გაახვია. ამხურვალებულ მკერდზე ლიფი იკრო-ბიკროდ ძალუმად შემოიჭირა, ჯემპრი გადაიცვა, პალტო მოიგდო, ქუჩაში გაიჭრა.

ცხელმა ხაჭაპურმა ძუძუნი აუელვარა, ერთიანად წამოახურა, წამოაწითლა, მაგრამ არ შეეპუა. ტუჩი კბილებში მოიქცია, აქსელერატორის ნატერფალს მთელიძ ალით მიაწვა. მანქანამ სიმწრით იღმუვლა (ალბათ მის მაგივრად) და გავარდა.

ბადრაგს ღიმილით, ხელის აწევით მიესალმა, კონტროლიორებსაც უპრობლემოდ გასცდა (ყინვის გამო ანითლებულ ლოყუებს ზედმეტი ეჭვი არ „გამოუჩეკავს“), კიბის სამი სართული რაც შეეძლო დინჯად აიარა. პალტო ჩამოკიდა, მიმოიხედა, ვარაუდმა გაუ-

მართლა, ჯერ არავინ მოსულიყო, ხალათი მოიხურა, პალატაში ლა-მის სირბილით შევარდა.

პარმენის გაოცებულ დაბნეულ სახეს რომ ჰკიდა თვალი, ჯემპ-რი მყისიერად აიწია, ძუძუს თავებზე გადაკრული ხაჭაპურები მოიხსნა, გაუწოდა.

პარმენი კი მამრის ტკბობით შესცეკროდა დაბრანულ კვერე-ბად ქცეულ ძუძუებს. ხაჭაპური სათუთად ჩამოართვა, ტუმბოზე ჩამოდო, წამოდგა და ქალს ალანძული ძუძუნი მთელის კაცური სი-ნაზით დაუკოცნა.

ეს ჩვენი ისტორიაა

„შირე-გორჯის“

საფლავის ძიებაში

ისეა გაყალბებული საქართველოს ისტორია, რომ ხშირად ვერც კი გაგვირკვევია ვინაა გმირი და ვინაა მტრის სამსახურში ჩამდგარი კოლაბორაციონისტი-ანტიგმირი. აღექ-სანდრე ბატონიშვილის ლამის ლეგენდად ქცეული ფიგურა ერთგვარად ის საპირნოეა, რომლის პინასთან დამდგარი ერთხელ და სამუდამოდ გაერკვევი ვისი რა აიწონების!

ჩვენი, ქართველთა უბედურება ისაა, რომ არ ვიცით ჩვენი ისტორია, საკუთარი ისტორიის არმცოდნე ერი კი უფესვო კაცივით არის, რომელმაც არა თუ არ უწყის ვინაა და საიდან მოდის, არამედ იმასაც კი ვერ ხვდება თუ რა უბედურება ტრიალებს მის თავს. სწორედ ამიტომაცა გვყავს ამდენი მტრიდან შემოტენილი და მათი იდეოლოგის გამტარებელი ყალბი გმირები, ყალბი საზოგადო მოღვაწენი, ყალბი მწერლები, ყალბი მუსიკოსები, პოსტსაბჭოთა სივრცის ყალბი „გენიოსი“ — რეჟისორები. ამიტომაც ვუდგამთ ძეგლებს გამყიდველ-კოლაბორციონისტებს, ვადიდებთ მათ და ვაცხადებთ გმირთა-გმირებად, ხოლო ჭეშმარიტ თავდადებულ მამულიშვილებს დავიწყების ობიან სკივრში მივუჩენთ ხოლმე ადგილს. არა-და ისინი არიან უზაკველი საპირნოენი ქართველთა სულისა, მათი ცხოვრება კი ის დედო-ზარია, რომელთა შემოკვრა სილაქივით გვილანუნდება, ყალბი ცხოვრებით მოპარამეებს. ნელ-ნელა, იძულებით მონადქცეულნი — მონადშობილებად ვიქეცით, მონადშობილს კი როდის იყო თავისუფლების ქიმერა როს ტანჯავდა. ამიტომაც იშვა ამდენი ფარისეველი, რადგანაც ასეთმა გაორებამ გააყალბა ჩვენი ცხოვრების წესი, წესი რომლის გააზრება ისე გვაფრთხობს ვითარცა უფლის მიერ მხილებული ცოდვა. მაგრამ ხომ უნდა დად-

გეს ჟამი სიმართლისა და აღდგომისა, ამისათვის კი საჭიროა ყველას თავისი მივუზღოთ, აუცილებლად უნდა დაემხონ ყალბი ავტორიტეტები, ეს დამპყრობლის აღზრდილნი და ძუძუნაწოვარნი ფარისეველნი მარად მათი ერთგულნი იქნებიან, რადგანაც კარგად მოეხსენებათ, რომ დამპყრობლის კალთის გარეშე ისინი არარაობანი არიან და ამიტომაც საკუთარი ხალხის მთავარ მტრად გვევლინებიან! ეს ერთგვარი პერიფრაზი დიდი ინდოელი გამათავისუფლებელის ჯავახარლალ ნერუს სიტყვებისა ცხოვრების წესად უნდა გავიხადოთ და მაშინ მოვა შვება. ერის ჭეშმარიტ შვილებს უნდა ავსნათ მივიწყების ბორკილნიჯაჭვისანი და ისინი იმ შარავანდედით წარმოვაჩინოთ როგორებიც სინამდვილეში არიან. მხოლოდ ასე დაემხობიან ხატი იუდასანი და ჩვენი ერნი ქართლოსისანი კვლავაც გავიმართებით წელში. ამაშია ხსნა, ამაში! ამიტომაც ებრძვის მტრი გავეშებით მითოსადმენისლულ ნამდვილ გმირებს. მას კარგად მოეხსენება, ვიდრე გმირის ჩრდილისა-ჩრდილი ლიცლიცებს ერის კოლექტიურ მეხსიერებაში, დაპყრობა კი, მაგრამ მათი საბოლოო დამონბა შეუძლებელი არის. ამის გამო მტერს ვით შეუძლია მოსვენებით იყოს. მას კარგად მოეხსენება რომ ის ჩრდილთა-აჩრდილი, ერთ დღესაც კვლავაც დარაზმავს უდრევ სულებს, კვლავაც ააკაშკაშებს ქვეყნად თავისუფალ ლამპარს და მაშინ ჰაი დედასა. მტერმა კარგად იცის, რომ აქ გამოსავალი ერთია, ასეთ ხალხს მხოლოდ მრუდე სარკეში შექმნილი ისტორია უნდა დააჯერო და მენტალიტი შეუცვალო... .

„შირე-გორჯი“ — სპარსულად „ნათარგმანებიდან“ ქართველ ლომს ნიშნავს. ასე ეძახდნენ სპარსელები ერეკლე მეორის ნაბოლარა მეტვიდმეტე შვილს-ალექსანდრეს, რომელიც ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელით შევიდა ისტორიაში. ის ერთადერთი ბაგრატიონი უფლისწული ალმოჩნდა, რომელიც ვერ გატეხეს რუსებმა, რომელიც არ შეეგუა ოცდახუთსაუკუნოვანი სახელმწიფოს-საქართველოს გაუქმებასა და შემდგომ მისი სრული გაქრობის მტრის დაუკებელ სურვილს და პირველი დღიდანვე გამოუცხადა მომხვდურს უკომპრომისო ომი. (აკი „დიდი რუსი დემოკრატი“ დეკაბრისტი პესტელი პირდაპირ მოუწოდებდა ქართველთა გასახლებას კავ-

კასიელებთან ერთად ციმბირში და ამ ბოროტების განხორციელებას სულ ცოტა დააკლდა აგერ ახლა, საბჭოთა ეპოქაში ნიკიტა ხრუშჩოვის დროს). რუსთა გასაოცრად ვერც რომ მოქრთამეს სხვა ქართველთა მსგავსად, ვერც მონამლეს, ვერც „მილიონად“ მოაკვლევინეს! შეშინებაზე, ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია და მან გმირმა სიცოცხლის ბოლო წლამდე არ ჩააგო ხმალი და იბრძოლა მთელის თავგამოდებით, რომ როგორმე აღედგინა ასე უსინდისოდ და ვერაგულად წართმეული სახელმწიფოებრიობა. ამ ვაჟვაცის დისკრედიტაცია რომ ვერ მოხერხდა, მაშინ ფლიდნი და ბოროტი ტვინნი იმპერიისა დაადგნენ ვერაგულზე-ვერაგულ გზას, გზას რომელსაც სახელ-სახესენებლის ამოძირვება ჰქვია ერის კოლექტიურ ხსოვნაში. იგი-გმირი კი 1801 წლიდან მოყოლებული იბრძვის ჩაუქად, მუხლჩაუხელად. მანამდე კი კრწანისის ომში მამის-პატარა კახის მხარდამხარ იბრძოდა, შემდგომ საჭურისის მიერ გადაბუგულ თბილისის აღდგენას ხელმძღვანელობდა. საერთოდ აღა მაპმად ხანი სხვა თემაა, რომლის გაუშუქებლობა ვერ ამოხსნის იმ განტოლებას რომელსაც ალექსანდრე ბატონიშვილის პიროვნული არსი ჰქვია. რუსეთმა 1783 წელს გეორგევესკის ტრაქტატი იმიტომ დადო რომ შესაფერის მომენტს დალოდებოდა და ერთი ნახტომით მოეხდინა ჯერ აღმოსავლეთ საქართველოში ქართლ-კახეთის სამეფოს ანექსია და შემდგომ მთელი საქართველოსი. მრავალი მცდელობის შემდგომ რუსმა გენერალმა ტოტლებენმა, რომელიც დარწმუნებული იყო, რომ ერეკლე ასპინძაში ომს თურქებთან უსათუოდ წააგებდა — პირდაპირ სცადა თბილისის ოკუპაცია, მაგრამ მოხდა „მოულოდნელი“ რამ, ერეკლემ გაიმარჯვა და ტოტლებენმა ამ უპირო არამზადამ დასავლეთ საქართველოს მიაშურა, სადაც ასევე „წარმატებით“ გააგრძელა თავისი საქმენი საღალატონი. ამის შემდგომ რუსეთი უფრო საფუძვლიანად „მოემზადა“, რათა დავრდომილი ქართლ-კახეთის სამეფო ერთი ზალპით გადაეყლაპა. რუსეთის ელჩიმა ირანში აღა მაპმად ხანს გეორგევესკის ტრაქტატის არამარტო საიდუმლო პარაგრაფები გაუმხილა, არამედ ურჩი „სახანოს“ დასჯისათვის სპარსთა ჯარის დაფინანსებაც იკისრა, თორემ ეკონომიურ და პოლიტიკურ კრიზისში მყოფ ირანს სადა ჰქონდა ორმოცა-

თასიანი ჯარის ლაშქრობის თავი (თბილისის გადაწვის შემდგომ ირანში არეულობის გამო, სამიოდ დღეში სასწრაფოდ ირანს მიაშურა სადაც დიდი ქაოსი დაიწყო და სულ მალე ხუთი ათასმა ავღანელმა თეირანი აიღო და გადაბუგა), პარალელურად სტამბოლში რუსეთის ელჩმა, — ალექსი ობრესკოვმა ერეკლეს დასახმარებლად მომზადებული 600 ქართველი მამლუქი გასცა და „აჯანყებულნი“ ამოახოცინა. მხოლოდ ერთი მამლუქი გადარჩა, რომელიც შემდგომ ნაპოლეონის წინააღმდეგ იბრძოდა პირამიდებთან და აი, როგორც იქნა პოლიტიკურ არენაზე სულ მარტოდ დარჩა ასკინჯილა დაჩაჩანაკებული, დაუძლურებული ქართლ-კახეთის სამეფო, რომლის საბოლოოდ ხელში ჩაგდება, რომ იტყვიან ტექნიკის საქმე იყო და ამ ტექნიკას რუსეთის იმპერია, რომ კარგად ფლობდა მან ისტორიაში თავისი „ნასტავნიკების“ ხელშეწყობით არაერთხელ დაამტკიცა. ყოველივე კი რუსეთის იმპერატორების ჯერ პავლე პირველის და მერე „მამის მკვლელ“ ალექსანდრე პირველის მანიფესტით დასრულდა, რომლის პრეპარატი „ცრემლთა ღვარღვარით“ აცხადებდა, რომ დიდი ქრისტიანული მორალის საფუძველზე იგი იძულებულია ქართლ-კახეთის სამეფოსა და მისი ხალხის მფარველობა იკისროს. ეს მოხდა 1801 წელს და ამ დღიდან ალექსანდრე ბატონიშვილს ხმალი არ ჩაუგია. თანაც ეს არნახული და არგაგონილი აქტი ქვებუდანური დაპყრობისა ხომ მის თვალწინ განხორციელდა და ეს კარგად გაითვალისწინა გონიერმა უფლისწულმა და არაფერში, არასოდეს აღარ ნდობია ჩრდილოელ ბოროტებას და ამ დღიდან დაიწყო ორმოცდასამ წლიანი ომი საქართველოს პატრიოტებსა და დამპყრობ და მათ ატორლიალებულ კოლაბორაციონისტებს შორის. ეს ომი მხოლოდ დიდი მამულიშვილის სიკვდილის შემდგომ შეწყდა. 1844 წელს, როცა ბატონიშვილი ყველასაგან მიტოვებულ ირანს გარდაიცვალა. რუსეთმა პირველად, მართალია ხენეშით, მაგრამ მაინც სიხარულით ამოისუნთქა. მაგრამ მანამდე იყო არნახული და არგაგონილი თავდადება. 1801 წლიდან საქართველოში თოფი არ გავარდნილა, რომ ამ საქმეში ალექსანდრე ბატონიშვილის ხელი არ ყოფილიყო გარეული. მან მთელს კავკასიაში უდიდესი ავტორიტეტი მოიპოვა, დაღესტანის იმდენად უყვარდათ,

გმირების მარადიული ხსოვნა, მაგრამ ბრიყვები დღესაც ვერ მივმხვდარვართ ამას და ვერ გავიაზრებია ის რომ ამით ბოროტების იმპერიამ მასხარადაც აგვიგდო!!!), აჯანყებულ კახელებსა და ალექსანდრე ბატონიშვილს უთვლიდა — გაჩერდით, შინ წაეთრიეთ თქვენს გომურებში თორემ ჩამოვალ და ყველას ტყავს გაგაძრობთო. რას იტყვით შესაფერისი სიტყვებია არა — როგორც თავად ამბობდა წარმოშობით ქართველის და ეროვნებით რუსი ბაგრატიონისა. თუმცალა მოგეხსენებათ რუსეთის „უდიდესმა“ გენერლებმა — „დეკემბერმა“ და „იანვარმა“ თავისი ქნეს და ნაპოლეონი იძულებული გახდა დაეტოვებინა მოსკოვი... ალექსანდრე ბატონიშვილმაც დროებით ირანს შეაფარა თავი. თუმცა ბრძოლა მაინც გრძელდებოდა. ბევრჯერ, ქართველმა მოლალატეებმა ხელიდან გამოაცალეს გამარჯვება, მაგრამ... 1832 წლის შეთქმულების მზადების დროს საორგანიზაციო კომიტეტმა „-ფარულმა საზოგადოებამ“ პირდაპირ სთხოვა სათავეში ჩასდგომოდა აჯანყებულ ქართველთა ჯარს და ეს გმირული აქტი მისი, საქართველოსი მეფედ კურთხევით უნდა დასრულებულიყო. მაგრამ მოგეხსენებათ ორგულობა თანმდევი ბედის წერაა საქართველოსი და... ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელი იმდენად ქუხდა კავკასიის და მის მიმდებარე რეგიონებში, რომ არზრუმის ფაშა, სოლომონ მეორის სიკვდილის შემდგომ არ დაემორჩილა თურქეთის სულთანს და ბატონიშვილის იმერეთის მეფედ გამოცხადება მოითხოვა. ოკეანის ტაიფუნივით ჩაიგრიალა მისმა ცხოვრებამ და როგორც პოეტი იტყოდა — საქართველო იყო მისი საფიცარი სახელი. და აი ასე ნელ-ნელა გაუთავებელ ბრძოლაში ჩაიფერფლა მისი დიადი სული. 1844 წელს ირანში უკვე ხანში შესული სამოცდათოხმეტი წლის ასაკში მარტოდარჩენილი გარდაიცვალა.

გადიოდა წლები, ინერებოდა ყალბი საქართველოს ისტორია. რუსეთისა და შემდგომ საბჭოთა მტარვალი იდეოლოგია-პროპაგანდა, მართლაც და ამ გმირთა-გმირს ხატავდა ვითარცა ყაჩაღს, ავაზაცს, კაცის მკვლელს და ამ საკაზმით მიართმევდა გამოთაყვანებულ მონადქცეულ ადამიანთა — ხალხის დიდ უმრავლესობას და მათაც სჯეროდათ და ბევრს ახლაც სჯერა ეს. ყველაფერი კეთდებოდა იმისთვის რომ მისი სახსენებელი სინსილაც კი გაწყვეტი-

ლიყო. გვაზეიმებდნენ დაპყრობა-ანექსიას და მას თავისუფლების დღეს ეძახდნენ. გვაფიცებდნენ მოღალატეთა სახელებზე და ჩვენც ჩაფსმულებს სხვა რა გზა გვქონდა ვიფიცებდით. საქართველოს გაყალბებული ისტორია მეგზური გახდა ჩვენი ასევე ყალბი ყოველდღიურობისა და ასე სარეველასავით ცოცვით, შემოპარვით შეგვეცვალა მენტალიტეტი. ეს იყო რუსეთის იმპერიის ყველაზე დიდი გამარჯვება, ის რაც ვერ შეძლო — მონღოლებმა, თურქებმა, სპარსებმა მოახერხეს რუსებმა, რომელმაც გადაგვაგვარა და მენტალიტეტშეცვლილი ლაჩირადქცეული ერთ „ვერცხლზე“ დახარბებულ ხალხად გვაქცია. ნაციამ დაკარგა თავისი სიდიადე, ლირსება, სახე! თითქოსდა გამოსავალი აღარ ჩანდა თუმცადა... თურმე გმირებს ახასიათებთ მობრუნება, რადგანაც ისინი მარად ცხოვრობენ ერის ყველაზე საღ-ჯანმრთელ განათლებულ პატრიოტთა მეხსიერების მიუვალ „ჭიუხებში“ და საჭირო დროს... და ეს საჭირო დროც დადგა, დადგა მაშინ როცა გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში ეროვნულმა მოძრაობამ ზვიად გამსახურდიას თავეაცობით აზვირთება დაინყო. თბილისში რუსთაველის პროსპექტზე, პირველად მრავალი ათეული წლის განმავლობაში, გამოჩნდნენ მივიწყებული პორტრეტები აკრძალული სახეებისა — ქაქუცა, სოლომონ მეორე, ალექსანდრე ბატონიშვილი... მათ სურათებს ახალგაზრდობა შიშით კი არა, კრძალვით და სიამაყით დაატარებდა და ამით ღიად უპირისპირდებოდა მხეცს, რომელსაც კომუნისტური პარტია და მისი დიქტატურა ერქვა. იდეას აქვს ერთი თვისება, ის შეიძლება მრავალი წელი ჩრდილში გაყუჩებული იდგეს და ვერც ვერავინ ამჩნევდეს, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს აგორებას იწყებს და თუ აგორდა მისი გამჩერებელი ძალა აღარ არის ამ ქვეყანაზე. ასე აგორდა დამოუკიდებლობაზე დაფეხმდიმებულ საქართველოში იდეა, რომ დადგა დრო, გმირებისთვის საკადრისი მიეზღოთ და ისინი პატივით გადმოსვენებულნი ყოფილიყვნენ სამშობლოში, რათა ერსა და ბერსა გულით დაეტირებინა, რითაც ამავე დროს სულსაც გაიმაგრებდნენ — ნინ ხომ დაჭრილ მხეცთან სასიკვდილო ბრძოლა ელოდა. დაისვა საკითხი პირველად ვინ? — სოლომონ მეორე თუ ალექსანდრე ბატონიშვილი. ამ უკანასკნელის საფლავის ადგილმდებარეობის

მიმართ გაორებული, დაუზუსტებელი ცნობები მოიპოვებოდა, სოლომონ მეორის სამარე კი ყველას მოეხსენებოდა თურქეთში, ტრაპიზონში იყო. ამავე დროს იმ ადგილზე სადაც იმერეთის გმირი მეფე განისვენებდა, ტრაპიზონის მერია სარესტავრაციო სამუშაოებს ატარებდა და საჭირო გახლდათ აჩქარება. (თანაც თურქეთის სახელმწიფოსთან უკვე დალაგებული ურთიერთობა გვქონდა), ვიდრე ისიც ალექსანდრე ბატონიშვილის საფლავივით ბინდ-ბუნდში ჩაინისლებოდა. მართლაც დიდის პატივით იქნა გადმოსვენებული უდრევი მეფე იმერეთისა. იგი მთელმა საქართველომ დაიტირა და სვეტიცხოველის დიად ტაძარში ჰპოვა სამუდამო განსასვენებელი. როგორ მახსოვს მაშინ ამ აქტით მთელი საქართველო ამაყობდა და სამართლიანად ამაყობდა! მაშინ თითქოსდა ეროვნულმა ძალებმა საბოლოო გამარჯვება მოიპოვეს რუსოფილ საბჭოთა კოლაბორაციონისტებზე, მაგრამ თურმე სადა ხარ, რასა მღერი და რა გემდერება საქართველოვ!

კრემლის მიერ დაგეშილმა და შეიარაღებულმა ქართველმა მოღალატებმა პუტჩი წამოიწყეს და უბედური საქართველოს თავზე სიკვდილისა და ქაოსის დოლაბი დაატრიალეს და რა გასაკვირია ასეთ დღეში ჩავარდნილ ქვეყანას, რომელიც ჰა, ჰა და ძლივს იბრუნებდა ლამის ორას წლიან დაკარგულ სახელმწიფოებრიობას, აღარ „გახსენებოდა“ სპარსეთში გადაკარგული საფლავი ალექსანდრე ბატონიშვილისა. მით უმეტეს რომ მალე ხელისუფლებას დაეუფლა ხალხი, რომლებიც მთელი ეპოქა სახეში წაცარს კი არა მთხლეს გვაყრიდა და მათ როცა კვლავაც წინ წამოსწიეს „ორი რუსეთის“ დემაგოგიური ლოზუნგი. სპარსეთში გადაკარგული მამულიშვილის ხსოვნისადმი შესაბამის პატივის მიგებაზე ხომ ლაპარაკი კი არა-ფიქრიც ზედმეტად წარმოჩნდებოდა.

ერის ისტორიულ მეხსიერებას კანონები აქვს და როს ცოტა გადაიდარა, კვლავაც გაჩნდა აზრი დაბრუნებოდნენ ამ საკითხს. ცნობილმა ისტორიკოსმა, მწერალმა, სპორტსმენმა და მამულიშვილმა ჰენრი კუპრაშვილმა გამოსცა შესანიშნავი წაშრომი ალექსანდრე ბატონიშვილზე — „მოუხელთებელი უფლისწული, ანუ იმპერიის თავის ტკივილი“, სადაც კვლავაც დააყენა დიდი ქართველის მა-

მულიშვილის გადმოსვენების საკითხი, მაგრამ როცა საზოგადოება თავს იყრუებს და თვალს იბრმავებს... ამიტომაც ბატონ ჰენრი კუპრაშვილსა და ცნობილ პოეტს, ირანისტს, საზოგადო მოღვაწეს, პროფესორ ნომადი ბართაიას შევთავაზე შეგვექმნა საინიციატივო ჯგუფი, რომელიც იზრუნებდა ამ მამულიშვილის საფლავის ზუსტ ადგილმდებარეობის დადგენაზე და შემდგომ მის გადმოსვენებაზეც იფიქრებდა. ჩვენ კარგად გვქონდა და გვაქვს გასიგრძეგანებული თუ რამხელა პრობლემას ვეჭიდებოდით და რა სახიფათო „უნიკინარ“ მხარეებს დაგვიგებდა „მოყვარედ“ მოსული მტრები. დავიწყეთ ყველა იმ მწირი ცნობების შეგროვება, რომელიც ალექსანდრე ბატონიშვილის შესახებ დაირებოდა. დიდი სამსახური გაგვიწია ლვან-ლმოსილი ირანისტის პროფესორ მაგალი თოდუას მონათხრობმა, რომელსაც ამ ციონდე წლის წინ ნანახი ჰქონდა ბატონიშვილის საფლავი... ამავე დროს კავშირზე გამოვიდა სახელმწიფო მინისტრის აპარატი დიასპორის დარგში და სამინისტროში მიგვიწიეს, პირველი შეხვედრები საქმიანად და ენთუზიაზმით მიდიოდა. შეგვხვდა ყველა მინისტრის მოადგილე. ერთ-ერთი მათგანი გელა დუმბაძე დღეს ამ სამინისტროს მინისტრია მაგრამ მერე და მერე შევამჩნიეთ, რომ მათი ენთუზიაზმით სადღაც გაქრა და შეხვედრები უფრო შეხვედრებისთვის იმართებოდა, მიდიოდა გაუთავებელი ჭორაობა და არა მსჯელობა. ჩვენ მოსაზრებას, რომ აუცილებლობას წარმოადგენდა მცირე ექსპედიციის გამგზავრება თეირანს, ცივი უარი როს მოჰყვა, ნათელი შეიქმნა, ბიუროკრატებად ქცეული ყოფილი დიპლომატები, ვერც ვერაფერს წყვეტდნენ და ვერც ვერაფერს გადაწყვეტდნენ — უბრალოდ მათ არავინ არაფერს ეკითხებოდა. მივხვდით ქარი საიდანაც უბერავდა. ხელისუფლებაში მისული ახალი ძალა „კარგ და გაგებულ“ რუსეთთან სიტუაციის „დალაგებას“ ცდილობდა და დღეს ექსპედიციის მოწყობა, რუსეთის მთავარი მოწინააღმდეგის ალექსანდრე ბატონიშვილის საფლავის მოსაძენად და შემდგომ მის გადმოსვენებაზე ზრუნვა, (რომელსაც უთუოდ დიდი რეზონანსი მოჰყვებოდა) არ შედიოდა ხელისუფლების უახლოეს გეგმაში და რომ ეს ფაქტი იყო, მალევე დავინახეთ, როცა სამინისტროს მაღალჩინოსნებმა ერთ მშვენიერ დღესაც ღიად გამოგ-

ვიცხადეს — როგორც ჩანს ალექსანდრე ბატონიშვილის არამარტო ნეკროპოლი, არამედ მისი ადგილმდებარეობის დადგენაც კი შეუძლებელია და ძებნის გაგრძელება ტყუილად ფულის ხარჯვა იქნება და „ხელებიც დაგვიბანია“. რაც შეეხება მემორიალურ დაფას, სად უნდა დაიდგას რომ არც ეგ ვიცით და თანაც კულტურის სამინისტროს პრეროგატივაა. აი, ასე და ამგვარად გამოგვისტუმრეს. არადა სულ რამოდენიმე დღის წინ, ბატონ გელა დუმბაძეს დაისპორის დარგში სახელმწიფო მინისტრად დაწინაურება როცა მივულოცე მითხრა: ბატონო ნოდარ, ყველაფერს გავაკეთებ, ყოველ ღონეს ვიხმარ, რათა დიდი მაჟულიშვილის საფლავის ადგილმდებარეობა არათუ დადგინდეს, არამედ დიდის პატივით იქნას გადმოსვენებული სამშობლოშიო! მაგრამ მოგეხსენებათ... მავან ხელისუფალს მაინც მინდა შევახსენო, რომ რუსეთი დაუძინებელი მტერია ჩვენი და მას არასოდეს არცერთი დაპირება, იურიდიულად გაფორმებული ხელშეკრულებაც კი არ დაუცავს (შესრულებაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია), სწორედ ამბობდა დიდი გერმანელი პოლიტიკური მოღვაწე და გერმანიის გამაერთიანებელი — კანცლერი ბისმარკი — რუსეთან დადებული ნებისმიერი ხელშეკრულება უფრო იაფად ფასობს, ვიდრე ის ქალალდი, რომელზედაც იგია გაფორმებულიო. და ბოლოს, რუსეთი თავისას რომ არ იშლის ეს არამარტო უკრაინაში გამოჩენდა, სულ ახლახანს მოსკოვში, თავად პრეზიდენტმა პუტინმა დიდის ზარ-ზემით გახსნა რუსეთის იმპერატორ ალექსანდრე პირველის ძეგლი, რითაც ევროპელებს მიანიშნა — მხოლოდ წელს შესრულდა 200 წელი რაც რუსი კაზაკები პარიზში ელისეს მინდვრებზე დათარეშობდნენ ასე რომ ჭკუით იყავითო. ჩვენებს — ქართველებს კი შევახსენებ რომ სწორედ ალექსანდრე პირველმა, ამოისვა საბოლოოდ ერთ ალაგას გეორგეევსკის ტრაქტატი და საქართველო როგორც ქვეყანა წაშალა მსოფლიო რუქიდან და ერთ მივარდნილ გუბერნიად გამოაცხადა! და სულ, სულ ბოლოს ჩემს ქართველებს ისიც მინდა შევახსენო, რომ ახლანდელი „მეორე-დემოკრატიული“ რუსეთის ერთ-ერთი ლიდერი ნავალნი „გრუზინებს“ კი არა „გრიზუნებს“ (რაც თარგმანში მღრღნელს წიშნავს) გვეძა-

ხის და ალბათ ისიც ბოლომდე იზიარებს პესტელისა და ხრუშჩოვის ავადმყოფურ ზრახვებს!

ეეხ! — მგონი საქართველოში ისტორიის გადაწერა ისევ თავი-დან იწყება... მაგრამ დავუბრუნდეთ ჩვენს სათქმელს. დიასპორის სამინისტროდან „ზრდილობიანი“ გამოსტუმრების შემდეგ (თან ჩვენ შორის მეკავშირე, სამინისტროს ექსპერტი, მართლაც პროფესიონალი გია კაპანაძეც გამოგვაყოლეს — გაანთავისუფლეს სამსახურიდან), საინციატივო ჯგუფი თითქოს ჩიხში მოექცა, ირანში გა-სამგზავრებლად პატრიოტთა მიერ ის ორიოდე შემოწირული გროში აბა რას გვეყოფოდა. თეირანს კი წასვლა აუცილებელზე-აუცილებელი გახლდათ, რათა როგორმე რაღაც ხელშესახებ შედეგისთვის მიგველნია და მადლობა უფალს გამოჩენდა კაცი, ვინაც თავზე აიღო ეს დილემა, ყველა პრობლემა გადაჭრა და თეირანში გამგზავრებას სული ჩაუდგა. სერგი კაკალაშვილია ეს პიროვნება, უურნალ „ცისკრის“ გამომცემელი, პოეტი და საზოგადო მოღვაწე, ახლა კი იძულებით ემიგრაციაში მყოფი...

გადაწყდა, თქვენი მონა მორჩილი ნოდარ კობერიძე და ბატონი ნომადი ბართაია გავმგზავრებულიყავით თეირანს. 2014 წლის ცხრა ოქტომბერს ხუთშაბათ დღეს თბილისი-თეირანის პირდაპირი რეი-სით ირანს მივაშურეთ. როგორც აღმოჩენდა ეს რეისი უკანასკნელად სრულდებოდა. საქართველოს ხელისუფლების უგუნურმა გადაწყვეტილებამ, ირანთან უვიზო მიმოსვლა გაეუქმებინა (ირანმა ძალაში დატოვა ძველი წესი — საქართველოს მოქალაქეები კვლავაც უვიზო რეჟიმზე რჩებიან), თითქმის ნულამდე დაიყვანა ირანელთა სურვილი ჩამოსულიყვნენ საქართველოში. ჰოდა ავიარეისის არსებობამაც აზრი დაკარგა. ამ გაუაზრებელ აქტს ეკონომიურ ზარალს თავირომ დავანებოთ რა დიდი მორალური ტკივილები მოჰყვა, ამას შემდგომში დაგანახვებთ, მანამდე კი ჩვენ უკან დასაბრუნებელი ბილეთები ბაქოს მიმართულებით გადავცვალეთ, რამაც საკმაოდ დაგვაზარალა. თეირანში იმამ ჰომეინის სახელობის საერთაშორისო აეროპორტში რომ ჩავედით უკვე საკმაოდ ბნელოდა. ტაქსისტების კონკურენტმა „კერძო სექტორმა“ შემოგვთავაზა მომსახურება, თანაც დოლარსაც შევისყიდიო. ამან გასული საუკუნე ოთხმოცდა-

ათიანი წლების თბილისი გამახსენა თავისი ქუჩის სავალალო „ბირჟებით“. ახლა ირანიც იგივე გზას გადის. გაჩირალდნებულ აიათოლა ჰიმეინის მავზოლეუმს ჩავუარეთ, დღესაც მისი სახელი წმინდათა-წმინდად ითვლება (ამ ადამიანს შესანიშნავი საერო ლექსებიც აქვს შექმნილი და შპპ აბასის საერო ლექსებისა არ იყოს მათი წამკითხვე-ლი ვერაფრით დაიჯერებს, რომ ამხელა პოლიტიკური და სულიერი მოღვაწე ამით „ერთობოდა“), რა თქმა უნდა თეირანის განთქმულ საცობებსაც ვერ ავცდით, საერთოდ აქ მოძრაობა ისეთი ქაოტუ-რია, რომ მსგავსი, მსოფლიოს არცერთ ქვეყანაში არ შემხვედრია. ბოლოს როგორც იქნა გავიკვლიეთ გზა და ქალაქის ცენტრში ჯამა-ლის ალეაზე შპპის დროს ბრწყინვალე და ახლა მის მოგონებად ქცე-ულ კლასიციზმის არქიტექტორული სტილის სასტუმრო „ნადერში“ დავბინავდით. არჩევანი სახელმაც განაპირობა „ნადერი“ ნოდარის უდღებად მივიჩნიე და როგორც მერე აღმოჩნდა მაინცდამაინც არ შევცმდარგარ. ნომერში რა გაგვაჩერებდა, ცოტა ფეხით გავიარეთ, მუქ ჩაისაც გეახელით და ძილ-მღვიძიარი ღამეც გავინაღდეთ. დი-ლით ადრე ავდექით სასტუმროშივე ვისაუზმეთ და...

თქვენ ფიქრობთ რომ იმ ეკლესიას მივაშურეთ სადაც გად-მოცემით დიდი მამულიშლი გახლავთ დაკრძალული?! არამც და არამც არა. დანამდვილებით ვიცოდით, რომ თეირანის „ბარ-თლომეუსისა“ და „ბარდღუმეოსის“ სახელობის სომხური ეკლესია დიდი ხანია უმოქმედონ და საგულდაგულოდ ჩარაზული გახლდათ. ასე რომ იქ ადამიანის შვილი ასე ადვილად ვერ შეაღწევდა (ამიტო-მაცაა, რომ იქ მისული ბევრი ქართველი შემდგომში ჩიოდა, შიგ ვე-რაფრით შევაღწიეთ, ვერაფერი დავინახეთ უზარმაზარი მესერის გამოვო), ტაძარი მოვლავის ბაზრის ტერიტორიაზეა, ხალხმრავალ ადგილას. ასე რომ ყოველგვარი „ეშმაკობანი“ გამორიცხულია. ჩვენ, ჩვენი გზამკვლევი გეგმა გვქონდა, რომელიც როგორც განვი-თარებულმა მოვლენებმა გვაჩვენა აბსოლუტურად სწორი აღმოჩნ-და. საერთოდ ირანში სამი სომხური საეპისკოპოსოა (თავად სომხე-ბი ამ საეპისკოპოსოებსა და ეპისკოპოსებს შესაბამისად საპატრი-არქოს და პატრიარქს უწოდებენ), — თეირან-ისპაპანის, თეირანის და თეირან კილიკია-თავრიზის. თავად თეირანში ცამეტი სომხური

მონოფიზიტური ეკლესია მოქმედებს. ჩვენ წინასწარ ვიცოდით თეირანის „ნმინდა სარქის მოყადასის“ ეკლესიის ეზოში მდებარეობდა თეირან-კილიკიის საეპისკოპოსოს ადმინისტრაციული შენობა, და მისი ეპისკოპოსი სობუჟი იქიდან განაგებდა თავის სამწყსოს. ახლა სწორედ ამ პიროვნების კეთილ ნებაზე იყო დამოკიდებული ჩვენი ექსპედიციის წარმატებაცა და წარუმატებლობაც.

„ნმინდა სარქის მოყადასის“ ეკლესიის შესასვლელთან გაკეთებული აბრა გვაუწყებს, რომ აქ მდებარეობს კილიკია-თეირანის საეპისკოპოსო ცენტრიც. ეკლესია თანამედროვე არქიტექტურულ სტილშია ნაგები, ეზო ფართო და ტევადია სადაც იმუამად სომხური წიგნების გამოფენა გაყიდვა იმართებოდა. ყოველივეს ფოტოა-პარატით ვაფიქსირებთ. ეკლესიაში ფეხაკრეფით შევდივარ, წირვა მიმდინარეობს, პირჯვარი გარდავისახე და უფალს დახმარება შევთხოვე, სანთელი ხსოვნის ცრემლივით ჩამოიღვენთა. ორი საათი-სათვის წირვა როს დამთავრდა, ხალხი ეზოს მოეფინა. ხოლო როცა გაიგეს თუ ვინ ვიყავით და საიდან ვიყავით ინტერესი სითბოში გადაიზარდა. სასულიერო პირნიც გაგვეცნენ და ლამის დაგვიმეგობრდნენ. თავად ეპისკოპოსი სობუჟი სამთავრობო ღონისძიებაზე ყოფილა მიწვეული, მოუცადეთონ და ჩვენც ლოდინად ვიქეცით, მაგრამ ამაოდ. ასე ხუთი საათი იქნებოდა თანაგრძნობით გვირჩიეს, მეორე დილით ცხრისნახევრიდან ადმინისტრაციული შენობის შესასვლელთან დავლოდებოდით — დილით უსიკვდილოდ მოვაო. სხვა რა გზა გვქონდა წამოვედით. როგორი შეგრძნებით გავატარებდით დარჩენილ დროს ამას უთქმელადაც მიხვდებით. მეორე დილით ასე ცხრის თხუთმეტ წუთზე ადმინისტრაციის შესასვლელ სადარბაზოსთან უკვე „ყარაულად“ ვიდექით (კიდევ კარგი თეირანში თბილი ამინდები იდგა), ასე ათის ოცდათხუთმეტ წუთზე ეპისკოპოსი სობუჟი მობრძანდა. მოახსენეს თუ არა ჩვენს შესახებ დაუყოვნებლივ მიგვიღო. საოცრად თბილი ადამიანი აღმოჩნდა ეპისკოპოსი სობუჟი. სამახსოვროდ გადავეცით პატარა ფერწერული ტილო — თბილისის ხედით, სიამოვნებით მიიღო საჩუქარი, ბრძანა — თბილისში ნამყოფი ვარ, კიდევ ვაპირებ ჩამოსვლასო და ნომადის სავიზიტო ბარათი პორტმანში ჩაიდო. თანდათანობით დიალოგის ეშხში შესუ-

ლებმა ავუხსენით ვიზიტის მიზანი და ჩვენს შინაგან სიხარულს რა ანონის როცა ალექსანდრე ბატონიშვილის ხსენებაზე, გვითხრა — ვიცი, როგორ არ ვიცი თქვენი უფლისწულის ამბავი და ჩვენთვის მეტად სასიამოვნოა, რომ მან სამუდამო სამყოფელი აქ თეირანში „ბართლომეუსისა“ და „ბარდლუმეოსის“ სომხური ეკლესიის ეზოში ჰქოვაო. „მაშასადამე სწორ გზას ვადგავართ“ — გავიფიქრე. მან კი დაამატა — და არც მონახულების პრობლემა არ გექნებათო. ეპისკოპოსმა სობუპიმ თანაშემწეს ბატონ ალფორედს დაავალა (რომელიც სულ იქ ტრიალებდა და რითაც შეეძლო ხელს გვიმართავდა სამახსოვრო სურათებიც მან გადაგვიღო), დაუყოვნებლივ დაკავშირებოდა „ბართლომეუსისა“ და „ბარდლუმეოსის“ ტაძრის მეთვალყურეს — წინამძღვარს ალბერტ ისრაელიანს და გაელო ჩვენთვის სანუკვარი „სეზამის“ კარი. ბატონმა ალფორდმა დარეკა და ბრძანა ერთ საათში ტაძრის შესასვლელთან შეგხვდებათო. ჩვენს თვითკმაყოფილებას საზღვარი არა აქვს. ვემშვიდობებით ეპისკოპოს სობუპის, ის კი გვეუბნება — მანქანას გამოგიყოფთ, ძალიან შორსაა თეირანის დასავლეთში მოგიწევთ წასვლა (თეირანი იმდენად დიდი ქალაქია, რომ ლამის კლიმატურ სექტორებადაც იყოფა) და ყოველგვარი პრობლემის გარეშე ასე ორმოცდაათ წუთში მიგიყვანთო. აი ძმობაც ამას ჰქვია. ეზოში გამოსულები ყველას ვემშვიდობებით და მანქანაში ვსხდებით. მოლავის ბაზრობა ძველ თეირანშია და როგორც აღმოსავლეთს ეკადრება სრული „ქაოტური წესრიგია“. იქ მისულებმა თვალი შევავლეთ რა შუა ბაზარში გაჭრილ გზაზე მდებარე ეკლესიას, რომლის გალავანს დამატებით რკინის ზღუდენი იცავენ მივხვდით, რომ თუ არა ჩვენი გეგმის სისწორე, აქ მოსვლას აზრი არა ჰქონდა. ალბერტ ისრაელიანიც მალე მოვიდა, ხალისიანად გულლიად მოგვესალმა (აშკარად კეთილგანწყობილია ჩვენს მიმართ). ჯიბიდან გასაღებების ასხმა ამოიღო და დაიწყო საკეტურთა ღებანი. ჯერ ერთი კარი, დერეფანი, მეორე კარი, პატარა წინა-კარიც ჩარაზულია ისიც იღება, როგორც იქნა შევდივართ პატარა მყუდრო ეზოში, რომლის შუა გულს ხის ნარგავი ამშვენებს. ეს ახალი დარგულია გასაგრილებლათო გვეუბნება, ბატონი ალბერტი. პირველი რაც თვალში გვხვდება ესაა რუსეთის საელჩოს მიერ გაკე-

თებული შავი მარმარილოს მემორიალური დაფა — რომელიც 1829 წელს თეირანში დაღუპულ რუს დიპლომატებს ეძღვნება, მათ შორის გამოყოფილია ქართველთა სიძის გრიბოედოვის გვარი. ბატონი ალბერტი ტაძრის კარსაც აღებს, აქ განისვენებსო ალექსანდრე ბატონიშვილის მეუღლე და ქალიშვილი. ალექსანდრე ბატონიშვილს მეუღლე სომეხი ჰყავდა, მაშასადამე ქრისტიანული განშტოების მონოფიზოტობის მიმდევარი, ამიტომაც მისი მეუღლე და ქალიშვილი ეკატერინე ტაძარში დაუკრძალავთ, ხოლო ბატონიშვილი როგორც მართლმადიდებელი დიოციზიტი ეკლესიის ეზოში უნდა იყოს დაკრძალული. ქედს ვიხრით ამ ქალბატონების საფლავის ქვებთან, იქვე ყულაბაში შესანირს ვაგდებთ და ტაძრის თვალიერებას განვაგრძობთ. აგერ დიდი ბრიტანელი მწერლის უოლტერ სკოტის („აივენ-ჰოს“ ავტორის) ვაჟიშვილის საფლავის მემორიალური დაფა, იგი დიდი თაყვანისმცემელი ყოფილა ალექსანდრე ბატონიშვილისა და მისი აქ დაკრძალვა ერთგვარად ამანაც განსაზღვრა. ჩვენ კი სათითაოდ ვიწყებთ იმ ნიშნების მოძიებას სადაც ქართველი დაუჩინებელი რაინდი უნდა განისვენებდეს. მე ეზოში გავდივარ და ვჩერდები იმ ალაგას სადაც ჩემთვის ცნობილი ნიშან სვეტებით ბატონიშვილი უნდა იყოს დაკრძალული და ჰოს საოცრებავ ნომადი ბართაიაც იმავე ადგილისკენ მოემართება და სულ ბოლოს ჩვენს ძიებას წერტილს უსვამს ალბერტ ისრაელიანი — სავარაუდოდ სადაც თქვენ დგეხართ მაგ ადგილზეა დასაფლავებული თქვენი უფლისწულიო. ამ სასიამოვნო ფაქტს ფოტოების სახით დოკუმენტალურადაც ავღნებავთ და თქვენ შეგიძლიათ იხილოთ კიდეც. მასპინძელი კი ვით ისვენებს, ჯერ ყავით გვიმასპინძლდება, მერე საპატიო სტუმრებისათვის განკუთვნილი შთაბეჭდილებათა წიგნი გამოაქვს — ჩანერეთ თქვენი გულის-თქმაო. ვათვალიერებ — ბოლო ჩანაწერი თეირანის მერს ეკუთვნის. სიტყვები, ფრაზები ყელში მეჩირებიან და რომ არ გამოვუშვა უთუოდ მომაშთობენ, სასწრაფოდ წერას ვიწყებ — მადლობას ვუხდი ირანელ და სომეხ ხალხს ქართველი ბატონიშვილის ნეშთი, რომ აგრერიგად გულისხმიერებით შემოგვინახა. ხელს ნომადიც აწერს. ჩვენს შეკითხვაზე თუ რატომ არ იყო მემორიალური დაფა, ბატონი ალბერტი ბრძანებს — ეგ თქვენი საელჩოს

საზრუნავია და თუ ისინი ამას გააკეთებენ პატივად ჩავთვლითო. ჩენ ვუთხარით რომ ელჩს ჩავაყენებდით საქმის კურსში, რაზედაც ბატონმა ალბერტმა მოგვიგო — სიამოვნებით, თუ გინდათ მეც დავ-რეკავ საელჩოში და ჩემი ხელით მოვაბრძანებ დაფასო. დრო სწრა-ფად მიდის, ალბერტი ისრაელიანი ვერ ისვენებს, ეკლესიაში სკამე-ბი ამოაყირავა, ხალიჩები გადახადა საფლავის ქვებს, დააკვირდით იქნებ ნახოთ რამე საინტერესოვო. მთელი დღე როგორც შეგვეძლო ისე ვაკვირდებოდით იქაურობას, უკვე მწუხრი იყო მოტანებული ტაძრის ტერიტორია რომ დავტოვეთ. მასპინძელმა — ზარს ველო-დები საელჩოდანო და თბილად დაგევმშვიდობა. მუზეუმად ქცეული ტაძარი კვლავ ირაზება ცხრა-კლიტულით და ვინ იცის, ანი როდის ან ვისთვის გაიღება იგი. ამაღლებულ განწყობაზე წამოსულთ რა-ღაც სევდა აგვეტორლიალა და თუ რა სევდა იყო იგი, ამას თქმა ვით უნდის, ამას თავადაც კარგად მიგვიხდებით ჩემო თანამემამულე-ნო. იმ საღამოს დიდხანს-დიდხანს ვიხეტიალეთ თეირანის ქუჩებში, სადაც უამრავი ქართველის სასიცოცხლო ბედისწერა აღსრულდა და რომელთა კვალს დრო თავისი მსახვრალი ხელით დიდის გულ-მოდგინებით შლის. უნდა ვიჩქაროთ, ყველაფერი დავაფიქსიროთ, თორემ მერე გვიან იქნება. მოთქმანი — ისტორიული უსამართლო-ბის სივერაგეზე.

ეიფორიაში მყოფნი დილით სწრაფად ვსაუზმობთ, ტაქსს ვაჩე-რებთ... აქ კი ერთი თითქოსდა კურიოზი მინდა მოგიყვეთ. ირანში ბევრს გურჯები (ე.ი. ქართველები) მათი განაყოფი თუ არა სულ ცო-ტა ერთ ენაზე მოლაპარაკე ხალხი ჰყონია. ასეთ ფაქტს ბევრჯერ წავაწყდით და აი ახლაც ტაქსის მძღოლი ეკითხება ნომადის — გურ-ჯისტანში ხომ სპარსულად ლაპარაკობთ და თქვენი მეგობარი რა ენაზე გესაუბრებოდათ ახლაო. ნომადი, რომელიც უკვე მიჩვეულია ასეთ შეკითხვას ილიმის და უხსნის, რომ არაა მართალი, „გურჯებს“ თავიანთი გურჯული ენა აქვთ, რასაც ტაქსის მძღოლი არ უჯერებს და ეჭვიანად გაღიმებული ბოლო „არგუმენტს“ მოიშველიებს — აბა შენ საიდან იცი ასე კარგად სპარსულიო, ისედაც კარგი განწყობა უფრო გვილადდება. ვფიქრობ — „ეტყობა საუკუნოვანმა ურთ-იერთობებმა ერთგვარი დალექვა ცნობიერებაში და ექოს

სახით ასე გვიბრუნდება-მეთქი“ თეირანის უნივერსიტეტთან ჩა-
მოვდივართ. უნივერსიტეტში უმკაცრესი შემონმებებია, რომ ვინმე
ტერორისტი არ შეიპაროს. ვგებულობთ თუ რომელ კორპუსშია თე-
ირანის უნივერსიტეტის უცხო ენათა შემსწავლელი ცენტრი. იქ ერ-
თი დიდი ქართველი, ახალგაზრდა პროფესორი ანდრო ნაგელიანი
(ფანიაშვილი) გველოდება. უნივერსიტეტის კიბე არაორდინალუ-
რია — კიბის ყოველ საფეხურებს შორის ვკითხულობთ თუ რა ენები
ისწავლება აქ და აი ნომადი მიმითითებს — აქ ქართული წერიაო,
გული სიამით მევსება, მაგრამ... საპროფესოროში კი სხვა ქვეყნის
ფლაგშტოკებთან ერთად თაროზე საქართველოს აღამიც ამაყად
გამოიყურებოდა, მასპინძელი ფერეიდანელი ქართველი, ანდრო ნა-
გელიანი (ფანიაშვილი), გულანთებული თვალებით გადაგვეხვია. ეს
25 წლის ვაჟკაცი აქ თეირანის უნივერსიტეტში ასწავლის ქართულს.
წელს სულ თორმეტი ახალგაზრდა მოსულა, მათ შორის რვა ეთნი-
კურად ქართველიაო, ბრძანებს ბატონი ანდრო და ამატებს ადრე
მეტნი იყვნენ, მაგრამ მას შემდეგ, რაც საქართველოს მთავრობამ
ირანის მოქალაქეებისთვის სავიზო რეჟიმი შემოიღო შემცირდნენო
(როგორც ადრე გითხარით — საქართველოს ხელისუფლების უგუ-
ნურობის კიდევ ერთი შედეგი, მაგრამ თურმე ჯერ სადა ვარ), აქ მო-
ულოდნელად ჩაგვერთო, ერთი ფერეიდნელი ქართველი სტუდენ-
ტი, რომელიც ისე აპყოლოდა ემოციებს, რომ აღშფოთებას ვერც
(და არც), ფარავდა. სიტყვასიტყვით მომაქვს მისი „ამოძახილი“ —
ბატონებო! ჩვენი წინაპრები მთელი ოთხასი წელი ქართველობის
სადარაჯოზე იდგნენ, მათ რწმენა დათმეს, რათა ენა შეენარჩუნე-
ბინათ ვითარცა ქართველობის სინონიმი, ვინ მოსთვლის, ან ვინ
რა იცის რისი გადატანა მოგვიხდა, რომ ეს გამარჯვება გვეზიმა
და ახლა, ქართველობაზე გადადებულ იმ ქართველთა ჩამომავალ
ქართველებს, სამშობლოში მოსახვედრად ვიზას უნდა გვთხოვდნენ
ჩვენი თანამემამულენიო? (უგუნურობის კიდევ ერთი „ზეიმი“) თუ...
აქ შეჩერდა, შემატყო სიმწრისგან ფერი-ფური წამივიდა და ჩემთ-
ვის დიდი ილიას სიტყვებით მივყევი აფოფრილ ფიქრებს — „მიგიხ-
ვდი ჩემო ფერეიდნელო ძმაო, თუ ძმისშვილო, რა ნექტრითაც ხარ
დაკბენილი და მართალიც ხარ. რუსეთში საქართველოს საღალა-

ტოდ წათრეული ქართველი და მათი დამგეშავი უვიზოდ დათარე-შობს საქართველოში და შენ!!! ახლაც, როცა ამ სტრიქონებს ვწერ ლამის სიბრაზისგან გული გამისკდეს, როდემდე უნდა ვიყოთ ასე... დამერწმუნეთ ეს დანაშაულებრივი კანონი თუ არ შეიცვალა, ასე ხელის გოგმანით მოტანილ ფერეიდანელ ქართველობას სულ დავ-კარგავთ (ისედაც სულ რაღაც 50-ათასი დარჩნენ), და არა მარტო ფერეიდნელებს... უგუნურნო გონს მოდით!...

ჩვენ კი შეშმუშნულნი და დარცხვენილნი დავეშვიდობეთ იმ ახალგაზრდა, სამშობლოსგან უმადურად შეურაცხყოფილ ქართველს — თავჩახრილნი და დარცხვენილნი!

ზემოთ ხომ გითხარით — მაგრამ თურმე ჯერ სადა ხართ-მეთქი, ახლა იქაც მივედით. გარეთ რომ გამოვედით ბატონმა ანდრომ, რომელიც წამიც ალარ მოგვშორებია რაღაც გულჩანყვეტით „გაგვიმხილა“, საქართველოს მოქალაქეობაზე მეც უარი მითხრა საქართველოს ხელისუფლებამო. ეს უკვე მეტისმეტი იყო, ამან სულ ამომაგდო კალაპოტიდან და დაცეცხლილი ახლაც გავყვირივარ: — „თქვე მუდრეგებო თუკი ამისთანა ქართველს (ფეისბუქში მისი გვერდი ეპიგრამით — „მადლობა უფალო, რომ ქართველად გამარჩინეთ“ — იწყება), საქართველოს მოქალაქეობაზე უარს ეუბნებით და მწვანე შუქს უნთებთ იმათ ვისაც საქართველოს საბოლოო დაპყრობა და გაქრობა სურს, რა გქვიათ მაშინ თქვენ, ანდა სად შეგროვდით, სად შეიყარენით?! არ ვიცი, არ ვიცი... გულს ბებუთი რომ ჩამცეთ ალბათ სისხლი არ გამომივა.

ანდრო თავგამოდებით შინ გვეპატიუება (ნომადი ბართაიას ის თავის მასწავლებლადა თვლის), მაგრამ ჩვენ ვუხსნით, ძალიან ცოტა დრო გვაქვს თანაც საღამოთი საქართველოს ელჩთან ბატონ სოსო ჩახვაშვილთან ვართ შინ მიწვეულები, შუალამისას კი აეროპორტში უნდა ვიყოთ, რათა ბაქოს გავლით თბილისს მოვეშურით. სხვა რა გზა აქვს გვეთანხმება. ვთხოვთ თეირანში 1894 წელს რუსების მიერ დაარსებული მართლმადიდებლური სასაფლაო მოგვაძებნინოს, იქაც „საჭირისუფლო“, ბევრი ქართველის სამარე გვეგულება. ანდრომ თეირანის მერიაც კი ჩართო საქმეში და ბოლოს გამოქექა

ნაცნობი, რომელმაც იცოდა ამ სასაფლაოს ადგილმდებარეობა, დათქმულ ადგილზე მივაკითხეთ და...

რუსებს ეს სასაფლაო 1894 წელს დაუარსებიათ, მაგრამ იგი დღესაც მოქმედია. შესასვლელი კარიბჭე ჩაკეტილი დაგვხვდა. ირანელი მეთვალყურე, რომელიც იქვე ცხოვრობს, გვეუბნება: რუსეთის საელჩოს ნებართვის გარეშე შიგ არ შეგიშვებთო. მაგრამ ხომ იცით ჯოჯოხეთს რაც ანათებს, ჩვენც გასაღებს ვიღებთ და „ხუთი წუთი“ იღება ჭიშკარი. წელან ხომ გითხარით ვიცოდით იქ ბევრი ქართველის უბატრონოდ მიგდებული საფლავი გვეგულებაო და ჰოდა თითქოს ისინიც გველოდნენ — ქართულმა გვარებმა უცბად მოგვჭრეს თვალი. პირველი რაც შემოგვეგება ეს იყო დიდი ქართველი მეცენატის აკაკი ხოშტარიას აშენებული პატარა სამრეკლო. შესასვლელთან გარკვევით იკითხება მისი მეუღლის სახელი და გვარი, მაგრამ... მაგრამ სამრეკლო დაზიანებულია და ინგრევა, ხოლო შიგთავსი ცემენტის საწყობად გადაუქცევიათ და თუ არ იცი, ვერც კი იფიქრებ რომ აქ ვინმეა დასაფლავებული. არ გაგვკვირვებია, მთელს მსოფლიოში ხომ ასე ტიალადაა მიტოვებული ყოველივე, რასაც ქართველი ფესვები დასდევს. ჩვენს მიერ გადაღებულ სურათებში კარგად მოჩანს თუ რა დღეშია ქართველთა საფლავის ქვები, წუხილით ვაქვეყნებთ მათ იმედით — იქნებ ვინმებ მათმა ჩამომავალმა აქ საქართველოში იხილოს ისინი და... ჩვენ კი უფრო გულდამძიმებულებმა დავტოვეთ ეს სამარადუამო ნავსაყუდელი... არავითარ კომენტარს არ ვაკეთებ, აღარ მაქვს მაგის ნერვები, არავითარს! დასკვნას ჩემო მკითხველოთავად ჩემზე არანაკლებ ჩამოაყალიბებთ. ხომ ასეა ძვირფასო მეგობრებო ხომ ერთნი ვართ განაჩენში?!

მოგვშიებია. საერთოდ თეირანში ძნელად წააწყდები კაფეს ან რესტორანს, ანდრო თავს იკლავს მე უნდა დაგპატიუოთო, მაგრამ ნომადი შეუვალია და მეც ვემხრობი. ამასობაში ვგებულობთ, რომ აქ ირანში სერგი კაკალაშვილს ლონდონიდან მოვუძებნივართ და ამბავი შემატყობინეთო... წავისადილესავით. მოსალამოვდა, უცბად ლამდება. დრო ცოტა გვქავს, უნდა საბოლოოდ ჩაგბარგდეთ, მერე საელჩოში ჩვენი ბარგი-ბარხანით (რომელიც ორ პატარა ჩანთას წარმოადგენს), უნდა წავიდეთ. საქართველოს სახელმწიფოს ელჩმა

ბატონმა სოსო ჩახვაშვილმა მიგვიწვია თავისთან სტუმრად, გამთენიას კი ბაქოში გადაჯდომით თბილისს ვპრუნდებით. ანდროს გულ-თბილად ვემშვიდობებით. ნივთებს ვალაგებთ, სასტუმრო ოთახის კარს ვიხურავთ, რაღაც სევდით გავყურებ მიხურულ კარს და თითქოს ირანსაც ვემშვიდობებით, რომელმაც ასე თბილად მიგვიღო.

ტაქსს საათზე მეტი დაჭირდა საელჩიომდე მისასვლელად. დიდებული შენობა ჰქონია საქართველოს საელჩოს. ირგვლივ ყველაფერი სასიამოვნოდ კრიალებს. საელჩოს შენობაშივე თუ არ ვცდები მეოთხე სართულზე უცხოვრია ბატონ სოსოს. ნინკარში ელჩის მეუღლე — ქალბატონი ნანა გვეგებება, რომლის აქტიური ემოციური სახასიათო ნატურა აშკარად ავსებს და უხდება ელჩის სიდინჯეს. დიდხანს ვისაუბრეთ. გადაწყდა რომ მემორიალური დაფა სამენოვანი იქნება (ქართული, სპარსული, ინგლისური), პროექტს დაუყოვნებლივ შევუკვეთო ბრძანებს ბატონი სოსო. ალბერტ ისრაელიანის ტელეფონსაც ინიშნავს. სამხარი ცოტა გაგვიგრძელდა, ავჩერდით — თვითმფრინავზე არ დავაგვიანოთ. ტაქსი გამოიძახეს და ლამის ძველი მეგობრებივით ვემშვიდობებით ურთიერთს. ახლა კი გზა და ყოველივეს ანალიზი.

ბაქოში შუალამეს ჩავდივართ. დამერწმუნეთ მსოფლიოს მრავალ ცნობილ აეროპორტში ვყოფილვარ და არ მეგონა თუ რამე გამაკვირვებდა, მაგრამ ბაქოს აეროპორტის ხილვამ ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა. ესაა დიდებული არქიტექტურული ანსამბლი, რომლის ინტერიერი უცბად გატყვევებს მნახველს. გავოცდი, გავოცდი! ეს საუკეთესოთა შორის ერთ-ერთი საუკეთესოა. აფერუმ ილხამ ალიევს, აფერუმ! და კიდევ ერთი — იქ მომუშავე პერსონალი უცხოს იმას კი არ უყვება თუ როდის ჩამოვიდა წყალი, ანდა როდის ააგლიჯა კასპიის ქარიშხალმა ჭერი, არამედ ამაყობს ამ დიდებული ნაგებობით. ეს ისე ჩვენთვის ქართველთა გასაგონადა ვთქვი.

ვიდრე დასკვნით ნაწილზე გადავიდოდე, კიდევ ერთ „გაოცება-ზეც“ მინდა ვთქვა ორიოდე სიტყვა და ეს „გაოცება“ ბაგრატიონებს შეეხებათ. მათი „ოჯახები“ ევროპაშიც და საქართველოშიც სოლი-დურად გამოიყურებიან, მაგრამ კაცს გაოცებს მათი დუმილი თავი-ანთი დიდი წინაპრის მიმათ. მე ვთვლი რომ ალექსანდრე ბატონიშ-

ვილის სახე დროშად უნდა აეფრიალებინათ მათ, ისინი კი თავისი დუმილით გაურკვეველ, არასაკადრის პოლიტიკურ ინტრიგებში ეხვევიან. თეირიანში გვითხრეს ამ ათიოდე წლის წინ ბაგრატოვანთა ორი წარმომადგენელი ბრძანდებოდა, ალექსანდრე ბატონიშვილის საფლავის მოსანახულებლად, მაგრამ ეკლესის ეზოში ისე უჩხუბიათ, თურმე ძლივს გაუშველებიათ და იქიდან ორივე ცალ-ცალკე გამოსულან, შერიგებას ვინ ჩივის წესიერად არც კი დაგვემშვიდობნენ, თორემ მათ შერიგებაზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია... აქ გავჩერდები, არ მინდა განვსაჯო ის რაც წესიერად არც ვიცი, მაგრამ გულში რაღაც უსიამოვნო ხინვი მაინც მრჩება.

დილის ათი საათი სრულდება, აგერ თბილისის აეროპორტის კონტურებიც გამოჩნდა. ჩვენი მცირე ექსპედიცია დასასრულს მიუახლოვდა. ვპრუნდებით გულდამძიმებულნიცა და გახარებულნიც, სევდიანიც და ამაყნიც და თუ როგორ ამოვხსენით ეს რთული განტოლება ეს ჩვენი განსასჯელი არაა, მთავარია რომ მას ჰქონდეს შესაბამისი გაგრძელება. ამდენი უბედურების, ღალატის, დამცირებისგან ძლიერ შელახულ ქართველ ერს ასეთ გმირთა მობრუნებანი მათ მებრძოლ სულს გაუმაგრებს, ღირსების დაბრუნებაში დაეხმარება. ალექსანდრე ბატონიშვილის წეშთის სამშობლოს სავანეში სამუდამო განსასვენებლის პოვნა (ვფიქრობ სვეტიცხოველში, სოლომონ მეორეს გვერდით უნდა დაიკრძალოს — ორი ეპოქალური გმირის სიმბოლური გვერდი-გვერდ დასვენება შეავსებს იმ სიცარიელეს, ისტორიის დამახინჯებას რომ მოჰყვა), ეს ერთგვარი შვებაც იქნება ჩვენი, ჩვენი — ვინაც ასე დავიღალენით საქართველოს ბრწყინვალე ვარსკვალვის ძებნაში. დღეს, საქართველო ელის თავის გმირს და ის ადრე თუ გვიან უსათუოდ დაბრუნდება და მთელი ერი მას გულში ჩაიხუტებს, ცრემლს მოაპყურებს და დიდი აკაკის სიტყვებით შესძახებს — არ მომკვდარა მხოლოდ სძინავს! დიდება საქართველოს სახელმწიფოს.

P.S. აი, დავამთავრე წერა და თითქოს შვებით უნდა ამოვისუნთქო, მაგრამ გულის თანალრება, რომ ამყოლია აბეზარი ფიქრებით?! ყველაფერი ითქვა?! რამე ხომ არ დამიკლია ჩემი ქვეყნის

სახელოვანი შვილისთვის. ვჩეარობდი? დიახ ვჩეარობდი (!) და მაჩეარებდა ის დაკარგული დრო რომელმაც ჩემი სამშობლო ცაიტ-ნოტში ჩააგდო, ცაიტნოტში რომელიც მის მომავალს სათუოს გახდის, რადგანაც ლამის ხუთასი წელი კუთხებად — დაფანტულებმა, დაშლილებმა გათითოკაცებულებმა, დავკარგეთ სამშობლოს სახელმწიფოებრივი გააზრების გუმანი. ეს ის გუმანია, რომელიც ერს პოლიტიკური სუბსტანციის მატარებელ ნაციად აქცევს და ასეთი კონგლომერაცია უკვე ერთგვარ იმუნიტეტად ქცეული — გარანტია იმისა, რომ მას უკან, იმპერიის ბინძურ საღორეში ვერავითარი ძალა ვეღარ შერეკავს. ალექსანდრე ბატონიშვილის ლეგენდარული სახე კი ნათელსვეტია იმისა თუ როგორ უნდა ვიბრძოლოთ, რათა საბოლოოდ შედგეს და მარადიულად გაუძლოს დროსა და უამს საქართველოს სახელმწიფომ, რადგანაც სახელმწიფოებრიობის გარეშე არცერთ ერს — „ხვალე არა აქვს“. ნურასდროს დაგვავიწყდება შეგონება — სიცოცხლე იმას ჰქვია, შენ დღეს ხვალე ერქვასო და ჩემი ერთადერთი ოცნებაა, რომ ჩვენს სახელმწიფო საქართველოს „ხვალე“ ჰქონდეს: შემინდე უფალო მე ცოდვილს ესე ოცნება!

და სულ ბოლოს ესე ამბავი მინდა გავასრულო ტიციან ტაბიძის ლექსის სტროფით:

„ამ საშინელ და უიღბლო ღამეს
მე მრჩება მხოლოდ ერთი ანდერძი,
რომ არ ამოშრეს ხალხში ნაღველი
ბატონიშვილი ალექსანდრესი!“

თბილისი-თეირანი
2014 წლის შემოდგომა

FACEBOOK-ის დღიურებიდან

ზიქრთა ნიაღვარმა ლამის თამაცა

.....და ეს ფიქრნი ჩვენს გზა-აბნეულ და გაბოროტებულ სამშობლოს ეხებოდა...მრავლის მთქმელი ანდაზა გვაქვს ქართველებს: ცხენს ვერაფერი დააკლეს და უნაგირს დაუშინესო. ასეა ჩვენი საქმეც-გარეშე მტერს რომ ვერაფერს ვაკლებდით, ერთმანეთის ხოცვა-ულეტვით და ურთიერთ სიძულვლით ვიოხებდით საუკუნეები გულს და მის გაღვივებას, მოყვარეს ნიღაბს ამოფარებული მტერი უფრო და უფრო გვისაკლისებდა. სწორედ ეს ფიქრნი ამყვნენ ნინო ბურჯანაძეს როს ვუსმენდი. ამ გაბოროტებულ ქალბატონის თქმით-თურმე კრემლთან (იმ კრემლთან რომელიც აგერ უკვე მესამესაუკუნე დაიწყო-გულეტს, განგრევს, ეროვნულობას და ენას გიგინებს და ვერ აუტანია შენი სურვილი-საქართველოს სახელმწიფო ერქვას), მოლაპარაკება, დიალოგი, სითბო, ცეკვა თამაში დასაშვებია, მაგრამ ერთმანეთის მიმართ შემწყნარებლობა და თანამშრომლობა, რომელსაც ცივილიზაციურებული სამყარო (გათვალისწინებით რა საკუთარი გამოცდილებისა, რომელმაც იხსნა ისინი გაუთავებელი ანგარიშსწორებისგან და მოგვცა მათი კეთილდღეობის დღევანდელი დღე), კოპაბიტაციას ეძახის დაუშვებელზე-დაუშვებელია! ეს კი ვიცი სად დაარიგეს იგი მაგრამ ჩვენ რა ვქნათ, რომლებიც განსაკუთრებით უკანასკნელი ხუთასი ნელი, ერთიანი სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ ერთმანეთის სისხლის სმით რომ ვერ გავძეხით?! და ამ სისხლის სმაში ყველას დაწყებული სასულიერო პირებით და დამთავრებული უბრალო ქართველით ერთნაირი ბრალი მიგვიძლვის?! გასაგებია რომ შეუძლებელ არს- ყველას ერთმანეთი ვერ გვიყვარება, მაგრამ თუ ოჯახის მაგალითს ავიღებთ, სადაც ხშირია მართალია უფრო მცირე მასშტაბით მსგავსი "საომარი სიტუაციანი", მაგრამ ოჯახის ინტერესებიდან გამომდინარე დიდ კომპრომისებზე მივდივართ, რატომ არ უნდა ვითიქროთ იმაზე, (რაც ბანალური, უბრალო ჭეშმარიტებაა), რომ ჩვენი ოჯახური ბედნიერება სრუ-

ლადაა დამოკიდებული ქართული სახელმწიფოს სიძლიერეზე და გადარჩენაზე.. ეს ხომ ერთ მთლიან პოლიტიკურ კონგლომერა-ცია-სუბსატანციად გვაქცევს, რომელიც ვერა და ვერ შევდექით და ვერც შევდგებით თუ ასე გაგრძელდა?!

დავიღალენით!

რაც თავი მახსოვს სულ ერთმანეთსა ვჭამთ....შევარდნა-ძისტებმა შეხრეს მუავანაძისტები, მერე თავად შევარდნაძისტებს გაუმნარეს სიცოცხლე, პატიაშვილისტებმა....და ასე გაუთავებლივ-და რომ არა დასავლეთი უვე დიდი ხანია...

ვერ შედგებოდა, ვერც დიდი ბრიტანეთი(კრომველის შემ-დეგ), ვერც საფრანგეთი(ცოფიანი იაკობინელების შემდეგ), ვერც შეერთებული შტატები(სისხლიანი სამოქალაქო ომის შემდგომ), ვერც გერმანია(ჰიტლერის შემდგომ) და საერთოდ ვერცერთი სვე-ბედნიერი სახელმწიფო, რომლისკენაც ასე მიისწრაფის მთე-ლი უკან მოჩანჩალე კაცობრიობა, რომ მარტო სიყვარულის ყალბი ლოზუნგი ეფრიალებინათ და ერთმანეთის სისხლი ესვათ გაუთავე-ბლად და რომ არა კოპაბიტაცია, რომელსაც კეთილხმოვან ქარ-თულ ენაზე-ურთერთ-თანამშრომლობა, ურთიერთ-თმენა, ურთ-იერთ-პატივისცემა ჰქვია! გევედრებით, გეაჯებით, იქნებ ყველა ერთად დავფიქრებულიყავით ამაზე?!

დიდება საქართველოს სახელმწიფოებრიობას!

ნოდარ კობერიძე-ისეთივე ქართველი, რომელსაც ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ნაკლი გააჩნია, რომელიც ახასიათებს მის ერს-ქართველობას!

.....მივმართავ "დროად გაგებულება"....

საქართველოში ხომ "გაგება" კანონზე მაღლა დგას, პოდა მი-ვმართავ ამ "გაგებულ" ხალხს: "ძვირფასებო" რამ აგავიშვიშათ ასე? - ახალგაზრდა კაცის მკვლელობამ რუსმა ოკუპანტმა(მაპატი-ეთ მაგრამ მაგ მანქურთს მე ჯარისკაცად ვერ მოვიხსენიებ), რომ ჩაიდინა ჩვენ კონტროლირებად და თავად კრემლის აღიარებულ საზღვრის აქეთ? რატომ "გაგებით" არ შეხვდით მას? განა თქვენ ის "ადამიანთა ქართველი ხალხი" არა ხართ გაგებით რომ ხვდებოდა

და ხვდება:-რუსეთის აგენტურის ციხიდან გამოშვებას და მათ ლა-
მის ნატანჯ გმირებად გამოცხადებას? ანდა ავაზაკთა გაპარპაშე-
ბას და გადმოცემული ქურდების თბილისის აეროპორტში უცაბედ
გაქრობას, რამაც გამოჩენილი ილუზიურნისტი დევიდ კოპერ-
ფლიდიც გააოცა? განა თქვენ არ ხვდებოდით გაგებით იმ ფაქტს,
როცა სამაჩაბლოში საზღვარი ყოველდღიურად ლამის ასი მეტრით
აქეთ რომ იწეოდა და იწევა? ხალხის მოტაცებაზე რაღას იტყვით?
მტრად მოსული მეზობელი თქვენი ეზოს ღობეს ყოველდღე რომ
კართან მოგიჩოჩებს ხვალ რომ შვილს მოგიკლავს და ზეგ ცოლს
მო...გაყურსული და გაგებული ამას მაინც ვერ უნდა ხვდებოდე?
რომელი ჩამოვთვალო? დაწყებული ბოროტების იმპერიის სამშ-
ობლოდ გამოცხადებიდან(როცა მის ომს ბრიყვივით სამამულოს
ეძახი, ხოლო მისი სპორტული მიღწევები საკუთარ გამარჯვებად
მიგაჩინა და სიამაყით ალგილი ლამის თვალცრემლიანი ეგებები ამ
ბოროტების ჰიმნს, რომ ამდენი წელიწადი დამოუკიდებელი სახელ-
მწიფო გქვია და მაინც ვერაფრით შელევიხარ-მათ სიმბოლოებს:
"დინამოების", "ტორპედოების", და სხვა დამპყრობთან დაკავშირე-
ბულ ატრიბუტებს ?!), დამთავრებული ათასი ანტისახელმწიფოე-
ბრივი "აქციის" გულმხურვალე მხარდაჭერით? და ახლა ნიღაბა-
ფარებული ლამის ნიანგის ცრემლსა ლვრი.

კმარა!

კმარა!

კმარა!

ველარ მოგვატყუებ და ისიც კარგად ვიცი, რომ ერთი სული
გაქვს აღფრთოვანებით შეეგებო კრემლის მიერ შენს "გასათავი-
სუფლებლად" გამოგზავნილ ტანკებს და ორი ათას რვაში სულ
ბოზ დედას აგინებდი მათ-თბილისი რატომ არ აიღესო! კიდევ გიმ-
ეორებ-კმარა! მიმიფურთხებია შენი გაგებისათვის და პირდაპირ
გეუბნები "ჩემო გაგებულო" დადგა უამი როცა ან შენ უნდა ჩამცე
მახვილი და ჯილდოდ მიართვა ჩემი და ჩემისთანების გვამები კრემ-
ლს, ანდა მე უნდა შეგებრძოლო ისე, რომ უკუნითი-უკუნისამდე
მოისრას შენი სახელი და სახსენებელი-სხვაგვარად ვერ იქნების,
გამიგე, დიდად "გაგებულო!?" ჰოდა მორჩა, ჩვენმა.....შენ კი დაბ-
რმავებულო ქართველნო უკვე დროა თვალიდან ლიბრი მოიცილო,
ნამოდგე ფეხზე და....

ჯვარზე გაკრული სიმართლენი!

ჰოლანდიაში მცხოვრებმა ფეისბუკელმა მეგობარმა დიდებულ-მა ქალბატონმა რუსუდან მიქიანმა მომწერა დამღალა ამ რუსეთუ-მეებთან ბრძოლამ, ახლა არგუმენტად იმას მიყენებენ რომ რუსეთი რომ არა ქრისტიანობას ვით შევინარჩუნებდითო!-დემაგოგია და ტყულია! ყველაფერი პირიქითაა. რუსეთმა ჯერ იყო და თავისთან მახინჯი ფორმა მისცა ბიზანტიელების წამოწყებულ მართლმა-დიდებლობის ქრისტიანულ მიმდინარეობას რომელიც მსოფლიო ბატონობისთვის სჭირდებოდა(რომელმაც თავად რუსულ ეკლე-სიაში დიდი განხეთქილება გამოიწვია), ხოლო საქართველოში შე-მოსვლისთანავე შემოაყოლა: მამათმავლობა, მრუშობა, ქურდობა, ლოთობა და გარყვნილების ყველა მინიერი ფორმა და ეს ყოველივე რომ ადვილად განეხორციელებინა გააუქმა საქართველოს ეკლე-სიის ავტოკეფალია, თეთრად შეთითხნა ქართული ეკლესიების უმშვერიერესი ფრესკები, ხელი მიჰყო მის ძარცვა-რბევას(მარტო ხახულის ღვთისმშობლის ხატის განძარცვა იქნებოდა საკამარისი მათი საკაცობრიო დანაშაულის ჩადენის დასამტკიცებლად და ამ ვანდალობას სათავეში ქუთაისის გუბერნაციონი გაგარინი და რუსი სასულიერო იერარქები უდგნენ), ზარბაზნის ყუმბარები დაუშინა ბაგრატისა და ანანურის არქიტექტურის შედევრებს, მერე იყო და მათმა ეგზარხოსმა ლებედევმა სულაც დაწყევლა ქართველი ერი, ხოლო ქართულად წირვა-ლოცვა და უტკბილესი საგალობლები თავიდანვე იქნა განდევნილი ვითარცა “ ძალლის ენაზე მყეფარი! ”. მოვიდნენ რუსი ბოლშევიკები და ქართველ მოღალატეებთან ერ-თად დაიწყეს უძველესი და უმშვერიერესი ქართული ეკლესიების ნგრევა-წაბილზვა მათი დაარსებული ”უღმერთოთა საზოგადოების ” ხელმძღვანელობით თხუთმეტ ათასზე მეტი ტაძარი იქნა დანგრეუ-ლი ან ტუალეტ-აბანოებად გადაკეთებული. მათ დროს მიეცა გზა იმ სიმახინჯეს რამაც(შეურწყვეს რა მართლმადიდებლობის იდეო-ლოგია რუსულ მესიანიზმს და მესამე რომის პოლიტიკურ ბოდვებს, რაც ხელ-ფეხს უხსნიდა მათ კოლონიალურ პოლიტიკას), მართლ-მადიდებლური ეკლესია მოსწყვიტეს რა საქრისტიანო სამყაროს, თითქმის რეაქციულ სექტად აქციეს და რომლისთვის ლამის უცხო ტერმინად იქცა სინონიმი “ ქრისტიანობა! ” რუსმა კომუნისტებმა

ათეიზმს ისეთი გაქანებები მისცეს რომ არ შეიძლება მას გავლენა არ მოეხდინა ერის კოლექტიურ ფსიქოლოგიაზე და მოახდინა კიდევ-შეუცვალა რა რაინდული მენტალიტეტი კრიმინალური მენტალიტეტით. დღესაა და იგი მთელის გამალებით ებრძვის ქართულ სახელმწიფოებრიობას, ცდილობს უფრო გააღვივოს შეამად შემოპარებული მონური ფსიქოლოგია, ოკუპირებულ ტერიტორიებზე კი იგი თავისი “ჩვეული” პოლიტკითა დაკავებული- ცდილობს რა წაშალოს ქართული კვალი, ამახინჯებს დიდებულ ქართულ ტაძრებს (დედა ეკლესიას ხომ მოსწყვიტა), და მთელის გამალებით მფარველობს სეპარატიზმს.... მეტი რაღა ჩამოვთვალო ისედაც დაგლალეთ ალბათ, მაგრამ დამერწმუნეთ ზემოთ ნათქვამი არგუმენტი-ფაქტები იკეანეში წვეთია რუსეთისა და მისი საეკლესიო პირების დანაშაულთა აღსანუსაბად და თუ გადარჩენა გვინერია ამის დროც დადგება. ერთი სიტყვით ის რაც ვერ შეძლო თემურ-ლენგ-მა(და არა მარტო მან), შეძლო ერთმორწმუნოების სახელით შემოსულმა მოყვარის ნიღაბამოფარებულმა მტერმა, დაუძინებელმა მტერმა- ეს საკაცობრიო კულტურის ერთდროს ხურათმოძღვარი ერი, ლამის მონური ფსიქოლოგის კრიმანალურ ხალხად აქცია! არ კმარა რომ გამოვფხიზლდეთ და გონის მოვიდეთ?! ეტყობა რომ არა-მაგრამ იცოდეთ მერე გვიან არ იყოს!!!

* * *

ამ ცხრა მაისმა ჩემზე დამთრგუნველი შთაბეჭდილება დატოვა!. ამიტომაც არც უმეცარ რუსეთუმეს, არც კვაზიმოდოს ტვინით მოაზროვნე სტალინისტს და არც სხვა მაგათ მსგავსს, კი არა, არამედ შენ გეკითხები, თავი რომ მოგაქვს ყველაფერში ვერკვევი: დაწყებული პოლიტიკიდან დამთავრებული ფეხბურთით და ანალიზის გაკეთებაში ვერავინ შემედრებაო-მონღლოლების, ან არაბების, , ან სპარსების ან თურქების მიერ დაპყრობილ საქართველოში მცხოვრებ ქართველს მონღლოლეთის, არაბების, სპარსების ან ოსმალოთა იმპერიები უნდა ჩაეთვალა თუ არა თავის სამშობლოდ და ვითარცა სამამულო ოში, ჩვენს დიდ ბებიებსა და ბაბუებს, ნებაყოფლობით, გმირულად ებრძოლა ამ იმპერიათა ძლევამოსილებისათვის (ასე რომ ეს არგუმენტად არ გამოდგება და ტყუილად ცდილობს

ზოგ-ზოგი მის მოშველიებას რათა თავი გაიმართლოს და ახსნას ეს მისი...ამ მოვლენის სახელს ბოლოში იხილავთ), თუ დღე-ღამ უნდა ეზრუნა რათა დაეხსნა სამშობლო დამპყრობის მარწუხებისგან? რას მიპასუხებ ნათელია, და თუ ეს ასეა(და ეს ასეა!) მაშინ გამაგებინე შენის "გამჭრიახე" გონებით, რითა მათზე უკეთესი რუსეთის იმპერია, რომ მისი შექმნილი საბჭოთა იმპერია, მეორე კი არა ლამის ძირითად სამშობლოდ მიგაჩნია და მისთვის გალებული ქართული სისხლი ლამის რის...მითხარი-რუსეთი არ იყო რომ სახელმწიფოება ორჯერ წაგართვა და როგორც ერი გაგაუქმა?(რაც არცერთ დამპყრობს არ ჩაუდენია), რუსეთი არ იყო მშობლიურ ქართულს ძალის ენას რომ უწოდებდა და ამ ენაზე სწავლას ვინ ჩივის ლაპარაკსაც რომ გიყრძალავდა? განა ერთმორწმუნე რუსეთიდან არ იყო რუსი ეგზარხოსი(ქართველი პატრიოტი რომ ჩაანაცვლა) ლებედევი ქართველ ერს რომ წყველიდა? განა რუსეთი არ იყო, რომ 1921 წლიდან მოყოლებული შეუჩერებლივ ქართულ ინტელექტსა და გენოფონდს ფიზიკურად ანადგურებდა და ვინც კი ხმა ამოიღო და საზღვარგარეთ არ გაასწრო ყველა დახვრიტა? განა რუსეთმა არ დაარღვია საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და ოცდაერთი წლიდან მოყოლებული გაქუცმაცებს და გაქუცმაცებს? კიდევ რომელი ერთი ჩამოვთვალო რომ მტერში მტერი-დაუძინებელი მტერი დაინახო? განა გუშინ არ იყო ცხრა აპრილს გაზით რომ გრამლავდნენ და ნიჩბებით გხოცავდნენ, ანდა გაგრაში ქართველთა მოჭრილი თავებით ფეხბურთს რომ თამაშობდნენ? სოხუმი, სამაჩაბლო? გავმეორდები და გკითხავ - რომელი ერთი ჩამოვთვალო, შემახსენე თუნდაც ერთი მეგობრობის ან მოკავშირეობის ხელშეკრულება რომელიც რუსეთმა დაიცვა და უკანალში ამოსმული არ გადაგაყლაპა? ხომ ვერ მეტყვი და ვერც შემახსენებ ვერცერთს! და ყოველივე ამის მცოდნეს მითხარი გული კიდევ როგორ მიგინევს მისკენ? პასუხი ერთმიშვნელოვანია-ან მონა ხარ ანდა ბრიყვი! ახლი კი მაკიაველს მოვიშველიებ, გინდაც გეწყინოს გინდაც არა, დიდი მოაზროვნე წერდა: ერს რომელსაც სიკეთისა და ბოროტების გარჩევის უნარი არ გააჩნია მისი მართვა მარტოდენ მათრახით შეიძლებაო!!!

ამ ალდგომის დღეებში განსაკუთრებით სასაფლაოზე, რომ ვუყურებ სინანულის ღიად გამოხატვას განშორებისა გამო, როგორი კაეშანი ეუფლება მათ სულს, როგორ ინანიებენ...

იმასაც ვხედავ წლების განმავლობაში უბრად მყოფი რამდენი თვალცრებულიანი ადამიანი ნიშნად შერიგებისა ართმევს ხელს, როგორ განიცდიან დაკარგულ წლებს, მინდება ვუთხრა თითეულ მათგანს-მეგობარო: ამა ცხოვრების უკულმართობის გამოისობით, ხდება ისე, რომ შორდებიან ერთმანეთს ოჯახის წევრები, მეუღლეები, მეგობრები, შეყვარებულები ანდა უბრალოდ კარგი ადამინები და ამდროს აუცილებელზე აუცილებელია დავიცვათ განშორების ეთიკა, რათა შემდგომში შერიგების დროს არ შეგვრცხვეს ხელის ჩამორმევისა, ანდა სულაც სამუდამო სანანებლად არ გაგვიხდეს, რომ ერთ დროს უახლოეს ადამიანს გული ისე ვატკანიერ რომ მრავალი წლის შემდგეგაც სინდისი გვქენჯნიდეს.. დავიმახსოვროთ ამ ბედუკულმართ განშორებისას, რაც ნაკლებ ტკივილს მივაყენებთ მას მით უფრო გავიზრდებით როგორც პიროვნებანი და ესაა განზომილება ჩვენი კეთილშობილებისა, თორემ მოსხლეტით მოქმედება ნებისმიერ არამზადას შეუძლია. ნუ დაუჯერებთ მას ვინც ამისკენ გიბიძებთ, გახასოვდეს მარად მას ან შური, ან მტრობა ან უკიდეგანო ეგოიზმი ამოძრავებს, ამიტომაც გეუბნებით-ყველაფერი მოიმოქმედეთ რომ ეს განშორება არ მოხდეს, მაგრამ თუკი სხვა გამოსავალი არ არის გააკეთეთ ისე რომ მეორეს ცრემლი ჩაუდგეს ეს კი იმდენად აგამალებთ, რომ იგი სამაგიეროს გადახდას აროდეს მოინდომებს. და ბოლოს დიდი ადამინური ხელოვნებაცაა ამ ეთიკის დაცვა!

ხშირად გაიგონებთ უმეცართაგან-ევროპა და ამერიკა ქართველობას გვართმევენ და ამიტომაც არ გვინდაო!....ვკითხულობ:-რას ეძახიან ისინი ქართველობას, მასობრივ უწიგნურობას, რომელმაც ქვეყანა მოიცვა, თუ დანაულებრივ ცხოვრების წესს, ადრე საბჭოთა ცხოვრების წესი რომ ერქვა, სინამდვილეში კი კრიმინალური მენტალიტეტია და სხვა არაფერი და რომელიც ხაზინის ქურდე-

ბათ და მექრთამეებათ ქცეულებს სულ ტაშის ცემით და “რიცარ გრუზინების” ძახილით ისე შემოგვაპარეს და გაგვხრწნეს რომ აზრზე დღესაც ვერ მოვსულვართ? ხარბ ვერცხლისმოყვარეობას ხომ არა, ოცდაათ ვერცხლზე იაფად რომ ვყიდით სახელმწიფო ინტერესებს? იქნებ იმას, დვინოდწოდებულ მთხლეს რუსის მეტი პირს რომ არავინ აკარებს და შინაურსა თუ გარეულს მოხდილი ქვევრიდან შაქარ-წყლიან სანამლავით ალვსებული ფიალებით, გულზე მჯიდის ცემით, სამშობლოს სადღეგრძელოს დაძალებით სასიკვდილოთ, რომ აღარ გაგვამეტინებენ ერთმანეთს, რადგანაც იმ შხამს გამსალებელი აღარ ეყოლების? ან სულაც იქნებ სახელმწიფობრიობის დასაცავად კი ფეხის დასველებაც რომ გვეზრება ისაა ნამდვილი ქართველობა? ის “ფარისევლური უმწიკვლეობა” ხომ არა- მართლმადიდებლურ საბურველში როს გახვეულა, სინამდვილეში კი დამბეყრობის პოლიტიკური იდეოლოგია? ისე ცნობისათვის-პორნო საიტმა “pornhab”- მა კვლევა ჩაატარა და იაპონიისა და მაროკოს შემდეგ საქართველო მესამე “საპატიო” ადგილზე აღმოჩნდა მთელს მსოფლიოში ამ საიტების მაყურებელთა პროცენტული რაოდენობით და ერთი ცნობაც -ლევან ვასაძის მიმდევართა და რუსეთუმეთა საყურადღებოდ-რუსეთი მსოფლიოში პირველ ადგილზე “გეე”-მამათმიავალთა საიტების მაყურებელთა შორის! ერთი მითხარით ჩამოთვლილთაგან რომელი არ გეთმობათ “ქართული იდენტობის დამცველო” მოდარაჯე უმეცრებო?! რეალურად კი ქართული სახელმწიფობრიობის ხვალინდელი დღის “უნებლიერი” მტრებო?! მე კი პირადად სიხარულით ჩამოვიფერთხავ მათ და სიამოვნებით შევუხამებ ჩემი ცხოვრების ნირს ევროპულ ჭეშმარიტ ფასეულობებს.

* * *

ჯვარცმა მარტო იმის ნიშან-სვეტი კი არაა რომ იესომ ჩვენი ცოდვები იტვირთა და ამიტომაც უნდა მივეეხლოთ და ვითარცა მონებმა თაყვანი ვცეთ მხსნელს (მას არავის თაყვანისცემა არა სჭირდება იგი კერპი არ არის და თავისთავად თაყვანცემულია), არამედ იმის მარადიული მინიშნებაცა(რომლის დანახვა არაფრით არ გვსურს), რომ თუ კვლავაც ასეთნი-დაუნდობელნი, ბოროტნი და

მუხანათნი ვიქწებით ჯვარცმა ერქმევა ჩვენს ცხოვრებას- ჯვარცმა და არსაით გამოჩინდებალა უფალი რომ თუნდაც ერთი ჩვენთაგანის ავაზაკად ქმნილი სული იხსნას, რადგანაც არჩევანი გაკეთებულია და მას ეშმასთან წილ-ნაყარობა ჰქვია და შეხედეთ ჩვენს ყოველ-დღიურ ყოფას განა ჯვარცმული სიცოვხლე არ ჰქვია მას?!

* * *

მეგობარო-ამ ქვეყანაზე ორმა რამ არ იცის ასაკი-სიკვდილმა და სიყვარულმა-უბრალოდ არ იცი რომელი როდის დაგაცხრება თავს, ან “მორიდებით” მოგიკაცუნებს კარს. ამიტომაც მარად ემზა-დე სიკვდილისთვის რომ ამ გარდაუვლობას მამაცად შეხვდე და მა-რად გემოსოს აბჯარი რათა დაიცვა ის რაც ესეოდენ დაუცველია და მას სიყვარული ქვია!

.....ესე-წაუკითხავად ნაკითხულქმნილებებზე.....

ჰომეროსის არც “ილიადა” და არც “ოდისეა” “გონიერ არსება-თა” ოთხმოცდათვრამეტ პროცენტს წაკითხული ვით აქვს, მაგრამ მათმა უმრავლესობამ იცის იქ რა წერია, “იცნობს” მის გმირებს და უფიქრია კიდეც მათზე. ასევე ქართველთა ოთხმოცდათვრამეტ პროცენტს წაკითხული არა აქვს რუსთველის “ვეფხისტყაოსანი, მაგრამ თვითოულმა ქართველმა იცის მისი არათუ შინაარსი, არამედ მისი და მის გმირთა სახეები ლამის შესისხლორცებული დაბადებიდანა აქვს და სწორედ ამაში გახლავთ ამ წიგნთა (და კიდევ რამოდენიმე ღვთის რჩეულ ქმნილებას-დანტე ალიგეირის “ღვთაე-ბრივი კომედიასა”, ფირდოუსის “შაჰნამეს”....აქვს გაზიარბული იგ-ივე ნაკურთხი ბედი), ფენომენი და სიდიადე, რომ ისინი ყველას “წ ა უ კ ი თ ხ ა ვ ა დ-წ ა კ ი თ ხ უ ლ ი” აქვს! ესაა შედევრთა-შედევრების უკვდავების ღვთიური-ნიშანსვეტი, გენიალობა და ვიღრე კაცო-ბრიობა იარსებებს ამ ქმნილებების ჯადო-თილისმა მარადიულად მოახდენს ზეგავლენას ჩვენს ცნობიერებაზე, რადგანაც უკვდავე-ბაა მათი ჭეშმარიტი სახელი!

გულისჩაფეთით ნათქვამი

ეჭ, ქართველებს რომ ისეთივე შემართებითა და თავგამოდებით გვებრძოლა საქართველოსთვის, როგორც ამას სპარსეთის, ოსმალეთის და განსაკუთრებით რუსეთის იმპერიათა სადიდებლათ ვაკეთებდით, რა მტერი მოგვერეოდა, რა მტერი დაგვამარცხებდა!.....

* * *

ყოყმანია და ყოყმანი ის რაც კეთილშობილ პიროვნებას ამარცხებს და ძირსა სცემს! დაცემული კეთილშობილება კი ციხის იმ ციტადელივითაა მტერმა რომ აიღო, გადაბუგა და ახლა ხვლიკნი, გომბეშონი და სარეველანი როს დანავარდობენ “ამაყად”-მის გულსა ზედა! ამიტომაც იყავით მუდამ მამაცნი და გაბედულნი, ნუ მოერიდებით ნურაფერს და ნურავის და თქვენ პიროვნულ არსს მუდამ შეამკობს გამარჯვების გასხივოსნება! იმაშიც დამერწმუნეთ -გამარჯვებულ პიროვნებაზე მშვენიერი არარა ამ დუნიაზე და ბედნიერებაც მისი მეგზურია.

და სულ გახსოვდეთ-ბოროტნი და ბოროტება აროდეს ყოყმანობენ!

* * *

კონსტანტინეპოლის საპატრიიარქოს განცხადებამ, რომ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ავრცელებს რუსულ გავლენას და იგი რელიგიური ფუნდამენტალიზმის გზაზეა შემდგარი ვფიქრობ ოდნავ საღათ მოაზროვნენი თუ არა დაერწმუნებინა, არამედ სულ ცოტა ეჭვი მაინც უნდა გაეჩინა იმაში რომ უკვე კარგა ხანია ქართული მართლმადიდებელი ეკლესია სამწუხაროდ გახდა თავშესაფარი ყველა ჯურის რუსეთუმე კოლაბორაციონისტებისათვის და ბუდე ქართული სახელმწიფოებრიობის მტრებისა, რომლის საშუალებით მიმდინარებს პროპაგანდა და ზომბირება ერის გარკვეული მაგრამ დიდი ნაწილისა. ამაში გარკვეულ როლს თამაშობს საქართველოს პატრიიარქის ორქოფული პოზიციაც. ნუ ერევითო ეკლესიის საქმეში მისაყვედურებს მავანი, არაა ეგ ჩვენი განსახილველი. ნურას უკაცრაავად ყველაფერი რაც კი ქართულ სახელმწიფოებრიობას, მის ყოფნა არ ყოფნის საკითხს ეხება თვითეული ჩვენთაგანის სასიცოცხლო ინტერესს წარმადგენს და მის

ხვალინდელ დღეს ვერ ჩავუგდებთ ხელში მოღალატეთა არმადას, მით უმეტეს რომ საქართველოს ეკლესიაშიც უხვად არიან პატრიოტინი ქართული სახელმწიფოსი და ვფიქრობ ამ ნათელი გონების სასულიერო პირებმა არათუ ხმა უნდა აიმაღლონ, არამედ უნდა დაირაზმონ და ბრძოლა გამოუცხადონ ბნელეთის მოციქულებს, პირველ რიგში კი მათ უნდა მიმართონ მსოფლიო საეკლესიო კრებას, რომელიც როგორც ვიცი უახლოეს მომავალში უნდა გაიმართოს, მერე კი მთელ ერს მოსთხოვონ რომ გვერდში დაუდგნენ რათა ერთად გადავარჩინოთ რის ვაი ვაგლახით ალდგენილი საქართველოს სახელმწიფო.

* * *

დიდი მარხვა იწყება და საქართველო ერთთავად მიეცემა სამარხვო შოკოლადების, სამარხვო ტორტების, სამარხვო ნუგბარების და სხვა სამარხვო “მარტვილობას” და ამ დიდ აფიორას – ”ქართველ ღვთისმოსავთა” რწმენის ზეიმი და ამ “ტანჯვითი მარტვილობით” ქრისტეს” შეცნობა და მისით ზიარება დაერქმევა. მე კი გეუბნებით-ძვირფასო ფარისეველნო საქმე იმაში კი არაა ზეთში დამზადებულ რამე-რუმეებით ამოიყორებ მუცელს თუ კარაქში გამოყვანილს, საქმე იდეაშია, იდეაში და თუ გინდა მართლა დაუახლოვდე უფალს მასავით უნდა იმარტვილო, განიცადო ტკივილი და შიმშილის შეგრძნება რაიც მონანიებამდე მიგიყვანს! გაიგე ჩემი “ლრმად მორნმუნე” ფარისეველო თანამემამულევ?! ამიტომაც არ მიკვირს ის ამაზრზენი საძაგლობა ინტერნეტით რომ გაავრცელეს პირვნების(ამას მნიშვნელობა არა აქვს ვინ არის, ან რას წარმოადგენს იგი, და ის შესაძლებელია ყოველი ჩვენგანშიც კი შევიცნოთ), პირად ინტიმურ ცხოვრებაზე. ჩვენი საზოგადოების ცხოვრების წესი ხომ მოჩვენებითობა და ფარისევლური ყოფაა! ამიტომაც შევძელით ჩვენ შეუძლებელი და უზნეობა ზნეობრივ კატეგორიაში გავიყვანეთ და ამიტომაც არასოდეს შემინახია არავითარი მარხვა, რადგანაც მიმაჩნია ყველაზე დიდი “მარხვა” სწორედ ცხოვრებაა და ვცდილობ ასე ვიცხოვო, არც ზიარება და “გულისამაჩუყებელი” მონანიება მიბლუყუნია, უფალმა ამისთვის სინდისი მომცა და თუ მან შემინდო, არავის შენდობა აღარ მჭირდება-სინდისი უფალია ჩემი და კავშირიც-მხსნელად!

....მე მოვრჩი და ახლა თუ გინდა შემაჩვენეთ-”იგი ამისთვის
ალარ დალონდეს!”

.....ესევ....

ისეთი შეგრძნება მაქვს რომ სადღაც უდაბნოში, მიტოვებულ
რკინიგზის საფეხურში ვიმყოფები, საიდანაც უკანასკნელი მატარე-
ბელი კარგა ხნის წინ გავიდა, მე კი ვდგევარ უკაცრიელ, მზით
გარუჯულ ბაქანზე სრულიად მარტო და რა ვქნა, რა გზას დავადგე
არ ვიცი. არც ის ვიცი საიდან მოვხვდი აქ, ვინ მომიყვანა და თუ მო-
მიყვანა რატომ მიმატოვა-არ ვიცი არა, არაფერი არ ვიცი....

* * *

მოხულიგნო, ძველბიჭური, ცოტა თავქარიანი, ზარმაცი, ჩალ-
იჩა და არაფრის მკეთებელი, მექრთამე, ხაზინის ქურდი, კრიმი-
ნალური გაგების მებაირახტრე, მექალთანე, დარდიმანდი უსაქმუ-
რი და მოქეიფე ერიც კი არა, ხალხი, რომლის სერიოზული აღქმა
შეუძლებელია, ამიტომაც ყველგან გაშარებული და ასე შემდეგ,
და ასე შემდეგ-აი იმიჯი რომელსაც გვიქმნიდა რუსეთი მთელს
პოსტისაბჭოთა სივრცეში და არა მარტო იქ და მთელი უბდურება ის
იყო, რომ ქართველთა უმრავლესობას მოსწონდა და არ ეთაკილე-
ბოდა ეს და აღტკინებული იმას კი ვერ გრძნობდა რომ ეს იყო მი-
ზანმიმართული მზაკვრული გეგმა, ქართველი ერის, მისი მეობის
მოუსავლეთში გასაგზავნად, რომლის წამბილნავ შედეგებსაც ახ-
ლაც ვიმკით და ჩვენდა საუბედუროდ ბევრს ვერ შეუგნია ეს მუხ-
ანათობა და კვლავაც იმ ”ბედნიერ დროს“ მისტირის! ვაი შენ ჩემო
ქართველო ბათაყვავ!

* * *

ხშირად მითქვამს ჩვენი უბედურების ერთ-ერთი მიზეზი ჩვე-
ნი ისტორიის არცოდნაა-მეთქი! არადა ამას ოსტატურად იყენებს
მტერი ჩვენი და აბრიყვებს ქართველთა ბათაყვა თავებს. ”გეორ-
გიევსკის ტრაქტატი“ ეს საქართველოს სახელმწიფო ბრიობის
გაუბედურების დოკუმენტი რუსეთის მიერ ისე საღდება, როგორც
საქართველოს გაბედნერება და ნებაყოფლობითი შესვლა რუსეთის

იმპერიაში. აი თურმე რამხელა მადლი მოისხა რუსეთმა და ჩვენს გამო კინალამ რა შარში გაეხვია, ჩვენ კი უმაღურმა ერმა (ასე და-უფარად იხსენიებენ საქართველოს და ქართველ ერს დღეს რუსები), ვერ დავაფასედ ეს! უვიცობის და უცოდინრობის გამო ბევრ ქართველს ეს ზღაპარი სჯერა და ეს კიდევ ერთხელ მარწმუნებს იმაში, რომ ქართველთაუმრავლესობას ეს ყბადალებული ტრაქტატი არათუ წაიკითხული, არამედ გაგებაშიც არ არიან იქ წერილის არ-სზე! არადა ამ ტრაქტატში არსად წერია, რომ რუსეთს უფლება აქვს ქართლ-კახეთის სამეფოს ოკუპაციისა და იქ სახელმწიფოებრიობის მოშლისა და მისი პროვინციად ქცევისა. სამეფო ოჯახის და მით უმეტეს დედოფლის დაპატიმრებისა და მათი იძულებითი დეპორტაციისა რუსეთში საქართველოში დაბრუნების სამუდამო აკრძალვით! იქ ვერსად წაიკითხავთ რომ ეს ხელშეკრულება უფლებას აძლევთ მათ დასავლეთ საქართველოს დაპყრობის და მისი შერთებისა რიგით გუბერნიად! საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმებისა და აღა მაჰმად ხანის დაფინანსებისა რომ მას გადაებუგა თბილისი რათა შემდგომ უფრო იოლი ლუკმა გამხდარიყ და დაცემული აღმოსავლეთ საქართველო უფრო ადვილად გადაეყლაპა! ეს ტრაქტატი გახლავთ ერთი სამოკავშირეო ხელშეკრულება, რომელიც იდებოდა და ახლაც იდება სუვერენულ სახელმწიფოებს შორის! თუმცადა რუსეთი როდის იყო, რომ იცავდა რომელიმე ხელშეკრულებას (ბისმარკი ტყუილად კი არ ამბობდა- რუსეთან დადებული ხლშეკრულლების ფასი უფრო უფასურია ვიდრე იმ ქაღალდის ფასი რომელზეც ის წერია), მან ვერაგულად დაარღვია იგი (როგორც შემდგომ 1920 წლის ხელშეკრულება) დაიპყრო მთელი საქართველო და გააუქმა მისი ოცდაოთხ საუკუნოვანი სახელმწიფოებრიობა. ამ მომენტიდან იწყება ქართველთა გარუსების პილიტიკა, მისი ტრადიციების უარყოფა და ქართველთა რაინდული მენტალიტეტის შეცვლა დამახინჯება, რომელიც დღესაც წარმატებით გრძელდება! რისთვის გავისარჯე ახლა მე, რისთვის და რომ ვიყოთ ფხიზლად და ნუ გავბრიყვდებით, ნუ ავყვებით ქართველ კოლაბორაციონისტ-მოღალატეებს, თორემ ეს რის ვაი-ვაგლახით მოპოვებული სახელმწიფოებრიობა რომელიც უამრავი ქართველის სისხლის ფასადაა მოპოვებული თავზე ჩამოგვექცევა და დასრულდება კიდეც ქართველი ერის ისტორია!

* * *

საქართველო პარადოქსების ქვეყანაა-მეთქი...

მეგობარი მყავდა მხედრიონელი, "პატარა ამირანას" ეძახდნენ, გაგრისათვის ბრძოლაში მოკლს...

გაზეთ "საქართველოს რესპუბლიკაში" მხედრიონის ნეკროლოგში მხედრიონელები ერთგვარი გულუბრყვილობით მასზე წერდნენ: "შენ ისეთი წესიერი კაცი იყავი, რომ ჯაბამ გვითხრა შეა-მოწმეთ შემოგზავნილი ხომ არ არის"-ო...

პარადოქსული რატომ? ამ ნეკროლოგში გარკვევით ჩანს, როგორც გაუკულმართებული კრიმინალური მენტალიტეტი, ასევე ქვეცნობიერში განაბული ქართველთა რაინდული სული...

თქვენი არ ვიცი და მე ეს დიდი ამერიკელი მწერლის ო ჰენრის ხშირად გზა-აბნეულ, მაგრამ კეთილშობილ გმირს მაგონებს.

* * *

1922 წლის 30 დეკემბერს, იურიდიულად გაფორმდა-როგორც სახელმწიფო, ბოროტების იმპერია-საბჭოთა კავშირი, რომელმაც ზუსტად 69 წელი იარსება და ასევე იურიდიულად დაიშალა 1991 წლის 30 დეკემბერს. ამ მართლაცდა ბოროტების იმპერიამ თავისი არსებობის მანძილზე იმდენი ბოროტმოქმედება ჩაიდინა რომ მასთან ფერკიფთალდება ნებისმიერი დანაშაული რაც კაცობრიობის ბედურულ ისტორიაში ჩადენილა! გარდა იმის რომ მოსპობილ იქნა მილიონობით უდანაშაული ადამიანი და დაიმონეს ან ციმბირსა თუ ყაზახთის სტეპებში გადაასახლეს მრავალი ხალხთაგანი, მათ ომი გამოუცხადეს ღმერთის მიერ შექმნილ ყველაზე დიდ სასწაულს-გონიერ ადამიანს-ჰომო საპიენსი რომ ჰქვია სამეცნიერო ენაზე. მათ მიზნად დაისახეს მოესპორთ პიროვნება როგორც ასეთი და ნაწილობრივ მიაღწიეს კიდევ მიზანს-ჰომო სოვეტიკუსის (გონიერი საბჭოელის), შექმნით, რომლის შედეგებს კიდევ დიდხანს მოვიმკით. ესაა ზომბირებული არსება, ვისთვისაც ძალადობა ეს ბუნებებრივი მოვლენაა, იგი ეთავყანება კერპს და თანაც მორწმუნეობასა ჩემულობს. ესაა დეგრადირებული არსება რომელსაც ვერაფრით ვერ შეაგნებინებ ჭეშმარიტების არსს იგი თუნდაც უმაღლეს სამეცნიერო ტიტულებს ფლობდეს. აი, ამიტომ უჭირს საქართველოს სახელმწიფოს და გაუჭირდება მანამ ეს გადაგვარებული არსებანი იარსებენ.

* * *

ტრაგიკულია-როცა დონ კიხოტად ქცეული რაინდი ისე მიის-ნრაფის შენი დუღსინიისაკენ ვითარცა ოდისევსი მიისწრაფოდა პე-ნელოპესაკენ, იქ კი მეღორედქცეული დედაკაცი გამოეგებება!

მაგრამ უფრო მეტად ტრაგიკულია როცა ქალი თავის ოცნების პრინცს უკანმოუხედავად გაჰყვება და ხელთ კი ერთი რეგვენი სან-ჩო პანსა შერჩება!

ესე-სიყვარულისა

თუკი შეგიყვარდა, უკუაგდე ყოველივე და დაუყოვნებლივ დაეწაფე მის გრძნეულ ბაგეს. რადგანაც იცოდე ძალიან ცოტა დრო გაქვს, ედგარ პოს არ იყოს თვით ანგელოსებს შეშურდებათ თქვე-ნი სიყვარულისა და სწრაფ გომჩნდებიან ისინი ვინაც ამ “შფოთის” ჩახშობა მის წარმოქმნისთანავე დაივალა და მწარედ განანებენ ამ გაუგონარ გაბედულებას. თუ გაუძალიანდი იმას დაგმართებენ რაც მწუხარე სახის რაინდს დონ-კიხოტსა და მის ბედაურს როსინანტს დამართეს-შეშლილის ხალათს შემოგაცმევენ და ამას იცოდე პირ-ველ რიგში მათ მიერ მოჩენილი(შენ რომ შენი გონია), თქვენი “ერთ-გული” მეგობარი გააკეთებს და ყოველივეს “თქვენივე კეთილ-დღეობისათვის განეული სამსახური ” დაერქმევა და მადლობის მოხდასაც მოგთხოვენ! მაგრამ მაინც ღირს დონ-კიხოტიანა, ღირს! რატომ? რატომ და იმიტომ რომ იგი ის მარადიული შუქურა მთე-ლი შემდგომი ცხოვრება მკრთალ კანდელივით რომ ენთება და თუ ოდესმე “ის” დაბრუნებას გადაწყვეტს - კვლავაც აღენთება და გზას გაგინათებთ და აი სწორედ შუქურის ის მიმკრთალებული ბჟუტვა აგიჟებთ - იმ სიყვარულმა როს დატოვა თქვენში, რადგანაც(დიახ კვლავაც რადგანაც), ამით თქვენი ცხოვრება ხომ წამიერად მაგრამ მარადიულ აღმაფრენას ეზიარა, რომელიც გულბოროტთ არასო-დეს ეღირსებათ - ამიტომაც იყავი მამაცი, რადგანაც (უკვე მესამე “რადგანაც”), ღირს ის დამარცხება ამ ბრძოლად!

რაც შეეხება იმ გატაცებებსა, რომელიც ცხოვრებაში უამრა-ვია და მას თავისიმოსატყუებლად სიყვარულს ეძახი სხვა არაფე-რია თუ არა შენს მიერ მორთული საახალწლო ნაძვის ხე, გავა დრო იგი მოიწყენს, შენს მიერ უდიდესი სისათუთით ჩამოკიდებული

სათამაშოები გახუნებული ოცნებასავით ელფერს დაკარგავენ და შენც ერთ “მშვენიერ საღამოს” იძულებული იქნები ჩამოხსნა ისინი და კვლავაც ყუთში მიუჩინო მათ ადგილი, ხოლო განძარცული ხე დერეფანში გაიტანო რათა ხვალ დილით სახლიდან რომ გახვალ ხელს გააყოლო... ასე დაუსრულებლივ მთელი ცხოვრება. ამისთვის არასოდეს არც არავინ შეგედავება, არც არავის შეშურდება და არ გისაყვედურებს ამას რატომ აკეთებო-თავის მოტყუება ხომ ჩვენი ცხოვრების წესია!

და მაინც ისე არაფრის გაგონება არ სურს ადამიანს, როგორც ამ ორი სიტყვისა:-მიყვარხარ ძლიერ!!!!

* * *

სისასტიკე სულაც არ ნიშნავს სიძლიერეს, უფრო პირიქით... ძველ რომში თანაგრძნობა სულაც არ გახლდათ პატივში, უფრო დამამაცირებლად ითვლებოდა, აი სულგრძელობას კი მეტად ღირსეულ ქმედებად აღიქვავდნენ და მას ფეხზე ამდგარნი ტაშით მიესალმებოდნენ... საქართველოში კი ყველაზე ფასეულად ფარისევლობა გვევლინება.

* * *

სამეგრელოს, საქართველოს ამ დიდებულ მხარეს რას არ აბრალებენ ქართველთა მტრები. ბევრ ქართველს ისიც კი ვერ შეუგნია რომ ქართული ენის (რომელიც ძალზედაა დაბინძურებული უცხო სიტყვათა შემოტევით), განმტოება-მეგრული წარმოადგენს მის უზარმაზარ, გაუკოტრებელ და შემონახულ "საკრედიტო ბანქს" ქართულ სიტყვებისას, რომელიც ქართულ ენას დაუბრუნებს იმ წიაღს ითანე ზოსიმე როს ჭვრეტდა. ამისათვის კი საჭიროა გამოიცეს ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი სადაც შევა ყველა მეგრულად წოდებული სიტყვა. გარდა იმისა რომ ამით საოცრად გავამდიდრებთ ჩვენს საერთო მშობლიურ ქართულს ერთბაშად მოიხსნება ყველა "პრობლემა" და ჩვენი მტერი პირში ჩალაგამოვლებული დარჩება. იმ წამიდან როგორც ამას გავაკეთებთ აღარ იარსებებს თემა- "მეგრულისა" და ყოველივე თავის საწყისს დაუბრუნდება. მერე ნელ-ნელა მთელი საქართველო გაითავისებს მათ არსს და უმდიდრეს ქართულ ენას მივიღებთ. ამ იდეას ემხრობოდა დიდი აკაკი

შანიძე რომელიც ამბობდა: სირცხვილი ის კი არაა მეგრელები რომ მეგრულად ლაპარაკობენ, სირცხვილი ისაა რომ ჩვენ არ გვესმისო. მაგრამ მაშინ კრემლმა ეს არ დაუშვა, ახლა კი ჩვენის უჭიულბით ხანდება მამულიშვილური საქმე, რაც მტრის წისქვილზე ასხამს წყალს და ბოლოს როცა ვამბობ მეგრულს იქ სვანურსაც და მიმობნეულ სხვა მარგალიტებსაც ვგულისხმობ.

* * *

თავს ვიკავებდი, არ მინდოდა იმ სიბინძურები მეფათურებინა ხელები და მონაწილეობა მიმეღო იმ აჟიოტაჟში რაც კაცთა გაუპატიურების კადრთა ჩვენების გამოქვეყნებას მოჰყვა, მაგრამ როგორცა ჩანს სხვანაირად არ გამოდის. რა თქმა უნდა ყვერებითაა ჩამოსაკიდი ყველა ის-ვინც ამის განკარგულებას იძლეოდა, ვინც ასრულებდა, ვინც პოლიტიკური მიზნებისათვის დგამდა ამ ავკაციონასა და საზიზღლობას....ყველა, ყველა გამონაკლისის გარეშე, მაგრამ მე ახლა მინდა მივმართო ჩვენს ფარისეველ, ორპირ და ზნედაცემულ საზოგადოებას და გთხოვთ ყურადღებით მომისმინოთ! ქალბატონებო და ბატონებო, რა ნახეთ ამ კადრებში ის ახალი და მოულოდნელი რაც თინერჯერობის ასაკიდან თვითეულმა თქვენგამა არ იცოდა?! განა არიცოდა რომ ასეთი რამ ციხეში ხდებოდა და კვლავაც მოხდება?! აბა გაიხსენეთ “გუშინდელი დღე” როცა პარლამენტის სხდომებზე რომელიც ტელევიზიით გადაიცემოდა კიტოვანი(თქვენი საყვარელი “ბატკა), ღიად არ ემუქრებოდა პარლამენტის თავჯდომარეს ზურაბ უგანიას გაუპატიურებით და თან ამატებდა- შენისთანებს ციხეში წაკუზულს.....რასაც ჯაბა იოსელიანი მხიარული ღიმილითა და თავის კანტურით უდასტურებდა, რაზე-დაც მთელი პარლამენტი და თქვენც მრავლისმეტყველად ხითხითებდით და ახლა რა უმანკო ბავშვებივით ასავსავებთ ხელებს? სად იყო თქვენი გულწრფელი აღშფოთება? რატომ ჩაისვარეთ მაშინ? ანდა ისიც გაიხსენეთ შევარდნაძის მმართველობის დროს ციხეში როს ჰყავდათ ერთი ცხოველი “ორანგუტანგი” გვარად ცირკები, რომელსაც საქრთველოს ციხე-ციხე დაატარებდნენ რათა ურჩი პატიმრები გაეუპატიურებინა? არ მითხრად არ ვიცოდითო, ეს ამბავი რუსთავი -2 ით გადაიცა(სწორედ ამიტომაც გინდათ მისი დახურვა რადგანაც იცით, კარგად იცით მხილების ძალა), რატომ გააგრძელა თვლემა თქვენმა “მორალულურმა სინდისმა”?!

ეს ავკაციონა

საქართველოში რუსეთიდან შემოვიდა და საოცრად შეეწყო ჩვენს გადაგვარებულ კრიმინალურ მენტალიტეტს! ასეთ საზიზღრობებზე ხომ ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნეში დიდი რუსი მნერალი დოსტოევსკი წერდა თავის რომანში - ”მკვდარი სახლის ჩანაწერები”, რომელიც მთლიანად რუსულ ციხეებში გაბატონებულ საზიზღრობა- სიბინძურებს ეხება და ვინ-ვინ და დოსტოევსკიმ, რომელმაც თავის-თავზე გამოსცადა ყოველივე დაეჯერების! მაშ ახლა რა მოხდა? რამ გამოიწვია ამ ჩვენი საზოგადოების ასეთი ფენიქსისებური ზნეობრივი “აღზევება” და ვინმეს გჯერათ ამ ზნეობრივი აღზევებისა? თქვენი არ ვიცი და პირადად მე არა და უფრო რეალურად მეჩვენება, რომ იგი კრემლის სცენარის ნაწილია და შემოგდებულია საქართველოში ქაოსისა და დაპირისპირების დასათესად და რომ მიზანი მიღწეულია ფაქტი სახეზეა და როგორც მე ამას წინათ ვწერდი: საქართველოში მთელის სიძლავრით მუშაობს სიძულევილის კრემატორიუმი, რომელიც გვანადგურებს კიდეც. ეს წერილი იმიტომ დაიწერა, რომ თვანათლივ დამენახებინა ჩვენი საზოგადოების ნამდვილი დაჩქრებილი სახე ამიტომაც დამერწმუნეთ, იმ ცხრა წელინადში ნაციონალური მოძრაობის მაგივრად სხვა პოლიტიკური ძალა (თუნდაც ახლა “მორალისტურად” მოვლენილი “ქართული ოცნება”), რომ ყოფილიყო ხელისუფლებაში იგიც იგივეს ჩაიდენდა, რადგანაც ასეთი გახლავთ საქართველოში ცხოვრების წესი და ყველაფერი ხდება ვიმეორებ ჩვენი გახრნენილი, გათახსირებული, კოლაბორაციონისტული საზოგადოების(განსაკუთრებით მისი ელიტარული ნაწილის), ფარული თანხმობით და თუ საზოგადოებას სურს დასძლიოს ის ღრმა დაავადება რომელიც მისი ცხოვრების ყველა სფეროს მოსდებია პასუხისმგებლობა თავად უნდა იკისროს მხოლოდ მაშინ დაგვადგების საშველი!

* * *

ნურასდროს დაელოდები იმ წუთს, რომ თუნდაც შენს ეზოში მომწიფებული ხილი ჩამოვარდება და კალთაში “ჩაგიგორდება”, უმაღლ ღორის კერძად იქცევა, ანდა სულაც გამომპალი თავზე დაგეცემა და მოგთხვრის ვიდრე.... ამიტომაც დროზე მოწყვიტე - პირსაც ჩაიტკბარუნებ და გახალისდები კიდეც. ცხოვრებაში ერთი ორჯერ არ მოვიქეცი ასე და იმ “დაკარგულ” ხილის გემოს ახლაც მივტირი, თუმცალა სრულიად ამაოდ....

რასაც ახლა დავწერ ხანგრძლივი ნაფიქრის შედეგია და ამ რა-კურსით საქართველოში იშვიათად თუ ვინმეს გამოუთქამს მო-საზრება, მაგრამ...გთხოვთ მომისმინოთ! რატომ ვერა ვერ შედგა დღემდე საქართველოს ერთიანი მონოლითური სახელმწიფო-რა არის მიზეზი? აქ შეიძლება მრავალ მიზეზთა დასახელება:ქართ-ველთა დაყოფა ათასგვარ “ისტებადა”, “ფილებად” და სხვა მაგ-დაგვარი პრობლემათა წამოწევა. თუმცადა მასეა ქვეყანათა უმ-რავლესობაში, მაგრამ მათსა და ჩვენ შორის ერთი არსებითი განსხ-ვავებაა-არაცნობიერად და ცნობიერადაც სხვა სახელმწიფოთა მოქალაქეებს აქვთ სახელმწიფოებრიობის ოჯახური განცდა! დიახ, დიახ, სახელმწიფოებრიობის ოჯახური განცდა და ამიტომაც იქ არასოდეს დგამენ ისეთ ნაბიჯს, რომელიც მათ სახელმწიფოებრი-ობის არსებობას ეჭვ ქვეშ დააყენებს-არასოდეს! ჩვენთან კი რა ხდება: თვითონეული ჩვენთაგანი მზადაა ოჯახისთვის თავი გადას-დოს, გადაიკარგოს ცხრა მთას იქთ და იქ მონურ, დამამცირებელ ჯაფას მიჰყოს ხელი ოღონდაც კი ოჯახი არჩინოს, მაგრამ სახელმ-წიფოს კეთილდღეობის მოსაპოვებლად ძნელად თუ გაიღებს რამეს. ამის უმთავრესი მიზეზი გახლავთ ის რომ ქართველი ერი როგორც პოლიტიკური სუბსტანცია-კონგლომერაცია ვერ ჩამოყალიბდა და იგი მხოლოდ და მხოლოდ რჩება ერთ ენაზე მოლაპარაკე სოციალ-ურ ერთეულად! ამ სოციუმს სიტყვით უყვარს სამშობლო და არ ესმის რომ სამშობლოს-მაშასადამე მისი ოჯახური და პირადი ბედ-ნიერება ქართული სახელმწიფოს სიძლიერეშია, ამიტომაცაა რომ პოლიტიკური აღქმის გარეშე დარჩენილი სოციუმი იმისკენ იხრება ვინაც თითქოსდა უნდა დააპუროს და ოჯახური კეთილდღეობის ილუზია შეუქმნას და მას არ ესმის და ხშირად არც უნდა გაიგოს რომ ეს “კეთილდღეობა” მყიფე და დროებითა და საკუთარი სახელმწი-ფოს გარეშე ყოველ წამს შეიძლება დაკარგოს და როგორც წესი უმ-რავლესობა(აშკარა გადაგვარებული მოღალატე-კოლაბორაციონ-ისტების გარდა), კარგავს კიდეც-ქართული ერთიანი სახელმწიფოს (1469 წლიდან), დაშლის შემდეგ ხალხს ჩააგონებდნენ სპარსეთის, თურქეთის და ბოლო ორასი წელია რუსეთის გარეშე თუ შიმშილ-ით არა, მტრის ანდა ურთიერთსიძულვილის გამო ერთიანად ამ-ოვნებოდით! და ეს იდეოლოგია გამხდარა ჩვენში მტრის უძლევ-

ელ იარაღად, რომელიც დაუნდობლად ღრღნის და ძირს უთხრის ქართულ სახელმწიფოს და მაშასადამე ქართველ ერს და მას არაფერი ეშველება ვიდრე საქართველოში მცხოვრებთა უმრავლესობას არ ექნების სახელმწიფოებრიობის ოჯახური განცდა და იგი თუნდაც თავისი ოჯახის დონეზე მაინც არათუ ეყვარება არამედ ექნების მისდამი პასუხისმგებლობის შეგრძნება! ამისათვის კი საჭიროა მათი უდიდესი საგანმანათლებლო მუშაობა ვისაც ეს ხელენიფება!

* * *

ბოროტებაა როცა მორალის სახელით ადამიანს ართმევენ ბედნიერებას ვინ ჩივის-უბრალოდ სისარულის უფლებას!

* * *

ფეისბუკელმა მეგობარმა ქ-ნმა ნინო რაინერმა გამოსდომტრედის სურათი ნიუ იორკის ფონზე მახვილგონივრული კომენტარით: "გშურდეთ, მე ნიუ იორკში ვარ". ამან ერთი ამბავი გამახსენა, დიდი ხნის წინ პარიზში, სასტუმროს ნომერში დამრჩა ძველი ფეხსაცმელი, მას შემდეგ ათეულ წელზე მეტი გავიდა, მაგრამ მშურს, დღესაც შავი შურითა მშურს იმ ლამის ლანჩა გარღვეული ფეხსაცმლისა!

* * *

იყო ქართველი და თან იყო სტალინისტი ნიშნავს-ამართლებდე და მხარს უჭერდე 1921 წლის რუსეთის მიერ სქართველოს სახელმწიფოს ოკუპაციასა და დაპყრობას. ხომ ცნობილია რომ სტალინმა ყველაფერი გააკეთა რათა დაეჩქარებინა რუსული ჯარის ინტერვენცია საქართველოში და როცა გულის ხვაშიადი აისრულა ორჯონიკიძეს დეპეშით აცნობა-თანხმობა მიღებულია შეუტიე ქალაქსო.

იყო სტალინისტი ნიშნავს ამართლებდე საქართველოს ტერიტორიების განიავება-გაჩუქებას. იგი კავკაზბიუროს სხდომაზე ახალქალაქის გადაცემასაც მოითხოვდა სომხეთისათვის და როცა ორიოდე ქართველი ბოლშევიკი წინ აღუდგა ამ მოღალატურ ნაბიჯს, მათ ნაციონალ უკლონისტი უწოდა და ყველა დახვრიტა.

იყო სტალინისტი ნიშნავს ამართლებდე საქართველოს ავტონომიებად დაყოფას. 1920 წელს როცა რუსეთმა აფხაზეთი აუჯანყა

საქართველოს იგი წერდა: აღტაცებული ვარ აფხაზთა მიერ სოხუმის გმირული დაცვით თბილისის მთავრობისგან.

იყო სტალინისტი ნიშნავს ესალმებოდე იმ დიდ ტერორს საქართველოში ქართული გენოფონდის წინააღმდეგ ოკუპაციის შემდეგ როს გაჩაღდა და ამას სტალინი იმით ამართლებდა თითქოსდა საქართველომ რევოლუციისთვის “ცოტა სისხლი გაიღონ....”

კიდევ გავაგრძელო ამ კაცის დანაშაულებრივი ქმედებათა ნუსხა სამშობლოს მიმართ? ვფიქრობ მათ ჩამოთვლას ვერ დაიტევს ეს ფორმატი მხოლოდ ერთს დავამატებ- დღევანდელი გაუბედურებული საქართველოც სტალინის მოღალატური პოლიტიკის შედეგია და ვისაც არ უნდა ეს შეიგნოს იგი... აღარ დავასრულებ-ნათელია ამით რისი თქმაცა მსურს!

* * *

შარშან თემქაზე მდებარე, საქართველოში შედარებით ასატან მოხუცთა თავშესაფარს ზამთარში “სახსრების უქონლობის” გამო გათბობა არა ჰქონია... თავი რომ დავანებოთ გაღორებულ ჩინოვნიკებს ათასობით პრემიებს რომ იტენიან და კაცი-შვილი მათი გამკითხავი არავინაა, რაც კლასიკური მაგალითია-ელიტარული კორუფციისა, მილინობით შემოწირულობა იხარჯება ისეთი ტაძრების მშენებლოაზე, რომელთა აღმართვა მოცემულ სოციალურ ვითარებაში აუცილებლობას სულაც არ წარმოადგენს. ჩვენ თაყვანს ვცემთ ღმერთსო-მიპასუხებს მავანი “მორნმუნე”, რაზედაც მეღიმება, მათ ღმერთი ვინა ჰგონიათ ერთი ვიღაცა ბობოლა კერპი, თუ ბელადი რომელსაც თქვენი ლაქუცი ესიამოვნება? ღმერთი უკვე თავისთავად თაყვანსცემულია და მაგ აშენებული “შენობებით” თქვენივე გამოთქმა რომ ვიხმარო-“წილში ვერ ჩაუჯდებით მამაზეციერს” მხოლოდ გაკეთებული სიკეთეა ის მადლი რასაც ღმერთი დაგიფასებთ, ხოლო მოხუცებით გადაჭედილი თავშესაფრის გათბობა იმსელა მადლია, რომელიც ყველაზე ამბიციურ მონასტერთა კომპლექსის მშენებლობას გადაწყვიტების!!!ა და რა პასუხიც არ უნდა გამცენ შავკაბიანმა კაცებმა თავს რომ მოძღვრებს ეძახიან, ერთი ცნობილი ფირალივით ვუპასუხებ:- ასეა ეს და არ ვცდები მე!

ხშირად გაიგონებ მავანისაგან-” ეს ეჭიდავები რომ ეჭიდავები, რუსეთს????!!! დააყენე რა ერთი ადგილი ვიდრე ჭიაყელასავით გაუჭყლეტიხარ, შეირგე რა რასაც გაძლევს ”.... და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ... ეს კაპიტულანტური ლაჩრული შეგონება, რომელიც უდაოდ დამპყრობის მიერაა შექმნილ-შთავონებული და რომელიც მოღალატე და მედროვე ქართველ კოლაბორაციონისტების ხელში ძალიან ძლიერ დემორალიზებელ იარაღად იქცა. არადა თითქოს სიმართლესა ბრძანებენ, მართლაც და რა უნდა დაუპირისპიროს ამხელა რუსეთს პატარა საქართველომ ამ მომხდურს.... ასეთი ფიქრი იპყრობს რიგით ქართველობას როს ენა ალესილ რენე-გატებს უსმენენ. მე კი საპირისპიროდ აი რა მინდა ვუთხრა მათ: ჩემო ძვირფასებო მასე რომ ეფიქრათ ჩვენს წინაპრებს არც დიდ-გორი, არც ბასიანი, არც შამქორი, არც ასპინძის გამარჯვებები არ შედგებოდა და არც მარაბდის, არც კრწანისის, არც ოცდაერთი წლის თებერვალში კოჯორთან არ უნდა გაეწირათ თავი უმნიფარ იუნკრებს, მარო მაყაშვილს, არ უნდა ებრძოლა ქაქუცა ჩოლოყაშვილს თუ სხვა გმირებს უარი უნდა ეთქვათ ბრძოლაზე ზვიად გამ-სახურდიას, მერაბ კოსტავასა... და არც ცხრა აპრილის მსხვერპლი უნდა გაელო ერ! და ახლა ვსხვავ კითხვას მართლაცდა მასე “პრაგ-მატულად” რომ მოვქცეულიყვავით დღეს იარსებდალა როგორც ასე-თი ქართველი ერი? თუ მისი ბუნდღა აღარ იარსებებდა?! მე მგონი პასუხი ნათელზე-ნათელია! ჰოდა ეს აქსიომა უნდა გავიხადოთ ცხ-ოვრების წესად. ხშირად მითქვამს ქართველი ერი როგორც პოლი-ტიკური სუბსტანცია ვერ ჩამოყალიბდა-მეთქი და ასეცაა, აბა ვინ-მემ დედა შეგვაგინოს, ან ჩვენს მეუღლეს “სხვა თვალით” შეხედოს, ან ჩვენ შვილებს....ხომ ზედ შევაკვდებით, ჰოდა რით ვერ გავითა-ვისეთ რომ ქართული სახელმწიფო დედაცაა ჩვენი, მამის ხსოვნაც, მეუღლის ლირსებაც, შვილების სიცოცხლეც და სხვა ათასი “წვრ-ილმანი” და მის გარეშე-დედასაც შეგვაგინებენ, მამის საფლავსაც აგვიძალლებენ, ჩვენ ქალებსაც ახდიან ნამუსს, შვილებსაც მონობა-ში გაგვიყიდიან და საერთოდ ერთ დღესაც (როგორც არაერთხელ მოუნდომებიათ), სულაც აგვყრიან და ნიკიტა ხრუშჩოვისა თუ შაჲ აბასის ოცნებას აღასრულებენ და დამერწმუნეთ ეს ასე აუცილებ-ლად მოხდება თუკი არ ვიბრძოლეთ და მტრის ამ ვერაგულ შეგონე-

ბას მივყევით. მხოლოდ ბრძოლა, თავდაუზოგავი ბრძოლაა გარანტი ჩვენი ერის გადარჩენისა და სხვა ცველაფერი ამაო გარჯა იქნების! დამერწმუნეთ ქართველნო ბრძოლაა ერთადერთი გზა ხსნისა და დიადი ქართველი ერის გადარჩენისა.

* * *

მეგობარო, გახსოვდეს მარად-პირადული ჰქვია იმას სადაც ჩარევის უფლება არათუ მოყვასს, არამედ- თვით უფალსაც კი არა აქვს და უფალიც ყოველთვის მორიდებით იცავს ამ წესს,. რადგანაც იცის, წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი ქმნილებისგან მთავარი, რითაც ამაყობს იგი-პიროვნება ვეროდეს შედგება და თუ პიროვნება არა ხარ ვერასდროს იქნები ბედნიერი და შენი ხვედრი მარდიულ მონობაშია-ამას მნიშვნელობა არა აქვს ვისი ან რისი სახელი ერქმევა მას: შვილის, სამშობლოს, პლანტატორის თუ უფლის! მონა -მონაა და მას ყოველთვის მონის შესაფერისად მოექცევიან! სიყვარული? სიყვარულით კი შენ წარმოიდგინე მონებიც უყვართ, ოღონდ, თავისებური ბატონკაცური სიყვარულით, სადაც შენდამი პატივისცემა მარად ნულის ქვემოთაა და თუ ოდესმე თავის წამოყოფას გაბედავ, ყოველთვის ისე სასტიკად “დაგსჯიან” როგორც ეს მონას ეკუთვნის!--”ჯვარზე გაგაკრავენ”....პოდა ჩემო კარგო, ნუ გაიმეტებ თავს მონობისთვის, ამისთვის ცოდნცა ხარ და ცოდვასაც ჩადიხა-რ- რადგანაც მამაზეციერმა ეს ერთი სიცოცხლე ბედნიერბისთვის მოგანიჭა და არავის არა აქვს ნება წაგართვას იგი, რა თქმა უნდა, თუ შენი ხელით არ დაიდგი ეს მტკივნეული და სამარცხვინო უდელი და ბოლოს ერთიც დაიმახსოვრე: და თუკი ოდესმე დათმე და მონად იქეცი, თავს ამ ჯოჯოხეთს ვერასდროსლა დაალწევ- ამას უკვე ეგო-ისტური სიხარულით შეპყრობილი სხვა მონები ვით დაუშვებენ! დამიჯერე, ნურასდროს დათანხმდები მონობას! და სულ ბოლოს-ეს-ეც დაიხსომე, ამ ქვეყნიურ ჯოჯოხეთ გამოვლილს იმ ქვეყანაშიც ჯოჯოხეთი გელოდება და უფალი აქაც მართალი იქნების!!!

* * *

რატომ არის რომ ადამიანი რაც უფრო წლებში შედის თავის-და-უნებურად განმარტოვებას იწყებს. ბევრჯერ მიფიქრია ამაზე, განსაკუთრებით მას შემდეგ “რაც საქეიფოდ აღარ მეძებე”, და

მგონი ნელ-ნელა ვხვდები ამის მიზეზს: ადამიანი მარტო იპადება და იქითა ცისქვეშეთშიც მარტო უნდა წავიდეს და ამ განმარტოებით იგი თავისდა უნებლიერ ემზადება ამ დიდი, იდუმალი მგზავრობისთვის....სევდიანად ჟღერს ეს მაგრამ ეს ასეა, ერთსაც ვიტყოდი, ნუ ავჩქარდებით, ნუ მივეცემით განმარტოების მომნუსხველ ჯადო-თილისმას...თუმცადა სათქმელად ადვილია, ადვილი, შესასრულებლად კი ო რა ძნელია, თუ არა შეუძლებელი. ესაა ის რასაც ხალხი ფეხქვეშ მიწის გამოცლას რომ ეძახის...

* * *

შემოდგომის პირია და მალე რთველიც დაიწყება და ვიდრე საა-მოდ აჭრიალდება მარნის კარი მინდა ერთი რამ ვთქვა: ქართველთა მენტალური გათახსირება დაიწყო მაშინ როცა მან ღვინის შერყვნა დაუშვა და ამის მასტიმულირებელი გახლდათ რუსეთის უგემოვნო მდარე დიდი და იაფი ბაზარი. ჩვენ რომ ევროპას არ მოვწყვეტილი-ყავით ეს უბედრება არ დაგვემართებოდა - იქნებოდა საქართველო კეთილშობილი რაინდივით ამაყი და ბედნიერი ვითარცა თავის დროზე გახლდათ ღვინო ქართული!

* * *

მონღოლები რომ გამოჩნდნენ საქართველოს ეკლესიამ დაიწყონ ქადაგება რომ ჩვენი(ქართველთა), ჩადენილი ცოდვებისათვის მოგვივლინა უფალმა მონღოლთა ურდონი, ამიტომაც წინააღმდეგობას ნუ გავუწევთ ამ ღვთის სასჯელს მორჩილად შევხვდეთ მათ და ასე მოვინანიოთ ცოდვებილ....ამ მონღოლებას მოჰყვა ის რომ ერთი-მეორეს მიყოლებით ნებდებოდნენ ქართველთა აულებელი ციხეები და ასე უცაბედად და მოულოდნელად ჩამოიქცა მთელს ახლო აღმოსავლეთში ქართველთა უძლიერესი სახელმწიფო.... რატომ გავიხსენე ეს ბედკურული ისტორია, რატომ და იმიტომ რომ წინ მიდევს საზარელი ანალოგია, როს 2008 წელს რუსული ბომბები და ბომბდამშენები ზოგიერთი მღვდელმთავრის მიერ კვლავაც ღვთის დამსახურებულ რისხვად იქნა გამოცხადებული, ახლა კი მათ რიტორიკის მომსმენს გული მიქანდება-მართლმადიდებლობის დროშით რუსული არმია არ გამოაცხადონ ღვთის ლაშქრად და

კვლავაც არ მოუწოდონ საქართველოს დანებდით ამ მონღოლთა ჩამომავალებსო...

* * *

ჩემს ფიქრთა

“დეკლარაცია”

ფეისბუკელ მეგობრებს

“ილია ჭავჭავაძის პრემიის” ლაურეატობა მაძლევს უფლებას დიდი ერისკაცის (მე მას ქართველთა მოსეს ვუწოდებ), ჩრდილი-სა-ჩრდილად ვიგრძნო თავი, ხოლო დაკისრებული პასუხისმგებლობის სიმძიმე ეს უკვე ის “საამო ტვირთია” რომლის ზიდვა თქვენთან ერთად მომიწევს ჩემო ფეისბუკელებო და რომლებსაც ისე მიგეწიეთ-”რომ მოგშორდეთ ერთი დღითაც მომენატრებით!”...

თქვენი ნოდარ კობერიძე

* * *

ხშირად გაიგონებთ, ის არაა ნამდვილი ქართველი, ან გვარი აქვს გადაკეთებული და ასე შემდეგ, ადამიანის დამამცირებელი ათასი ბოდვები... და საერთოდ ვინაა “ნამდვილი ქართველი?” ანდა რა გამოდის ლიპარიტ ბალვაში, შადიმან ბარათაშვილი, სერგო ორჯონიკიძე, ფილიპე მახარაძე, იოსებ სტალინი, რობიკო სტურუა... და სხვანი მათნი ამ ხროვიდან ნამდვილი ქართველები არიან, ხოლო მირიან მეფე(მასში გრამი არ იყო ქართული სისხლი, იგი ხომ სასანიდი, სპარსეთის შაჰის უმცროსი შვილი გახლდათ იბერიაში მეფედ მოწვეული!), ვახტანგ გორგასალი(ასევე სასანიდი), დიდი დავითი, ლაშა გიორგი, დავით ნარინი და სხვანი რომელთა ძარღვებში უხვად “ჩემფდა” არაქართული სისხლი ნამდვილი ქართველი არ არიან?! თუ პრიქით ესენი არიან ნამდვილი ქართველნი და უფრო მეტიც-დიდი ქართველნიც, ხოლო თავში ჩამოთვლილნი მართლაც ხროვაა-მოღალატე “სისხლით” ქართველებისა?! რუსეთის იმეპრატორ ეკატერინე მეორეს, რომელიც გერმანული წარმოშობის გახლდათ მთელი რუსეთის ისტებლიშმენტი ხომ უდიდეს რუსად თვლის, ანდა ნაპოლეონი? ხალხო ცოტა გონს მოდით ნუ იქექებით ვინმეს გენეალოგიაში, ქართველობას განსაზღვრავს არა სისხლი არამედ ცნობიერება და საქმენი მათნი. მითხარით ერთი ვინ უფრო დიდი ქართველია ახალქალაქელი სომხური წარმომავლობის პატრული,

რომელიც ორიათას რვაში რუსულ ტანკებს გადაუდგა თუ ცხრა მაისს გორში ქუჩაში წითელი დროშებით გამოსული მოღალატე-თა ნეხვის გროვა? თვალებში შემომხედეთ და ისე მიპასუხეთ!!!!... ჩემთვის ათიათასჯერ მეტი ქართველია ჩემი ფეისბუკელი ქარ-თულ საქმეზე თავგადაკლული ახალგაზრდა ქალბატონი კარინა გრიგორიანი ვიდრე კრემლის კარს მიმდგარი ერთი ქართველი გა-ზულუქებული სუსანა ქალბატონი, რომელიც მზადაა თავის მოღა-ლატე თანამეინაახებთან ერთად რუსულ “სპეცნაზს” შემოუძლვეს... მეყოფა, მოვრჩი და მითხარით ჭეშმარიტო ქართველნო იბერთა და კოლხთა ჩამომავალნო ვტყუივარ რამეში? ...

* * *

კიდევ ერთი რჩევა მეგობარს-ის რაც შენთვის სანუკვარია აროდეს გაუმხილო სხვას, არავის გაენდო, გულის სიღრმეში სა-გულდაგულოდ გადამალე, იცოდე და გახსოვდეს მარად-ირგვლივ გატრუნული მოროდიორები მაგ წამს ელიან, რათა მოგპარონ იგი და “გამდიდრებულებმა” ერთი დიდი სანავარდო მოაწყონ შენს მიერ ასე უდიერად დაკარგულ მართლაც ხელთუქმნელ განძზე, რომლის შემდეგ ისეთი სიცარიელე მოგიცავს, “მორალური” ბორკილების დადებასაც კი აღარ აქვს აზრი, რადგანაც შენ უკვე ისეთივე ქარ-ნალებული ხარ, როგორც მილიარდობით რესპექტაბელური მაწან-ნალა თავს რომ რატომლაც გონიერ არსებას ეძახის და მთელის გა-მალებით ფლანგავს ღვთის ყველაზე დიდ საჩუქარს სიცოცხლეს!

* * *

რჩევა მეგობარს-აროდეს მიენდო დინებას, ყოველთვის შენ მართე შენი ცხოვრების ხომალდი და კაპიტანიც შენ იყავი მარად, თორემ ოქანამდე ვერასდროს ჩააღწევ, რადგანაც დინება ისეთ ადგილზე გაგრიყავს საიდანაც არა გზა მობრუნებისა; ხოლო შენს მიერ დანიშნული კაპიტანი პირველი მიატოვებს განწირულ ხომალდს-შენი ცხოვრების განწირულ ხომალდს.

* * *

მარხვის დღეებში ევროპის ბევრ ქვეყანაში ვყოფილვარ, (რო-გორც მართლმადიდებელ ასევე კათოლიკურ საქრისტიანში), მა-გრამ არსად მინახავს პირის ნუგბარნი წარწერით-სამარხო ტორ-

ტი, სამარხო დღეზელი, სამარხო.... არ მინახავს და ვერც ვნახავდი, რადგაც იქ ჩვენგან განსხვავებით კი არ “ფოკუსნიკობენ” არამედ თუ მარხულობენ ნამდვილად მარხულობენ თუ არადა... რა მნიშვნელობა აქვს შოკოლადს ან რამე არასამარხოს ზეთში გაკეთებულს შეჭამ თუ ცხიმში, საქმე ხომ იდეაშია და შენი საქციილით იმ იდეას რომელსაც მარხვა ჰქვია საძირკველშივე ხელყოფა, თანაც მკრეხელობ-ვგმარხულობო.... მერე კი ვინმე მეტყველის ფარისევლობა არაა ჩვენი ცხოვრების წესიო , მე კი ვუპასუხებდი: ფარისევლობავ საქართველო გქვია შე!!

* * *

თუ გძულს, ისე უნდა გძულდეს-სატანაც გიფროხოდეს; თუ გიყვარს ისე უნდა გიყვარდეს-აფროდიტესაც შემურდეს; თუ ომში გადარჩენა გნადია-თავის განირვის არ უნდა შეგეშინდეს; თუ თა-
ვის კილვება გინდა-არავის არ უნდა დაუჩრექო- თვით უფალსაც კი!

* * *

შენ საქართველოში სახელმწიფო გიყვარს, მე კი სამშობლოვო, დაახლოებით ასე უბრძანებია ბიძინა ივანიშვილს მიხეილ სააკაშვილისთვის და ახლა დაუყოვნებლივ მსურს გიპასუხოთ ბატონობიძინა!-სამშობლო, რომელსაც სახელმწიფოებრიობა არ გააჩნია აუცილებლად გათელილია დამპყრობის ჩემის მიერ და უკვე ტერიტორია, ხოლო იქ მაცხოვრები ხალხი(ხალხი და არა ერი!), კოლონიზატორის მონა და ვისაც ასეთ სამშობლოში ბედნიერად შეუძლია ცხოვრება, ის ან მოღალატეა, ან კოლაბორაციონისტი, ან (საუკეთესო შემთხვევაში), კონფრონტისტია! სამშობლოს სიყვარულის გამოვლინების უმაღლესი ფორმაა მისი სახელმწიფოებრიობის ერთგულება და განუხრელად დაცვა, მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში აღორძინდება “სამშობლო”-მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში “არ ჩაივლის ცუდად ის განწირული სულისკვევეთება”, როგორც ბარათაშვილი იტყოდა და რომლის დამახსოვრებელი ესოდება ესოდენ გიჭირთ!

* * *

პათოლოგიაა აბა რა, როცა ადამიანის სიძულვილის გამო, ის შენობაცა გძულს სადაც იგი მოღვწეობდა. ხომ წარმოგიდგენიათ, რომელიმე ამერიკის ან საფრანგეთის, ან თუნდაც რუსეთის

პრეზიდენტმა ბრძანოს, წინა პრეზიდენტის სიძულვილის გამო, თეთრ სახლში, ელისეს სასახლეში ან კრემლში არ შევალ და ახალი გამიშენეთო. მას წამს გააქანებენ ჯერ ფსიქოთერაპევტთან, მერე კი ფსიქიატრიულში ჰაიდა, ჩვენთან კი ასეთი კაცი სახელმწიფოს მართავს და ათასობით იდიოტი თვალებში შესციცინებს-ამის გამ-ფიქრებელს მგონია ერთ დიდ გიუთა ლემპროზორიუმში ვცხოვ-რობ-მეთქი! მოდი და ამის გამო გამატყუნეთ!

* * *

1795 წლის ათ-თერთმეტ სექტემბერს ხუთი ათასი ქართველი ვაჟუაცი კრწანისის ველზე გმირულად ეწირებოდა სპარსთა ურ-დოებს. დღეს 219 წელი გავიდა კრწანისის ომის დაწყებიდან და ჩვენც არა მარტო პატივი უნდა მივაგოთ მათ სიდიადეს, არამედ მარად უნდა გვახსოვდეს- ამ ომის პროვოცირება მოაწყო რუსეთ-მა, როცა რუსეთის ელჩმა “შინაურულად” გააცნო აღა მაპამად ხანს გეორგევსკის ტრაქტატის საიდუმლო მუხლები და გახელებულს ოქროც ჩაუჩხრიალა სალაშქროდ დაგჭირდებაო-დღეს რომ იტყვიან დააფინასა ეს ომი. რუსეთის მიზანი ერთი იყო, ისე დასუსტებულიყო ქართლ-კახეთის სამეფო, რომ უმტკივნეულოდ ჩაეგდო ხელში და აერ მიაღწია კიდეც მიზანს, ეს ბრძოლაში დაღლილი სახელმწიფო, მზაკვრობითა და მოტყუებით ლამის ერთი ბატალიონით დაიპყრო. მანამდე კი ეგვიპტეში შეკრება 600 - ქართველი მამლუქი ბეი, რომ-ლებმაც გადაწყვიტეს საქართველოსკენ წამოსვლა რათა ერეალეს დახმარებოდნენ, ეს საიდუმლო გაანდეს (როგორც საქართველოს მოკავშირეს) რუსეთის ელჩს სტამბოლში, რუსეთის ელჩმა ალექსეი ობრესკოვმა კი დააბიზდა ეს გმირი ქართველი პატრიოტები სულ-თანთან, მანაც ეგვიპტის ალბანური წარმოშობის მმართველ მუ-ჰადმედ ალის დაავალა დაესაჯა ურჩი მამლუქნი. ჰოდა მუკუტანის ციხეში მიიწვიეს ექვსასი ქართველი გმირი, და ჭიშკრის კარი მიიხ-ურა თუ არა სათოფურებიდან იქუხეს თოფებმა-”ქართული სისხლი სად არ დაღვრილი” შხეფებად მოეფინა არემარეს, მისით შეიღება ციხის კედლები. მხოლოდ ერთი გადარჩა, მან ცხენით 30 მეტრის სი-მაღლიდან გადახტომა მოახერხა და მართალია დაკოჭლდა მაგრამ გააღნია, მერე ბევრს ეხვენა მუჰამედ ალი შევრიგდეთო მაგარამ

ქართველი ვაჟკაცი არ შეურიგდა. აი, რა უნდა გვახსოვდეს მარად თორემ ჩვენი მოკლე მეხსირების პატრონებს... როგორაა ნათქვა-მი-მელას თავისი მახრჩობელა უყვარსო. ღმერთო აშორე ქართველობას ასეთი რამ და დაანახე გზანი ...ამინ!

მეგობრებო გახსოვდეს - ვინც ერთხელ მოგატყუა, მეორედაც მოგატყუებს, ვინც მეორედ მოგატყუა, მესამედ აუცილებლად გილალატებს.

სარჩევი

რომანთა კარიბჭე

თეთრი ღიმილი	3
მეორე ფორმა	114
აღდგომის ღამე ქაიროში, მამლუქთა სასაფალაოზე	225

ცოვალის კუთხი კარი

ოცნება ქმნილების შექმნისა	299
ჟოკეის „ბედის ნებიერი“	305
გურჯი იყოს, ტალახი იყოს ისიც კარგია	313
შავ ჭირად ქცეული შვილი	317
ცხელი ხაჭაპური	322

ეს ჩვენი ისტორია

„შირე-გორჯის საფლავის ძიებაში“	326
--------------------------------------	-----

Facebook - დღიურებიზან	348
------------------------------	-----

Nodar Koberidze
"White Smile"
Romances and Novels
and Writings from facebook

წიგნი დაიბეჭდა
შპს „თამარიონ-202“

ნოდარ კომპიუტერი - მწერალი, პუბლიცისტი, ისტორიკოსი-საზოგადოებრივი მცოდნე, „ოლია ჭავჭავაძის“, „ნიკო ნიკოლაძის“, „ნიკო ლორთქისფანიძის“, „დავით აღმაშენებლის“ - პრემიერის ლაურეატი. გამოცემული იქნა ნიგნები: „ეოვეის ბეჭის ნებისმისი“, „წყალდიდობა“, „პედაგოგის საქართველოსა?“, „რომ გამამარჯვო ერეტიკოსი უნდა იყო“; „ვინც მახვილს აიღებს“, „ასლამ აბაბიძის პარონოვბა“, „მეორე ფორმა“, „ორი ვოლფონგი“, „ლიტერატურული ნივთი“, „აღმაშენის ღამე ქართველი მამლუქება სახაფლოსზე“, „შირქ-გორგას საფლავის ძიებაში“. სნავალობდა თბილისის მე-60 სკოლაში.

დაამთხურა თბილისის იუანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტი. დაბლობი ფილფა თემაზე - „ნაპოლეონ ბონაპარტები არ დაღუ“ შექვერბის თბილისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში - შეცნობი თანამშრომლიდან „დავით აღმაშენებლის საზოგადოების“ - პასუხისმგებელ მდივნად, ქაქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის - პრეს-სამსახურის უფროსად. კითხველობდა ლექციებს - „თბილისის ფავორ აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტში“ და „თბილისის 18-ტექნიკურ სასახლეებებში“. გამოცემდა და რეფაქტორიზაცია განხორციელდა - „ქართული ფეხბურთი“, „თემი“, „სარინგი“, „აღმაშენება“, „ტაო-კლარჯეთი“, „მესამე ათასწლეული“, „აღმაშენებელი“. საქართველოს ფეხბურთის ურთიერთობის, საქართველოს თლიმისური კომიტეტის, სპორტულ-ფურნალისტთა კავშირის თანადამშეცვებელი, „საქართველოს სწორი გზის“ პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და მისი პოლიტიკური ლიფერი, დავით აღმაშენებლის საზოგადოების თანადამშეცვებელი და პრეზიდენტის ნეკრი, „უნისტრატინე გამსახურდის საზოგადოების“ თანადამშეცვებელი და პრეზიდენტის ნეკრი, საზოგადოება „ტაო-კლარჯეთის“ დამფუძნებელი და პრეზიდენტი. ერთულები აკადემიის საპატიო ეკადემიკოსი. საქართველოს მწერალთა კაციერის ნეკრი. მისი ნანარჩოებები თარგმნილია: გურმანულ, რუსულ და სხვა ენებში.

ISBN 978-9941-0-8924-4

9 789941 089244 >